

PRO
PIORVM
RECREATIONE:
ET IN HOC OPE
RE CONTEN-
TA.

Epistola ante indicem.

Index contentorum.

Ad lectores.

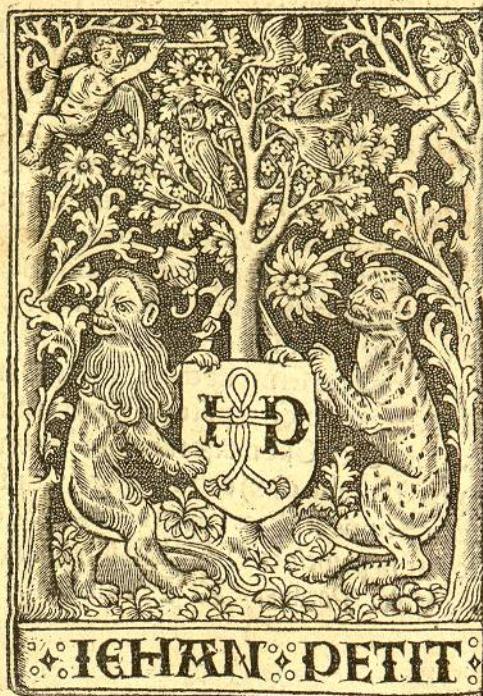
Paradysus Heraclidis.

Epistola Clementis.

Recognitiones PETRI apostoli.

Complementum epistole Clementis.

Epistola Anacleti.

**JACOBVS STAPVLENSIS REVERENDO PATRI.D.
IACOBO RAMIRIO EPISCOPO CATINENSI.**

Fraclidis Alexandrini / & recognitionum PETRI apostoli libros / eos arbitror qui legerint / duplarem sue lectionis reportatores mercedem / pie tatis videlicet artq; doctrine. que duo precipua videntur que hominum metes ad deum elevent: sine etiam quibus ianua vite semper clausa videtur. Quare opere premium me facturum duxi / & presentibus & futuris: si libros illos vetustate & situ in antiquis bibliothecis marcentes / recognoscere / recognitos autem quasi de carceris squallorib; exemptos plurimorum (& presertim eorum qui religiosa mente sunt) virorum oculis legendos ingererem. **E**t eo quoq; libentius Heraclidis veracem historiam / humili christianoq; stilo & simplici veritate absq; vlo fuso subnixam ingessi: q; nunc de patribus egypti pro vera legatur historia titulo Hieronymi / quam in ea que est ad Ctesiphontem epistola ipse Hieronymus accusat atq; damnat / eam Rufini esse declarans / complura pro veris falsa continent. **D**e recognitionibus vero PETRI per Clementem gloriosum Christi martyrem: non aliud afferre possum iudicium / q; quod celebratissime memorie afferre solebat Mirandula / doctrinam continere apostolicam. Nec beatissimus martyr Anacletus aliud sensisse videtur: cum Clementem predecessorem suu apostolicum virum & spiritu dei plenum citat. **E**t arbitror te studiosissime presul multo amplius (cū legeris) opus ipsum probaturum: q; vanitatum gen^o omne / penitus eliminet. primi nāg magie ludificamenta confutat: ne quis postmodum errorum suorum cōfugia sub alicuius magie velamento querat . nam profectio nulla bona est . & figmentum est vllam esse naturalem vllāue bonam / & eorum qui sub honesto nomine nequitiarum suarum ad multorum perniciem velamenta querunt. Confutat etiam diuinitoriam astrologiam longe serpens & a multis etiam nūc receptum malum / & quaphionici / necromantici & impuri theurgici omnes / sub peritie astrorum nomine suas contegunt impietas. Cultum etiam gētilium deorum / & rituum insanias funditus extirpat: & doctrinam totius pietatis agnitionisq; divine summam continent mentibus humanis inserit. Igitur hoc opus a primis nostre religionis profectū episcopis / & ex grecia ad Gaudentiu gloriosum Christi martyrem / pariter & Arminēsiū episcopum / Romano sermone directum: ad te etiam episcopum mitto / quasi suo quodam hereditario iure de episcopis transfeat ad episcopos. ad te inquā religiosi propositi virum / & ex Gudmanorum familia (vnde & beatissim⁹ Dominicus totius gregis predicatorum dux) ortum. per te / Christianum & sancte eruditio[nis] PETRI apostoli opus celebres Hispanie legent. q;q scribit & Sophronius beatissimum apostolorum principem PETRVM / dum etiam ageret in humanis inuisisse hispanias. Vale. Parisiis. X. Februarii. M. D. III.

**Liber dict⁹ vi
te patrum nō
est cōposit⁹ ab
Hieronymo**

**Mirandula
Anacletus.**

Magia

**Astrologia
iudicaria**

Cult⁹ gētiliū.

Gaudentius

**Sanctus Do-
minicus
Sophronius**

**INDEX SEVENTIVM
LIBRORVM HERACLIDIS
VIDELICET ATQ₃ RECO-
GNITIONVM PETRI.**

Heraclidis Alexandrini prologus.
De Isidoro presbytero
De quadā virgine/nomine tantū
De Apolonio
De Macario
De sancto Nathanaele
De duobus magnis Macariis
De Moiseo egyptio
De Paulo monacho
De Chronio presbytero
De Paulo quodam Rustico
De Pachomio
De Stephano
De Valente
De Herone
De Ptolemeo
De virginē hierosolymitana
De Helia
De Piamone virgine
De Pacomio
De tabennensiotis feminis
De alia virgine
De Ioanne
De Possidonio
De Serapione
De Euagrio
De Piore
De Moise lybico

De Effren diacono	25
De Paula matre Eustochii	25
De Iuliano	25
De Innocentio	26
De Philoromo presbytero	26
1 De Melania	27
2 De Chromo	27
3 De Iacob	27
6 De responsionibus ad interrogata	27
6 De Elpidio	29
7 De Gaddano	29
7 De Helia	29
11 De Saba	29
12 De Habramio	29
12 De melania	29
13 De olympiade	30
15 De Candida	30
15 De Salomone	30
16 De Dorotheo	31
16 De Capitone	31
16 De Amara	31
17 De Melania iuniore	31
17 De Pammachio	32
18 De Athanasio & virgine alexadrina	32
18 De Iuliana	32
19 De iuuene qui maluit mori q̄ vir- ginem Christi stuprari	32
20 De excomite & Bosphoria	33
21 De Magna	33
21 De monacho misericordi	33
23 De Eustachio lectore	34
24 Desocio Heraclidis	34
24 Peroratio libri ad Lausum	35

CAPITA LIBRORVM RECOGN

TIONVM PETRI.

CAPITA PRIMI.

I	Que Clemens gentilis versaret in animo	40
II	Barnabas primus Rome Christum annunciat.	41
III	Barnabas iudeam repetit: Clemens sequitur.	42
IV	Collocutio PETRI & Clementis.	42
V	Dillatio disputationis Simonis magi/& instructio Clementis	43

VI	De Genesi gigantibus et viginti generationibus.	44
VII	Collectio ab Abraham ad vocationem apostolorum a Caypha & sacerdotibus.	45
VIII	Omnia per Christum ordinata / & de lectis in aduentu eius.	47
VIII	Sermones duodecim apostolorum.	48
X	Seditio orta in populo predicante Iacobo.	50
	CAPITA SECUNDI LIBRI.	
I	Socii PETRI / & q̄ Simon magus vafro sit ingenio/ & quis sit & cuius lecte.	51
II	Prestigie Simonis magi.	52
III	PETRVS de dei benignitate / & hominū temeraria/ in deum audacia.	53
IV	PETRI cōflictatio & Simonis magi de pace.	54
V	De eodem / & de incomprehensibili & ignoto deo.	56
VI	De eodem / & bono deo factō a Simone mago.	58
VII	Eiusdem cōfutatio a PETRO : & q̄ nō omnē quod in cogitationem hominū venit verum sit.	60
VIII	PETRVS seorsum vescebatur a nōdū purificatis.	61
	CAPITA TERTII LIBRI.	
I	PETRVS iterum Simonem magum congreditur.	62
II	Nō vnde malū vt Simon regriat/ neq̄ mania: sed que ad nostram salutem pertinet/ esse requīenda.	62
III	De arbitrii potestate/ celo iūsibilis / & statu alteri⁹ vite.	63
IV	Proponitur q̄stio an imortalis sit aia: disceditq̄ Petrus.	64
V	De cosequētia audiendi: & q̄ idē sit de⁹ bon⁹ & iustus.	64
VI	Q̄ deus iustus / & de futuro dei iudicio	65
VII	De immortalitate anime.	66
VIII	Simon magus vixtus/ blasphemias/ cumulat/ qui cum Christo credidisset: apostata discessit a fide.	67
VIII	Cur permittit de⁹ malos/ possessionē regni celorū a deo esse petēdā/ & nomē magi malū/ id est cōmē magiam malam esse.	67
X	Vanos & curiosos eo ipso peccare maxime/ q̄ negligat perquirere ea que saluti sunt necessaria: & que ligna ma- ligni in fine mundi.	68
XI	Suscipitur quidam discipulus Simonis a PETRO	69
XII	Sermo PETRI ad populum de baptismo/ de sanctis/ & eucharistia.	69
XIII	Continuitur sermo PETRI de baptizatis/ & insidiis Simonis magi	70
	CAPITA QVARTI LIBRI.	
I	Profectus Petrus a Celarea: aduentus Tripolin.	71
II	PETRI sermo ad tripolitanos.	71

III	Gratia sanitatiū/q̄ graue malum ignorantia dei/& de ope diuina nos preueniente.	71
III	De eterna pena demonū & dānatorū/& cur permitiūtur demones quosdam incursare.	72
V	De phitonibus & de ipiis:q̄ mouēt de deo nō mouēda	73
VI	De magica arte/& idololatria/quisnam Zoroaster/& de divinatione per astra.	74
VII	De rege pacis/rētatiōe dñi/& authoritate Iacobī iusti.	74
	CAPITA QVINTI LIBRI.	
I	De creatione hominis/& presumptuosa ignoratione .	75
II	De agnitione dei/& iis que ipsam impediunt.	76
III	Quod Christus a gēt:b⁹ erat expectādus/& de idolis.	76
III	De eodē & q̄ honor creatoris creature nō sit deferēd⁹.	77
V	De callida demonū per magos suasione/& de caldeis & astrologis.	77
VI	De astutia serpentis antiqui ad idola veneranda.	78
VII	Quod solus deus sit adorādus/q̄q̄ anima sic sit immor- talitatis ut etiam si mori velit non possit	79
VIII	Quod deus res curet humanas/ hominūq̄ curet amici- cias/ neq̄ moleustum illi quicq̄ esse hominū preces.	79
VIII	Q̄ miseri erāt q̄ idolorū submittebantur servituti/& de penis reproborum/& castigatione proborum	79
	CAPITA SEXTI LIBRI.	
I	Necessitatī nature esse subueniendum	80
II	De verbo dei q̄ colonus sit mentis:& & quid est/veni- gnem mittere in terram.	80
III	Facile cognitu fuisse/gentes non co'uisce dcum/& de vi aquarum.	81
III	Quid confert baptismus: & de puritate religionis .	81
V	De castimonia in matrimonio obseruanda .	82
VII	Baptismus Clementis/ordinatio Maronis in episcopū/ & traditio mysteriorum ecclesie a PETRO.	82
	CAPITA SEPTIMI LIBRI.	
I	Egredit̄ Petr⁹ Tripolin phenicis vrbē:& suos ātē p̄mittit	83
II	Cibus PETRI & vestitus: & qui parentes Clementis.	83
III	De muliere mendica insule antaradī.	94
III	Q̄ ea mulier/recognita sit mater Clemētis: vt que casu geri vidētur diuina prouidētia geri certo cognoscātur.	85
V	PETRVS sanat paralyticam/& de vxore PETRI.	85
VI	Aquila & Niceta nō casu(vt videntur)sed diuina quadā & secreta ordinatione cognoscātur esse fratres Clemētis.	86
VII	Filiū irruūt in amplexus matris/id adhuc ignorantis.	86
VIII	Petit baptizari mater Clementis: differt baptismū Petr⁹.	87
VIII	Baptizat̄ mater Clemētis/& q̄ pudicia sit deo amica/	87

CAPITA OCTAVI LIBRI.

I	Offert ordinatio diuina PETRO post filios & matrem/ etiam & patrem.	88
II	Q[uod] prouidentia dei mundus regatur	88
III	Niceta agit ex philosophis grecorū cōtra senem	89
IV	Q[uod] mūndus sit factus / & de duplice homonymo mūndo	89
V	Confutat Niceta epicuri sententiam	90
VI	Non natura sed diuina ratione atq[ue] sapientia mundum esse conditum	90
VII	Locis quibusq[ue] prouidentia esse dispositum : & que natu- re ordinem mutare videntur	91
VIII	De admirando prouidentie modo / q[uod] tunc mundus prodierit / cum eius sapientissimo opifici ut prodiret opti- mū visum est.	91
VIII	Petrus hortatur ignaros / in sapientia christiana esse in- struendos.	93
X	Omnia a mente diuina / diuinaq[ue] arte esse profecta.	93
XI	Inordinata ex prouidentia non esse / sed inordinatione create voluntatis procedere : ad quorum vltionē diui- ne legi parentia / celū & elementa beneficentiam suā mu- tare videntur.	94
XII	Cur p[ro]i cum impiis affligitur : & quod in prophetis & diuina lege solū sit ea doctrina / qua vitam a deo expe- ctare debemus.	94
XIII	De principe malorū / q[uod] non cōditione & substātia ma- lus sit : q[uod] substantia mali a deo non processerit / sed in prinatione consistat malum.	95
XIII	De presumptione cogitationis humane / & confusionē que ex ea nascitur : & de illapsu diuine cognitionis iis / q[uod] nō vane & presumptuose requirunt eā / sed pie & in sim- plicitate / & de diuinitate Christi saluatoris nostri.	96

CAPITA NONI LIBRI.

I	De consilio & voluntate dei	97
II	De filio dei sponso eterno / de principe huius mūndi / & de astrologia genethliaca ab eodē mūndi hui⁹ principe introductione / & de prima & secunda nativitate.	97
III	De malis a prima nativitate contractis / & iis que sub- inde contrahuntur	98
IV	Quod aduers⁹ peccata remediū / & quam habeat effica- ciā futuri iudicii memoria. astrologos iudicarios falli & fallere ad sevenerētes / vanosq[ue] esse matheseos ad futuro- rum presagia calculos / inductaq[ue] demonum.	98
V	Timorem dei omnes in nobis demonum concupiscen- tias superare atq[ue] extinguere posse.	99

VI	Deliramenta astrologorum ex Genesi id est ex nativitatis punto / & eius constellatione omnia nobis mala penderent astruentium.	99
VII	Confutatio eius rei ex veritate historiarum.	99
VIII	Septem stellarum erratilium non dominari singulas singulis septem climatum.	100
VIII	Confutata erroris nativitatum vanitate / patris Clementis (dispensatione diuina ad hominum salutem) recognitio.	101
X	Puella a demonio liberata / PETRVS in puelle suscipitur hospitium.	102

CAPITA DECIMI LIBRI.

I	PETRVS baptismū patris Clementis suadet differri.	103
II	De quibusdam placitis philosophorum.	103
III	Quod sint quidam hominū aetus boni / & quidam mali etiam ex absurdis positionibus eorum qui fatum / Gener simq; astruunt.	103
III	Quod virtus quedā maligna / non siderū influxus: malas in nobis suscitat cōcupiscētias / & quomodo probari queant astrorum vaticulī mendaces.	104
V	PETRVS nō refutat nonnulla instruī a Clemente.	105
VI	Monstrifica de dīs gentium / & indigna cōmenta que gentes olim credebant.	105
VII	Sic astu demonū gētiū ritus positos fuisse: ut sine aliquo rū offensione deorum / obseruari non potuissent.	106
VIII	Orpheum & Hesiodum gentilitie vanitatis fuisse authores / & de indigna mysteriū superstitionis sue allegoria.	107
VIII	Quod impii sunt qui res prophanas sacris applicat / & honestis velaminibus celant.	108
X	Alegoría gentilium de cena deorum.	108
XI	Presumptiones proprii sensus circa diuina summopere esse cauendas / & consortia infidelium / & in honestiorū maximopere esse vitanda.	109
XII	Non similiter precepta beate vite a philosophis / & sacris eloquiis tradi.	109
XIII	Metamorphosis atq; transformatio patris Clementis in similitudinem Simonis magi.	110
XIII	Simon magus propria arte vt Goliath proprio telo / percussus.	111
XV	Baptizatur Faustinianus pater Clementis.	111

INDICIS LIBRORVM HERACLIDIS
ET RECOGNITIONVM PETRI
FINIS.

A D L E C T O R E S .

I Neo téporis articulo/ quo supior index typis formaretur/ quidá nostrorū/ epistolam legens protinus interrogat/ quis nam fuerit Heraclides ille/ cuius librum subieci? Nunquid Hieronymus inquit: aut Gennadius illius meminit: Nō inquam quātū ipse sciam: sed ex opere ipso/ quis nam ipse fuerit agnoscí potest/ qd Alexandrinus/ qd Christi succensus amore inter deserta & antra ferarum pauperie secutus/ qd bithynie (ipso quidē iuito ac reclamante) totius populi suffragio in episcopum suffectus. Sed & in Catalogo sanctorum/ de eo scribitur hoc paēto. Heraclides cōfessor claruit in egypto/temporibus Valentiniāni augusti : patria quidem alexandrīnus/ ab Isidoro, sancto abbati Dorotheo/ ad eremi disciplinam cōmissus/ qui defuncti Dorothei antro successit . historiam de vita anachoretarū fideliter testauit: quem librum Paradysum nuncupauit. similia etiam scripsere: qui de scriptoribus ecclesiasticis meminerunt. huius igitur sancti viri & Christi confessoris/librum subieci. **I**lle hoc auditō contentus: satis inquit de illo est. Sed illi non facile assentiar: Hieronymi/ eum librum (cui titulus est vite patrum) non scripsisse. nam ipse Hieronymus in ea regula sanctimonialium/ quam scripsit ad Eustochium/ & reliquias vīrgines Capite decimo ita scribit . dum igitur per eremorum antra/septē annis sanctos patres degentes ibidē in terris/ velut in celis angelos assistentes/assiduo labore itineris/ arduisqz viuendi incōmodis/ceterisqz innumeris calamitatibus peragrandō (de quorum vita moribusqz misericordiis que luculēter ipse perspexi: libellum compagi) qui vobis ut lucerna stat in candelabro ad meditationē religionis & vite. Vides igitur quo pacto liber de vita & moribus sanctorum patrum/ composit⁹ sit ab Hieronymo . quem enim alium certiorem qd ipsum/ aduocabimus testem : **I** Non inquam alium. sed nec diffiteor ipsum/de vita & moribus sanctorum scriptisse. Verum non ideo/continuo sequatur librum (quem vulgo vitas patrum nō cupat) Hieronymi esse. neqz sine Hieronymo teste & authore id frontis afferit epistola. Tunc tubeo afferri librum satis vetustum/vitas patrum (ceu loquuntur) continentem. simul & afferuntur epistole Hieronymi. Capita vero libri (qui instituta vite sanctorum patrum continebat) hec erant.

Ioannes	1	Syrus abbas	12	Ammonius/fratres eius
Apelles	2	Or	13	Eusebius & Euthym⁹ 23
Paphnutius	3	Ammon	14	Didymus 24
Helias	4	Beno	15	Cronius 25
Pytirion	5	Ciuitas quedam	16	Origenes 26
Eulogius	6	Theon	17	Euagrius 27
Apollonius	7	Isidorus	18	Duo macharii 28
Ammon	8	Serapion	19	Ammon 29
Copres	9	Apollonius mar.	20	Paulus simplex 30
Mutius	10	Deoscorus	21	Piamon 31
Helenus	11	Celle nyrie	22	Ioannes 32

Catalogus
sanctorum

Heraclides
quis fuerit

Verba Hiero-
tymi

Aperio deniq*e* Hieronymi ep*istolas* / & que querebatur ad C*the*siphōrem de libero
arbitrio cōtra pelagianos hereticos / facile se nobis obtulit. infra principiū vix mar-
gine vno: legere cepit qui nobiscum aderat / honestus iuuenis Ioānes solidus vrbe
Cracouia oriūdus / hoc paēto. Euagrius ponticus hyperborita / qui scribit ad virgi-
nes / scribit ad monachos / scribit ad eam cuius nomen ingredinīs testatur / & perfī-
die tenebras edidit librum / & sentētias peri apathias (quam nos impassibilitatē vel
imperturbationem dicere possumus) quando nunq*a* animus vlla perturbatione cō-
tagione & vicio commouetur: & vt simpliciter dīcam vel saxum / vel deus est. Hu-
ius libros per orfentem grecos (& interpretante discipulo eius Rufino) latīnos ple-
riq*e* in occidente letitāt: qui librum quoq*e* scripsit quasi de monachis. multosq*e* in
eo enumerat: qui nunq*a* fuerunt / & quos fuisse scribit. Origenistas ab episcopis dā-
natos esse non dubium est. Ammonium videlicet & Eusebium & Euthymium &
ipsum Euagrium / Origenem quoq*e* & Isidorum / & multos alios quos dinumera-
re tedium est. & iuxta illud Lucretii.

C*the*siphon

Verba Hiero-
nymi
Euagrius
Melania

Rufinus

Ammonius
Eusebius
Euthymius
Origenes
Isidorus

Ac velutī pueris/absinthia tetra medentes

Cum dare conantur: prius ora pocula circum-

Contingant dulci mellis/flauoc*e* liquore.

Ita ille vnum Ioannem in ipsius libri posuit principio: quem & catholicum & san-
ctum fuisse / non dubium est. vt per illius occasionem: ceteros (quos posuerat) here-
ticos/ecclesie introduceret. ¶ Satis est inquam. & hec cum legisset adolescēs: recog-
noscō inquit ille / Ioānem illū in fronte libri tāq*e* vexilliferum / recognoscō Isidori
numero 18. Ammoniū / Eusebium / & Enthymium numero 23 / Origenem & Eu-
agrum numeris 26 & 27. Ergo hic liber inquam teste Hieronymo potius Euagrii
hyperborite & Rufini / q*uod* Hieronymi est: quem enim maiorem Hieronymo ipso
requiris testē? Fateor inquit. Adiunxi preterea ex vita Ioannis / eum qui librum cō-
posuit presbyterum non fuisse / sed solum diaconū / non senem / sed iuuenem (& ac-
cepto libro: ita esse comperit) Hieronymum autē cum deserta petiit / & presbyterū
fuisse / & etate senem nullus forte dubitat. Nullus inquit. Desideratur igitur liber il-
le de quo scripsit ad virginem Eustochium: necq*e* nunc habetur. Annuit ille. adie-
citos insuper: Hieronymus propter quem potius videbamur q*uod* eratnū discordes/
inter nos concordiam fecit. Itaq*e* salute data / ipsoc*e* discendente / in officina mariens
alteratiunculam nostram conscripsi. Valete: & semper que meliora & veriora
sunt / querite.

Ioannes

**NVNC AVTEM AVDIENDVS
EST HERACLIDES.**

HERACLIDES ALEXANDRINVS: AD LAUSVM
P R I N C I P E M.

N hoc libro/qué de vita sanctorū patrum scripturis sumus: descripta est nobilis continentia/mirabilisq; cōuerlationis transactio cenobitarum pariter/ atq; anachoretarū: qui in eremo ad emulationē/imitationēq; celestium vivere cu- pientes/superni regni iter aggressi sunt. seminarū quoq; prouectarum atq; hone- starum/ac spiritualiū matrum cōmemoratio: que virili/perfectoq; sensu ad exem- plum/amorēq; diuinū/eorum qui desiderant cōtinētie ac pudicitie redimiri coro- nis/cum insigni abstinentia finire certamina. Iccirco precipiente nobis viro mori- bus suauissimo/sensuq; doctissimo/animo quoq; pacifico/& corde piissimo/men- te etiam/amatore dei: atq; in necessitatibus indigentium socio/& cellitudine digni- tatum pro bonitate cōscientie/plurimis eloquētibus preferendo/atq; in omnibus virtute diuini spiritus premunito/ quinimo(quod oportet veraciter dicere)ad spe- culationē potiorum/sedulitatis exēplo/segnes animos incitante:abstinentiam san- etorum/spiritualiūq; patrum(qui in dei placito vicitantes/insuperabilē certamine carnis crucifixere mollitem/quorum ipse quoq; bene trāfactas virtutes predicare non desinit) studemus describere. **E**st autem huius desiderii spiritualis exactio vī- rorum optim⁹ **L**ausus: qui post dei tutelam/ custos piissimi probatur ordinatus imperii. **E**go igitur & lingua imperitus/& spiritualis scientie tenuiter degustator/ necnō etiam sanctorum patrum spirituali catalogo nimis indignus/ magnitudinē precepti vltra mensuram meā perspiciens/reluetari tentabam huiusmodi iussioni: que & sapientie litterate/& diuine doctrine indiget intellectu. **S**ed cū rursus vererer primū quidem nobile studium iniungētis/deinde utilitatem legentiū pertractare/ postremo metuens inobedientie graue periculum: tanti precepti cumulum supne dispensationi cōmisī/attentiusq; sanctorum patrum intercessione/measvires com- minuens/ad certaminis stadium sum progressus virorum fortium/ necnon etiam seminarum. quos aut ipse vultu proprio videre promerui: aut a sanctis patribus qui eorum nouere virtutes/me audisse commenmini/gloriosas signa scripturus atq; certamina. **N**am & plurimas ciuitates ac villas/omnēq; pene speluncam/& tecta eremi (in qua monachi habitant) diligēti cura/dei pietate pedestri labore circuēs: et virorū quos oculis meis inspexi/& mulierū propter spem/que nobis in christo reposita est/sexum femineum animi virtute vincentium/in quātum mee suppeditat paruitati/nomina pariter & genus & patriam/ locūq; habitationis presenti lis bello cōplexus/tibi amatori christi/famulocq; dei/atq; inclyto pii imperii ornamēto **L**ause trāsmisi/ simul cōmemorans vtriusq; sexus in quibusdam ad summū qdē peracta certamina/sed propter matrem superbie (que vocatur **Cenodoxia**) ad ex- tremū baratrum/infernīq; profundum miserabiliter deductorū/acquisitas ex lon- gis temporibus abstinentie palmas/repentino elationis ac tumoris momento pre- marcidas/gratia vero saluatoris nostri/prouisioneq; sanctorum patrum/ ac misera- ratione spiritualium virorum/& orationibus venerabilium seniorum: de laqueis diaboli creptos/ ad recuperationem vite nobilioris reuersos. **Vale.**

Cenodo =
xia : vana
gloria,

2

HERACLIDIS EREMITAE QVONDAM PALESTINE
EPISCOPI LIBER: QVI DICITVR PARADYSVS.

De Isidoro presbytero. Caput I. ISIDO-
RVS Theodosi⁹

Vm primū alexādrinam attigi ciuitatem/ in secūdo senioris impera-
toris theodosii consulatu/ qui propter eam (qua in christū credidit)
fidem/ cū angelis nūc moratur: admirabile virū & ornatum per om-
nia moribus ac peritū. Isidorum presbyterū in memorata ciuitate co-
gnoui. qui in alexandrīna ecclesia erat susceptor atq; prouisor pauperum fratrū.
quem in principio iuuentutis sue egregias per solitudinē palmas abstinentie/ pros-
meruisse memorabant. cuius & cellulam vidi in monte/ cui nytrias nomē est sep-
tuagesimo etatis sue anno: qui aliis quīndecim annis viuendo completis/ obiit in
pace. Ille igitur vsq; ad vltimū finē/ non linteo vsus est: nisi eo quo velaret caput.
nō balnea attigit/ non ex carnibus cibum sumpsit/ non mense vsq; ad facietatem
interfuit. Quiquidem tam lauti corpusculi fuit per gratiam spiritualis alimonie: vt
omnes qui vitam ipsius nesciebant/ epulationibus illud ac voluptatibus imputa-
rent. de quoviro si virtutes ipsius anime/ exponere singulatim velim: tempus me
profecto deficiet. qui tante bonitatis atq; humanitatis erat/ tamq; pacificus: vt
etia ipsi qui pertinacissimi eiusdem videbātur inimici/ erubescerent umbrā quoq;
ipsius/ propter tam venerabilem vitā. tantā autē sanctarū scripturarum ac diuini
dogmatis fertur habuisse notitiā: vt & inter ipsa fratrū conuiua/ obstupeceret
subito/ ac mente mutata/ & sensibus spiritualiter occupatis/ transmigrasse alio vi-
deretur. vt qui interrogatus postea causam ipsius stuporis hec diceret: ad alia q;
dam se cogitatione translatum/ & cuiusdā theorie miracula/ raptum fuisse. Noui
etiam ego memoratiū virū: dum sumeret cibum/ sepius lachrimasse. cūq; admira-
rer forte cur flerer: hoc ex ore eius audīui. erubesco inquit/ irrationalib[us] cibum
sumens: qui rationalis factus a deo/ deberet in paradysi voluntate versari/ & cibo
satiani diuino/ propter eam quā christus nobis tribuit potestare. Hic ipse que
dico notus romano senatuī sumisq; primatibus: tunc cū primū vna cū episcopo
Athanasio. possea autē cum Demetrio episcopo pergeret romā/ & diuini arg;
abundantia rerū sine inuidie stimulo exuberaret: non testamētū in supremis suis
fecit/ non saltem vnu solidū dereliquit/ non partem aliquā substantie sororibus
suis virginibus/ dedit: sed christo easdem cōmendans/ quivos fecit inquit vestrā
quoq; vitam ordinabit ut meā. erat autē cū sororibus ipsius: septuaginta aliarū
virginū numerus. Is itaq; cum venissem ad eū in principio iuuentutis/ & peteret
vt instrueret me ad mores/ vitāq; monachorū in ipso prīmī adhuc ardore eui lo-
catum (cui non tātū necessaria esset doctrina verborum: quantum iugis labor &
fatigatio corporalis) quēadmodū domitor equorum bonus/ perductum me de
ciuitatis internis usq; ad quintū lapidē/ ad ea que vocātur solitudinē loca/ Do-
rotheo cuidam thebano monacho/ sexagesimū in spelunca agenti annū cōmen-
dauit/ & tradidit. iubens michi ut tribus apud eū annis morarer/ ad contundēda
atq; frangenda illicitamenta viciorū. (nouerat enim ipsius senis durissimam/ atq;
laboriosissimā vitā) precepitq; vt rursum ad ipsum redirem: ob spiritualis sc̄ietie
notitiā atq; doctrinā. Ego vero cū illic implere tres (ut preceperat) annos nō

Hera.

Dorothei
tolerantia.

potuisset valida infirmitate correptus: ante finitas inducias triennii temporis/ab ipso sublatuſum. Erat enim vite ipsius cū vniuersa ariditate ac siccitate certamen. per omnē nāq̄ dīe in ardore maximo/ & in solitudine circa littora maris lapides colligebat: singulisq̄ annis cellam struēdo pficiens/ iis qui fabricare nō poterant/ offerebat . cū autē ei quadā die a me dīctū fuſſet: quid facis pater in tanta senecta interficiens corpusculū tuū ſevis ardoribus? respondit hoc dicens. Occidit me: occido illud. edebat vero vnciam panis/vnūq̄ fasciculū oleris vilissimi/bibens aque modicā q̄titatē: nūq̄ tamen eū (deo teste) extendiffe proprios pedes vidi/nūq̄ in matto/nunq̄ in lectulo quieuiſſe/ sed per vniuersam noctē ſedens intexebat funē quendam ex arbore daçtylorū/cuius precio vefci ſolebat. putās aurē ego q̄ ante me ſolum hec faceret que videbā: ſcrupulosius etiā ab aliis eius diſcipulis quife paratim manebant/querēdo cognoui/quia ſic a prima etate viuebat. nūq̄ tamen ſponte/nifi ex maxima neceſſitate dormiuīt/aut opere fatigat⁹. aut dū cibovitetur: ſi forte uſq̄ adeo eū ſomnus oppreſſit/ut paululū ei oculi clauderētur. frequēter enim edendo: nūmīa vi ſonni/capite nutabat/panisq̄ ex ipſis labiis oris cadebat. qui aliquid cū a me/quodāmodo cogeretur/ut vel momento temporis ſupra mattā iaceret: contriſtatus iſta dicebat. li angelis persuadere potueris ut quiescāt: persuadebis & ei qui deo placere ferſinat hic vna dierū ad puteū ſuū me circa noſtā horā transmisit/ut implerē cādū: tépore refectionis inſtante. accidit autem vt cū veniſſem/ & aspidem caſu in imo putei viſam/perhorruſſem: vas vacuum re portarem/cauſamq̄ timoris exponerem dicēs. abba mortui ſumus: aspidē enim in puteo (quo me miſeras) vidi. Subridens ille tātūmodo/diū me intuēs aspexit/ caputq̄ cōcūtiens dixit: ſi placuerit diabolo per omnes ſe puteos/vel ſerpentem vel teſtudinē facere/reliquūq̄ genus venenosarū beſtiarū/ & in aquas fontiū de ſilire: poteris ne tu eſſe ſine potu: moxq̄ egressus per ſemetiſlum ſeſtunus aquā traxit de puteo/ac prior ipſe ſignatā deguſtā ait: vbi crux adeſt/ ibi nichil ſathane valet malignitas. Sanctus ille Iſidorus (qui benedictū quondā vidiſ antoniu) dignā rē memoria litterarū retulit mihi: quā ab ipſo ſe dicebat audiffe. Po tamēa quēdā nomine puella admodū pulchra/ ancilla cuiusdā erat tépore ma ximiani perſecutoris. quā multis freqnēter/ac variis promiſſionibus domini ſu⁹ tentās: iſtuprare nō potuit. ita ut ad poſtremū amore atq̄ iſanīa preceps: trade ret eā illi/qui tūc alexādrie pfecturā gerebat/ ſcilicet ut christianā ac maledicētē de perſecutionis ſeuītia/imperatořibus. pecuniā ei ſub hac paſtione promittēs: ut ſi eius acquieceret volūtati/sine villo eā ſupplicio referuerat/ ac reddeſſet. Si vero in cōtradicēdi proposito permaneret: petiit ut tormentis deficeret. ne ſi vixiſſet: libidinis domini ſui cōtēptrix videretur. Que cū exhibita ante tribuнал fuſſet/ eiusq̄ iudex variis cruciatibus atq̄ tormentis cuperet expugnare deuotā volūtatē/ & in ter diuera ſuppliciavas quoq̄ eris imēlum ac feruēti pice repletū acerrima flāma ſuccēderet: duplīcē ei prefec̄tus immiſtis poſuit cōditionē. aut vade inquit & do minī tui obtepera volūtati: aut ſcias te in feruētē hāc pīcē eſſe mitredā. Qui puel la reſpondit dicēs: nūq̄ ſit alter monitor talis/ qui addici iubeat libidini caſtitatē. Ob quod ille nūmio furore pculſus: precepit ſpoliatā eā in vas (quod feruebat) immitti. hec autē vox illius fuīt. per caput inquit imperatoris ſui quod tuvereris obteſtor: ut ſi apud te ſtatutum eſt hiſ me tormentis necare/non ſimul totam ſed

V Antonius

potame=nia virgo

¶ Para.

paulatim me i feruētē mitti iubeas pīcē: vt possis videre quātā michi dederit igno
tus tibi patiētiā christus. que pvnūs hore spaciū paulatim in aenū cādēs demissā:
defecit/vbi pīx pīmū ebulliēs ad ipsiū colla puenit. ¶ Plures autē viri digni ha
bitaculo beatorū/femine quoq; obierūt tūc/in alexādrine ecclesie ciuitate.in qbus
Didym⁹ erat: oculorū qdē lumine deſtitutus/diuinariū tamen ſcripturarū peritia
pollēs. quē ego intra decē ānos diuersis téporib⁹/quatervidiffiſſe me memini. quicq;
poſt octoginta & qnq; ānos: vite terminū fecit. hīc iſiſ quē loquor/capt⁹ eſt ocu
lis/ut ipſe retulit michi: cū quartū ageret etatis ſue ānū. q neq; magiſtris traditus
litterarū/neq; prima vñq; elemēta cognoscēs: habebat iſiſ bonū ſemp i colume/
naturalē magiſtrū/cōſciētiā luā. quē tāta gratia ſciētie ſpiritualis ornatbat: ut in eo
evidētiſſime quod ſcriptū adipleret dñs tecos ſapiētes facit. Testamētū qdē vetus
ac nouū adverbū interpretatus eſt/lectas autē oes tā ſubtiliter firmiterq; exposita
ſup ipſas ratione deſſeruit: ut omniū ſciētiā veterū/peritiāq; trāſliret. q cū me cogē
ret quōdā/yt orationē in cella ipſi⁹ facerē/nec tñ eius acq;cerē iuſſioni: hoc refe
rēdo dicebat. ad iſtud inqt hōſpitiū ter benedict⁹ Antoni⁹ dū me visitare dignaſ
ingressus eſt: & rogatus a me vt in hoc loco fleteret genua & precē funderet/ſta
tim fecit/ac ſectiō noluit ſe rogarī: ipſis me reb⁹ docēs/ſanctorū volūtatiſ⁹ obe
dire. quāobrē ſi veſtigia ipſi⁹ inqt ſectaris ac vitā/que admodū monachus & pro
acqrēdiſ virtutib⁹ pegrin⁹: nolo cōtēdas. hoc quoq; idē retulit michi. Cū inquit
grādi quadā ſollicitudine ac tristitia fatigarer propter Iuliani impatoris infeliciſſi
mā vitā/itavt quadā die vſq; ad veſptinas profunde noctis horas nō attingerem
panē/anxietate cōfectus: forte accidit vt ſomno rēſidens occuparer. & in quadā
trāſmigratione anime/reuelationē talē viderē: quattuor egiſt cū albis equis p di
uerſa diſcurrētes clamātesq; dicitē didymo hodie hora Septima Iulian⁹ mortuus
eſt. ſurge iſiſ & cibū ſume/& ad Athanasiū epifcopi domū mitte: ut ipſe quoq;
cognoscat hoc. notauit itaq; (ſicut ipſe dicebat) & mēſē/& ſeptimanā/& diē/&
horā: & ſic oia ſicut audierat approbavit. Retulit etiā michi & de puella quadā/
cui nomē erat Alexādrīa: que relicta ea in qua erat ciuitate cōſederat/ intra quod-
dā ſepulchrū/p foramen exiguū neceſſaria alimēta fuſcipiens/& neq; viros/neq;
mulieres vñquā vidēs p annos decē: decimo vero āno dormitiōe vltima migra
tura/ſe ipſam cōpoſuit. quod illa que deferebat ei/iuxta cōſuetudinē cibū: retulit
nobis. dicēs nullū ſe tūc accepiffe respōſū. quo auditō illitū hoſtiū clauſumq; pa
tefecim⁹: & ingressi defuncte corpus iuuenimus. ¶ De iſpla autem & beatissima
Melanīa mulier romana(de qua paulo poſt referā) iſla dicebat. Vultū qdē ipſius
puelle ſe videre nō potuiffe/stātē autē ad foramen ſepulchri petiūſſe: vt ei diceret
cauſam ob quā ſe in illo ſepulchro cōcluſerat. que p memoratū foramen locuta:
cuiuſdā anim⁹ inqt in me leſus erat quōdā/& ne viderer eū vel cōtristare vel p de
re/malui me ipſam in ſepulchro dū viuo recludere/q; nocere anime ad ſimilitudinē
dei facte. Qua dicēte: rursus. quēaduodū iſiſ pati potes o ancilla christi vt ne
minē prorsus videas: ſed in ſolitudine tali/ cōtra acediā vel cogitationes habeas
tā iuge certamen: hoc illa respōdit. a principio inquiēs diei nonā vſq; ad horā/
orationē vaco ex līno opus p horas ſingulas faciēs: reliquo autē téporis ſpacio/co
gitatione diſcurro p ſanctos prophetas/apoſtolos/ateq; martyres/& patriarchas.
ceteris vero horis cibū panis capio appropinquēte veſpera: cū maxima qete dos
minū meū glorificāſ/finēq; vite mee cū ſpe bona patiēter expectāſ. ¶ Sed ne il-

3
Didymus

psalmus
145

Alexādrīa
virgo

Melanīa

Ios quidē tacitos preteribo: quorūvita ois in cōtēptu quodā propriē salutis fuit/
vt ex hoc etiā bene meritos predicemus/ & legētibus cautele studio cōsulamus.

VIRGO
QVE-
DAM

De quadam virginē/solo nomine.

Cap. II

Irgo quedā/solo nomine/Alexandrie fuit. que quātū ad speciē ptinebat/
humilis videbatur: quātū autē ad propositū ipsi⁹/ anime inflatioris erat/
variis opib⁹ satis diues/amatrix potius auri q̄ christi.nusq̄ procedere so-
lens nō peregrino/nō virginī/nō vim patiēti/nō monacho/nō ecclesie/nō pau-
perī vel exigua stipē prebēs. hec sanctorū patrū frequētibus monitis:nūq̄ a se tam
inutile anime pōdus abiecerat. habebat autē & nōnullos parētes: inter quos filiā
sororis sue adoptauerat sibi/qua sola dīebus ac noctib⁹ fruebatur. omisso atq̄ cō-
tépto amore celestī. nōnūq̄ enī & hec species quā diabolus īmittit/erroris eīt: vt
sub affectus colore / qui deberī videtur affinib⁹/ auaritia cupiditasq̄ nutriatur.
quod autē nullā demon propinq̄tatis & generis curā gerat: hinc profecto mon-
stratū est. ipse enī est: qui homines in matres/in fratres/in patres cogit fieri pari-
cidas. qui etiā si pretēdere qbusdā aliquādo videatur necessitudinē parete: non
ideo illud vt pro sit isdē facit/sed vt animabus eorū iniusticie crimen accumulet/di-
uine nō ignarus sentētie: que iniustos ab hereditate regnī celestīs excludit. potest
sane q̄s spirituali sciētia/divinoc̄ amore commotus/nec propriē anime salutē cō-
tētere: & suis parētibus (si forsitan egere videantur) vite aliuoniā pie largiri. pe-
nitutis animā suā conculcat & despicit: sola propinq̄tatis sollicitudine occupatus.
Sentētiā diuine legis incurrit: animā (vt dixi) suā deputās vanitati. Sacer autē con-
scriptor ille psalmorū canit de iis/q anime sue curā/metu maximo gerunt dicens.

psalm⁹ 23.

Quis ascēdet in mōte domini⁹: hoc est dicere: satis raro . Aut q̄s stabit in loco san-
cto eius: Innocēt manibus & mūdo corde: q̄ nō accepit in vano animā suam. illi
nāq̄ in vano animā suā accipiūt: q̄ putāt eā/vna cū corpore dissipari/ atq̄ dissol-
ui/virtutū scilicet spiritualiū cōréptores. **I**stā ipsam nomine virginē volēs san-
ctus ille Isidorus presbyter detractione sanguinis (vt dīci in prouerbiis solet) facere

a cupiditatis onere vt cūq̄ leuiorē : tali erga eā vſus ingenio est . preerat autē (vt
prius dīxi) cellulis fratrū pauperū atq̄ debiliū. Idēq̄ in prīnis iuuētutis sne ānis
in lapidib⁹ & margaritis probādis/videbaſ pītus. accessit igit̄ ad eā dīcēs: lapides
ad me necessarii/atq̄ preciosiſ maragdi/& hyacinthi subito venerūt. & siue q̄s in-
uenerit eos/siue furat⁹ sit: scire nō possū. statuere autē ipsorū preciū nequeo: q̄a cu-
tuſlibet ſūmā q̄titatis excedūt. oēs enī ſimul q̄ngentis ſolidis distrahabūt. ſi ergo eos
tibi placuerit cōparare:poteris vñū ex iſpīſ q̄ngētis vēdere ſolidis:& reliquos ne-
ptis tue monilib⁹ deputare. ſuſpēta igit̄ oīmodis illa que dicebaſ virgo: in affectu
puelle decipit huiusmodi ornatū. et cōplexa illi⁹ pedes orat & petit:ne q̄s memo-
ratos lapides alter acciperet.cui ille sanct⁹ dūt auide hortat̄: hec dīxit. Veni i domū
meā: vt hec que dīxim⁹ videas. ad quod illa nō acqescēs/ sed magis q̄ngētis ſoli-
dos in ſinū illi⁹ fundēs ait: quēadmodū vis/ ipſe eos dē lapides tolle. ego enī nolo
eū videre q̄ vēdit. acceptrōs ille igit̄ quingētis ſolidos: pauperib⁹/ debilibusq̄
mox diuidit. poſt aliquātū vero tēporis ſpacī/ q̄a magna opinio ipsi⁹ apud oēs/
alexandrie erat (quippe q̄ & misericors eſſer/ & in cultura dei preclar⁹/ & senior/q̄
iā vſcq̄ ad cētelimi quoq̄ anni curricula pueniſſet: quod ego etiā qui cum illo diu
fuerā ſatis agnouerā) erubetſebar eū virgo memorata ſup iſpīſ ſolidis admonere.
ad poſtremū cū illū forte in ecclesia reperiſſet: alloquiſ̄. quid inquit iubes precor:

Ingenium
quo vſus ē
Isidorus p
ſbyter

de lapidibus illis/pro quibus quingētos solidos dedim⁹: cui ille respōdit. ex quo
 michi inq⁹ aurū dedisti: ex eo illud pro precio ipsorū lapidū dedi. & si venire de-
 sideras ac videre eosdē in hospitio meo(illīc enī iacēt) veni/& vide si possunt tibi
 placere. sīn minus aurum referes: quod dedisti. Quo illa libēter audit⁹ ad pres-
 byteri domū pergit: in cui⁹ superioribus femine debiles habebātur/in inferioribus
 autem viri. vbi statim cū ea intra primas fores ingressus/dicit eidem : quid vis pri-
 mū videre hyacinthos an smaragdos : at illa: quod iussiſ. ducit itaq⁹ eā ad supe-
 riores dom⁹ ptes: ostēditq⁹ ei cōſcissis feminas mēbris/& vultib⁹ totis varia mor-
 bositate laceratis/dicēs ad eā/isti sunt hyacinthi. Inde descēdēs: ostēdit ei similes in
 inferiorib⁹ viros. & ait: isti sunt smaragdi. sī placēt tibi: ipsa cōſidera. sīn min⁹ au-
 rum recipe quod dedisti. itaq⁹ egressa est domū/nimio rubore cōfuſa/& plurimū
 tristis: quia videret se illa voluisse facere/que deo placere nō possent. moxq⁹ egris-
 tudinē incurrit: vt rediit. nō enī hoc secūdū dei fecerat volūtātē: sed ingeniosa viri
 sanctissimi necessitate cōpulsa. paulopost autē maximas presbytero gratias egit.
 propter quod puella cui⁹ nimia curā gerebat: nupta quidē/sed sine filiorū educa-
 tione defuncta est. ¶ Cū igitur per triēniū in monasteriis (qui circa alexādrīa sita
 sunt) cōmorat⁹ fuissem/& optimos illīc viros abstinētie virtutib⁹ adornatos vſcq⁹
 ad duo milia hominū/sanctissimosq⁹ vidissem : inde descēdēs ad mōte cui nytrie
 nomē est veni. in medio autē istius mōtis & alexādrine ciuitatis / interiacet lacus:
 qui marie vocabulo nominaſ/ per septuaginta miliū spacia diffusus . quē cū uno
 ac medio trāſfretassem dīe: ad meridianā pte prefati fontis accessi . cui mōti penit⁹
 deserta adiacēt loca: que ethiopiā vſcq⁹ tēdūtūr / & vſcq⁹ ad māgicū ac mauritanū
 solū. in quo mōte degebāt quīnq⁹ milia (vt arbitror) virorū: q̄ diuersum propo-
 ſitū ſui institutū tenētes/prout vellēt poſſentq⁹/viuebāt. itavt alii quidē liceret ſoli
 manere ſi cuperet : ali⁹ cū uno tātū fratre ſi vellet/alius cū multitudine ſi hoc deſi-
 derasſet/habitaret. Quo in mōte tā memoratis q̄ illis qui ad vltimas ſe ſolitudines
 cōtulere ſexcētis viris: ſeptē pīſcinis alimēta prebentur. Huius igitur mōtis p̄ totū
 annū vſus hospitio/plurimūq⁹ a beatis patrib⁹ iſtructus & doct⁹: ab Arlūſio ma-
 iore/ & Putubaflo / Agione/Serapione & Chromo/ multiscq⁹ ſeniorū ſpiritualū
 relationib⁹ ſup iis qui ante ipſos fuerāt/ incitat⁹/vſcq⁹ ad alia ſolitudinis loca inte-
 rioris/ accessi. ¶ In ipſo autē nytrie mōte vñā ecclesiā maximā vidi : in qua ſunt
 tres arbores dactylorū/ex quib⁹ ſingulis ſingula flagra depēdēt. quorū uno ii qui
 peccāt monachi verberātūr/ alio latrones (ſi inciderint forte) cedūtūr. tertio deli-
 etā eorū qui vndeſcētq⁹ cōuicti in peccato vapulare meruiffent/ memoratas ample-
 citētes arbores/ & certas tergo accipiētes plagas dīmittebātūr: Eſt etiā circa ipſam
 ecclesiā cella ſuſcipiēs pegrinos ac pauperes fratres : in qua cū acceperint aduenā
 quēlibet/ per tātū illīc tēpus alunt/donec ipſe propria volūtate diſcedar/ biennio
 ac triēniū ſi voluerit quis/illīc manere non prohibētes . vnius autem ſeptimane ex
 quo veniſſet/ei ſociū dabant: reliquos vero dies quodcūq⁹ opus eūdē facere cogē-
 bant. deputabātq⁹ eū aut pīſcinis/aut ortulīs/aut coquinis . ſi autē honestior ali-
 quis minusq⁹ aptus huiusmodi operib⁹ videretur: legendū ei codicē dabāt/oēſcq⁹
 vſcq⁹ in horā ſextā a cōſpectu ipſius & cōfabulatione prohibebāt. In hoc mōte &
 placentariū habentur & medici. vītūtūr quoq⁹ vīno . nā illīc etiā vīna venduntur.
 Omnes autē iſti manibus cōficiūt lintheamen : ex cuius operis emolumēto/ nulli
 eorū deficit ad vitā. Eſt autē maxime voluptatis circa vēſptinas horas ex vnaquaq⁹

Hera.

Arsisius

Ammon.

Antonius.

pachomi⁹

Caste Am-

monis uu-

ptie

Balsamum
etia in illis
locis repe-
tiri

mansione monachorū/ varias audire voces/ psalmos christo canētiū. Quo tépore
si q̄s assistat & diligēter aduertat: purabit se subito sublatū/ & i paradise p̄stitutū.
ad ipsam vero ecclesiā solo sabbato/ & dñico die cōuenire cōsueuerū. ¶ Sūt aut̄
in ipsa octo pres'byteri : inter quos q̄ diu prim⁹ pres'byter viuit/ nullus p̄ter ipsum
alter aut sacra offert deo/ aut tractat/ aut iudicat. sed silēt semp: solo cōfessus hono
re cōtēti. Ille vero maior Arsisius/ & alii multi cum ipso senes sanctissimi/ quos &
ipse tūc vidi: eiusdē téporis cui⁹ & beat⁹ Antonius/ erāt. q̄ nobis etiā sanctū Am
monē nytriode se nosse dicebat illū: cui⁹ animā dū ab angelis ferret ad celū/ vedit
antonius. hīc ergo referebat quod & Pachomiu tabennol iotē aliquādo vidisset:
virū prophetica gratia clarū/ & in monasterio tria milia monachorū regentē. de
cui⁹ virtutib⁹: post paululū loquar. Ipsum enī Ammonē in hunc morē vixisse di
cebat. Cū esset inq̄t puer a parētib⁹ derelictus/ & ad viginti duorū peruexisse nu
merū annorū: inuit⁹ ab auūculo suo matrimonii vinculis alligat⁹ est. Qui cū resi
stere nō posset ei/ que a parēte igereba necessitatib⁹: & i nuptiis iussus est coronari/
et in thalamo sedere cōpulsus est/ & oīa patiēter sufferre solēnia nuptiarū coact⁹
est. Post q̄ autē vnūversi a thalamo recesserūt/ nouis nuptiis in lectulo collocatis:
sanctus Ammon surgit e lectulo/ ostiū claudit/ vocatq̄ residēs benedictā illā & ve
re vnanimē cōiugē suā/dicēs. veni inq̄t dñā: vt tibi causam ipsam hui⁹ cōiunctio
nis exponā. nuptrie nostre hucusq̄ sunt tātū/nichilq̄ i se āplius habēt: bene ergo
faciem⁹/ si de reliquo q̄sq̄ nostrū separati q̄escat/ vt & christo placere possim⁹/ si in
tacta virginitate viuam⁹. Prolatū aurē de sinu pū libellum: nesciēti scripturas san
ctas puelle/ex psona apostoli ac saluatoris legebat: cui lectioni alia lectūdū sensum
suū lōge plura cōiugēs/exponebat eidem castitatis virginitatisq̄ cōversationē/ vt
illa post satisfactionē in iētu gratia diuinitatis iplerā diceret: michi quoq̄ p̄sualum
scias dñne/ castā vitā libēter āplete. qd ergo iubere amplius velis expecto . cui ille
hoc inq̄t tubebo & rogo: vt vnuſq̄sq̄ noſtrū separati ab hoc die maneat. ad quod
illa nō acqueuit: dicēs. In eadē qdē cella/ sed in lectulis separatis manere debem⁹. Cūq̄
hoc vtrisq̄s placuisseſt: decē & octo ānos vixerūt: ita vt illa qdē totis diebus esset in
cella/ ille autē insisteret opī in ortulo quē colebar/ & balsamū ea qua pīt⁹ erat arte/
cōficeret. Quod tñ balsamū multo labore ad imaginē vinearū & plātarū/ & colit/
et putatur. vespiniis autē horis regressus domū orationib⁹ factis/ & cū eadē cibo
sūpto/ ac rursus nocturnis precib⁹ ex more celebratis: ad opus solitū primo mane
p̄gebat. Interea dū eorū esset hec vita: exclusa ab vtro q̄s penitus omni corporalis
illecebre passione: oratione sancti id quod aliqñ cupiebat/ optimere ceperūt. at enī
eidē ad postremū beata illa: dñne (inq̄t) mi: habeo quod dicā. In quo si me audieris/
probabis michi q̄ me secundū deū diligis . hortat ille vt quod ei placeret ediceret.
At illa iustū michi hoc inq̄t videſt: cū ipſe ſis ſexus virilis/ & iuftitie tor⁹ inſeruias/
cūq̄ ego quoq̄ propositi tuī emuler viā: vt diuersis ad multorū edificationē mā
ſionib⁹ ſeparemur. Incōueniēs enī atq̄ incōgruū puto: propter me tātā i occulto
te habere virtutē / nec vlli eſſe cognitum quod in hac castitate / atq̄ pudicitia dñi
amore ſimul viuim⁹ & manem⁹. cui ille gratias agēs/ deūq̄ glorificās ita respōdit:
bene tibi placuit mi dñna ſoror. habe igīt hāc ipsam cellā: ego autē alia michi face
re tērabo. Egressusq̄ ab ea: mox interiora loca nytriae penetrauit. nec dū enī tunc
monasteriorū/ illīc fuerat multitudo: fecitq̄ ſibi duarū volumina cellularū/ atq̄ ita
in ſolitudine viginti aliis ānis ac duob⁹ trāſadit⁹/ defunct⁹ eſt. imo magis ſomno

Para.

quieuit cū sexaginta duos etatis sue ános finisset. per singulos tamen ános: sedulo semp videbat beatá illá cōiugé suá. De hoc illud miraculū sanctus Athanasius alexádrin⁹ episcop⁹ retulit: i eo ope quo vitā descripsit Antonii. qđ aliqn̄ vna cū theodoro discipulo suo Lycū noīe fluuiū cupiēs trāfretare/ & erubescēs sibi vesti mētū detrahere/ne nudū vnq̄ suū corp⁹ aspiceret: subito sine nauī in alterā flumi nis pte ágelo vehēte trāflat⁹ est. Iste igit̄ Ammon ita vixit atq̄ obiit: vt ipsi⁹ aiam sāct⁹ videret Antoni⁹/cū ab ágelis ferret ad celū: memoratū vero fluuiū/nauī ego cū metu trāsiui. est enī illīc derituatio qđdā magni illi⁹ fluminis nili. In hoc etiā(q̄ nytrias dicit) móte: monach⁹ erat qđdā/cui Or fuit nomē:cui⁹ virtutē multorū qđē fratrū testimonia pdicabāt/specialiter tñ ácilla dei Melania/ q̄ áte me ad loca ipsi⁹ móti accesserat. nā ego supst̄tē supradictū virū videre nō portui. hec ergo de cōuersatiōis ei⁹ virtutib⁹ referebat. qđ nec mérit⁹ vnq̄ fuerit/nec iurauerit/nec male dixerit cuiq̄/nec sine necessitate aliq̄ sit locutus. Hui⁹ móti habitator & beat⁹ Pambo fuit. Quē & Dioscor⁹ episcop⁹/& Ammoni⁹/& Eusebi⁹/& Euthimius frātres/& Origenes/& Dracōti⁹ viri admirabiles/& nepos:habuerūt magistrū. q̄ Pambo & cū multis ac variis virtutū progatiuis/palmisq̄ p̄celleret: inter ipsas etiā hoc habuisse p̄cipuū memorat. qđ i tātū auri/argētiq̄ cōrēptor fuit: vt p̄ceptū dñi videret ip̄lesse. referebat ergo michi venerabilis ipsa Melania: q̄a profecta de vrbe romā/alexādrīa primū fuisset īgressa. cūq̄ multa de ipsi⁹ viri virtutib⁹ Isidoro p̄bytero/& Xenodochio referēte cognouisset/ & eodē duce ad eū i solitudinē pue nisset: obtulisse se illi treceras argēti libras/ac p̄catā fuisset aliqd ex ei⁹ reb⁹ accipet. q̄ cū sederet(inqt) & vimē itegeret: sola me voce benedixit & ait/det tibi mercedē de⁹. Deinde dicit economo suo. suscipe caute/& diuide p̄ oēs q̄ sūt tam in lybia q̄ in insulis frātres. Hec enī monasteria plus viden̄ egere: q̄ cetera. hoc quoq̄ ei p̄ci piēs: ne qđ ex ea pecunia iis q̄ in egypto degūt daret. propterea q̄ regiones illas: alimētis sc̄iret ápli⁹ abundare. Cū autē memorata femina sicut retulit michi staret/ et benedictionē pro munere dato expectaret aut laudē/nichilq̄ ab eo audiret: vlt̄ter⁹ ait ad illū. Scito dñe treceras esse i hac argētarīa libras. q̄ iterum ne rursus qđē prorsus aspiciens illā: ita respōdit. cui exhibuisti hec o filia: nō op⁹ habet a te mē surā cognoscere. nā qui mótes lance p̄sauit: multo áplius nouit quātum sit hui⁹ pondus argenti. Et siquidē michi istud offerres: cōp̄etēter hoc diceres. cum autē nō michi sed illi dico quē nō sp̄euissle/imo áplius honorasse duos illos nummos agnouim⁹: tace/quiesce. Sic autē dñm ordinasse dicebat: vt post paululum tépus postea q̄ ad ip̄lum venerat mótem / dei seru⁹ illo requiesceret. qui nō egritudine/ nō febre aliqua fatigatus est/sed sportellā cōsuendo ſeptuagesimo etatis sue anno quieuit in pace. Ante horā vero qua de seculo exiens sp̄iritum suū cōmēdaret: vocavit me/& in postrema cōsummatione sui op̄is cōfidēter ait. accipe hāc sportellā de manib⁹ meis:quia nō habeo aliud quod relinquā tibi/ vt memor sis mei. cui⁹ corpore inuoluto in lintheo/& sepulture tradito: ex desertis locis abscessi usq̄ ad fine propriū/hereditatē sancti illius habēs mecum. hic ip̄se Pambo in fine vite sue ipsaq̄ hora qua exitur⁹ erat e seculo: assisteb⁹ ei Paulo presbytero/ & economo/ et Ammonio sāctitate famatis viris & ceteris fratrib⁹/hoc dixisse memorat. ex quo veni i istū solitudinis locū/& habitaui in cellula quā meis manibus extruxi: panē gratis ab aliquo me māducasse nō memini/nec verbū usq̄ in presentē horā locu tus sum/de quo penitētiā agere debuisssem. Ita tamē ad dominū deū pgo: tāq̄ nec

Athanasi⁹
vitam scri-
psit atonii.

Or mona-
chus
Melania

pambo

dū diuine seruitutis cultū attigerim. asserebat aut̄ nob̄is referētes & testimonii cōfirmātes suis / Paulus & Ammonius servi christi / quia nūq̄ cū aliquid interrogatus fuisse vel de spiritualibus / vel de secularibus scriptis : cito respōsum sc̄iscitantibus dedit. sed semp̄: necdū se quod respōderet inuenisse dicebat. Sepe aut̄ & cū mensū spacia fluxissent : nec sic quidē respōsum querētib⁹ dabat / adhuc se nō afferens peruenisse ad notitiā veritatis. tā diligētes aut̄ cautasq̄ secūdū deū s̄erētias proferebat: vt eas oēs tāq ab ipso deo prolatas susciperet. hāc enī Antoniū quoq̄ illū magnū phibēt habuisse virtutē. ¶ Factū etiā huiusmodi ipsius Pambo / inter alia fertur. quod cū Pior monachus venisset ad eū / propriū panē ferēs / & ob hoc ab illo reprehēsus fuisse: interrogat⁹ vt diceret cur hoc fecisset. respōdit dices ne hospes ab hospite grauaretur / quē ille tātū racēdo reprehēsum dimisit cōtinuo. Post aliquātū vero tēporis ad Pior / Pambo memorat⁹ accedēs: pfusum aqua panē vt ab his edebatur exhibuit . qui interrogat⁹ cur hoc fecisset: respōdit iccirco aquam addidī / ne tibi onerosus existerē. ¶ Prefatus aut̄ Ammonius discipulus ipsius / alicq̄ tres fratres / & sorores due: st̄imo dei cultu & amore flagrātes / cū ad deserta puenissēt loca / separatas sibimet māliones fecerūt / ita vt grādi a semetipsis spacio separarētur. hūc ergo Ammoniū qa supra modū lectioni scripturarū vacabat : diuīta quedā episcopū sibi fieri postulauit . cuius ciues cum hoc a benedictō Timotheo quodā petiſſent / & ille dixiſſet adducite eū ad me / & faciam vt vultis: cum magna multitudine ad eum / quo facilius abstraheretur ingressi sunt / captiūq; se ille p̄spiciēs / rogare cepit eos & p̄ sacramēta firmare: acq̄escere se omnino nō possevit vel exiret de solitudine quā tenebat / Cūq; videret nō cōcedi sibi / vt faceret qđ p̄tebat: ferro aurē līnistrā radicitus (cūctis vidētibus) secuit. hec dicens / vel nūc probabitur vobis impleri nō posse quod cupiſſi / iubēte lege diuīna nullū aure preſa oportere fieri sacerdotē. Et ita demū relicto eo: ad propria reuerterūt. Cū vero remeasſent / & episcopo ista dixiſſent: ille respondit / iudeis lex ista seruatur. Ego aut̄ si dederitis michi aliquē etiā naribus truncū sed moribus probū: nō eū dubi tabo episcopū facere. hoc auditō pgūt ad ipsum instantiſſime: eū rufus rogātes. quo non acquiescente: vim quoq; inferre tentabāt. quibus iuratus ille respōdit. si me cogere volueritis vlt̄erius: etiam lingua mēam (quia propter ipsam michi molesti estis) abſcindā. Tunc demū ſic eū / cū ſuper hoc nichil proficeret: reliquūt.

¶ Cui⁹ Ammo nūi fertur tale miraculū. Cū quedā delectatio carnalis ſine villa corporū ei⁹ intermissione vexaret: cādēti ferro propria mēbra laniabat / vt ex omni pte plenus eſſet ſemp̄ vlceribus. Esca vero eius fuit huiusmodi. A iuuēture ſua vſq; ad obitū crudis eſt vſus cibis: interdū etiā preter panem. vetus autem nouū q̄ testamentum memoriter retinens: etiam libros eloquētissimorum virorum dūdymī Pierii atq; Stephani vſq; ad ſecenta milia verſuum legendo transiuit. hec autem de eo teſtificantur etiam patres sanctissimi in eremo commandentes. huius etiam prophetica virtus: multis innotuit. Inter fratres vero qui ſecreta eremī diligebāt: nullus illo in officio cōſolationis ſuperior. de hoc ſententiā beat⁹ Euagn⁹ spiritualis / & virtute discretionis precipiūs / proferebat dicens: nullum ſe vidiffe hominū / qui ſic ſupauerit corporeas paſſiones. hic idē sanctissimus cū a Rufino tēporis illius prefecto prætorii / multiplici ſupplicatione rogar⁹ fuſſet: vt magno illo Ammonio constantinopolin ob necessarias eremī actions adueniēt / ipſe quoq; dignaret venire / vehemēter id precātibus ſanctis diuersarū prouinciarū epifco-

Didymus.
pierius.
Stephan⁹.

Euagrius.

¶ Para.

pis/aliisq; quā pluribus eremitis (qui ad dedicationē basilice quam ipse cōdiderat cōuenerat) memoratū Rufinū propriis manib; suscepit sacro fonte mūdatū, quē sue cōuerstationis merito: plurimū veneratus est/sancto Ammonio cupiēs in oībus obediens: qui paulopost dormiuit in dño. Sepultusq; est in basilica que appellatur rufiniana. In cui⁹ sepulchro curari feruntur cūtī/diuersis febris laborātes.

¶ In hoc quē predixim⁹ mōte nytrie: quidā vir fuit mirabilis/nomine Beniamin/
p̄ctogita ānos in abstinentie virtutib; / sūmā donorū sp̄iritualiū gratiā cōsecut⁹.
qui siue man⁹ cuiq; imposuisset/siue olei benedictionē dedisset: ab oī lāguoris mo
lestia soluebat. hic ergo qui talib; diuine gratie muneric⁹ preminebat: ante octo
mēses dormitionis sue aquoso lāguore peruersus / in tātu miserāda pīguedine sue
carnis intumuit: vt nostris tēporibus secūd⁹ Iob putaref. assumēs itaq; nos Dio-
scorus ep̄iscop⁹ qui tūc presbyter nytrie fuit/mec⁹ & beatū euagriū: hoc modo est
allocut⁹. venite & videte nouū Iob: in tāto tumore corporis/arc⁹ insanabili pa-
ssione singularē patiētiā possidētē. Eūtes igitur vidimus hominē in tāto corporis
tumore distentū: vt minorē man⁹ eius digitū/vtrarūq; manuū nostrarū cōiuncti
digiti minime cōplecti valerēt. Cūq; nō possemus dura passionis ei⁹ diu respicere:
oculos nostros ab eo deflexim⁹. Tūc ille beatus Beniamin ait nobis: orate filii vt
homo meus interior/isto languore sit liber. hoc nāq; corpus nec sua me sanitate
sublimē reddidit: nec dolore deiectū. p̄ octo itaq; mēses illos/ facta est ei sella latissi-
ma: in qua incessanter sederet. iā nō valēs in lectulo reqescere: propter reliquas
corporis necessitates. Qui tamen in huiusmodi sui corporis/passione cōstitutus:
alios dei gratia sanare cōsueuerat qualibet lāguore vexatos. Necessariū igī existi-
maui referre huius sanctissimi passionē: vt nō admiremūr quoties viris iustissimis
quedā corporales necessitates cōtingunt: defuncto autē viro fortissimo: postes
ianuarū (nec enī aliter tāti tumoris corpus eiici potuisset) sublati sunt.

¶ De Apollonio.

¶ Cap. III

Apollonius qdā noīe/vn⁹ ex negociatorib; renūciās seculo/mōteq; ny-
trie habitās: cū iā necq; artem discere preualeret senio prepedit⁹ eratis/
neq; abstinentiā sp̄irituali scriptura mādatah; huiusmodi cōtinētiā/sibi in-
stituisse cognoscit. Ex propriis pecuniis atq; laborib; / oēm remediorū speciē/atq;
cellaria in alexādria cōparās ciuitate: cūctis fratrib; lāguētibus exhibebat. videres
autē eū a principio diei nonā vīcq; horā: vniuersa tā viroū q; feminarū/monaste-
ria pagrātē/& p̄ singula egrotos ostia vīlitatē/ portatēq; secū vuā passam/malo-
granata/oua/filigines: que maxime necessaria vidētur infirmis. ad talē fēse vitā cui
soli apt⁹ erat: hic famul⁹ christi instituerat in senecta. q; tñ ante obitū suū/cū aliquē
sui similē repperisset: ei omnē ministerii hui⁹ supellectilē tradidit/cōprecatusq; est
eum vt huiusmodi curā fratribus exhiberet. Cum enim quīcq; milia monachorū
in supradicto monte consistant: necessaria vel maxime talis follicitudo est & con-
solatio/sine qua in desertis illis non vivitur locis. ¶ Alii etiam duo quidam fra-
tres fuerunt: quorum pater emendis / vel mutandis mercibus studens/vīcq; ad
hispaniam semper negociando pergebat. quo mortuo: diuiserūt inter se substā-
tiam eius/que in mobilibus tantū erat. In auro quidem quīcq; milia solidos: in
mancipiis vero vel vestib; quidquid inuenire potuerunt. Iſti igitur vno animo/
comuniq; consilio inter se tractare ceperūt/dicētes inuicē sibi. quā frater elīgīmus
viam vite: si mercationē in qua pater nōster vixit arripimus: etiā ipsi labores no-

APOLLO
NIVS

Hera.

stros alii relinquisimus/nosq; fortasse eentes in pericula/ precipites vel marini (vt assolēt) fluēt⁹/ vel latronū tela/cōsumēt. sequamur igitur frater solitudinē magis/ vitāc; monachorū: vt & paternā hereditatē lucremur/ animas nostras nulla rerū malarū cōtagione perdamus. quod propositū cū vtrisq; placuisse: in electione so litarievitē/diuersū singuli tenuerū iter. diuisis igitur quas pariter reliquerāt rebus: vnū quidē habuerūt vterq; propositū vt placerēt deo/sed nō in vna institutione viuēdi/ābo placuerūt. alter enī ex ipfis omnib; suis rebus per oia monasteria / et ecclesias/ & carceres diuisis: arte sibi repperit quādā/ex qua quotidiani cibū panis acquirēs/ei quā elegerat vite & orationi vacabat. alter autē nulli ex substātiā pro pria quicq; dedit: sed monasteriū sibi fecit. vbi paucis secū fratribus collocatis: oēs aduenas/omnes senes/omnes pauperes/omnes suscipiebat infirmos . & per do minici aut sabbati diē: ternas & quaternas mēsas indigētibus exhibebat/hisq; vni uersam substātiā modis quoad vixit expēdit. quo vtroq; defuncto: beati ābo/di uersis opinionibus probabilis vite cōsumatione celebrauit. Et iste quidē aliis: ille vero aliis semper placebat. Ex quorū laudib; orta inter fratres cōtéctione/q vterq; videretur fuisse perfect⁹: ad sanctū Pambo/ vt ab eo verū cognosceret per gūt. quē cū iudicē elegisse se dicerēt/peterētq; vt quis e duob; fecisset melius/edo ceret: vtrūq; ille apud deū perfectū esse respōdit. nā alter quidē ex ipfis Abraheal ter Helie morib; vixit. cūq; nō sedato intra se certamine dicerēt/deprecāre: quē admodum pares possunt videri & non magis precedat ille qui euangelica prece pta cōpleteuit/q cuncta vēdīdit/pauperibus donauit/quicq; p oēs horas/ oēs dies/ oēsq; noctes/dominiacā crucē porrās perpetua saluatorē oratione comitat: cūq; alii diuersa ex parte cōtéderēt dicerētq; : qa iste quē nos āplius predicamus/tantū circa egētes tribulatos suū ostēdit affectū/ vt aggerib; publicis assideret/ oēs vnde cūq; colligeret/ & nō sue tātūmodo cōsuleret anime/sed multas atq; multorū cu rando infirmitates ac necessaria prebēdo saluaret. ita beat⁹ Pambo ad vtrisq; res spōdit: idē iterū vobis loquor/pares ābo sunt apud dominū . & vtrisq; me sati facturū puto. hic enī si tā pfectus monachus nō fuisset: dign⁹ profecto non esset vt eū bonitati illius cōpararē. Ille vero reficiens egenos atq; peregrinos: aliquod ex ipsa cōmunitate solatiū sentiebat. nā & si labores ipsius esse magni oneris vide bātut: at tamē habebat & requié aliquid cū labore . Expectate autē ait vt sup hoc (deo reuelante) cognoscā. quod cū veneritis ad me: deinceps audieris. post pau cos itaq; dies cū eū rursus rogarēt: beatus ille ita respōdit/dicēs. Ante deū/vobis loquor: vtrisq; in paradylo simul stare conspexi.

MACA RIVS.

Nō pluit illis locis

De Macario.

Cap.IV.

Huenis quidā qui Macari⁹ dicebatur/ānorū decē & octo: dū cū equē uis suis pecora pascēs iuxta lacū(cui marie nomē est) sludit/ homicidiū fecit inuitus. nulliq; quicq; dices: ad deserta prexit/in tātū humano atq; diuino territus metū/ vt amēs fact⁹ p triēniū videre/ dū sine tecto in solitudine p maneret. est enī terra ipsa semp sine plumīs. norūt hoc quod loquor cūsti:qui et scripturarū lectione/& experientia rerū pītī sunt.ipse beatissim⁹ quē dico: in deserto sibi cellulā fecit. In qua viginti qnq; alios ānos etatis sue viuēs/ talē diuinam gratiam meruit/ vt exultās solitaria vita/ illuderet demones atq; despiceret. hic michi apud quē multū tēporis feci/ interrogāti/ quas animus ipsius de facto homicidii cogitationes haberet: vlcq; adeo se tristem nō esse dicebat: vt ex ipso homicidio

quod ignarus admiserat/gratias accepitare. Inde enim aiebat: occasione sibi salutis allata. dicebat autem scripturarum testimonia proferens: quod nunc magnus ille famulus dei moyses/diuinitatis meruisset ituitum/neque tantum assecutus donum dei fuisset/ ut mysteria celestia ac sancta conscriberet: nisi pharaonis regis metu propter hominem cedisse quod in egypto admiserat ad syna motis deserta fugisset. hec autem ego dico non/ut ad homicidium quemquam videar incitare: sed ut ostendam magis quod ex malis rebus interdum si in eas incidamus inuiti occulta dei prouidetia ad virtutis gloria peruenimus. alia enim genera virtutum necessitati ascribimus: alia voluntati.

De sancto Nathanaele.

Cap. V.
NATHANNAEL

Hec alter quidam de antiquis viris nobilissimorum agonista nois Nathanael: quem ego superstite quidem videre non potui: quieuerat enim anno quindecim annos aduentus mei. ab illis tamquam qui una cum ipso per multum tempore vixerat/monachis: virtute ipsius viri dilectius requisitus. Ostenderunt autem michi & cellam ipsius: in qua quidem/post ipsum nullus habitauit/ eo quod vicinia ipsius loci homines incolebant. tunc enim cellam suam ille beatus construxerat: quando adhuc aliqui se ad secreta solitudinum non conferebant. hoc autem ab illis magnus continetie bonum de memorato cognoscet virum: quod tam in cella sua patientie fuit/ ut in proposito suo nunc omnino titubauerit/ex quo primus irrisus/ artus tentatus videbatur a demoni/ qui oes & illudit & fallit/cuius fraude & ex priore acedia perpeccus cella dicitur recessisse/aliaque vicina vico cuidam fabricare cepisse. at ubi & perfecit alteram mansionem/& in ea cepit habitare post tres vel quartuor menses per noctem ad eum demon accessit in specie militis/ imagineque carnificis figuratus. qui pannis obscurus/ sordore deformiter sonumque flagris facere videbatur. ad quem beatus Nathanael hec dixit. quis tu es: qui talia in hospitio meo facere conaris? Ille respondit. ego sum qui te priore cella fugauit: quique nunc veni ut ex hac quoque mansione te pelam. quo auditus ille ubi illum se vidit a demoni: reversus est statim ad habitaculum prius/ac triginta & septem annos in eadem mansione copleuit/ne ipsum quidem liberem egrediens/cedendo cum demone quem superare cupiebat. quidam tamen eius machinationibus impugnando vexabat/ ut quocumque modo cellam suam cogeretur extire: quatas singulatim referre non possum. inter que immundus ille spiritus hoc quoque agreditur: ut eius a propositi sui lege deflecteret. aptato namque aduentu quorundam septem factorum episcoporum/qui ad requiriendum eum siue prouidetia dei seu demonis tetratione venerunt/ cum episcopos ipsos post orationem factam egredientes/ne uno quidem passu prosequerentur: dicunt ad eum diaconi episcoporum/ subiecti re admodum facis abba/ quod non deducis sanctos episcopos. quibus hoc ille/ respondit dedit. ego & dominos meos episcopos veneror/& omnem clerum debita honorificetia prosequor/ cunctorumque hominum me extremum esse non dubito: sed & his & viuenter seculo mortuus sum. occultum autem propositum & mei cordis arcantium de novitate nouit: propter quod sanctos non prosequor viros. **D**eceptus igitur demon ac lapsus de spe presentis ingenii: aliam contra ipsum ante nouem menses obiit eius/ arte machinatur. fit subito parvulus puer veluti annorum decem minas asinus/ panes in cista ferente: qui cum ad cellam ipsius multa satis nocte venisset/ asinus in terram ruisse simulauit/& clamante parvulum finxit. **A**ffa inquit Nathanael: miserere mei/& manu michi porrige. audita ille ista quasi pueri parvuli voce/intra ostium cuius partem recluserat stat dicens ei. **Q**uis es tu; vel quid a me

Agape: caritas & elemosyna.

cupis fieri? puer sum iquit illius monachi / & eidē panes porto qd ipse frater tuus agapen fatur⁹ est. crastino autē illucescēte sabbati die: necessaria est hec oblato spiritualis. Queso igitur ne despicias iacentem / ac ferarū morsibus tradas . multe enim belue inter illa semper deserta noscuntut. Stabat sanctus Nathanael velut eneus/vehementer incertis cogitationibus stupens: sensu turbato secū ista versabat. necesse est me aut misericordiā quod est maximū in preceptis diuinis non facere: aut a proposito deviare . ad postremū rationabili confirmatus ingenio : sat tis esse melius iudicauit/si & diabolus erubesceret/& tantum ei ac tot annorū meritum nō periret.oratione igitur ad deū facta: respondit ei/qui quasi parvulus loquebatur/ audi infans. Credo in ipso cui seruio/qui dominatur omni spiritui: qd si necessariū habes alicuius auxiliū/ ipse prestabit . nec tibi aut feras aut quēpiam alii nocere patientur. si autē quedā res ista tentatio est: iam nūc dominus meus alpiciat / & suam faciens voluntatem/nō me ex ea ledi concedat vterius. tūc clauso ostio: se recepit. cōfusus autē demon & viētus: resolutus est in turbinem vēti/ et in sues agrestes/discursibus ac strepitu lasciuētes . Hec beati Nathanael vita fuit perpetua/hicfinis/ hec palma.

MACA-
RII

Daulus

Macarius
egyptius

Ioannes

H De duobus magnis Macariis. **C**ap. VI.
lla autē que de predicabilibus ac beatis referūtur viris duobus Macariis/ vt innumerā atq̄ infidelibus incredibilia dubito referre vel scribere: ne forte etiā mendacis nomen incurram. quod autē apud deū pereant omnes/ qui loquūtur mendacium: sententia sancti sp̄ritus declarauit. me itaq̄ fidelissime virorum Lause/ gratia domini nō mentiente : tu quoq̄ sanditorū triumphis incredulus non existas. Ex his duobus Macariis: vñus quidem genere egyptius/ alter vero iunioris tempus etatis vincens virtutibus alexandrinus negotiator erat. prius tamen de illo egyptio loquar: qui vixit nonaginta omnes simul annos. Ex qbus sexaginta in desertis impleuit locis: ad que iuuenis fuerat igrēsus tricesimo etatis sue anno. Mātoq̄ abstinentie monachalis/intra decem annos vixit certamine: vt iā tunc discretionis sapientia premunitus/ senis puer nomen acciperet. eo qd̄ velocius: ad matura concendit certamina. Vbi enim primū esse quadragenarius cepit: & contra sp̄ritus aerios/ et in curationibus hominū/ & denuntiationibus futurorum diuinā gratiā meruit. postremo etiā sacerdos (vt dignus erat) nomen accepit. discipulos hic secū habebat duos/ in desertis iterioribus que Scytin vocantur: quorum vñus minister ipsius erat/ nec ab eius latere recedebat/ propter eos qui causa curationis frequentare consueuerant. alter autē: separatim in propria cella manebat. Post aliquantum autem temporis dum prouidentibus futura oculis intuetur: ait Iohāni nomine/ministro suo (qui postmodum etiā ad presbyteratum/ loco eiusdē sancti Macarii meruit peruenire) audi inquit me o Iohānes frater/ et suadenti michi id qd̄ tibi proderit acq̄esce . tētaris enim & te cupiditatis atq̄ auaricie sp̄ritus vexat. sic nāq̄ vidi/ & scio. qd̄ si acq̄ueueris michi/ cōsummaberis in hoc quem adeptus es loco/ & gloriaberis/ & flagellū non appropiquabit tabernaculo tuo. sīn vero me audire nolueris. Quiezi tibi finis adueniet/ cuius & morbo laboras. Euenit igitur vt post obitū beati viri: tam salubria eius dicta cōteneret/ post quindecim vel viginti annos. vnde eū ita totū ille execrabilis morbus inuasit. eo qd̄ in pauperes fratres more iude/furti crimē admiserat.

vt non posset in columnis vel una hora pars ei⁹ corporis inueniri/ne in tali qđē spa
 cio/quod vn⁹ alīcui⁹ digitus occuparet. est ergo & hoc ex iīs: que sanct⁹ Macari⁹
 lōge ante pdixerat. De cibo autē eius & potu referre/supfluū puto: p̄sertim cū etiā
 a negligētib⁹ monachis/videam⁹ ista seruari/ne aut deliciosis/aut secularib⁹ pares
 esse dicant. maxime in illis locis/vbi vix necessaria ipsi⁹ alimēta sufficiūt:& vbi sunt
 tātorū/q̄ imitari studēt exēpla sanctorū de aliis igit̄ m̄ritis ipsi⁹ loquar. Sine inter-
 missione semp in quadā esse trālatione anime putabatur:imo magis/plurimūtū
 sue tēpū cū deo agere/& celestib⁹ ap̄lius q̄ terrenis negocīis interesse. ¶ In quo
 et diuina quedā miracula fuisse memorātur. nā egyptius qdam/ cū amore vesano
 alienē vxoris arderet/ nec posset ad effectū tā scelēste cupiditatis puenire/ eo quod
 illa pudicitie dedita/ virginitatis sue cōiugē nīmis amaret: maleficum precatus est/
 vt se amari ab ea faceret/ aut quo cūq̄ illā modo a marito proprio repudiari. male-
 ficus autē multis muneribus illectus: solito propriē artis ingenio/ fecit illā equā vi-
 deri/non feminā. quā vbi talē vir eius/ domū regressus aspexit: tam monstruosa
 nouitate turbatus (quod facere in lectulo suo equā videret) igemiscebat/ac flebat.
 eo quod ipsum alloquēs animal: nullū loquētis poterat audire respōsum. Roga-
 bat igit̄ presbyteros ipsius vici/duxitq̄ eos domū: & quid illa pateretur ostēdit.
 et ne tūc qđē/ causam tāte calamitatis agnoscūt. que tamē iā p̄ triduū/ nec vt equa
 feno/nec pane vt homines vtebāt: vtriusq̄ else alimoniis destituta. Ad postremū
 vt magnificaref gloria dei/& vt sancti illi⁹ Macarii virtus innotesceret cunctis: su-
 bito in cor mariti eius ascēdit/ vt cū ea/ loca deserta penetraret. Illigata igit̄ eā itavit
 sumēta vinciri solēt: ad deserta deduxit. cūq̄ iā sancti Macarii cellule appropinqua-
 rēt/iuxta quā monachi stabāt: obīurgare ceperūt memoratū virū ei⁹/ cur cū equa
 ad monasteriū venire voluisset. Ad quos ait ille: veni huc/ vt possit misericordiā/
 sancti oratōib⁹ p̄mereri. illiscq̄ iterrogātib⁹/qd mali haberet. vxor(inqt) mea fuit hec
 sed i equā videf esse cōuersa. habet autē hodie tertīā diē: ex quo nullū penit⁹ cibū
 sumit. Quod cū supradicti fratres/orāti sancto Macario(cui iā & hoc ipsi⁹ de⁹ notū
 fecerat) retulissent: vt pro eadē instāter oraret: hec fratrib⁹ dixit. vos inqt eq̄ estis:
 qui equorū habetis oculos. Illa enī mulier est: nec trāfigurata in aliā naturā videt
 nisi eorū oculis/q̄ prefigū vanitate fallūtur. cōfessiq̄ benedictā a capite ipsi⁹ nude
 infundēt aquā(oratione cōplera) subito videri eā oībus feminā fecit/iussitq̄ eam
 refici/& gratias agēt deo cū cōiuge suo remeare precepit/hoc dices. nūq̄ omnino
 a cōmunione sanctorū mysteriorū separēt:nūq̄q̄ ab ecclesie oratiōe discedat. hoc
 enī iccirco p̄presa est: q̄a p̄ septimanas qnḡ/mysteria diuina non attigit. ¶ Aliud
 iterū ipsius factūm proloquar. per longū temporis spaciū/cuniculū quedā sub ob-
 scuro terre profundo: a cella sua duxit/p̄ dimidiū spaciū stadii. v̄sq̄ ad soli alterius
 summitatē. vbi spelūcam sibi proprio sudore pfecit. vt quoties ferre non poterat
 molestias frequentantiū: relicta cella sua/per occultū iter se ad speluncē latebras cō-
 ferret. ita q̄ a nullo vñq̄ sivoluisset videre. referebat ergo nobis qdā de studiosis
 ipsius aliquādo discipulis: qđ quoties de māsiūcula sua ire ad speluncā solebar/yi-
 ginti & quattuor orationes eūdo/& totidē redeundo faciebat. de hoc ipso fama
 vulgauit: qđ & mortuū suscitarit/dū quedā hereticū vult docere/ q̄ resurrectionē
 corporū negabat futurā. que fama in desertis illis locis/sicut est vera: permansit.
 ¶ Ad hunc aliquādo filiū iuuenē demone laborantē/lamentans mater exhibuit:

Exēptū.

cū quo duo in singulis lateribus iuncti/continebātur viri. cuius demonis hāc operam esse dicebant. posteaq; infelictem hominem/trium modiorum panes edere/ & vnius amphore lagenam bibere coegisset: ructando vniuersa que deuorauerat/in aerē quedā/fumūq; cōuertere cōsueuerat. atq; ita oīa vel comessa vel potata:quā si quodā ignis ardore solebat absumere. Est autē & legio demonū: que flamma nominal. Ticut enī inter homines: ita & inter illos multa est distātia/nō naturalis substātie/sed diuerte ac dissone volitatis. Ille igit̄ iuuenis/cū ei iam enormes cibos mater p̄pria parare nō posset:edebat frequēter egestionē sui corporis/ac bibebat. ob quod flens mater ifelix/de intolerabili calamitate filii sui: sanctū illū/vt misera bilē iuuenē curaret orabat. Cūq; cōtinuas apud eū preces/plurimāq; fudisset: orā te s̄np illū/deūq; p̄cāte viro sanctissimo/post vñū vel alterū diē cepit tāti mali me dicina procedere. ait autē matri ipsi⁹. quātū vis vt comedat fili⁹ tu⁹: at illa: decem īqt panes. quā ex hoc sanct⁹ ille reprehēdēs. qd īqt locuta es? Septē itaq; dieb⁹ ieūnans & orās pro eo: tres eū libras panis iussit accipe/ita tamē vī opus propriis faceret manib⁹. quē hoc modo p̄ gratiā dei curatū/& ad pristinā sanitatē reductū proprie reddidit matri. hoc quoq; miraculū p̄ sanctū famulū suū deus fecit: quem virū ego in corpore videre nō potui. āte ānū enī q̄ ad illas solitudines introirem: ille tāt⁹ decertator/q̄euīt in domino. ¶ Illū autē Macariū qui alexādriē presbyter fuit/vidi in iis locis: q̄ celle nominātur. in qbus cellis: ego p̄ ānos nouē mansi. In quibus triēnii tēpus/cū eo vixi: & illa quidē miracula sub oculis meis fecit. alia vero: ex ore ipsius didici. cetera autē: aliorū relatione cognoui. Habebat itaq; hoc in proposito vite sue: vt si qd magnū a qbuscūq; sāctis i abstinentia fieri didicisset/ hoc feruēter ipleret. cognito igit̄ a qbusdā qd tabennenisiote/nichil cocti cibi per quadragesimā totā edere diceretur: statuit intra semetipsum/vt p̄ septē ānos nichil quod coctū fuisset igne/gustaret/sed crudo tātū olere contētus esset. ita vt s̄forte vñq; leguminis aliqd repperisset: necq; īnde gustaret. hoc ergo cū āplius q̄ volebat imitādo fecisset: de reliquo tāq; nichil esset graue/cōtépsit. De alio iterū/qui vñā tātū panis librā comedederet/ audiuit eximus monachorū/cupiēlq; eū imitari: confrētū atq; in partes redactū modicas/bucellatim in lagenas misit/ & statuit tantū ex eo edcre/quātū posset manus ipsius vna proferre. & ita michi letus ipse postea referebat/hoc dicēs. Plures quidē p̄ticas bucellatim intra lagenā cōprehēdebā/totū tamē quicquid intrinsecus tenere potuisse/foras proferre nō poterā/propter āgustias oris exigui. publican⁹ etenī me⁹/vt oīo nō ederē nō sinebat. p̄ triēnii ergo sub hac obseruatiōe vixit: quattuor aut qnq; tātū vncias panis assumēs/ & tātūdē bibēs aque/vnūq; expēdēs sextariū olei/qd p̄ totū illi ānū sufficiebat. ¶ Aliā rursus propositi ipsi⁹ agnosce virtutē. hic virorū fortissim⁹: sōnū vīcere statuit.& hoc ipse dicebat/q̄ p̄vīgītī dies/nec semel qdē sub tectū aliqd fuisset īgressus: vt sic vinceret sōnū/diurni qdē estus ardorib⁹ flagrās/nocturno autē frigore tremēs. & quēadmodū ipse referebat/nisi veloci⁹ ad tectū rediisset/sōnūq; cepisset: vñq; adeo sibi aruissē iā cerebrū intelligebat/ vt sine sensu prope modū putaref. vici ergo īq; quātū ad me p̄tinet sōmnū: nature vero (que exigebat vñū debītū) cessūt hīc quodā die dū in cella sua matutin⁹ federet: culicē lensit. a quo vulneratus in pede/dolēlq; manu sua pemit. qui & moriēs: plurimū cruris effudit. reprehēdēs igit̄ factū suū/in eo q̄ ījuriā propriā vindicasset: ita cōdēnare se voluit/ vt ī pratis eorum

Macarius
alexādrin⁹

publican⁹
et enī me⁹:
hoc dicit
de suo cor
pore.

locorum quibus scytie nomen est/ qui in solitudinibus extremis iacent: nudus per
 sex menses federet ubi culices crabronibus similis/ aprorū quoq; perforant cutem.
 ergo illuc exulceratus est totus: quibusdā tuberibus per omnia eius membra turgens
 tibus/ ut unus crederetur ex illis esse/ qui elephantioli vocatur. Post sex autē men-
 ses regressus ad cellā suā: sola (quod ipse esset Macaritus) eius voce patefactū est.
Hic idem desiderauit aliquādo (sicut solebat referre) ortū/ in quo essent lānes
 et Mābres malefici sepulti videre: quos sub Pharaone plurimū potuisse memorā-
 tur. qui longo in tempore/ & grandi potentia sue artis: quadratis lapidibus supra-
 dictū opus extruxerant. in quo superposita fuerat memoria predictorū: vbi & au-
 tū recōderant/ & variis arbusculis locū repleuerāt. puteū quoq; ficerat: eo quod
 sine aliquo videretur humore idē locus esse. hec aut̄ omnia idcirco fecisse dicitur:
 quod se post obitū in eodē loco tāq; in paradyso crederet esse māsuros. Ignorans
 itaq; famulus christi Macari⁹/ que nā ad memoratū locum deduceret viā: estima-
 tione quadā animi solas celi stellas (quod in mari/nautis solet fieri) dū per deserta
 ambulat sequebatur. fascē vero calamorū portauerat secū: vt per millenos passus
 singulos figeret/ quo facilius posset/ agnoscens sua signa remeare. Per nouē igitur
 dies itinere confecto: prefatis appropinquauit locis. cui ferocissimus demon/ qui
 semper aduersum christi athletas dimicare consuevit: collectos omnes ex propriis
 locis calamos a mille passibus/ Ipe dicte memorie/ quiescenti subito ad caput po-
 suit. cūq; sanctus Macarius surrexisset a somno: agnouit eos quos alibi reliquerat
 calamos. credo autē quod & hoc permittēte deo ad examinationē memorativi
 cōtigerit: ne spem aliquā haberet in calanis. sed magis in dei gratia: qui in colūna
 nubis p quadraginta annos iter populo israel in deferto mōstrauit. dicebat autē
 de supradicto orto septuaginta demones ad aduentum ipsius prosluisse: claman-
 tes/ & circa oculos eius/ ac vultū coruorū more volantes/dicētesq;. Quid vis Ma-
 cari: quid vis tentator monache: qd ad loca nostra venisti: in quibus manere nō
 poteris: nūquid & nos aliquos monachorū tentauimus: habes eremū propriam
 cū tuis similibus: vnde nostros quoq; propinquos expellere festinas: nichil nobis
 tecū cōmune est. quid nostras regiones ingrederis: si habitator es eremi: tua tibi
 solitudo sufficiat. nobis hunc locū: sui tradiderūt incolere conditores. quid hanc
 possessionē queris irrūpere: in quā nullus vnq; hominū postq; nobis a fratribus
 nostra hic manu sepulitis est tradita/ viuens ingressus est. cunq; adhuc demones
 plurima replicarent/ atq; lugerent: beatissimus ille respondit/ ingrediar tātum vt
 videam/cōtinuoq; discedam. **E**t demones/ hoc (inquit) nobis per tuā cōscientiā
 sponde fideliter. christi vero seruus ait: simpliciter hoc faciā. continuoq; demones
 ab eius oculis recesserūt. ingressum se igif/ atq; illuc suspēsum enēū cadū repperisse
 dicebat circa puteū cum catena ferrea: lōga iam temporis vetustate cōsumptū/
 mala etiā granata intrinsecus vacua/ ac nūmio solis ardore līccata. Sic itaq; inde di-
 cedes p viginti totos ad cellulā suā reuertit dies. **C**ui/ cū aqua quā portauerat cū
 panib⁹ decē/ deficere cepisset/ & grandi molestia penurie laboraret/ ac pene defice-
 ret: apparuit ei quedā (vt ipse referebat) puella/ puro lintheo cooperta/ ferēs āpul-
 lam aque stillantis/ uno a se stadio separata. quā per triduū ambulās supradictū
 vas sibi ostendentē videbat: & velut stantē vicinius ac se iūitantē/ ita vt putaret
 quidem assequi eam posse/ nec tamenvaleret. igitur spe bibendi/ laborem se trūm

Culices q
 valeāt du-
 ras suū sil-
 uestrium a
 prorūq; p-
 forare cu-
 tes
 Iamnes et
 Mambres
 magi

dierum patiēter sustinuisse dicebat. multitudo autē bubalorum grādis apparuit
 (sunt autē illī plurimi huiusmodi greges) inter quos vna de bubalis cū pullo suo
 astitit subito/ vt & ipse referebat : cui lac ex vbere fluebat in terrā. subieci me ergo
 inquit/& labia ferinis vberibus in os meū expressurus apposui: quo usq; ad faciet
 tē refectus sum. idq; sibi suffecisse dicebat: vscq; dū ad cellā pueniret. quē ipsa etiā
 bestia subsecuta: vbera eidē sua prebebat/neq; propriū fetū sancti illius contépla-
 tione suscipiēs. ¶ Alio rursus tēpore dū ad requiē monachorū puteū facit: inter
 vīrgulta vel frutices aspidis dente percussus est/cuius morsum necesse est cōtinuo
 mors sequat̄. correptā igī eā/& vtracq; manu ab ore distētā: scidit mediā dīcēs ei.
 Cū te nō miserit deus me⁹: cur ausa es huc venire: habebat autē diuersas in deser-
 tis locis cellulas: in qbus virtutū/opabat insignia. vnā in interiore solitudine: cui
 nomē est scythi. aliā in lybia: vbī celle vocātur. aliā ī mōte nytrie/ex quib⁹ quedā
 sine fenestrīs erāt/vbī p totā quadragesimā sedere in tenebris hīc beatissimus dice-
 batur. alia cella angustior erat: in qua pedes suos extēdere nō valeret. Alia latior:
 ad quā veniētes ad se/suscipere cōfuerat. Tātas autem hīc homīnū demonīs la-
 borantū curabar cateruas: vt nuuerus esse nō posset/nobis etiā illīc degentibus.
 De thessalonica ad eū nobilis ac diues virgo pducta est: que iam p multos annos
 paralysi laborabat. que cū ei fuisse oblata/atq; ante cellā beati viri protecta: mot⁹
 ī eā misericordia p viginti dies propriis manibus oleo sancto pungens/ac domi-
 no pro ea preces fundens/in columē sue reddidit ciuitati. que postea: plurima ad
 solitudines cū fuisse propriis pedibus regressa/trāmisit. ¶ Hīc idē cum audisset
 grandē vite cōuersatiōē tabennensiōtas habere: veste mutata ad similitudinē ali-
 cuius oparii/sumpto habitu seculari/intra quīndecim dies p deserta iter faciēs the-
 baīdem vscq; puenit. Cūq; venisset ad monastherū memoratorū homīnū: primū
 quē archimandritam vocitār reqūsūt Pachomīt quēdā nomine/ probabilem per
 omnia virtū/& habētē spiritualē gratiā prophetie: cui tamē de Macario nichil fūe-
 rat relevatū. ad quē cū venisset/ hec dixit: queso/me in monasterio tuo suscipi fa-
 cias. monachus enī esse desidero . ait illi magnus ille Pachomius: senilibus amnis
 grauaris/& monachus esse/iā nō potes: neq; īter ceteros fratres qui hoc ab ade-
 lēscētia didicerūt/viuere vales. eo quod cōsuetudinē eorum/laborēcq; nō pateris/
 cūq; abstinentie tētationes nō ferens lesō animo egressus ab his fueris: male dicere
 eis incipies/quos nō potueris īmitādo sectari. noluit itaq; nec primo eū nec secun-
 do die/nec p totā suscipere septimanā. dumq; iugiter p̄sisteret ī rogādo ieun⁹/
 ad postremū suscipe me inquit abba: & si me ī ieunio vel ī opere inferiorē ip̄sis
 deprehēderis/statim de tuo monasterio pelle. quo audito: ille p̄suasit fratrib⁹/ vt
 ī monasterio recipere. est autē illīc vñ⁹ numer⁹ mālitionis: habēs etiā vscq; ī pre-
 sentē diē ad mille quadrāgētos viros. cū igī fuisse īgressus ī ea sanct⁹ Macari⁹/
 et post breue tēpus supueniēt quadragesime dies/ videretq; diuersos vario more
 viuētes / aliū vesp̄tinis horis soluētē ieuniū/aliū vero post biduū/aliōs etiā post
 dies qncq; gustātes/aliū stātē totis noctib⁹/& p diē sedētē/laborātēq;: ille de arbo-
 ribus dactylorum cortices tenēs īfusos/ac copiosos ī vno ángulo ūabat vscq; ad
 quadragesime finē/& p̄cipiū pasche/nō panē/nō aquā gustās/nō flectēs genua
 nō ī terra facēs/sed tātū modica cauliculorū folia cruda dñico diē sumēs/ vt mādu-
 care aliū videret. Si quādo autē ad corporalē necessitatē fuisse īgressus: cōfēslim

remeabat/ac stabat/nō os aperies/nō alicui qeq loquēs/sed cū sūma taciturnitate
 cōsistēs. & in corde suo tātū iugiter orās/atq; id solū operis quod in manib⁹ te-
 nebat efficiēs. quē esse tā dure/atq; inimitabilis vite monachi oēs considerassent/
 quādā aduersum principē suū seditione cōmoti: vnde inquiūt nobis istū ad
 dixisti/q ita vivit quādā in carne non sit humana/ad cōdēnationē omniū nostrū:
Audi igitur/& aut tolle eū a nobis: aut scito oēs nos ex hoc monasterio hodie re-
 cessuros. ille autē tali cōuersatione atq; virtute ei⁹ audita: deprecatus est dominū
 vt quis esset eidē reuelaret. quo statim factō: arrepta eū manu ad oratoriū suū du-
 xit: vbi erat altare diuinū/osculatusq; eū dicit illi: veni optime senex/tu ille **Mac-**
 rius es:& michi te celare tētabas. ex multis ānis te videre cupiebā: audiēs de te ma-
 gna miracula. gratias tibi ago: q colaphos infantib⁹ nostris dedisti/ne magnū ali-
 quid in cōuersatione vite sue facere se putarēt. reuertere nūc igit̄ ad loca vnde ve-
 nerās. sufficiēter enim nos oēs edificasti:& ora pro nobis. his verbis rogatus ab
 oib⁹: ide discessit. **¶** Quādā rursus tēpote hoc retulit nobis dīcēs: q dētūq; gen⁹ vi-
 te/& quoscīq; mores abstinentie spiritualis desiderauit: imitat⁹ sum/atq; pfecti. iterū
 inquit aliquādo animū meum quedā noue cogitationis cupiditas occupauit: vt
 vellē quīcīq; diebus cōtinuis sensum cordis mei inseparabilē a deo facere. statuēscī
 intra mētē suā/& clausis ita ostiis celle atq; vestibuli/vt nullus hominū respōsum
 a me posset accipere: cepi instare a principio septimane/ dīcēs sensui meo: vide ne
 velis a celo ad terrā descendere. habes illic angelos/atq; archāgelos/ altissimasq; vir-
 tutes/cherubīn ac seraphīn/prīmūq; omniū creatorē deū. illic puerare/sperne illa
 quecīq; infra celestia vidētur habitacula: vt carnales cogitationes incurras. atq; in
 hoc dieb⁹ duob⁹ (ingt) ac duabus noctibus pseuerās vscī adeo demonē prouo-
 casse ac stimulasse me sensi: vt ille in flāmā ignis subito conuersus/oīa que habere
 videbar incēderet. ipsamq; etiā mattā sup quā stare cōsueuerā: vt totū iā me arsu-
 rū esse crederē. ad postremū tāto timore pcessus: ab huiusmodi proposito tertia
 abscessi die/ cū viderē tā iugiter indūtuū deo animū me habere nō posse. descen-
 di ergo iterū ad cogitatiōes seculares: ne aliquod michi ex ppetuo diuinitatis itiū-
 tu gen⁹ arrogātie nascere. **¶** Ad hūc ipsū Macariū cū aliquādo venissem repperi
 ante fores celle ipsī p̄sbyterum quendā/cuitus totū caput adeo exesū & cōsumptū
 erat illa valitudine q **Carcin⁹** nomināt: vt os etiā verticis videref. q; illuc vt cura-
 ret: aduenerat. nec tñ vscī in illū diē a sancto **Macario** suscep⁹ fuerat/ aut visus.
 ego itaq; tūc ipsum rogās petui: vt ei⁹ misereref/& saltē respōsuū ei daret. ad quod
 michi ille sanct⁹ hoc dixit. nō est dign⁹ iste curari.hāc enī penā: ex pcepto diuinita-
 tis accepit. si autē vis curari eū: p̄suade illi pri⁹ vt a sanctorū sacrificiorū īmolatiōe
 discedat. cīcī ergo dicerē: cur obsecro id fieri iubes: q a fornicatione ingt pollut⁹
 ministeria dñi violare cōsueuerat: ob q dī talis supplicii atrocitate cruciat. sed sicut
 dixi: si nūq; velut sacerdos sacrificia cōtigerit diuina/accipe(deo iuuāte)poterit me
 dicinā. cū ergo illi q hac valitudine laborabat ista dixiſtē: vt cū sacramēto mecum
 pacisceref nō fe vlerius ad officū sacerdotis accedere: tūc demū a sancto illo voca-
 tus est. qui eū his allocut⁹ est verbis. credis inquit deū esse/cui nichil occultum est:
 respōdit/credo. nō potuisti (inquit) virtutē diuinitatis eius euadere. respōdit ille:
 nō potui dñe mi. Tunc magn⁹ ille **Macarius**: si agnoscis inquit peccatū & vis euad-
 ere istā quā propter illud tibi dñs intulit penā: emēdere de reliquo. quo audito
 ille propriū cōfessus est crimen: & de cetero se nunq; peccaturū esse promisit/ neq;

De facer =
dote adul-
tero

funeturū sacerdotis officio. sed inter laicos iā futurū / & tūc demū illi manū sanā
 ī posuit: atq̄ in paucis dieb⁹ capillorum quoq̄ recuperatione curat⁹ / deūq̄ glori
 ficās / sancto etiā viro gratias referēs vidētib⁹ nobis / ad propria remeauit. ¶ Post
 hec adducit ad eū in mei presentia puer quidā: q̄ seūissimi de monis spirītu labora
 bat. cūq̄ vnā sup caput eius posuisset manū / & ad cor ipsi⁹ aliā: tādiū deprecatus
 est deū / q̄ diu suspédi in aere eū faceret. qui puer in more vtris totus inflatus / supra
 q̄ estimare quis posset intumuit. & subito aquā ex omni pte mēbrorum cum clas
 more maximo vocis effudit. itaq̄ omni illo tumore residēte: ad pristinā sui corpo
 ris reddit sanitatē. quē sancto per unctū oleo / & benedicta pfusum aqua: proprio
 reddidit patri / precepitq̄ vt p̄ quadraginta dies / nec carnes eū edere / nec vinū po
 stare p̄mitteret. & sic eum p̄fecte reddit sanitati. ¶ Hunc eundē sanctū **Macariū**
 quodā tépore cogitationes / vane glorie stimulādo vexabāt: volētes eum de cella
 ipsa vbi degebat abstrahere / & suadentes ei / atq̄ demōstrātes quandā veluti opis
 boni speciem / vt eius causa pgeret romā / sanaturus videlicet eos / qui illic neq̄ssimis
 demoniis vexabātur. summa enī gratia diuine virtutis: hīc beatissim⁹ cōtra immū
 dos spiritus vrebāf. cū ergo talib⁹ incitamētis quib⁹ expulsare eū demon volebat /
 per multū tépus reluctarē / fortiterq̄ se videret vrgeri: proiecit se subito supra cel
 lule sue limen / ita vt extra cellulā suos relinqueret pedes / ac diceret. ducite me o de
 mones si potestis / & trahite. ego enī pedibus meis nō ibo: quo vultis. si ergo hoc
 me modo portare potestis: en proficisci / sacramēti quoq̄ adiectione cōfirmās /
 quod vsc̄ ad vesperā de eo nō cōsurgeret loco. vnde si me inquit nō moueritis:
 sciatis / vos vltierius a me nō audiēdos. diu iraq̄ iacēs immobilis: rādem profunda
 vespera propinquāte / surrexit. sed nocte que subsecuta est: rursus ei demones mo
 lesti esse ceperūt. Ille vero spora duos modios recipiēt harenis repleta / ipositaq̄
 humeris suis: in desertis locis spaciabatur. huic **Theosebius** quidā genere **Antiochenu**
 chenus occurrēs / cui & **Cosmetor** cognomen erat / dicit ei: abba qd tātū onus por
 tas: in me poti⁹ quod duehīs trāsfer: & noli tuos humeros fatigare. Ille autē dice
 bat: vexo vexāē me. ocio enim fruēs: iter aliquod agere me cōpellit. Cū autē ita
 onust⁹ abulasset diut⁹ / & cōfecisset illo p̄ ódere / suū corpusculū: regressus i cellulā ē.
 ¶ Hic ipse sanct⁹ aliud miraculū retulit nobis (erat nāq̄ pres byter) notaui michi
 inquiēs eo tépore quo sancta mysteria fratrib⁹ dabā: quod **Marco monacho** nū
 q̄ dedissem / led semp ei sancta de altari angel⁹ dabat / lolā tamē manū dantis vide
 bam. Erat autē Marcus iste summi ingenu: q̄ dū iuuenis esset / nouū ac vetus testa
 métū / memoriter retinebat / admodū placidus & quiet⁹ / & castitatis proposito sin
 gularis. vno igit̄ die dū ego aliud quod agerē nō haberē: in vltima eius senectute
 ad eū vsc̄ prexi. & iuxta ostiū ipsi⁹ sedēs quasi tyro / nouusq̄ monach⁹ / supra ho
 mines eū esse existimās / sicut & erat: audire qd loq̄ref / vel qd ageret desiderauit. fuit
 autē sol⁹ intrīnsec⁹ / cētū circiter ános agēs: q̄ & détes quoq̄ nūmī lōga etate pd̄
 derat. cōtra se ergo ipsum / & cōtra demonē litigabat dicēs: qd ápli⁹ decrepitate se
 nex q̄ris: ecce oleū / vinūq̄ gustasti: qd vltra cupis i extremis eratis tue / deuorator/
 ac vētris cultor / huiusmodi verbis in se iniuriosus existēs. tum & demoni ista dice
 bat. ne achuc tibi debeo aliqd: quod furari preualeas / nichil aliud inuenis: ja re
 cede a me hominū inimice. atq̄ hoc / sibi quasi insultādo dicebat: veni pessime se
 nex / quādiū tecū morabor. ¶ Referebat autē nobis **Paphnutius** quidā discipul⁹
 hui⁹ beati viri: quod aliquādo belua qdā exhibuit sancto **Marco** catulū suū cecū/

Marcus
monach⁹.

vestibulūq; ostii eius/ capite percussit/ & ingressa ad eū sedentē foris in atrio/ proiec-
cit ante pedes ipsius catulū suū . quē ille tenēs & expuēs in oculos eius/orauit: cō-
tinuoc; luce (quā amiserat) vīdit. sectūq; tunc ipsū proprio lacte nutritū/mater ab-
duxit. Sequēti autē die eadē bestia sancto ac beatissimo Marco/pellem ouis exhi-
buit: quā memoratus seruus christi/sancto Athanasio episcopo dereliquit. quam
sancta Melania: postea a beatissimo viro Athanasio accepisse se dixit. Et qd mirū
si ille q; mās uescere fecit Danihelī leones: etiā huic belue talē sapiētiā dedit: ¶ Di-
cebatur preterea de beato Marco: quod ex quo lauācī gratiā spiritualem proine-
runt/nūq; expuisset i terrā/ sexagesimū post baptismū agēs annū/ & quadragesimū
ante baptismū. ¶ Erat autē figura corporis hui⁹ athlete christi Macarū (oporet
enī me de hoc quoq; tibi significare famule dei Lause: eo quod paruitas mea cōuer-
sata cū eo diutius eūdē cognouerit diligēter) statura breuis. nō multa barba faciē
vestiebat: sed circa labia tātū erat/partūq; circa mētū aliqd videbaſ. ex nimia absti-
nētia/ & pene iugū inedia: etiā vultus ipliū nudus preter ceterorū hominū cōsue-
tudinē videbaſ. ad hūc ergo cū admodū tristis aliquādo venisse/ dicerēq; ei abba
Macari: qd iubes faciā/quoniā varie cogitationes animū meū cōturbant/ dícētes
michi proficisci hinc/q; nichil hīc agere te cernis. Ille respōdit. dic inqt ip̄s cogi-
tationib⁹ tuis: propter christū parietes celle istius custodio. hec tibi amator/ & fa-
mule dei doctissime: pauca de multis ex factis sancti Macarii/ vel dictis significauit.

¶ De Moyleo egyptio.

¶ Cap. VII

MOySE-
VS.

Moyses quidā genere ethiops/ colore corporis niger/seruus alicuius curia-
lis erat: quē ob detestandos eius mores/dominus a se abiecerat. dicebaſ enī
et palam latrocinarī/ & homicidia ppetrare. nēcessē est autē vt malignitatē quoq;
ipiū dicam: quo magis possim penitētē eius monstrare virtutē/ referebat igitur
quidam/ quod magister quorūdam latrocinantium extitisset: cuius & hoc inter la-
trocinia eius factum memorabatur. pastorē quendā/ qui in re quadam vna cū ca-
nibus suis morabatur: nocte ei ad scelētū eunti negocium īpedimēto fuisse. qui
tantum irascebatur: vt eum veller occidere. Observabat ergo illum locum: in quo
suas oves ille cladebat. cūq; eidem nunciatum fuisset: quod trans fluiū nili cum
grege suo esset/ atq; in tantū fluiū ille creuisset/ vt super altuum suū mille passus
teneret: gladium suū mordic⁹ tenēs/ & veste super caput imposita/ totū fluiū na-
rando transmisit/ quo usq; ad ouī cubile peruenit. Cūq; eum natantē respiciens/
merlus in arena pastor lateret: tunc ille arietes quattuor electos/ atq; iugulatos/ &
fune cōnexos teneris/ ita rursus natando remeauit. reperto autem paruo & occul-
to loco/ in quo nudatis pelle ouib⁹/ carnibusq; que videbātur optime deuoratis/
et reliquis vēditis/ ac vini cōmutatione distractis: decē & octo italicos ipsius vīni/
solus exhaustis/ & sic ad ea in quibus collegas suos reliquerat loca: p milia quīnqua
ginta reuolauit. Iste igitur talis qualē loquor vīx aliquādo cōpunctus: ex alicui⁹
necessitatis periculo ad monasterū se cōtulit fratrum. sūc pēnitētie vitam sic ve-
hementer arripuit: vt eriam Clemōnē malorū cōsortē suorum/ qui a prima cum
eo etate peccauerat: ad cognoscēdam virtutem christi eminus collocaret. ¶ Hoc
quoq; illius quondā factum refertur. latrones quattuor numero/ qui in cellā ipsi⁹
impētum fecerāt: quis ille esset qui ibi degeret/ nescientes inquirēbat. quos ille cor-
reptos pariter & ligatos/ veluti saccū aliquē palearū/ impositos dorso suo: ad fra-
tres vbi simul omnes morabātur exhibuit. hoc dicens: quia nulli nocere possum/

Clemon

quid de ipsis iubetis? Tūc ergo etiam ii quos ille detulerat: ad penitentiam venire
 ceperunt/confitentes sua delicta/maxime cum amarēt ipsum Moyseum. qui inter
 omnes dudum latrones: vt eorū princeps nominabatur. Glorificat̄esq; dominū:
 ipsi quoq; cōuersi sunt propter huius conuersiōnē/ & facti sunt monachi proba-
 tissimi. rationē autē hanc suis sensibus colligebāt dīcētes: quid si iste qui tā potēs
 erat tāq; inuidus inter latrones/sic deū agnouit & timuit/ quare nos animarū no-
 strarū salutē dilatione remoramur? hūc ipsum beatum Moyseum (oportet enī
 eū tali iam vocabulo nuncupare) demones quondā vrgere ceperunt: vt ad cōsue-
 tudinē impuritatis & fornicatiōis antiquē/reuerteretur. qui tot ac rātis modis/ vt
 referebat ipse rētatus est: vt pene eū a proposito vite salutaris/auerterēt. venit iste
 igitur ad sanctum illū/ & beatum virū Isidorū/ qui in locis quibus scyti nomen est/
 morabatur: referēs ei quibus impugnaretur modis. At ille respōdit: nolo ingens
 esse te tristem. adhuc enī principia hec tua sunt: & iccirco huiusmodi cogitationes
 tibi vehemēter insurgūt/antiquā cōsuetudinem requirētes. nā vt a macello canis
 quovelsi affuetus est/nō recedit/ quod rursus sī clauſum fuerit/ necq; vilius in eo ſte-
 terit/a quo aliquid canis ſperet/abscedit: ita & tu ſi pſtiteris in proposito abſtinen-
 tie tue/mēbra tua que ſunt ſup terrā mortificās/gastrimargie excludens introitum
 (que fornicationis eft incētiū) fatigatus demon ac victus/cui ſomēta ciborū non
 porrigit/ vtterius tibi moleſtus eſſe ceſſabit. quibus auditis: regressus ad propria
 ſeru⁹ christi Moyseus: inſtrāter ac fortiter ſui curā gerebat. āte oīa abſtinenſe a cibo:
 nichilq; aliud accipiens niſi duodecim ſiccī vncias panis/maximo tamē operi incū-
 bens/ & quinquaginta diurnas faciēs orationes. cūq; his modis ſuū cōlumpſiſſet
 corporū ſculptū/ nec ſic qdē ſomnia circa ipsum vana ceſſabāt: rurſum igitur ad quedā
 ſanctorū alterū probatissimū pergit/dicitq; ei. Quid faciā: quod ita mīchi priſtina
 cōſuetudine ſemp in ſomniis obſcuratur animus/senſuſq; turbatur/ & a voluptati
 bus carnis experta memoria nō recedit: Ille respōdit iccirco adhuc hoc pateris: ga-
 nec mentē tuā/ ab huiusmodi cogitationibus leparasti. ſi igitur pauliſ per te volue-
 ris vigiliis occupare/ & orationibus puris pſeuerāter iſſiſtere: facile poteris ex hac
 moleſtia liberari. Qui etiā huius hortatu ſucepto cōſilio/ tāq; ab hominē qui hoc
 experiētia dīdicifſer: ad propriā reuertitur cellā. ſtatuitq; per vniuersam noctem:
 nec genua ſolo fleſtere/nec oculis ſomnū dare. Atq; ita per ſex ibidē ānos/noctib⁹
 cūctis ſtans in medio cellule ſue: patētibus ſemp oculis/orare cōſuetuerat. & tamē
 nec ſic quidē: illo quo laborabat malo/potuit liberari. Aliud iterū genus duri-
 oris vite/ vt vel ſic demonē ſuperaret: arripuit. veſptiniſq; horis egrediebatur/ &
 monachorū ſenū lōga obſeruatione viuētiū/p totas noctes habitacula circuibat.
 quorum lagenas quas hydriās vocāt: ſepe tollebat/ impletasq; nullo ſciente refe-
 rebat. ex lōgīnquis enim locis interdū a duobus/freueſter autem a quinq; milib⁹
 aquam ſibi referebāt. Inſidiatur itaq; ei demon quadā nocte venienti/nō ferēs vt-
 terius tanti athlete certamina: dūq; aquā pronus tollit e puteo/renes ipſius defup-
 graui quadā fuſte percuffit/ac ſemiuiū reliquit/necq; quid/ necq; a quo fuſſet pa-
 ſus ſentientem. Postero die cū veniſſet illuc quidam monach⁹ ad hauriēdā aquā/
 memoratūq; aspexiſſet iacentem/ & hoc maiori illi Isidoro ſcytensi preſbytero re-
 tuliffet: egressus ipſe cum quibusdā/predicū ad monaſteriū ſui ecclesiā ſecit pro-
 tinus exhiberi. vbi per totū annū tali egritudine laborauit: vt vix tādē ad priſtīnū
 robur/corpus ei⁹ reuocari potuifſer. Tūc illi/sanct⁹ Isidorus hec dixit. cessa Moy-

See in tantum demones prouocare / & tam pertinaciter contra eos velle contedere.
 est enī & modus certus in ipso vite monachorū proposito: intra quē nos oportet nostras virtutes exercere. Cui hoc ille respondit. Tādiu ego ab hac intentione mei animi non recedam: quādiu somnia ac vanas cogitationes/ a me videam separari. Ait ergo tum illi: In nomine Iesu christi recesserunt iā a te turpia somnia. id est ad sanctorum mysteriorum cōmunionē confidenter accede. Scias autē quod iccirco demon / ad tempus esse te fortior visus est: ne te factare posses/ quod tāta tentationē facile superasses/ vt ex hoc magis saluti tue/res ipsa prodeſſet. Hec audiens/rursus ad propriā reuersus est cellam: diligēter custodiēs deinceps sub quiete mensuram. Postea vero/ hoc est post duos mēses/ a sancto Isidoro interrogat⁹ vtrum illi molestus memoratus spiritus extitifset: hoc dixit . nichil se huiusmodi: ex ea hora/qua famulus dei pro ipso orauit/ vltreius fuisse perpeſſum. Tātum autem hic ipse aduersum demones gratiam dei promeruit: vt amplius nos a muscīs/ q̄ illē a demonibus terroreretur . hanc Moysi ethyopis vitam fuisse cognouimus . Qui & ipse inter magnos illos numeratus est viros. Obiit autem septuagesimo & quinto etatis sue anno apud scytin. vbi presbyter quoq̄ factus: septuaginta discipulos/moriens reliquit.

De Paulo monacho.

Cap. VIII

PAVLVS

DOns est in egypto/qui ad vastissimā scytensis regionis solitudinē tenetatur/cui nomen est Ferine. In hoc mōte pene quingenti resident: abstinentissimi monachi. in quibus est quidā qui Paulus vocatur/egregius monachus: q̄ huiusmodi moribus vixit. Nō ex qua cōq̄ re negotiatus est vñquā/ nō aliquid op⁹ fecit: nō ab ullo aliqd preter id quo vesceretur accepit. Nichil autem aliud faciebat: niſi quod incessanter orabat. statutas sane atq̄ manifestas: hoc est trecetas numero orationes habebat. ita vt totidē collectos: intra ſū ſinū gestaret lapillos . ex qb⁹ ſingulos/vbi feciſſet ſingulas orationes: de ſinū proprio iactare cōſueuerat. hic ipſe cū ad sanctū Macariū illū/cui erat cognomē Urbani/vidēdi ipſius cauſa aliquādo veniſſet: dixit ad eū. Abba Macari/valde tristis sum . quē cū referre ille tristitia ſue cauſam cogeret: ita respōdit. in vico aliquo/virgo quedā eſſe perhibet/triginta annos in monaſterio habēs / quā ieunare cognoui: atq̄ ita ſeptimanias iugiter totas/post qnq̄ ſemp dies gustādo transiſgere/ quotidie facere ſeptingetas numero orationes. quo cognito: ſe deſpaffe dicebat. eo quod cū ipſe eſſet vir/& ſani corporis: plusq̄ trecetas orare nō posſet. Cui sanctus Macari⁹ ad iſta respōdit dices. Ego ſexagesimū ānū agēs/ cētenas orationes p̄ dīes ſingulos facio: & tātū opis exerceo/quātū ſufficere mihi poſſit ad vitā/ certū mihi etiā tēp⁹ excipio: quo ſalutationē/atq̄ ſermonē fratrib⁹ reddo. nec me ſup hoc vt negligēte incuſant/atq̄ reprehēdūt/cogitationes mee . ſi autē tu q̄ trecetas orationes facis/ insuper a cōſcientia tua te redargui dīcis: maniſtū eſt quod aut has ſine aliqua re prehensione nō facias/aut quod plures nolis facere/cum poſſis.

De Chronio presbytero.

Cap. IX

CHRO-
NIVS

Chronius mihi nytrie presbyter aliquādo referebat. cum eſsem inquiēs adhuc iuuenis/& fatigatus ſpiritu acedie/quodāmodo mente languerē: de archimandrite mei monaſterio fugi/& vſq̄ ad Antonii montem errādo perueni. ſedebat autem ille in vltimo ſolitudinis: inter loca que babilonis/& herculis habent nomē. vnde itur ad rubrū mare: prope triginta milibus a fluvio ſeparata. cū ergo

Hera.

venissem ad monasterium eius/ quod propinquum flumini erat: ubi discipuli ipsius in eo qui p̄isp̄ir appellatur loco Macarius/ & amatas sedebant/ quicq; supradictū vi-
rum/ defunctum sepelierunt: per quinq; ibidem expectavi dies/ ut Antoniū sanctū
viderē. Dicebatur autem ad monasterium ipsum venire sepissime. aliquando post
decem/ aliquando etiam post viginti/ interdum post quinq; dies: prout illuc cum
exhibuisset deus/ multis qui confluabant ad idem monasterium profuturum. plu-
res igitur tunc diuersis laborantes necessitatibus/ conuenerunt fratres: inter quos &
Eulogius. eulogius quidam monachus alexandrinus erat/ cum alio qui elephatioso morbo
cruciabatur: quos illuc propter huiusmodi causam venisse memorabant. hic eulo-
gius scholasticus erat secularibus litteris eruditus: qui immortalitatis desiderio ca-
ptus/ huic mundo renūciauerat/ diuisisq; rebus omnibus atq; dispersis: parum ali-
quid pecuniarum reliquerat sibi/ quibus (quia operari per se nō poterat) vteretur.
Cum igitur eum quedam animi defectio fatigarer/ & nec cū multis in monasterio
degere/ neq; solitariā vitā posset ferre patienter: repoperit quandā publice in platea
iacetem/ ita valitudine illa (quā superius dixi) repletū/ ut sine manibus & pedibus
videretur. cui lingua tantummodo immunis a tātis cruciatibus erat: qua magis pos-
set ab intuentibus malorum suorū remediū promerer. Cūq; eum assistens vidisset
eulogius/ oratione facta ad deū/ & quadā cū domino p̄actione celebrata: his allo-
cut⁹ est verbis. domine inquit deus in tuo nomine suscipio istum/ tam immanī va-
litudine prepeditum/ & repauso eū vsc̄ in diē mortis. vt propter istum/ possim
et ipse saluari. Adsis ergo michi christe: atq; patientiam tali ministerio largiaris.
Moxq; ad iacentē illum ait: vis inquit frater/ suscipio te in domū meā/ & quacūq;
potero ratione sustento: Cūq; hoc ille libēter amplecti/ si dignaretur te diceret: va-
dam ergo inquit/ & asinū quo yeharis adducam. cui vehemēter exultans cōsensit
egrotus. Quodq; mox fecit eulogius: & memoratū ad hospitiū suū sine villa dilata-
tione transiuit. Per quindecim igitur annos/ iugū curatione/ & perpetua ei solitu-
dine seruiebat: per quod omne tēpus/ & ille cui tantū deferebatur obsequiū/ cum
gratiarū actione & patientia grandi/ cūcta tolerabat. & Eulogii manib⁹/ & medi-
camētis/ cibisq; & balneis/ prout competebat valitudini: curabatur. Post quinde-
cim vero annos instinetu demonis/ supradict⁹ egrotus immemor tot laborum eu-
logii/ tantorūq; meritorū: cepit ab eo velle discedere/ multiq; eū iniuriis/ atq; opa-
probris increpare dices: fugitiue/ qui propriā domū deuoraſti/ furatusq; es alienā
substaniā: in me occasionem salutis tue repoperisse te credis: Eulogius autem ro-
gabat eum/ & satisfaciens animo eius dicebat: noli mi domine/ noli talia loqui/ sed
dic potius quid te contristauerim/ & emendo. Elephantiosus autem cum furore
dicebat: vade/ nolo istas adulaciones tuas. Proiice me inquit in publicū: refrigerati-
one tua nō egeo. Eulogius aurē/ obsecro te inqt placare: aut qd te cōtristauerim
venerāde senex edicito. Elephantiosus aurē asperior in furore: dicebat ad eum. iā
non fero fraudulentas irrisiones tuas: adulaciones & subsannationes tuas nō tu-
lero/ nec michi hec arida/ parcaq; vita iocūda est: volo carnibus saturari. Cūq; ex-
hibete ei a viro patiētissimo eulogio carnes fuissent: cepit iterū proclaimare. Non
potes inquit mee satisfacere volūtati: nec tecum solitarius habitare preualeo. po-
pulū videre/ ad publicū ire desidero. dicit ei eulogi⁹. ego tibi adduco multitudinē
fratrū. rursus ferocior/ ac pene blasphem⁹ egrot⁹: ve inquit misero michi/ tuam fa-
ciē nolo videre/ & adducis michi similes tui. Solitus panis deuorator es. cōcutiēsq;

semetipsum/Inqeta voce proclamabat dicēs. nolo/nolo: ad publicū ire desidero/
 O violētia. in eū locū me proīce: vnde me sustulisti. tāta ergo erat ei⁹ iſania/adeo
 q̄ sensus ipsi⁹ i ferinos quodā modo clamores cōuerterat demon: vt & suspēdissit
 forte laqueo se/si man⁹ p̄ quas hoc facere posset/habuisset. ad vīcinos atq̄ mona-
 chos pḡt eulogius/dicēs eis. qd faciā: quod elephātiosus iſte me penit⁹ despare iā
 fecit: dicūt ei: quā ob causā: respōdit eis. q̄a dura sunt: que michi conaſ impēdere.
 Et qd agā ignoro: proīciā eū: sed aliter deo dextras dedi/& satis vereor. nō proī-
 ciā eū. sed iterū tot ac tāta mala dierū ac noctiū/ferre nō possū. Quid de ipso igī a
 me fīat: ignoro. Ad quē illi his verbis loquūtur. dū adhuc viuit/ & supeſt magn⁹
 ille(sic enī vocebat) Antoni⁹: aſcēde ad eū. egrūq̄ nauī ipoſitū in monasteriū ipſi⁹
 defer: expērās ibi donec spelūca sua egressus adueniat. quē cū videris: referes ei
 iſta q̄ pateris/atq̄ ab eo cōſiliū postulabis. q̄cqd autē tibi ſup hoc dixerit: facies/&
 eius monitionib⁹ acq̄esces/sciēs a deo iuberi tibi/quod ille precepērīt. Mox iſgitur
 sermonib⁹ fratrū libēter iſtruct⁹: ſupradictū egrū blandis precib⁹ ſupans/littorali
 nauicule ipoſuit/sustulitq̄ de ciuitate p̄ noctē:& ad diſcipulorū ſancti Antonii ha-
 bitaculū duxit. Euenit autē vt altero die horis vesptinis ſupueniret illuc ſanct⁹ An-
 toni⁹: referētē michi Chronio q̄chlamyde ex pelli bus facta indu⁹/aduenerit. Sole
 bat autē veniēs ad monasteriū fratrū/vocare ex iſpis Macariū/ cūq̄ his verbis in-
 terrogare. veneſt aliq̄ huc fratres: Et ille veneſſe dicebat. de egypto inq̄t ſunt/an
 de hierosolyma: hoc autē ſignū ab hiſ iuſſerat dari: vt quoties aliq̄ non ſatis digni
 collogo ipli⁹ aduenirēt/veniſſe egyptii dicerēt. quoties autē ſancti qdā & ſpiri-
 tuales viderēt viri veneſſe: de hierosolyma nūtiarēt. Tū ergo veneſſe iuxta cō
 ſuerudinē ſuā/cū interrogaslet vtrū hierosolymite illīc fratres/an egyptii eſſent: re-
 ſpōdit Macari⁹ dicēs: ex vtroq̄ illīc quosdā genere ſe vidiffe. Cū aut̄ dixiſſet illi ſā
 et⁹ Antoni⁹: fac illis lenticulā/& ſumā cibāvna cū eis/oratione cōpleta/iubebant
 abſcedere. at cū hierosolymitas veneſſe dīdicifſet:p̄ totā cū iſpis noctē ſedēs/ea illis
 que ſaluti eorū proficerēt loqbatur. memorata igī eum noctē ſediffe referebat: &
 vñūquēq̄ ad ſe de iis q̄ cōuenerāt euocasse. Cūq̄ a nullo q̄s illīc eulogius vocareſ/
 audiſſet: ipſe in tenebris propria voce/suo illū nomine ter vocauit. Cui cū ſupradī
 & ſcholasticus nō respōderet/putās quod alter aliquis eulogius vocareſ: dicit ei
 rufus. Te voco eulogi: q̄ ab alexādrina ciuitate veneſt. dicit eulogius: qd qſo iu-
 bes: Et Antoni⁹. quid iquit huc veneſt: respōdit eulogi⁹ dicēs. q̄ tibi nomē meū
 reuelare dignat⁹ eſt: ipſe iā & aduēt⁹ mei cauſā procudubio reuelauit. Tū ille. qd
 inq̄t veneſis ſcio: ſed ante oēs hos fratres/vt oēs audiāt refer. iuſſus igī a magno
 Antonio ſeru⁹ christi eulogius: retulit ante oēs. iſlū elephātiosum in platea publi-
 ca repperi proiectum/cuius curā nullus hominū gerebat: & promiſi deo vt ſeru⁹
 rem egritudini eius/q̄to poſſim & ego per illum/& p̄ me ille ſaluari. ex quo autē
 pariter ſumus/quintus & decimus annus eſt: ſicut & vſtre ſanctitati credo oīa re
 uelata. quia igītū poſt plurimos annos cū a me nichil mali ptulerit: variis me pro-
 cellis/ac tēpētitib⁹ vexat. ob qd & ego iſpsum: a me proīcere cogitaui. propterea
 ad ſanctitatē tuā veni: vt qd ex hoc faciā/digneris me tuis edocere consiliis/& ora-
 tionibus adiuuare. pefſimis enī motibus totus fatigor/ & cruciō. Qui hoc tunc
 Antoni⁹: ſeuera/atq̄ iracūda voce respōdit: Tu illū a te proīcīs eulogi: ſed ille nō
 proīcīt eū/q̄ a ſe faetū eſſe cognoscit. proīcīs eū: meliore te inueniet/& eligeſ de⁹ q̄
 colligat deſtitutū. Cūq̄ pterrit⁹ ad hec eulogi⁹ verba/tacuiffet: relicto ſanct⁹ Anto-

nus eulogio/rursus cepit egrotū propriis sermonib⁹ verberare.& hec ad eū cum clamore maximo loq. Elephātiose/ceno ac luto horride/nec terra digne/nec celo: nō desinīs in iniurīa dei vociferari. nescis q̄a q̄ ministrat tibi: christus est. quēadmo dū ausus es cōtra christū talia loq: nā pp̄ter christū se iste seruitio tali & obsequiis subfugauit. quē & ipsū mordaci sermone laceratū reliq̄. Conuersisq̄ verbis ad fratreis alios/ad vñūquēq̄ ita vt ratio singulorū exhibebat loquut⁹: rurs⁹ ad eulogū et egrotū redit/dicitq̄ eis. Negs vestrū o filii quoquā severat/neuter ab altero. separeſ: sed ad cellā vestrā in qua per tātū tēp⁹ vixisti redire cū pace/omnē tristitia ponētes. sani nūc enī ad vos dñs me⁹ mittet. nā tētatio iſta iccirco accidit vobis: q̄a ad finē vite abo venisti/et iā vterq̄ vestrū merebit coronari. nichil ergo aliter feceritis: ne forte vos angelusvenies in eo in quo dixi loco inuenire nō possit/veſtrisq̄ coronis fraudemini. q̄ cū ad cellā suā velociter redeūdo redintegrata pace veniſſent: intra quadraginta dies eulogius prior obiit/& post aliud triduū ſupradict⁹ defecit egrot⁹/animō vehemēter in columis. Chronius autē cū plurimū tēporis in thebaicis feciſſet locis: ad monasteria alexadrina deſcedit. evenitq̄ vt ad illū occurreret diē q̄ vniuſqdē quadragesim⁹ alteri⁹ autē tertii⁹/celebratus tūc a fratribus dicebaſ. Cū igit̄ hoc Chroni⁹ diſciſſet: obſtupuit. ſūptroq̄ euāgelio ſanctō atq̄ in medio fratru posito/cū ſacramēto ipſis p ordinē cūcta expofuit dicēs. horū oīm quos cōmemoraui: itepres fui ipſe ſermoni eo qd̄ grece loq ſanct⁹ Antoni⁹ nesciebat: ego autē vtrāq̄ nouerā liguā: atq̄ iter ipſos loqbar/illis qdē greco/iſtis autē egyptio ore respōdēs. hoc quoq̄ Chroni⁹ ipſe nobis referebat qd̄ ei ſanct⁹ Antoni⁹: i illa ipſa noēte qua beatū dimiſit eulogū/dixiſſet. q̄a p totū āntū deū depaſatus fuifſer/ut oſtēderetur eidē p reuelationē loca peccatorū/atq̄ iuſtorū. & ſe vi diſſe dicebat procerū quēdā vſq̄ ad nubes gigātē tetri coloris: exēras man⁹ ad ceſtū habētē/atq̄ inſra pedes ipſi⁹ lacū ad ſpeciē maris fuſū. vbi tāq̄ aues(iqt) animas volantes vidi Antoni⁹. & ille quidem quecunq̄ ſupra manus ipſius/ caputq̄ volabāt: cōſeruabāt. quecunq̄ autē manib⁹ ipſi⁹ repercuſſe fuifſent: mergebāt in lacū. vocē autē tūc ſibi talē veniſſe referebat. has oēs animas quas volatē vides: ſciās animas eſſe iuſtorū/q̄ in paradysi habitatione requeſcūt. ille autē anime: ad infernā mittūtur. quod patiūtur q̄cūq̄ carnali obediēt volūtati: & quicūq̄ iracūdiā retinētes/reddere malis paria tētauerint. Referebat autē vobis tam Chronius quā ſanct⁹ Hierax/atq̄ alii plures vīcīnī fratiū: iſta que dicam.

De paulo

Cap.X.

PAVLVS

PAULUS nomine rustic⁹ quidā/& agriculture vacās/vltra oēs optim⁹/ ac ſatī ſimplex: pulcherrime qdē vultu/led morib⁹ male cōiūct⁹ vxori. cū ea pplū ſtimū tēporis occulta fraude peciātē / quadā diē ex agro reuertēs turpiter iuueniſſet ſubitoq̄ cū alio iacētē viro dephēdiſſet (vnde tā ſiuna ordinatione moratu Pau- lū ad meliorē vite tramitē prouocabat) verecūde aliquātulum riſit/tali loquēs ad vtrōq̄ ſermōe. bene inqt bene. vñ certū ſciatis: ad me hoc nichil penit⁹ ptiñere/& p iefū q̄ hec respic̄t iuro: q̄ ego hāc vltēr⁹ nō habebo. Vade igit̄: erit tua cū filiis ſuis. Ego enī inqt ibo:& de reliquo me monachū pſiteor. & poſt hec nulli q̄cūdā dicēs: alcedit oīo pximas māliōes & ad ſādū ſanctū pgit. q̄ cūfores ei⁹ ab eo pe- terenī: egressus eſt. & qd̄ cupet ſciſcitātī: ait illi/monach⁹ fieri volo. iſdit ſanctū dicens. Cum ſis admodum ſenex ſexaginta homo annos agens: monachus hicſi- ri nō potes. ſed magis vade ad vīcum tuū: & operi cultoris incumbe/ut & viuere

operariorū vita / & gratias agere deo possis. Imparē te enī miseriis ac labori solitu-
 dīnū scias. rursum ad hec senex ille respondit hoc dicēs. quicquid me docueris: id
 faciā. Et rursum Antonius. dixi tibi: quia multū senex es/ nec vales implere quod
 queris. discede: & si monachus esse desideras/ ad leuiora monasteria magis pge/ ad
 eos fratres/ qui possunt infirmitatē tui corporis tolerare patiēter. ego enī hic solus
 sedeo: post qnq̄ dies/ & hoc cū sūma inopia/ cibū sumēs. his ergo & talib⁹ verbis
 excludere paulū volebat. cui cū ille nō acq̄esceret: itra hostiū cellule se recludit. An-
 toni⁹ propter ipsū/ p tridū iuge/ nec inde progressus est/ etiā cū necessitas corpo-
 ralis virgeret. nec tñ ille de foribus tā diu exclusus: abscederet. quarto igit̄ die sanct⁹
 Antoni⁹ cū necessitate nature cōpelleref: egressus est. iterū dicēs ei: vade inqt hīc
 senex. qd molest⁹ es mīchi: habitare nō potes mecum. ad quē Paul⁹ hoc dixit. aliud
 fieri nō potest: nisi vt hic viuā inqt & moriar. circūspiciēs igit̄ huc atq̄ illuc sanct⁹
 Antoni⁹/ vīdēs quod nichil secū advite alimēta portaret/ nō panē/ nō aquā/ nō
 aliud qc̄/ & quod quarto tamē die i cōtinuo ieunio pmaneret/ timēs ne ignar⁹
 lōgi ieunii nūmīa defectione moreref: & aliquā sibi ex hoc relinqret maculā: tādē
 suscepit eū. Tali autē cōuersatione vite p oēs degere dies cepit Antonius: qualē se
 nō sciebat exptū/ nec cū adhuc iuuēnis videref. infusos itaq̄ cortices dactylorum
 obtulit ei dicēs/ accipe & intexe funes sicut meipsum facere vides. qd cū arripuisse
 senex/ & qndecim numero quas orgias vocat/ nonā vīq̄ horā cū maximo labore
 fecisset: ait illi. male inqt itexisti: solue qd factū est/ & rursus intexe. & hoc seni ho-
 mini & p quattuor dies ieūno tā graue pōodus imponēs: vt cū ille tāto labori ipa-
 re se videret/ a sancto tādē Antonio necessitate tali cōpulsus abscederet/ vitāq̄ de-
 sereret monachorū. q ecōtra fortior ad op⁹ surgēs: detexuit funes eosdem/ & rur-
 sus intexit/ maxime cū difficilior iterati opis eset labor. eo qd tortū semel restem:
 retorqre pri⁹/ & reuocare ad formā priorē/ & sic iterū itexere aliter cogeref. vidēs
 igit̄ Antoni⁹ qd ei⁹ ista p̄cepta/ & libēter senex & patiēter audisset/ necq̄ egre itera-
 tū suscepisset labore/ aut in aliquo saltē ad momētū tristē vultū secū murmurādo
 mōstrasset: cōpīcta mens ei⁹ est/ & occidēte iā sole/ sic affaī senē. Vir senex/ vīs edi-
 m⁹ p̄te panis. Paul⁹ ait: vt placet tibi alba. Taliis autē rursus/ & ista respōsio flexit
 Antoniū: qd ad nomē cibi nō protin⁹ accurrit/ sed qd oīa i ipsi⁹ q iubebat posuit
 potestate. pone ergo mēlā inqt Antoni⁹: & panes affer. Quod cū obediēter fecis-
 set: posuit eidē sanct⁹ Antoni⁹ eos quos egyptii paximates vocat/ habentes senas
vncias/ & suā qdē p̄te pfudit aqua. siccī enī ipsi⁹ paximates erāt. ante illū autē tres
poūit portiones. & pīlmū sanct⁹ Antoni⁹ quē cōsueuerat dicēs: orationes qua-
draginta fecit/ vt & sic Paulū probaret. q rursus: cū eo patiēter ac libēter orauit. eli-
 gebat enī vt arbitror cū scorpionib⁹ se poti⁹/ q cū adultera viētitare. Post vero du-
 decim orationes: profunda vīx tādē ad māducādū nocte sedērūt. sumpto igit̄
 vno paximate/ sanctus Antonius nō contigit aliū. senex vero tardius comedens:
 cū adhuc haberet ex vīo paximate aliquātulā p̄te/ expectatus ab Antonio est/ dū
 totū qd edebat absumeret. cui rursus hoc dixit Antonius: māduca senex & alterū
 paximatē. Respōdit hoc Paul⁹. māducabo & hūc alterū: si idē facere te videbo. te
 nō edēte: nō edā. ad hoc dicit atoni⁹ mīchi hoc satis ē. monach⁹ enī sum. respōdit
 ad hoc Paul⁹. Mīchi quoq̄ sufficit. nā & ego monach⁹ eē dcsidero. Post q surre-
 xit atoni⁹: & dictis duodeci pīlmiss/ totideq̄ oratiōib⁹ factis/ paulū p̄ in principio

noctis quieuit. rursusq; eonsurgens: a medio noctis usq; in lucē psallēdo & orando vigilauit. vidēs ergo sanctus Antonius tā paratum ad omnia senē: ait illi. Ecce frater si huiusmodi quotidie agere vitā potes: mecum manebis. Cui Paulus hoc dixit. Si forte aliquid amplius iubeas ignorō: nā ista que vidi facile me impleturum esse/ confido. Sequenti igitur die dixit ei: ecce in nomine domini iam factus es monachus. Tnm igitur sanctus Antonius postea q; in omnībus sibi ab eo creditis factum/ post certos menses quia perfectā iam esse animā cōprobasset/ eo quod habitaret in eo vera & tota simplicitas/ gratia eū iuuante diuina: vnam ei cellulam fecit/ a tertio lapide/ vel quarto. dixitq; ei. Ecce quia iam monachus effectus es: solus mane/ vt possis & demones experiri. Intra vnū igitur ānū illic manēs Paulus: diuīnā gratiam meruit cōtra egritudines hominū/ & cōtra demonū potestatem.

Vna igitur dierum cū ad sanctū Antoniū quidā fuisse exhibitus/ quē sc̄elestus dirissime demon vrgebat/ tenens inter ceteros impuros spiritus principatū/ qui & cōtra ipsum sacrilega celū verba iaciebat: viso eo sanct⁹ Antonius/ hoc iis qui eū perduxerāt/ dixit. nō est istud opus meū. necdū enim diuīnā gratiā: contra principem diabolice legionis accepī. est hoc quod queritur: simplicis Pauli. Tūc ipse igit̄ benedictus Antonius/ ad memoratū Paulum cum eis qui aduenerant pergit: dicitq; ei abba Paule/ pelle hunc demonē ab hominis istius anima/ vt in columnis ad propria reuertatur/ & dominū benedicat. respōdit ad hoc paulus. Tu enī quid: dicit Antonius: michi nō vacat/ aliud opus exerceo. Relictoq; eo: sanctus Antonius rursus ad propriā reuertitur cellam. Tunc igitur assurgēs senex/ & orationem intentissime faciēs: hec ad eum locutus est/ qui demone laborabat. abbas Antonius dixit: vt de homine isto recedas/ & glorificet dominū. demon autē in iniuriam diuīnitatis: proclamādo multa dicebat: nō exeo detestabilis senex. Arrepta ergo pelle/ que huneros suos tegebat: verberabat eum/ repetēs ac dices. Exi quia hoc abbas Antonius dixit. iniuriosa autē & in sanctū Antoniū demon protulit verba: vehemētioreſq; Paulo contumelias irrogabat/ hoc clamitans. detestādiles quos obliuio nostra preteriit/ insatiabiles/ qui propriis contenti nō estis: quid nobis vobiscū cōmune est: Quid in nos exercetis vestrā tyrannidē: ad postremū sic ad eum locutus est Paulus. egredēris ab isto: aut vado/ & hoc a me audiet christus. Per iesum inquit si exire nolueris iam nūc: eam & hoc christo loquar/ & vetib⁹ erit. Iterum autē demon ferocior cōtra diuīnitatē vociferari cepit/ & dicere: nō egredior. iratus itaq; tunc Paulus cōtra demonē reluctantē: egreditur cellam suā in ipsis mediis flaminis diei/ tales autē sunt estus egyptiorū: vt babilonie fornacis ardoribus preeſſe credātur. In ipso igitur Icopulo mōtis/ velut colūna celestis stetit. Paulus immobilis: & his in oratione sua/ locutus est verbis. Tu vides iesu christi qui sub pontio pilato crucifixus es: quod nō ante ego ex hac rupe descedam/ nō cibum ante sumā/ nō potū/ sic profecto moriturus q; ex hoc hominē immūtū spiritum pellas/ liberūq; eum a tali morte digneris efficere. Quo ista dicente/ anteq; ipsa hec verba sui oris cōplesset/ maxima demon voce proclamās/ ista dicebat. vade/ vade: exeo/ vim patior. Ecce discedo ab homine: nec accedo vltierius. Simplicitas me pauli vrget/ ac prosequitur: & quo eam nescio. Moxq; immūtū spiritus egressus ex homine/ atq; in immanē draconē cubitorū septuaginta conuersus: in rubrum mare protin⁹ deuolutus est. vt impleretur quod dictū est per spiritum

sanctum/demonstrata fide iusti. refert & rursus in alio loco supra quem requiescit
spiritus meus/nisi super humilem & quietum/& tremetem verba mea/solet enim
miserrimi/ac vilissimi demonum a magnis viris solo fidei robore: magis autem demo-
nes a simplicib[us] vel humiliis fugari. hec sunt miracula simplicis/atque humilis Pau-
li/aliamque coplura/his & maiora: qui ab hominibus simplex est nominatus.

De Pachomio.

Cap. XI

PACHO
MIVS.

PAchomius quidam nomine/ septuagesimus etatis sue annū agens: in ea que scytin dicitur/regione degebat. contrigit itaque dum grandis cupiditas ac venerei me cepisset virginem/ grauiterque ac moleste plus ferrem/ aduersus sordidas cogitationes/& contra insomnia nocturna confligens: quod me ab his ubi erā solitudinibus/vis ipsius copellebat exire. vicinis quidem meis nichil de pestilentia & tali ardore dicebā: nec Euagrio quidem magistro meo/tale aliquid confitebar. Occulte tamen ad interiora/ac vastiora deserti perrexī: ubi per quindicim dies in eo qui scytin dicitur loco/venerabiles multos/qui ibidem consenserat patres vidi. inter quos:& cum supradicto Pachomio/potui habere colloquium. Et quia repperi eum inter ceteros monachos prope/palmā tenere: fidenter ad eum detuli animi mei anxietatem. qui ita locutus est michi. non sit tibi inquit noua res ista: quā pateris. nam quod non ex negligētia mentis/atque desidia/ id quo turbaris incurreris: sufficienter tibi testimonium preberet/& locorum natura/ & inopia omnium rerum/& ipsarum quod nemini dubium est absentia feminarum. sed magis tentatione ista laboras: propter studium/ac desiderium castitatis. Triplex enim ex fornicationis incursu nascitur pugna. & altuādo quidē caro nostra/si in nobis fuerit nimis sa- na: lascivit. sepe autem ex cogitationibus vanis: morbus iste procedit. interdum demon contra nos/dum nobis inuidet/preliatur. Ego enim frequenter ista pertractas: ita semper inueni. nam vt ipse vides/admodū senex per quadraginta annos in ista cellula degens/maximāque salutis proprie gerens curā: etiam usque ad presens tēpus huiusmodi tentationē sollicitor. Cū sacramento autem istud sanctū ipse dicebat: per duodecim annos post quinquagesimum/nō nocte/nō die/ vñquā hic a me morbus abscessit/usque adeo vt priuatū me iam dei auxilio suspicarer. ob quod: merito me putarem demonis virtute superari. Malui tamē eo tempore / irrationalibili quadam morte deficere: q[uia] tali corporis morbo/ cū tā obscena deformitate subcubere. mox & progressus/ac peragrans solitudines toras: speluncā fere alicuius inueni. in quā me proieci per diē nudū: vt quod sine dubio fore credebā: ab egredientibus ex ea bestiis deuorarer. cū autem vespertinas usque ad horas sic iacendo peruenisse (iuxta id quod scriptū est) sol cognovit occasum suū/posuisti tenebras/& facta est nox: in ipsa perpetrāsibunt omnes bestie silue. catuli leonū rugientes: vt rapiāt & querāt a deo escam sibi) exēutes bestie/ femina cū masculo/odore ad me ducēte/venerūt/ a capite usque ad ipsos pedes lingua me blandiēte labētes. & dū me ab illis arbitror deuorandū: sic me intactum/atque in columnem reliquerūt. iacentesque illuc per totā noctem: nichil omnino pressus sum. Cogitās igitur & credens/quod michi prorsus domin⁹ pepercisset: mox reuertor ad cellam. Paucis autem diebus: demon quietuit. et rursus iterū michi vehementius q[uia] solebat/ incubuit: vt pene me cogeret ore blasphemādo peccare. Transfiguratus est enim in quādā ethiopissam puellā: quā ego meminera m̄ me in iuvenili etate vidisse/ messium tempore/ calamos colligentem/

De spiritu
concupis-
centie.

que cum subito sedere supra genua mea cepisset/vsq; adeo omnia mea mēbra cōmouit: vt cū in ea me penes celus cōmisissē putarem. iratus igitur ac seuiens/pusilli eā dextera mea: statimq; (vt visum est) euauit. Et si michi dicēti credis: per bienniū totum/fetorē eius (qua illa percusserā) manus/ferre nō poterā. Maxima igit̄ animi anxietate ac desperatione perterritus: ad intima atq; vastissima errabundus deserta perrexī.vbi cū aspidē modicā repperissem: manu rētam vīrilibus membris iratus admouit: vt mortē michi/vel morsus ei⁹ inferret/caput & serpentis perficīdo hīs in locis (a quibus michi tentationis causam prouenire arbitrabar) contrivi. et nec sic quidē me anguis momordit: diuina sicut credo me gratia prouidente. & hoc tunc cū michi talis in sensus vox descēdisset/audiui: vade inquit Pachomi/in sistē agoni tuo. ob hoc enim permisi te demonis virtute superari: ne inciperes/ quasi fortior superbire. sed vt agnoscens infirmitatē tuā/ nec ex cōuersatione vite tue aliquam fidutiā gerens: ad auxilia semper diuina cōfugeres. Postquā igitur michi satis factū est: ad propria secreta remeauī/de cetero cū fidutia sedens. neq; vlo certamīnis angore vel solitudine iam laborans. sed reliquos eui dies: pacatis sensib; bus vītūs. Ille autē meus inimicus/ cū se ita a me contēptui esse videret/neq; ultra molestus michi esse posset: cōfusus abcessit. his itaq; verbis contra insidiāntū demonū pugnās/sanctus Pachomius me cōfirmās/fortioreq; facies: ad certamē aduersum spiritū fornicationis/ diuina gratia tolerandū/sufficienter me exhortatum remisit ad cellam.

De Stephano.

Cap.XII

STEPHANVS,

Tephanus quidā oriūdus ex lybia in pte eorū locorū/quib⁹ marmarice et mareorū nomen est: p sexaginta annos sedēs/ vīsq; adeo pfect⁹ fatus est monach⁹/ tātūq; habuit in discernēda rerū abiguitate iudiciū/ vt eiusmodi diuinā gratiā mereret. hoc est vt qcūq; ad ipsum/ex quaetiq; retristis aliquādo venisset: post visionē eius atq; sermonē/letus ablcederet. Notus autem hic & sancto viro Antonio fuit: puenit & vīsq; ad nostri temporis dies. quē ego qđ videre nō potui: eo quod separabāt nos lōga interualla terrarū. sanct⁹ autem Antonius/& Euagrius/& q cū ipsis erāt: michi aliquādo referebāt/dicētes quod repperissent eū quidā tali egritudine laboratē: vt in ipsis nature verēdis quodam vlcere (quod quidā fagadenā appellant) cruciaretur. Qui dū a quodā medico curaretur: inuenimus inquiūt eū/opus quidē manibus facientē suis/& torquentē de palmis funes/ac nobiscū sermocinantē/ceteras vero corporis ptes medico/ferroq; prebētē. qui adeo p gratiā patiētē/alienus erat a sensu corporis: vt alteri⁹ crederet mēbra cōcidi. Abiūsis itaq; verendis pribus cūtēs: nichil penit⁹ sentiebar/intantū separata mens ipsius erat a rebus humanis/& celestib; solis cogitationibus occupata/nobis autē tā tristitia repletis q ipsi⁹ langoris horrore cōfusis/cogitatibusq; q huiusmodi illi⁹ viri vita/talē incidisset in morbū/ vt sic eū necesse esset lecarū: hoc ille beatus dei seruus Stephanus sentiens/sic dicebat. filii videte: ne animi vestri ex valitudinis istius contemplatione/ ledātur. Nichil enī eorū que facit deus/ ex aliqua malignitate descēdit: sed oīa ad bonū finē/& votiuū exitum spectat. fortassis autem & ipsa pars corporis/ talib⁹ dedi suppliciis merebatur: meliusq; illi erat hic recipere vicē/q ad eterna tormēta/post hoc seculū reseruari. hec itaq; suorum contemplatio sermonū: ad patiētie studiū nos edificatos/cōfirmatosq; dīmisit. Icirco

vero hec retuli / ne quisq; forte miretur : si videmus sanctorum aliquem huiusmodi
egritudine laborantem / aut deinceps viderimus.

¶ De Valente.

¶ Cap.XIII.

VALENS

V Alens nomine iterū fuit quidā palestinus quidē genere / sed mete cho-
rinthius / id est sensu inflatus. in chorinthiorū enī animis : semp tumor
quidā / & inflatio mētis apparet. sicut ad eos scribēs beatus apostolus

Paulus / de hoc exprobrat vicio / dicens : & vos inflati estis. hic ipse Valens / postq;
peruenit ad eremū / in qua p plurimos annos vixit nobiscū / difficulte&g; vite affecut⁹
est studiū : ad tātū supbie cacumen ascēdit / vt diabolicis irrisiōnibus / ac fallaciis vin-
ceretur . nā paulatim eū in docēdi elatione deceptū / ad hoc demon adduxerat : vt
ita se nescio quid esse magnum putaret / tāq; quotidie angelorum visione / ministe-
rioq; frueretur. Referebant igitur eius notissimi : quod vno quodā die / dū in tene-
bris opus faceret / acus illi qua sportellam consuebat / excidisset e manib⁹ / & cū ea
nō posset (quia in obscurro nō cerneret) inuenire / lampade ministerio demonis ei
acensa / sic acū quā pdiderat inuenisset . rursus ex ipsa inflatione refectus / in tantū
supbie tumorē elat⁹ est : vt sacroru quoq; mysteriorū christi / cōtēneret cōmunio-
ne. Euenit autē vt quidā illuc peregrini veniret / variaq; leguminū genera / nucum
atq; pomorū ad ecclesiā fratribus exhiberent : que cū suscepisset sanctus Macarius
presbyter noster / misseretq; singulis tātū quātū manus capere posset vnius / inter
quos & cū Valenti ptem cū ceteris destinasset : Valens eū qui transmissa detulerat
iniuriis / plagiis / cōfecit. hoc ei dices : vade / & dīc Macario / quod nō sum illo de-
terior / vt benedictiones ad me trāsmittat . Cūq; hūc eius errorē Macarius sanctus
audisset / atq; ad eū alio die solatii causa / consiliis venisset / diceretq; ei : seductus es
frater Valens / quiesce de cetero : ac dominū deprecare. hoc ei p̄suadere nō potuit.
Et cū penitus ab eo nō audiretur : tristis de eius ruina factus / abscessit . Certus igit
cepit esse iam demon : quod ita vt ipse voluit / fallaciis eius ac dolis cederet Valēs .
moxq; de eius pditione securus : ista machinatur. in effigie saluatoris trāfigurat⁹ /
nocte ad eū venit cū choro quodā mille (vt finixerat) āgelorū / lampades accensas
tenentiū / & cū flāmea rota / in qua saluatorē sedere simulauerat / precedēte vno ex
ipsis / eiq; ista dicēte. Placuit christo cōuersatio tua / ac fiducia probabilis vīte : & ve-
nit ad te desiderās : te videre. Egredere igitur e cella tua / nichilq; aliud facias / nisi vt
venientē eminus cernens : inclinans te / adorare festines / sic deinceps ad proprium
habitaculū reuersurus. Egressus igitur e cella sua / credensq; se cernere diuina mini-
sterii celestis officia / cūctaq; lampadū fulgore rutilantia / & ipsum antichristū non
ultra vnius spaciū stadii constitutū : protinus pronus in terra / & eū quē dominū
crederet / adorauit. Instantū igitur lēsa mens eius est : vt cū sequēti die ecclesiā fuisset
ingressus / collectis in vnu fratribus diceret. ego iam cōmunione non egeo. christū
enīm ipsum / vidi hodie. Tunc demū venerabiles patres / ferreis eū vinculis illigatū :
per vniuersum annū propriis orationib; curauerūt. hec autē fuit forma medici-
ne. secularis eū vīte / cōuersationi dederunt : vt ex eo quod nichil haberet cōmune
cum sanctis / inflatio animi ipsius / tumorq; cessaret. vt solet dīci : cōtrarias res cōtra
rūs debere curari remediis. valde autē & hoc necessariū credo / legētibusq; arbitros
profuturū : quod talū quoq; vitas hominū paginis libelli huius inserim⁹ / sicut &
inter sanctas paradyſi arbores lignū illud p quod bonū / malūq; cognoscitur insū

De lapsis
monachis

Hera.

tum scimus. vt si quando invita aliquid sua/grāde quis fecerit: nō ex eo tanq; pro prie virtutis ostentatione se iactet. frequēter enim & ipsa magnarum palma virtutum:causa nobis cuiusdam/& occasio fit ruine/nisi ad gloriam propositi/recto iti nere venire properem⁹. Scriptum est enim: vidi iustū/in sua perire iustitia/& hoc vtiq; vanitas est.

De Herone.

Cap.XLIII

HERON

Heron quidam nomine/fuit vicinitate proximus mīchī alexandrīnus genere/vrbān⁹ & iuuenis: mentis argute/pure & probabilis vite. & ipse post multos labores/nimiosq; sudores/ vitamq; ad summū plenā virtutib⁹: anime quodam tumore sic corruit/vt supra sanctos ac venerabiles patres/ esse se crederet. tāq; iniuriosa contra sanctum Euagriū verba iactaret: vt diceret ei. maximo errore falluntur:qui doctrinē tue credunt. non enim oportet/alti pre ter christum: vtī magistro. Abutebatur autem & testimonio sancto: ad proposi-
tum stulticie proprie roborandum. dicebatq; quod saluator ipse dixisset: nullum in terris/vocetis magistrum. qui & ipse in tantam cordis obtusi incident cecitatem: vt eum quoq; postea esset necesse catherinis/ferroq; vinciri/ eo quod iā nec ad sancta mysteria vellet accedere. vt autem se rei veritas habet: immense virtutis/ac vite fuit/atq; subtilis. itavt multi/qui cum ipso vixerunt: referrent/post tres menses eū cibum frequenter accipere / sola sanctorum mysteriorum cōmunione cōtentum/ herbisq; silvestribus/si quas inuenire potuisset. Ego quoq; eū videor expertus: eo tempore quo simul cum beato Albano pgeret scytin. distabat autem ipsa scytis a nobis quadragesimo lapide. In quibus bis manducauim⁹: & ter aquam bibimus/ ille vero nichil penitus cibi sumens/ sed pede iter faciens: quīndecim primū reddidit psalmos. tūc & illum: qui est maximus dixit. Postmodum illam que est ad hebreos epistolam: & Esaiam/partēq; Hieremie/& Lucam euangelistā/Salomonis prouerbia/ita memoriter ambulans legit: vt eū gradientem assequi non possem⁹/ nimia velocitate properantem. hic igitur ad polstremū/maligni demonis fraude/ quasi quodam exagitatus incendio: in cellam quidem suam non rediit. Profectus autem alexādrie ciuitatem: veluti ordinatione diuina: clauū clauo/ vt dici solet excusit. incident enim propria volūtate in eos: cum quibus istiusmodi more viuebat. vnde tamen inuictus: postea remediū salutis inuenit. Intererat enim & circispesta culis & theatri: & in tabernis diebus/ ac noctibus morabatur. cūq; in his voraci-
tati/atq; ebrietati se penitus dedisset: in feminēi quoq; desiderii incident cenū. Et dū peccare meditatur: cū mīma quadam cepit loqui/proprium ei vulnus insinuans. pustula enim quedā quā carbūculū vocat: nata est ei in ipsis verēdis/ac tanta per sex menses egritudine laborabat/ vt naturalia ipsius putrefacta / radicitus caderet. Postea vero cum sanitatem/excepta illa parte mēbroī quā perdiderat/recepisset: ad diuinā sapientiam rediit/sanctis patribus que ei acciderant cūcta confessus: pe-
nitentiā/tamen factis implere nō potuit/quia post paucos dies/debito fine geuit.

De Ptolemeo.

Cap.XV

PTOLE
MEVS

H Ilius iterum Ptholeme⁹ nomine: eo more viuebat/ vt difficile possit re ferri/quia inenarrabilis videtur. habitauit autē inter initia vltra que scytin/sepe dixim⁹ loca: in ea pte quā clima vocat. In quo tamē loco nul-
lus monachorū valebat habitare: eo quod octauo decimo lapide/puteus aque re

motus esse videretur. Ille igitur cilicensis illuc plures lagenas ptulit secū: quas decē
bri/ & ianuario mēse / spōgia ex petris colligēs rorē(multū enim tūc in ipsīs regio
nibus cadit roris) implebat. Idq; ei p quindecim illic habitāti annos: sufficiebat ad
potū. q penitus separatus a doctrina spirituali colloquio& sanctorū virorū/quō
rū ei sermo prodesse poterat/ & a frequēti mysteriorum cōmunione: subito quasi
alienus effectus in tantū a recto itinere deuiauit/vt diceret nullā esse prouidentiam
rerū. sed omnia suis quodāmodo motibus ferri. Persuasit igitur ei vite hostis hu
mane/in eius animā prorsus ingrediēs/atq; dices. his ita se habētib⁹ : quid frustra
consumeris Ptolemei/aut qua mercedis retributione laboras: cū nulla sit remune
ratio meritorū : quod si esset etiā retributio : que merces pro tantis laboribus tibi
sufficeret: quale vero iudiciū/ scripture minātur: vbi sine prouidētia cūcta labūtūr:
his diabolicis cogitationibus miserrimus Ptolemeus infactus: fertur insaniens/ &
a naturali discedēt prudētia/ etiā vsc⁹ ad presens tēpus in egypto/cū eiusmodi er
tore versari voracitati tantū ebrietatisq; deditus/ vt nullū prorsus cū aliquo soleat
habere sermonē/sed velut Eneus reuertēs de publico/miserandū lachrymisq; ple
nū spectaculū oculis christianorū/expositus. irrisio vero atq; deceptio cūctis : qui
gratiā nostre cōuersationis ignorāt. In hanc autē Ptolemeus est dilapsus insaniā:
ex irrationali quadā presumptione. dū putat/illusus ab auctore facinorum: quod
oēs sanctos patres sciētie virtute precellat : p quā suus hostis effectus/ hanc fouē
perditionis incurrit/nunq; cū talibus viris qui gubernaculis sapientie spiritualis vñ
sunt/loqui dignatus. Vnde neglectus/ac negligēs: ad mortis profunda dilapsus/
sicut arbor foliorū exuberans/repēte vnius momēti tēpore nuda/aridaq; mōstra
tur/secundum quod scriptum est. Qui non habēt gubernacula: cadūt sicut folia.

De virginē hierosolymitana.

Cap.XVI

Hauerā virginē quādā de hierosolyma/cilicio vestitā/ & per sex annos
semp inclusam/nichilq; eius quod voluptatē aliquā posset exhibere gu
stante: quā ad postremū diuino auxilio destitutā/ tā immēle superbie
morbus invaserit: vt talē ruinā qualē dicimus sustineret. Aperuit enim subito fenes
strā cellule sue: suscepitq; eū qui cōsueuerat eivite necessaria ministrare/cū eo cōcū
bens. hoc autē malū inde descēdit: quod nō secūdū spirituale propositū/nec pro
pter dilectionē dei/ad monachicā veneratvitā: sed humane vanitatis illecebra/que
ex inanis glorie cupiditate generatur/ & p infirmā atq; instabilē animi volūtatem.
dū enim cogitationes suas oēs/ alienē vite maledicis reprehēsionibus occuparet:di
scēdēt ab ea angelo sanctitatis/nullū omnino custodē proprie reliquerat castitas.
Iccirco autē vtrāq; virā religiosissimorū hominū/ & eorū qui p neglectū post
labores īmodicos/ & tēporū spacia de ūmo fastigio ceciderūt describim⁹:vt vñus
quisq; de sua cōuersatione insidias inimici cōsiderās/ occultos eius laqueos possit
euadere. Sed cū sint magnorū virorum/seminarūq; q̄plurimi/q abrenunciationis
sue p̄cipia/virtute pegerūt/deinde ab hoste cūctorū hominū sūt elisi:ideo ex pluri
b⁹/quorū etiā vite soci⁹ extiti/paucos enume. qā neq; illos ad fortia iā reuocare
vterius/nec michi prodesse preualeo: magnos christi athletas laudās/nec īmitās.

VIRGO
HIERO
SOLIMI
TANAAbrenun
ciationis
sue a mun
do

De Helia.

Cap.XVII

H Elias quidā nomine monachus optimus: magnā habuit cōsiderationē
sexus infirmi deuotarū deo virginū. Sunt enim tales quorundam anime:

HELIAS,
Rursus de
non lapsis

quartum propositum ultimi finis testimonio comprobatur. Qui amore virtutis
 accessus / & feminae sexus miseratione : in ea que atriuis ciuitate dicitur / ex pecunias
 que ipsi suppeditabant monasterium immarie construxit. Ad quem locum pluri-
 mas (que vagari & errare consueuerant) feminas congregauit / omniusq; prout ne-
 cessitas postulasset curam gerebat. quibus cuncta prestiterat: que ad vite solitum
 pertinebant / orruos quoq; / & instrumenta diuerse supellecitis necessaria / & reliqua
 que humani usus ratio depositit. Iste ex dissimilis vite genere / intra unius habita-
 culi claustra collecte / frequentibus se inuicem iurgii inquietabat. Vnde interdum
 necessitas exigebat: vt inter eas simultatuu talium causas ipse cognosceret / pacemq;
 repararet. Collegerat enim illuc usq; ad trecentarum numerum seminarum: nec si-
 ne mediatore ipso / conuersatio earum poterat ordinari. Quod cum iam per bien-
 nium ficeret / & adhuc pene ipse iuuenis videretur (triginta enim / vel quadraginta
 annos habebat) tentatus est subito corporali desiderio voluptatis. Relicto ita-
 q; monasterio dum per solitudines totas biduo iugis / ieionus erraret: huiusmodi
 precem fudit ad dominum. domine inquit: aut occide me ne videam illas tristitia la-
 borantes: aut a me temptationem huius cupiditatis exclude / vt earum curam ita vt
 oportet / aut conuenit / geram. vespertinis itaq; horis / subito eum in desiderio som-
 nus oppressit: & tres numero angelos / ad se venisse conspexisset / vt ipse referebat.
 tenuerunt igitur eum / dicentes. Cur egressus es de monasterio seminarum: quibus
 cum ille transmigrationis sue causam referret / & timuisse se diceret / ne aut sibi / aut
 illis noceret: hoc illi ad ista respondent. si igitur ab huiusmodi temptatione / per nos
 fueris liberatus: vadis & rursus ipsarum suscipis curam? Ad quod cum libenter ille
 acquiesisset: iusserandum ab eo huiusmodi / sicut ipse referebat exigere ceperunt.
 iura inquiens his verbis. Per eum qui habet curam mei: illarum curam habiturum
 esse / me iuro. Cum ergo illis verba iurasset: tunc unus ex ipsis manus illius tenuit /
 et alter pedes / tertius autem arrepta nouacula illum emasculare visus est. no quod
 pro vero hoc faceret: sed quod facere videretur. na in quodam stupore animi / eo
 tempore se esse credebat: atq; hac sentiebat se ratione curatum. Tunc igitur angeli
 interrogant eum: an aliquid sibi / factum suum profusse sensisset. Ille respondit ve-
 hementer inquiens intelligo / onus quoddam michi esse sublatum: & satis credo /
 omni quam formidabam / me molestia liberatum. dicunt ei. Ergo nunc vade ad mo-
 nasterium tuum. Qui post quinq; regressus dies: ingressusq; lugentium monaste-
 rium seminarum / in eodem exinde loco matisit in cella ex obliquo habitaculi illius
 posita / in qua cu magis ipsis proximus videretur: frequentibus eas quantu in ipso
 erat / emendationibus / corrigebat. vixit autem alios quadraginta annos: sanctis pa-
 tribus asseuerans / quod nunq; ultra in cor ipsius cogitatio talis ascenderit. Hanc
 ergo beatus ille Helias dei gratiam meruit: vt sic propria cura / muliebre monaste-
 rium gubernaret. **D**uic succedit Dorotheus vir beatissimus: qui in moribus
 laudabilis vite consenuit. non quidem in monasterio ipso / ita conuersari preualebat
 vt prior: in superiore tamen se condidit cella / vbi unam fecit fenestram / ex qua co-
 templari feminas in monasterio suo posset. quam fenestram / & claudere / & aperi-
 re consueuerat: cui & iugiter assidebat / ad unanimitatem / pacemq; sorores erudies.
 Itaque in superiore illa monasterii pte: consenuit. cum neq; mulieres ad ipsum ascen-
 dere: neq; ipse descendere posset ad eas. qd nec scale illic unq; posite erat: per quas

huiusmodi cuiquā pateret accessū. hec est beati Dorothei/in abstinentie virtute perfectio/& finis huiusmodi.

¶ De Piamone virgine.

¶ Cap. XVIII

PIA-
MON

Piamon nomine virgo quedam fuit: que omnes etatis sue annos cū ma-
tre sua vixit/iugiter faciens opus lini/& post alterū semp diem circa ve-
speram cibum sumens. Hec a deo meruit accipere scientiā futurorum.
Nā cum apud egyptum quondam in ascensu fluminis nili/contra vici vnius exci-
dium vicus alter veniret (cum grandi enim certamine/partiuntur irrigationis vi-
ces: vscadeovt & ad vulnera sua/mortesq; descendat) cū igitur fortior populus
ad inferioris vici homines/in quo erat ista/venisset/numeroq; sue multitudinis fi-
dens/ & tam militaribus q; rusticis armis instructus / ad euerionē supradicte pos-
sessionis accederet: astitit ei angelus aduētū inimicorū nūciās/que nullus illīc pote-
rat suspicari. Tūc virgo memorata/vici presbyteros cōuocauit: hoc dicēs. Exite &
occurrite iis/q; de vico illo ad internitionē vestrā ventre festināt: ac ne vna & ipsi
cū cellulis vestris cede pereatis/deprecamini eos/ut ab apparatu certaminis huius
recedant. Cūq; presbyteri/admodū ad hec dicta timuissent: proni ad pedes cadūt
rogantes eā/ atq; dicentes: quia nos non audemus eis occurtere. Scimus enim: &
ebrietates eorū/ & audaciā nō ferēdam. sed adde hoc quoq; inquiūt misericordie
tue/ supra omnē hūc qui tremit vīcū/ & super istā quoq; domūculū tuā: & magis
ipsa progredere/atq; occurre veniētbus/locūq; istū redde paccatū. At illa hoc q;
dē se facturam negauit: ascendit tamē protinus superiora domus proprie/& tota
illīc nocte in cōtinua oratione permāsit/ne genua quidē flectēs/atq; has domino
preces effudit. domine inquit de⁹/qui omnē iudicas terrā/cū nīchil vñq; placet in-
iustū: ascēdat ad te oratio mea/ & adueniat vīt⁹ tua: que in excidiū nostrū ruētes
in eo ipso/in quo illis occurrit loco /veluti clauorū affixione cōtineat. hoc ergo
sermone/ & hac oratione cōpleta: hostes eorū in tertio tā vici lapide cōstituti/cir-
ca primā horam dīcīta in memorato heserūt loco: vt prorsus moueri inde non
possent. hoc aut̄ & ipsis reuelatione patefactū est: quod molitiones eorū/ oratio-
nes/ memorare virginis impedissent. Mox itaq; quibusdam de suis ad vīcū ipsius
missis: postulant pacem. ista mandantes: gratias deo agite/ qui vos orationibus
Piamonis/ ab excidio vestre possessionis auertit.

¶ De Pachomio.

¶ Cap. XIX

PACHO-
MIVS.

Pebennensis nomine/in thebaide prouintia dicitur locus: in quo Pa-
chomius quidā fuit. vīt⁹ iustus in tantū: vt per diuinā gratiā nosset fu-
tura/ & āgelica etiā visione frueretur. hic ad perfectū misericors & hu-
manus fuit: & inestimabili fratres amore dilexit. Ad quem in spelunca sedentē an-
gelus domīni venit/dicens ei: per omnia que ad propositū tuū pertinent/ scias tē
esse perfectum. Vnde tam in spelūca superfluo sedes: veni igitur / & relīcto hoc lo-
co/collige omnes monachos iuniores/& cum ipsis habita. & eos iuxta regulā vī-
te / quā a me disces: institue. Tabulas autē illī cereas dedit: in quibus scriptū erat/
permittes vnicuiq; vt tantū quantū poscit/ & cibi sumat/ & potus. & iuxta mādu-
cantiū/ & bibētū vīres: paribus quoq; operibus eos subiugabis. & neq; quēquā
ieiunare/ neq; māducare prohibebis. ita tamē vt fortiorib⁹ & magis edētib⁹: semp
opus grauius iniūgas. Infirmi autē & vere monachi: ad operādū leuius vrgeātur

Regule p
monachis
ab angelo
date bea-
to pacho-
mio

diversas etiā intra atrium domus cellulas facies: & ternos per singulas manere pre-
 cipies. in uno tantū loco cibus omniū fiat. somnū vero capiat nō facetes: sed sup
 instructas/ & paululū rediles cathedras/ & velatas palliis suis/sedētes quiescant.
 vtātur autē noctibus/lineis vestib⁹ (quas leluotonas vocat) cūdī: & singuli quiq
 eorū pellibus caprīnis bene cōfectis tegātur. quas pelles nec tunc quoq; cū volue-
 rint abū capere/vel somnū: deponāt . quādo autem ad cōmunionē sabbati/ vel
 dominici diei ingrediūtur: vnuſquisq; suū cingulū soluat. pelleq; deponat/ & cum
 cucullo tantū ingrediatur. Cucullos autē ipsos sine villo paruulos fieri: vt infantib⁹
 bus ordinauit. in quibus & quedā signa de purpura: fecit intexi. Iussit viginti quat-
 tuor esse ordines fratrū: iuxta viginti quattuor numerū litterarū. & vnicuiq; ordi-
 ni supposuit litterā grecā ab alpha/ & beta/gāma/delta/ & ceteris vsc⁹ w. dū igit
 interrogaret sanctus Pachomius/ & in tāta multitudine singulorū requireret vīta:
 dicebat secūdo illi qui erat i suo ordine prior quēadmodū se habet alpha/vel quo
 modo habet beta? Et iterū salutē p vñūquēq ex proprio signo/ & vocabulo litte-
 re requirebat. Et simplicioribus quidem perfectisq; monachis inquit angelus/iote
 littere nomen: durioribus autem/ac difficilioribus chi littere nomē impones. Itaq;
 vnicuiq; ordini/tales vocabulorū imprimis notas: vt mores per eas significantur
 animorū. Soli tamen spirituales nouerāt viri: qualem supposita elementa vitā sui
 ordinis indicare videātur. Scriptum autē hoc in tabulis ipsiſ erat. Si quis inquit de
 alio monasterio peregrinus aduenerit/ alia regulam sequens: nec manducet cū illis
 iste/nec potet/neq; in mansiōne eorū introducatur: nisi forte in itinere eis dē fuerit
 adiūctus. Quicq; vero iccirco ad eos fuerit ingressus/ vt cū ipsiſ permaneat: non
 illū nisi trienniū tēpus impleuerit/in loca monasteriū secretiora recipies. sed cū ptius
 per trienniū totū laboriosius opus duriusq; pfecerit: tunc receptū intrinsecus eum
 iam esse pmittes. Edētes/cucullis capita sua velent: ne alter mariducantē alterū fra-
 trem aspiciat. Nec loqui quicquā dū edit liceat: nec aspicere ad vllam alterā partē
 nisi ad solū catinū/& ad solam cui supponitur mensam. hoc etiā ordinauit & tu-
 sit: vt orationes duodecim numero p totū diē facerent. & rursus duodecim alias:
 quando ad vespertinū lumen venirent. In nocturnis quoq; vigiliis: totidē preces
 effunderēt. tres autē solas: ad horam nonā diei. Quādo vero vniuersa multitudo
 conueniebat ad manducandū: vnicuiq; ordini in singulis orationib⁹ statuit psal-
 mū precinere. tunc sanctus Pachomius quasi cōtradicere angelovoluit/hoc dicēs.
 Pauce sunt iste orationes. Cui respōdit hoc angelus. has orationes fieri iccirco pre-
 cepi: vt & minores sine aliqua implere tristitia impositam sibi viuendi regulā pos-
 sint. qui vero firmioribus consummatoribusq; sensibus viuūt: non est illis necel-
 se aliena lege constrīgi. ipsi enim semetiplos intra cellas/vniuersameq; vitam suā/
 visioni & cultui dei penitus dederunt. his ergo inquit ista precepit: qui nec inueni-
 re possunt/vel implere que prosint. vt cum seruili quadam necessitate compulsi/
 ostenderint dignam in se sub proposito disciplinam: tunc demū ad fidutiam va-
 leant diuine notitie peruenire . his itaq; dispositis/ impleteq; ministerio: angelus
 discessit a sancto Pachomio . Plurima igitur sunt monasteria / in quibus ad sep-
 tem millia sunt virorum: que huiusmodi instituta custodiunt . Sed maximum id
 habetur/ & primum in quo Pachomius ipse detegebatur: ex quo videntur/ & ce-
 tera monasteria processisse / que ad mille quadringtonos fratres habere noscum-

Alpha α
Beta β
Gāma γ
Delta δ
Iota ι
Chi χ
Omega ω
Notap- sectorum
X Nota difficilio- rum

tur. Inter quos etiam est quidam famulus dei / Antonius nomine / admodum mischi amicitarum iure coniunctus : qui secundum in illo monasterio optinet locum. quem de vita ipsius / & cōuersatione securi : alexandriā sepe transmittūt / vt illuc ea quidem que in monasterio fecerint / vendat. ea autē que scit necessaria : emat semp / ac referat. Sunt & alia monasteria ducētenos fratres / & trecentenos habētia : in ea quam panos ciuitate vocant : quam ego quadringentos habentem viros ingressus / inueni. Inter quos sartores quindecim repperi : fabriferrarios septem / carpentarios quattuor / camelarios duodecim / fullones quindecim numero / singulos in arte propria laboratēs . & ex iis que cotidiano vīctui superesse poterant : etiā monasteriis seminarum / carceribusq; viciniis / necessaria queque prebentes. & qui sues etiā pascebāt. Quod cū ego reprehendendū putarem : hoc quoq; ex traditione maiorū / se suscepisse dicebant. quia in circa in monasteriis esse oporteret sues : ne & cibratarū excremēta frugū perirent / & purgatorū folia olerū / & cetera / que dānū (si proūcerētur) inferrent. Occidi igitur sues ipsos iubebant : & carnes quidē ipsas ementibus vendi / vngulas tamen / ac minimas partes eorū / in egrotorum / ac tenū epulas deputari : eo quod in regione illa / grandis esse inopia rerū / & frequētia hominū videretur . blemmyos autē vicinos suis finib; habent . Antelucanis igitur horis surgentes / qui per dierum vices reliquias seruiebant : alii coquebant cibos / alii mensas parabant. quas circa tertia diei horam ponere soliti / perfecto omni opere suo : superponebant eisdem panes / & herbulas quasdam suo more cōditas / quas lapianas vocant . olivas quoq; / & caseū preter carnes / cōminuta etiā diuersi genetis holera. Quibus in hūc ordinatis modū : alii sexta diei hora ingrediētes / sumebāt cibum / alii septima / alii octaua / alii nona / alii decima / alii undecima / alii profunda tam nocte vesci consueuerant. quidā autem post bidūt etiā capiebant cibū . Ex propria tamē littera : poterat hora vniū cuiusq; cognosci. Similiter etiā iplis erat : et opera diuisa. alii enim agriculture inseruiebant / alter ortum colebat / ille officine fabrice vacabat / ille pistoris / alter carpentarii / alter vero fullonis arte clarebat / alter pelliū / alter coriorū cōfēctione sudabat / alius codicū lectione vel conscriptione gaudebat / alter sportellas grādes intexere solitus erat / alter minores. omnes tamē simul : memoriter spirituales libros tenebant.

De tabennensiōtis feminis.

Cap.XX

TABEN-
NENSI-
OTEFE-
MINE

Hec autē apud istos / seminarū quadringentarū numero monasteriū / illū dem moribus / atq; eadē ordinatione viuētiū : excepto velamēto pelliū solo. Et mulieres quidem trans fluuiū habitant : intra fluuiū autem viri. Cūq; defuncta vna virginū fuerit : vestirā eā vt astolet deferūt alie / & supra ripam fluuii ponūt sorores. quā inde cū olearū ramulculis palmulculisq; nauicula transfrētantes viri / & psalmos canentes : ad suas transferunt partes / & in proprio cum reliquis deputato condunt sepulchro. Nullus tamen excepto presbytero / ac diacono / transit ad monasterium seminarum : & hoc per dominicum diēm tantum.

In hoc ipso mulierū habitaculo : res accidit talis . quidam sartor vestitū secularis trāsgressus fluuiū : opus ab iplis aliquod / p ignoratiā postulabat. cūq; vna de feminis iuuenis processisset (tuto enī videbāt hoc facere / propter solitudines ipsiū / ac deserta regionis) subito eū nō spōte cōspexit / deditq; illi tale respōsum. nos ad emendandas res nostras : artifices nostros habemus. Alia de feminis cū eos in hac

vissione quā retuli notasset: post tēpus aliquantulū orto inter eas iurgio/ex diabolica suspitione/& proprii cordis malignitate/iracūdieq; feruore memorate in con spectu aliarū sororum cepit calūniari. eiq; nō nullū ex ipsis/nō tamen cum grandi malicia consentiebant. Illa igitur admodū tristis effecta/cū tam manifestā calūniā ferre nō posset (sciebat enim se: ne intra sensus quidē suos/ tale aliquid cogitasse) occulte se precipitauit in fluuiū/atq; hoc fine defecit. quod vbi que calumniata ei fuerat audīuit: non ferens tanti sceleris atrocitatē/& ipsa tunc laqueo innexa defecit. Alie autem sorores huiusmodi factum: ingressio ad eas presbytero retulerunt. Tūc ille precepit nullū quidem nomine ex iis que se tali morte necauerūt: debere oblationē deo fieri. Quetūq; autē viderētur ex illi⁹ dicti insurrectione discordes/veluti que conscie peccati essent/quia tali calumniae credidissent: iussit eas p septem annos sanctorum mysteriorum cōmunione priuari.

De alia virgine.

Cap.XXI

VIRGO
Q VE
STVL
TAM SE
SIMV
LAT.
Adagium

Hicit alia in hoc monasterio virgo: que stultā se esse propter christū/ac demonē se finxit habere/ut virtutē sui propositi posset implere. Que cū se admodū humiliaret / atq; deiiceret/ vīcādeo omnibus aliis hor rori erat: vt ne cibū quidē cū ea caperēt. Talē ergo gratāter elegerat vitā/& a co quinā nūq; recedens/totius illic ministerii tāquā ancilla cūctis obediens/ implebat officiū/eratq; secundū vulgare proverbiū: vniuerse spōgia dom⁹. Impletū a se/re bus probans: quod in sancto euāgelio scriptū legimus. si quis inter vos vult esse maior/sit omniū seruus/& omniū mīnister. Et beatus apostolus. si quis inquit ex vobis putat se esse sapiētē in hoc mūndo: fiat stultus/ut efficiatur sapiēs. hec igitur inuolutum pānis habebat caput: & ita omnibus seruiebat. cetere autem virgines tonse/cucullis cooperiūtūr. nulla hanc potuit de quadringtonitis: videre manduca tē. nūquā per oē euū suū: sed sit ad mensam. a nulla vel modicam ptem panis acce pit: sed micas tantū detergens illa mēsarum & abluens ollas/his solis alimonis cō tenta vituebat. nunq; calciamentis est vſa: nulli vnq; fecit iniuriam. nulla ipsis murmur audiuit. nulli autem parum aut satis vnq; locuta est: & certe cū ab omnib us cederetur/cum omniū viueret odio/cum maledicta omniū sustineret. **D**e hac sanctissima beato Piterio (cui hoc vocabulū erat) probatissimo viro/semper inter desertavienti/astitit āgelus quōdam sedentī in porphyrite qui dicitur loco/affatusq; est eū his verbis. Cur grāde inquit aliquid esse te credis i tuo proposito/et in huiusmodi degens loco: Vis videre mulierē te sanctiorē: Vade ad thebennē siotarum monasteriū feminarū: & vnam ex ipsis illic inuenies/ in capite haben tem consciſsum pannū/ipsamq; te cognosce esse meliore. Nā dū contra tantas lo la/diebus ac noctibus pugnet: cor ipsis a deo nūq; recessit. Tu autē vno in loco residēs/ neq; quoq; nā aliquādo progrediēs: p omnes animo & cogitatione vibes vagaris. Statim ad supradictū monasteriū venit: & magistros fratrum rogauit ut transueheretur ad habitaculum feminarum. quem mox illi vt vita gloriolum virum/& iam prouectioris etatis: cum fiducia grandi fluuiū transire fecerunt. In gressus autem: post orationē/ omnes sorores desiderauit inspicere/inter quas solam illam propter quam venerat/non videbat. Ait ergo ad postremū: omnes mihi adducite. deesse enī videtur aliqua. dicūt ad eū. Oēs hic sum⁹. Quib⁹ respōdit: vna deest/quā michi angelus demōstrauit. dicūt ei: vnā stultam habemus intrin

Piterius,

secus in coquina. sic enim eam/ que demone vexatur: appellant. Ait ille/ exhibete michi quoq; ipsam: vt eam videam , Quo audito/memoratam vocare ceperunt : que cū nollet audire/senties credo aliquid/aut fortassis hoc ipsum diuina iam reue latione cognoscens : dicunt ei/ sanctus Piterius te videre desiderat . erat enim fame ac nominis grandis. cūq; ad eū fuisset exhibita/vidissetq; panno frontē illius inuo lutā: proiecit se ad pedes eius dicens/benedic me ama. Procidens autem & ipsa ad pedes ei⁹/dixit: tu me benedic domine. Omnes igitur sorores obstuertū/simul dicētes:nolí abba/talē iniuriā sustinere. fatua est enim ista:quā cernis. tunc sanctus Piterius/hoc ipsi⁹ omnib⁹ ait: vos estis fatue. Nā hec vestra & mea: cū sit melior/ est amas(hoc enim nomine vocant illi spirituales matres)& precor deū/vt dignus ipsa in die iudicii merear inueniri. Quo audito/omnes simul ad pedes sancti Piterii prociderūt: singule varia peccata propria confitentes/ quibus illā sanctissimā con tristariūt. Et alia quidem dicebat: ego eā delusī . alia ego habitū eius deiectū/ derisi. alia ego eā quod esset tacita : iniuriis affligebā . alia abluens sordes catini: super eā se fudisse dicebat. alia colaphis eā a se verberatā sepe/memorabat.alia nares ipsius sinape impletas a se esse: deflebat . cetere quoq; diuersas referebāt : se ei iniurias irrogasse. Pro quibus omnibus sanctus ille/vna cū rememorata sanctissima virgine fusis deo precibus: regressus est. post paucos autē dies/ non ferens illa tantam sui gloriam/tantoq; se nolens sororum honore cumulari/grauaricq; se credens satisfa ctionib⁹ singularū: egressa de monasterio illo/quo ierit/in quē diuerterit locū/ vel quo fine defecerit/ad nullus potuit haec tenus notitiā peruenire.

De Ioanne.

Cap.XXII

IOAN= NES.

Hec quidā Ioānes in oppido cui Lycus vocabulū est. qui carpētarū qdē ariē/dū adhuc esset puer didicīt/fratrē tamē tinctorē habuit. quicq; post modū/cū iā viginti & quincq; esset ánorū: huic seculo renūcīauit . Et p quincq; ános in diuersis monasteriis degēs:ad postremū/solus sese in lycū contulit mōte. In cuius cacumine: trīum sibi volumītū cellulas fecit. Ingressusq; illuc/ ita se inclusit: vt aditū quoq; ipsum p quē introīt/obstruxerit. erat igitur vñvolumen ad corporales deputatū necessitates: aliud in quo opus facere/& cibū sumere con sueuerat. tertium in quo orabat . hic igitur cū triginta iā annos cōpleffet inclusus/ per solam semper fenestrā/necessaria viētū suo ab administrante suscipiens:me ruit talē gratiam dei/ vt haberet scientiā futurorū. nā & sancte memorie Theodo siō imperatori/frequentē & varia ex iis que essent euentura predixit . Primū qdē de maximo tyranno/quod & superaturus eum esset/ & galliarum ex partibus re uersurus. Postea autem & de Eugenio tyranno: eidē que subsecuta sunt/ ante pre dixit. quod eum quidem superaturus esset: sed ipse ibidem vitam finiturus/filiūq; suū successorē imperii relicturus . de quo apud omnes grandis semp fama conuauit. Propter quod & Theodosius imperator: prophetali eū venerari honore cō sueuerat/asserens illū magne esse virtutis. Cū igitur nos/hoc est ego/& beatus Eu agrius/& Ammonius/& Albinus circa nytrię solitudines degeremus: cupiebamus diligenter agnoscere/memorativi virtutē. Ait ergo nobis tūc sanctus Euagrius: libēter audirem ab eo/ qui mentem atq; sermonem bene nouit probare/ qualis sit iste vir quem loquimur . si enim eū non prius alio referente/cognouero : necesse iam erit/ vt ad montē eius ascēdam. Quod cū audissem ego/neq; cuiq; quicquam

tale dixisse: uno die tantum moratus/ alio clausi cellulam meam/ & me atq; ipsam
 comendans deo/thebaidem vsq; perrexii. diebus decem & octo/omni itinere
 cōfecto: partim ambulando pedibus/partim per fluuiū nauigando. agebatur au-
 tem hoc eo tempore/quo fluuius solebat ascendere: quando multi egrotare con-
 sueuerant/quod sum & ipse perpessus. Cum ergo illuc venisse clausum septum
 illud inueni: quod ante ingressum cubicularum ipsius erat. Postea enim ipsum lo-
 cum extruxerāt fratres. talis autē erat edificii ipsius/magnitudo: vt fere centū cape-
 ret viros. Clausum autē semp ipsum habentes locū: solo sabbati & dominico die
 aperire cōsueuerant. cognita ergo causa ob quā clauderetur: quieui/expeſas sab-
 bati diē. qui cū aduenisset: ingressus sum circa horā secundā/ut supradiutū viderē
 virū. Inueni igitur eū affidente fenestre: ex qua ad se ingrediētibus solebat loqui.
 Post primā itaq; salutationē hoc michi p interptē dixit. vnde es: vel cur aduenisti:
 nam ego de sociis Euagrii/ vnū te esse coniicio. Respōdi me esse peregrinū: & de
 galacie partibus venire/ & vnū me ex Euagrii fratribus esse/cōfessus sum. Interea
 dum loquimur: ingressus est subito prouincie ipsius preses/ Alipius nomine. Ad
 quem relictū quē mecum habebat sermone: se cōtulit. Secessi igitur ab hisdem pau-
 lū: & loco cedens eminus steti. prolixas autē eorū fabulationes grauiter/ac mo-
 leste ferēs/intra meipsum/bonū illū senē reprehēdebā: eo quod meo sermone cō-
 tépto/illū potius honorasset. Ideoq; cū michi ingratiū fuisset: spreto eodē/ recede-
 re cogitabā. vocauit itaq; ad se tunc ille/Theodorū nomine interpretē suū/ dicas:
 vade ad fratrē illū/& dīc ei/nolī esse pusillanimis. Iam nūc enim dimittā presidem:
 et tecū loquar. cognoui igitur ex hoc/esse hominē spiritualē:& omnia preuidere.
 et iccirco eo magis cepi remorari. Egressovero/mox Inde preside:me vocauit. his
 me alloquens verbis. Cur inquit animā tuam / mea reprehensione leſisti: quam
 in me inueneras culpā: vt ea in tuis sensib; cogitares / que nec in me cognosco/
 nec tuos scio mores dicere: An ignoras illud quod scriptū est: quod non incolu-
 mes/ac fortes/sed quod male sani medico semp̄ indigeant: nam tu me cū velis: &
 rursus ego inuenire te possum. & si ex me forsitan nullū: ex aliis tamē fratribus ali-
 quod patribusq; poteris habere solatiū. Iste vero totus ex secularib; rebus diabo-
 lice deditus potestati: vix breuis hore spacio potuit respirare. et nūc tentans/sicut
 quidā seruus austērū dominū suū fugiens/venit: vt salutare hic inueniret auxiliū.
 Inconsultā igit/ atq; importuna res fieret: si illū relinquerē/& tecū morarer/q iug-
 ter salutis tue cōmodis vacare cōsuesti. quē ego magnopere precatus sum:vt pio-
 me dignaretur orare. Hoc enim michi spiritualē/illū virū esse certissime persuasit.
 Tunc ille iam letior: dextera sua/in sinistra me leniter vultus mei pte percussit/hoc
 dīcēs. multe te tribulationes manēt: passus es multa/ut exires de solitudine. & in-
 terim hoc formidans: aliquantulū facere distulisti. pias autē tibi/& quasi rationa-
 biles occasiones afferēs demon: vētilare te rētat. admonuit enī & circa patris deli-
 deriū/ & quēadmodū frater tuus/sororq; cōuerti/ atq; in solitudine agere vitam
 suam deberent. Ecce/nunc tibi hoc ego renuncio: vtrosq; saluatos esse cognosce.
 Renūciauerunt enim ambo secularibus rebus. & pater inquit tuus/aliós septēv;
 eturus est annos. insiste igitur ac vitie in desertis/ vt cepisti/locis: neue paretū cau-
 fa tuorum/ad patriā redire festines. Scriptum est enim: nemo mittens sup aratum
 manū suā/& retro aspiciens: aptus est regno celorū. vehementer igitur atq; mor-

T Para.

daciter ex huiusmodi verbis instruet⁹/ac doctus: gratias eg⁹/deo . maxime postea
q̄ occasiones/que me solitudinē relinquare cōpellebāt: iuxta votū meū/ impletas
esse cognoui. Rursum q̄ michi hoc cū risu placido/& iocis dixit. vis inquit episcop⁹
pus fieri? Ego autē me iam esse/respondi. Interrogabat vbi: dixi ego in coquīnis/
mensis/tabernis/officīnīq̄ figurorū: hec enim cuncta inquā diligenter inspicio. &
sic fuerit acidūvinū: a prandio meo illud excludo/quod autem fuerit bonū: bibo.
Similiter inspicio & ollas coquorū/& si deesse sales videro/ aut aliquid cōdimēti
genus: addo/meliusq̄ cōditos cibos comedo. hic est episcopatus meus. voracitas
enīm mea: talem me episcopum fecit. At michi hoc ille sanctus subridens: remoue
inquit iocos. nā episcopus es futurus/plurimūq̄ tribulationū habiturus es/ac la-
borum. Si igitur istavis fugere: noli relinquare solitudines nostras. nullus enīm te
in desertis degentem locis: episcopum faciet. descendens autem tunc ego/a memo-
rato viro: regressus sum ad deserta/in quibus esse consueverā/venerandis illis pa-
tribus hec ipsa que illīc cognoueram de spirituali/ diuīnoq̄ referens hominē: qui
post duos menses ad eundē beatissimū/nauigando venerunt. **E**go autē miser-
rimus: dictorū eius immemor fui. Post triēniū igitur tēpus: valitudinē ex infirmita-
te stomachi/ac splenis incurri. & ex supradicto loco a fratribus alexandriam vsc⁹
transmissus/atq̄ illīc hydropem medicans. ab alexandria quoq̄ profectus: suadē-
tibus medicis peto palestinā causa cōmodarū que esse ibidem putabātur/aurarū.
tenuiores enim aeres: magis egritudo mei corporis requirebat. de palestina autē
ad proviñciā bithiniā veni. In qua nescio quomodo vtrū studio hominū/an-
volūtate diuina (hoc deus nouit) episcopus vltra meritū meū factus sum. In quo
tempestatis illitus que sub sancto Iohāne cōmota est/interfui malis: & per decem
menses in obscurissima cellula occultatus/ cepi illitus sancti dicta reminisci. cū ea illīc
que predixerat: sustinetrem. hec autē forte michi/rūc ille magnis athleta christi dī-
cebat: cupiens me ad sustinēdā solitudinūvitā/huiusmodi prenūicationib⁹ pro-
uocare. nam quadraginta octo annos/in eadē cellula sua se habitare dicebat: nul-
lius se vnq̄ femine vultū vidisse cōfirmās/ne sororis quidē/neq̄ semetipsum eden-
tem/aut bībentē ab altero vīsum. **A**d hūc vidēdū: & ancilla christi **Poemenia**
venierat. cui ille non vise: quedam per alīū secreta mandauit/admonuitq̄ eā ne de
thebaidīs regiōne proficiscens/diuertere alexandriā vellet. Quod si eum nollet au-
dire: in tentationē eā quandā/necesse essent incidere. Sed cū illa seu per negligētiā/
sive per obliuionē suā/ non ita vt iusserset sanctus ille fecisset/ alexādriam venit/ vt
cerneret sibi incognitam ciuitatē. dū ergo iter conficeret iuxta oppidū/cui nīcius
nomen est: applicuerūt naues eius ad resoluendū/longe nauigationis laborē. In-
gressi igitur pueri ad terram: quadā proteruitate duēti/contra loci illitus rusticos/
quorū superbiā/audaciāq̄ nullus fert: iurgia excitare ceperunt. Ex quibus multi-
tudo memorata/eunucho quidēvni/digitū abscedit/ac rapuit: & aliū trucidauit
sanctū autē dionysiū quem vulgus esse episcopū nesciebat/prope mersit in fluuiū/
ipsum vero iniuriis/terroribusq̄ confecit/ teliquis omnibus pueris vulneratis.

De Possidonio.

Ca.XXIII

Possidonio thebeo/viro probatissimo/atq̄ patientissimo: inenarrabilia quedam/& multa memorātur. Tam autē mansuetū virū/tā vere **Possi-**
donivs monachum/tāq̄ nichil habētē in se malicie: nullū ego alterū vidī. nam
di

Heraci-
des futur⁹
episcopus
palestine

pemenia

Hera.

apud bethleem cū eo per annū integrū vixi . eo tempore cū sederet in illa regione
quā pemenion dicitur . & multo plures in eo scio me vidisse virtutes . inter quas hoc
michi quondā & ipse referebat: dicens . vno anno cū in eo loco / qui porphyrites
vocatur/habitarem: nullum hominū dum illic degererē vidi/sermonē nullius au-
diui/nō attigi panē. sed de paucis tantū dactylis vixi/& herbis aggressibus: si quas
inuenire potuisse. Interea aliquādo cū penit⁹ alimēta/quibus sustētari poteram/
defecissent: egressus sum de spelūca mea/vtvsq; ad eas ptes/que ab hominib⁹ in-
habitātur/accederē. & per totā ambulans diē:vix habitaculū meum/duobus mili-
bus abesse cognoui. Circūspiciens igitur velut equitem quandam/videre me credi
di/habentem militis speciem/& cassidem capite suo gestātem: cui in thyare modū
crista surgebat. quem cum militē vere putarē: ad speluncā redire properau. Inue-
ni autē illic reuersus/continuo cistellam: que vuas & ficus recenter lecas habebat.
quam statim rapui: & sic speluncā meā letus intraui. Per duos autem mēses cibis
ipse/maximo michi solatio fuit. Miraculumvero sanctissimus Possidonius in-
ca bethleem fecisse memoratur huiusmodi. Quedā mulier pregnans/ab spiritu in-
mundo fatigabatur:& tempore partus sui cum maxima difficultate pariebat. eam
enim spiritus ille cruciabat. cum igitur mulier infelix sic vexaretur a demoni: maris
tus eiusdem ad sanctum Possidoniū decucurrit/rogans eum vt dignaretur venire
atq; orare pro ea. Ingressisq; nobis ad orationē simul/ cum ille stās cepisset orare/
bis in terra tantum modo fixis genibus: impurū illum spiritū/mox fugauit. As-
surgens autem de solo:dicit hoc nobis/orate rogo. iam nūc enim dum spiritus ille
expellitur: signū quoddam monstrabitur nobis. Et vt satis fieret nobis post hec
ipliū sancti dicta: a fundamentis parietem vestibuli demon abscedēs/eruit totū/
atq; defecit. Per totum autem septenniū ipsa muliercula/semper muta permāserat.
Postea vero q̄ a sancto illo / qui eam a demone liberavit visitata est: mox & pe-
perit/& loqui promeruit. Huius viri etiam prenūciationem (quā prophetiam
vocant) aliquando cognoui. postea & Simonem admirabilem virum: quem inte-
rim ego notasse/ac nosse me memini. hic michi beatissimus atq; abstinentissim⁹ pos-
sidonius : etiam ista referebat. quod a quadragesimo eius anni: vsum panis in
viētu proprio non haberet. necq; vscq; ad medium diei spacium/iracundiam aduer-
sus vllū/tenuisset. hec sunt miracula/atq; signa fortissimi i christo Possidoni⁹. que
diuina gratia operatus: in his vitam famatam finire promeruit.

De Serapione.

Cap. XXIII

SERA
PION

Sindon/
sindonis:
līntēū si-
gnificat.

Lius quidam Serapion nomine fuit/qui sindonius cognomen acce-
rat: quia nulla alia veste nisi sola sindone vtebatur. Quē nichil vñquā
habuisse/vel possedisse: satis notū omnibus fuit. propter quod & apa-
thesid est impassibilis vocabatur: quia nullū patiebatur desideriū possidendi. Pe-
ritissimus autē erat sciēta litterarū/cripturasq; oēs tenaciter/ memoriterq; recole-
bat. Qui ex nimia abstinentia omniū rerū/& ex iugis diuinorū meditazione libroru:
cellulevnius quiete/nō poterat esse cōtentus/sed per diuersas mens semper ipsius
trahebatur. toto igitur mūdi fine discurrens: ad talis glorie virtutē ascendit. huius
enim habitus: id est volūtatis mens ei⁹ erat . vnde & volūtati/affectioni⁹ diffe-
rētias: nō substātarū vocam⁹. Hoc autē de eo patres sancti aliquādo referebāt.
quod per monachū aliquē conlusorē suū/in oppido quodā viginti solidorū p̄cio

Para.

paganis semet ipsum distraxerit nimis. & quos signatos pro se acceperat solidos: apud se ipse seruauerit. tā diu ergo cū predictis qui eū emerāt nimis/in tali seruitute permāsit: quamdiu & christianos eos faceret/ & a ludis theatricalibus separaret. nullo autē alio ad viētum suū/excepto pane & aqua vtī solebat: nec vñq̄ scripturas sanctas legere cessabat. Interea lōgi tēporis spacio/prior mīme maritus/animō stimulante cōpunctus est:tunc & ipsa eius cōiunx/ad postremū etiā domus tota. dicebatur autem q̄ anteq̄ aliquis eius cognosceret vitā: pedes quoq̄ ipsis lauaret/ vt dominis. Postea vero q̄ spirituale lauachrum vterq; suscepit: vterq; a theatricali actu recessit/cōuersiq̄ sunt ad castā pariter ac piā vitā. vehemēter memoratum ac dulciter diligebāt vitū: hoc dicētes ei. veni frater/ iā te libertate donam⁹: eo quod ipse nos prior de turpi seruitio liberaſti . ad quos magnus ille Serapion respōdit. Nūc vobis ego iam necessarius nō sum. opus in vobis suū deus p me impleuit:& vtriusq; vestrū anima saluata est. vnde secretū meū vobis/atq; hoc quod hacten⁹ celauerā: pādo. Ego inquit miseratione vestrarū adductus animarū/quas magno errore implicitas videbam: cū essem liber monachus/ex egypto genus ducēs/propterā meipsum vendere volui/vt vos liberī a magnis peccatis esse possetis. Quia igitur ad plentē per humilitatē meā/hoc fecit de⁹: gaudeo. Iccīco aurū quod pro me dedistis: accipite. vt alios quoq; quibus subuenire possim: reperiām. Qui cum illum frequenter atq; instanter rogarent/vera assertione dicentes/q̄ tanq̄ suarum dominū animarum / patrem habituri essent eū/ si vna cum ipsis manere dignares- tur ac viuere/ neq; tamen vlo modo p̄suadere hoc ei possent: tunc dicunt ad eū/ dabis ergo ipse aurum illud pauperibus/ quod nos veluti arras quasdam pro noſtra salute dedisse cognouim⁹. & ait illis: date hoc vos/quia vestrū est. ego enī: alienas pecunias non dono pauperibus . dīcūt ergo ei . Saltem hoc te magnopere deprecāmur: vt vel post anni cīrculum nos requiras athenis. **H**ic itaq; sanctissim⁹ famulus christi frequēter peregrinādo/ ad hellada peruenit: ac p triduū mora- tus athenis/a nullo panē quo vesceretur accepit . nam neq; pecuniā habebat/ nō pellē ille/nō perā/non quicq; aliud secū preter sindonem/qua fuerat amictus: ferebat. Cū iā ergo vsc̄ ad quartā diē nichil penitus edēdo/venisset: esurire vehemēter cepit. nichil enī eo ieiunio peius: quod extorquetur inuitō . ex cui⁹ necessitate: procedit sepe pfidia. Stetit ergo supra quedā collīculū ciuitatis:vbi primates eiusdē oppidi cōcīlū habere cōsueuerāt. & illic man⁹ etiā suas pcutiēdo/ clamabat: vi se maximā pati his sermonib⁹ dīcēs: atheniēses viri/ succurrите . cōcurrētes autē oēs simul: quoſcūq; palliis/quoſcūq; cernimus birris esse vſtitos: interrogāt eū qd ha- beret/vnde venisset/vel qd diceret se pati. tū ille respōdit: ab egyptiorū qdē gene- re descedē/cōuersatione monach⁹. Ex quo tamē de patria mea/ que erat michi ve- ra discessi: in triū feneratorū man⁹ incurri . ex qbus duos qdē/quoſcūq; modo de- bītū soluēs/potui declinare/& sic ea que ab ipsis obūciebātur eī fugere: tertī⁹ autē adhuc ille me retinet/nec habeo vnde ei satis facere possim. Cūq; illi requirerēt ab ipso feneratores/qb⁹ se debitorē esse diceret: sciscitaban⁹ ab eo q̄ illi essent/vel vbi degerēt/vel q̄s ille/ q̄ ei molest⁹ esset. quē si ostēderet/adiuturos se in oib⁹ eū pol- licētur. Tunc ille/ a principio inquit iuuētutis mee : hi tres michi semp moleſti fue- rūt. Cupiditas pecunie/desideriū voluptatū/& voracitas ventris/ex qbus rebus duas hoc est pecunie/ac voluptatū cupiditatē euālisse iā videor/ nec michi vlt;

Para.

rius sunt moleste. tertia vero (quā dixi voracitatem) ferre nō possum. Nam cum
quarto die iam ex necessitate ieiunem : vrget me illa sicut seuerissimus fenerator /
exigens debitū solitum semper/ac flagitans . & nisi reddidero : mortem minatur.
Tunc quidam philosophorū putātes eū/ cōposita quedā & fiēta narrare : vnum
solidū offerunt ei. Quo ille sumpto & cuidā qui panes vēdebat/dato/vnoq; tan-
tum ab eo pane suscepto: mox ab eadē profectus est ciuitate / nec tamē vnq; po-
stea ad ipsam reuersus est. Cognito autē eo philosophi illi/omnīq; rei veritate per
specta/ magnū nescio quem virū esse firmātes: redditō vnius precio panis/solidū
ab eo (quē ille suscepereat) receperūt. **C**ū ergo venisset beatissimus ille circa lace
demonis loca: vnū illic de prioribus ciuitatis/bonū in ceteris rebus virū/oēsq; de
domo ipsius/manicheos esse cognouit. in hac rursus/denuo iuxta exēplū superi
vendidit se : & intra duos annos/ tam ipsum domus dominū ab execrabilis secta/
q; coniugem eius / totamq; familiam abstractos / ecclesie tradidit . quem illi iam
non quasi famulum diligebant: sed quasi fratrem attēdebant potius/ aut patrem/
verum benedicentes deum . **P**ost paululum tempus/cum ab eis discessisset hic
spiritualis adamas Serapion: cum multis aliis/& ipse ingressus est nauem/reddito
precio prius quod acceperat a dominis/quasi romam nauigatur⁹. Naute vero su-
spicantes quod sumptus haberet/& quod quasdam secum/auri species attulisset:
suscepereunt eum/nichil ab eo penitus requirentes. nec ambigentes quod vnuis ali
quis ex ipsis: res eiusdem quoq; vt ceterorum/in parte nauis cōstituisset. Dum igi
tur nauigarent/ & iam abesse quingentis ab alexandria stadiis viderētur : ceperūt
omnes qui cum ipso ingressi fuerant : circa solis occasum sumere cibum/ quod &
naute ipsi iam fecerant. **C**ūq; eum primo die non viderent edent: causam esse ali
quam de nauigationis molestia crediderunt . at cum nec tertio quoq; nec quar-
to die cibum caperet : epulantes ipsi iam quinto die in summa illum quiete/pers-
uerantem sic alloquūtur. **C**ur inquiūt homo/hic solus ipse non comedis : respō-
dit: non habere se dicens. **Q**uo auditō vicissim se naute interrogare ceperunt: quis
nam res eius ac sumptus suscepisset in nau. **E**t cum nulli ab eo datum aliquid rep-
perissent: obiurgabant eum/ista dicentes. **Q**uemadmodum ascendisti sine sumptū
bus nauim: vnde mercedes datus es nobis: vnde ipse victurus es: ait ille virorū
patientissimus: ad me nichil pertinet/educite me atq; prossicte ad illum vbi me in-
uenistis locum. **N**aute indignantes dicebant: ora. etiā si centū solidos dares: nūq;
hoc libenter faceremus/cum sit nauigii tanta prosperitas. qua propter propositū
cepe nauigationis implemus. **I**ta igitur mansit in nauī securus/vt ei vīq; romam
naute omnes alimenta preberent. vbi ergo attigit romā athleta christi fortissim⁹:
cepit requirere curiosius quisnam illic magnus esse aliquis monach⁹ diceretur/vel
que virgo dei predicaretur a cunctis. cum interea Cleomoni cuidam fortissimo at-
q; abstinentissimo/miraculīq; famigerato factus est notus / cui⁹ lectulus post ipsi⁹
mortem/solebat curare languentes: viso hoc/ab eodem & edificatus & doctus ad
perfectum. Ille enim vir eruditus atq; instruetus scientia & bonis moribus erat. a
quo forte cum quereret: quis alter monachus vel quenam virgo deuota in urbe
memorata degere diceretur. cognouit esse illic virginem quandam: que se ab om-
nibus separata clausisset intra cellulam suam/atq; illic quiescēs>nullū hominū vnq;
videret. **Q**uerit mox ipsius domū. quam cum inuenisset: accedit ad vetulam quā

VDe mani-
cheis

VCleomon.

dam que in ministerio memorare virginis erat/hoc ei dicens. vade/& nuncia vir-
gini: quia necessario eā videre desidero. Illa vero reddidit respōsum dicēs: quod
ex multis annis neminem videt. dicit ei: vade nuncia ei. deus enim me ad collo-
quium ipsius misit. Illa vero: nec sic quidem voluit nunciare. Cum itaq; illuc duos
vel tres dies obseruasset/& tuin demū ab ea suscep̄tus fuisset: ait eidē. Quid hic se-
des: illa respondit. non sedeo/sed ambulo. dicit ille: Quo ambulas: illa ad domi-
nū inquit. ait ille/viuis: an mortua es: illa respōdit/credo i deo meo esse me mor-
tuā seculo. nā carne q; viuūt: ad dominū ire non possunt/ait ille: si igit̄ hoc ipsum
suadere vis michi: fac ipsa quod facio. Illa respondit si possibilia tātū iussertis: fa-
ciā. tūc ille respōdit/possibilia cūcta sunt homini/huic seculo mortuo/preter solā
impietatē. deinde ait. egredere & procede. & illa respōdit. vicelīmū & qntū ānū
ago/ex quo nūq; ex hoc loco egredior: quā ob causam ergo vis hodie procedā:
Ait ille Vah nōne tu dixisti: quod seculo mortua sis: vnde māfestū est: quod &
seculū tibi. quod si verū est/& mortuus nichil lentit: vñt ergo est/siue nō proce-
das siue procedas. ergo progredere. hec audiens virgo: processit. postq; autē pro-
cessit e cellula sua/& ad quādā basilicā venit: rursus ille sanctissim⁹/ illuc ad eā log-
tur. Si ergo vis suadere michi certissime/ quod mortua sis/nec iā hominib⁹ placēs
vivas: fac & ipsa quod facio/& vere te mortuā seculo scio. Et ait virgo. Quid vis
amplius faciam: Exue te inquit vestibus tuis: & omnes res quib⁹ vteris ita vt ego
super humerum tuum pone/& sic trāsi per mediā ciuitatem/& eodem more/ me
nudum nec aliqua verecuria perturbatum sequere precedentem. Ad hoc illa re-
spondit. Sed multorum animas/que me tam deformiter ambulare viderint: ledo/
et aut insanam cuncti esse credent/aut demonem pati dicent. Ait ille. Et quid hoc
ad te: si aut demoniosa credaris aut voceris insana. Tu enim apud illos qui hec lo-
quuntur (vt dicas) mortua es. mortuo autem nunq; cure est si quis ei vel detraxerit/
vel irriserit. nichil enim horum potest sentire. Tunc dixit ei virgo. obsecro te quic
quid aliud vis in meo proposito: iube/ & faciā. ad hāc enim vsc⁹ vite mēsturā nōs
dum perueni. oro autem pēruenire quandoq;. Tūc ille famulus christi dixit. vide
ergo soror: ne magnū iam aliquid esse te credas/& tanq; cūctis hominibus sanctio
rem/& te mortuā rebus secularibus gloriēris. didicisti enim quod viuīs: & adhuc
hominibus places. Nā longe plus te mortuus ego sum. qui per memet ipsum om-
nibus opere monstro/verum esse quod dico: faciens hoc quod ipsa non potes fa-
cere. Nec pati me aliquid: nec in aliquo deformari puto. tunc igit̄ eā talibus ver-
bis in studio humilitatis edoc̄tam/& de quadam superbie vel tumoris arce deposi-
tam: reliquit abscedens. Multa preterea sunt magna/admirandaq; que fecit: ex q;
bus non sentire se quod in mundo esset probauit. Sexagesimo autem anno finiuit
hanc vitam/& in desertis ipsis sepultus est locis.

¶ De Euagrio. Cap. XXV

Euagrio diacono qui vbiq; memoratur viro/qui apostolorum mo-
ribus vixit: non est iustum tacere. sed oportet nos ipsius facta monu-
mentis tradere litterarum/sine dubio legentibus cunctis/& gloriā bo-
nitatis saluatoris nostri agnoscētibus/prostutura. dignū igit̄ existimo: vt a prin-
cipio vite eius incipiam/diligenter exponens quemadmodum ad propositum tan-
te peruerterit/q; congruo stupende ac predicabilis vite fine defecerit in ipsis solitu-
dīi

EVAGRI
VS

dinis constitutus/quinquagesimū etatis & quartum annum agens. de quo scri
 ptura sancta: quod dixit probauit in parno tempore multos impleuit annos, ve
 re enim placita erat domino anima eius. hic ergo genere ponticus fuit: ex oppido
 quod hiberorum nominatur / filius presbyteri/ multarum ecclesiarum curantie
 rentis/quos periodeutas vocant. Primū factus est lector a sancto Basilio/ ecclesie
 cesariensis episcopo/circa fines montis argei. Post mortem autem sancti Basiliū: vi
 dens eum specialibus aptissimū rebus/benedictus atq; venerandus Gregorius na
 zanzenē episcopus ciuitatis/ille qui insignis prouidētia/doctrinaq; preclarus nul
 la se humani generis passione Iesum probauit: diaconum/ supradictum Euagriū
 fecit. Vnde cum sanctus Gregorius ad maximum conuentum episcoporum vo
 catus constantinopolim vsc; venisset: sancto eum nectario episcopo tradidit/ac
 reliquit/grandi scripturarum peritia hereticorum omniū neniae destruētem. Cum
 igitur vehementer impugnans peruersarum vanitatem/erroremq; sectarum/in vr
 be memorata floreret/ac maximo omniū honore frueretur: prior quidem vt ipse
 referebat nobis. postremū laqueis desiderii mulieris implicitus/ex his tamen pse
 continuo liberatus: amari ab eadem muliere quam amauerat cepit. Quequidem
 cuiusdam illustris & vnius de magnatibus viris coniunx erat. Euagrius igitur deū
 ante omnia metuens/tum autem & conscientiam erubescens suam/atq; ante oculos
 dedecoris execrandi magnitudinem ponens/& omniū hereticorum ex alienis
 malis gaudītū atq; letitiam: intentissime deprecabatur deum/ut conatus tantos
 ipse qui solus poterat/impediret. Cūq; predicta ei mulier insisteret/neq; posset il
 le prior a voluptate rabiei ipsius separari/ eo quod multis irretitus iam esset ac va
 riis eius officiis/ipsaq; insidente paratum esset periculum: post paululum tempus
 suscepta a deo oratione quam fecerat/anteq; eius quo flagrare ceperat/ mali expē
 riretur incendium/visio quedam ei ostēditur angelorum/habenitū militum spe
 ciem que ad prefecture officium pertineret. a quibus ad exitium suum missis: te
 neri se subito videbat/ferroq; per totum corpus ligatum in carcerem tradi. nec ab
 aliquo tamen causam ob quam talibus penis succumberet: audiebat. Ipse autem
 conscientiam cogitans suam/cum intelligeret ac videret quod propter illa que no
 rat/ista patetur/ putaretq; quod ad prefectum omnia maritus mulieris detulisi
 ser/dumq; sub tali metu ante fores iudicis intremiscit/ qui quasi aliam in manibus
 habens causam/& de simili criminē occupatos variis quosdam tormentis confi
 cere videbatur: dum ergo fortiter timet/atq; ultra modum anhelare se sentit/su
 bito angelus ille qui tali eum visione tremefecerat/ in cuiusdam amici ipsius con
 uertitur formam/ a sic eum quem cum quadraginta reis aliis videbat/alloquitur.
 quid inquieris domine diacone sic teneris? ille respondit. Quantum ad rem qui
 dem veram spectat/ignoro: suspicor tamen quod quidam ex prefecture officio
 me incusauerit/matrimonio me suo credēs insidiari. & vereor ne forte corruptus
 pecunias ipsius/iudex: supplicio me mortis addicat. Tūc ille si cōsiliū inquit amici
 tui accipis: nō expedit tibi diutius in hac ciuitate versari. ad hec dixit Euagrius. Si
 me deus ex his liberauerit malis/& viterius in constantinopolitana vrbe me vide
 ris: Icas tales me modo penas merito sustinere/& maioribus his debere torqueri.
 Tāc ille ait. Si haec vera sunt/affero tibi euāgelium/in quo si iuraueris michi quod
 ex hac ciuitate discedas/& anime tuę de cetero curā geras: faciam te de necessitatib;

Basilius
Gregorius
nazanzen?

Nectarius.

LIBRARY
25

huius periculo liberari. Exhibito itaq; euangelio / atq; in eodē sacramento ipsi dato / quod preter vnam diem quo reculas suas deferret ad nauem / non esset cōstantinopolī moraturus: cepit videre quod iuslurandum quod eidem prebuerat profūsset / & quod quasi a questione illa iudiciorū / quod in presenti nocte metuerat fuisse penitus absolutus. Consurgens ergo de somno / secum cogitabat hoc dices. Quāuis in somnis iurauerim: tamen iurasse me memini. Mox igitur ingressus cum reculis suis nauim: hierosolymam nauigauit. Quo cū esset adiectus / atq; illic a sancta Melania romana illa femina / fuisse except: iterū cor ipsius ut Pharaonis alia quādo/demon obdurat. Et quāuis adhuc in ipsis dolorib⁹ iuuenilis cui erat: quedam rursus & illic alia tentatio sensus inuasit. nulliq; quicq; tale significans: cepit illic iterum vestes sibi sepe mutare / & differendo cum multis/glorie vane illicitamente factari. sed ille qui semper perditiones nostras impedit deus: memoratum gravissimo febrium igne corripuit. Ex quo eum longa egritudine domuit: & per sex mensū spacia corpus eius attriuit/carnesq; consumpliit/vnde habere proprii malifomenta consueuerat. Cum igitur plurimorum ars exquisita medicorum/omnia quidem facere tentaret/ neq; vllum tamen curationis genus quod ad salutē ei proficeret inueniret: hec sancta Melania ad ipsum locuta est. multum inquit michi displiceret/huius tue egritudinis lōgitudo: dic ergo michi que sunt tui cordis arcana. Infirmitas enim ista sine voluntate/ac iudicio dei non est. Tunc ille omnem feminē sancte confessus est causam. Cui hoc illa respondit. promitte inquit michi ante conspectum dei / quod ad propositum monachorum habitantium solitudinem revertaris: & ego quāuis ipsa peccatis videar inuoluta/tamen precabor dominū / vt tibi viuendi tribuat commeatum. Cumq; hoc se facturum fuisse pollicitus: intra paucos dies recepit sanitatem. Et de lectulo surgens: mox cepit de profectione quam spoponderat cogitare. Tunc benedictē ipsius Melanie studio: veste mutata inde descendit/ & ad egyptiacum nytrie proficisciunt montem. In quo degens cum biennii tempus impletet: tertio anno ad interiores solitudines pergit. vbi quattuordecim annos in iis locis / quas cellas nominat vixit: vnam quotidie panis libram edens/ vnumq; sextarium assumens olei in mensibus tribus/ ille qui inter copias magnas/ atq; delittas cum maxima semper voluptate viuebat. faciebat autem quotidie centum orationes: hoc tantum per singulos annos scribens/ quod ex mercede opis sui/ posset ei ad emendationis vite alimenta sufficere. Similiter etiam illam scribebat manu/quam oxyrincham vocant greci. Intra quindecim ergo annos ad perfectum mente purgatus/ diuinam gratiam meruit: ita vt habeat & notitiam & sapientiam spiritualem/ vt & bonorum ac malorum spirituum differentias nosset. Scriptit iste libros: quos his vocabulis nominavit vnum/ peta/ alterum nonaxon/ tertium antiphylon: artesq; monstrauit quibus possent demones subiugari fortiter. huic piritus fornicationis incubuit. nam sicut nobis triplex referebat: per totam noctem hiemis tempore nudus stabat in puteo/ vt gelu quoq; carnes eius constringerentur. Aliquando iterum blasphemie species eum cepit vrgere / & ad sacrilega eundem contra deum verba compellere: ob quod quadraginta ingiter dies/ sine recto fuit vt ipse dicebat / in tantum vt per corpus ipsius totum quedam papule illi/ quas sepe in corporibus vidimus existent. huic quodam die tres simul demones astiterunt in specie clericorum /

1. Hippargi
 2. Hipp. Hippargi
 3. Hipp. Hippargi
 4. Hipp. Hippargi

Publice
 dissertatio
 nes illicita
 menta va
 ne glorie:
 non imme
 rito igitur
 sophiste il
 las vel ma
 xime que
 runt.

folia

Scipit.

MOY252

Signauit :
signū crū-
cis fecit

defide cum eo tractare cupientes: ex quibus virus arrianum/alter eunomianum/ter-
tius apollinarium se esse dicebat. Quos omnes sapienter ac breuiter differendo su-
perauit. Idem iterum quadā dīe cum ecclesiē claves perissent: inuocato christi no-
mine signauit illam hostii partē/vnde erat clavis/ & aperuit manu pulsans fores.
hic ipse tam vehementer expertus est demones: atq; ab his roties verberatus elivit
numeris esse non possit. Vni quidem discipulorum suorum omnīa que ipsi post
decem & octo annos essent futura: singularim res ipsas prophetando predixit: di-
cebat autem ex quo inquit ad solitudines veni: non lactuce/non silvestris oleris ci-
bum sumpsi/non viride attigi/non vuas/non poma/non carnes/non balneas vi-
di. Ad postremū sexto decimō talis vite sue anno/ in qua nichil quod coctūm est
edebat/cum necesse esset corpori ei⁹ proper stomachi infirmitatem vt coctūm su-
meret cibum: panem quidem attigit nunq; olera rātum & poscam/ & lenticulām
per solum bienniū gustans. ita exiuit a seculo: vt tantum in ecclesia per sanctā ep̄i-
phaniam cōmunicaret. Circa ipsum igitur vite sue finem/referre cōsueuerat: quod
tertiū agit annū/ex quo se carnali desiderio intelligeret esse liberatum/ & hoc post
taleti ipsius vitam/post sudores tantos/post tantos labores/post illas tam iuges
orationes. nunciata est huic patris sui mors quōdam/ atq; hoc ei qui nunciauerat
dixit. Quid inquit blasphemas o homo: immortalem ego patrē meū noui.

Patrē: deū
intelligit.

¶ De Piore.

Cap. XXVI

PIOR

Ior quidam egyptius iuuenis/ cum hūc mundo renunciasset/ egressus
e paterna domo/tanti animi circa religionem fuit: vt statueret ante cō-
spectum dei/ne vllum iam suorum vnq; videret. Post quadraginta igi-
tur annos/ soror ipsius senio admodum grauis/ cum fratrem suum viuere compe-
risset: amentium modo cepit ardere/donec ad conspectum ipsius veniret. Cūq; ad
vastissima illa non posset accedere: ab episcopo loci illius petit/ vt ad sanctos scri-
beret patres/ qui in solitudinibus ex more degebant/ vt videndum sorori trāsmi-
terent fratrem. Quicq; vi waxima patru m venire compulsus: cum alio quodam in-
neris sui socio/ad sororis proprie domū venit: vbi se venisse significauit/ hoc di-
cens: Pior inquit frater tuus venit/ & pro foribus assistit. datoq; ianue sōno/
putans q; anus ipsa in occursum fratris exiret: clausis ad eam oculis proclamauit/
nomine suo illam vocans/ & dicens: Ego sum Pior frater tuus/ego sum inquam/
quantum volueris aspectu meo fruere. Cūq; illi satis fecisse propriis sensibus cre-
didisset: profecit se in orationem/ & cum penitus/ et vt surgeret soror eius persua-
dere non posset/benedicens gloriam dei ingressā ell ad habitaculum suū. Ille ye-
ro oratione in līttine domus facta: ad solitudinū secreta remeauit. hoc autē ipsi⁹
miraculum fertur. quod cum in eo vbi degebar loco fecisset sibi puteum/ & aquā
illic amarissimam repperisset: ibidem vīc ad finem vltimū vixit/ contentus inuen-
te amaritudinib⁹ aque/ vt patientiam cunctis proprie virtutis ostenderet. multa ta-
men postea monachi/ post illius mortē degere in cella ipsius primaci voluprate cu-
pientes: ne vto quidem anno illi habitare potuerunt. habet enim ipse locus: &
timorem maximū semper/ & solarium nullum.

¶ De Moyselibico

Cap. XXVII

MOYSES

Oyses quidam de libra oriundis fuit/ vīc mansuetudinis summe/ & dile-
ctionis immensi: q; celestis gratia egros curare promeruit. hic retulit michi

quod cum adhuc futuens in monasterio suo esset/ ac putetum maxime capacitatē effoderet/ viginti in lato habētem pedes: cum in tanto profundo nullum aqua sī gnum videret/ presertim cum iam intra ipsum nulla indicia/ in quibus esse aliquid humoris putabatur apparerent/ ducētos pene alios effodissent penes/ ac nec tūc quidem humorem aliquem inuenire potuerunt . Tristes inquit admodum facti: a tam inutili opere cogitabam⁹ abscedere . Ecce autem subito sanctus Pior de vltmis solitudinum locis: in maximo ardore estus/ hora sexta diei admodum ex pelle velatus astigit nobis / & his postremo locutus est verbis . Quid homines parue fidei angustiamini / & desperare voluistis : ab hesterne enim diei spacio usq nunc/tristitia absorbemini. descendens ergo in profundum/ per eas quas illi fecerant scalas/oratione illic cum omnibus facta: ter ferro quod in manu ceperat/ solūm putei percussit / hoc dicens . Deus sacrorum patriarcharum te inquit precamur domine ac petimus : ne sine causa impensi sint tanti fratrum labores/ sed presta ipsis usum eius/ quam desiderant aque . Continuo ebullientes de visceribus solilatices : perfuderunt precantes . Cunq rursus orasset: cepit ad propria velle remeare/ qui cum ad sumendum cibum ab illis retineretur: hoc illis locutus est . Propter quod sum inquit missus : hoc factum est. namvt cibum caperem : nemo me misit.

¶ De Effren diacono.

Cap. XXVIII

EFFREN

Effren diacono edissene ecclesie: multa te audisse nō dubito. dignus enim fuit: qui esset in ore sanctorum . Qui cum itavit oportebat/ iter vie spiritualis implesse/ neq; vnq a recto tramite deuiasset: meruit per gratiam dei naturalium habere notitiam rerum. cui benedictio diuina successit: atq; illa que exinde nascitur beatitudo . Semper igitur vitam quietam agens/ atq; omnes qui ad videndum eundem veniebant per annos plurimos docens: ad postremū de cella sua/ talis rei necessitate processit . cum famis admodum grauis in edissena ciuitate seuiret: miseratus ille pereunte multitudinem rusticam/ accessit ad diuites hoc eis dicens . Quare nulla vos inquit humane nature/ sic ante oculos vestros deficientis misericordia mouet: sed putrefacta intrinsecus ad condemnationem vestiarum seruatis animarum? Tunc illi non habemus inquiunt/ quibus pecuniam/ gentibus diuidendam ad comparationem ciborum/ credere debeamus . omnes enim negociari pro suis commodis volunt . At ille ista dicentibus: qualis inquit vobis videor: habebat autem magnam apud omnes homines ipse vir fama . Qui tunc ei non falsa dicentes: ista respondent . Scimus te inquiunt hominem dei esse , at ille. credite ergo michi pecunias vestras. etiam nūc propteros/ ego ordinō me ipsum suscepturus ministerium peregrinorum atq; miserorum . Accepta igitur pecunia: interclusit certis parietibus porticus ciuitatis/ & trecētos in ipsis lectulos posuit. in quibus fame pereuentes reficiebat: morientes quidem sepeliens . eos autem quibus adhuc spes aliqua vite erat: in ipsis eorum laboribus/ curās . omnib⁹ peccatis fame qui illuc vnde cūq confluxerant: cotidianū ministerium suū ad necessariam solitudinem prebens/ex iis que ad eum singuli quicq diuites deferebant . In pleto autem memorato anno/post q̄ copie frugum grandes fuerunt/singulis quibusq ad domicilia propria regressis: cum/ quibus vel circa quos ficeret non habet/confestim ad suam revertitur cellulā/in qua obiit post spaciū mensis viii.

Curans/ vi
gilans/ in=
tendens,

Hera.

huiusmodi autem occasionem circa finē illius: ad exemplum Stephani/pietas diuinā presliterat. Multa vero reliquī: que ipse conscripsit . ex quibus plura: magna laude celebrantur. Necessarium autē valde & hoc puto: vt mulieribus quoq; (sic ut prefati sumus) viriles mores habentibus/atq; honestos/ad memoriam sempiternam/libelli nostri paginam prebeamus. quibus deus noster: non inferiora sexu virili certamina donauit/& premia. vt demeret aliis negligentibus omnē excusationis occasiōne. que quia sexus inferioris videntur: non posse se dicunt ad consumandam virtutis gloriam peruenire.

¶ De Paula matre Eustochii.

Cap.XXIX

PAVLA

Vrbicā / ab
vrbe: ro-
manam
Eustochiū
Veneria
Theodora

Adolia.

Bassianilla

photina.
Sabiniana
Asella.

Beat⁹ Ioā-
nes episco-
pus: ille est
Chrysosto-
mus.

Adulta.
Eunomia.

IVLIA-
NVS.

Adolius.

Vltas igitur feminas vidi/plurimasq; tā viduas q; virgines noui/inter quas Paulam nomine/vrbicam quādam/Eustochii matrē/mulierem prudētem/ac spiritualē. cuius filia Eustochiū nomine/apud bethleem vscq; ad presens tempus in monasterio suo dēgit. quā(ipse quidem nescio) audiuit tamē a plurib⁹ eā esse castissimā/habentē qnquaq;inta virgines secū. ¶ Nouietiā Veneriā nomine/quandā comitis Vallacini relictā: que diuisit bene/atq; dispergit on⁹ camelī/seq; vulnerib⁹/que solēt fieri ex nīmio opū pōdere/liberauit. ¶ Theodorā quoq; tribuni alicuius cōsūge quādā/adeo nichil de sibi propriis bonis reliquisse cognoui:vt ātē mortē suā/aliorū ei misericordia stripē ad alimēta preberet. defecerat autem in monasterio quod escycavocabulo nominatur/proximo mari: femina iuste semp ac p omnia probabilis vite. cuius sororē etiā Adoliā nouerā. Que & si nō potuit germane meritis cōparari:dignā tamē pro modovirtutis pro prie famā habuisse fetur/& vitā. Bassianillā quoq; nomine feminā vidi/magistro quōdā militū candidiano relictā: prōpta mēte & moribus sanctis vscq; ad presens quoq; tēpus/vehemēter institutione monachice vite/ac labore sudatē. Est & alia Photine nomine/presbyteri Theodisti filia:virgoq; valde honesta & sancta. Antiochiae quoq; Sabinianā nomine diaconissam/honestissimā vidi: que cū ipso colloqui putabatur deo/queq; amita beati Iohannis episcopifuit. Rome etiā Asellā nomine/bonā valde christi virginē: noui in monasterio senuisse/feminā mītē/atq; mansuetā/multorūq; curā illic gerentē . vbī viros etiā cum cōiugibus suis vidi: monachorū eo tēpore/vitas & instituta discētes . Aduitā aliquā deo dignā cum Apreniano quodā ip̄lī⁹ viro/& filia eorū Eunomia vidi: adeo placentes deo/ut trāsferri ad celestē vitā/ante cōspectū ipsius mererētur. Et ip̄lī enim iā vltimo fine nature nūc in christo quiescūt: qui peccatorū quidē omniū nexibus absolutisunt. diuinarum autem rerum peritiā/atq; notitiā: semper habuerunt.

¶ De Iuliano.

Cap.XXX

E lulano quodam in edissene prouincie partib⁹ sitoviro (qui vere monach⁹ dicebatur) audiui: quod vscgadeo omnes corporis sui carnes ad nichil redegisser: vt pelle in se solam/& ossa mōstraret. ob quod ipse mercedem a deo/curationī gratiam: in vltimo vite sue fine promeruit. Aliū quoq; vidi apud hierosolymā Adolium nomine/ducētem ex tarso oppido gen⁹: qui cū venisset illuc/a nullo pene detritā/igressus est viā. Quiq; nō tale quale nos plurimi/iter tenuit: sed nouū sibi quoddā/& vltra hoies propositū cōuersatiōis iuēnit. in tātū: vt de wones quoq; cōtremiscerēt austerritatē ei⁹/ac fugerēt ab igēti ei⁹ abstinentia/cōtinuationeq; magnarū vigiliarū. vt prope id quod dicitū phāasma

hoc est non res vera: sed imago esse aliqua/ putaretur. Per quadragesimā quidem
quinto quoq; die edebat. reliquo vero anni tēpore/post bidūt semp cibū capere
cōsueuerat. hoc autē in eo magnū: quod a vesp̄tiniſ horis vſq; ad tēpus matutinorū/quo rursus ceteri fratres ad oratoriū colligūtur/ ille in mōte oliueti stās i eo
loco vnde saluator assumpt⁹ est/ p̄allēdo & orādo p̄noctare cōsueuerat / & siue
sub nimbiſ/ siue sub pluuiiſ/ seu pruinis/ imobilis pmanebat. Qui posteaq; hoc mo
do solitū tēpus impletet: signo mallei quo fratres ceteros excitabat pcutiēs/fores
omniū cellularū/ad propria oratoria deducebat. In quibus cū vnoquoq; eorum
vnū vel alterū iñ antiphona psalmū canēs/ totidēq; cū singulis preces fundēs: sic
ante lucē adhuc reuertebatur ad cellā suā. Quē fratres (vere enim sub deo loquar)
spoliatū vestibus suis sep̄ius aquā distillatib⁹: aliis induebāt/ donec ille siccaretur.
Sic ergo paulisper somno refectus vſq; ad horā tertiam: iterū psalmos canēs/venire
ad alterius dīei vesperā nitebatur. hec adolii tarsensis virtus fuit. Quicq; hierosoly
mā cōsumatis patiētie moribus/vixit: & vltimo ibidem fine defecit.

¶ De Innocentio.

Cap. XXXI

d E beatissimo Innocētio/q in ea que est ad oliuā ecclesiā presbyter fuit:
a multis quidē& magnis audisti/nichilomin⁹ tamē etiā a nobis/qui cū
eo annis tribus viximus pauca cognoscēs. nā quicqd aliorū oculos la
tit: nobis nō potuit occultari. hīc ergo simplicissim⁹ omniū fuit. q cū sub impa
tore Cōstātio/in principiis ei⁹ imperii in magnorū virorū ordine militasset/quicq;
cū vſq; ad illud tēpus cū propria vxore vixiſlet/habuissetq; filiū nomine Paulum
domesticū/militātē:ad postremū renūcīauit secularibus rebus. Maledixit autē pro
prio filio pater:eo quod pres byteri alicui⁹ filiā corrupisset/depcatusq; est dominū
dices. da illi domine sp̄itū talē: vt nullū vnq; ad peccādū in carne sua/ tēpus inue
niat. rectius fore credēs: si cū atrocitate demonis/ q cū corporee voluptatis impu
ritate certaret. quod quidē ita vt dixit: factū est. nā & vſq; in presentē diē Paulus
ipse ferreis catenis vinclētus: in eo qui est oliueti mōte cōsistit/& ab īmundo spiritu
pro criminis sui correptione cruciatur. hīc ipse Innocētius q misericors fuerit/sive
raciter referre voluero: delirare me in quibusdam forsitan/pro eius simplicitate qd
iudicabit. nam frequenter eum surripuisse suis fratribus cibos/& egentibus dedi
se cognoui. In immensum enim modum simplex erat: necq; quicquā malī cor ipsi⁹
norat. ¶ Vnde diuinā quoq; hīc gratiam cōtra demones meruit. Ad quem cum
aliquando viderib⁹ nobis/iuuenis quidam fuisse exhibitus/que sp̄itus immuni
dus impleuerat/& omnibus totum soluerat membris. In tantum: vt ego videns
eum eminus talem/necq; abīgens non posse curari/matrem eius qui videbatur ex
hibitus/aliosq; qui eum deduxerāt: propelli iuberem . Euenit autem inter hec/ vt
superueniret senex: ac stantem & cum lamentatione deflentem/ propter tā īnenar
rabilem filiū morbum matrem videret. viētus ergo continuo/vir ille venerabilis la
chrymis eius: ex affectu sancti cordis ingemuit/ iuuenemq; apprehendit manu/&
intra oratorium suū/quod ipse construxerat/ & in quo reliquias sancti Iohannis
baptiste collocauerat duxit/ atq; illuc orationē pro eo faciēs a tertia nonā vſq; ho
rā dīei/in columē eū ipso die reddidit/ purgatū demone/ atq; cōstrictū oībus mē
bris. q vſq; adeo fuerāt dissoluta:vt quoties īfelix puer voluisset expuere/ i tergū
sputa iactaret/ita eū distorserat demon. ¶ Anicula quedā adiūt memoratū virū:

Tarsensis:
de ciuitate
beatissimi
pauli apo
stoli

INNO
CENTI
VS.

Cōstātius
imperator

Hera.

querēs omnē quā se pdidisse deflebat. dicebat ergo ei: ostēde michi ipsum/in quo perdidisti locū. quē mulier cū ad illa quibus lazarion nomē est deduxisset loca: se tit illī/& instāter orauit. iuuenes autē q̄ furati ouē fuerat: iā etiā occiderāt eā. dū igitur precē fundit/nullo penitus cōfitēte/carnibus autē ipsius pecoris intra vineā que adiacebat abstrusis: subito supra ipsas volitans coruus sterit/pt̄c̄s inde aufērēs carnis/rursus abscessit. quo viso: ille venerabilis senex/furtū quod celabat iue nit. a quib⁹ postea preciū/ quod iustū vī debatur exactū est: & mulieri restitutum.

C De Philoromo pres bytero.

Cap.XXXXII

PHILO=
ROMVS.

Iulianus i=
felix/ apo=
stata.

Basilius

P Hiloromū nomine pres byterū quēdā / in galacie regione cognoui: cū quo multo etiā tēpore fui. quē virū patiētissime fuisse virtutis: ac pfectū per omnia monachū cōprobaui. q̄ ex ancilla quidē matre: ab ingenuo tamē patre fuerat procreat⁹. tāte autē cōuersationis & libertatis/ que ad christū p̄tinet fuit: vt etiā illi q̄ nobilitate generis insuperabiles vīdebātur erubescerēt/ac stu perēt mores ei⁹/ atq̄ virtutes. hīc eo tēpore quo Iulianus infelix/tenebat imperiū: secularibus renūciāuit rebus/magnaq; idē interrogat⁹ ab eo/cū auctoritate respōdit. quē tūc ille (caluicie eidē prius facta) iussit a pueris verberari. qui suppliciū plagarum patiētissime ferēs: maximas ei gratias egit/sicut postea nobis/ & ipse referebat. Huic tamē iter principia cū fornicatione/ac vētris voracitate/grauissima fuit pugna. quos ille animi & corporis morbos ita supauit: velut si q̄s immēlū incē dū validissimis aquis extiguat. in quadā enim se cellula clausum : ferro semp one rauit/nō panē faciū ex trītico edere voluit/nullū coctū ignibus cibū sumpsic. actū demū in decem & octo ānis / memoratis passionibus domitis: dignū talivictoria hymnū deo cecinīt/dicēs. Exaltabo te domīne: quoniā suscepisti me/ nec delectasti inimicos meos sup me. Cui frequēs semp & varius cū spiritibus impuris p̄ qua draginta ānos/patiētissime intra vniū monasterii claustra degēti: confiūctus fuit. **C** Hoc quoq; nobis solebat idē referre: quod p̄ trīginta ac duos ānos/ex nullo pomorū genere gustasset. Cū autē metus illū mortis aliquādo vexaret/ p̄ sex ānos clausisse se intra memoriā mortuorū. vt demonē quē ex formidine sepulture terribilē sentiebat: in sepulchris habitādo suparet. libēter hūc sanct⁹ Basilius episcop⁹ habuit: districtos in eo mores semp ac simplices/intētōnēq; ad dominū/diliges. Qui vſcq; ad p̄sentē dies/nō desinit libros propria manu scribere: etiā cū octogīta annos agat. dicebat: hoc etiā ipse beatissim⁹/ quod ex quo accepisset lauacriū regenerationis/atq; mysteriū gratiā spiritualis: vſcq; in p̄sentē diē/ sine causa se alter⁹ p̄ pane vſtū fuisse nesciret. sed quod ex laboribus propriis/ sicuti p̄suadere ante deūtrō bis solebat: ducētos solidos / q̄nquaq̄ita elephātios laboratib⁹ morbo dedisset/ memoratāq; pecuniā nō ex cuiusq; alter⁹ vel leui dāno/sed ex manuū suarū opib⁹ prestitisse. Qui pedestre iter oē cōficiēs/ romā vſcq; puenit. atq; i ecclesia sancti Petri/ Paulicq;/orationibus factis/rursus ad alexādrīa pedestre remeauit. Vbi iterū precē fudit in basilica martyris Marci. hierosolyme etiā secūdo fuit/pro honore sancto rū locorū: propriisq; semp sumptib⁹/ ac pedibus martyres sanctos in omnib⁹ sufficiēter honorauit. Qui & hoc ad nostrā edificationē sepe dicebat:nō se meminisse quod vñq; sensibus suis/a deo fuerit separat⁹. Hec sunt beatissimi Philoromi certamina quibus iniūctus apparuit: & hec sanctorum patrum immarcessibilis ei glorie corona/ donata.

De Melania.

Cap. XXXIII

MELA-
NIA

Anetra illa / & multū beata Melania / de hispano vel vrbico genere des
 Scēdēs: filia qdē Marcellini cuiusdā excōfulis fuit / vxor autē cuiusdam
 honorabilis viri / cuius nomē meminisse nō possum . Que vicesimo ac
 secundo etatis sue āno / ad viduitatē redacta: diuinitatis amore / eterno sponso me
 ruit copulari / vscq; in finē vite sue diligēs eū . Que nulli secreta animi sui pdēs (pro
 hibebat enī inter principia Valētis iperii: procuratore āte filio suo cōstituto) ea q̄
 habere i mobilib⁹ videbatur / cū certis pueris ac puellis in nauē misit . Itaq; festinās:
 alexādriā nauigauit . Ex qua (posteaq; illīc oia vēdīt / & in pecunias totū atq; in
 aurū redegit) nytrie attigit mōtē . atq; ibidē venerabiles patres vīdit Pambo bea-
 tissimū / Assisiū famulū christi / Serapionēq; maiorē Scythēsem / Paphnutiū / & Iis-
 dorū cōfessorē atq; episcopū illi⁹ cīuitatis que vocat̄ Hermopolis / & sanctū Dio-
 scorū . Apud quos in desertis locis sex mēsibus tātū cōmorata : oēs q illic erāt san-
 ctos viros peragrauit / ac vīdit . Post hec autē cū alexādrie prefectus augustalis Iis-
 dorū / Pithimū / Adelphiū / Paphnutiū / Pambo / īter quos etiā & quēdā senē
 Ammoniū vnā habentē auriculā / & duodecim episcopos / presbyterosq; / & alios
 quos dāvscq; ad cētū duodeci numero circa palestinā & diocesareā dānasset exilio:
 istos hec beatissima oēs secuta est / & propriis facultatib⁹ eis ministeriū suū p̄buīt .
 Cūq; ab illis q̄ i memoratorū custodia erāt / prohiberetur hec facere (sicut michi &
 ipsi sepe referebāt: nā & ego sanctū Pithimū / & Isidorū / & Paphnutiū vīdi) bene-
 dicta tūc illa / sumpta veste puerili / circa vespertinas horas / oia eis vite necessaria de-
 serebat . quo cognito palestine prouincie cōsularis: credēs quod sīn⁹ suos posset /
 sumo quodā atq; terrore ex pecunia eius iplere: iussit eā (ignota enī ipsiis erat) cor-
 ripi atq; in carcerē trudi . Ex quo loco tūc ei p̄ internūcios quos dā sancta illa māda
 uit . Ego inqt illi⁹ filia / & illius cōfūx fui : ancilla vero nūc christifum . ne ergo me
 ob villitatē presentis habitus cōtēnendā puraueris: q̄a facile extollere si velim ipsa
 me possum . Nec terrere igīt me in aliquo vales: necq; quicq; michi de meis reb⁹ au-
 ferre . atq; ideo ne fortassis ignorās piculū aliquod / aut crimen incurras: siccirco ista
 tibi mādaui . quasi que diceret / interdū enī necesse est aduersus i prudētes hec agi:
 et velut accipit̄re / vel cane / cōtra eos arrogātia vt . q̄ cōḡtuō rēpore / supbos cō
 prehēsura imitāt̄ . Talibus ergo verbis mox ipse territus iudex: excusauit eidē factū
 suū / & ita eā vt meruerat honorauit . & iussit vt ad illos viros: quoties velle / ac
 cederet . Hec autē reuocatis ab exilio memoratis viris: monasteriū apud hierosolymā
 mā sibi fecit: in quo viginti & septē ānorū tēpus i plēuit / qnquaginta secū sorores
 virgines habēs . Erat etiā cū ea Rufinus qdā noīe / ciuis italus ex agleiensī oppido /
 vir nobilitū / & in proposito singulari satis fortū morū . Qui & ad presbyteratum
 postea meruit puenire . quo null⁹ māsuetor / fortior / & placidior tāq; oia sciēs: in
 lexu virilī potuit inueniri . Isti igīt in viginti & septē annis oēs apud hierosolymā
 sanctos atq; pegrinos episcopos / monachos / virginesq; (hoc enī voverāt deo) su-
 scipere propriis sumptib⁹ ac fauore / cōsueuerāt / oēscq; ad se veniētes meliores tan-
 tarū ac taliū rerū cōtéplatione fecerūt . illos etiā quadrīngētos numero monachos
 q̄ propter Paulinū se ab ecclesiā separabāt: sancte rur sus ecclesiē reddiderūt . oēscq;
 etiā preter hos / puerse secte homines / & cōtra sp̄ritū sanctū sacrilego ore certātes
 ad ecclesiā nostrā vera suadēdo ac iugiter cūctos docēdo reuocauerūt / honorātes

Rufinus.

quidē ac sepe pascētes etusdē loci clēricos. Et hec pariter faciētes: vitā suā pio stu-
dio finierunt/ nulli quidē ex se vel leuem dantes scandalī suspicionem: totum ve-
ro orbem terrarū spirituali edificatione plenissimū relinquentes.

CHRO-
MVS.

Hromus quidā noīe/oriūtus ex vico cui phenis vocabulum est/gp
desertis est proxim⁹ locis q̄ndecim milibus passiū: dextro pede nume-
rās a proprio vico vsc⁹ ad certū desertorū emensus est finē. Vbi facta
oratiōe: puteum effodit sibi/in quo optime aque repperit venā/septē tātūmodo
(quas orgias vocāt) ad putei ima descēdēs. Circa quē & cellulā sibi paruulā fecit.
Ex quo diē in eadē mansiōne se cōstītuit: summis deū precib⁹ orauit/ne ad ea que
ab homīnib⁹ habitātur loca vlerius accederet. Post paucos autē annos: meruit
pres byter fieri. habuītq; secū collectos ex diuersis fratribus/vsc⁹ ad ducētos nume-
ro viros. Magnā vero hāc ipsius dīcunt fuisse virtutē: quod per sexaginta annos
altari seruiēs dei/ac fungens officiō sacerdotis/nunq; de solitudinib⁹ egressus est
nec nisi proprio opere ac sudore quesitum/attigīt panem.

IACOB.

De Iacob. Cap.XXXV
Acob etiā noīe: aliq; qui Clodus nomē acceperat/ex vicinis eidē cōiun-
ctus est locis/vniac⁹ abobus vita pfecta in monasterio erat. vt q; autē
benedict⁹ Antoni⁹ norat. Quodā igī die/cū sanct⁹ quoq; Paphnutius
quē cephalā cognominabāt/vna cū iplis degeret: vir magnā/dei dono sc̄iētiā scri-
pturarū habēs/q̄ tā vetus testamētū c̄/q̄ nouū interprari solebat/cū tamē ipse ni-
chil de scripturis sanctis aliquādo legisset. adeo autē erat mitis & placid⁹: vt pro-
pheticā quoq; posset māsuetudine vite supare virtutē. de quo tale referit preconitū:
quod p̄ octoginta años nūq; habuerit duas simul tunicas. hos igī cū ego/ & lāti
diacones Euagri⁹ & Albin⁹ vidisse simul: querebam⁹ ex iplis/scire cupiētes q̄
esset causa que nōnullos fratres errare faceret/ interdū & peccatū aliquod īcurrere
aut penit⁹ a recti itineris proposito deviare. Acciderat enī illis iplis dieb⁹ vt Chere-
mon noīe monach⁹/residēs in cathedra sua repēte moreret: defunctūq; in ea ipli
atq; in manib⁹ opus quod faciebat tenētē/subito alii fratres viderēt. Euenerat etiā
vt vn⁹ ex fratrib⁹ dū puteū conā effodere: terre molis aggere obrui⁹ iteraret. vt
alter quoq; de scytensib⁹ locis venies: in ipso itinere cū siū nō possit ferre/defice-
ret. Inter quos eo ipso tēpore: & Stephan⁹ qdā relicto monasterio fratrū/libidinis
causa ad secularē descederat vitā. et de Eocapio/& de Herone alexandrino/& de
palestino Valēte/& de Ptholemeo egyptio q̄ iscytēsib⁹ degebat locis: q̄cūq; iplis
aduersa prouenerat refrebātur. Propter q̄ oīa sanctos illos precabamur viros vt
nobis causas earū exponerēt rerū/q̄ hoīes tā pbabilis vite in desertis degētes aut
mēte mutari/aut ad turpia ac libidinosa trāfieri/aut q̄buscūq; aliis modis decipi
vel pīre cōpelleret. **D**e respōsionib⁹ ad interrogata p̄cedētia. Cap.XXXVI
Llī vero nobis huiusmodi dedere responsum/pariterq; cū illis etiā ipse
Paphnutius/in quo maxima omniū rerū sc̄iētia erat. quod oīa q̄cūq; in
hoc seculo fūt: duplicitē diuidūtur/in volūtate & ī permissionē dei.
Quecūq; igī ex animī virtute procedūt/& ad dei gloriā fūt: ex dei volūtate pro-
uenīt. Que autē pīculosa sentim⁹ atq; dānoīa/in qb⁹ aut pueritate aliquā dēphē-
dim⁹/aut ruīnā; hec rursus p̄missione dei fūt. Permissio autē ipsa/ex ratōe descedit

id est ex peccato aliquo/ vel iufidelitate surrepēte paulatim . nō potest enī fieri/ vt
 is cuius sapiētia probat & vita : in peccatū alicui⁹ turpitudinē ruat/ aut demonū
 dolis/in laqueos precipitē erroris. q̄cūq; igitur corrupto mētis proposito/q̄cūq;
 temeraria volūtate/a tramite virtutis exorbitāt: illi facile peccare cōsueuerūt. Dese
 rūtur enī diuinitatis auxilio: ne possint intelligere profutura . vt cū se a deo intelle
 xerint derelictos/casumq; puerse mutationis agnouerint: incipiāt vel propositum
 suū vel factū emēdare. Interdū aut̄ actus ipse nōster/in ipso criminē est: quādo nō
 ex recto proposito/ nec ex eo quo cōuenit more / a nobis aliqd ppetratur . quod
 nouim⁹ frequēter accidere. vt si is qui turpiter viuit : flagicīo animi proposito/
 circa iuuenē puellā misericors esse videatur/propter finē qdē ipsi⁹ rei turpē: sed p
 actū rationabilē qui qualī puelle ac desolate defensionē sui pberē demōstret. Eue
 nit rursusvt & proposito q̄spīā recto/misericordiā qdē egrōto impēdat/aut seni/
 et ex diuīte se pauperē faciat : parca tamē manu & cum merore quodam mētis in
 uite vt rectū qdē videat esse propositū/ actus autē ipse indign⁹ iuo proposito iu
 dicetur . Oportet enī misericordē cū leticia & cū largitate misereri . Propterea me
 morati viri: prōgatiuas quasdā in sensibus plurimorū esse dīcebāt. quorūdā enim
 faciles advirtutē & acutas animas pdicabāt habere/ optimos mores proposito in
 stitutisq; monachorū. sed quādo aliqd nō fit propter idipsum quod nouim⁹/bo
 nū: neq; factū/neq; ingeniū mētis humāne/neq; ille ipse prōgatiue que infixe sunt
 mētib⁹ plurimorū / iputantur datori bonorū omniū deo/sed magis totū ascribit
 volūtati prōprie potestatis. tūc cū necessario relicti a deo fuerint: incidūt in turpi
 tudinē aliquā/in qua/erubescēda multavel patiūtūr vel faciūt p eū ipsum/q in his
 turpisvite actu lapsus cecidit. cūq; paulatī sobrietate mētis admoniti/ab eo animi
 tumore discedunt/quā putabāt magnā aliquā esse virtutem (donatore cognito)
 dānare cogūtūr. Quoniā vero ille q arrogātia eloquētie sue & ingenio/vel acumi
 ne mētis inflat⁹ est : nō ascribit āte oīa originē atq; fomēra ipsorū bonorū deo/q
 ex ip̄s⁹ tātū fonte descēdit/sed sui hoc esse existimat studi⁹/sueq; nature: remouet
 tūc ab ipso puidētie sue āgelū de⁹. a quo cū fuerit destitut⁹: ille q ex alienis sibi do
 nis placēs cepat supbire/a demone īimico suo expugnat ac vīnōf / & aliqd turpi
 tudinis crīmē icurrit. ex quo irrationabiliū aīaliū vel canū more: vſq; ad diabolicā
 illā p̄suasionē q supbia est/īsanīdo descēdit. Illo enī semel caste ac probabilis vīte
 teste sublato: quodcūq; hī tales & qualecūq; iā dixerit/nec credi ab aliquo/ nec su
 scipi potest. nā q̄cūq; lācti/ differētes eos audire cōsueuerāt: incipiūt ip̄sos fugere/
 execrātes flagicīo animi morisq; doctrinā. velut fontē q sanguisugis plen⁹ est: lis
 cet qslq; sitiēs/tamē vītate cogat/vt sermo diuinarū scripturarū probet/ hoc dīces.
 peccatorū autē dīxit deus: quare tu enarras iūstīcias meas/ & assūmis testamētūm
 meū p os tuū? Et vere similes esse peccātū mētes/pollutis fontib⁹ putes. nā vorā
 citati atq; ebrietati studētes: cenolī locis cōparant. Pecunie cupidi vel rapaces: iīs
 quos ip̄leuerūt rane. Illi vero q sunt iūdīvel supbi/habētes in se aliquā tamē scien
 tie peritieq; notiā/pares iīs fontib⁹ iūdicant: q serpētes iter latices suos nutriunt.
 quib⁹ semp qdē sermo facūt⁹ vt vītīs humor exuberat: sed a nullo tamē possunt
 libēter hauriri/propter suorū amaritudinē morū. Vnde sanct⁹ Dauīd hec tria sibi
 dari a deo dona postulabat: bonitatē/& disciplinā/& scītiā. Sine enī bonitate &
 disciplina & scītiā: nīmīs iūtīlis est. Et si qdē iste qui talis est/ se emēdare festinet/
 relicta ea causa ob quā deseruit eum de⁹(supbia loquor) volueritq; mēsurā sui co

Hera.

gnoscere/vt iā de reliquo neq; cōtra alios se vt melior aut maior extollat/sed deo
semp gratias agat: rursus ad eū profecto remeabit. Sc̄ientia nī cū honestis morib⁹
vite/castisq; cōcordet: illis erit similis spicis/que vētorū corruptione viciate spicē
tātūmodo spicarū gerūt/nō tamē habēt ea que possunt hominē lūuare vel palse
re. Omnis igif lapsus hoīs/q; vel lingue/vel sensus vicio procreat/quiq; ex vniū
cuiusc⁹ actib⁹/vel ex omni corporis nostri pte descēdit vsc⁹ ad supbie magnitudi
nē: ex eo semp accidere solet/ q; dei fauore nudamur. qui tamē hoc ideo facit: vt
parcat magis iis hoib⁹ quos relinqt. nā si cū dānabili illa (quā in se habent) morū
pueritate/ingeniis quoq; eorū eloquētie fomēta suppeditassent/quasi testimonio
quodā suo animaret eos domin⁹: sine dubitatione pfecti demones fierēt/ cū intel
ligerēt se vite sordib⁹ inqnatos ad sublimia cōscēdere. Hec quoq; nobis cōmēmo
rati dicebāt sāctissimi atq; optimi viri. quādo aliquē videritis pessime quidē vite/
eloquētie tamē magne: demonis illi⁹ meminisse debetis/qué cū Christo loquentē
legim⁹ in scripturis sanctis. Recordari etiā vos oportet & illi⁹ loci in quo nouim⁹
scriptū: serpēs autē sapiētissim⁹ ferarū omniū in terris erat. cui illa sapientia magis
obfuit: q; nullū in se habuit alterius virtutis auxiliū. Oportet enī bonū ac prudē
tē virū/sapere quidē illa que ei de⁹ dederit: loq autē illa que sapit/& illa facere que
loquit. nā si nō occurrat eloquētie veritas cū virtutib⁹ vite/ moribusq; honestis:
panis profecto sine salibus/fatu⁹ esse videbit. q; māducari iuxta Iob dicta:nō potē
rit/aut mortis causa iis q; eū comedenterint/erit. Si enim panis sine salibus edī potest:
poterit esse & alijs bon⁹ gustus in sermonib⁹ vanis/& qui nō bonorū actuū testi
monio roboretur. diuersis autē modis famulos interdū suos deserit deus: aliquā
do enī hūc propter alicui⁹ occultā virtutē/vt ceteris reuelari possit ac prodi/velu
ti in sancto illo athleta Iob: cui⁹ deus secreta manifestās/ista dicebat. noli mecum re
cusare iudicū: neq; ob aliā causam putaueris me tibi hec dedisse respōsa/nisi vt iu
stus oībus demonstreris. michi quidē cui nichil potest esse celattū: notus admodū
eras/sed q; alii te hoīes nesciebāt/ q; me propter diuitias (quas acceperas) a te ex
stimabāt colicū/circō huiusmodi tētationē ad te venire pmisi/iccūcō oēs opes tuas
abstuli/vt ostēderē cūtis sapiētiā tuā/que etiā in illo statu posset gratias adūtare.
alio iterū modo relinquere hoīes videſ deus: quando eos a supbie malo auertere
cupit. quod in sancto nouim⁹ Paulo. nā & Paulus tunc a deo putabāt relietus: cū
tot ac tātis opprimebat vndiq; colaphis/tāq; diuersis quas scriptura sancta nume
rat tribulationib⁹ fatigabāt (dar⁹ est michi inqt velut angel⁹ sathanē q; me colaphi
set vt nō extollar) ne forte si cum iis que p diuinā gratiā mirāda faciebat/ aliquā
habuisset quietē aut abūdantiā rerū: cū illo rāto honore/ quātus illi ab hominib⁹
deferebatur/diabolus eū palpatū plurib⁹ bonis/ atq; resolutū/ superbia quadam
noui tumoris extolleret. Relictus est a deo quōdā paralyticus & ille proper pro
pria delicta: cui dixit Iesus. ecce fact⁹ es sanus: noli āplius peccare/ne qd tibi deteri⁹
fiat. Iudas quoq; relietus est: qui verbo dei preposuit argentū/ob quod laqueo se
suscepit & perit. Relictus est & Esau: & peccati crimen incurrit. Intellexit enī
maluit sordes: q; benedictiones paternas. Quie omnia cogitās spiritu sancto plen⁹
beatissimus Paulus/dicebat de talib⁹ qui deserūtur a deo. et sicut nō probauerūt
in notitiā habere: tradidit illos deus in reprobū sensum/vt faciat ea que nō cōue
niūt. De aliis autē quibusdā qui putant diuinā habere notitiā/ sed qui corrupte &
supbie essent mētis: sic dixit. Quoniā cū cognouissent deū/nō sicut deū glorificauē

Quando
dominus
noster tēta
batur a de
mone i de
serto

Iob

Paulus

paralytic⁹

Iudas.

Esau.

runt/aut gratias egerunt: sed euauerunt in cogitationib⁹ suis/& obscuratū est insi-
piēs cor eorū. dicētes enī se esse sapiētes: stulti facti sunt/elationis atq; tumoris de-
monio copulati. vnde sequit⁹. propter quod tradidit illos deus in passiones igno-
minie: vt cōtumelīis afficiāt corpora sua in semetipsis. Iccirco hoc intelligere nos
oportet: nō posse esse vt quis peccati grādis alicui⁹ crīmē incurrat/nisi ante/eū dī-
uina prouidētia pro malis moribus derelinquat.

¶ De Elpidio.

Cap.XXXVII

ELPI-
DIVS

• Lp̄dīus quidā fuit de capadocia gen⁹ ducēs:qui postea & ad presbytera-
tus honorē meruit puenire . Erat autē de monasterio Tīmothei capado-
cis cuiusdā coepiscopi/viri admodū magni . q Elpidius in vna de memoratis spe-
lūcīs habitaculū sibi fecit. Tātū autē abstinētīe studiū in se esse mōstrauit: vt vince-
ret cūctos. p viginti enī & qnq; quos vixit ānos: solo dominī ac sabbati die su-
mebat cibū/& p noctes totas stādo & orādo psallebat . Quē sicuti apes regē suū:
ita innūmera multitudō fratrū sequuta/fecit quādā videri in speluncis ip̄sis ac soli-
tudinib⁹ ciuitatē. Erat autē maxime voluptatis: stupēdā vite varietatē & cōuer-
satōis eorū cognoscere. hūc ipsum Elpidiū vere spei gloria gratulatē & propter
Christū tribulationū pīcula sustinētē: cū quadā psalleret nocte nobiscū/scorpio
vulnerauit/quo ille calcato:nec stādo quidē in quo fuerat mutauit spaciū. Ita eum
quē ipsius scorpionis intulerat: cōtéplīt dolorē. Quodā autē die cū vnum ex fratri-
bus exiguā ptē sarmēti ex arida vite teneret: accipies illā a fratre dū in summitate
mōtis federet/velut plantās eā infodit solo/& certe cū tēpus plātationis oīno nō
esset . quod ita in imensum crevit modū/& tā wagna exinde virtis effecta est: vt se
ad supīora diffundēs/totius ecclesie teēta cooperīret. Erat etiā cū hoc athleta Chri-
sti Enēsius vir magn⁹ & honestus/ac frater eius Eustatius: quib⁹ vna vita conti-
nētie atq; eadē cōsumatio fuit in Christo/ vſq; adeo autē memoratus Elpidius
nullis animī vel corporis passionib⁹ subiacebat/ propriis mēbris vario abstinentiē
labore cōsumptis: vt solis instar offiī eius iūctura luceret. A qbūsdā autī studiosis
eius discipulis: talis fertur relatio/ q p viginti & quincā ānos nūq; se ad occiden-
tē conuerterit (& sane spelunce ostio mons in altū editus imminebat) & q post
sextā quoq; horā a medio mūdi vertice in ptes occiduas declinatē nūq; viderit so-
le/neq; ab occidēte surgētes cōspexerit stellas . q ex quo memoratā spelūcā ingre-
sus est: nūq; de eius mōte descēdit donec corpus ei⁹ sepultū est. Huius Elpidii Si-
sinnius noīe discipulus quidā fuit in capadocia nat⁹/ ex seruī qdē origine genus
ducēs/sed habēs in deo fiducie libertatē . debem⁹ enī humillimū etiā gen⁹ quorū-
dā cōscribere: vt maior gloria ingenuitatis appareret que donatur a Christo/per
quam ad verā atq; celestē nobilitatē/libertatēq; reuocatur . Itaq; cum apud magi-
strū suū per sex vel septē annos fuisset: ad postremū intra sepulchrū se clauserat
quoddā/in quo triēniū tēpus stās semp orabat. vbi nō nocte/nō die aut deambu-
lauit/aut sedit/aut iacuit. qz gratiā quoq; cōtra demones meruit sp̄iritualē . Nūc
autē regressus ad patriā presbyter factus est/ collegitq; in vnū fratres/pariter ac so-
tores. qui a deo sine vlio vicio mētis & corporis vixit: vt nullā generis esse distan-
tiā inter mares ac feminas cōprobaret/vt scripture sancte illud impleretur/ in chri-
sto enim Iesu: neq; masculus/neq; femina sumus. Est autē & peregrinis hospitalis
omnibus: & certe cum sit cognitum satis: nichil eū penitus possidere. ad eorū op-
probriū atq; suppliciū: qui cū sint diuītes/nichil vnq; egētibus largiſtūr.

Enēsius.
EustatiusSisinnius
Septē stel-
le erratīes:
motibus
propriis
ab occidē-
te surgunt

Hera.

¶ De Gaddano

Cap. XXXVIII

GADDA
NVS

n Oui ego palestine quondam Gaddanum nomine/ senem: qui sine techo semper circa loca iordanis fluminis vixit. Cōtra quē aliquid iudeorum inuidie furore precipites: dum ille in regionibus mortui maris degit/armati gladio aliquādo venierūt. & cum unus ex ipsis eundem ferire voluisse: tale miraculum deus fecit/vt dextera eius quā erexerat percussurus/ aresceret/gladiusque ex illius dīgitis a quo te nebatur exciderit.

¶ De Helia.

Cap. XXXVIII

HELIAS.

h Elias quidam nomine/monachus/in illis ipsis locis intra speluncam solitus vivere/vit castigatorum ad perfectam regulam morum/hospitalis/ & caritate plenissimus: cū quadam die quorundam ad eum fratrū multitudo venisset (nam publicus illic transitus erat) subito ei defuit panis. qui propria nobis fideliter relatione narravit: quod cū admodum tristis esse cepisset/ingressusque esset speluncā suā/ tres illic panes magnos atque recetes subito repperisset. Ex quibus/viginti simul fratres: usque ad facietatem refecti sunt. unum autem ex ipsis panem superesse: eūque postea per viginti & quinque dies viuit suo suffecisse memorabat.

¶ De Saba.

Cap. XXXX

SABAS.

f Abas quidam nomine/hiericontinus genere/secularis vir/ & uxori habens: in tantum oes monachos diligebat/vt p deserta omnium cellas/noctibus circaret & ante singulas quasque poneret mansiones/modios singulos dactylorum. tam & olerum: quatuor putaret posse sufficere. eo quod usum panis nesciuit nisi monachi: qui in iordanis regionibus viuit. In quem leo quadam die impetu fecit/quemque intra unum lapide consequitur corripuit atque deiecit/& asinum tammodo eius/ auertit ac rapuit.

¶ De Habramio.

XXXXI

HABRA-
MIVS

h Abramius quidam nomine/fuit egyptius genere: qui satis durum atque asperam vitam in desertis locis habuit. Qui cum aliquo tempore ex una quadam presumptione/mete captus fuisset: ad ecclesiam venit/& iurgari cum presbyteris cepit/hec dicens. presbyter a Christo factus sum ista nocte: & suscepit me diuina sacra facietem, quem postea patres sancti a soliditudinibus separatus/traditumque seculari/ atque communione conuersationi hominum/reduxerunt ad pristinam animi sospitatem/curatumque atque omni superbiam liberatum per/quam illum demon illuserat:ad agnitionem humilitatis propriæ infirmitatisque/reuocauerunt.

¶ De Melania.

Cap. XXXXII

MELA-
NIA

d Esancta illa atque admirabilis Melania/summatim quidem aliqua superna indicauit: nichilominus tamquam/ & reliqua que desunt/meis sermonibus comprehendenda. quatuor opus illa disperserit amore maximo dei/ veluti flama ignis accensit: meum tamquam non est referre/sed illorum quocumque qui in plenis regionibus viuit. cuius me morabilitatem in bonis facta: oes celi quattuor plage norunt/ atque senserunt. per triginta enim atque septem annos suscipiens ac pascens semper miseros aduenasque: propriis sumptibus/alimenta ac necessaria oia ministravit ecclesiis/monasteriis/carceribus/ atque peregrinis. Cui parientes quoque eius ac filii procuratores ipsius: ex facultatibus propriis multa prebebant. Que intratum atque ita iugiter in suscipiendo oes ac fouendo permanerunt: et ne unius quidem in solo/palme spaciū voluit possidere. ut nunquam sic vnicui desiderio filii & amore caperetur: vt aliquando a dilectione Christi posset auelli. Cuius orationibus magnis atque perpetuis: & ipse ille iuuenis eruditio laudabilis/moribus bonis/ et secularibus quoque honoribus crevit/puerisque ad nobilium matrimonium nuptiarum/ ex quo & filios suscepit duos. ¶ Post multum vero temporis cum audisset quidam nu-

plisse neptē suā Melaniā viro/ renūciare autem post nuptias seculo huic velle co
 gnuisset: metuēs ne qui male vite hōes ac male scēte puerseb̄ doctrinē/eidē iūge
 rētur/ob hoc ipsū cū sā admodū senex/ hoc est sexaginta esset ānorū/ de cesariē
 siū ciuitate ad vr̄bem romā/intra dierū viginti spaciū nauigauit/atq; illīc propter
 quos venerat vīsīs: benedictū illū quidē neptis sue maritū Pimanū nomīne/hone
 siū ac nobilē virū/paganū tamē instantissime docuit/& christianū protinus fecit.
 cui persuadere spiritualiter potuit: vt etiā a concubitu proprie se coniugis abstine
 ret. Confirmatos hos ergo simul/hoc est Melaniā neptē suā/& Pimanū eius ma
 ritum/Albinam quoq; cū ipsis nurū suā/hoc est vxorē filii sui/per omnia docuit.
 Itaq; istis omnibus suasit: vt rebus quascūq; habebant in vr̄be distractis:ad castū/
 atq; tranquillū vite portum/venirent. Contra omnes autē alios romanī nomīnis
 viros atq; matronas/velutī contra feras aliquas: quotidie dimicabat. prohibebāt
 enim illī eam ab omnibus ceteris: verentes ne & alios ad tale propositum doctrinē
 sue sermone cōuerteret. Illa autē ipsiā ista dicebat. Scriptum est ante quadringē
 tos numerō annos: quia hora iam venit extrema. Quid ergo tam libēter moramī
 ni in vanitate istius vite? Timere debetis ne antichristi tempus adueniat: neq; vo
 bis diuītis vestris ac parentū bonis frūi iam liceat. Et hos igitur omnes secularib⁹
 laqueis liberatos: ad solitudinū vitam fecit venire. filiū quoq; admodum iuuēnē/
 consilio docuit vt volebat: & ad siciliā vsc̄ perduxit. omnibusq; rebus suis ibi
 distractis/ atq; auro de prediorum annumeratione collecto: hierosolymā rursus
 transiexit. Vbi omnibus suis opibus ex propria volūtate diuīsis: intra quadra
 ginta dies/optima ac māsuetissima seminarum/ beato fine requieuit/relicto apud
 hierosolymam monasterio sufficiētibusq; ei sumptibus deputatis. Vbi vero om
 nes isti abscesserūt e roma: tēpestas quedā ac procella barbarica oppressio ipsam
 vr̄bem repente/& vsc̄ adeo omnia eius inuasit/ac rapuit: vt ne es quidē quod
 in publico stare consueuerat reliquerit. ita cuncta hostilis impetus prede/ euertit
 ac perdidit: vt illa roma que in mille & ducētis annis aucta semper fuerat/ac semp
 ornata/vna subito quedā ruina ac solitudo maxima videretur. Tūc igitur & illi
 qui saluberrime doctrinē obtēperauerāt/ letabātūr: quod intolerādis malis/quo
 rū mater est semp obsidio/substracti fuissent. & illi quidē qui obedire noluerunt:
 stupuerūt virtutem & gloriā dei. qui tali permutatione rerū: credere persuasit in
 credulis. quia omnib⁹ aliis sub capitūtatis iugū missis: memorate sole euaserunt/
 atq; seruare sunt domus/que studio sancte Melanie tāq; sacrificiū illud (quod ho
 locustum vocant) a deo fuerāt reseruare/ceteris in vr̄be qui eorū aduersabāt sa
 lutē/ sera penitentia/infructuosacq; conclusis. ¶ Euenit autem vt postea simul ad
 egyptum ex Helia proficiscerētur/sanctam Siluiā deducētes virginem dei/Rufini
 autem exprefecti sororem. Erat etiam nobiscum Iouinius tunc diaconus/nunc ve
 ro ciuitatis ascolenensium episcopus/ vir admodum sanctus & amator/ & lector
 studiosissimus litterarū. Cū ergo in itinere/nos eis us vehemētissim⁹ occupasset &
 pelusitum oppidum fuissimus ingressi: sanctus Iouinius estu nīmio fatigatus/cepe
 rat manus ac pedes proprios / frigidissime aque refouere infusione. Quo ita vt
 desiderauerat factō: super pellitam se atq; in solo stratam proiecerat plumam. ad
 quem sancta illa silua veluti filium verum/sapiens mater accessit: & mollitiē ipsi
 us deliciasq; reprehendens/ista dicebat. Quemadmodum ausus es/ hanc etatem
 agens/ in qua adhuc sanguis tuus vivit; sic curare ac fouere corpus tuum: non
 e iiii

Melania
neptis

Pimanus

Albina.

Silvia,
Iouinius.

Hera.

intelligis: que ex hoc nasci soleant anime lesiones? Crede igitur michi cōfidēter lo-
quēti/ quod sexagesimū ipsa eū annū agens/excepta summitate dīgitorū meorū/
non ora/ nō pedes/non ptem aliquā mēbrorū aqua laui . et hoc cū variis semper
egritudinib⁹ laborarē/ & ab ipsis quoq⁹ cogerer medicis vti lauacro: nūq tamēvo
lui ātiquū corporis mei morē palpare/nō in lecto quieui/nō in lectica recubēs iter
fecī. hec ipsa eloquētissima fuit: magnūq⁹ amorē habuit litterarū. ita vt legēdo/no
etes in dies verteret: oēs ātiquorū interpretū libros notissimos habēs . inter quos
tricies cētēna milia versuū legēdo transierat: Gregorii/Pierii/ quoq⁹ & Stephanii/
Basilic⁹ & aliorū studiosissimorū vītorū vīcīes cētēna milia. q̄ tamē nō quasi per
functorie trāscurrebat: sed vnūquēq⁹ septies auctore reuoluēs. vnde mēdaciī sciē
tia nominū atq⁹ sectarū penit⁹ liberata: celestibus pēnis p gratiā litterarū ad eternā
spēm saluatoris/gallina spīritualis effecta/potuit euolare/imortales ab eo vīctissimū
dīnes receptura.

¶ De Olympiade. Cap. XXXXIII

h Vīus vestigia subsecuta Olympias noīe/castissimis morib⁹ femina/ac dei
amore flagrātib⁹: proposito ei⁹ exhibuit parē vitā/in oībus diuinariis
quēs scripturarū cōsiliū. Que Seleucii qđē excomitis sectūdū carnē filia fuit: neptis
vero abladū prefecti/ nurus autē paucis tantū dieb⁹ Nebridii/ q̄ p̄fēt⁹ cōstātinos
politane vrbis fuit/sed vxor oīno nullius . dicūt enī eā virgīnē esse defunctā/ver
bi veritatis magis cōiugio gloriātē. que oēs facultates suas in pauperes fratres di
spersit/atq⁹ diuisit. cui nō paruū fuit semp pro veritatis assertione certamen. mul
tas etiā alias seminas docuit: multos vt oportebat presbyteros atq⁹ episcopos ho
norauit. ad cōfessorū quoq⁹ palmā/pro veritate quā coluit: meruit puenire.Cui⁹
nomē ac vitā in cōstātinopolitana vrbe degētes: ipsiis vt dixi studēt cōfessoribus
cōparare. nā talis in hoc mūndo finis quoq⁹ ipsius fuit: oībus ad postremū pīculis
se propter nomē dei opposuit.

¶ De Cādida. Cap. XXXXIII

q Vā rursus secuta est similis morib⁹ vite/beata mulier noīe Cādida/traīa
ni magistrī militū filia: magna christiani nominis & cultrix egregia/& ca
stitatis cōuerlatione laudabilis/ecclesiā sanctas atq⁹ episcopos colēs. que filiā qđē
propriā/ doctrine sue virginitatis ordine copulatā p̄misit ad Christū/ vt maximū
donū laterū suorū/atq⁹ virtutū. Postmodum vero cōsumato castitatis ac sanctitatis
officio bonis oībus/rebusq⁹ suis cōperēti distributione disp̄sis:& ipsa suā filiā/
subsecuta est. hāc ergo laboratē noctibus ac propriis manibus molentē/semp ad
infringēdas vīres corporis sui nouerā/atq⁹ hoc referēte sepius audiebā. quia cū ie
iuniū ei solū sufficere nō posset/etiā laboriosas sibi vigilias addidisset. que aduersū
incorporeas potestates vna cū ieunio dīmicaret/ quo supbiā mētis/tumoreq⁹ de
poneret. hec ipsa ab omni aīalū carne/ semper abstinuit. pīcē autē & olera cum
oleo/festis autē ac sanctis dieb⁹ sumere solēs: p̄ reliquū eū sui tēp⁹ postea & sicco
pane cōtēta viuebat. Cuius dei nceps imitata est vestigia Gelaſia noīe castissima
mulier que sensibus piis ad iugū virginitatis accessit. tribuni autē cuiusdā filia fuit.
Hui⁹ & optime femine memorabilis virtus refertur: quod nūq iracūdiā ipsi us vī
derit solis occasus/siue cōtra seruū/siue cōtra ancillā/siue contra quēq⁹ aliū fūiset
irata. fugiebat enim hec beatissima memoriā malicie scīes quod iter eius ad eternā
mortē perduceret.

¶ De Salomone. Cap. XXXV

i N anthīno thebaīdis prouincie ciuitate/quattuor ānis fugiter fui: p̄ quod
oē tēpus monasteria illīc vniuersa cognoui. Habitāt autē mille & ducēt

2000000.
3000000
Gregor⁹
Pierius.
Stephan⁹.
Balilius

OLIM=
PIAS
Selcucius.

CANDI
DA

Gelaſia

SALO=
MON.

virū probatissimū i memorate territorio ciuitatis: quartū se manusū sudore pascētes . Ex quibus multi (quos anachoretas vocāt) ad rupiū & solitudinū se spelūcas cōtulerūt. Inter quos Salomon noīe/monachus castissimus atq; mitissimus fuit: qui gratia diuinitatis acceperat patiētiā singularem . quiq; se quiquagesimū ī spelūca sua ānū habere dicebat: manibus semp suis vīctū lūo sufficiētissime subministrās . Scripturas autem sanctas omnes/ didicisse videbatur.

C De Dorotheo.

Cap.XXXXVI

d Orotheus qdā presbyter ī spelūca alia degēs/īmēse bonitatis fuit: & irrepheſiblē ipse vitā pégit. Qui eo (qd̄ meruerat) sacerdotis officiū/ oīb̄ illīc sancta mysteria fratribus ministrabat. hūc quodā iunior illa Melania maioris Melanīe neptis/de qua in sequētib⁹ dicā: qngērōs numero trānsiserat solidos/rogās vt fratrib⁹ illīc degētib⁹ eos ipse diuideter. Ex quib⁹ ipse tres tātūmodo tulit: reliquos Diocli cuidā solitario monacho iussit dari viro/oīm scītia rerū predito. quē lōge ille sapiētiorē se esse dicebat: q posset sine aliqua leſione anime/cūcta dīuidere/cū scīret āpli⁹ ac rationabil⁹ quātū cuiq; distribuere debuisset/dicēs sibi illos tres solidos posse sufficere. hic ipse Diocles grāmaticus quidē primū fuit: philosophie autē se postea dederat. sed tēpore procedētē/cū vicesimū octauū ānū ageret etatis: gratia eidē diuīna p̄sualit/ut secularib⁹ doctrinās renūciaret/ ad institutionē vero christi/scītiāq; celestis philosophie se cōferret. & ipse eo tēpore tricesimū & quintū ānū ī spelūcis habens: nobis ista dicebat. sensus human⁹ cū a cogitatione recesserit dei: aut demoni efficitur similis/aut mutis animalibus cōparatur. Cuius dicti rationē cū ab eo cuperem⁹ accipe: ista dicebat. qā si qs a deo recesserit: necesse est vt aut in desideriū aliquod/aut in aliquam iracūdiā ruat. desideriū qdē illud insensatorū aīalū: iracūdiā vero demonū esse dicebat. me autē cōtradicēte/quēadmodū posset fieri/ut cū deo iugiter maneat sensus human⁹: hoc tūc ille dicebat. In quacūq; cogitatione/vel in quolibet actū anima hoīs illi⁹ fuerit/ qui secūdū deū viuit/si pīa est/eidēq; placere festinat: cū deo eū esse manifestum est.

C De Capitone.

Cap.XXXXVII

h Ic iuuēnis erat Capito qdā noīe/q priore vite sue tēpore latro fuerat: quiq; cū ī spelūca sua quinquaginta ip̄lesset annos/ ne vīq; ad quartū lapidē antinoensis oppidi vnq; voluit accedere/ ne vīq; ad fluuiū nilū qui erat proxim⁹. dicebatq; q̄ necdū se cōuersationi atq; sermoni hoīm plurimorū posset igerere: eo q̄ adhuc fortiter repugnaret cōmuniſ inīmicus. Cū isto vidimus & aliū quēdā ex illis solitariis viris/eque & ipsū intra spelūce sue secreta viuētē: qui vane glorie stimulis sub īmagīne somniōrū illusus atq; deceptus/ simili & ipse modo solebat eos quos inducebar illudere. & pastor quodāmodo īspīes videbat esse vētorū/ atq; p̄secutor vimbrarū/ incorruptā quidē habēs corporeā castitatē. sine dubio & propter ipsam senectā/& propter plurimū quod habebat ī desertis locis tēp⁹/ & propter ipsā forsitā īanis glorie vanitatē: q̄ cor ei⁹ ac sensus peruersariū (vt solet) tēfū cogitatione viauerat/diuiteq; cōuersationis fecerat alienum.

C De Amata.

Cap. XXXXVIII

f Vnt vero ī eadē antinoensiū ciuitate duodecim monasteria virginū fermariū/pfecta cōuersatiōe viuētū: i qb⁹ Amatā quādā noīe/ācillā Chriſti senē vidi octoginta iā ī monasterio suo ānos habētē/sicutivincē ipsi⁹/& ipsa referebat. cum qua sexaginta numero mulieres habitātes/atq; ī abstinentie puri-

DORO-THEVS

Diocles

CAPITO

AMATA.

Hera.

tate per eius doctrinā viventes: intantū eandē oēs diligebāt/ vt ne clauē qdē vesti
bulo monasterii ad similitudinē ceterarū/ necesse esset affigi. Sola enim illīc omnes
eas/ immēsa dilectio anus ipsius/doctrinacq; retinebat ad incorruptionis gloriam:
corpora earum/ mētesq; cōseruās. hec ipsa quā dixi senex/ vscq; adeo pure mētis &
corporis erat a cogitatione & passione peccati: vt cū ad ipsam ingressus fuisset/
atq; sedissem/ iuxta me indifferēter federet/ manus etiā suas supra humeros meos
poneret/ stupēdaq; illīc erat in christo immēse fiducia castitatis. In hoc ipso virgo
quedā Taor nomine discipula illītis/ triginta ānos in monasterio habēs/ nō tunis-
ca/ nō maforte/ nō calciamētis vnq; nouis vt voluit/ hoc dicēs. nichil tale deside-
ro: ne propter hoc & foras progredi cogar. Alie qdē oēs dominico tātū die/ cau-
sa diuīne cōmunionis/ procedere ad ecclesiā solebant: sancta vero illa extremis in-
duta pānis: in monasterio sola residebat/ opus iugiter suū faciēs. Tā elegātis autē
forme erat: vt castissimū quēcq; & cōstātissimū virū/ vultus ipsius ac pulchritudo
posset illicere: nīsi ita morib⁹ esset ornata/ vt i semetipsa haberet inestimabilē quē-
dā custodē proprie castitatis. q & oculos cuiusq; turpiter cupiētis: ad imēsum pu-
dorē cōpelleret/ ac timorē. Alia quoq; in vicino cōmanebat: cui⁹ ego faciē qdem
videre nō potui. nūq; enī ex quo huic mūdo renūciauit: de monasterio ferī egre-
sa. in quo: sexaginta ānos vna cū matre sua habitās/ implesse memorāt. cui ad po-
stremū cū recessura esset e seculo/ in visione astirit Colothus vocabulo/ martyr: q
in eisdē celebatur locis/ hoc ei dicēs. hodie ad dominū tuū pges: vbi & sanctos vi-
debis oēs. veni igitur in basilicā martyrii mei: vt illīc prandeas meū. Quo audito/
prīma statim luce surrexit: ac solito more vestita/ in sportella sua panē/ & oliuas/
et olera cōminuta sustulit secū. Et tūc primū/ post tot annorū curricula procedēs:
ad martyriū sancti venit. Vbi orationib⁹ rite pfectis: opiri cepit tale tēp⁹/ quo oēs
penitus a memorato recederēt loco. Quod cū ita factū videret: cepit federe & in-
uocare sanctū martyre dicēs. Sancte Colothe benedic escā meā/ atq; interuentibus
tuīs meū proficisci dignare. Sūpto igitur cibo & facta rursus oratione: circa solis
occasū ad monasteriū suū rediit. vbi matri sue/ Clemētis qui Stromateus dicebat:
libellum dedit/ in Amos prophete dicta cōscriptum: hoc ei dicēs. Istud episcopo
qui exul extat/ dabīs: dicēs ei/ vt pro me orare dignetur/ proficisci enim ad do-
minū meum. Et in ipsa nocte defecit: & necq; aut dolorē vllum capitīs/ aut calorē
corporis sensit/ sed ipsa/ se vt erat sepelienda/ composuit: spiritum suū manib⁹ dei-
cōmendans. **C** De Melania iuniore. **C** Cap.XXXXVIII

Liber stro-
maton Cle-
mentis.

MELA-
NIA IV-
NIOR.

T quoniā in superioribus relaturū de iuniore Melania me spōpondi:
necessario nūc debitum reddā. nec enī iustū est veluti pretereūdo/ trā-
sire tā laudabilē ipsius in corpore iūētūtē/ tātāq; eius sine aliqua me-
morā litterarū/ pterire virtutē. q senib⁹ ac studiolissimis circa deū feminis: merito
nūc pferē. Hāc igit̄ parētes qdē ipsi⁹: vi magna nubere coegerūt: primo cuidā ro-
mani noīs viro. Que tamē sc̄mp cū iugib⁹ auie sue doctrinis stimularetur: eosq;
spiritualiter in ciuitate processit/ vt nō dīu in nuptiali proposito pmaneret. nā cū
suscepisse filios duos/ & vtricq; defundi fuissent: venit ad tātū pro christi nomine
oditum nuptiarum/ vt hoc Pimano marito suo Seueri exprefēti filio diceret. si di-
ligis castitatē/ & monachus vis esse meū: te vite mee dominū cōfitebor. Si autem
tibi graue hoc videtur vt iūueni: accipe quascūq; habeo facultates/ & liberū michi
meum corpus relinque/ vt de cetero secundū volūtātē dei vīuens/ possim imple-

quod cupio. & vt sequuta eius virtute / auie heredē me esse/cui⁹ & nomē habeo
recognoscā. nā si voluisset deus / vt hoc seculo frueremur: nūq̄ michi vtrūq; quē
peperi/imatura morte rapuisset. Cū diu itaq; altercantū cōtētio/iugū nuptiale ve
xasset:ad postremū deus miseratus est iuuene/inpirās etiā ipsi⁹ anime/vt secularia
ac terrena desideria cōtēneret. vt in ip̄s quoq; sancta vox posset ipleri p aposto
lī/dicēs: Vnde scis mulier/si maritū saluā facies: Vnde scis vir: si mulierē saluā fa
cies: Nupta igitur viro est cū tredecim esset ānorū: septē vero ānos cum eo vixit/
vicesimo renūcīauit. Et primū quidē quicqd vesp̄ sericarū in maſortibus habuit:
sanctis altaribus dedit. Quod & benedictā olimpiadē fecisse cognouim⁹. Reliquas
vero quas habebat sericas vestes: p varia ecclesiarū distribuit ornamēta . argētum
atq; aurū suū p paulū quēdā dalmatā ciuē/monachū atq; presbyterū: nauigio ma
ris/oriēte vsc̄ trāsmisit. Et ita diuīsūt cūcta: vt egypto atq; thebaidi delegaret decē
milia: antiochene ciuitati atq; illis que circa ipsam vidētur esse regionib⁹/ decē mili
lia. prouincie quoq; palestine qndecim milia solidorū/ ecclesiis que p singulas iſulas
sunt/vna cū iis qui erant exilii dānatī relegatione/decē milia. Illis autē ecclēsiis atq;
monasteriis/& xenodochiis q̄ sunt sub occidētali plaga/cūcīlīq; egētibus p semel
ipsam oīa que sc̄rit/hisde necessaria ministraret. hec autē & vniuersa/& alia lōge
plura q̄ dixim⁹: vt deus nouit ex manib⁹ Alarici/fide propria tāq̄ ex ore leonis eri
puit. Seruos vero promiscui sexus qcunq; manumitti volebat: vlc̄ ad octo milia
liberos fecit. Nāc̄ reliquos q̄ seruire fratri ipsi⁹ maluerūt/cōcessit eidē:ternis p sin
gulos solidis distributis. Possessiones oēs quascūq; habuit in aquitanīa/gallia/ra
rachone/hispaniis/gallūq; distraxit. Eos vero tātūmodo agros quos iſra siciliā/
cāpaniā/& africā possīdebat: sibīmet reseruauit. ex qbus monasteria: deinceps ale
ret ac foueret. Hec hui⁹ femine sapientia: i distribuēdo onere diuītariū fuit. Propo
siti autē ipsi⁹ vita huiusmodi erat. post alterū diē semp cibū cape cōfueuerat. nam
inter ipsa principia qnto quoq; gustabat die/ idq; obleruās faciebat/& diurnas cū
ancillulis suis ministeri sui vices/quas tāq̄ in monasterio vt sorores habebat. Erat
autē cum ipsa & mater ei⁹ Albina: parē vitā habēs/similiterq; proprias separatim
opes/& ipsa dispgēs. Habitāt vero in possessionib⁹ semp: & interdū intra siciliā/
nōnūq̄ intra cāpaniā degūt cū eunuchis qndeci/& sexaginta virginib⁹/& cū aliis
ingenuis vel acillīs. parē quoq; & Pīmanus cōiūx ipsi⁹: cū trīgītra monachis agit
vitā. qui aut lectiōi sanctarū scripturarū vacat/aut horrōrū amenitatis delectat/
aut cōspectib⁹ atq; sermonib⁹ fruī honestissimorū vītorū. ne nobis qdē/& certe
cū plurimi simul essem⁹ (q̄ romā propter beatū episcopū Iohānē prexeram⁹) exī
guā p̄stiterūt. sed dū & illis p̄tib⁹ degerem⁹: officiolissimo nos suscepērunt hospī
cio/largissimisq; sumptibus cum exinde proficisci remur honorauerunt.

Cap.L

Orum parēs Pammachius noīe/vir procōsularis: similiter secularibus
pompis renunciatūt/multumq; laudabilib⁹ morib⁹ vixit. qui oēs pro
priās facultates partim dum i seculo esset ipse displūt: pīm fratrib⁹ atq;
pauperibus moriens migrāsq; ad dominū/reliqt. hoc idē & alter Macarius noīe/
ex vicariis fecit: & Cōstāti⁹ qdā qui cōsiliarius p̄fectorum in italiē fuit regionib⁹/
nobiles valde & scholastici viri/ac plurimo dei amore sublimes. quos adhuc cre
do superesse: egregia monachorum institutione viuentes.

Alaricus

Albina.

Pīmanus

pAMMA
CHIVS
Macarius,
Cōstātius.

DE AIR

GIB

ETI

AEM

ATHA-
NASIVS.Arriani
Constatius
imperator
EusebiusIVLIA-
NA
Origenes.Symma-
chus

Hippolit⁹.

DE VIR-
GINE
ET IV-
VENE

C De Athanasio & virginē alexandrīna. Cap. LI
 Irōnē quandā/in alexādria nouerā ciuitate: quā ego septuaginta ános
 agētē / vidisse me memini. cui testimoniū clerici illic̄ oēs ferebāt: quod
 tunc cū adhuc iuueni s̄ideretur viginti fortassis ánorū/pulchritudinis
 magne/cōspect⁹ omniū vitare cōsueisset/ ne qua propter miraculū vultus ei⁹/ex
 suspitione quorūdā/macula notaretur. quo in tépore accidit: vt Arriani sub Cō-
 statiō īmpatore/p prepositū ei⁹ Eusebiū beato Athanasio alexandrino episcopo fa-
 ceret factionē/& exēcrādas ei criminū calūnias excitarēt. Tunc igit̄ ille venerabilis/
 corruptū iudiciū pollutū& declinās:nō amico/se nō clerico/nō parēti/ nō cuiq̄ a-
 lli credidit atq̄ cōmisit/sed cū subito qdā prefecture apparitores/ ipsū iuestigātes/
 domū ei⁹ itrassent/tunica ille tātū sua/birroq̄ vestit⁹/medio noctis fugiēs: ad hāc
 virginē venit. ad quā tā iopinatē rei nouitate pterrītā/his sanct⁹ episcop⁹ loquunt̄
 est verbis. ab Arrianis īqt plurimū queror/& calūniosis criminib⁹ iculor: ne igit̄
 et ego irrationabili nota deformor/& propter me q ad meā penā inique paratiōt̄
 in peccatū ruāt/fugiēdū magis credidi. De⁹ autē mīchi hac nocte reuelare dignat⁹
 est/dicēs: apud nullū ita vt apud illā/ scias te posse saluari. at illa tūc gaudio leticie
 spiritualis erecta/proiectisq̄ cogitationib⁹ vanis : cepit totis sensib⁹ esse cum deo/
 sanctūq̄ illū virū p sex ános ītra celle sue secreta celauit/quo ad memorat⁹ Cōstatiō
 tūs vixit. ipsa illi abluēs pedes: ipsa p se oia & quecunq̄ necessaria erāt preparans
 ac ministrās/libros quoq̄ quos ille q̄rebat mutuo sumēs/ atq̄ illi prebēs legēdos.
 Nullus tamē hominū ī alexādria ciuitate p sexenītū totū/vbinā sanct⁹ Athanasi⁹
 degeret: potuit īuenire. vbi mors autē primū Cōstatiō nūciata est/ & hoc ad au-
 res ipsius venit: nocte rursus vt fecerat pri⁹/indutus bene propriis vestib⁹ in ecclē-
 sia subito stupētibus cūctis & admirātibus īuenit. Quē oēs tūc veluti ex mortuis
 suscitātū: se videre credebāt. amicis autē intimis suis satis faciebat/ hoc dicens: pro-
 pterea me ad vestrās nō cōtulī latebras/ vt tuto iurare possetis/ vbinā degerē vos
 nescire dicētes. & propterea q̄a necesse erat vbiq̄ me queri: in cella vero illius vi-
 ginis latui/ vbi me celari nulla poterat esse suspicio/ eo q̄ & pulchra & iuuenis vi-
 deretur. dupliciter hoc meo cōsilio gaudēs: quod & me lucrifacerē/& salutē ipsi⁹.
 Profui enim & ipsi⁹: & fame vel glorie mee. C De Iuliana. Cap. LII

Vedā iterū virgo noīe Julianā/ ī cesariensi capodocie ciuitate schola-
 sticissima esse/ac fidelissima dicebat: que Origenē illū qui multa cōscrī-
 psit/paganorū seditiones metuēdo fugiētē/p biēnītū totū suscepit atq̄
 celauit. propriis ei sumptib⁹ necessaria cuncta sufficiēs: ac ministerio suo eundē re-
 creās. Que ego ī vetustissimo quodā codice scripta versib⁹ legi: in hoc notatum
 erat origenis ipsi⁹ manu/hūc īqt libellū īueni apud virginē quādā noīe Julianā
 ī cesarea ciuitate/dū apud ipsam laterē. que illū ab ipso symmacho interprete iu-
 deorū: se accepisse referebat.nō sine causa autē virtutes quoq̄ harū posui feminā-
 rū: vt sciam⁹ quod multis proficere modis possim⁹/si velim⁹. In alio quoq̄ vetu-
 isto admodū codice/q̄ scriptum nomē hippoliti/eius (quē apostoli norant) habe-
 bat in titulo: relationem historię īueni huiusmodi.

C De iuuene qui maluit mori q̄ virginē Christi stuprari. Cap. LIII
 Obilissima quedā & pulcherrima (inquit) puella/proposito virginita-
 tis ac vita: ī corinthiorū ciuitate degebat. quā eo tépore cū apud iudicē

paganū quēdā tūc p̄secutio vesana flagraret: veluti diis ipsorū/sacrilegīq; impato-
ribus cōuiciāntem/nonnulli criminib; impetebant. insidiabātur autem pulchri-
tudini eius: volebantq; ex ea lucrum iī qui huiusmodi mercium negotiatores esse
consueuerant. Iudex vero insanus amore femineo/ votiuā a calūniatoribus occa-
sionem veluti quadam alicuius aure quadrupedis: mox accepit. sed posteaq; ma-
chinamentis atq; artibus variis/non potuit eidem persuadere quod voluit:nouo
contra eā furore deseuiens/non aut pene eā alicui destinauit/aut morti/sed quod
erat grauius atq; crudelius/in lupanari eandem prostitui precepit. lenonicq; ipsarū
turpitudinū: vt ternos ad eum per singulos dies ex concubitu ipsius solidos exhibe-
ret iniunxit. quam pecuniam cum a se leno/sine dubio intelligeret flagitandam:
in omniū eam qui vellent dedit potestatem. Quod vbi prede talis accipitres/ verū
esse dīdicerunt: ibant/atq; obseruabant perditionis officinam. datoq; infelicissime
spei precio: loquebantur cum ea op̄abilium sibi principia voluptatum. Illa vero
precibus immensis singulos rogans: vulnus quoddam in interiorib; corporis sui
se habere dicebat. cuius si venientes ad eam fetorem sentiret: necessario semper ef-
fugeret/ipsi⁹ cōtagiōis horrore. Ob quod vniuersos miserabiliter precabatur: vt
paucos eidem cōcederet dies/habituri postmodū ipsius prout cuperet/& sine pe-
cuniis potestate. Interea dī & illis sic loqtur/& orationes ad dominū ppetuas ac
maximas facit: illis ipsi⁹ diebus vidēs castitatem sancte virginis de⁹/custos talutis hu-
mane/iuuēne quēdā agētē in rebus tā vultu q̄ moribus bonū/ ita mēte cōmouit/
vt ille diuino amore accēsus / pro ea cuperet interire. sub specie ergo turpitudinis
ppetrande: hora profunda noctis ad lenonē lupanaris ipsius venit/ qnq; solidos
offerēs ei/petēs q̄b vt manere ipsi cū eadē nocte illa cōcederer. Ingressus itaq; ad se-
cretiorē dom⁹ pte: sic affatus est virginē. surge: salua te/ac libera. spoliauitq; se ve-
stib⁹ suis(hoc est camisia/chlamyde/& aliis virilib⁹ rebus cūctis)atq; induit puellā
dices ei. sūma pte chlamydis vela caput tuū:& velata recede. Que cū se signasset in
nomine domini: ita vt iussit egressa est. quā sic domin⁹ intactā/ icorruptāq; serua-
uit. Postero autē die/cognito oībus hoc factō: agēs in rebus ille/ iudici tradit⁹/ac
bestiarū feritate disceptus est/ vt etiā in hac pte cōfusus erubesceret demon/ vide-
retq; eū tā pro sua salute/q̄ propter beate illius nomē/duplici martyrio coronatū.

¶ De Excomite & Bosphoria.

Cap. LIII

IN ancira galatie ciuitate: clarissimū quēdā nomine Excomitem
vna cū Bosphoria cōiuge ipsius vidi. quorūq; cōuersatio tantū spe bona
fruitur: vt filiorū quoq; suorū lucra presentia/futuraru opū p̄meditatione ac pro-
uisione cōtēnat. nā possessionū omniū redditus/ paupib; & egētibus largiūtū
quattuor habētes filios/ac filias duas. Quibus ne vnā quidē vnciā(exceptis iis qui
iā nupserāt) tradiderūt: dicētes/ quod post mortē paretū futura necessario essent
oīa filiorū. Ipsī autē agrorū suorū colligūt fructus:& p ecclesiā/& monasteria/&
xenodochia/cūctosq; egētes ciuitatū/vicorūq; distribuūt. Hoc etiā ipsi⁹ egregiū
& admirandum scio. nā tū adeo illi fame quodam tempore laborarent/ vt homi-
nes ne affectibus qnīdem parcerent suis: proprio illi beneficio largitatis/ heretico-
rum gregem ad catholice fidei rectam viam/ & gloriam veram transire fecerunt/
plurima in possessionib; suis frumenta condentes / omniaq; ea pauperibus &
famen patientibus dīvidētes. Ipsa autem species habitus atq; vestitus memorato-

EXCO-
MES.
BOS-
PHORIA

rum: tam honesta videtur & parca: vt humiles quidam atq; despici: etiam ex priis vestibus existimetur. cibus vero eorum satis parvus ac tenuis: vitaq; omnis ipsorum admodum casta/ac deo probata est. In possessionibus maxime suis deguit/fugientes conuersatione & illecebras ciuitatum: timetesc ne ex ipsartum reru atq; sermonu communicatione participata cu ipfis: quadam labore viciori/a propositi sui trahite/deuiare cogantur.

¶ De Magna.

Cap.LV

MAGNA

i N hac eadē galathie ciuitate/multe quidē & alie virgines vscq; ad duū mil- liū/vel eo amplius numerū: abstinentia grandī/honestis valde atq; ornatis moribus viuit. inter quas Magna quedā vocabulo/videtur excellere merito san-ctitatis/femina multū probata. quā vtrū, virginē an viduā vocem: nescio. mater enim illā maxima vi coegit: vt nuberet. illa vero semp variis modis egrotā se simu-lans: cōiugem suū fecellit/ac distulit/vt pura atq; intacta (vt dicitur) permaneret. Que post breue admodum tēpus defuncto marito: cūctarū facultatū dominā simul effecta/totā se penitus ad deū cōtulit/sub proposito ac vita monachorū/honestā proprie domus curā gerēs. Cuius quoties hoc ratiōvel necessitatis postulasset cau-sa: castus apud omnes/& sermo/& conspectus erat. vt ea propter inimicē meriti sanctitatis: episcopi quoq; reuereri atq; erubescere semper solerēt. Omnia hec pro-priarū superflua facultatū in peregrinos & debiles atq; episcopos trāsētētes/diu-nire atq; erogare cōsuevit. neq; a talī vnq; opere destitit: tā per se hoc hilariter & occulterēt per eos (quos fidelissimos nouit) seruulos faciēs. i nocturnis tamē ora-tionibus ab ecclesia nūc recedēs: in oībus/ abstinentie studiū/ spevite reseruās & exequens.

¶ De monacho misericordi.

Cap.LVI

MONA-
CHVS
MISERI-
CORS.

i N hac eadē similiter ciuitate monachū inuenimus quēdā: qui ad tale pro-positū post militiam parvi tēporis veniēs/presbyter quidē fieri (cū sepius cogeretur) semp recusauit. vicesimo tamē āno iā in monasterio degit: huiusmodi cōsuetudinē habēs. a sancto quidē viro ciuitatis eiusdē episcopo/ nō recedit. tātē autē humilitatis est ac rante misericordie: vt etiā in noctibus totis loca cūcta circu-eat/ manum dādo petētibus. ipse nō clausis carcere/ nō egritudine fatigatis/non pauperibus/nō diuitibus: vnq; suū in quo deberet aut posset/negauit auxiliū. sed omnibus consuluit semper/ac profuit: quosdā quidē duros atq; crudeles ad misericordiā prouocando/alias vero (si hoc debere fieri intelligeret) protegendo/non nullos pacifica cōcordatiōe placādo/ ceteris quoq; ad corporales necessitates/q; cung; pastus eorum atq; vestitus ratio exigit/etiam ministrando. Est autem illic quod esse in maiorib⁹ semper ciuitatibus solet. in porticu nācē ecclesiē/multitudo pauperum iacet atq; languentium: ex quibus alii quidem coniugati / alii vero si-ne coniugibus esse noscuntur. Contigit itaq; vna dierum hiemis tēpore/ horis no-cturnis/vrgeri quādā mulierē p̄tus angustiis: hacvero pre nimia difficultate stimu-lata doloribus atq; vulnēte/memoratus vir beatissimus derelicta oratione quam positus tunc in ecclesia solēniter celebrabat/egredies vidensq; quod miserade mu-lieri in huiusmodi dolore nullus assisteret/nimia pietate commotus (horrore illo qui parturientium feminarum consuetudinē sequitur/paulisper seposito) ipse mi-nisteriū obstetricis assumptit/ne misericordie genus amitteret. Cui⁹ viri: vestis qua-induitur / abiecta nimis & vilis est. esca vero castigata vehementer & parca .qui tanto humanitatis retinetur affectu: vt pre desiderio huius operis / nullum ha-

beat studiū lectionis. nā si quis ei ex fratribus donauerit codicē; cōtinuo hūc venire cōsuetuit. a quo dum quidā causam quare id faceret/postulasset: ita respōdit. vnde probabo magistro meo/q̄ eius arte diligēter dīdicerim: nisi distractis ipsius codicibus/artis necessaria mīchi prouidere festinē: hic ergo sanctissim⁹/huiusmodi hodieq̄ exequēs actionē/īmarcessibile sui memorā nominis/ cūctis illis regionib⁹ derelinqt. ipse nimīrū gaudiorū celestī pro his que ipēdit egētibus; eterna retristione secur⁹. ¶ Tūc etiā acilla dei qđā/virgo cū aliis virginibus duab⁹ cohabitās/ abstinentiāq̄ nouē vel decē ānis custodiēs: a quodā cātore sollicitata atq̄ corrupta est. Que statī cōcipiēs partu explicito/in tātū prorupit odiū corruptoris: vt nīmīa cōpūctione peccati/vltra mēsurā quoq̄ resumēs penitētie cōtinentiā/fame semet ipsam vellet occidere/lachrymosis precibus iugiter dominū interpellās/& dicens. Tu deus magne/q̄ peccata omniū nostrorū/ totiusq̄ mundi īmoderatā maliciam portare cōsuesti/qui nō vis mortē peccatiū/nec pditione delinquentiū delectaris/ sed vniuerse creature tue probaris esse misericors/ q̄a tua volūtas est cūcta saluari: me quoq̄ pditā in hoc ostēde si saluti restitues/vt quod ex mei peccati perditione creatū est (solitis tuis miraculis sup me miserā dēmōstratis) ex hac celerius luce tol latatur/ne min⁹ audita/aut laqueo/aut precipitiō perire cōpellar. Cui⁹ preces exau ditas: euētus ostēdit. statim nāq̄ quod peperit: morte substractum est. Ex illo igī die captiuatori quidē suo/nō est vissa vlt̄ri⁹: attamē summīs penitētie/cōtinentiāq̄ se tradidit angustiis. Ita vt diuinitatē sibi propitiā cupiēs reddere: elephātiosis mu lierib⁹/ per ānos triginta seruiret. Cuius preces humiles: misericors domin⁹ nō fe sellit. Reuelauit nāq̄ cuidā sancto presbytero dicens: illa virgo plus mīchi in penitētie/q̄ in virginitate sua placuit. hec autem nūc ego dico: vt nemo contemnēdos eos credat/qui vere penitentiam egerunt.

¶ De Eustacio lectore. Cap. LVII

a pon Resbyteri cuiusdā filia/ erat apud cesareā palestine prouincie ciuitatem: que cum in virginitatis esse proposito videretur/preceps ruit. Cui ille a quo inducta est atq̄ corrupta/persualit: vt factū propriū/ in alii mētiendo trāsferret/& vt lectori cuidā ciuitatis calūniosum crimen imponeret. Cūq̄ tam grauida videtur/patre vt proderet tāti sceleris auctore cogēte: a memorato lectore viciatā esse se dixit. Presbyter vt putabat veritate comperta: suggestit episcopo. Episcopus in conuentū omnīū clericorū/lectorē fecit accersiri. Agitabatur questio. Interrogante episcopo: lector nichil se fecisse tale poterat confiteri. nam quomodo confessio se queretur: vbi non precesserat crimen? Episcopus lectori suo vehementer iratus/ quasi qui impudēter negaret: ei ista dicebat. infelix & miser atq̄ impuritate sordiū plene/non confiteris? Respondit hoc lector. Ego quidem quod erat in cōscientia mea dixi: nichil me cum hac habere cōmune/neq̄ peccatum me aliquod quātum ad memoratā virginē spectat/ agnoscere. Sed si vis audire quod non est: ego hoc crimen admisi. quem ista dicente/ gradu lectoris depositū episcopus statim. at ille tāc memoratū adiūt sacerdotē. & cū rogaret hoc dices: quoniā qui me peccasse cognosco/tube ipsam mīchi in matrimonī dari. quia nec illa iā virgo/ nec ego cleric⁹ esse possū. episcopus eā dedit potestati eius: putās q̄ illā iuuensis ipse dilige ret/q̄q̄ nō posset villo modo ab eadem separari. Acceptā igī iuuensis/& tā ab episcopo q̄ a patre traditā sibi: cōmēdauit monasterio seminarū. quarū abbatislā de precatus est/ vt haberet illuc eā/ donec pareret sustentandā. Ipse vero/ ea derelicta

DE LA=
PSIS VIR=
GINI=

EVSTA=

TIVS.
Tempore
Heraclidis
presbyteri
nubebant.

SOCIAS
CLIPES
HIBRA=

in monasterio memorato / in agusta cellula se cōcludēs / arripiēs q̄ ab sūnētiā nīmis
 difficultē: adiit Christū corde cōtrito cū lachrymis atq; gemitib⁹ / dicēs. Tu domine
 cui nota sunt oia: actus quoq; meos agnoscis. nec est q̄sq; locus: qui omnipotēte
 tue oculis / sit occultus / q̄ vniuersa nosti anteq; fiāt. tu solus profunda prospicis co-
 gitationū: quarū si uerissimus atq; acutissim⁹ iudex esse cōfuerit. Tu auxiliator in-
 iusta patiētiā: tu calūniā subeūtiū cōsolator: cui nichil placet iniquū / apud quem
 mēsura iustitie inaccessibili semp̄ luce p̄spicua est / & oē opus hominū corā te est.
 tue est iḡis etq; tatis / incōmutabilis q̄ iudicij causā quoq; meā diuina manifestare sen-
 tēria. Itaq; cū iuuenis infatigabiliter dominū p̄care / ieunis q̄ vigilāter ac diligēter
 incūberet: intra breue tēp⁹ / puella cū proprios iplesset dies / aduenerat ei hora pa-
 riēdi / simul q̄ instabat iustū dei iudicij. nā cū eā virgerēt v̄hemēter gemitus ac do-
 lores / atq; iā ipsa inferna / calūniatrix miserāda conspiceret / necq; expedire se partus
 ipsius posset angustiis / tātūq; cruciatū a primo v̄sq; ad septimū diē mulier sustine-
 ret: intolerabili dolore cōpulsa / cū iā sine dubio sevideret esse moriturā / necq; vle-
 ritus aut māducare / aut bibere / aut somnū oculi ei⁹ capere potuissent / hoc maxima
 proclamādo voce dicebat. Ve misere michi / que ad hoc piculū duplicitē veni: pri-
 mum / q̄ virginitatem perdidī / deinde q̄ falsum lectori illi crimen imposui. quod
 statim defert ad patrē ipsius. Pater autē veritus ne quasi calūniatorē eū reprehen-
 deret alii: velut incredulus quēit / & tacuit. Per aliud iḡis biduū / iminēte ei diuino
 iudicio: necq; moriebatur / necq; pariebat puella. Et quoniā clamores ipsius atq; ge-
 mitus / diutius / circūstātes sorores ferre nō potuerūt: episcopo quod audierāt cele-
 riter refulerūt / cōfessam in dolore hoc etiā dudū esse dicētes / q̄ calūniata memora-
 to lectori fuisse / & iūcirco parere nō valeret. Tūc ad eū diaconos episcopus mittit:
 mādatq; ei. ora inquit: vt calūniatrix tua pariat. quibus nullū dedit respōsum ille:
 necq; apuit ostiū proprie māsionis / in qua iugiter ex quo fuerat ingressus / ieunis /
 vigilūq; dominū p̄cabatur. Pergit iḡis pater ipsius ad episcopū rufus / orationes
 in ecclēsia maxime fūt: nec sic quidē illa aliquod remediū sentiebat. Tūc igitur epis-
 copus ipse ad lectorē venit. Pulsat ostiū / & ingressus: hoc dicit. Surge frater Eu-
 statius: & solue quod ligasti. Ipsoq; momēto: cū lector vna cū episcopo genua sua
 flexisset / mulier enixa est. Tātūq; iugis inocētie oratio valuit: vt & calūnia periret /
 et calūniatrix emēdaretur in penis. & vt possem⁹ agnoscere / quēadmodū insisteret
 orationibus deberemus: quātū tāram scimus esse virtutem.

Eustatius
 sibilis
 histrio
 cōsiderans
 SOCIVS
 HERA-
 CLIDIS

De sociō Heraclidi. **C**ap. LVIII
 Auca nūc de fratre loquar quodā: qui meū a principio suuētutis v̄sq; in
 hodiernū diē vixit. atq; ita nūc ponāfinē meo libello. hunc ego pluri-
 mū tēporis admodū nouerā / nullo desiderio mēris aut corporis viētū / vel ad leu-
 nādū noluisse placere hominib⁹ / vel ad edēdū carnis illecebra superatū. viciisse aut
 eū existimō tā diuitiarū q̄ vanē glorie ex pte maiore cupiditatē / atq; id solū suffice-
 re credēte / quod haberet in manibus. Nullo ornatuvēstū delectabat. pro cōceptu
 etiā suo / semp̄ gratias agere cōsuetuerat. & pro veris amicis: etiā piculū subire cupi-
 ebāt. exptus est etiā millies & forte ap̄lius / demonū potestates: v̄sq; adeo vt quā-
 dā die pacisci cū eo diabol⁹ velle hoc dicēs. Promitte michi vel semel te peccaturū:
 er feminā tibi quātūq; de hoc mēdo desideraueris / exhibeo. Altō quodā tēpo-
 re p̄ quattuordecim noctes cōfigens cū eo demon (sicuti ipse michi referebat) cum
 pedibus eū nocte de cella sua traheret / humana ei voce dicebat. noli adorare chris-

sum: & nūq ad te vterius accedā. cui hoc dabat ille respōsum. propterea īgens
 magis & adoro eū/& iugiter adorabo: & in īmensum modū admirabor gloriam
 ipsius ac stupebo. qui hoc ipso quod facio angeris multū: atq̄ cruciaris . centū &
 sex ciuitates ipse cognouit: lōgo etiā tēpore in plurimis moratus est. fauore & mi-
 sericordia Christi feminā expertus est nullā: neq̄ inter somnia nisi ī certaminis vi-
 sione /atq̄ cōficiens. Scio & eū ter accepisse ab angelis cibū. vno autē die in vastissi-
 mis solitudinē locis: cū ne micā quidē panis haberet/tres calidos in pelle sua rep-
 perit Paximates. Alio quoq̄ tēpore: vinū ac panes pariter inuenit. quodā die eū
 alicui dixisse reminiscor: quod angelo loquēte hec audierit. didici & quod alimē-
 ta vite necessaria nō haberet: vade inquit/& ab illo frumētū atq̄ oleū tibi datur.
 Cūq ad eū ille ipse evenisset: ad quē fuerat ipse trāsmis⁹/ait eidē. tu ille nescio q̄s/
 et ille se esse respōdit. ad quē dixit hoc ille: iussit aliquis vt tibi triginta frumēti mo-
 dios/& decē olet sextarios darē. de hoc ergo maxime gloriabor qui talis fuit: quē
 noui frequēter/ cū videret aliquos necessitate grauissima ac penuria laborare/mul-
 tū fleuisse/& dedisse iisdē preter corpus suū quecūq habere posset. noui etiā pro
 aliquo monacho/qui īciderat ī peccati ruinā: tātū ī precib⁹ suis fudisse lachry-
 marū/ vt eū ad penitētiā magnā/orādo ac flēdo reuo caret. hic idē michi aliquādō
 iurauit/hoc dicēs: deprecatus sum dominū/nevnq̄ aliqd maxime a peccatore vel
 dīuite ex iis que necessaria viētū vel vſui meo videretur/acciperē. ¶ Michi tamē
 hoc sufficit: quod merui tātorū meminisse sanctorū/& quod tradidī eos memorie
 litterarū. neq̄ enī sine īinstītu dei ad hoc tuus sensus accēsus est: vt velles a me tī-
 bi ista cōscribi/& vt istorū omniū vitas cōprehēdi preciperes hoc libello. Tu vero
 felicissime christi famule Lause libēter hec recole: maximā ī his imaginē resurrectio-
 nis agnoscēs. Beatas sanctorū vitas virorū/ & intolérados labores & admirādā
 paciētiā lege: promotisq̄ sensib⁹ sequere/& spe rerū bonarū/celestiūq̄/nutri sciēs
 paucos fore q̄ sequētur eos/qui hos precesserūt dies. Pro me autē orare dignare:
 taleq te michi atq̄ oībus prebe/qualem esse te noui ac cōsulatu Titiani vīsq̄ ī pre-
 sentem diem/& qualem postea te presulem cubiculū pie sedis īueni. nanq̄ opes/
 dignitas/& potestas: ī nullo mīnore te erga amorem dei/timoremq̄ fecerūt.
 Totus ille iam Christi es illius: cui aliquando demon hoc dixit/ omnia tibi ista da-
 bo: si pronus me volueris adorare.

¶ Peroratio libri ad Lausum. Caput vltimū.
 Vlti quidē multos/variosq̄ libros diuersis tēporibus huic seculo reliq-
 uit/in quorū alii supna īspiratione/& gratia diuinitus data/ edificau-
 rūt ac munierūt eos: q̄ fideli proposito instituta/atq̄ vestigia saluatoris
 sequūtur: alii vero solis hominibus placere cupiētes: corrupto atq̄ viciato mētis
 ingenio/veluti quadā aerū cōfusionē vesani/lati sunt eos/qui cupiditate glorie
 laborāt. nōnulli autem furore nescio quo & īinstītu demonis (qui rebus bonis
 inimicus est) rabida elatione cecati: in pnicē levitatis humane & in dīvine/atq̄ ca-
 tholice ecclesiē maculā / stolidorū animos occupauere mortaliū/ad euertādā mos-
 rū laudabilit̄/disciplinā. Michi quoq̄ homini humillimo placuit (dū magnitudi-
 nis tue / quē scio amatorē esse doctrinē: erubui non obediē preceptis/quibus ad
 meliora animi prouocātur) tricesimū quidē ac tertium agenti annū quasi ī nume-
 ro fratrū vitaq̄ monachorū/vicesimū autē episcopatus/quinquagesimū vero &
 tertium etatis vniuersē tibi desiderāti patrū nostrorū gesta cognoscerē/nō virorū tā-

tum/sed etiam feminarū/quos ipse viderim/quosq; aliis referentibus nouerim/et
 quibus deserta egypti per agrauerim/lybie/thebae/dis/syene/in quib⁹ & ii quos ta-
 bénēsiotas dicūt/morātur. circa fines quoq; mesopotamie/syrie/palestine/& sub
 occidentalibus plagiis rome/atq; campania/& ceteris circa ipsa loca describere/et
 (vt superius comprehendit) enarrare a principio omnī vitas ex supradictis regio-
 nibus hoc libello: vt honestū/& anime profuturū cōmonitorū gerens (id est pe-
 renne meditamentū veritatis) omnē quidem obliuionis ex irrationabili desiderio
 respucas somnū/ omnēq; duplicitis dolum mentis/a fide rerū necessariarū secludas/
 cum vniuersa pigritudine morū bonorū/& deformi anime defectione/& vt iracu-
 die quoq; motū/conturbationē atq; tristitiam/& irrationabile metū per ista decli-
 nās/etiam a vacatione seculi vana/amore perpetuo circa propositū pie religionis
 effulgeas/dux beate vite tibi & qui tecū sunt/& qui sub te agunt/& qui pūissimo
 rum futuri sunt imperatorū. Talibus enim factis semper ac meritis/Christi amore
 flagrantes: deo properat copulari. per singulos tamen dies & redditū anime qui
 proculdubio debetur: expecta/secūdū quod scriptū est. Coartor ex diobus/deli-
 derū habēs dissolui/& esse cum Christo multo melius. Et iterum. prepara ad p-
 fectionē opera tua:& esto in agro operator. nam qui memor semper est mortis q;
 omnimodo sine cūtatione & necessario ventura est: nūq; grauia ac magna pecca-
 bit. iuxta quod scriptū est. In omnibus operibus tuis memento nouissima tua:&
 in ppetuū nō peccabis. Supra cetera vero omnia: nec que cōmēdata sensib⁹ tuis
 fuerint salubri relatione/cōrēnas: nec respucas elocutionū humilitatē/ruficitateq;
 verborum. non enim hoc opus diuine doctrine est/ vt quis facit loquatur: sed
 vt omnī sensus/intellectu veritatis instituat. Secūdū quod dictū est. Aperi os tuū
 verbo dei. Et iterū/ne p̄cideris narrationē senū. nā & ipsi a suis patrib⁹ didicerū.
 Ego itaq;/ homio dei/& stupēde amore discēdi/que optas/vel ex pte quod diuinū
 iubetur imitari: plurimos sanctos viros vīdissē me memini/ nec tamē id velut
 per transitū & perfundorie faciēs/ sed per triginta & per alios totidē pgens dies/
 pedibus (quod ante deū dicā) īter omne confeci/vniuersum pene romanū solum
 abulādo/cognoscens itineris molestias/libēter āpletēs/ vt hominis sancti & ama-
 toris dei cōspectibus fruerer: quod proculdubio aliter nō habere. Nam si ille qui
 absq; aliqua cōparatione/melior me est/quiq; lōge precedit ac vincit totū mūdi
 terū peritiae/& tuta conscientie fide Paulus apostolus/de tharso vsc⁹ ad patriā iu-
 deorū ambulando prexit: vt Petru& Iacobū& Ioannē videret/& hoc ipse quali-
 cum quadā factantia referēs/ proprios diuulgat labores/dū illos qui ocio atq; se-
 gnitia torpescere videntur/ accēdit: dicēs/ascēdi hierosolymā vīdere Petrum (non
 enim illi sufficiebat sola fama vītūis: nisi etiam vultū quoq; ac figuram ipsius vi-
 ri cuperet intueri) quāto magis hoc ego decem milī debitor talentorū/facere de-
 bui. nō vt illis sanctis prodessem aliquid: sed vt michi peccatori/pēr omnia prou-
 derem. nā & ii qui scripserūt vītas patrū āte nostrorū/sancti Abrahe/Iaac/ iacob
 et qui ipsos sequuntur/Moysi/Helie/Ioannis atq; reliquorū: nō vt ipsi adiecturi
 glorie aliquid retulerūt/sed vt legētibus profuturi. Quapropter hec scīes fidelissi-
 me multū/venerabilis serue Christi Lause per temētipsum suadēdo melius tibi cō-
 sulens: etiā nostrā loquacitatē ad custodiendū ī te propositū pie volūtatis āple-
 stere. que quidē variis vīsibilitū/invisibilitūq; vīctorū veluti fluctibus: verberatur.
 Quā nīfrequēti oratione & diligēti anime ad deūvacatione/sedare nō possum⁹

Multi enim fratribus & laboribus abstinentie & bonis circa pauperes factis exuberantes/ alii casta viduitate gaudentes/ alii virginitate sublimes/ diuinarii etiam lectionibus/ et scriptioribus litterarum plurimam gloriates: a recti propositi itinere deuiarunt indifferenter: quasi sub specie cuiusdam religionis/ curiositatis amore laguetes/ ex qua multiplex animi solicitude generatur. postquam alienorum quoque negociorum cura succedit: unde caluniosi etiam nomine incurritur/ quo nomine a honorum actu administratio prohibentur. qua quidem nec qui solis proprietatum anime negotiis vacat: fruuntur ut matre. In iste igitur viriliter queso/ non augens opes (quas tamem magis semper imminuis) sufficienter diuides eas omnibus/ quos egere cognoscis: que proficit tibi ad ministeria & someta virtutum. ne vel te impetus quidam irrationabilis anticipatio preueniat: ut dum hominibus placere festines/honesti propositi voluntate/ sacramenti vinculis liges. quod pressos nouimus plures: quod vane glorie contumelione in cibis vel potibus abstineatis / in seruitute quodammodo redegerunt iurisurandi necessitate liberam illam quam in ipsis deus fecerat voluntate. quibus sacramentis propriis obligari/dum promissa implere non possunt/ & deformiter amore vivendi ac voluptate retinetur: ex necessitate (cui sua subiacet culpa) plurimi criminis incurrit. Si igitur sola ratione his rebus abstineas/ & sola iterum ratione easdem cum velis sumas: nunquam profecto peccabis. deus enim quod ratio est / ea que mouetur in nobis arcanae comedat auxiliis/ illa quidem danas que ledunt appetentes vero atque suscipientes illa que prosunt. Nam iusto (inquit) posita lex non est. melius est autem vinum cum ratione potarum: quod cum arrogancia & fastu aqua. Et si videtur/ aduerte eos quidem qui rationabiliter vinum bibunt/ esse sanctos viros: quod autem sine ratione aquam/ viciousos esse homines ac profanos. Neque ob hoc unquam ipsam speciem quam deus fecit/ aut vituperadat/ aut laudandam putemus: sed illos aut beatos secundum propositum suum arbitris/ aut miseros/ qui bene vel male ipsis rebus videntur. bibit aliquando Ioseph apud egyptios vinum: nec tamem sapietiam suam lesit/ eo quod propositum metus sue ante muniuit. Pythagoras autem & Diogenes & Plato (inter quos manichei quoque/ omnisque eorum qui sibi sapientiam videbatur caterua) in tantam vane glorie cupiditate progressi/ inciderunt damnationem/ ut ipsum quoque factorum omnium ignoraret deum. & idola ipsi quod fecerant: adorarent. Usus est et apostolus Petrus vino: cum reliquo discipulorum choro. Vnde & ipse saluator eorum de magister: a iudeis videtur esse reprehensus/ dicentibus cur discipuli tui non ieiunant sicut Ioannis. Qui rursus insultabat: & ipsis discipulis dicebat. Magister vester cum publicanis manducat & bibit. Quod autem non quod propter panem & aquam solam/ reprehensum/ nisi propter vinum vel carnes: potest fieri manifestum iis qui irrationabiliter eos quidem qui bibunt vina/ despiciunt. eos autem qui aquam solent haurire: mirantur. Saluator ergo dicebat. venit Ioannes in via iustitiae/ neque edes/ neque bibens (carnem sine dubio dixit & vinum. nam sine aliis speciebus: profecto nec vivueret) & dicitur. demonem habet. Venit filius hominis manducans & bibens: & dicitur. Ecce homo vorax/ et potator vini/ amicorum publicanorum: eo quod cum ipsis manducaret & biberet. Quid nos ergo faciemus? Neque illos qui vituperant neque eos qui laudant sequamur: sed aut ratione ieiuniuim cum Ioanne teneamus / etiam si demonem habere dicamur/ aut cum Iesu Christo/ sapietem vina bibamus/ quando hoc requirit necessitas corporalis/ etiam si nos aliqui ob cibum carnem/ & vini potum (ut illi iudei) aliquando reprehendamur. neque ut ergo istis/ neque ab his abstinentia iuxta vertitatem rei/ aliquid esse arbitraris: sed so

Curiositas =
tis malum

Ne quis se
sine discre
tione liget

Ioseph
 pythagora
 ras
 Diogenes
 plato
 Manichei.
 petrus
 Discipuli
 do mini.

Hera.

Iam fidem que dilectione & operibus exteditur/plurimū valere cognoscas. Igitur cuius actibus semp inherere cernitur fides: propter ipsam inculpabilis erit/siue mā ducauerit memorata seu biberit. omne enim quod nō est ex fide: peccatum est. Sed quoniā vnuſquisq; delinquēs/ id quod agit ex fide se agere dicit: etiā cū aliquid stulta pſuſione & corrupta atq; victiosa cōſciētia facit/ ita hoc ſaluator noster diſtinxit vt diceret/ex fructibus eorū cognoscetis eos. nā q; eorū q; rationabiliter viuūt/ atq; ſapiēter ſecundū apostolū iſte ſit fructus/hoc eſt caritas/gaudiū/pax/lōganimi tas/māſuetudo/bonitas/fides/cōtinētia/atq; ſimplicitas: profecto maniſtūtū eſt. Paulus enī dicebat: fructus autē ſpiritus eſt/hoc & hoc. quod vero iſ q; huiusmo di fructus habere festinat: nō int̄peſtūtue/neq; ſine cōſideratione/aut carnē edat/ aut vinū bibat/& quod neq; cū eo habitet/ cuius cōſciētia magis norit malignā. Paulus iterū ipſe dicebat: quia vnuſquisq; q; ſe ad agonē parat ab omnibus ſe abſtinet. ſed vt corpoře videatur īcolumis: abſtineat ſe ab iis que faciunt crassiores. cū autē iuſfirmitate aliqua/aut dolore vexatur/ aut triftitia vel qbusdā tētationib; mordetur: vtatur quidem cibis aut potibus tāq; medicamētis / que poſſiunt curare ſollicitos. Abigat autē a ſe ea: qbus anima vulnerable/hoc eſt iracūdiā/inuidiam/ amore vane glorie/& reſte volūtatis defectionē/insuſurrations quoq; & irratio nabiles ſuſpitiones/agens domino gratias ſempiternas. Sufficiēti igitū ſuper hoc diſputatione decurſa: alia rurus adiūgo docilitati tue monitionē. vt omni virtute mētis diſfugias cōſpectū eorū atq; colloquiū: quorū cōtrariū eſt bone vite pro poſitū. q; penitus prodeſſe nō poſſiunt: & qbus cura eſt varia/cutē corporis expoſire/etiā ſi reſte cultores fidei memorētūr. ſed vita (vt ita dixerim) pueriſ ſeſte ho- mines: q; animas ſub ſpecie ſanctitatis euertūt/etiā ſi canitie/& colore & oſtētatoe rugarū/numerū quodāmodo trahere videātur annorū . q; & ſi nulla eorū leſio- ne maculeris morū probitate munitus: vel leuiter certe aut reſolueris vt ſecurior/ aut erigeris vt melior. & vītupabiliſ tales atq; ridebīſ: quod nō ſine noxa tui te fe- cisse cognosces. ſanctorū autē virorū ac feminaiū veluti lumē ſplēdētis fenestre/ſe- ctare cōſpectus: vt p illorū venerāda colloqa tāq; minutis codicē litteris ſcriptum poſſiſ diligēter inſpicere/act⁹ quoq; & cordiſ arcana ex iſpa ſcōparatione cogno- ſcere/& ſiue diligentiā ſeu negligētiā tuā curiosius approbare. nā & ipſe hominū religiosorū color (quo predicableſ mores vt flore velantur)& amictus veſtis/& incōfuſa mens animi abſcq; villo ſupcilio ſermoniſ inflati/& verecūda/iſparū quoq; & reuerētia ſyllabariū/& grata digeſtio ſenſuū atq; verborū: ſufficiēter animare te poſterū/etiā ſi anxietatiſ aliqui⁹ tediō fatigeriſ. amictus enim viri/ & mor⁹ pedū/ et dentiū riſiſ: ea que in ipſo viđētūr eſſe lignificat/ſicut ſanctorū ſcripturātū pro- uerbialis ſermo teſtatur. habēti igitū promiſſe narrationiſ libellū: nullo tibi neq; in ciuitati⁹/ neq; in vičiſ/ neq; in ſolitudini⁹ eſſe incognitos/ relatione meaſum paſſus. Neq; enim locus queritur ſolus/ in quo tales habitauerint viri: ſed reſte e- tiam vite propositum/& predicableſ mores.

LIBRI HERACLIDIS EREMITÆ By THINIE EPISCOPI

de sanctis Egypti & variorū locorū patribus / qui Pa-
radysus(hoc eſt ortus)appellaſt: Pariliſ Ex offici-

na Bellouſiana/ad laudē dñi

nōſtri Ieſu Christi ſaluatoris oīm/ & āno eiusdē M dīii. xxiiii Februarū

FINIS

IRUFINVS GAVDENTIO EPISCOPO. S. D.

Pus quod olim venerade memorie virgo silua iniuxerat / vt Clemēte SILVIA
VIRGO

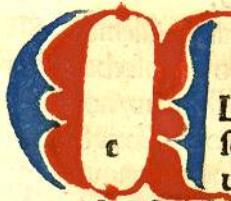
nostre lingue redderem⁹ / & tu deinceps iure hereditario deposcebas: licet multas post moras / tamen aliquādo restituimus. Predam / non paruam vt opinor / grecorū bibliothecis direptā / nostrorū vībus & vīlilitatibus cōuetamus: vt quos propriūs non possumus / peregrinis nutriamus alimonii. nā solent suauiora videri peregrina: interdū vero & vīlitora. Deinde peregrinū est pene omne / quod medelā corporibus confert: quod morbis occurrit / quod venena discutit. Iudea ballamī lachrimam: creta comam dictamī mittit. Iudea.
Creta. Arabia flores aromatū: & spicarū nardī īdīa segetem metit. que ad nos etiā sī ali quantulo q̄ propriūs ager attulit / fractiora perueniūt: odoris tamē gratiā / vimq; medēdi integrā seruant. Suscipe igitur anime mī redeunte ad te Clementē nostrū. India.

Iuscipe iam romanū. Nec mireris: sī forte tibi in eo minus solito / floridus eloquētie vultus appereat. nichil interest: dūmodo sensus eadē sapiat. Peregrinas ergo merces multo in patriā sudore transuehimus: & nescio q̄ gratus me ciuitū vultus accipiat / magne sibi gracie spolia deferentē / & occultos sapientie thesauros nostre lingue clave / reserantē. Sed votis tuis faueat deus: vt nullus nobis sinister oculus / nec cuiusq; liuidus occurrat aspectus. ne extremo prodigii genere / cum nichil inuidēant illi quibus aufertur: liuescant tamen isti quibus cōfertur. Equū est sane tibi / qui hec iam grece legeris: ne forte in aliquibus minus a nobis seruatū translationis ordinē putas / interpretationis nostre indicare cōsiliū. Puto quod nō te lateat Cle-

mētis hui⁹ in greco eiusdē opis anagnoseon (hoc est recognitionū) duas editiōes haberi: & duo corpora esse librorum. in aliquātis quidē diuerse / in multis tamen eiusdē narrationis. Deniq; pars vltima huius operis / in qua de trāformatione Simeonis refertur: in vno corpore habetur / in alio penitus non habetur. Sūt autē & quedam in vtroq; corpore de ingenito deo / genitoq; disserta / & de aliis nōnullis: que vt nichil amplius dicam / excellerūt intelligentiā nostram. Hec ergo ego tanq; que supra vires meas essent: aliis reseruare malui / q̄ minus plena proferre. in ceteris autē quantū potuimus operā dedimus: nō solū a sententiis / sed ne a sermonib; quidē satīs / elocationibusq; discedere. Que res quis minus ornatū: magis tamen fidele narrationis reddet eloquiū. Epistolā tane idem Clemens ad Iacobū fratrem domini scribēs / de obitu nūciat Petri: & q; eū reliquerit succēsorē cathe- dre & doctrīne sue / in qua etiā de omni ordine ecclesiastico cōtinetur. q̄ a me interpretata / atq; edita est. sed quod in ea nōnullis fortasse videretur in cōsequens: si hic explanetur / nō puto absurdū videri. quidā enim requirēt: quomodo cum Linus et Cletus in vrbe roma ante Clementem hunc / fuerint episcopi / ipse Clemēs ad lacubum scribens sibi dicat a Petro docendi cathedram traditam. Cuius rei hanc esse accepimus rationem: quod Linus / & Cletus fuerint quidem ante Clementem episcopi in vrbe roma / sed superflite Petro videlicet. vt illi episcopatus curam gerent: ipse vero apostolatus impleret officium / sicut inuenitur etiam apud celaream fecisse. vbi cum ipse esset presens / zacheū / tñ a se ordinatū habebat episcopū. Et hoc modo vtrūq; verū viderunt: vt & illi ante Clementem numerētur / & Clemens tamen post obitum Petri docendi suscepereit sedem. Sed videamus quodnā ipse Clemens Iacobo fratri domini scribens: opis sui sumat narrationis initium.

Greci hūc librum: Recogni-
tiones Cle-
mētis ap-
pellant parsilla de-
igenito ge-
nitōideo:
cognosci-
tur ab Eu-
monio / aut
ab iis q; Eu-
monii leq-
batur erro-
rē / viciata.
vt & episto-
la pauli ad
Chorithi-
os a Mar-
tione cor-
rupta fue-
rat / merito
igitur illud
Eumonii i-
terptandū
nō fuit: vt
neq; Mar-
tione ipau-
lo.

EPISTOLA CLEMENTIS AD IACOBVM EPISCOPVM HIEROSOLyMITANVM.

Lemens Iacobo /episcopo episcoporum sanctam hebreorum hierosolymis moderanti ecclesiā /sed & omnib⁹ ecclesiis que vbiq⁹ dei prouidentia fundate sunt /cum presbyteris & diaconibus /& ceteris omnibus fratribus: pax semper. Notū tibi domine facio: quia Simon petrus /qui vere fidei merito & integre predicationis obtenuit fundamentum ecclesie definitus est /qua de causa etiam domini ore diuino /cognominatus est Petrus: qui fuit primitus electionis domini /apostolorum primus . cui & primo deus patrem & filium reuelauit : cui & christus competenter beatitudinem contulit . quia & vocat⁹ electus: & cōuiua domini /& comes effectus tāquam bonus & probatissimus discipulus. qui occidentis obscuriorē mūdi plagam /velut omniū potentior: illuminare preceptus est. quicq⁹ integre potuit implere preceptum . Sed quousq⁹ sermonem protraho: fugiens indicare quod triste est /quod quidē necesse est licet tardus proferre: Hic deniq⁹ ipse Petrus qui pro immensa caritate quā erga omnes homines gerebat: palam cū omni fiducia (aduersante etiam totius mūdi tyrāno) bonū predicare non destitit. & regem omniū seculorū per orbem terre /& ad vibē vīcī romam (huius notitia /vt etiam ipsa saluaretur) inuexit. Hic inquam pro pietate patiendo: volens presentem vitā finiuit. ¶ Ipsis autē diebus quibus vite finem sibi imminentē presensit: in cōuentu fratru positus /apprehensa manu mea repete consurgens /in auribus totius ecclesie hec protulit verba. Audite me fratres & cōserui mei: quoniam sicut edocitus sum ab eo qui misit me /domino & magistro meo Iesu christo /dies mortis mee instat. Clementem hunc vobis episcopū ordino: cui soli mee predicationis & doctrinae cathedram credo. qui michi ab initio usq⁹ ad finem comes in omnibus fuit: & per hoc virtutē totius mee predicationis agnouit. qui in omnibus tētationibus meis socius extitit /fideliter perseverans. quē pre certe ris expertus sum deū colentem /homines diligenter /castum /discendi studiis deditum /sobrium /benignum /iustum /patientem /& sciētem ferre nōnullorum etiam ex iis (qui in verbo dei instrūtur) iniurias. Propter quod ipsi trado a domino michi datam potestatem ligandi & soluendi: vt de omnibus quibuscū decreuerit in terris /hoc decretum sit & in celis. Ligabit enim quod opportet ligari: & soluet quod expedit solui / tanq⁹ qui ad liquidum ecclesie regulam nouerit . Ipsum ergo audire: scientes quia quicq⁹ contristauerit doctorē veritatis / peccat in Christum /& patrem omniū exacerbat deum. propter quod & vita carebit. Ipsum autem qui preest ceteris: oportet medici vicem agere /& non fere bestie furore commoueri eū /qui sibi voluit nomen pastoris vendicare. ¶ Hec Petro dicente. ego Clemens procidens ad pedes eius: rogabam /excusans me /& declinans honorem cathedre vel potestatem. At ille respondēs. Pro hoc inquit: ne me rogaueris. hoc enim fieri statutum est michi: & eo magis quo excusas . quia hec cathedra /eū qui copit eam & audacter expetit /non requirit: sed ornatum moribus /& verbo dei eruditū. Quod si esset aliquis melior /si quis michi adiutor tam sedulus extitisset /si quis tam plene doctrine mee rationem cepisset /sed & ecclesiasticas dispositiōes a me tam plene didicisset: habens alium talem /nō te eligerem /bonum opus susci-

verba petri
Clemētem
ad cetū cō
mēdātis

Clemēsse
excusans

pere nolentem. Superfluum est ergo alium querere: cum primicias eorum qui de gentibus per me saluantur/ & precipue huius vrbis/ te primū obtulerim deo. Sed et illud intuere. quia si periculum peccati times/ suscipere refugiens ecclesie gubernacula: certus esto quia amplius peccas/ qui populum dei velut in fluctibus positum & periclitante (cum possis) iuuare subterfugis/tui tantummodo habens considerationē/ & non quod in cōmune omnibus expedit prouidens. Sed certus esto: quod necesse est te suscipere omne periculum . quia nec ego pro salute omniū ab obsecratione cessabo. quanto ergo citius michi acquieueris : tanto me citius laboris & tristicie mee merore leuabis . noui etiam o Clemens q̄ tibi tedia/ molestias/ pericula/etiam & opprobria ineruditū vulgi/ indocilisq̄ cociliem . que tota mente (Icio) quod constanter & fortiter feres / respiciens ad illam spem que tibi apud deum/patiētie preparat coronam. sed & illud te cupio mecum/ iusta ratione prospicere . quando maxime opera tua indiget Christus / nunc cum inimicus aduersus sponsam eius cōmouet bellū/ an in futuro tempore quādō iam Christus post victoriam triumphabit/nec vltra vlliū opera indigebit? Quis non etiā parui sensus intelligat: quod istud est tempus/in quo operam tuā Christus requirit : Tota igitur mēte in presenti necessitate prebe operā tuam : & auxilium in preliis exhibe regi optimo/remunerations magnificas post victoriam reddituro. Libēter ergo suscipe episcopatus officiū. eo maxime quo ecclesiasticas dispesationes a me probabiliter dīdicisti: vt salus eorum qui per nos confugerunt ad deū/nequaquā vacillet. ¶ Verūtamen & breuiter te de ipsius dispensationis ordine : coram omnibus cōmonere necessariū duco. Te quidem opportet probabiliter & irreprehensibiliter viuere: atq̄ summo studio niti/ vt omnes vite huius occasiones abiūcias. ne fideiussor existas. ne aduocatus litium fias. neue in villa aliqua occupatione prorsus inueniaris/ mundialis negocii occasione perplexus. Necq; enim iudicem aut cognitorem seculariū negociorū hodie te ordinare vult Christus . vt ne prefocatus presentib; hominū curis: non possis verbo dei vacare/ & secundū veritatis regulam/secernere bonos a malis . Ita nāq; opera que tibi minus congruere superius exposuimus: exhibeāt sibi inuicem discentes. id est laici . & te nemo occupet ab iis studiis: per que salus omnibus datur. Sicut enim tibi impietatis crimen est/ negligētis verbū dei studiis/solicitudines suscipere seculares: ita & vnicuiq; laicoruū peccatum est/ nisi inuicē sibi etiā in iis que ad cōmunis vite vsum pertinent/ operā fideliter dederint. te vero securū facere/ & iis quibus debes vacātē : omnes cōmuniciter elaborent. Quod si forte a semetipsis hoc laici non intelligūt: per diacones edoce: dis sunt/ vt tibi/ solius ecclesie solicitudines derelinquāt. quo ipsa vt dignū est/ dispē sare sufficias: & veritatis verbo abūdantius/ & studiosius deseruire. si enim mūdī libis curis fueris occupatus: & te ipsum decipies/ & eos qui te audiūt. nō enim poteris que ad salutē pertinent/ plenius singulis quibusq; distinguere. & ex eo fiet vt et tu tanq; qui nō docueris que ad salutē hominū pertinent/ puniaris: & discipuli per ignoratiā pereant. idcirco igitur tu quidē ad hoc solū vacato : vt opportune et sine intermissione doceas verbū dei/ per quod salutē cōsequi possint. Illi vero cū tanta reuerētia verbū suscipiant : vt qui sciat legatū te & preconē esse veritatis/ & quodcuq; ligaueris super terrā esse ligatū & in celis/ & quodcuq; solueris super terrā etiā illic esse soluendum. quādoquidē & tu(vt dixi)que opportet ligabis: &

Ammonitione & pcepta Petri ad Clemērem

Liber

Monita pe-
tri ad pres-
byteros

Que expedit solues. Et ad te quidem qui prees ista sunt monita / & his similia. Ad presbyteros vero ista sunt. Ante omnia ut pudicitie sit uideres: adolescentes nuptiis iungant/quo calorē feruētis etatis/coniugii lege preueniant. sed ne in prouectio-ribus quidē curā habere huiusmodi negligant: quia in multis etiā cū senuerit cor-pus/cōcupiscentia viget. Ne forte ergo fornicationis labes/occasione accepta tāq venenū pessimū serpat in vobis: cauere & preuenire necessariū est/ne quod in vo-bis adulterii occultū caleat incendium. Et quid in omnibus peccatis adulterio gra-uus: secundū nāc in penis obtinet locū . quandoquidem primū illi habent: qui aberrant a deo/etiā si sobrie vixerint. Propter quod & vos o presbyteri ecclesiam excolite:& adornate sponsam Christi ad pudicitiam. sponsam autē dico/omnem ecclesie congregationem: que si pudica fuerit inuenta a sponso/ingentibus ab eo donis & honoribus honorabitur . & vos velut ministri sponse/ & amici sponsi: ingenti gaudio & letitia perfruemini. Si vero sponsa hec reperta fuerit cōmacula-ta peccatis: ipsa tāq indigna extrudetur a regalib⁹ thoris. vos autē penas dabitis: si forte per vestram negligentia vel desidiā irrepserit contagio seu peccati. Qua-propter igitur āte oia/sobrietatis & pudicitie solicitudinē gerite. valde enim apud deū graue crimen ducitur fornicatio: cuius species sunt quidē plures/sicut & ipse vobis Clemens diligenter exponet. Verūtamen prima species adulterii est: virum propria solūmodo vxore nō esse contentū/ & mulierē non proprio tantū serua-re se viro. Si ergo castus fuerit qs: potest & humanus & misericors fieri/per quod et ipse eternā a deo misericordiā consequatur. Sane sicut adulterii venenū/cunctis malis perniciosius est: ita & amor fraternus & caritas/tot⁹ boni fastigium tenet. Et ideo omnes/diligite fratres vestros : & cū religione ac misericordia respicite ad omnes. orphanis exhibete vos meti plos parētes . vīdūs/ virorū curā impendite: cū omni castitate que necessaria sunt prebētes . iuniores tantū vīdūas: nuptiis co-pulate. iis qui ignorāt artificia: exgrite aliquas honestas occasiones/ quibus vīdū necessariū querāt. Artificibus operā prouidete. Debilibus misericordiā facite. Scio autē omnia hec facturos vos: si caritatē pre ceteris & ante omnia/ in vestro corde defigatis. cuius caritatis suscipiēde/maximū erit fomentū: si frequēter adinuicē cō-munē cibū vestrū/mēsamq faciatis/& quantū vnusquisq valet crebrius panes ac sales suos cū suis fratribus sumat. Per hec enim precipue caritas cōparatur:& cau-sa totius boni in huiuscemodi cōmunione cōstituit. vbi autē pax & bonitas: ibi & salus. Propter quod cōmunes facite cibos vestros: cum iis qui sectū deū fratres sunt/quia ex caritatis fructibus gaudia eterna mercamini . Multo autē sollicitius: esuriētes reficite/& sitiētibus potū date/nudis vestimentū. egrotos visitate. & eos qui in carcere sunt: prout possibile est/iuuate. peregrinos satis própte: in domib⁹ vestris suscipite. Et ne omnia nūc sigillatim dicā:omne bonū ipla per se si in vobis fuerit caritas/facere vos docebit. sicut ecōtrario eos q a salute alieni sunt: oē mējū facere/ odiū docet. si qs ex fratribus negocia habēt inter se: apud cognitores seculi nō iudicētur/sed apud presbyteros ecclesie/quicquid illud est dirimiratur/& omni modo obaudiāt institutis eorū. Sup oia autē auariciā fugite: que homines occasiōne presentis lucri ab eternitatis separat bonis. pōdera/mēsuras/stateras: pro los-cis qbusq equissima custodite . deposita fideliter restituite . Que oia & liqua sunt his similia / tū demū solicite & diligēter implebitis: si futurum dei iudiciū sine int-

missione in vestro corde voluatis. quis enim peccare poterit: si semper ante oculos
 suos dei iudicium ponat/quod in fine mundi certum est agitandum. ut tandem qui in hac vi-
 ta bene egerint/cosequatur reposita bona: peccatores autem ut cosequatur prepa-
 ratas penas/de quibus ita futuris dubitare omnino non possum/siquidem cum ita esse ve-
 tura/verus nobis propheta predixerit. unde & vos qui estis veri prophete disci-
 puli/abiciite a cordibus vestris ante omnia discordias/& animorum dissensiones: ex
 quibus omne opus malum procedit. benignitatem & simplicitatem: tota mente seruate.
 Quod si forte alicuius cor vel liuor/vel infidelitas/vel aliquid malum ex iis que supe-
 rius memorauimus latenter irreplerit: non erubescat (quod anime sue curam gerit) cōfiteri
 hec ei qui preest/ut ab ipso per verbū dei & cōsilium salubre curetur. quo possit finis
 de integra & operibus bonis: penas eterni ignis effugere/ & ad perpetuae vite p̄mia
 puenire. ¶ Diacones vero ecclesie tamquam oculi sunt episcopi/oberrantes/& circulustra-
 tes cum verecudia: actus totius ecclesie pscrutantes diligenter/si quem videant vicinum fer-
 ri precipitio & proximum esse/peccato/ut referat hec ad episcopum. ut cōmoneri ab
 eo possit is qui in precipitiū lapsus est: ut reuocetur & non corruiat in peccatum. Ne-
 gligenteres quosque & eos qui rarior ad audiendum verbū dei accedunt/ nec sollicitate ad
 episcopi tractatū cōueniunt: ipsi cōmoneantur & horretur. Si enim assidui sunt ad
 audiendum: non solum vite eterne ex salubri cōmunione capient lucra/verum & quecumque
 ille sunt tristitia vel merores qui ex presentis vite necessitatibus & cladibus temporum
 veniunt/quecumque malorum sermonibus in corde suo velut iacula defixa circulerunt/abu-
 cientur omnia predicationis veritate/& vite eterne doctrina & eruditione purga-
 ta. alioqui si multo tempore auditū subtrahant a verbo dei/ & remaneant in cultu
 viciorū: sine dubio deum amiserunt/spinis ac sentibus occupati. & quid aliud nisi ad
 ignem talis hec terra preparabitur? de his ergo (ut dixi) diaconibus cura sit. sed &
 eos qui secundum carnem egrotant: sollicitate perqrant. & plebi (si forte plebs ignorat)
 indicent de his: ut & ipsi visitent eos/& que necessaria sunt prebeat eis/cum conscientia
 eius qui preest. quod tamē etiam si clam fecerint: non peccabunt. sed & de peregrinis
 similiter episcopo suggerat refouēdis. & cetera his similia: que ad cultū ecclesie &
 ad disciplinā eius pertinet diaconib⁹ cure sint. ¶ Qui catechizant hoc est quod verbo
 instruit incipientes: primo opportet ut ipsi instruti sint. de anima enim agitur. et
 oportet eum qui docet & instruit animas rudes: esse tales/ ut pro ingenio dissentient
 semetipsum possit aptare/& verbi ordinem pro audiētis capacitate dirigere. debet
 ergo ipse apprime esse eruditus & doctus/ irreprehensibilis/maturus/impavidus:
 sicut ipsi probabit fore Clementem hunc post me. Multum est autem si ego nūc desin-
 gulis que unusquisque habere debeat prosequar: verūtamen illud est quod prece-
 teris ab omnibus vobis cupio in cōmune seruari nūc. cōcordiam teneatis: per quam
 solum possitis portū getis intrare/& civitatem regis summi (que pax nominatur) ha-
 bitare. Similis namque est omnis ecclesie status nauim magne: que per vndosum pelagus
 diuersis e locis & regionibus viros portat/ad vnam potentis regni urbē properare
 cupientes. sic ergo urbēs portus ipse omnipotens deus/nauis ecclesia:gubernator ve-
 ro sit christus. Tū deinde pro reti: officium episcopus impletat/presbyteri nautarū/
 diacones dispensatorū teneant locū. qui catechizant/nautologis cōferantur: epiba-
 tis autem/totius fraternitatis multitudine sit similis. ipsum quoque mare:hic mūndus ha-
 beatur. vētorū vero varietates & turbinū: aduersis tempestationibus cōferantur. perse-
 cutiones & tempestationes ac pericula: fluctibus exequātur. terreni vero spiritus/q vel

De confessione

precepta petri pro diaconib⁹

De catechi-
 zatibus id
 est instrue-
 tibus in fide
 Que pax
 nominatur:
 hec est que
 in eloquii
 celestis hic
 rusalem
 pacis & pa-
 radys ap-
 pellatur
 Nautolo-
 gi: q nauis
 gatois rati-
 onē ponunt
 Epibate: q
 nauē con-
 scandunt

de torréibus/vel de cōuallibus spirant: pseudo prophetarū & seductorū improba doctrinē verba ducātur. Promontoria vero & loca cōfragosa: ii q̄ in poteſtatis bus ſeculi ſunt iudicēs/ & pīcula minātur & mortes. bimaria vero loca que dupl̄cibus vnde fallacis eſtib⁹ verberātur: dubiis mēte & de promiſſionis veritate nūtantibus conferantur / atq; ii q̄ irrationabiles fidē noſtrā ratione diſcutiunt/ hipoſtrite autē & dolosi: pyrat⁹ ſimiles habeantur. iam vero rapidus vortex & tartarea charybdis ſaxis illaſa/ naufragia/ ac mortifere ſubmersioēs: qd aliud exiſtimēda ſunt q̄ peccata : reſtat igitur/ vt hec curſu proſpero tuta poſſit portum deſiderate vrbis intrare/ ita deo poſſint prece fundere nauigātes: vt mereātur audiri. Audiri autē a deo ita demū merebitur q̄s: ſi orationes ipie bonis moribus/ & bonis operib⁹ adiuuētur. ſed ante hec/ cū q̄ete & ſilētio epibate/ id eſt laici in ſuis vnuſq; rēſidēat locis: ne forte dū per inqetudinē & iōditoſ/ inutileſq; decuſſuſ/ ſi paſſim vagari ceperit : vel ab offiſio ſuo nautas impediāt/ vel in alteū latus p̄ inqetudinē eouū/ nauis pīſſa depereat. nautologi autē de mercedib⁹ cōmoneāt. & nichil oīno quod ad diligētiā vel ad diſciplinā p̄tinet: diaconi negligāt. preſbyteri velut naute: ap̄tē ſingula ad inſtructionē nauis/ diligēterq; iſtruāt que in ſuo tēpore gerēda ſunt. Et ep̄iſcopus tāq; per retia vigilāter & ſolicite gubernatos verbo: cuſtodiāt. Christus ſaluator dominus/ gubernator ecclēſie: diligatur ab omnibus/ & iſp̄ius ſoliſ ſp̄ce p̄tis ac iuſſis credat & obaudiat omnis ecclēſia. deo quoq; in deſinēter ſuppliciū a cūctiſ pro proſperitatē ventorū: vt nauigātes omniē tribulationē/ & omne pīculū ſuperent / tāq; immane profundum iſtius vīte humāne pelago nauigātes/ in quo eſuriendū ſit & ſitiendū/ nuditatē quoq; ferendū/ moib⁹ etiā corporis & egritudiñ tolerandū/ in ſuper hominū iſidiās ac dolos/ ſepe laborandū. nāq; & diſp̄gendoſ ſe nonnūq; nouerint: ſed aliquando etiam congregādoſ. voiniuſ quoq; et ſuggillationes ferendaſ: cum ex cōfessione peccatorū/ & refectione criminū veſlut male cōgregati in viſceribus fellis/ eſt etiō facienda eſt / & abiicienda p̄roſuſa corde in trinsecus latē amaritudo peccati/ ſi qua forte ex deſideriis iniquis velut ex ciſib⁹ noxiis cōgregata eſt. quam utiq; cū euomuerit quis/ & abiecerit: inqetudinis liberabitur morbo/ ſi tamen poſt vomitū/ que ad ſanitatē pertinēt ſumat. Verūtamen ſcītote cūcti/ quod ſupra omnes vos/ laboret ep̄iſcopus: q̄a vnuſq; veſtrū/ ſuū propriū feret labore/ ille vero & ſuū & ſingulorū. propter quod Clemens tāq; qui omnibus preſſe te noueris: ſingulos prout potueris/ iuua/ & ſingulos releua. qui & ſingulorū onus & ſollicitudines portas. vnde & ego nūc tibi in ſūgens diſpenſationē: ſcīo quia accipio gratiā magis q̄ preſto. ſed etiō confidens/ et fortiter ferens: certus quia laboris tui meritum recipies/ cū ad portū quietis inco luſen hanc perduixeris nauē. Ibi meredes & premia pro omniū ſalute uſcipies: ſi hic pro omniū in columitate vigilaueris. Itaq; ſi te multi ex fratrib⁹/ propter rigorem iuſticie odio habuerint: ex hoc quidē non lederis/ ſed ex huiuscemodi odiis/ amor tibi cōciliabitur dei. Et iōdo ſatage magis/ & refuge ne lauderis ab iniquis: & ne paſſim a male agētib⁹ diligaris. ſed potius tu propter iuſtam diſpenſationē/ & equiſſimā regulā diſcipline: a Chriſto collaudari merearis. Hec cum dixiſſet & hiſ ſimilia complura: rurſum respiciens ad populum dixit. Sed & vos cariſſimi fraſtres & conſerui mei/ huic qui preſideſt vobis ad veritatē docendam: in omnibus obedite/ ſcientes quod ſi quis hūc contriſtauerit/ Chriſtum qui ei docendi creditit/ caſhēram non recipit/ & tāq; qui Chriſtum non ſuſcepereſt: nec deū patrē ſuſcep-

De confeſſione.

Suggillatiōnes: con-
cuffiones / agitatōe-
q; & excita-
tiōes advo-
mitus eie-
tionem.

Verba pe-
tri ad Cle-
mentem

Verba pe-
tri ad po-
pulum

pisse iudicabitur / & ideo nec ipse suscipietur in regno celorum . Propter quod ope-
 rá date ad omnem collectam semper cōuenire : vt nō velut negligentes & desides
 a Christo iudice condemnemini . Conuenientes vero semper ad Clementē: omnes
 date operam pro ipso sentire / & summo studio fauore vestrū erga eū dependere .
 Scientes quia propter singulos vestrum / ipsi magis soli infestus est inimicus : & in
 ipsum maiora suscitat bella . Oportet ergo vos summo studio nitī : vt omni erga
 illū vinculo amoris innexi / plenissimo erga eū inhereatis affectū . sed & vos quoq;
 ipsi vnanimes in omni cōcordia perdurate : quo facilius etiā illi obedire omnes pa-
 riter in consensu & vnanimitate possitis . propter quod & vos salutē consequi : &
 ille possit obtēperantibus sibi vobis / promptius impositi oneris pondus vehere .
 quedā autem ex vobisip̄s intelligere debetis : si qua sunt que ipse propter insidias
 hominū malorū nō potest euidentius & manifestius proloqui . verbigratia . si ini-
 micus est alicui pro malis actibus eius : vos nolite expectare / vt ipse vobis dicat / cū
 illo nolite amici esse . sed prudēter obseruare debetis : & voluntari eius absq; cōmo-
 nitione obedire / & auertere vos ab eo cui ipsum sentitis auersum . sed nec loqui iis
 quibus ipse nō loquitur : vt vnuſquisq; qui in culpa est / dū cupit omniū vestrum
 amicitia recipere / festinet cōciliari ei qui omnibus preest . & per hoc redeat ad salu-
 tem : cū obedire ceperit monitis eius qui preest . Si quis vero amicus fuerit iis quib;
 ipse amicus nō est / & locutus fuerit cū iis quibus ipse nō loquitur : vnuſ est & ipse
 ex illis qui exterminare dei ecclesiā volunt . & cū corpore vobiscum esse videatur:
 mente & animo cōtra vos est . & est multo nequior hostis : q; illi qui foris sunt / &
 euidenter inimici sunt . hic enim per amicitie specie: que inimici sunt gerit / & eccle-
 siam dispergit / ac vastat . & cū hec dixisset in medio corā omnibus manū michi im-
 posuit : & in cathedra sua ingenti verecūdia fractū / sedere me compulit . cūq; sedis-
 sem : hec ad me rursus locutus est . ¶ Precor te o Clemens corā omnibus qui pres-
 entes sunt : vt posteaq; sicut nature debitū est / vite presentis finem fecero / Iacobo
 fratri domini descripta breuiter / vel que ad initium fidei tue sperant / vel etiam quos
 ante fidē annos gessieris / sed & qualiter michi ab initio vlcq; ad finē comes itineris
 et actuū fneris / queq; per singulas ciuitates mie disputante solicitus auditor excepe-
 ris / quodq; in predicationibus meis vel verborū fuerit officiū vel actus / sed & si q;
 me finis in hac vrbe reppererit / omnia q; potes breuissime cōprehensa / ad ipsum te
 destinare non pīgeat . nec verearīs ne forte multum de meo exitu cōtristandus sit:
 cū me pro pītate sublinere nō ambīgat . Erit autem ei grande sc̄ latiū : si dīdicēt
 q; post me non imperitus aliquis / aut indoctus atq; ignorans diuini verbi / myste-
 riū & ecclesiastici ordinis disciplinam vel doctrinalem regulam nesciens : suscep-
 tit cathedram meam . scit enim quia si indoctus & nescius / doctoris officiū accipiat:
 sine dubio discipuli & auditores / ignorantie tenebris obvoluti / in interitū demer-
 gentur . vnde & ego domine mi / cum hec ab eo precepta suscep̄erim : necesse ha-
 bui implere quod iuss̄erat . Indicans tibi & de his ipsis simul / & de illis breuiter cō-
 prehendens que per singulas quasq; vrbes ingrediens / aut in predicatione sermo
 neue protulerit / aut in gestorum virtute perficerit . quāuis tibi de his plura iā ple-
 nius ante descripta (ipso iubēte) trāsmiserim : & sub eo titulo quē ipse precep̄it affi-
 gi / id est Clementis itinerary in predicatione Perri . sed & nunc exponere iam que
 precep̄it . Incipiam .

PETRVS
ad Clemē-
tem

¶ hic li-
ber itinera-
riū etiā Cle-
mentis ap-
pelletur

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI QVE ET ITINERA-
RIVM CLEMENTIS LIBER PRIMVS.

Cap.I.

Go Clemēs in vrbe rhoma nat⁹: ex prima etate pudicitie studiū gesi⁹/dū
e me animi intētio velut qbusdā vinculis solitudinis & meroris/ a puero
innexū teneret. inerat enī michi cogitatio (incertū sane vnde initiu⁹ sum
pserit) crebro ad memoriam meā cōditionē mortalitatis adducēs/ simulq; discuties
vtrū ne sit michi aliqua vita post mortē/ an nichil oīno postea futurus sim. si non
fuerim ātea q̄ nascerer: vel si nulla proſus vite hui⁹ erit post obitū recordatio/ &
ita imēlitas tēporis cūcta obliuionī ac silentio dabīt/ vt nō solū nō simus/ sed neq;
quod fuerim⁹ habeatur in memoria. Sed & illud versabāt in pectore. quādo fac⁹
effet mūndus: aut si oīno fac⁹ sit. vel anteq; fieret/ qd erat: an vero semp fuerit. Nā
certū videbat/ quod si effet fac⁹: effet profecto soluēdus. Et si soluat: qd iterū erit/
nisi forte obliuio cūcta & silentium teget. aut forte aliquid erit: quod nūc sentire
mortalū non potest mens. Hec et his similia nescio vnde inde in ēter animo re-
uoluens: nimietate meroris incredibiliter tabescēbam. et quod est graui⁹: si quan-
do respuere a me huiuscemodi curas velut minus utiles cogitabā/ validiores in me
fluctus solitudinū cōsurgebant. inerat enī michi comes optima: que me qescre
nō sineret/ immortalitatis cupido. Vt enī post rerū exitus docuit/ & gratia oīpotē-
tis dei ostēdit: hec me animi intētio ad inq̄litionē veritatis/ & agnitionē vere lucis
adduxit. Ex quo factū est: vt lugrē post modum eos/ quos prius ignorās/ beatos
credebam. Igitur cū a prima etate in huiuscemodi animorū intētione versarer: cu-
piēs aliqd discere/ philosophorū frequētabā scholas. vbi nichil aliud q̄ dogmatū
assertiones & ipugnationes videbā agi: sine fine certamina/ arte sillogismorū con-
clusionūq; agitari versutias. & si aliquādo qdē optinebat hic sermo/ quod imor-
talis effet anima: gratulabā. si quādo vero arguebat quasi mortalis: cū tristitia di-
scedebā. Neutrū tamē in corde meo firmitudinē veritatis tenebat: sed hoc rātū itel-
ligebā quod sentētie ac diffinitiōes rerū/nō pro natura sui ac veritate causarū: sed
pro ingeniis defendētiū false imaginaretur aut vere. eoq; magis in profundo pecto-
ris cruciabar: q̄ neq; aliqd ex iis q̄ dicebātur tāq̄ firmū tenere poterā/ neq; abiicere
desideriū req̄redi: sed quāto magis negligere conabar/ ac spnere/ tāto ardēti⁹ (vt lu-
pra dixi) velut cū quadā mole/ latēter se ierēs huiuscemodi cogitatio/ mētē atq; a-
nimū possidebat. Coangustar⁹ igit̄ inuētiōe rerū: aiebā apud memet ipsum. qd in-
aniter laboramus: cū manifestus sit terminus rerū: si enī post moriē nō ero: nunc
sup̄flio crucior. si vero michi erit vita post obitū: seruem⁹ illi vite sui tēporis mo-
tus/ ne forte iis q̄ nūc patior / aliqua me ibi tristiora suscipiat/ nisi pie ac sobrie vi-
xero. & secūdū nōnullorū sentētias philosophorū: ne Pyriphlegetonti fluiō/ vel
tartaro (vt sisyphus & tityus/ sed & vt ision ac tātalib⁹) eternis in iferno suppliciis
tradar. & rursus michi metipsi respōdebā: sed her/ fabule sunt. aut si ita est: in reb⁹
dubitis prestat pie viuere. Sed iterū reputabā meū/ quomodo possim sub incerto
iusticie premio: a peccati me libidine continere: maxime cū etiā que sit ipsa iusticia
que deo placeat/ apud me habetur incertū. & neq; si immortalis est anima: an sit
aliquid que sperare possit agnoscam/ nec quid certi sit futurū nouerim. nec tamen
quiescere ab huiuscmodi cogitationibus possum. quid igit̄ agam. hoc faciā. Egy-
ptum petam: atq; ibi hierophantis vel prophetis qui adytis presunt amicus effi-
ciar/ & pecunia ab eis inuitatū magū precabor. vt educat michi animā de infernis

pyriphle-
geton
Tartarus
Sisyphus
Tityus
Ision
Tantalus

Hierophā-
te: sunt sa-
cerdotes

41

per eam quam necromantiā vocant: tanq; de aliquo negocio consulere cupiēti.
Mīchī vero hec erit cōsolatio: si imortalis est anima. probatio autē anime quod
imortalis sit: nō ex eo quod loquitur erit mīchī certa/vel ex eo quod audio/sed
ex eo quod video. vt oculis meis cernens eā: certissimā de reliquo immortalitatis
eius sententiā teneā. nec enīm vltra poterit veritatē visus: verbōrū fallacia/&
auditio incerta turbare. Verūtamē hāc ipsam deliberationē meā retulī ad quendā fa-
miliarē mēū philosophū: qui mīchī cōsiliū dedit/ne hoc facere auderē. si enī inqt
euocāti mago non obediat anima: tu post hec tanq; nichil esse putās post mortē/
desperabilis viues/quippe qui & illīcita tentaueris. si vero & aliqd ibi videre tibi
visus fueris: que tibi religiō/aut que pietas/ ex illīcitis tradetur & impīis: exosum
nāq; diuinitati huiuscemodi negotiū ferunt: & aduersari deū iis qui animas post
absolutionē corporū/vexāt. Ego vero his auditis/ pīgrior quidem sum redditus
ad hoc quod parabam/nec tamen vsquequaq; aut desiderium ponere poteram/
aut molestiam cogitationis abiicere.

Cap. II.

e T ne lōga vtar narratione. Cū his ergo cogitationis mee estibus agitarer:
fama quedā sensim in imperio Tiberii cesaris (initio ex oriētis regionibus
sumpto) peruenit ad nos: & per singula cōualescēs velut a deo quidā bonus nū
cius missus/vnuersum orbē replebat/nec patiebatur diuinā maiestatē silētio tegi.
Diffundebatur ergo fama per singula loca annūciās quod esset quidā in iudea: q
sumpto a tēpore veris exordio/regnū dei euāgelizaret iudeis/ idq; percepturos di
ceret eos/ qui mandatorū suorū & doctrīne instituta seruassent. vt autē sermo ei⁹
fide dignus ac diuinitatis plenus esse crederetur: virtutes multas & signa & prodī
gia mira efficere iussione sola dicebatur/ ita vt tanq; a deo potestate habēs surdos
faceret audire/cecos videre. debiles & claudos erigeret: atq; omnē infirmitatē/cū
etosq; demones effugaret/ sed & oblatos sibi mortuos suscitaret. leprosos quoq;
eminis vidēs curaret: & nichil omnino esset/quod ei impossibile videretur. Hec
et horū similia/processu tēporis crebris iā nō rumoribus: sed manifestis quodam
modo aduētantū ex illis regionibus nūciis/firmabātur/& ipsa iam per dies singu
los rei veritas patescebat. Deniq; in vrbe per loca conuētus fieri/& de hoc sermo
ne tractari solebat: atq; in admirationē res haberī cepit/ quisnā hic esset qui appa
ruit/ vel quid nūciā a deo hominib; detulisset. donec sub eodē annovir quidam
astans in vrbis loco celeberrimo: clamaret ad populū dicēs. Audite me o ciues ro
mani: Filius dei in partibus adeſt iudee: promittēs oibus volētibus se audire vitā
eternā. si qui tamē secundū voluntatē eius (a quo missus est) dei patris: actus suos
dixerit. Propter quod cōuertimini a malis ad bona/a tēporalibus ad eterna: &
agnoscite vnū deū celi terrecq; rectore/in cuius iustis cōspectibus/vos iniuste mū
dū eius habitatis. sed si cōuertamini & secundū voluntatē eius agatis: ad futurū ei⁹
seculū veniētes/& eterni effecti/ineffabilib⁹ eius bonis ac premiis p̄fremēti. Erat
autē vir iste qui hec loquebatur ad populū/ex oriētalibus locis/natione hebreus/
noīe Barnabas: q; se etiā vnū diceret ex eius esse discipulis/mis̄sūq; ob hoc/ vt hec
volētibus indicaret. Quib⁹ ego auditis: cū reliqua multitudine seq; eū cepi & audi
re quid diceret. intelligebam sane quod nichil dialectice artis esset in homine: sed
simpliciter & absq; vlo dicendi fūco que audisset a filio dei/ vel vidisset expone
ret, assertiones enim suas non argumentorum virtute muniebat: sed verborum

Tyberius

Hec fama
de domi
no salua
tore no
stro agita
batur rho
me: qui na
tus sub Au
gusto/mira
cula diuini
tatis sue pa
tefecit sub
Tiberio

Barnabe
verba ad
romanū
populū,

Barnabas.

Liber

et mirabilium que annunciat / testes multos ex ipso etiam circstante populo producebant. Verum quoniam ad ea que sincere dicebatur: libenter annuere populus & amplecti sermonem simplicem cepit: si qui sibi eruditus videbatur & philosophi/dere hominem ac spernere ceperat / & syllogismorum in eum tendiculas velut validissima arma proferre. At ille interitus / & velut deliramentum argutias eorum ducet: nec responsione quidem dignos eos iudicabat / sed ea que proposuerat exsequebatur intrepidus. Denique cum loquenti ei quidam proposuerat: cur ita factus esset culex / ut cum sit animal exiguum / & sex habeat pedes / insuper ei addite sint & ali. elephas vero cum sit immane animal / neque alas habeat: quatuor tantummodo pedes habet / ad hec ille nec respiciens quidem: sermonem suum quem importuna propositione interruperat / continuata intentione peragebat . ac sola amonitione per singulas quaque interputationes addita: nos eius qui misit nos / verba factaque mirabilia annunciare vobis in mandatis habemus: fidemque eorum que dicimus non ex argumentis arte quesitis / sed e vobis ipsis / productis testibus / confirmare. Agnosco enim plurimos astare in medio vestrum / ex iis: quos una nobiscum memini audisse que audiuimus / & vidisse que vidimus. sit autem in vestra potestate: vel recipere que annunciamus / vel spernere. nos enim quod vobis expedire nouimus: tacere non possumus. quia nobis si taceamus damnum: vobis vero que dicimus si non recipiatis / pernicies. Sed & ipsis propositionibus vestris respondere perfacile possem: si veritatis discende quereretis causa. de culicis dico atque elefantis differentia . sed nunc de creaturis dicere vobis aliquid absurdum est: cum a vobis ipse omnium creator & conditor / ignoretur. Hec autem cum dixisset: velut ex uno consensu / indisciplinato ore omnes risum dederunt / incutere ei verecundiam / & silentium imponere cupientes / barbarumque ac minus sane mentis eum acclamantes. Ego vero cum hec ita fieri cernerem / zelo quodam nefario unde repletus ac religioso furore succensus: silere non potui. sed cum omni libertate proclamans: rectissime (inquit) deus omnipotens abscondit a vobis voluntatem suam / quos agnitione sui preuidit indignos. sicut ex iis que nunc agitis: sane sapientibus palam est. nam cum videatis predicatorum volitatem dei aduenisse (quia nullam sermo eius grammaticae artis scientiam profitetur: sed simplicibus & impolitis sermonibus profert aduersitatem / ita ut oes qui audiunt / sequi possint / & intelligere que dicuntur) rideatis salutis vestre ministros & nuncios / ignorantes quia vestra (qui vobis periti & eloquentes videmini) condonatione est / quod apud agrestes & barbaros habeatur veritatis agnitus. que cum ad vos venerit: nec quasi hospita suscipitur. que (nisi interpretantia vestra & libido obliteret) citius esse & vernacula debuisset. ut ex his arguamini: quod non veritatis amici & philosophi / sed factantie sectatores & vaniloqui estis. qui veritate non in simplicibus verbis: sed in versutis & callidis creditis habere. & innumerabilia verborum profertis: vniuersi verbis nequamque precio pensitanda. Quid ergo de vobis futurum putatis vos / o omnis turba grecorum: si erit iudicium dei sicut iste dicit: sed nunc omitentes ridere in perniciem vestri virum hunc: respondeat mihi qui vult ex vobis. quoniadem solo latratu vestro obturbatis etiam aures eorum: qui salvi esse volunt. & mentes que ad fidem parate sunt: ad infidelitatis lapsum / vestris obturbationibus declinatis. Que vobis erit unquam venia: qui veritatis nuncium / promittentem vobis agnitionem dei ridetis / & iniurias afficeris. Que utique etiam si nichil veritatis afferret: per ipso tam benignitatis erga vos propo-

Barnabas/
generose
argutas fo
phistarum
cōtemnit
Questio
stulta ppo
sita Barna
be de culi
ce & ele
phante.

Clemens

sito/gratum acceptumq; habere deberetis . Hec & his similia cum prosequeret: plurimus astatis populi fremitus concitabatur . dum alii velut erga hospitem miseratione mouerentur/meumq; sermonem/consequenter habitum probaret: alii petulantes & stolidi in me quoq; pariter vt in Barnabam effrenati/animi fracula diam concitarent. Sed cum ad vesperam iam declinaret dies:apprehensa Barnabe dextera/obluctantem licet/eum ad meam tamen adduxi domum/ atq; inibi manere feci/ne quis forte ex indocili vulgo inticeret ei manus.

Cap.III.

a Liquantis igitur diebus vna positi: differente eo paucis sermonem veritatis/libenter audiebam. Vrgebat tamen profectionem : dicens se diem festum religionis sue qui imminaret/omnimodis apud iudeam celebraturum/ ibiq; de reliquo cum suis ciuiis ac fratribus permansurum/euidenter indicans iniurie se horrore perculsum. Deniq; cum ego dicerem : tu michi tantum eius viri quem apparuisse dicas expone doctrinam/ & ego meis sermonibus tua dicta cōponēs/ omnipotentis dei regnum iustitiamq; predicabo . & post hec si volueris: etiā nauigabo tecum. valde enim cupio videre iudeam : vobis cum fortassis perpetuo permanens. Ad hec ille . Tu inquit si quidem videre vis patriam nostram/& discessre que desideras: iam nunc mecum pariter nativa. si vero aliquid te tenet: signa tibi habitationis nostre derelinquā/vt cum venire volueris/ inuenire nos facile possis. ego enim crastino aggrediar iter. Quem vbi immobilem vidi: descendit cū ipso usq; ad portum/ ac diligenter ab eo signa que dixerat habitationis accepi / dicens ei. quia nisi aliquantulum pecunie/ necessario michi esset a debitoribus reposendum: nichil omnino differrem/ velociter tamen insequar iter tuum . Cum hec discesssem/commendato eo attentius iis qui nauī preerant: regressus sum tristis. Habebat enim me recordatio consuetudinis boni hospitis/ & optimi amici . diebus autem paucis remoratus & iis que debebantur ex parte aliqua profligatis (plurima enim festinādī studio / neglexi: ne a proposito impedirer) enauigauī cōtinuo in iudeam . & post dies quindecim : cesaream stratonis que est palestine vrbs maxima/appulsus sum . cumq; nauī egressus/ hospitium quererem : rumore populū comperi/quod Petrus quidam illius qui in iudea apparuit/signa multa ac prodigia diuinitus gesta inter homines ostēdit discipulus probatissimus/ crastino cum Simone quodam samaritano/ex castello cetonū habiturus esset verborum questionumq; certamen . Quibus ego auditis: rogabam demonstrari michi eius hospitium . quod cum comperissest/ atq; ante fores constitissest : ingerebam me ianitori quānam essem/atq; vnde aduentarem . & ecce Barnabas procedens statim vt me vidit in complexus meos cucurrit/gaudio illachrimans:atq; apprehensum me manu introducebat ad Petrum . Quem cum michi eminus ostendisset. Hic inquit Petrus/ quem tibi maximum in dei sapientia dicebam / cuiq; de te rursus sine cessatione locutus sum . Ingredere igitur tanquam ei bene cognitus: omnia enim que in te sunt bona / verissime comperit : & religiosum propositum tuum diligenter agnouit / ex quo & summo desiderio agitur videndi te . vnde magnum ei hodie munus: meis te manibus offero . Simulq; oblatō me : ait . hic est Clemens Petre . At benignissimus Petrus auditō nomine : accurrens protinus inhesit osculis meis . & post hec cum sedere me fecisset : ait . Beneficiisti / predicatorem veritatis hospicio recipere Barnabam / nichil veritus populi

Barnabas
repetit ex
vrbe iudeā

BARNABAS

Clemens na
uigt in iu
deam

Simon ma
gus.

Barnabas,

PETRVS
Clemētem
suscipit,

Liber

insanientis furorē. beat⁹ eris. sicut enim tu legatū veritatis / omni honore dignū duxisti: ita te quoq; peregrinantem & hospitantem veritas ipsa suscipiet, / & ciue proprie virbis ascribet. & tūc tibi erit gaudiū magnū: quod exiguam nūc impariens gratiā/eternorum honorū heres ascriberis. Nūc ergo ne labores michi expōnere animū tuū, cuncta enim de te ac de morib⁹ tuis: Barnabas fidelis sermone perdocuit/quotidie pene & indesinenter/bonorū tuorū memorīa repetens. & vt tibi breuiter tanq; vnanimī iam amico/quod in re est diffiniā: si nichil est quod te impedit/iter age nobiscum / & audi sermonē veritatis quem habituri sumus p loca singula/vsquequo ad ipsam nobis perueniendū sit vrbem romā. Nunc & tu si quid desideras: dicio. Cūq; ei exposuissē quid in initio propositi gesserim / & quomodo p inanes effusus sum questio[n]es / & illa omnia que tibi deo dilecte laco be in principiis indicaui (vt ne eadē repetā) libenter promisi cū ipso me iter actūrū. hoc est enim aio:quod cupidissime expetebam. Verūtamen prius michi cupiorationē veritatis exponi: & vt sciam si mortalis an immortalis est anima . & si immortalis: vtrū pro iis que hīc agit ducatur ad iudicium . sed & que sit iusticia que deo placeat: scire desidero. Tum preterea si factus est mūdus: vel quare factus est: aut si soluendus est: an in melius renouandus/aut si omnino post hec nō erit mūdus. Et ne per singula progrediar: hec atq; horum similia vt se habeāt/discere me velle respondi.

¶ Collocutio Petri & Clementis.

Cap.III.

PETRVS

Institutio
mala
Sodalitie
male
Affuetudo
mala
Colloquia
praua
Presūptio[n]es non re
ste

D hec Petrus. Breuiter (ingt) tibi o Clemens rerū scientiam tradam: & ausculta iam nūc. Volūtas & consiliū dei latuit homines: multis ex causis. Primo quidē pro institutione mala/pro sodalitatibus pessimis/pro consuetudine nequā/pro colloquiis non bonis/pro presumptionibus min⁹ rectis. Pro his inquā omnibus: primo error/deinde contemptus/tum infidelitas & malitia/auracia quoq; & vana iactantia/ aliaq; his similia mala : velut fumus quidā immēsus vniuersam domū huius mūdī repleuit/& habitantibus intrinsecus/intuēdi conditorē suū/aspectū liberum nō dedit/ neq; que ei essent placita perspiciendi. Quid igitur iis qui sunt intrinsecus conuenit: nisi vt exintimis precordiis clamore prolatō/auxiliū inuocent eius/qué solū domus fumo repleta nō claudit/ & accedens aperiat ianuam domus/quo possit fumus quidē qui intrinsecus habetur excludi/lux vero solis qui extrinsecus splendet induci: Hunc ergo qui ad auxiliū domus caligine ignorati& & viciorū fumo replete perquiritur: illū esse dicimus/qui appellatur ver⁹ propheta. qui sol⁹ illuminare animas hominū potest: ita vt oculis suis viā salutis euīdēter inspiciāt. Aliter enim impossibile est de rebus diuinis/eternis cognoscere: nisi quis ab isto vero propheta didicerit. Quia sicut ipse paulo ante memorabas: fides rerū causarūq; sentētie/ pro ingeniis magis defendētiū pōderātur. Vnde & eadem causa nūc iusta/nūc putatur iniusta: & quod modo verū vī debatur/alteri⁹ assertione fallsum videtur. Ista de causa religionis ac pietatis fides: verī prophete presentiā postulauit. vt ipse nobis diceret de singulis/prout se ipsa veritas habet: & doceret quomodo oporteat de singulis credi. Et ideo ante omnia fidem prophete/omni cū examinatione oportet probari. qué eū cognoveris vere esse prophetā: de reliquo cūcta ei credas oportet/nec vltra discutere eum per singula que docuerit/sed habere firma & sancta que dicit. queq; quāvis fides suscipi

videantur: ante habita tamē probatione creduntur. Cū enim semel ex initio prophetie veritas examinata cōstiterit: reliqua ea demū fide audiēda sunt/ & tenēda/ qua eū doctorem veritatis esse iam cōstitit. Et sicut certū est cuncta secūdū veritatis regulā teneri oportere / que ad diuinā sc̄ientiā spectant: ita indubitatū/a nullo alio nisi ab ipso solo sciri posse quod verū est. ¶ Et his dīctis: tam michi aperte & tam dilucide quis esset ver⁹ propheta/ & quomodo iueniretur exposuit/ vt ego michi ante oculos habere & manu cōrectare viderer probationes/ quas de prophetica veritate protulerat/ ingentiq; stupore cōsternarer / quomodo ea que omnes querūt/ ante oculos posita nullus videt . Vnde & (iubete ipso) ea que ad me locutus est in ordinem redigens/ librum de vero propheta cōscripsi : etiāq; de cesarea ad te (ipso iubente) transmisi. dicebat enim mandatum accepisse abs te: vt per singulos annos si qua a se essent dīcta gestaq; ad te descripta trāmitteret. interea initio sermonis sui quē prima die habuit ad me de vero propheta & de aliis plurimis/ cum me instruxisset plenissime: addidit etiā hec . vide inquit de reliquo & interesto disceptationibus meis. quia si quando necessitas attulerit: habiturus sum cū iis (qui contradicūt) conficiūt. aduersum quos disputans etiā si forte inferior visus fuerō: non formidabo/ ne forte de iis que tibi a me sunt tradita tu in dubiū venias . quia etiā si ego visus fuerō superari : nō tamen iccirco & ea que nobis verus propheta tradidit/ infirma videbūtur. spero tamē q; in disputationibus supereremus: si tamē rationabiles sint auditores & amici veritatis / qui discernere valeāt vim speciemq; verborū/ & agnoscere quis sermo ex arte sophistica veniat/ non veritatē cōtinēs/ sed imaginē veritatis. & quis sit qui simpliciter ac sine fuso prolatus: omnem vim non in specie & ornatu/ sed in veritate & ratione possideat. ad hec ego omnipotenti (inquā) deo gratias ago: quia vt optauī vt desiderauī instructus sum. verū tamen de me in tantū debes esse securus: q; de iis que didicī abs te in dubiū venire non possim. vt si tu ipse velis aliquādo fidē meā/ a vero propheta transferre/ omnino non possis: ita pleno spiritu hausi que tradidisti. & ne putes magnū tibi me aliquid polliceri/quod ab hac fide negem me posse transferri: certū est apud me/ quia quicūq; hominū hanc de vero propheta acceperit rationē/dubitare vltra de veritate nullatenus poterit. & ideo cōfido de hoc diuino dogmate/celitus definitio: in quo omnis ars malitie superatur aduersus prophetā. etenim nec argumēta nec ars vlla stare sufficiet/nec sophismatum/lilogismorumq; versutie: sed omnis q; audierit de vero propheta/ necesse est vt statim desideriū capiat ipsius veritatis/nec vltra sub occasione veri querēdi/diuersos patiatur errores. propter quod domine mi o Petre: nolo sis vltra sollicit⁹/tāq; de eo qui nesciat quid acceperit/ & quantū sibi cōmissum sit muneris. certus esto q; scienti & intelligenti : gratiā consulisti. nec facile possum decipi: propterea q; que diu desiderabā/cito videor adeptus. potest enim fieri vt alius desiderans/cito adipiscatur : alius nec tarde ad desiderata perueniat. ¶ Et Petrus his a me auditis: gratias (inqt) ago deo meo/ & pro salute tua/ & pro requie mea . valde enim delector: quia intellexisse te video quanta sit virtutis prophetice magnitudo. & q; aīs nec si ego ipse cupiā(quod absit) potero te transuertere in aliā partem. ex hoc iam incipe esse nobiscū: & crastina die interesto disputationibus nostris . erit enim michi certamen cū Simone mago. cūq; hec dixisset/ lecessit vt cibū caperet cum suis : me autem leorū velsi

Liber deve
ro prophe
ta: quē mi
sit ad Iaco
bū fratrem
domini nō
habetur.

PETRVS
leorū ve
lēbatur a
gentibus

iussit. & post cibū cum laudē dedisset deo / & gratias egisset: etiam huius ipsius fā
etī mīchī redidit rationē / & addidit dicens. de tibi deus exequari nobis in omnib⁹:
vt percepto baptismate / possis ad eandem nobiscum conuenire mensam. & his
dictis: quiescere me iussit. iam enim somnum: natura corporis / & ratio temporis
inuitabat.

Cap. V.

zacheus

Posteriora vero die: matutinus ad nos ingrediebatur Zacheus. & cum salu-
tasset: ait ad Petrum. differt Simon certaminis diem / in vndeclimā mensis
presentis: que est post septem dies. tūc enim magis vacuū sibi tempus disceptandi
affiūmat. sed & mīchi videtur cōperendinatio eius / etiam nobis esse necessaria: vt
plures cōueniant / qnī disputationis nostre vel auditores vel iudices fiant. veritā-
men si probabile tibi vīdetur: inter moras / ea que in cōtrouersiā venire posse ope-
namur / inter nosmetipso prius discutiāmus. vt vnuſquisq; nostrū cū que propo-
nenda sint / & que respondenda cognoverit: apud semetipsum pertractet si recte se
habeat / aut si iuenire poterit aliquid aduersarius quod obiciat / aut quod obiecta
frustretur. si vero ex omni latere que a nobis dicēda sunt / claruerit esse munita: ita
demū confidēter questionis inceatur exordiū. & quidē mea hec est sententia: quod
ante omnia requiri oporteat / quid sit omniū p̄mū / quidue immediatū / quid etiā
causam esse omniū que sunt dicendū. deinde cūcta que sunt / si facta sunt: & a quo /
et per quem / vel propter quem / vtrum ab uno / an a duobus / an a multis accepere
substantiam: & vtrū ex nullis substantibus / an ex aliquibus sumprasint & exorta-
tum si est aliqua virtus in altissimis aut in infernis: si est aliqd melius omnibus / aut
cūctis inferius. si sunt aliqui mortu⁹ / an nulli. si hec que videntur / erant semper aut
erūt. si extiterint nullo operāte: & nullo soluente delabētur. si inquā ex his initiū
acceperit disputatio: puto quod ea que queruntur diligenti examinatione discussa/
facile clarellat. cū autē hec claruerint: eorum que sequuntur in promptu reperiētur
agnitio. ego quid senserim protulī: quid etiam tibi videatur indicare ne pīgeat.

PETRVS

Ad hec Petrus. dic inquit interim Simoni: faciat vt libet. certus quod diuina pro-
uidētia largiente: semper nos inueniet paratos. & Zacheus quidem / que audierat
egressus est / Simoni nūciare. Petrus vero respiciens ad nos & intelligens contrista-
tū me esse pro dilatione certaminis / ait. q credit summi dei prouidētia dispensari
mūdū: non debet o amice Clemens de singulis que quoquomodo accidūt / cōfiter-
nanter accipere. certus quod iusticia dei etiā ea que luperflua vīdetur aut cōtraria
in unoquoq; negocio: oportuno exitu / cōpetentiq; dispensat / precipue tamē er-
ga eos qui eū familiarius colunt. & ideo q de his (vt dixi) certus est: li quid euéniat
cōtra sententiā / nouit pro eo merorem de animis expellere / meliori sententia mani-
festum habens / quid dispensatione boni dei etiā quod cōtrariū putatur / vertatur
in melius. propter quod o Clemens: etiā nūc / non te cōtristet magi Simoni ista
dilatio. credo enim quod per dei prouidētiā gestū sit / ad utilitatē tuam: vt possim
tibi rationē fidei nostre / in hac septem dierū cōperendinacione / absq; aliquo stre-
pitū / per ordinē cōsequēter exponere / secūdū traditionē veri prophete. qui solus
icit que facta sunt / vt facta sint & que sunt vt fiāt / queque erūt vt erūt. que tamē
manifeste quidē dicta / nō tamē manifeste scripta sunt: in tantū vt cū legūtur intel-
ligi sine expositore nō possint / propter peccatū quod coadoleuit hominib⁹ / sicut
superius dixim⁹. Iccirco igitur explanabūtur tibi p me / omnia: vt in tis quæ scripta

sunt/dilucide que sit sententia legislatoris/agnoscas. cūq; hec dixisset/exponere mihi singula de iis que in questione esse videbatur legis capitulis/cepit: ab initio creature vsc ad id temporis/quo ad eū cesareā deuolutus sum/hec michi dicens . dillatio Simonis cōtulit/vt per ordinē cūcta cognosceres (alias inquit secundum ea que oportunitas sermonis attulerit) de singulis qbusq; que nūc cōpeditiosius diximus/ latius differemus. vt secundū ea que pollicitus sum tibi: plenius de omnibus/perfectiusq; cognoscas . quia ergo hodierna adhuc nobis supereft dies ex iis qui dillati sunt: volo tibi rursus/ea que dicta sunt breuiter iterare/ vt magis tibi ad memoriam reuocetur. exin cepit hoc modo/mentibus meis innouare que dixerat. meministi o amice Clemens que michi fuerat de seculo eterno ac finē nesciē/narratio . Tū ego nichil inquā o Petre aliquādo retinebo: si hoc omittere aut obliuisci potero. Et Petrus (libēter hac mea respōsione suscepta) gratulor tibi inquit q; ita respōderis: & nō q; hec ipsa facile dicas/sed te meminisse protuleris. que enim summa sunt: silētio honorari volūt. ad finē tamē eorū que de ineffabilibus meministi; dic que retines ex iis que secundo in loco a nobis dicta sunt/que proferri facile queūt. vt peruidēs tenacitatē memorie tue: de quibus volo promptius tibi indicē/& libēter aperiā. Tū ego vbi aduerti eū auditorū memoria gaudere: nō solū inquam diffinitionis tue memor sum/sed & prefinitionis illius que ante diffinitionē posita est/& omniū pene q; exposuisti/sensem integrū seruo/etīa si verba nō omnia. quia tāq; vernacula anime mee & ingenita/effecta sunt que dixisti . nimū enim sicuti michi: dulcissimū poculū porrexisti.& ne putas q; rerū immemor/verbis te occupē: iā nūc que dicta sunt in memoriam reuocabo/ in quod me plurimū iuuat ordo disputationis tue. etenim quia cōsequenter directa sunt & librate ordinata que dicas: iccirco & facile ad memoriam ordinis sui lineis reuocātur. multū nāq; ad recordandū: prodest ordo dictorū. cū enim recolere singula p;cōsequentiā ceperis: vt aliqd deest/statim sensus inquit/& cum inuenierit feruat. aut certe si inuestigare nequiverit : a magistro requirere nō pigebit . sed ne moram faciā in reddendis iis que poscis a me: retexā breuiter que de veritatis diffinitionē tradidisti . Erat semp & est & erit illud a quo prima volūtas genita genitā esse sempiternitate constet: & ex prima volūtate iterum voluntas . post hec niūdus . ex mundo tempus. ex hoc/hominū multitudo. ex multitudine electio amicorum. ex quorū vnanimitate: pacificū cōstruitur dei regnū. reliqua vero que hec cōsequi deberent: alias te michi dicturū promiseras. post hec cū de creatura mundi exposuisses: definitionē dei quā in conspectu omniū primorū angelorū de suo consilio promisit quāq; eternā legē cūctis statuit intimasti : & q; duo regna posuit: presentis dico temporis et futuri. & tempora vtricq; cōstituit/ statuitq; expectare iudicii diē/ quā ipse definitū/in qua habēda sunt rerū/animarūq; discretio. vt impii quidē pro peccatis suis igni tradātur eterno: ii vero qui secundū volūtate conditoris sui vixerint/pro bonis operibus benedictione suscepta/& clarissima luce fulgētes/introducti ad eternū seculū & in incorruptionē durantes/ ineffabiliū honorū munera eterna p̄cipiant. hec me prosequēte gaudio p̄fulus est Petrus/ & tāq; sup filio trepidās/ne forte in reliquorū memoria titubās erubescerē/propter eos qui aderāt: sufficit inqt o Clemens. euidentius enim hec q; a me ipso expolita fuerā/ redditū. Et ego aio. narrādi ordinē/& lucidius que res experti proferēdi/eruditio nobis cōtulit liberalis:qua

Clemens

SYATHE

Diuinās / e
ternasq;vo
luntas fi
liū paracle
tū appellat

si vtamur in antiquitatis erroribus in perniciem vite verborū decore ac suauitate decidimus. si vero ad asserendā veritatē/eruditōne sermonis & gratiā cōferam⁹: puto ex hoc nō parū vtilitatis acqri. verū tamē mi domine o Petre quāta me arbitraris gratulatione sublatū/cū in ceteris omnib⁹/tū precipue in illius doctrine sensitia qua aīs. vnus est deus/cuius opus mūdus est: q̄c̄ quia iustus est omnimodis vnicuīc⁹ pro actib⁹ suis reddet. & post hec addisti dicēs. pro cui⁹ assertione dogmatis/innumera verborū milia mouebuntur: sed iīs quibus veri prophete cōcessa sc̄iētia est/omnis ista verborū silua succisa est. & propter hoc cū michi traderes de vero propheta sermonē: omni me assertionū firmitate roboraſti. Inde ego deniq̄ cum aduertissem in hoc summam totius religionis / pietatisq̄ consiſtere: ilico respondi optime prosecutus es Petre. propter quod de reliquo iam tanq̄ sc̄iēti que ſint fundamēta fidei & pietatis: veri prophete rationes incūtanter expone/cui ſo li credendū eſſe euidenter probatū eſt. illam vero expositionē que assertionib⁹ & argumētis indiget: infidelibus serua/qbus nondū cōmittere prophetice gratie in dubitabile iudicaueris fidē. & cū hec dixissem: tu vtrūq̄ inq̄ pollicitus es/ & hanc te michi ſimplicem expositionē ac totius erroris extemp⁹/& illam que per singulas quasc⁹ q̄ſtiones explicatur (que qđē a te mouet ūtur) in tēpore traditurū. & post hec exposuisti per ordinē: a principio mūdi vſq̄ ad prelens tempus continentiam rerum. & ſi placet poſſum memoriter: vniuersa recenſere.

Cap.VI.

PETRVS

aD hec Petrus. Magnifice inquit delector o Clemēs: q̄ tam tuto cordi verba cōmītrā. memorē nāq̄ te eſſe eorū que dicitur: indīciū eſt in promptu habere operū fidem. cui vero malus demon ſalutis verba furatur/& de memoria rapit: etiā ſi velit ſaluzri non poterit. perdit enim viā: qua puenitut ad vitā. propter quod eo magis repetamus que dicta ſunt: & cōfirmemus ea in corde tuo. id eſt quomodo vel a quo factus ſit mūdus: vt tēdamus ad amicitiā cōditoris. amicitia autē efficitur bene viuedo/ & volūtati eius cōbediēdo: que volūtas/viuentū omniū lex iſt. breuiter ergo tibi hec eadē: firmioris cauſa memorie/reteſemus. In principio cū feciſſet deus celū & terrā tanq̄ de mū vnam: ipſa que ex corporib⁹ mundi reddita eſt vmbra/iis que intrinſecus clauſa fuerāt/tenebras ex ſe dedit. ſed cū volūtas introduxiſſet: tenebre ille que ex vmbra corporū facie fuerāt/ cōtinuo deuorate ſunt. tū deinde lux in diē: tenebre depauperātur in noctē. iam vero aqua q̄ erat in mūdo in medio primi illius celi terrieq̄ ſpacio quaſi gelu cōcreta/ & christal lo ſolidata: diſtēditur. & huiusmodi ſirmamēto intercludūtur velut media celi ac terre ſpacia. idq̄ ſirmamētu: celū cōditor appellauit/antiquioris illius vocabulo/ nuncupatū. & ita totius mūdi machina cū vna domus eſſet: in duas diuīſit regiōnes. diuīſionis autē hec ſuit cauſa: vt ſupna regiō angelis habitaculū/inferior vero ſp̄beretur hominibus. poſt hec quod reliquū ſuit in inferioribus aquarū: iuſſu volūtatis eterne locuſ maris & chāos eſſe cū recepit/ eiſq̄ ad demersa & concava deſfluētibus: aridā quidem appellauit terrā. cōgregationes autē aquarū: effecta ſunt maria. & poſt hec terra que apparuerat: herbarum virgulorūq̄ diuersa genera produxit/ fontes quoq̄ & fluvios nō ſolū in planis ſed & in montibus protulit. & ſic rūcta preparata ſunt: vt hominibus qui habitarent in ea / eſſet facultas hiſ omnibus pro aribitrio vti. id eſt ſiue ad bona velint: ſiue etiā ad mala. poſt hec ſtellis adornaſ celū iſtud viſibile ſolē queq; & lunā ponit in eo. vt alterius lumine dies:

nox: uteretur alterius simulq; vt essent indicio rerū preteritarū/presentium & futurarū. pro signis enim temporū facta sunt ac dierū: que videtur quidem ab hominibus/intelligūtur autē ab eruditis & intelligentib; solis. cūq; post hec de terra et aquis produci iussisset animantia: paradysum fecit/ quem & deliciarum locum nominauit. post hec autē omnia: hominē fecit/ propter quem cuncta preparauerat/ cui⁹ interna species est antiquior. & ob cuitus causam/ omnia que sunt/ facta sunt/ ministerio eius concessa/ & habitationis eius vībus data. Igitur cōsumatis oīb; que in celo & in terris sunt atq; in aquis/multiplicato etiam hominū gene re: octava generatione homines iusti qui angelorum vixerant vita/ illecti pulchritudine mulierum/ad promiscuos & illicitos concubitus declinauerunt. & inde iā indiscrete & contra ordinem cuncta agentes: statim rerum humanarum/& diuinū traditum vite ordinem/ permutarunt. Ita vt omnes homines vel persuasione vel vi/peccare in cretorem suum cogerent/deum. & in nona generatione nascuntur gigantes illi: qui a seculo nominatur/ non Dracontopodas vt grecorum fabule ferunt: sed immensis corporibus editi/ quorū adhuc ad indicium in non nullis locis ossa immense magnitudinis ostenduntur. sed aduersum hos iusta dei prouidentia/ diluuium mundo introduxit: vt orbis quidem terrarum ab eorum cōtagione dilueretur. omnis vero locus: ob impiorum necem verteretur in pelagus. unus tamen tunc inuentus est iustus nomine Noe: qui in arca cum tribus filiis/ eorumq; vxoribus liberatus/post aquarum decursus cum iis animalibus que secum clauerat & seminibus/ mundi habitator effect⁹ est. Duodecima generatione cum Deus benedixisset homines & multiplicari cepissent: acceperunt preceptū ne sanguinem degustarent. propter hoc enī etiam diluuium factum est. Tertia decima generatione/ cū ex tribus filiis Noe unus qui erat medius/ patri fecisset iniuriam: posteritati sue ex maledicto conditionē seruitutis induxit. cuius interim senior frater/habitationē eam que est ī medio terre/ suscepit: in qua est regio iudee. junior vero orientis plagam sortitus est/ ipse autem occidentis accepit. Quartadecima vero generatione ex maledicta progenie quidam: propter artem magicanam primus aram statuit demonibus/ honorem sanguinis litans. Quintadecima generatione primo omnium homines idolum statuentes adorauerūt: & vīq; ad illud tempus diuinitus humano generi data hebreorum lingua tenuit monarchiam. Sextadecima generatione mouerunt se ab oriente filii hominū: & venientes ad terras patrum suorum unusquisq; sortis sue locum/ proprii vocabuli appellatiōe signauit. Septimadecima generatiōe apud babyloniam Nemroth pīm⁹ regnauit urbemq; construxit: & inde migrauit ad persas/ eosq; ignem colere docuit. Octauadecima generatione murate vībes facte sunt: & exercitus constituti/ armasq; & iudices legesq; sancite/ & templa constructa/ prīncipes gentium/ tanquā dī adorati sunt. Nonadecima generatione: posteri illius q; post diluuium maledictus est proprios terminos excedentes quos in occidentalibus partibus sorte suscepérāt: eos qui medium terrefuerant sortiti locum/ in terras orientis expulerunt/ & vīq; ad persidam fugarunt. ipsiq; in expulsorum loca/ iniqua sorte iuccedunt. Vicesima generatione ob incestū crimen/ pīmus morte propria filius ante patrē defunctus est. Vicesima prima generatiōe extitit vir quidam sapiens ex genere eorū qui fuerant expulsi/ex semine primogeniti filiorum Noe/nomine abrahā: a quo nos

Nemroth
perse

Absit vt hoc in loco diuinatoriā a astrologiā intelligam: quā dānat nō nō: led ista idicia sūt rerū preteritarū diuinarū / ostensionūq; mirabilū/ vt tēpore Iose/ tēpore ezechie/ tēpore aduētus & passiōis domini tūc plenū diuinarū rerum rāt indicia / nobis autē nūc preteritarū & futurū adhuc nobis est: vt diuinū iudicii (secūdū scriptū est erunt signa in sole & luna) sint indicia.

Dracontopodas
draconipedes

Liber

strū hebreorū deducitur genus. hic cū vniuersus/iterū mēdus diuersis esset errorib;
bus oppressus/ & pro immanitate scelerū/ maturum ei pararetur excidū/ non iā
per aquā sed per ignem/ cumq; iā plaga (initio a sodomis sumpto) immineret vni
uerso orbī terrarū: pro amīcīis quib; erat ei familiaritas cū deo/ cui bene placuerat
vniuersum mundū ne pariter periret eripuit. ab initio tamē ceteris omnibus erran
tibus/ ipse cū arte esset astrologus/ ex ratione & ordine stellarū/ agnoscere potuit
cōdītorē/eiusq; prouidētia intellexit cuncta moderari. vnde & angelus assūtus ei
per visum plenius eū de iis que sentire cepit edocuit. sed & quid generi eius ac po
steritati deberetur: ostendit. & non tā eis dāda hec loca: q; reddanda promisit. igi
tur abrahā cū rerum causas desideraret agnoscere / idq; secum intenta mente per
volueret: apparuit ei verus propheta/ qui solus hominū corda & prop̄ositū no
uit. & omnia que desiderabat: ei apperuit. diuinitatis scientia docuit/ mundi ori
ginē finēq; pariter indicauit/ anime immortalitatem/ viuēdi instituta quibus deo
placeretur: ostēdit. resurrecturos quoq; mortuos / ac iudiciū futurū/ bonorū re
munerationem/ malorū penas/ iusto cuncta moderanda iudicio: declarauit. omni
busq; rite ac sufficenter edoctis : ad sedes rursus inuisibiles secessit. Cap. VII.

V erū cū adhuc abrahā in ignorantia versaretur (sicut tibi & ante iam dixim⁹)
nati sunt ei filii duo: quorū vnu ismael/ alius heliesdrus appellati sunt. &
ex alio barbare gentes/ex alio persarū populi descendunt: e quibus nonnulli brag
manorū vitā/ & vicina instituta sectati sunt. alii apud arabīa consederunt: ex quo
rum posteris nōnulli etiā in egyptū dispersi sunt. inde deniq; & indorū quidā &
egyptiorū circūcidī didicerūt: ac purioris obseruantie esse q; ceteri. licet processu tē
poris q; plurimū eorū ad impietatē verterit argumentū & indicū castitatis. verum
tamen cū hos duos filios tēpore quo adhuc in ignorātia rerum vixerat/ suscepis
set: dei agnitione percepta/ petiit ab eo (quia erat iustus) vt ex Sara/ que erat con
iunx legitima/ cū esset sterilis habere progeniem mereretur. & accepit: quem & Ila
ac nominauit. ex quo natus est Iacob. de Iacob autem duodecim patriarche. & ex
ipsis duodecim septuagintaduo . hi fame exorta ī egyptū veniūt cū omni domo
sua/ & intra quadrigentos annos benedictione & promissione dei multiplicati: af
fligebantur ab egyptiis. curq; affligerentur: apparuit verus propheta Mosi. &
egyptios quidem resistentes/ ne hebreū populus exiret ab eis/ & rediret in patri
am terrā: decem plagis celestibus affecit. populū vero dei eduxit ex egypto. sed q
superfuerunt ex egyptiis/ cōspirati cum animositate regis sui: insecuri sunt hebre
os. quos cū reperiſtent supra littus maris/ & interīmre omnes ac delere cogī
rent Moses oratione ad deum fusa: mare in duas partes diuīnit/ ita vt aqua dextra
leuaq; quasi gelu concreta teneretur. & populus quidē dei transiret/ velut iter ari
dū. insequētes vero eos egyptii temere ingressi/ necarēt. vbi enīm vltim⁹ ex hebre
orū populo ascēdit: egyptiorū quoq; vltim⁹ descēdit ī mare. p̄tinuo aq; maris q; vt
gelu cōstrīcte tenebātur/ p̄cepto ei⁹ q; cōstrīxerat relaxate (pena de ipiorū populo
recepta) nature sue libertatē lūpserūt. post hec Moses/ dei oīa prouidētis p̄cepto
hebreū populū eduxit in desertū. & iter breuissimū quod fert de egypto ad iudeā
reliquēs p̄ lōgos eremī plebē ducit āfractus. vt quadraginta annorū exercitiis: ma
la q; eis ex egyptiorū moribus vnu longi īoleuerāt/ immutatio mutate cōsuetudi
nis aboleret. interea venitur ad montem sīna: & inde lex eis/ vocibus & visionibus

PETRVS
Abraham,
Ismael
Heliesdrus

Isaac.
Iacob

I 30.1

celestib⁹ trāditur / decem conscripta preceptis. quorū primū & maximū fuit: vt ip⁹ sum colerent deum / nec vllā illī alia specie vel formā statuerēt ad colendū . sed cū Moses ad montem ascendisset / ibic⁹ dīes quadraginta moraretur: populus qui decem plagis percussam viderat egyptū / & disruptū mare / ac pedibus ingressum / māna quoq⁹ sibi pro pane celitus datū / & ex sequēti petra poculū ministratum / que species cibī per virtutē dei in quē quisq⁹ desiderasset verteretur saporē / cumq⁹ sub plaga celi ardentiore positi / in ea estibus coquerentur / nube obumbrabātur ī die / nō etiā vero columnā ignis illuminabantur / ne ad eremī vastitatem horror quoq⁹ accederet tenebrarum / cū inquā moraretur Moses ipsi secundum speciem apidis quē colī in egypto viderāt / aureū caput vituli facientes adorauerūt . & post tot ac tāta que viderāt mirabilia: veteris cōsuetudinīs sordes eliminare a se / atq⁹ ab stergere nequerūt . & ob hoc brevis spacii iter / quod ex egypto ducit ad iudeā relinquens: īmēso eremī ambitu egit eos Moses / si forte posset (vt superius memoraūimus) vetuste cōsuetudinīs mala nouelle institutionis permutatione discutere. cū interīm fidelis & prudens dispensator Moses / peruidens populo ex egyptiorū cōsortio / altius inoleuisse vicia idolis īmōlādi / nec posse de eis radicem malī huius excidi: īmōlare quidem eis concessit / sed deo soli hoc fieri permisit. vt mediā quodāmodo p̄tē viciū altius inolitī / refecaret: aliā vero mediā p̄ aliud & aliud tēpus reseruaret emendandā / per altū scilicet de quo ipse dixit. prophetā vobis su scitabit domin⁹ de⁹ vester: sicut me ipsum audite secūdum omnia que dixerit vobis. quicūq⁹ enim nō audierit prophetam illum: exterminabitur anima eius de populo suo. ad hec autem etiam: locū statuit ī quo solo liceret eis īmōlare deo. hoc autē totū eo prospectu gerebatur: vt cū tēpus oportunū venisset / & didicisset p̄ prophetā qđ deus misericordiā vult & non sacrificiū: viderēt eum qui eos doceret locū dei electū esse sapientiā eius: in qua cōueniret offerri hostias deo / eūq⁹ lo cū q̄ ad tēpus videbatur electus / incursionibus hostium & excidiis sepe vexatū / & ad vltimum quoq⁹ audirent penitus excidendum. ad cuius rei fidem etiā ante aduentū veri prophete / qui esset hostiā cum loco pariter repudiatus: sepe ab hostibus populatus est / igni incensus / atq⁹ in captiuitatem populus abductus ī exterias nationes . & inde cum ad misericordiam dei confugeret: reuocatus est . vt per hec doceretur: quia sacrificia offerens expellitur / & in manus hostium traditur / misericordiam vero faciens & iusticiam / sine sacrificiis de captiuitate liberaatur / & ī terrā patriā statuitur. sed hoc intelligere: paucos admodū accidit. plures enim etiā si sentire hec & aduertere poterāt: vulgi tamen irrationabili opinione tenebātur. paucorū namq⁹ est: recta cum libertate sententia . Igitur Moses his administratis Ansen quendā nomine preponēs populo q̄ eos reuocaret in patriā terrā: ipse ad montē quēdā precepto dei vivētis ascēdens / illīc defunct⁹ est . cui⁹ tā wē talis fuit mors: vt vsc⁹ ī hodiernū diē sepulturā eius nullus inuenerit vt ergo populus patriū cōtigit solum: per prouidētiā dei / primo statim īgressu / iniquarū gētū habitatores fugantur / & ipsi hereditatē paternā iudices sorte suscipiūt. tum deinde per aliquā temporis iudicibus nō regib⁹ gubernati: statu tranquilliore durarūt. vbi vero tyrannos sibi magis quesuere q̄ reges: tunc etiā in loco q̄ eis orationis causa fuerat predestinatus / templū pro ambitione regiā construxere. & sic per ordinē regib⁹ impiis sibi inuicē succedētib⁹: ad maiores ipietates etiā popul⁹

Apisegyptio
rum idolum

Christ⁹ dei sa
pientiā & dei
tēplū ī quo
hostie viue &
imortalis deo
offeruntur.

Anses qui &
Iosue

declinauit. vt autē tēp⁹ adesse cepit/ quo id qđ deesset Moses institutis (vt dixim⁹)
 impleret / & propheta quē p̄cinerat appareret q̄ eos primū per misericordiā dei
 moneret cessare a sacrificiis / ne forte putarēt cessantib⁹ hostiis remissionē sibi nō
 fieri peccatorū: baptisma eis p aquā statuit/ in quo ab omnib⁹ peccatis inuocato
 eitus nomine soluerētur / & de reliquo pfectā vitā sequētes/ i immortalitate durarēt/
 nō pecudū sanguine/ sed sapiētie dei purificatione purgati . deniq̄ hoc ponitur
 euīdēs magni mysterii huius indicū. vt omnis q̄ credēs prophete huic/q a Mose
 predictus est baptizāt in nomine ipsi⁹: ab excidio belli quod incredule gēti iminet
 ac loco ipsi⁹ seruetur illesus/nō credētes vero extorres loco & regno siant. vt vel
 inuiti intelligāt: & obediāt volūtati dei. his iḡ ita preordinatis/ adest q̄ expecta-
 bat: indicia sui qbus fieret manifestus/signa & prodigia deferēs. sed nec sic qdem
 populus credidit: q ad hec credēda tot seculis eruditus est. & nō solū nō credidit:
 sed & addidit ifidelitati blasphemiam/ voracē hominē & vētri seruētē/ ac demone
 agi et̄ qui ob salutē suā venerat dices. instanti neqtia/malorum ministeriis valer:
 quod n̄isi sapiētia dei affuisset iis q diligūt veritatē/ omnes pene simul/impīus er-
 ror inuolueret. Nos ergo primos elegit duodecim sibi credētes: quos apostolos
 nominauit. postmodū alios septuaginta duos probatissimos dīscipulos: vt vel
 hoc modo recognita imagine Mosis/ crederet multitudo/ q̄a hic est quē predixit
 Moses vētūrū prophetā. sed fortassis dicat aliq̄ q̄a imitari numerū cuiq̄ possiblē est.
 & qđ de signis & virtutib⁹ dīcet: que ipse faciebat: etenī Moses virtutes/ &
 sanitates fecerat in egypto. Is quoq̄ quē ipse p̄dixit sicut seipsum/ surrectūrū pro-
 phetā: cū oēm lāgorē & oēm infirmitatē curaret/ in plebe virtutes faceret inume-
 ras/vitā euāgelizaret eternā/ ab ipiis acī⁹ est in crucē. quod tamē factū: virtute ei⁹
 cōuersū est in bonū. Deniq̄ cū pateretur: omnis ei cōpassus est mūdus. Nam &
 sol obscuratus est: & astra turbata sunt. mare cōmotum est: mōtesq̄ disrupti. se-
 pulcra patefacta sunt: velū templi discissum est/ veluti lamentās excidiū imminēs
 loco. & tamen cū omnis mūdus cōmotus sit: ipsi etiam nūc ad inquisitionē tan-
 tarū rerū nullatenus cōmonuentur . verū quoniā necessariū erat vt in locum eorū
 qui increduli permanebāt vocarentur gentes/ vt impleretur ille numerus qui de-
 monstratus fuerat Abrahe: emititur in vniuersum mūdū salutaris dei regni pre-
 dicatio. perturbātur ob hoc mūdani sp̄ritus: qui libertatem querentibus tempe-
 oblitūt. & ad destruendam dei edificationē errorum machinas querūt: quibus ii
 qui ad salutis & libertatis gloriā tendūt obliſtētes/ & agones aduersus eos nō mi-
 nimōs desudantes fortiores effecti ad salutis coronam veniunt/ nō sine palma vi-
 ctorie . Interim cū passus est & ab hora sexta vbiq̄ ad nonā mūdū tenebre pressis-
 sent: sole redditio ac rebus in ordinē restitutis/ etiam homines nequā/ ad se atq̄ ad
 mores suos metu cessante regressi sunt . nā quidā eorū cū omni custodia seruātes
 locum: quem non potuerūt resurgentem tenere/ magum dicebant/ alii finixerunt
 furatum. verūtamen veritas vbic⁹ vincebat . ad indicū enim quod hec diuīna
 virtute agerētur: nos qui fueramus paucissimi/ in processu dierū astripulante deo
 multo plures q̄ illi efficiebamur . ita vt aliquando pertimescerent sacerdotes: ne
 forte per dei prouidentiam ad confusione ipsorum/ in fidem nostrā vniuersus
 populus conueniret. frequenter mittentes ad nos: rogabant vt eis de Iesu dissere-
 mus/ si ipse esset propheta/ quem Moses predixit/ qui est christus eternus. de hoc

enim solo nobis qui credidimus in Iesum: aduersum non credentes iudeos vides
tur esse differentia. Verum cum frequenter super hoc rogarent/nos autem oportuni
tempus requireremus: septimana iam vna ex passione domini complebatur
annorum/ & ecclesia dei in hierusalem constituta/copiosissime multiplicata cresce
bat per Jacobum/ qui a domino ordinatus est in ea episcopus/rectissimis dispen
sationibus gubernata.

Cap. VIII.

Dicitur autem nos duodecim apostoli ad diē pasche cum ingēti multitudine
cōuenissemus ingressi ecclesiam fratrum: vnuquisq; nostrū Iacobo interrogan
tī que a nobis per loca singula gesta sint/audiēte populo breuiter exponim⁹.
in quibus caiphas pontifex missis ad nos sacerdotibus/rogat ire ad se: vt aut ra
tione doceamus eū quia Iesus est ipse eternus christus/aut ipse nos doeat qā nō
est/quo in vtrālibet fidē vniuersus populus cōueniret. & hoc facere nos frequen
ter postulat: nos vero sepe distulimus/ tempus semper oportunū requirenres.

Ethic ali⁹ esse
videſ Iacobus
episcopus hie
rosolymorū a
duodeci apo
stolis.

CEt ego clemens respondi ad hec: puto quod & hoc ipsum quod querit vtrū
ipſe sit christus: multum proſit ad fidei rationē. alioqui nunq; pontifex/pro hoc
tam frequēter rogaret: vt de Christo vel disceret/vel doceret. **E**t Petrus. recte
respondisti inquit o Clemens sicut enim ſine oculis nemo cernere potest/ nec ſine
auribus capere auditū/vel abſq; naribus odoratū/ neq; ſine lingua gustū ſumere/
aut abſq; manib⁹ aliquid cōtrectare: ita imposſibile eſt abſq; vero propheta/que
deo placent agnoscere. **E**t ego respōdi. Quod ipſe sit verus propheta te docē
te iam dīdici. sed quid sit hoc ipsum Christus/aut cur ita appellatur/velim disce
re/ ne vaga michi ſit & incerta tante rei notitia. **T**um Petrus docere me hoc
modo cepit. deus cū feciſſet mūdum: tāq; vniuersitatis dominus ſingulis qbusq;
creaturis p̄ncip̄es ſtatuit/ipsis quoq; arboribus/ móribusq; & fontib⁹ ac fluuiis
et vniuersis vt diximus que fecerat. multū enim eſt ire per ſingula. ſtatuit ergo an
gelis angelū p̄ncipē/ & ſpiritibus ſpiritu: ſideribus ſidus/ & demonibus demo
nem/auibus auem/bestiis bestiam/ſerpentibus ſerpentem/piscem piscibus/hom
inibus hominē qui eſt Christus Iesus. Christus autem dicitur eximio quodam re
ligionis rītu nam ſicut regū ſunt quedā cōmunia nomina / vt apud persas arsa
ces/apud romanos Cesar/ apud egyptios Pharaon: ita apud iudeos Christus cō
muni nomine rex appellatur. cauſa autē appellationis huius hec eſt. quoniāq;dē
cū eſſet filius dei & initū omnīū homo factus eſt: hunc p̄mū pater oleo punxit
quod ex ligno vite fuerat ſumptum. Ex illo ergo vnguento Christus appellatur.

Clemens

PETRVS

Inde deniq; etiam ipſe ſecundum predestinationem patris: pios quosq; cū ad re
gnū eius peruererint velut qui asperā ſuperauerint viā / pro laborū refectione
ſimiſ oleo perunget. vt & ipsorū lux luceat: & ſpiritu ſanctō repleti imortalitate
donētur. Virgulti vero hui⁹ ex quo ſūptū eſt illud vnguentū: vniuersā naturā ti
bi ſufficiēter exposuiſſe me memini. Sed & nunc breuiffima ſerie: de oib⁹ te in me
moriā reuocabo. In p̄ſenti vita p̄mū p̄totifex Aaron chriſmatiſ cōpositiōe pun
xit/quod ad imaginē illi⁹/ de quo ſupradixim⁹ ſpiritualis vnguenti factū eſt: p̄ri
cepſ populi fuit/ & tāq; rex primitias & tributū p̄ capita accepit a populo/ & iudi
cādī plebē ſorte ſuſceptra/de mundis imundisq; iudicabat. ſed & ſi q; ali⁹ ex ipſo
vnguento perunctus eſt/tanq; virtute inde concepta: iam ipſe rex/aut propheta
ſiebat / aut pontifex. quod ſi temporalis hec gratia ab hominibus composita/

Clemens

PETRVS

tantum potuit: intellige iam tu quantum sit illud vnguentum / quod a deo de
vulgito vite prolatū est/ cū hoc quod ab homīnibus factū est/tam exīmias inter
homines conferat dignitates. quid enim in presenti seculo propheta gloriōsus /
pontifice clarius/rege sublimius? ¶ Et ego ad hec respondi. memini Petre dixisse
te de primo homine/quia propheta fuit: quod autē vñctus fuerit/nō dixisti. Si er
go sine vnguento propheta nullus est: quomodo primus homo cū nō esset vñ
ctus/fuit propheta? ¶ Tū subridēs Petrus. Si primus (inquit) prophetauit: certū
est quod & vñctus sit. Licet enim vñctionē eius siluerit ille/q legē in pagīnis cōdi
dit: nobis tamē intelligendā euidēter relīqt. Sicut enim si cū vñctū dixisset/nō du
bitaretur/& prophetā eū fuisse etiā si scriptū nō esset in lege: ita cū certū sit eū pro
phetā fuisse/similiter certū est & quod vñctus sit . quia sine vnguento: prophetare
nō potuerat. Verū hoc magis te dicere oportuit. Si chrisma arte vnguentaria cō
positū est ab Aaron : quomodo primus homo perungī potuit vnguento arte cō
posito/talibus nondū repertis: Et ego respōdi: nō me traducas Petre. non enim
de vnguento cōposito & tēporali oleo loquor: sed de illo simplici & eterno quod
a deo factū esse docuisti . ad cuius similitudinē : istud ab homīnibus cōpositū esse
dīcis. Et Petrus ad hec vt videbatur indignās. quid putas (ingt) o Clemens/quia
omnes omnia ante tēpus sc̄ire possumus: sed nūc vt ne a proposito sermone re
cedamus/alias tibi cū profectus tuus manifestior fuerit/de iis apertius exponem⁹.
tūc autē vnguento cōposito perundūs pōtifex vel propheta dei altare succēdēs/
in omni mundo clarus habebatur: sed post Aaron qui pontifex fuit/alius ex ags
assumitur (non Mosen dico) sed illū qui in aquis baptis̄mi/filius a deo appellatus
est. Iesus nāq̄ est: qui ignē illū quē accendebat pontifex pro peccatis/restituit per
baptis̄mi gratiā. Ex quo enim hic apparuit/cessauit chrisma per quod pōtificatus
prebebatur/vel prophetia/vel regnū. hunc igitur affuturū predixit Moses: q̄les
gem dei homīnibus tradidit. sed & alius ante ipsum: sicut ante iā tibi tradidi. ipse
ergo indicauit eū venturū/primo quidē aduētu humile/secūdo vero gloriōsum.
Et primus quidē iam impletus est: cū venit & docuit/ & iudex omniū/iudicatus
est ac peremptus. secūdo vero aduētu/iudicatur us adueniet: & impios quidē cō
dēnabit/ pios vero in consortiū regni/societatēq̄ suscipiet. fides igitur secūdi ad
uentus: cōstat ex primo. prophete enim de primo locuti sunt: & precipue Iacob
et Moses. nōnulli tamen etiā de secūdo. Sed magnificētia prophētie in hoc ma
xime comprobatur: q̄ nichil secūdum consequētiam rerum de futuris dixerunt.
alioqui existimasse potius sapientes viri/quod rerum consequētia dictauerat: vi
derentur . quod autem dico : tale est Christum suscipi a iudeis ad quos venerat/
et credi ei qui expectabatur ad salutem populi secūdum traditiones patrum con
sequens erat: gentes vero alienas ab eo fore / quibus neq̄ promissum quicquam
de eo neq̄ annūciatum fuerat/imo quibus ne nomine quidem ipso/ aliquando
innotuerat . & tamen prophete contra ordinem & consequētiam rerum : dixe
runt eum/expectationem gentium & non iudeorū futurum. ita deniq̄ & gestū.
cum enim venisset ab iis qui eum expectare videbantur ex traditione maiorū: om
nino agnitus non est. ii vero qui nichil de ipso penitus audierant: & venisse cre
dunt/ & venturum sperant . & ita in omnibus prophetia fidelis apparuit: que
dixit ipsum esse expectationem gentium . Errauerunt ergo iudei de primo do-

Clemens

PETRVS

Clemens

PETRVS

Duplex domi
ni aduentus
Abraham

mini aduentu: & inter nos atq; ipsos de hoc est solum discidium . nam q; ventu
 rus sit Christus/norunt etiā ipsi & expectant: q; autem iam venerit in humilitate
 hic qui dicitur Iesus/ ignorat. & in hoc maxime eius cōfirmatur aduentus: quod
 ei non omnes credunt . hunc ergo deus destinauit in fine mundi : quia impossis
 bile erat mortalium mala purgari per aliū/integra dūtaxat permanente humani
 generis creatura/hoc est salua arbitrii libertate.hoc igitur statu incolumi referua
 to: inuitare venit ad regnū iustos quosq; : & eos qui placere studuerint ei/qui
 bus bona ineffabilia preparauit/& hierusalē cūtātē celestē/que super splendo
 rem solis fulgebit in habitatione sanctorū . iniustos vero & impios/ & qui pro
 nichilo habuerunt deū / cōmissamq; sibi vitam ad diuersa flagitia contulerunt /
 ac tēpus operis iusti/exercititum fecere malicie :competentibus/ ipsiſq; dignis vlt
 ionibus tradet. cetera vero que ibi gerentur: proferti & loqui/neq; angelis neq;
 hominibus fas est . sed hoc tantum scire nos sufficit: quod bonis eternā bonorū
 possessionem conferet deus. ¶ His ab eo dīctis ego respondi . Si Christi regno
 fruentur ii quos iustos inuenierit eius aduentus:ergo qui ante aduentum eius de
 functi sunt/regno penitus carebūt . ¶ Tum Petrus. cogis me inquit o Clemens
 aliqua de ineffabilibus publicare: verūtamen quousq; proferri licet/ facere nō pi
 gebit.Christus q; ab initio & semp erat:p singulas quasq; generationes pīs(laten
 ter licet) semper tamen aderat/ iis precipue a quibus expectabatur/ quibusq; fre
 quenter apparuit. sed non erat tempus vt tunc resolutis corporibus fieret resu
 rectio: sed hec magis remuneratio videbatur a deo/vt qui iueniretur iustus diu
 tius permaneret in corpore . aut certe sicut de quodā iusto euidenter refertur in
 litteris legis : quod transtulerit eū deus. simili exemplo etiam cum ceteris gestum
 est/qui eius voluntati placuerunt : vt ad paradysum translati seruentur ad regnū .
 Eorum vero qui non ad integrum potuerunt explere normam iusticie / sed alii
 quas in sua carne malicie reliquias habuere : corpora quideam resoluerentur/ani
 me vero seruarentur in bonis/letisq; regionibus. vt in resurrectione mortuorū/
 cum corpora sua receperint: ipsa iam resolutione purgati/pro iis que bene gesse
 runt/eterna hereditate portiantur . Et ideo beati sunt omnes: qui regnum Chri
 sti fuerint adepti . quia non solum inferni penas effugient/sed & incorruptibiles
 manebunt: & primi deum patrem videbunt/atq; inter primos/ honoris ordinē
 consequētur. propter quod de nomine Christi q̄stio habetur : & infideles quiq;
 ex iudeis imēsa aduersus nos insanīa cōmouētur/ verētes ne forte ipse sit/in quē
 peccauerūt. & eo magis metus increscit: quod scīt statim vt eum crucifixerunt/
 vniuersum ei compassum esse mūdum/ corpusq; eius diligentē custodia cōserua
 tum/nusq; comparuisse.atq; ad fidem nominis eius: innumerās multitudinēs con
 uenire. vnde & compulsi sunt vna cum pontifice Caipha: sepius mittere ad nos/
 vt de nominis hui⁹ veritate quereretur . Cūq; crebro depositerent/ vt de Iesu aut
 discerent aut docerēt si ipse esset Christus: visum nobis est ascēdere ad tēplū & co
 rā omni populo protestari simul / & arguere iudeos de multis/ q; ab eis absurde
 gerebantur/ in multas etenī iā ptes populus scindebat: initio sc̄ipto a Ioāne bap
 tista.Cū enī iā imminaret ortus Christi ad sacrificia qđē reprimēda/baptismi vero
 gratiā largiēdā: iūmic⁹ ex iis q; p̄dicta fuerāt/adesse tēp⁹ intelligēs/diuersa scismata
 operāt in populo.vt si forte prius peccatū potuisset aboleri: lecūda corrīgi culpa

Clemens

PETRVS

non posset. Erat ergo primū scisma eorum qui dicebantur saducei: initio Ioannis
sā pene temporibus sumpto. hicq; vt ceteris iustiores/ segregare se cepere a populi
cetu/ & mortuorū resurrectionē negare/ idq; argumēto infidelitatis asserere/ dicē-
tes non esse dignū/ vt quasi sub mercede proposita colatur deus. auctor vero sen-
tentie hūtis/ prim⁹ Dositheus: secūdus Simon fuit. Aliud samareum scisma est. &
ipsi enim resurrectionē mortuorū negātes: asserunt nō in hierosolymis sed in mō-
te garizim adorandū esse dēū. qui tamē vnū verū prophetā ex Mosis vaticinatio-
nibus recte expectātes: prauitate Dosithei impediti sunt/ ne hunc quē expectabāt
crederēt esse Iesum. scribe quoq; & pharisei/ in aliud scisma deducūtur: sed ii bapti-
zati a Ioāne & velut clauē regni celorū verbū veritatis tenētes ex Mosis traditiōe
susceptū: occultarūt ab auribus populi. sed ex discipulis Ioannis qui videbantur
esse magni/ segregarūt se a populo: & magistrū suū velut Christū predicatorūt. hec
autem omnia preparata sunt scismata: vt & fides Christi per hec impeditur/ &
baptisma. Verūtamen vt dicere ceperamus: cū frequēter nos pōtīfex per sacerdo-
tes rogas̄et/ vt de Iesu sermo nobis haberetur ad alterutū/ vbi oportunū visum
est & omni ecclesie placuit/ ascēdimus ad tēplū.

Cap. VIII

Stantes in gradibus vna cum fidelibus fratribus nostris / facto populi
summo silētio: prior pontifex cepit adhortari populum/ vt patienter &
cum quiete audiant / simulq; eorum (que dicenda sunt) tessēs et iudices
fiant. Tum deinde multis laudibus efferens sacrificiorum ritum/ qui ad remissio-
nem peccatorum humano generi diuinitus eset indultus: causabatur Iesu nostri
baptisma/ velut cōtra hec nuper inductū. **S**ed prosecutionibus eius occurrens
Mattheus: euidēter ostendit q; si quis Iesu baptisma non fuerit cōsecutus/ hic nō
solū celorū regno fraudabitur/ verūtiam in resurrectione mortuorum nō absq;
pericolo erit/ etiā si bone vīte & recte mētis prerogatiua muniatur. hec & his simi-
lia prosecutus: siluit Mattheus. **S**ed saduceorū pars/ que negat esse resurrectio-
nē mortuorū/ indignata est: ita vt quidā ex ip̄s de medio populi exclamaret dī-
cens/ multū errare eos qui putent mortuos aliquando resurgere. **C**ontra hūc/
Andreas meus frater respondēs: docuit errorem non esse/ sed certissimā fidem q;
mortui resurgent/ sectūdum ea que docuit is quem Moses predixit venturū pro-
phetam. aut si nō videretur eis ipse esse quem predixit Moses: de hoc inquit pri-
mo requiratur . vt cum euidenter ipse fuerit probatus: nichil de reliquo super iis
que docuit/ ambigatur. hec autē & his similia plura protestatus: siluit Andreas.

Samareus vero quidā contraria populo & deo/ loquēs/ & neq; mortuos al-
serens resurrecturos/ neq; eum qui est in hierusalem cultum dei tenendū/ sed mō-
tem garizim venerādum: addidit contra nos etiam hec/ q; Iesus noster non eset
ipse/ quem Moses prophetam venturū predixerat. **A**dversum hūc/ & alium
qui cum ipso hec eadē prosequebatur: Sebedeifili Iacobus & Ioannes vehemē-
ter obnisi sunt. & quāuis haberent mandatū ne ingredēretur ciuitates eorū/ neq;
verbū eis predicationis inferrent: tamen ne sermo eorū si confutatus non eset/
aliorum lederet fidem/ ita prudenter & fortiter responderunt/ vt perpetuū eis si-
lentium darent. nam Iacobus de resurrectione mortuorū: cū totius populi fau-
re perorauit. Ioannes vero ostendit: quia si cessarent ab errore mōtis garizim/ cō-
sequēter ipsum esse agnoscerēt Iesum/ qui secūdū prophetā Mosis expectabatur

Dositheus
auctor he-
refores sadu-
ceorum
Simon
magus
Samarita-
ni.
pharisei

Sermo du-
odeci apo-
stolorū cū
iudeis.

Matthēus.

Saduceus
quidam

Andreas.

Samareus
quidam

Iacobus &
Ioannes ze-
bedei filii

esse venturus. quoniā quidē signa & prodigia vt fecit Moses/fecit Iesus: & dubiū non est quin similitudo signorum/iplum esse testetur/ quem sicut se/dixit esse ven-

tū. hec & alia similia protestati: siluere. ¶ Et ecce quidā e scribis de medio po-

puli exclamans ait: Iesus vester signa & prodigia que fecit/ vt magus non vt pro-

pheta fecit. ¶ Huic Philippus vehemēter occurrit: ostēdēs/ quia hac ratione ac-

cusaret etiam Mosen. cum enim Moses signa & prodigia in egypto fecerit/ simi-

liter autē & Iesus in iudea: dubitari non posse/ q̄ quicqd de Iesu diceretur/ hoc etiā

de Moze dīci videretur. hec & similia plura protestatus: siluit Philippus. ¶ Pha-

riseus autē quidam audiens hec/ insimulabat Philippū: q̄ Mosi equalē diceret

Iesum. ¶ Cui Bartholomeus respōdens cōstanter edocuit: q̄ nō dicimus Iesum

equalē Mosi/ sed maiorem. q̄ Moses quidē propheta fuit/ quod fuit & Iesus:

quod autem fuit Iesus/ Moses nō fuit/hoc est Christus. & ideo maior ille sine du-

bio: qui & propheta & Christus est/ q̄ ille qui solū propheta est. hec & his similia

prosecutus: siluit. ¶ Post hūc Iacobus alphei sermonē fecit ad populū: quo ostē

deret nō ideo credētū esse Iesum/ quia de eo prophete predixerūt. Ied ideo magis

credētū esse prophetis/ q̄ vere prophete sunt: quia eis Iesu testimonīū reddat.

nā presentia & aduētus Christi: illos vere prophetas fuisse designat. decebat enim

nō ab inferioribus maiori/ sed a maiore inferioribus fidei testimonīū dari. hec &

multa similia prosecutus: etiā Iacobus siluit. ¶ Post hunc Lebbeus populū cepit

vehemēter arguere: cur non crederēt Iesum/ qui eis tantū profecerit/docendo que

dei sunt/ solando afflētos/ medendo infirmis/ pauperes consolando. sed pro his

omnibus bonis: odia/mortēq̄ reddiderint. hec & his similia cū esset plura popu-

lo protestatus: siluit. ¶ Et ecce vñus ex discipulis Ioannis affirmabat/ Christum

Ioannē fuisse & nō Iesum. Intantū (inquit) vt & ipse Iesu/ omnibus hominib⁹

et prophetis maiore esse pronūciererit Ioannē. si ergo (inquit) maior est omnib⁹:

sine dubio & Mose & ipso Iesu/ maior habendus est. quod si omniū maior est:

ipse est Christus. ¶ Ad hec Simon chananeus respondēs: afferuit Ioannē quidē

maiore fuisse omnibus prophetis/ & omnib⁹ qui sunt filii mulierū/ nō tamen ma-

iorem esse filio hominis. & ideo Iesu quidē & Christus est: Ioannes vero solum

maiore prophetis est. & tantū interest inter ipsum & Iesum: quātū inter precurso-

re/ & eū cui precurrir. & quātū interest inter eū qui legē dat: & eū qui legē ser-

uat. hec autē & his similia prosecutus: siluit etiā chananeus. ¶ Post quē Barsabas

qui & Matthias/ qui in loco Iude subrogat⁹ est apostol⁹: monere populū cepit/

ne odio haberēt Iesum/ necq̄ blasphemarent eū. multo enim esse rectius/ etiā igno-

ranti vel dubitanti de Iesu: amare eum q̄ odiſſe. charitatē enim de⁹ premiū posuit:

odiis penam. hoc ipsum enim inquit quod iudaicū corpus assumptis/ & inter iu-

deos natus est: quomodo non omnibus vobis incentiuā sui amoris incussit: hec

et his similia cum perorasset: dicendi finem fecit. ¶ Tunc Caiphas doctrinā Iesu

culpare tentabat: dices eū res vanas locutū. Beatos enim pauges dixit/ & terrenas

fore remunerations promisit/ ac summā muneris in terrenā hereditatē cōstituit/

tibisq̄ ac potu eos qui iusticiā seruauerint promisit esse saturandos/ & his similia

multa docuisse deprehendit. ¶ Cui Thomas respondens: arguit eum frustra

causantem. offendens/ quia prophete magis quib⁹ etiā ipse credit/ ita docue-

rint. nec tamen quomodo erunt hec/ aut quomodo percipientur ostenderint.

Scriba quidā

philippus

Bartholomeus,

Jacobus alphei,

Lebbeus, & ille

est qui ludas &

thadeus dicitur

Discipulus qdā

Ioannis,

Simon canane⁹

Matthias

Caiphas.

Erroris sui causam

de terrenis remu-

nerationibus & he-

reditatib⁹ cepit Ca

iphas ex hoc. beati

mites: quoniā ipsi

possidebunt terrā.

de cibis & potib⁹:

ex hoc. beati q̄ Iesu

riūt & sitiūt iusticiā

quoniā ipsi saturā-

būt. q̄ spūaliter vt

4. ca. feqntis libri

et nō carnaliter vt

ifelix Caiphas cau-

ſat. sūt intelligēda.

Thomas

Iesu vero qualiter accepi hec debeant: demonstrauerit. & cū hec atq; his similia plura dixisse: siluit etiā Thomas. Post hec rursus Cayphas me intuens/ & nūc

Caiphas.

PETRVS

vt monens/nunc vero vt culpans: dicebat cessare me debere de reliquo a predicatione Christi Iesu/ne in perniciem mei hoc agerē/ neue ipse errore deceptus/ alios quoq; meo errore deciperē. tum preterea arguebat me temeritatis: q; cū essem ipse imperitus piscator & rusticus: officiū subire doctoris auderem. Hec & alia plura his similia dicenti: ego quoq; ad illa verba/respondi. Michi quidē minus esse periculi si sicut ipse ait/ iste non sit Christus quia doctorē legis receperim: ipsi vero ingēs esse detrimētū/ si hīc ipse sit Christus/ sicut & certe est. ego enim credo huic qui apparuit: ipse autē cui aliū fidē seruare se credit/ qui nullus apparuit. Si vero & idiota (vt aīs) & imperitus ac piscator & rusticus/ presbyteros sapiētes intelligam: hoc tibi (inquā) magis metū debet incutere. Nā li ex eruditione aliqua disputās/ obtinerē vos sapiētes & eruditos: videretur utrīq; doctrina hoc michi longi temporis/ & non diuine virtutis gratia cōtulisse. nūc autē cū (vt dixi) nos impīti/ vos sapientes cōuincimus & superamus: cui sensum habenti non palam est/ quia hoc non humane argutie opus est/ sed diuine volūtatis & muneris: hec igitur & alia huiusmodi prolequētes: cōsequēter protestati sum⁹/ ac docuimus nos imperiti & piscatores sacerdotes quidē de vno solo deo celi/ saduceos de resurrectione mortuorū/ samaritas de consecratione hierusalē/ nō tamē ingressi ciuitatē ipsorū/ sed publice disputantes/ scribas vero & phariseos de regno celorū/ discipulos Ioānis in scandalū paterētur in Ioanne/ omnē vero populū qa Iesus est Christus etern⁹. Ad vltimū autem monui eos: priusq; progrederemur ad gētes predicare eis agnitionē dei patris: vt ipsi recōciliariētur deo/ luscipiētes filiū eius. Aliter enī nullomo- do eos ostendi posse saluari: nisi per sancti spiritus gratiā/ trine inuocationis dilut baptismate properaret/ & eucharistiā Christi dominisumerēt. Cui soli de iis que docuit/ credere deberēt: vt sic eternā salutē cōsequi mererētur. Aliter vero impossibile prorsus esse recōciliari eos deo: etiā si mille ei aras/ & altaria mille succēdant. nos enim inquā pro certo compimus: q; super sacrificiis que offertis/ multomagis exasperatur deus/ sacrificiorū tēpore etiā nūc expleto. Et quia vos nō vultis agnoscere emēsum iā esse tēpus hostias offerendi: ob hoc destruetur tēplū/ & ab hominē natio desolationis statuetur in loco sancto/ & tūc gētibus euangeliū predicabitur ad testimoniuū vestri. vt ex illorum fide: vestra infidelitas iudicetur. omnis etenim mūndus/ diuersis tēporibus diuersas malicie egritudines patitur/ vel p oēs genera- liter/ vel p singulos quosq; specialiter: & ideo indiget medico/ q; eū visitet ad salutē. nos ergo protestamur vobis/ & (quod vñūquēq; vestrū latuit) nūciamus. ve- strū est deliberare quid expedit vobis. His a me dicitis: ingemuit omnis multi- tudo sacerdotū/ q; eis de tēpli subuersione predixerim. quod cū vidisset Gamaliel princeps populi (qui latēter frater noster erat in fide/ sed cōsilio nostro inter eos erat) qa valde fremerēt/ & ingēti aduersum nos furore mouerētur: assurgens ait. quiescite paulisper viri israelite. non enī aduertitis tentationē que imminet vobis: propter quod desinete ab hominibus istis. & si qđē humani cōsiliū est quod agūt: cito cessabit. si autē a deo est: cur sine deo peccatis/ nec proficitis qđq;. dei enī volūtate qđ potest superare: nūc ergo quoniā qđē in vesperā iā vertif dies: hoc ipso in loco cras audiētib⁹ vobis/ ego ipse cū istis disputabo/ vt oēm errorē palā arguā-

predictio
a petro de
structionis
templi,

Gamaliel.

dilucideq; confutem. & his dictis: repressus est eorum aliquatenus furor/ea preci-
pue spe/quod die crastino erroris nos publice arguendis sperarent. & sic cū pace
populum dīmisit.

Cap.X.

n Os vero cū venissemus ad Iacobū nostrū/ omnia que dicta gestaq; fuerāt
exponētes: cibo sumpto apud eū mansimus/omnipotenti deo per totam
noctē supplicātes/ vt future disputationis sermo/ indubitatam fidei nostre ostē-
deret veritatē. Igī nr postera die Iacobus episcopus nobiscū simul/ & cū omni ec-
clesia ascēdit ad templū: vbi ingentē repperimus multitudinē a medio noctis ex-
pectantem nos. Stetimus ergo in locis quib; & prius: vt eminentius stantes ab
vniverso populo cerneremur. cūq; esset summū silētiū factū: Gamaliel (qui vt su-
pra diximus nostre fidei erat) dispēlatione vero manebat inter ipsos/ vt si quādo
iniquū aliqd aduersum nos aut impiū molirētur/ vel ipsos cōsilio reprimeret pru-
dēter aptato/ vel nos cōmoneret/ vt aut curare aut declinare possem⁹. Is ergo tāq;
aduersum nos agēs: prior omniū episcopū Iacobū intuēs/ hoc modo allocut⁹ est.
si ego Gamaliel necq; eruditioṇis mee/ necq; senectutis opprobriū duco/ discere ali-
quid a paruulis & ab imperitis/ si qd forte est vtilitatis aut salutis acqrere (q enīm
rationabiliter viuit: scit qd nichil est anima preciosius) quomodo nō omnib⁹ hoc
amabile est/ cūctisq; exoptatū: vt que ignorat discat/ que didicerit doceat: certissi-
mū nāc⁹ est quod necq; amicitia/ necq; propinqtas generis/ necq; regni nobilitas ho-
mini debet esse preciosior veritate. & vos ergo fratres/ si qd amplius nostis: popu-
lo dei id fratribus nostris proferre nō pīgeat/ omni populo libēter & tota cū qete
(que dicitis) audiēte. quomodo enim nō hoc faciat popul⁹: cū me ipsum videat/
secū pariter velle a vobis discere/ si qd forte amplius vobis reuelauit deus. si vero
vos in aliquo idigetis: similiter etiā vos a nobis nō pīgeat edoceri. vt erga vtrāq;
partē si qd deest: adimpleat deus. quod si aliquis vos forte solicitat met⁹/ propter
nōnullos nostrorū/ q preiudicatis aduersum vos animis vtrūtetur/ & insidias eorū
verētes nō audetis dicere quod sentitis apertius: ego vt vos etiā huius occasione
timoris absoluā/ iuro vobis omnipotentē deū/ & viuentē in secula/ quia nullum
permittā vobis iniicere manus/ habētes ergo huius iuramenti mei omnē hunc po-
pulū testē/ & idoneū pīgnus sacramēti nostri fedus tenētes: absq; vlla cūctatione
quod didicit vnlusquisq; vestrū proferat. & nos fratres intente/ & cum silentio au-
diamus. **H**ec dicens Gamaliel non valde placebat Caiphe/ & vt videbatur su-
spectū habens eū: ipse magis inserere se subtiliter disputationibus cepit. subridens
enīm ad ea que Gamaliel dixerat / Iacobū nostrū pīcipem episcoporū/ sacerdotū
princeps exorabat: vt de Christo nō aliūde sermo q de scripturis fieret/ vt sciām⁹
inq vtrū Iesus ipse sit Christus an nō. tūc Iacobus: primo inquit omniū req̄ram⁹
ex quibus scripturis potissimū disputationem haberī oporteat. at ille vix aliquan-
do ratione ipsa superatus: respondit ex lege habendam / & post hoc etiam pro-
phetarum addidit mentionem. cui Iacobus noster cepit ostendere: quia & pro-
phete ea que dicunt/ex lege sumpserint/ & legi consona sint locuti. sed & de librīs
regnorū/ differuit aliqua: quomodo & quādo & a quo scripti sint/ & quomodo
eis vt oporreat. cūq; & de lege plenissime disputasset/ ac singula que de Christo
sunt purissima expositione protulisset in luce: ostendit abundantissimis proba-
tionibus/ quia Iesus est Christus/ & in ipso vniuersa que de humili eius aduentu

Ex loco tresviden-
tur fuisse Iacobi Ia-
cobus zebedei/ Ia-
cobus alphei/ & Ia-
cob⁹ episcop⁹ hie-
rosolymorū qui &
dicebat frater do-
mini,

Gamaliel,

Caiphas,

Iacob us.

Libri regnorū

Liber

Duplex ad fuerant predicta cōplentur . duos enim eius predictos esse docuit aduentus : vnū uetus do- humilitatis quē & impleuit / aliū glorie qui speratur implendus cū veniet regnum minī dare credentibus in se / & seruātibus omnia que precepit . cūq; de his omnibus eui

dēter populū docuisset : addebat etiā hoc . quia nisi quis baptizat⁹ fuisset in aqua / sub appellatione trine beatitudinis / sicut docuit verus propheta : nec remissione acciperet peccatorū / nec introiret in regnū celorū / & hanc esse dei ingeniti prefinitiōne confirmauit . quibus etiā hec addidit . Nolite putare nos duos ingenitos di-

Id dictū de
Paulo per-
lecutore ec-
clesie puta-
tur

cere deos / aut vnū diuisum esse in duos / vel sicut impii dicūt eūdē masculū & femi-
nam sui effectū : sed filiū dei vnigenitū dicimus non ex alio initio / sed ex ipso inef-
fabiliter natū . similiter etiā de paracleto dicimus . sed & de baptismate cū aliquāta
dixisset : per septē continuos dies persuasit omni populo & pontifici / vt cōfessum
ad percipiendū baptisma festinarent . cūq; in eo iam res esset / vt venirent & bapti-
zarentur : homo quidā inimicus tūc cū paucis admodū ingrediē templū / clamare
cepit & dicere . quid facitis o viri israelite : cur nobis tā facile surripitur : cur preci-
pites ducimini ab hominibus infelicissimis / & a mago deceptis ? cūq; hec diceret /
et ad hec adderet / ac superaretur ab episcopo Iacobo : conturbare populū / & sedi-
tiones suscitare cepit / vt ne ea que dicebantur plebs posset audire . Igitur exagita-
re cūcta clamoribus / & que fuerant multo labore ordinata conuellere / simulq; in-
cusare sacerdotes / & obprobriis atq; increpationib; cepit accendere / & velut fu-
ribūdus singulos quoq; ad cedem concitare : dicēs / quid agitis / quid cessatis ole-
gnes & desides / cur non manibus nostris inuadimus & discerpimus omnes hos :
et cū hec dixisset : primus rapto ex ara reusto / cedis fecit exordium . Tum deinde &
ceteri vidētes eū : simili ferebātur insania . fit omniū clamor cedentū pariter & ce-
sorum . sanguis plurimus funditur / fuga permixta habetur : cū interim ille inimic⁹
homo Iacobū aggressus / de summis gradibus precipitem dedit . quē cum mortuū
credidisset : vltra mulctare neglexit . Nostri vero sublatū eū collegerunt . erāt enim
et numero plures q; illi / & virtute maiores : sed propter reverentiā dei / ipsi magis
interim se a paucioribus q; interimere alios patiebantur . cū autē vespера affuisset /
templū quidē sacerdotes claudunt : nos vero ad domū Iacobi regressi / & per no-
stantes / ibi in oratione ante lucē descendimus hiericho ad quinq; milia viri . post
tridū autē venit ad nos ex fratribus quidā a Gamalièle (de quo supra diximus)

Gamaliel.

occultos nūcios nobis deferens / q; inimicus ille homo legationē suscepisset a Ca-
pha pontifice / vt omnes qui crederent in Iesum persequeretur / & Damascum par-
geret cū epistolis eius . vt etiā ibi auxilio vslus infidelium : fidelibus inferret exitium .
Iccirco autē precipue Damascū festinaret : q; illuc configuisse crederet Petru . & post
dies fere triginta digressus est / per hierico Damascum tendēs : cū per idem tēporis

Sepulchra
duorū chri-
stianorum.

progressi essemus nos ad sepulchra duorū fratrū quorūdam / que sponte sua per
annos singulos dealbabātur . quo miraculo / multorū aduersum nos repressus est
furor : videntiū haberi nostros in memoria apud deū . Positis itaq; nobis in hieri-
cho / ibiq; orantibus & ieiuniis operā dātibus : Iacobus episcopus arcessitum me
inde / hinc cesaream mittit dicēs . quia Σacheus de cesarea scriperit ei / Simonem
quendā samareum magum / plurimos nostrorū subuertete / afferētem se esse quē-
dam stantē (hoc est alio nomine Christū) & virtutem summā excelsi dei / que sit su-
pra conditorē mundi / simulq; mirabilia plurima ostendens : alios dubitare / alios

Simon ma-
gus .

declinare fecerit ad se/ cunctaq; diligenter cōperta ab iis qui prius socii eius vel discipuli fuerant/ & post hoc ad Zacheum conuersi sunt; indicauit, multi sunt ergo inquit Iacobus o Petre: quorum salutis causa proficisci te oportet/ & arguerē magnum/ ac sermonē veritatis docere. sed nichil moreris: neq; te cōtristet quod solus proficisceris/sciens comitē tibi & adiutorē deū per Ielum/ & cito per eius gratiam multos tibi socios & vnamimes fore dandos. Rogo q; ut per singulos annos precipua queq; ex dictis gestisq; tuis scripta mittas ad me: & maxime per septimanā annorū. & his dictis dimissus ab eo: sex diebus pertenē celareā. Ingredienti autem michi occurrit Zacheus dilectissimus frater noster: & inherens amplexibus meis/ perduxit ad hoc (in quo ipse cōmanebat) hospitiū / regrens a me de singulis quibusc; fratribus/ & precipue tamen de honorabili fratre nostro Iacobo. cunq; ausisset a me quod vno adhuc claudicaret pede: percūtati cōtinuo causam/ omnia hec que nunc tibi exposuimus/enarraui. quomodo euocati essemus a sacerdotib; et pontifice Caipha ad templū/ & Iacobus archiepiscopus stans in summis gradibus per septē continuos dies vniuerso populo de scripturis diuinis assignauerit/ q; Iesus esset Christus quoque modo omnibus iam acquiescētibus vt ab eo baptizarentur in nomine Iesu/ inimicus homo effecerit omnia illa que supra dixim⁹/ vt ne ea iterum dicamus. quibus cognitis Zacheus rursus michi que a Simone gerentur exponit. & inter hec (nescio vnde cognito aduētu meo) ipse mādat ad me Simon/ audiēte inquit populo/die crastina disputem⁹. cui ego: fiat inquā vt libet. et hec pollicitatio mea vniuerse innotuit ciuitati: ita vt tu qui ipsa die adueneras/ disceres me die postera cum Simone habiturū esse certamen/ & requisita mālitione nostra secūdum indicia que a Barnaba acceperas venires ad nos. ego vero in ingressu tuo ita gratulatus sum: vt nescio vnde motus/festinauerit animus meus exponere tibi cūcta velociter. precipue tamē quod est in fide maximū: de vero propheta. quod vnu ad totius doctrinē fundamentū sufficere posse non ambigo. Tū etiā scripte legis p singula queq; capita/quorum ratio poscebat/ secretiore tibi intelligentiā patefeci/ non occultans a te nec traditionū bona . que vero supersunt incipiens a die crastina ex iis que in questionibus cum Simone mouebuntur per dies singulos: audies vsquequo(domino fauente)perueniatur ad ipsam/ quo iter nostrū dirigendum credimus vībem romam . Cumq; ad hec ab eo dicta: omnem gratiā me ei debere profiterer / facturūq; omnia me/ que preciperet promptissime pollūcerer: cibo sumpto quesccere nos iussit/sibiq; ipsi quietem dedit.

RECOGNITIONVM PETRI APO. LIBER SECUNDVS. Cap.I.
 Vm autem dies(que ad disceptandū cum Simone statuta fuerat)illucesce
 ret: Petrus primis gallorum cantibus surgens/ excitavit etiā nos. eramus
 nos enim in eodē cōclavi cubitantes/simul ónes tredecim. In qbus prim⁹
 post Petru zacheus. Deinde sophonias/Ioseph⁹ & micheas heliesdras & Phinees
 lazarus/Heliseus/post hos ego Clemens & Nicodemus/Inde Niceta & Aquila q
 prius fuerāt discipuli Simonis/& docente zacheo cōuersi sunt ad fidē Christi. mu
 llerum sane nulla prorsus aderat . cumq; adhuc vespertinum lumen duraret: om
 nes redimus. Petrus videns vigilare nos/ac sibi intendere/salutatis nobis/cont
 nuo dat sermonis exordiū. Mirari me equidē fateor fratres/humane nature vim/

- 1 PETRVS
  - 2 zacheus
  - 3 Sophomas
  - 4 Iolephus
  - 5 Micheas
  - 6 Heliesdras
  - 7 Phinees
  - 8 Lazarus
  - 9 Heliseus
  - 10 Clemens
  - 11 Nicodem⁹
  - 12 Niceta
  - 13 Aquila.
- Vespertinum
 lumen: quod
 in funeralib; a
 teq; irent dor
 mituri accen
 derant. neq;
 adhuc surgen
 te Petro extis
 tū erat.

PETRVS

quam ad omnia aptam habilem esse video. hoc autem dicere in memoria venit ex iis/que rebus ipsis expertus sum. vt cum transferit mediū noctis: ego sponte iam su scitor/& ultra somnus nequaquam venit ad me. quod michi accidit ex eo/quia in consuetudine habui verba domini mei/que ab ipso audieram/reuocare ad memoriam. Et pro ipsorum desiderio: suscitar animis meis & cogitationibus imperavi. vt euigilias ad ea/& singula quecumque recolam ac retexens: possum memoriter retinere. Ex hoc ergo dum omnī dulcedine/sermones domini versare in meo corde desidero: consue tudo obtinuit vigilandi/etiam si nichil sit quod cogitare velim. Ita enim ineffabili quadam ratione/introducta alia consuetudine/vetus consuetudo mutat/& id re vera si non supra modum cogas/sed quantum recipit mensura nature. neque enim somno penitus carere/possibile est. alioquin nec facta nox fuisset ad quietem. ¶ Et ego Clemens cum audissem: optime inquam dixisti o Petre/quia consuetudo consuetudine mutatur, nam & ego cum nauigare/primo turbari cepi & itra me/michi oia vertebatur: ita ut fugi lari viderer/nec ferre possem obprobriū & molestiam maris. Post paucos autem dies/ubi consuetudo facta est: tolerabiliter ferre cepi. Ita ut mane statim cum nautis cibum sumere delectarer. cum prius ante horam septimam: capiendo cibi consuetudo non esset. Nunc ergo ex illa sola consuetudine circa illud tempus/quo comedere cum nautis solebam: esuries admonet me. quod tamē rursus depellendum spero: dum alia fuerit consuetudo susceptra. Credo ergo etiam tibi/vigiliarum consuetudinem vt perhibes institutam: & oportune hoc nobis exponere/ut & nos aliquantulum somnum a nobis abiicere atque effugare non pigeat. ut possimus/doctrine viuentis instituta suscipere. ubi enim decocti fuerint cibi /& mens acceperit nocturna silentia: oportunitate/que docentur/insident. ¶ Et Petrus libenter accipies quod intellexerim prefatio nis eius causam ad utilitatem nostram prolatam: collaudans me adhortandi & incitandi sine dubio gratia/consentanea cepit expedire sermonem. ¶ Oportunum michi nunc & necessarium videtur. de iis que imminent: aliqua discutere/id est de Simone. Scire enim velim quibus sit moribus/& quibus actibus. quod michi (si quis scit) indicaret non cesset. refert enim ista prenotare. nam si in mandatis habemus/ut venientes ad civitatem discamus prius quis in ea dignus sit/ut apud eum cibum sumamus: qua tomagis conuenit noscere quis qualis est/qui immortalitatis verba credenda sunt. Soliciti enim & valde solliciti esse debemus: ne margaritas nostras mittamus ante portos. Sed & alias ob causas: utile est viri huius me habere notitiam. si enim sciamus quia in iis de quibus non potest dubitari quod bona sint/emedatus est/& inculpabilis (hoc est si sobrius/si misericors/si iustus/si mitis/& humanus est: que utique bona esse nullus ambigit) tunc consequentes videbitur/ut ei qui optinet bona virtutem/etiam quod deest fidei & scientie conferatur. & in quibus maculari videtur: eius vita (que est in reliquis probabilis) emendetur. Si vero in iis que palam sunt peccatis/involutus permanet & inquinatus: non me oportet ei aliquid de secretioribus & re motis diuine scientie/proloqui/sed magis protestari & conuenire eum: ut peccare definat/& actus suos a viciis emendet. ¶ si ingesserit se/& prouocauerit nos dicere/que eum minus recte agentem non oporteat audire: prudenter eum debemus eludere. nam nichil omnino respondere: auditorum causa/utile non videtur. ne forte existimant nos responsionis penuria declinare certamen / & fides eorum ledatur non intelligentium propositum nostrum. ¶ Cumque hec Petrus dixisset ad nos: Niceta

Clemens

Sugillari: cons cuti comoue riq; ad vomi tionem.

PETRVS

Niceta

rogat permitti sibi dicere aliquid. atq; indulgente Petro: cum venia (inquit) oblecto te mi domine Petre audias me valde solicitum tui / & verentem ne forte in certamine quod tibi est cum Simone superari videaris. solet enim frequenter accidere: vt qui veritatem defendit/ non semper obtineat / dum aut in aliquo preuenti sunt auditores/ aut non grandem curam melioris sententie gerunt. super hec autem omnina: & ipse Simon vehementissimus est orator/in arte dialectica / & syllogismorum tendiculis enutritus. quod autem est omnibus grauius: & in arte magica/ valde exercitatus. & ideo metuo ne forte tam valide ex omni pte munitus: apud eos q ignorant eum/falsa allegas/putetur vera defendere. Neq; enim vel nos potuissimus eum effugere/ & cōuersti ad dominū: nisi dum adiutores eius & errorum socii fuimus/ agnouissem⁹ q deceptor esset & magus. Cūq; hec Niceta dixisset: Aquila quoq; rogans sibi dicendi facultatem dari/hoc modo etiam ipse prosecutus est. Suscipe queso & mei erga te amoris curam optime Petre. & ego enim valde solicitus sum pro te. nec reprehendas me in hoc. quia curam gerere alicuius: ex affectu venit. negligere autem non minus est q odisse. Testem vero inuoco deū: quia nō vt segnior rem te in certamine sciens metuo pro te/quippe qui nec vñq; presto affuerim dispuanti: sed quia illius impietates bene nouerim/existimationē tuam cogito simul & animos auditorum/ & ipsius ante omnia veritatis statum . vehemens enim est hic magus ad omnia quecunq; voluerit: & supra modum scelestus. in omnibus enim eum diligenter agnouimus: vt pote qui a puero/ malorū eius auditores fuerim⁹ & ministri . & nisi nos dei amor abrupisset ab eo: in his eisdē cum ipso etiam versaremur malis. Sed ingenitus quidam nobis erga deum affectus: sclera quidem exosa/ cultum vero dei amabilē fecit. vnde & arbitror opus fuisse prouidentie: vt nos primo familiares eius effecti/ notitiam caperemus quo modo/ vel quali arte prodigia que facere videretur/efficiat. Quis enim qui nō obstupescat super iis que facit mirabilibus: & putet eum de celis deum ad salutem hominū descēdisse: ego de me ipso fateor: nisi interius eum scisssem/ & interfuissem astibus eius/ subripi michi facile posuisset. vnde nō fuit magnū/nos ab eius cōsortio separari: sciētes eū magicis artib⁹ & cōmentis sclerum niti. Quod si vis etiā ipse de eo cuncta cognoscere/q; ipse sit/ qualisue/ & vnde/ vel qualiter patrētur que gerit: ausculta. Simon hic patre Antonio/ matre Rachel natus est: gente samareus ex vico getromim/arte magus/ grecis tamen litteris liberalibus a prime eruditus/ glorie ac iactantie supra omne genus hominū cupidus/ ita vt excelsam virtutem que supra creatorē deum sit/ credi se vbeit esse/Christum purari/atq; stantem nominari.hac autem appellatione vtitur: quasi qui neget posse se aliquādo dissolui/asserens carnē suā ita diuinitatis sue virtute cōpactam/ vt possit in eternum durare . hinc ergo & stans appellatur: tanq; qui non possit vlla corruptione decidere. Interfecto etenim (sicut scis ipse) Ioanne baptista/ dum Dositheus heresios sue iniisset exordium cum aliis triginta principibus discipulis & vna muliere que Luna vocitata est (vnde & illi triginta quasi secundum lumen cursum in numero dierū/positi videbātur) Simon hic (vt diximus) male cupid⁹ glorie accedit ad Dositheum/ & simulatis amicitiis exorat/ vt si quando aliq; ex illis triginta obiūsse/ in locum defuncti ipsum cōtinuo subrogaret. quia nec statutum numerum excedere apud eos fas erat: necq; ignotū aliquē inscrere/aut nōdum probatum. vnde & ceteri studentes digni loco ac numero fieri: secundum lectione sue inscriptione/placere per omnia gestiunt/ quo possit vnuquisq; ex iis qui illū numerum

Tendiculis yl logismorum: ars sophistica

Aquila

Quis & vnde Simon mag⁹

Dositheus he siarcha.
Luna: eadem estque & sele ne vocatur.
nā selene grecum:luna latīnū vocabu lum est.

Liber

sequuntur (cum forte aliquis ut diximus decesserit) dignus videri/ qui in locum defuncti substitui debeat. Igitur Dositheus plurimis ad hoc exoratus: ubi locus intra numerum factus est introduxit Simonem . sed hic non multo post incidit in amore illius mulieris: quam Lunam vocabant/nobisque ut pote familiaribus suis/ omnia considerebat/que magus esset/ & que amaret lunam. que glorie cupidus nolit eam inglori frui: sed expectaret patienter/donec honeste vti ea liceret/si tamen etiam nos conspiciemus ei ad omnia que velit . Sed & mercedem ministerii huius daturum se nobis pollicebatur : summis ut honoribus effici/ & ut dii esse ab hominibus credere mur. tantum ut michi (inquit) Simoni deferatis primatus: qui possum magica arte multa signa & prodigia ostendere/ per que possit vel glorie/ vel secte nostre ratione constare.

Cap. II.

Prestigie vanitatis magice Aquila eas de narrat,

P Ossum enim facere ut volentibus me comprehendere: non appaream. & rursus volens videri: palam sim. si fugere velim/motus perforem: & saxa quasi luctum pertranseam . si me de monte excelsio precipitem: tanquam subiectus/ ad terras illesus deferar . vincitus: memet ipsum soluam . Eos vero qui me in vincula conicerint: vincitos reddam. In carcere colligatur: claustra sponte patet fieri facia. statuas animatas reddam : ita ut putetur ab iis qui vident/homines esse. Nouas arbores subito oriri faciam & repentina virgulta producam. In ignem memet ipsum iniciem: non ardeam. vultum meum immuto/ ut non agnoscar : sed & duas facies habere me possum hominibus ostendere . Quis aut capra efficiar . pueris parvulis barbam producam. In aere volando inuehar. aurum plurimum faciam. reges facia : eosdemque deiiciam. Adorabor ut deus: publice divinis donabor honoribus. Ita ut simulachrum michi statuentes: tanquam deum colat/ & adorent. & quid opus est multa dicere: quicquid voluero: facere potero . Multa etenim iam michi experimenti causa: consumata sunt. denique aliquando (inquit) cum mater mea Rachel iuberet me exire ad agrum ut meterem: ego falcem videlicet positam/precepi ei ut iret/ & meteret/ & messuit decus pro amplius ceteris. Multa iam noua virgulta produxi de terra : & cōualescere ego ea feci/ & sub momento temporis apparere . Et monte proximum: ego secundum perforavi. Sed hec cum diceret de virgultis productis & monte perforato: stupescerabam pro eo que etiam nos circumuenire velit/quibus se commendare & concredere videbatur. Sciebamus enim quod a proavis hec fuissent: que a se nuper facta perhibebat. Hec ergo nos ab eo flagitia audiētes/& horum deteriora: sequebamur tamen ipsi eius sceleram/ & alios ab eo decipi patiebamur/multa etiam mentientes pro eo. & hoc: priusque aliquid faceret eorum/que promiserat. Ita ut nullis adhuc gestis: a nonnullis tamē putaretur deus . Interim in initio cum adhuc inter triginta Dosithei discipulos habebatur: cepit ipsi Dositheo derogare/tanquam qui non integre nec perfecte doceret/ id est non inuidia facere/sed ei inscitia. verum Dositheus ubi sibi derogari sensit a Simonem/ verens ne opinio sua obscuraretur apud homines/ qui eum ipsum putabant esse statem: furore comotus/cum ad scholam solitam convenissent/virga arrepta verberare Simonem cepit. Et repente per corpus eius quasi per fumum: visa est virga transire . super quo obstupefactus Dositheus ait ad eum: dico michi si tu es stans/ ut adorem te. Cumque Simon respondisset ego sum: Dositheus videlicet se non esse stantem/ cecidit & adorauit eum. Et Simoni quidem cedit principatu suo/ ipsaque obedire omnem tringinta virorum ordinem iubet. semetipsum vero in loco Simonis statuit. & non multo post: defunctus est. Igitur post obitum Dosithei: Simon accepit lunam . cum qua usque ad presens: circuit

Hec fuissent: hec inquam de perforatione montis.

ut videtis/decipiens turbas.& afferens semetipsum quidem virtutem esse quādā/
 que sit super cōditorem deum: Lunam vero que secum est/ esse de superioribus ce-
 lis deductam/eandemq; cunctorū genitricem afferit esse sapientiam.pro qua(inquit)
 greci & barbari confligentes/imaginem quidem eius aliqua ex parte videre potu-
 erunt: ipsam vero vt est/penitus ignorarunt. quippe que apud illum primū om-
 nium & solum/habitarer deum. Et hec atq; alia his similia cum verborū pompa
 preferens: decipit multos.sed & hoc indicare debeo:quod ipse ego vidiisse me me-
 mini. Cū esset aliquādo Luna illa eius in turre quadam / multitudo ingens ad eā
 cōunērat puidendam/ & vndiq; circa turrem stabat. & illa per omnes fenestras
 turrī illius/omni populo procumbere ac prospicere videbatur. Et multa alia mī-
 rabilia fecit & facit: ita vt stupentes pro his homines/ putent eum ipsum esse sum-
 mun deum. Nā michi & Nicete aliquando rogātib; / vt exponeret/ quomodo
 hec possent arte magica effici / & que esset huius rei natura: Simon tanq; familia-
 ribus suis/explanare ita cepit. ¶ Pueri(inquit) incorrupti/ & violenter enēcati:ani-
 mam adiuramentis ineffabilib; euocatā/ assistere michi feci. & per ipsam: fit om-
 ne quod iubeo. Et ego. Est ne inquā possibile anime hec facere: Ille respōdit. Hoc
 vos scire volo:quia secundum locum post dēū/ obtinet anima hominis/ cum exu-
 ta fuerit a corporis sui tenebris. statim deniq; & presciētiā haber: propter quod
 euocatur ad necromatiā. Et ego iterū respōdi.cur ergo interfectorū anime nō vici
 scuntur interfectores suos: At ille. non meministi inquit quod dixi: quia cū exierit
 de corpore/ etiā presentiā haber: Memini inquam. Ob hoc ergo inquit cum exce-
 dit e corpore: statim prenoscit futurū esse iudicium : & vnumquemq; protiis que
 hic egerit malis/penam daturū. & ideo nolūt vlcisci interfectores suos: quia & ipē
 pro suis malis que hic cōmiserant/ perferant cruciatus/& illos scitunt in iudicio gra-
 uiora manere supplicia.super hoc autē omnia: nec permittitur eis exire aut facere
 quicquā ab angelis qui eis presunt. Et ego respondi. si non permittitur eis ab āge-
 lis huc venire / aut facere quod volunt: quomodo mago euocanti obtemperat
 anima: Ipsiis inquit animabus venire volentibus nō indulgent. cū vero ii qui pre-
 sunt angelī adiurati fuerint per maiorem suum: excusationē habent nostre(q eos
 adiuramus) violentie/ vt permittant exire animas quas euocamus. non enim illi
 peccant qui vim patiunt: sed nos qui iferimus necessitatē. Ad hec Niceta vltra nō
 ferens: propere respōdit/ quod & ego quidem facturus eram / sed prius eū expi-
 scari de singulis cupiebam. sed vt dixi Niceta preueniens: & tu(inquit) non times
 diem iudicii qui vim angelis facis/ & animas euocas/ & homines decipis/ & hono-
 rem tibi diuinū ab hominibus mercaris: quomodo nobis persuades / quod neq;
 iudicium erit/ vt nonnulli iudeorū fatentur: necq; anime immortales sunt quod vi-
 detur pluribus/cū ipsiis oculis tuis videoas eas/ & commonitionē diuinū iudicii ca-
 piás ex ipsiis: His ab eo dicitis/ impalluit Simon:& tamē post paululum recolligēs
 se/ ita respondit. neq; putetis(inquit) quod generis vestri homo sim ego/necq; ma-
 gus sum/ neq; amator Lune/ neq; Antonii filius/ante enim q; mater mea Rachel
 cōueniret cū eo / adhuc virgo concepit me / cū esset in mea potestate vel paruulū
 esse vel magnū/ & hominē inter homines apparere.tentandi ergo gratia/ vos pris-
 mos assumpsi amicos: vt in celestib; & ineffabilib; locis meis/primo vos collocē
 cū probauero. humana ergo de me ipso mentitus sum:vt vos manifestius cōpro-
 barē. Ego vero hec audiēs/ ipsum quidē miserū iudicās/impudetiā tamē ei⁹ admis-
 sione

Quo demo-
 num ludifica
 mēto Simon
 magus suā ex
 ercebat necro-
 mantiam

Liber

rans/& pro eo erubescens/simulq; & veritus nequid in nos molliretur mali: inuo
Nicete paulisper vna mecum simulare/& aio ad eū. nō nobis indignoris hominib;
corruptibilis/deus:sed suscipe magis affectū nostrum & animū
volentē scire qui sit deus. nondū enim sciebam⁹ quis essem: nec aduertebamus quia
tu es quē querim⁹. hec & his similia vultu pro re aptato prosequētibus nobis:
vobis iam sum: pro affectū quem erga me dēū/geritis.me & enim diligētes/nescie
batis: & me querentes/ignorabatis.sed nolo dubitetis: quia hoc est vere dēū esse/
cum potest quis parvus effici vel magnus si voluerit.nam quomodo apparere ho
mībus poteram:Nūc ergo incipiam vobis aperire/ quod verum est.Ego virtute
mea quodā tempore aerein vertens in aquam/& aquā rursus in sanguinē carnēq;
solidans/nouū hominē puerū formauī/& opus cōdītore deo multo nobil⁹ pro
tuli.Ille enī hominē creavit de terra: ego autē(quod est difficilius) ex aere formauī.
quē quoq; rursus resoluēs/aerī reddidi. Speciē tamē ei⁹ imaginēq; depicītā ī iteriore
cubículo collocaui:vt esset īdīcū ac memoria noīs mei.hec autē itelligebam⁹ ei⁹ di
cere pro puero illo/ cuius vi necati/ aīa ad que volebat ministeria vrebāt.Cap.III.

De puero ene
cato ipudens
mendaciū &
blasphemia Si
monis

PETRVS

p Etrus vero hec audiens:cum lachrimis ait. Miror admodū īmēsam dei pa
tientiā:& ecōtrario ī nonnullis/ humane temeritatis audaciam. que enim
ratio vltra īnueniri poterit: que Sīmoni suadeat/quod deus iudicet īiquos: cum
ipse qui sibi persuadet/q; animarū obediētia ad scelerū suorū vtūtū ministerium/
re autē vera a demonib⁹ illudif: tamē cū per hec ipsa certus sit q; immortales sint ani
me/& iudicēt pro iis que gesserint/& q; se putet re ipsa videre q; nos fide cernimus
(quāuis vt dixi illudā a demonib⁹) tamē arbitraf se/ipsam anime videre substātiā.
quādo hic īquā fatebit⁹/vel male se agere in tāto malo posīt⁹/ vel iudicādū se pro
iis q; egerit: q; scīes dei iudicītū/prēnīt& īnīmīcū se exhibet deo/& audet tā nefanda
cōmittere. vnde certū est fratres mei: nō nullos veritati ac religiōni dei nō ideo ad
uersari/q; eis nequaq; ratio fidei p̄stare videat/sed q; aut nīmetate quadā peccato
rū īuoluti/aut malis suis p̄tēti/aut tumore cordis elati sūt . ita vt ne ea qđē credāt
que oculis suis se videre arbitran⁹. verū quoniā īgenita erga cōdītore dēū sufficere
ad salutē videbaū affectio iis/q; diligeret eū: studuit īnīmīc⁹ hāc affectionē/ in hoīb⁹
puerere/& īnīmīcos eos efficere atq; ingratos cōdītore suo. testor autē celū & ter
rā: q; si quātū cupit īnīmīc⁹/deseuire p̄mittere ei a deo/olim oēs hoīes deperīssent.
sed misericordie causa/nō sīnit de⁹. q; si affectū suū hoīes cōuerterēt ad dēū: oēs si
ne dubio saluarētur. etiā si pro aliq; delictis: ob īstītū corripī viderent. sed nūc
plurimi hominū īnīmīci effecti sunt dei: quorū malign⁹ corda penetravit.& affectū
quē eis cōdītore de⁹ īseruerat/vt erga se haberēt: in semetipsum deflexit. aliorū ve
ro q; aliquātulū vigilare videban⁹: in phātasia glorie & splēdorū appārēs/ & ma
gna qđā atq; īgētia repromittēs/euagari nichilomin⁹ a deo vero/mētē atq; animū
fecit. q; tamē pperrare: ei iusta qđā p̄mittit ratiōe. ¶ Ad hec Agla respōdit. qđ er
go deliquūt hoīes/si malign⁹ trāsformās se in splēdorē lucis/maiora p̄mittit hoīb⁹
q; ipse p̄dītō de⁹: ¶ Et Petr⁹. puto īqt hoc iustū nichil ee. & q̄ten⁹ iustū sit: audi.
si filius tu⁹ q; a te omni diligētia erudit⁹ est & enutrit⁹/atq; ad virile perduct⁹ etatē/
ingrat⁹ tibi sit/& relinqūs te/ad aliū(quē forte viderit dītōrē) eat/ & honorē quē
tibi debebar illi exhibeat/ac spē maioris lucri naturā neget/ & iura paterna defugia
at: recētū tibi videat/an ipīū: ¶ Et Aquila respōdit.oībus palā:st q; īpīū sit. ¶ Et
Petrus. si igī in hoīb⁹ hoc ipīū dicis:quātū magis ī deo q; supra oēs hoīes/honore
ab hoīb⁹ dign⁹ est: cui⁹ nō solū beneficiū fruimur/verū & ope ac virtute esse cepī
mus cū nō essem⁹. cui⁹ si placeam⁹: merebimur ab eo/vt etiā eterni ī bonis sim⁹.

Aquila

PETRVS

Aquila
PETRVS

vt ergo ifideles a fidelib⁹ / & pīi discernāt ab ipīis: pmīssū est maligno vtī iīs artib⁹ / qb⁹ singulorū erga verū parētē proben⁹ affec⁹. quod & si vere esset aliq⁹ de⁹/ alie
nus tamē ab eo q nos creauerat/qbz nobis pater & cōditor fuerat: rectū ne erat de
relieto pprio/trāsire ad alienū! Et Aquila. absit inqt. Tū Petr⁹. Quomodo
ergo dicem⁹ malignū esse causā peccati nostri:cū hoc pmīssu dei fiat: vt p ipsū pro
ben⁹ & in die iudicii arguant⁹ ii q majorib⁹ pollicitatiōib⁹ iūitati/ veri patris & cō
ditoris sui relinqr̄it pietatē: ii vero q fidē & charitatē pprii patris etiā cū paupertate
si acciderit/ & cū tribulatiōe seruauerit/donis celestib⁹ i regno ei⁹ / & imortalib⁹ mu
nerib⁹ p̄fruan⁹. sed hec alias diligēti⁹ expone⁹. qd autē Simon post hec egerit/sci
re cupio. Et Niceta respōdīt. vbi itellexisse eū sēlīm⁹ / q dēphē⁹ esset a nobis: col
locuti īter nōs de scelerib⁹ ei⁹ / reliqm⁹ eū / & ad Sacheū venim⁹/ hec ipa ei q & tibi
nūc p̄tulim⁹ indicātes. at ille benignissi⁹ nos sūscipiēt / & de fide dñi nr̄i Iesu Christi
edocēs: fidelū nūero sociavit. cūq⁹ hec Niceta dixisset: Sache⁹ q paulo āte egressus
fuerat/ igrediebas dīces. tēp⁹ ē vt pcedas ad disputādū Petre. turba enī multa ī atrio
dom⁹ p̄gregata te opīt: quorū ī medio multis fultus a seclis p̄stitit Simon. Tū Pe
tr⁹ vt hec audiuit: orōis grā secedere me iubēs (nōdū enī erā dilut⁹ a p̄tēs: q ignorā
tia p̄misera) ait ad reliquos. orem⁹ fratres: vt de⁹ p Christū sūt / p ieffabili ūa miseri
cordia adiuuet me exēntē p salutē hoīm / q ab ipo creati sūt. & hec cū dixisset/orōe
facta/ pcessit ad atrū dom⁹: i quo erat multitudo populi pluria p̄gregata. Cap.III.

q Vod vbi oēs lūmo cū silētio ad se ītētos videt/ & magū Simonē ī medio eo
rū velut signiferū stantē: hoc mō cepit. pax vobis sit oīb⁹: q parati estis dare
dextras veritati. qcūq⁹ enī obediūt ei: vidēt qdē sibi aliqd grē pferre. porro aut̄ ipi
ab ea donū lūmi mūeris psequūt: iustitie ei⁹ semitis īcedētes . ppfer quod primū est
oīm/iustitiā dei regnūq⁹ ei⁹ īqrere: iustitiā qdē vt rectē agere doceamur/regnū vero
vt que sit merces posita laboris & patiētie nouerim⁹. i q ē bonis qdē eternorū bo
norū remīteratio: iīs aut̄ q p̄tra volūtatiē ei⁹ egerit/ p vniūscuiusq⁹ gestis/penarū di
gna restitutio. hīc ergo(hoc ē ī p̄sēti vita) posītos/oportet nos agnoscere volūtatiē
dei: vbi & agēdi ē loc⁹. nā si qs velit āteq⁹ act⁹ suos emēder/ de iīs reqrere q nō pōt
iuenire: sūulta & iefficax erit hui⁹ mōi īqlūtio. tēp⁹ enī breue ē & iudiciū dei gestorū
cā ageſ nō q̄stionū. iō āte hec oīa qram⁹: qd nos aut q̄lit agere oporteat vt etnā vi
ta p̄leg mereamur. nā si exigūt hoc vite tēp⁹ p inanes occupem⁹ & iūtiles q̄stionēs:
ianes sine dubio & vacui ab opib⁹ bonis/pgem⁹ ad deū/vbi iudiciū(vt dixi) operū
nr̄orū fiet. vnaq̄q⁹ etenī res suū tēp⁹ habet & locū. operū hīc loc⁹/hoc tēp⁹ est: meri
torū seculū futurū. ne ergo īpediamur/ordine locorū ac tēpō pmutātes: pmo q
sit dei iustitia regram⁹. vt tāq̄ iter acturi abūdātivatico bonis opib⁹ repleamur: quo
possim⁹ ad regnū dei tāq̄ ad vrbē maximā pueire. de⁹ enī iīs q rectē sētūt: p ipa opa
mūdi/ q fecit/ manifest⁹ ē/ ipi⁹ creature sue vī testimoniō. & iō cū de deo disputatio ēē
nō debeat: de sola nūc ei⁹ iustitia regram⁹ & regno. qd̄ si aliqd nobis de secretis & re
cōditis īgrēdū suggestit mēs nr̄a/āteq⁹ de opib⁹ iustitie regram⁹: rationē reddere no
bismet ipis debem⁹. qa si bñ agētes/ salutē p̄leg meruerim⁹: tāq̄ casti & mūdi eūtēs
ad deū spūlētō replebitur. & oīa q sūt secreta & occulta: sine vlla q̄stionū cauilla
tioē noscēm⁹. q nūc etiā si totū qs vite sue tēp⁹ ī grēdo p̄sumat: nō solū nō poterit
iuenire/ sed & majorib⁹ se errorib⁹ iseret. qa nō pviā pri⁹ iustitie īcedēs: ad portū vi
te puenire p̄redit. Et ppfea suadeo pmo iusticiā ei⁹ ēē regrēdā: vt p hāc iter agētes/
& ī via positiveritatis/verū prophetā iuenire possim⁹/nō velocitate pedū sed ope
rū bonitate currētes. vt ipo duce vī: nullū vie huius patiāmūr errorem. si enim ip
sum sequentes / ingredi meruerimus illam quo peruenire cupimus ciuitatem: om
nia iam de quibus queritūr/ oculis videbimus/tanq̄ heredes omniū factū. Intelligite
i iiiii

Aquila
PETRVS

Niceta

zacheus

PETRVS

PETRVS

Liber

itacē viā esse hūc vite nostrē cursum: viatores eos esse qui bona opera gerūt/ por-
tā vero prophetā de quo dicim⁹ / vrbē regnū esse in quo residet omnipotēs pater.
qué solē videre possunt iis: qui mūdū sunt corde. non ergo nobis difficilis videatur
huius itineris labor: quia in fine eius / requies erit. nā & ipse verus propheta: ab ini-
tio mūdi per seculū currēns / festinat ad requiē. adeſt enim nobis omnibus diebus.
& si quādo necesse eſt: apparet & corrigit nos / vt obtēperātes ſibi / ad vitā pducāt
eternā. Mea ergo iſta ſentētia eſt (ſicut & vero prophete viſum eſt) vt primo dei
iustitia regratur / ab iis maxime q̄ deū ſe noſſe profitetur. ſi ergo habet aliq̄ quod
eſſe rectius putet: dicat. & cū dixerit: audiat / ſed cū patiētia & quiete. propter hoc
enīm ab initio ſalutationis: ſpē pacis cūtis precatus ſum. ¶ Ad hec Simon respō-
dit. Nos pace tua opus nō habemus. ſi enī pax ſit & cōcordia: ad inueniendā ve-
ritatē nichil proficere poterimus. habēt inter ſe & latrones pacē & ſcottatores /
omnis neqtia cū ſemet ipsa cōcordat: & nos ergo ſi ob hoc conuenimus / vt pacis
cauſa omnib⁹ que dicitur prebeam⁹ aſſenſum / nichil auditoribus cōferemus / ſed
ecōtrario illuſis eis nos amici discedem⁹. propter quod noli inuocare pacē: ſed ma-
gis pugnā matrē eius / & ſi potes expugna errores. nec regras amicitiā iūſtiſi aſſen-
tationibus partam. hoc enim te ante omnia ſcire volo: q̄a duobus inter ſe diuīca-
tibus / tūc eſt pax cū alter ceciderit ſuperat⁹. & ideo pugna vt potes: nec regras pa-
cem ſine bello. quod imposſibile eſt. aut ſi potest fieri: oſtende. ¶ Ad hec Petrus.

Simon mag⁹

PETRVS

Attētius audite o viri que dicitur. ponam⁹ mūdū hūc cāpū eſſe aliquē magnū /
ex duabus ciuitatib⁹ quarū reges ſibi inuicē ſint cōtrarii / miſſos eſſe ſingulos ad di-
mīcādū duces / & illū qđē boni regis duce cōſiliū dare / vt vterq̄ exercit⁹ aſſeq̄ ſan-
guinis profuſione / melioris in regis iura cōcedat / quo ſine pículo omnes ſalui fiāt /
illum vero cōtrariū dicere / nō / ſed pugnetur / vt nō q̄ dignus eſt: ſed q̄ fortior / ipſe
cū hiſ q̄ euaserint regnet. queſo vos qđ magis eligeretis: nō dubito: qn vt cū inco-
lumitate omniū / regi meliori manus darētur. Et ego nūc nō vt ſimō ait pacis cau-
ſa / aſſenſum volo cōmodare iis que male dicitur: ſed vt cū qete & ordīne veritas
regratur. nōnulli enim in diſputationū certamine / vbi errorē ſuū ſenſerint cōfura-
ti: cauſam alterius cōturbare cōtinuo incipiūt / & mouere lites / ne palā fiāt omnib⁹
quod ſuperātur. & propterea ego frequēter oro: vt cū omni patiētia & qete / cauſa
diſputationis habeatur. vt & ſi forte mīn⁹ aliqd rectē dicitū videtur: repetere id &
apertiū liceat explanare. ſolet enī interdū aliter dici aliquid: & aliter audiri. dū aut
mīnus lucide profertur: aut mīnus vigilāter aduertitur. & ob hoc patienter cupio
haberi ſermonē: vt neq̄ ſubripiat alter alteri / & neq̄ ſermonē dicentis intēpeſtiuſ ſermo
ſermo cōtradicētis iterrūpat. neq̄ repreheſedēti ſtudiū geramus: ſed liceat vt dixi mī-
nus plene dicta repeteret / vt examinatione iūſtissima clarescat veritatis agnitiō. ſcire
etenim debemus: quia ſi quis a veritate vincatur / non ipſe vincit / ſed ignorantia
que in eo eſt / qui eſt demon pessimus. qué qui potuerit effugere: ſalutis accip̄it pal-
mam. propositū nāq̄ nobis eſt prodeſſe auditoribus: nō vt male vincam⁹ / ſed vt
pro agnitione veritatis berie vincam⁹ / ſi enī veritatis inquirende ſtudio ſermo mo-
ueatur: etiam ſi quid mīnus plene pro humana fragilitate dicemus / pro ineffabili
ſua bonitate ea que deſunt / lateriſter auditorum ſenſibus adiimplebit deus. iūſtus
eſt enī: & ſecūdum vniuſculuſq̄ propositum / aliis quidem in promptu facit eſſe
quod queritur: aliis vero obſcurū reddit etiā quod palā poſitū eſt. q̄a ergo viā dei
viā pacis eſt: cū pace q̄ dei ſunt regram⁹. Ad hec ſi q̄ ſhabet quod prosequat: loc⁹

etio uocatib⁹ autem p̄ ſtimulatq̄ ouip̄ mīlli autem ſuū ſermonē ſtudiorib⁹ ſe-
ſtiguerit. utq̄ ſi dīmō ſebeſt p̄ ſuā ſumēdib⁹ ſitno uimū ſuā ſebeſt ab aliis ſuā ſebeſt

est. si vero nullus est qui respôdere velit: ego dicere incipiam/& que michi ab alio possint obiici/ipse in medio prolata dissoluam. ¶ Cum vero Petrus cepisset conti-
nuare sermonem: Simon interrupta oratione eius/cur inquit festinas ipse tibi dice-
re que tibi videtur/intelligo versutias tuas: vis enim tibi ea ipsa proponere: quorū
absolutio bene tibi meditata est/vt ignorantibus turbis/videaris recti aliquid dices
re. sed apud me: non erit horum locus. nunc ergo quoniā vt vir fortis polliceris te
omniū volenti proponere respôsurū: michi interim primo respôde. ¶ Et Petrus.
paratus(inqt) sum: tātum vt cum pace sit sermo. ¶ Tum Simon. non vides(inqt)
imperitissime q̄ cōtraria agis magistro tuo/pacē deposcens: quod vtq; nō conue-
nit ei/q̄i expugnaturum se promittit ignorantia. & si tu recte pacem ab auditori-
bus poscis: nō recte magister tuus dixit/q̄ nō veni pacem mittere in terrā: sed gla-
dium. aut enim tu benedicis/& ille non bene: aut si magister tuus bene/tu pessime/
qui non intellexisti cōtraria te proferre ei cuius te discipulum profiteris. ¶ Ad hec
Petrus. neq; qui misit me: male fecit gladium mittere in terram/neq; ego contraria
ei ago auditorum pacē regrens. sed tu imperite & temere reprehendis ea: que nō
intelligis. & enim quia pacem non venerit mittere in terrā magister noster audisti:
q̄ autem dixerit/ beati pacifici/quoniam ipsifiliī dei vocabuntur non audisti. pro-
pter quod non ego magistro diuersa sentio pacem persuadēs: qui illam seruātib⁹/
beatitudinē posuit. ¶ Et Simon ait. pro magistro respondere cupiēs o Petre: mul-
to eum grauius accusasti/si cum ipse non venerit pacē facere/hanc aliis seruare pre-
ceperit. & quomodo alius ille sermo eius cōstatib⁹ quem dixit: quia sufficit discipu-
lo/vt sit sicut magister eius. ¶ Et Petrus ad hec. magister(inqt)noster qui erat ve-
rus propheta/& sui in omnibus memor:neq; sibi contraria locutus est/neq; nobis
ab iis que ipse gerebat diuersa mandauit. quod enim ait non veni pacem mittere in
terrā sed gladium/& ex hoc videbitis separari patrem a filio/filium a patre/ virum
ab vxore/& vxorem a viro/matrē a filia/filiā a matre/fratre/a fratre/socrū a nuru/
amicum ab amico: hec omnia doctrinā cōtinent pacis.& quomodo:audi. in initio
predicationis sue (vt pote qui vellet omnes inuitare & adducere ad salutem/ac pa-
tientiā bonorum/tētationumq; habendā suaderet) pauperes beatificat/eosq; pro
penuria & tolerantia adepturos esse pollīcebatur regna celorum. vt sub tanta spe:
equanimiter paupertatis pondus/spreta cupiditate portaret. est enim vnum & ma-
xime pernicioſiſſime/peccati cupiditas. sed & esuriētes & sitiētes/ eternis bonis
iusticie/saturādos esse promisit:vt egestatem tolerabiliter ferentes/nichil pro hac/
iniusti operis molirentur. mundoſq; corde ſimiliter beatos dicebat/ & per hoc de-
um viſueros: vt vnuſquīſq; adipisci tantum cupiens bonum/& ſemetipſum a peſ-
ſimis & pollutiſ cogitationibus cōtineret. ſic ergo magister noster dīcipulos / ad
patientiā vertutis inuitans / bonum pacis etiam cum labore patientie ſuadebat
effe ſeruandam.econtrario vero eos qui in diuitiis ac luxuria verſabantur/lugebat:
qui nichil pauperibus largiebantur/arguens eos rationē reddituros . q̄a proximos
ſuos/quos diligere ſicut ſe ipſos debuerāt: ne in egestate qđe miſerati ſunt. hec autē
dices: alios qđe obedire fecit/aliros vero reddidit inimicos. credētibus ergo & obe-
diētibus/pacē habere inter ſe inuiſe iuber: & ipſis dixit/beati pacifici/ quoniam ipsi
filii dei vocabūtur. iis autē qui nō ſolum nō crediderunt/verū & aduersarii doctri-
ne eius facti ſunt: bellum verbi & confutationis indixit/& ait. quia ex hoc videbi-
tis separari patrem a filio/& virum ab uxore/& filiam a matre/ & fratrem a fratre

Simon mag⁹

PETRVS

Simon mag⁹

PETRVS

Simon mag⁹

PETRVS

Liber

et nurum a socrū & inimici hominis / domestici eius. In vnaqueq; enim domo cum inter credentē & nō credentē ceperit esse diuersitas: necessario pugna fit / incredulis quidem cōtra fidem dimicātib⁹ / fidelibus vero in illis errorē veterē & peccatorum vicia cōfutantibus . similiter quoq; erga scribas & phariseos vltimo doctrine sue tē pore : bellum gerit / arguēs eos sup actibus non bonis / & non recta doctrina / & q; clauē scientie quā a Moze traditā susceperant / occultarent / per quam possit ianua regni celestis aperiri . sed & nos ad predicandū mittens dominus noster : precepit nobis vt in quāctib⁹ ciuitatem vel domū introirem⁹ dicam⁹ pax huic domui . & si q; dem fuerit (inquit) ibi filius pacis veniet sup eam pax vestra . Si vero nō fuerit : pax vestra ad vos reuertetur. exeuntes autem de domo . vel ciuitate illa : etiam puluerem qui adheserit pedibus nostris / vt excutiamus sup eos. tolerabilius autem erit terre sodomorū & gomorreorum in die iudicii: q; illi ciuitati vel domui . quod vtq; ita demū fieri precepit : si pri⁹ in ciuitate vel domo / veritatis sermo predicetur. ex quo vel recipiētes veritatis fidem / filii pacis & filii dei fiant: vel nō recipientes arguantur quasi inimici pacis & dei. ita ergo & nos magistri nostri instituta sectātes: pacē primo proponim⁹ auditorib⁹ / vt absq; vlla perturbatione / possit via salutis agnoscī. quod si quis pacis verba nō suscipit / neq; acquiescit veritati: scimus aduersus eū purgā verbī mouere / & arguere acritus cōfutando ignorantia / & redargendo peccata. necessario igitur pacē proponimus: vt si q; est filius pacis pax nostra veniat sup eum. ab eo autem qui se alienū pacis effecerit : regredietur ad nos pax nostra. non ergo (vt ais) cōsensu malorū pacem proponimus . nā vtq; cōtinuo tibi dexteram dedissem. sed vt per quietem & patientiā differentibus nobis / qui sit sermo ver⁹ facilius ab auditoribus dinoscatur. si enim dissideas & discordas a temet ipso: quomo do stabis? necesse est vt cadat: q; in se ipso diuidif. omne enim regnū in semet ipsum diuisum: nō stabit. Ad hec: si quid videtur / dicito. ¶ Et Simon. stultitiae tuā demitor. sic nobis verba magistri tui proponis: quasi certū habeatur de eo / q; prophe ta sit. quē ego perfacile demōstrarre possum / multa sibi cōtraria locutum. deniq; ex iis que ipse protulisti: arguam te. ais enim dixisse eū / omne regnū vel omnis ciuitas diuisa in semet ipsa / non stabit. & alibi. Iterum ais eum dixisse: quia ipse miserit gladium vt separat eos qui in domo sunt . ita vt diuidatur filius a patre / filia a matre / frater a fratre : & si fuerint in vna domo quinq; diuidantur tres aduersus duos & duo aduersus tres. si ergo omne quod diuiditur / cadit / & iste diuisioes facit: cadēti prestitit causas. & si talis est: vtq; malus est. Ad hec responde si potes . ¶ Et Petrus. non temere deroges o Simon iis / que non intelligis . Primo ergo respōdeam pro eo quod ais me / magistri mei verba proponere : arcib⁹ ex ipsis ea de quibus dubitatur absoluere. dominus noster mis̄t̄ nos apostolos ad predicandū : precepit nobis vt doceamus omnes gentes de iis que mandata sunt nobis . neq; ergo dicere ea vt ab ipso dicta sunt nobis / possumus. non enim dicere / sed docere ea in man datis habemus / & ex ipsis ostendere quomodo vnumquodq; eorum veritate sub nixum sit . neq; rursus proprium nobis aliquid dicere permisum est . sumus enim missi: & necessario qui missus es / illud quod iussus est nunciat / & voluntatem mit tentis exponit . nam si aliud dicam q; precepit michi ille qui me misit : falsus ero apostolus / qui non illud dico quod missus sum dicere / sed quod michi videtur . quod qui facit : vtq; se meliorem vult ostendere / q; est ille a quo missus est / & est sine dubio priuaricator . si vero ea que iussus est prosequatur / eorumq; assertio-

Simon

PETRVS

nes manifestissime proferat: apostoli opus exsequi videbitur. quod ego nunc implere contendens: non tibi placebo. non ergo reprehendas/q[uod] eius q[uia] me misit proferā verba: sed si est in illis aliquid quod nō sit integre dictū/ vt inde arguas licet. quod tamē nullo modo fieri potest. propheta enim est: & sibi ipse cōtrarius esse nō potest. aut si nō putas eū prophetā esse: primū requirator. ¶ Et Simon. nō opus habeo hoc discere abste: sed quomodo sibi ista cōueniat. si enim incōsonās ostēderit: simul etiā propheta nō esse docebitur. ¶ Tū Petrus. sed si prius inquit ostēdero eū prophetā: hoc quod videtur esse incōsonās/nō erit. neq[ue] enim ex cōsonantia qs propheta esse probabitur. q[uia] hoc multis possibile est facere. quod si cōsonantia prophetā nō facit: multo magis nec inconsonantia. q[uia] ergo multa sunt que videtur qdē incōsona esse nōnullis/habēt tamē profūdiore ratione in semet ipsis cōsonantia/sicut & alia que videtur habere cōsonantia/dicussa diligētius inueniuntur incōsona. hac de causa & aliā nō puto certiore esse viā ad horū discriminē: nisi vt prius cognoscamus/si is qui locutus est ea que videtur incōsona/prophetā sit. si enī iuuenitur propheta esse: omnia illa que videtur sibi esse cōtraria/cōstat habere cōsonantia/sed nō intelligi. de his ergo probaniēta rectius regrantur. nos enim apostoli: illius qui nos misit verba exponere missi sumus / & affirmare sentētias. Propriū vero dicere aliquid: non habem⁹ in mandatis/fed̄ verborū illius (vt dixi) aperire veritatē. ¶ Et Simon ait. doce ergo nos quomodo cōueniat vt is qui diuisiones facit/que diuisiones cadere faciat eos qui diuiduntur: vel bonus videatur/vel ad hominū salutem venisse.

Cap. V.

Simon
magus
PETRVS

¶ Petrus. audi quomodo magister noster omne regnū/& omnē domū diuisam aduersum semetipsam: dixit stare nō posse. hoc autē cū ipse facit: vi de quomodo ad salutē cedat. in errore positū mīdi regnū vel vñāquāq[ue] ī eo dosmū/verba veritatis diuīdūt: procudubio vt cadat error/& veritas regnet. quod si alicui domo id accidat/ vt error introduc⁹ per aliquē diuīdat/ veritatē stare nō posse. ¶ Et Simon. sed incertū est vtrū magister vester errorē diuīdata veritate. ¶ Et Petrus. istud alterius questionis est. sed si cōstat apud te: quia omne quod diuīsum fuerit cadit/superest vt ostendam (si tamen cum pace audire vis) q[uia] Iesus noster/errores diuiserit ac resoluerit/docendo veritatem. ¶ Tū Simon. omitte inquit sermonē pacis frequenter iterare: quid vero sit quod sentis/aut credis breuiter expone. ¶ Et Petrus ait. quid times crebro audire de pace: an ignoras/q[uia] perfectio legis pax est: ex peccatis enim bella nascuntur & certamina: vbi autē peccatum non fit/pax est anime .vbi vero pax est: in disputationibus veritatis/& in operibus iusticie inuenitor. ¶ Et Simon. videris michi non posse profiteri quod sentis. ¶ Et Petrus. dicam ex arbitrio/nō tamen tuis versutiis coactus. cupio enī quod salutare & vtile est omnibus: adduci in notitiā . & ideo proferre q[uia] breuissime non morabor. vñus est deus idemq[ue] cōditor mundi/iustus iudex:& vnicuq[ue] pro actibus suis quandoq[ue] restituens. Iam vero pro assertione horum: scio innūmera posse verborum milia cōmoueri. ¶ Et Simon ait. miror quidē velocitatē ingenii tui: nō tamē amplector errorem fidei tue. prudēter enim preuidisti q[uia] tibi contradici posset/& vrbane id etiā professus es ipse/q[uia] pro assertione horum/ innumera verborum milia mouebuntur. nulli enim concordat: professio fidei tue. deniq[ue] q[uia] vñus sit deus/cuius sit opus mundus: hoc primum quis recipiat. primo. quia neq[ue] paganorum quisq[ue] quamvis sit idiota/philosophorum autem omnino

PETRVS

Simon
magus.
PETRVS
Simon
magus.

PETRVS

Simon mag⁹
PETRVS

Simon mag⁹

PETRVS
Simon
magus.

nullus: sed ne iudeorum quidem imperitissimus quisq; & miserrimus / & neq; ego ipse qui eorum legē/bene noui. ¶ Et Petrus. omittre inquit opiniones absentium: tibi quid videatur/presens presenti dicio. ¶ Tum Simon. possum qdē exponere quod vere sentio: sed pigrorē me facit ista consideratio. quia si dixerō quod neq; tibi sit consonū/neq; vulgo huic imperito rectū videatur: tu quidē quasi obstupe factus/aures cōtinuo occludens veluti ne blasphemia polluātur/ verteris in fugā.

PETRVS

quoniā quod respōdeas/nō iueneries : populus autē irrationabilis assentatus tibi: te quidem amplectetur/quasi ea dicentē que in yslu eis sunt/ me vero execrabitur velut quedā noua atq; inaudita profitentē/mētūq; errorem aliorum mentibus in serentem. ¶ Tum Petrus. nūquid nō tu in quo nos accusabas ipse:ābagibus vte-

ris/nichil habens quod asseras veritatis: aut si habes/incipere absq; circūuerionibus:

si tantū cōfidis. & si quidē nō placuerit alicui auditorū que dicas/absceder: q; vero permanserint / cogentur assertionibus tuis probare quod verū est . Incipe igitur quod tibi rectū videtur/exponere. ¶ Et Simon ait. ego dico multos esse deos;

vnum autē incōprehensibile atq; omnibus icognitū / illorūq; omniū deorū dēt,

Simon
magus.

¶ Tum Petrus. hunc inqt quē dicas esse incōprehensibile & icognitū omnibus deum: ex scripturis iudeorum que in authoritate habētur/approbare potes/an ex aliis aliquibus quas omnes ignoram⁹/an ex grecis authoribus/an ex tuis propriis scripturis : certe ex quibuscūq; vis dicio: ita tamen vt ostendas eas prius esse propheticas. Ita enim fiet: vt earū indubitata habeat authoritas. ¶ Et Simon ait. Ex

lege iudeorum sola/assertiones adhibeo . omnibus enim qui assertionis curam gerunt: manifestum est totius esse authoritatis hanc legē/ vnūquēq; tamen secundum propriū sensum intelligentiā legis huius accipere . Ita enim ab eo qui mūndū cōdidit scripta est: vt in ipsa/rerum fides habeatu . ynde siue quis vera/siue etiā falsa proferre velit: absq; hac lege/nulla recipietur assertio . quia igitur sētēria mea plenissime cum lege cōcordat: recte multos esse/pronūciaui deos . quorum vnu

est eminentior & incōprehensibilis: ipse qui est deus deorū. q; autē multi sint dī: ipsa me edocuit lex. primo quidē vbi ex persona serpentis dicitur ad Euā primā mulierē: quacunq; dīe māducaueritis de ligno sciēdi bonum & malum/eritis sicut dī/hoc est sicut ii qui hominē fecerunt . postea enim q; gustauerūt de ligno: ipse

deus testatur dices ad reliquos deos/ecce Adam factus est sicut vnu ex nobis. sic ergo cōstat multos esse deos: qui hominē fecerunt. quia ex initio ita dicit deus ad ceteros deos: faciamus hominē ad imaginē & similitudinē nostram. sed & quod ait: eiiciamus eum. & iterū venite/& delcēdentes cōfundamus linguas eorū. omnia hec multos esse indicant deos. sed & illud quod scriptū est : deos non maledi-

ces & principem populi tui nō maledices . & rursus quod scriptū est : dominus solus ducebat eos/& nō erat cū illis deus alienus/multos esse ostendit deos. sunt & alia plurima: que proferri possunt ex lege testimonia/ nō solū obscuriora/sed & manifesta/qb⁹ multi doceātur esse dī:ex quibus vnu svt iudeorū populo deus

esset/forte electus est. ego autē non hūc assero : sed illū qui etiam huius deus est. quem ne ipsi quidē iudei norūt . neq; enim ipsorū est deus : sed eorū qui agnouerūt eū. ¶ His auditis: Petrus nichil inquit verear Simon . ecce enim neq; aures clausimus neq; fugimus : sed ad ea que falso prosecutus es/ veritatis sermonib⁹ re spondemus. illud primo asserentes:quia vnu est de⁹ hic ipse iudeorum/ qui est solus deus celi creator ac terre/ qui & omnium etiam quos dicas/de⁹ deorū est. si

PETRVS

ergo ostēdero nullū esse hoc superiorem/ sed ipsum esse super omnia: fatebris esse
 errorē sup oia. ¶ Simon. qd enī īgt etiā si ego nolim fateri: qui assistūt auditōres/
 nōne arguēt me nolētē que vera sunt profiteri? ¶ Ausculta ergo ait Petrus: vt sc̄
 as primo quod etiam si multi sunt dīi vt dīcīs / iudeorum deo subdīti sunt/ cui ne-
 q̄ equalis quisq̄ necq̄ maior esse potest. scriptū est enim: quod ita dicat ad iudeos
 Moses propheta. dominus deus noster hīc est deus deorum/ & dominus domi-
 norum/deus magnus. Ita etiā si multi sunt q̄ dicantur dīi: qui vñus est tamen ma-
 ior omniū deus deorū/ qui & deorū deus dīctus est. neq̄ enim quicunq̄ dīctus fu-
 erit deus: cōtinuo deus est. deniq̄ & Moses deus dicitur Pharaonis: & certum est
 eum hominē fuisse. & iudices dīi appellati sunt. & constat eos fuisse mortales. si-
 mulacra quoq̄ gentium dīi appellantur: & omnes sc̄imus quia non sunt. sed imp̄
 is quasi pro pena hoc datum est: vt quia verum deum cognoscere noluerūt/ que-
 cunq̄ eis forma & imago occurrisset/ haberetur ab eis deus. & quoniam vnius(vt
 dīxi) qui est omniū deus / agnitionem suscipere recusarunt: ideo ergo conceditur
 eis habere deos/ qui prestare supplicantibus nichil possunt. quid enī aut ex anima
 simulacra conferre hominib⁹ queant aut animātia/ cum potestas omnīum apud
 vnu sit: tribus igitur modis/deus quis dicitur: vel quia vere est/ vel quia ei qui ve-
 re est ministrat. & ad honorem mittētis vt plena sit eius authoritas: hoc dīct⁹ esse
 qui missus est/ quod ille qui misit/ vt sepe factum est de angelis. qui tamē cum appa-
 ruerint hominī/ si sit prudens & erudit⁹ vir/ interrogat eius qui apparuerit nomē.
 vt simul & honorem missi & autoritatē mittentis agnoscat. est enim vniuersiūl-
 q̄ gentis angelus: cui commissa est gentis ipsius dispensatio a deo. qui tamen cum
 apparuerit/ quis putetur & dīca ab iis quibus preest deus: tamen interrogatus nō
 sibi dabit tale testimonium. deus enim excelsus qui solus potestatem omnīum te-
 net/ in septuaginta & duas dīuisit totius terre nationes / eisq̄ principes angelos
 statuit. vni vero qui in archangelis erat maximus: sorte data est dispensatio eorum
 qui pre ceteris omnībus excelsi dei cultum atq̄ scientiam receperūt. sed & sancti ho-
 mines(vt diximus) impiorū efficiuntur dīi: tanq̄ qui potestatem acceperunt in eos/
 vite ac necis. vt de Mose ac iudicib⁹ supra memorauimus. propter quod & scri-
 ptum est de eis: deos nō maledices/ & principem populi tui nō maledices. prin-
 cipes ergo singularū gentiū: dīi appellantur. principū autem deus/ Christus est: qui
 est omniū iudex. vere ergo necq̄ āgeli/ necq̄ homines/ necq̄ vlla creatura dīi esse po-
 sunt. quippe qui sub potestate sunt positi/ tāq̄ creati & mobiles. āgeli quidem qui
 nō fuerūt & sunt: homines autē vt mortales. omnis vero creatura vtq̄ solui po-
 sit/ sed reuera si voluerit ille qui fecit. & ideo ille solus verus est deus: qui non solū
 ipse vivit/ sed & aliis vitā prestat/ quam & auferre potest cum vult. propterea er-
 go clamat scripture ex persona dei iudeorū/ & dīct⁹. videte/ videte q̄a ego sum de⁹/
 & nō est alius preter me: ego occidam & ego vivere faciā/ percutiam & ego sana-
 bo/ & nō est qui eripiat de manib⁹ meis . vides ergo quomodo ineffabili quadā
 virtute/ scripture occurrēt supinis eorum errorib⁹ qui aliunde preter eū qui est iu-
 deorum vel in celis esse/ vel in terris affirmarēt/ pronūciat dicens: domin⁹ deus tu⁹
 deus vñus est in celo sursum/ & in terra deorsum/ & preter ipsum alius nō est. quo-
 modo ergo tu dicere ausus es/ aliū esse deū: preter eū qui iudeorū est deus: & iterū
 dīct⁹ scripture. ecce domini dei tui celū/ & celum celi/ terra/ & omnia que in ea sunt:
 verūtamen patres tuos elegi/ vt diligerē eos & vos post ipsos. Ita ex omni parte a

De angelis

72 terrena-
tiones.

scriptura/ista munatur sententia: quia ipse qui mundum creauit verus & solus deus est.
 quod & si sint alii (vt diximus) qui dicuntur dei: sub potestate sunt iudeorum dei. quia
 ita dixit scriptura iudeis. dominus deus noster: hic est dominus deus deorum/ & do-
 minus dominorum. hunc etiam soli colendui monet scriptura/dicens. dominum deum tuum
 adorabis: & illi soli seruies. & audi israel: dominus deus tuus/deus unus est. denique
 et sancti spiritu dei replete/ & guttis misericordie eius irrorati / exclamant dicentes:
 quis similis tibi in domine/quis similis tibi gloriosus in sanctis: & iterum: quis
 deus preter dominum: & quis deus preter deum nostrum: Itaque Moses ubi proficere
 populū vidit: paulatim eos ad intelligentiam monarchie/ & fidem dei unius instituit.
 vt in cōsequentibus dicit: nomina deorum aliorū non cōmemorabis. recordatus sine
 dubio qualis pena damnatus sit serpens: qui primus nominauerat deos. terrā denique
 comedere condēnatur/ & tali cibo dignum iudicat ob id/ quod primo omnium appellatio-
 nē deorum introduxit in mundum. quod & si tu multos deos vis introducere:
 vide ne exitū serpentis simile fortis. certus autem esto: quod nos huius australis socios non
 habebis/nec decipi nos patiemur abs te. nec enim proderit nobis ad excusationē
 in iudicio: si dicamus quod deceperis nos. quia nec prima mulierem excusare potuit
 male credidisse serpenti: sed & morte (quia male crediderit) condēnata est. hac ergo de
 causa & Moses unius dei fidem populo commendans ait: obserua tibi ne seducaris a
 domino deo tuo. vide quia eodem verbo vtitur: quo & prima mulier in excusatio-
 ne vtebatur seducta se dicens/sed nichil profuit. super omnia autem etiam: si unus ali-
 quis surgeret propheta / qui signa & prodigia faceret / suadere autem vellet vt cole-
 remus deos alios preter iudeorum deum/nunquam ei credere possemus. sic enim nos do-
 cuit lex diuina: secretū sermonē purius ex traditione cōmēdās. ait ergo si surrexerit
 in te propheta/aut sōniāns sōniū/ & dederit signa & prodigia/ & dixerit ad te: eam
 & collam deos alienos quos nescitis: non audietis verba prophete illi/ neque sōniōs
 niatoris illi/ quia tētās tētabit vos dñs/ vt videat si diligitis dominum deum vestrum. pro-
 pterea ergo & dñs noster signa & prodigia faciens: deum predicabat iudeorum. &
 ideo recte predicationi eius creditur. tu autem etiam si vere propheta es/ & signa fa-
 ceres ac prodigia sicut promisisti/ & alios annūciares deos preter eum qui vere es: ma-
 nifestum esset te ad temptationē populo dei suscitatum. & ideo credi tibi omnino non
 potest. unus es & enim verus qui est iudeorum deus. & ob hoc dominus noster
 Iesus Christus: docebat querendū esse non deum quem bene nouerant/sed regnum & iu-
 stitiam eius. quam scribe & pharisei suscepta scientie clavie non concluserant/sed ex-
 cluserant. nam si ignorassent unum deum: nunquam utique huius rei scientiam relinquens
 que erat omnium caput/culparet eos de puis & minimis/ id est quod dilatarent fimbrias
 suas/& primos accubitus in concubinis vēdicarent/ & quod in quadrupliū stantes oraret/
 et alia his similia: que utique ex cōparatione huius magni capitatis ignorantie dei/exi-
 gua videntur & parua. ¶ Et Simon magus ad hec ait. Ex verbis magistri tui conuincā te:
 quia etiam ipse iguotum quedam omnibus/introducit deum. cū enim & Adam cre-
 atorem suum sciret deum mundus cōditorem/ & Enoch/quippe qui ab eo translatus
 est/ & Noe/ vt pote ab eo iussus arcā cōstruere/ tunc & Abraham & Isaac & Jacob
 & Moses/ & oīes patres/oīsc̄ populus atque oīes gētes nouerint cōditorem mundi/ &
 fateātur deum: Iesus vester quod lōge posterior patrib⁹ apparuit/dicit nemo nouit filium
 nisi pater/neque patrē quod nouit nili filius/ & cui voluerit filium reuellare. Ita ergo Iesus
 vester alius esse deū/ incōprehensibile omnibus & incognitū fatetur. Cap. VI.

tum Petrus. Contraria inquit tibi meti pi te proferre non sentis. si enim Iesus nos
ster scit istum quem dicas incognitum deum: ergo iam non a te solo cognitum. imo
Iesus noster eum nouit. Moses quoque qui & Iesum venturum esse prophetauit/ sine
dubio nec ipse ignorauit eum. propheta enim erat. & qui de filio prophetauit: sine
dubio cognouerat patrem. si enim in voluntate est filii reuelare patrem cui volueret
filius/ qui ab initio & semper cum patre fuit per singulas quasque generationes:
sicut reuelauit Mosi patrem/ ita & aliis prophetis. quod si ita est: nulli patrum fu-
isse incognitum constat. tibi vero qui filio non credis: quomodo potuit reuelari pa-
ter/ qui nulli notus est/ nisi cui voluerit filius reuelare: reuelat autem filius patrem
tis qui ita honorificant filium/ sicut honorificat patrem. ¶ Tui Simon. Memento
inquit quia filium dixisti habere deum: quod est iniurie. quomodo enim habere fi-
lium potest: nisi similia hominibus aut animalibus partatur: sed de his non est/ nunc
tempus arguere profundam stultitiam tuam. festino enim de immensitate sum-
me lucis exponere: et iam nunc audi. puto esse aliquam virtutem immense & inef-
fabilis lucis: cuius magnitudo incomprehensibilis habeatur. quam virtutem etiam
mundi conditor ignoret/ & legislator Moses/ & magister vester Iesus. ¶ Tum Pe-
trus. Non videtur tibi amentie res esse asserere velle quempiam quod sit alius deus quod
deus omnium: & dicere/ puto esse virtutem quadruplicem: & prius quod ipsi certum sit quod
loquitur/ hoc velle aliis confirmare: est ne quis ira preceps: qui verbis tuis credat/
in quibus te ipsum videat dubitatem/ & admittat esse aliquam virtutem incogni-
tam creatori deo/ & Mosi/ & prophetis/ & legi/ & Iesu etiam magistro nostro: quod
virtus bona sit: ut nulli velit ignoscere nisi unum tantum/ & hoc tibi tali. ¶ Tum
deinde si noua est ista virtus: quomodo nobis non dat nouum aliquem sensum ipsa/
preter hos quos gerimus quinque/ ut ex ipso ab ea nobis largito nouo sensu/ ipsam
que noua est capere & intelligere possimus: aut si non potest largiri: quomodo ti-
bi largita est: aut si tibi reuelauit: cur & non nobis: si vero a temetipso intellexisti/
que ne prophete quidem sentire aut intelligere potuerunt: dic age nobis nunc/ quod
vnumquisque nostrum cogitat. si inter tantus est spuma/ ut ea que super celos sunt inco-
gnita omnibus & omnibus incomprehensibilia cognoscas: multo facilius cogitatio-
nes humanas quod in terris habentur/ agnoscis. quod si cogitationes nostras qui hic
sumus/ non potes scire: quomodo ea que nulli esse cognita affirmas/ scire te dicas.
Crede autem mihi: quia nunquam scires quid est lux/ nisi ab ipsa luce accepisses & visum
& intellectum videndi. sic & in ceteris hinc accepta intelligentia/ maius aliquid &
sublimius somniu in star excogitas/ occasione tamen ex istis quinque sensibus sumpta/
quorum largiori ingratus es. Certus autem esto quod donec non iuuenis nouum ali-
quem sensum qui extra hos quinque sit/ quibus omnes utimur: nouum asserere non
poteris deum. ¶ Et Simon. Cui quinque sensibus constent omnia que sunt: nihil no-
num addere virtus illa cunctis eminentior potest. ¶ Et Petrus ait. falsum est. Est
enim alius sextus sensus: id est prenoscendi. isti enim quinque sensus capaces scientie
sunt: sextus autem prescientie est. quem habuerunt prophete. tu ergo quomodo po-
tes deum omnibus incognitum nosse: qui nec propheticum sensum qui est prescientie/
cognouisti: ¶ Tum Simon cepit dicere. Hac quam dico viitatem incomprehen-
sibilem & eminentiorem cunctis/ etiam ipso qui mundum condidit deo: necque ange-
lorum quisque/ neque demonum nouit/ neque iudeorum/ neque villa omnino que a co-
ditore deo substituit creatura. quomodo enim poterat: quam creator ipse non nos
kii

PETRVS

Simon mag.

PETRVS

Et dicere pu-
to esse virtutem
quadruplicem:
dicere
proferri hunc
sermonem/ puto
esse virtutem
quadruplicem

Simon mag.
PETRVS

Simō magus.

PETRVS

uerat: lex me ipsius creatoris edocuit: cum nec ipsa sciret/quod doceret. ¶ Et Petrus. Miror inquit quomodo tu ex lege plus potueris discere: q̄ docere/vel scire lex poterat: & quomodo horū que asseris probationes dicās te ex lege proferre: cū ne q̄ legem asseras nosse ea / que dīcis/necq; eum qui legem dedit/ id est mundi creātor rem: sed & hoc miror: quomodo tu qui solus hec nosti/ hīc modo cum omnibus

Simō magus

PETRVS.

stes/ breuis atrii huius ambitu circundatus. ¶ Et Simon videntis cum omni populo ridentem Petrum: rides inquit Petre cū sermo de tātis rebus & tā eminentib⁹ habeat. ¶ Tum Petrus. Noli inquit iudicari Simon. nichil enim preter promissiōnem nostram gerim⁹/necq; aures nostras claudimus vt dicebas. necq; statim vt audiūmus a te ineffabilia proferri: in fugam cōuersi sumus/ sed ne loco quidem morti. necq; enim verisimilia saltem aliqua proferuntur abs te: que nos possint aliquatenus detergere. aut certe aperi nobis intelligentiam dīcti huius: quomodo tu ex lege dīdiceris deum/ quem lex ipsa nescit/ & quem ipse qui legem posuit ignoraſt. ¶ Et Simon. Si inquit ridēdo cessasti: euidentibus assertionibus comprobabo

Simō magus

PETRVS

Simō magus

¶ Et Petrus ait. quid ni desinam vt possim discere a te/quomodo tu a lege dīdicis que lex nescit/ & ipse deus legis ignorat? ¶ Simon. Audi inquit. Manifestum est omnibus & ineffabili quadam ratione compertum: vnum esse deum qui sit omnium optimus: a quo omne quod est sumpsit exordium. vnde & necessario subiecta sunt ei omnia que post ipsum sunt/ veluti principiū omnīū & eminentiorū. Ego ergo cū cognouissem deū hunc / qui creauerat mundū secundum q̄ lex docet i multis esse infirmū/longe autem abhorret infirmitas a perfecto de eo/ & hunc viderem non esse perfectum : necessario alii intellexi qui esset perfectus . hic enim (vt dīxi) secundum quod scriptura legis docet: in multis infirmus esse deprehēditur. primo q̄ homo quē plasmauit/ non potuit permanere talis qualē ipse voluerat. & quia nec bonus est qui primo hominī posuit legem: vt de omnibus quidem lignis paradoxi ederet/de ligno autem scientie nō cōtingeret/ sed si gustasset morte moreretur. cur enim vetaret eum vesci/ & scire quid esset bonum & quid malum: vt sciēs malum quidem vitaret/ bona vero eligeret: sed necq; ipse hoc cōcessit. & quia ille preter mandatum gustauit / & agnouit quid esset bonum / ac dīdicit honoris gratia verenda cōtegere (indecōrū enim sensit reuelatiōnē pudendis stare ante creatorem suum) ille eum qui honorē deo deferre dīcerat / morte condēnat. & serpenti (qui hec ostēderat) maledicit. sed vtq; si ledendus ex hoc erat homo: cur omnino ledidi causam in paradyso posuit: si vero bonū erat quod in paradyso posuit: non est bonū/prohibere a bono . sic ergo cū is qui hominē fecit/ & mundū (secundū ea que lex refert) imperfectus sit: alii sine dubio dat intelligi/ qui perfect⁹ sit. necesse est enī aliquē esse omnīū perfectissimū: propter quē omnis creatura ordinē suū seruat. unde & ego sciēs/ quia omnīmodo necesse est esse aliquē benigniore & potentiores eo qui legē dedit imperfecto deo: ex cōparatione imperfecti perfectū quid sit intelligens/ ex ipsa scriptura deū illū de quo scriptū nō erat/intellexi . & hoc modo potui Petre ex lege discere: quod nesciebat lex. quod & si lex nō dedisset indicia quibus colligeretur imperfectus esse deus q̄ condidit mundū: michi possibile erat etiā ex iis que in hoc mundo geruntur malis/nec emēdantur/colligere vel quia impotens erat creator eius/q̄ male gesta nō corrigit si nō potest: velsi nō vult auferre malos ipse malus sit. si vero necq; potest/necq; vult: nec potens nec bonus sit. & ex his necesse est colligi: q̄ alius sit deus omnīū prestatissim⁹ & potētissimus . ad hec si qd habes

dicere: non moreris. **C** Petrus respōdit. Solēt ista o Simon absurdā aduersus dēū
 meditari ii/qui legem non magistris tradentibus legūt: sed semetip̄os doctores ha-
 bēt/ & putant se itelligere posse legem/ quam ipsi nō exposuit ille qui a magistro
 didicerit. verūtamen nūc vt & nos secundū tuū sensum scripturā legis sequi videa-
 mur: quia impotentē & non bonū dicis ostendī conditorem mūdi/quomodo nō
 vidisti q̄ eisdem ipsiis reprehensionib⁹ succubbit & subiacet etiam illa virtus tua/
 quā dicis eminentissimā omnīū: eodē nāq̄ modo de ipsa dici potest: quia omnia
 que hic male gerūtur/aut impotens est que non corrigit/ aut si potest & non vult
 mala est. si vero neq̄ potest neq̄ vult/ & impotens est & imperfecta. vnde non so-
 lu simili culpe virtus illa tua noua/ sed & deteriori inuenitur obnoxia: si super hec
 omnia etiam cum nō sit/ esse credatur. nā is qui mundū creauit: hoc ipsum q̄ sub-
 sistit/ex opere eius quo mundū condidit palam est/sicut etiā ipse confiteris. illa ve-
 ro sola virtus/quā te solum scire dicis: nullum de se indicū prebet/ per quod hoc
 ipsum saltem q̄ est & subsistit/possim⁹ aduertere. Quale est ergo vt derelinquam⁹
 deum/in cuius uūdo viuim⁹/ & omnibus ad vitam necessariis fruimur: & sequar-
 mur nescio quem/cuius non solum nichil consequimur boni/sed ne hoc ipsum q̄
 dem q̄ sit/scire possumus: scilicet quia nec est. siue enim eū lucem appelles/ & luce
 ista quam cernimus clarorem: nomē ipsum a mūdi conditore mutuaris. si substan-
 tiā dixeris super omnia: intelligentiā hunc profers cuim sermonis augmēto. siue
 mentē/siue bonitatem/siue vitā/siue aliud quid nominaueris: hinc vocabulum
 mutuaris. cū ergo nichil noui de illa virtute q̄ dicis/ non solū ad intelligendū verū
 ne ad nominandū quidem habeas: quomodo introducis nouū deum/cuius ne ap-
 pellationem quidem inuenis nouam: virtus enim nō solū creator mundi dicitur:
 sed & ministri glorie eius/omnisq̄ militia celestis. nō tibi ergo melius videtur esse/
 vt sequamur factorem nostrū deum: tanq̄ patrem erudiētem nos & imbuētem/
 sicut ipse nouit: Qd & si sit aliquis (vt dicis) benignior omnīū deus: certū est quia
 non irascetur nobis. si vero irascitur. malus est: noster autē deus si irascatur & vin-
 dicet: nō est malus/sed iustus. proprios enim filios corripit & emendat. Ille vero q̄
 nichil nobiscum habet negotii/si vindicare vellet in nos: quomodo bon⁹ erit sup-
 plicia sumens de nobis/qui nō (derelicto patre nostro) ipsū secuti sumus inanibus
 suspicionibus tractī: quomodo ergo ille talis/bonus pater a te asseritur: qui nec iu-
 stus intelligi potest: **C** Tum Simon. Tantū ne erras Petre: vt nescias q̄a anime no-
 stre a bono deo sunt illo/omnīū prestatissimo/sed captiuē deducēt sunt in hūc mū-
 dum: **C** Et Petrus. Ergo non est omnibus ignotus: sicut paulo ante dicebas. & ta-
 men quomodo indulxit bonus deus captiuitatē fieri animarum suarum: si erat su-
 per omnes potentior virtus: **C** Et Simon. Ipse misit creatorem deum vt conderet
 mundum: sed isto mundo condito/semetip̄um pronūciauit deum. **C** Et Petrus.
 Ergo non ignoratur ab eo qui condidit mūdum: vt superius dixeras. sed necq̄ ani-
 me ignorat eū: si quidem ab ipso abduēt sunt. cui ergo iā erit incognitus: si & mū-
 di creator nouit eum vt pote ab ipso missus/secundū ea que tu dicis/ & omnes ani-
 me tāq̄ ab ipso huc violenter abstracte: Tum deinde dicas velim: qui mittebat cō-
 ditorem mundi/nesciebat eū qui mittebatur fidē non seruaturum: si nesciebat: pre-
 sciens non erat. si vero presciuit & passus est: facti huius ipse reus est/ qui nō veruit.
 quod si nō potuit: omnipotens nō est. si vero quasi bonū id sciens nō prohibuit:
 inuenitur ille esse melior/ qui presumpsit facere id/ quod ille qui permittebat igno-

PETRVS

Simō magus

PETRVS

Simō magus
PETRVS

- Simō magus
 PETRVS
 Simon mag⁹
 PETRVS
 Simon mag⁹.
 PETRVS
 PETRVS
- rauit bonum. ¶ Et Simon. Volētes inquit ad se venire suscipit: & ipsis bene facit.
 ¶ Et Petrus. Nec hoc nouum est. hoc enim facit & hic: quem mūdi creatorem fa-
 teris. ¶ Et Simon. Sed bonus deus/ tātum si agnoscatur salutem prestat: mūdi au-
 tem conditor/exigit etiam legem impleri. ¶ Et Petrus. Ergo & adulteros & ho-
 mīcidas saluat/si cognoverint eum: bonos autē & sobrios vel misericordes si nul-
 lum de eo iudicium capientes ignorauerint eum/ non saluat . magnum bonū pre-
 dictas: qui non tam malos saluat/ q̄ qui bonis nullam misericordiam prestat. ¶ Et
 Simon. Magnus sane est labor agnoscere eū homīni in carne posito. omnib⁹ enim
 tenebris tetrius/& omni luto grauius est corpus hoc: quo circūdatur anima. ¶ Et
 Petrus. Ergo bonus ille deus : que difficultia sunt querit. qui autem vere deus est: fa-
 ciliora experit. dimitat itaq̄ nos quasi bonus apud patrem & creatorem nostrum:
 & quando discesserimus a corpore/& istas quas dicas tenebras reliquerimus/ tunc
 eum facilius agnosceremus. & tunc magis anima conditorem suū esse intelliget dēi:
 & apud ipsum permanebit/nec vltra diuersis cogitationibus fatigabitur/ nec vo-
 let ad aliam confugere virtutem/ que nulli cognita est nisi Simoni soli. que tāre bo-
 nitatis est: vt nūi quis prius impius extiterit in parentem suum/ad ipsam venire nō
 possit . nescio quomodo hec virtus vel bona/ vel iusta appellanda sit : cui placere
 non paret nisi qui inipie gesserit in eum/a quo factus est. ¶ Et Simon. Non est
 impiū: vtilitatis gratia & lucri maioris confugere ad eum/ qui opulentioris est
 glorie. Cap. VII.
 e T Petrus. Si(vt tu aīs)non est. impiū confugere ad alienum: multo magis
 pium est permanere apud propriū patrem/etiam si pauper sit. aut si non
 putas eīse impiū/ vt relicto patre nostro confugiamus ad aliūm quasi ad melio-
 rem/ necq̄ indignari credis pro hoc creatorem nostrum: multo magis bonus deus
 non indignabitur/q̄ cum essemus ab eo alieni/non confugimus ad eum/ sed per-
 mansimus apud creatorem nostrum. & puto quod ex hoc magis collaudabit nos:
 quia fidem seruauimus creatori nostro deo/considerans q̄ si ipsius fuissimus/nūq̄
 relinquentes ipsum seduci illecebris potuissimus alienis. nam si quis opulentiorib⁹
 illecius pollicitationib⁹(relicto proprio parente) cōfugiat ad alienum:poteſt fieri
 vt iterum relicto eo ad aliūm perget/qui maiora promiserit/ eo magis quod ipsius
 proprius non erat filius. quippe qui etiam eum/qui ei natura pater erat:relinquere
 potuit. ¶ Et Simon. Quid si ab illo sunt anime: & ignorant eum/ & ille est vere pa-
 ter ipsarum? ¶ Et Petrus. Satis inquit ostendis eum inualidum. nam si potentior
 (vt aīs) omnibus est: nunq̄ potentiori inualidior/ spolia detraxisse credendus est.
 aut si potuit vi ab eo animas deducere in hunc mundum creator deus: quomo-
 do eas corpore emissas & captiuitatis vinculis resolutas/bon⁹ deus vocabit ad pe-
 nam/que per ipsius vel desidiam/vel infirmitatem/abstrahi ad hunc locum/ & in-
 uolui corpore quasi tenebris ignorantie potuerunt: videris michi ignorare qd sit
 pater & deus. verum & anime vnde sint/vel quando/vel quomodo facte:possem
 dicere. sed hec tibi aperire fas non est: in tanto errore posito de sc̄ientia dei. ¶ Tum
 Simon. Erit inquit tempus cum penitebit te: q̄ dicente me de ineffabili virtute non
 intellexeris. ¶ Petrus aīt. Da ergo nobis(vt ſépe dixi) tanq̄ nouus deus/aut qui ab
 illo descenderis/sensum aliquem nouum: per quem nouum quem dicas deum pos-
 simus agnoscere. Iti enim quinq̄ sensus quos nobis dedit creator de⁹: creatori ſuo
 fidem seruant/ ne aliūm quenq̄ ſentiant eſſe deum/ hoc eis ipsa ſui preſtāte natura.

Ad hec Simon. Adhibe (inquit) animū ad ea que dicturus sum / & facito eū in
 uisibilibus semitis incedētem / peruenire ad ea que tibi demonstrauero. ausulta er
 go nunc . nunq̄ ne in cogitatione positus / extendisti mētem tuam in regiones vel
 insulas porro positas / & ita in eis fixus animo mansisti: vt ne presentes quidem vi
 dere/aut temetipsum scire vbi sederes/presuauitate eorum que habebantur in oculis posses? ¶ Et Petrus. Verum est Simon: hoc michi frequenter accidit. ¶ Et Si
 mon. Ita & nunc sensum tuum exēde in celum : & iterum super celum. & vide qā
 debet esse alīs locus q̄ sit vltra mūdū vel extra mūdū: in quo necp celū sit/necp ter
 ra/ ne vmbra horū etiā ibi tenebras operetur. & ob hoc cū necp corpora in eo sint
 aliqua/necp ex corporibus tenebre: necessario/in eo sit lumen immensum. & lumē
 considera cuiusmodi esse possit: cui tenebre nulle succedunt.nam si vniuersum hūc
 mundum solis huius replet lux: quantum existimas esse illud incorporeum lumē/
 & infinitum: tantum sine dubio vt istud solis lumen : ad illud/ tenebre & non lux
 esse videatur. ¶ Hec cum diceret Simon: Petrus respondit. de vtroq̄ ergo patien
 ter ausulta:id est & de exemplo tendendi sensus/ & de immensitate lucis. scio me
 ipsum o Simon aliquando in cogitatione positum extendisse sensum meum in re
 giones(vt aīs)& insulas procul positas/easq; mente non minus q̄ oculis perspexis
 se. cum essem apud Capharnaum in captura pīscium positus/ & federem supra sa
 xum/sete innexum hamum & decipiendis pīscibus in mari/aptatum habens:ita vt
 inherentem ei non senserim pīscem. dum mens mea per desiderabilem michi hieru
 salēm disenta percurreret: ad quam sane oblationum gratia & orationū/ vigilans
 frequenter ascenderam. verum & cesaream hanc mirari ab aliis audiens & desidera
 re solebam/& eam in qua non fueram videre michi videbar/& cogitabā de ea que
 eoueniret de ciuitate magna cogitari/portas/muros/ lauacra/plateas angīportus/
 fora/& horum consequentia: secundum eascūlīcet que in aliis vīribus videram. &
 in tantū intentione huiuscemodi intuitus delectabar: vt vere (sicut ipse dixisti) nec
 presentem atq; astantem viderem/nec ipse vbi federem nossem.denicq; cum pīscem
 maximum qui hamo inheserat mēte occupatus/ habere me minime sentirem / & id
 quidem cum hami lineam de manib; meis violente arriperet : stupentem me vi
 dens frater meus Andreas qui mecum sedebat/ac pene casurum / latus fodiens cu
 bito velut dormientem excitat dicens. non vides Petre q̄ magnum pīscem ceperis:
 nunquid non mente excidisti: q̄ sic attonitus stuples: quid est quod pateris: dic
 michi: At ego indignatus ei paululum/q; me a dulcedine eorum que intuebar ab
 straxerit: respondi nichil me mali pati . sed animo desiderabilem michi intueri hie
 rusalem simulq; cesaream: & corpore quidem cum ipso esse/mente vero illuc peni
 tus auferri. At ille nescio vnde inspiratus: reconditum & secretum veritatis protu
 lit verbum. desine inquit Petre . quid est quod agis: hi enim qui demone incipiūt
 repleri mente: huiuscemodi initia habent . per phantasias primo ad iocunda que
 q; & delectabilia transferuntur: deinde ad ea que non sunt/ vanis & inanibus mo
 tibus effunduntur . hoc autem accidit ex languore quodam anime quo ea qui
 dem que sunt non videt: desiderat vero adducere ad conspectus suos ea que non
 sunt. sed & illis ita accidit: qui phrenes in patiuntur / & videntur sibi multas ima
 gines videre. pro eo quod nimietate frigoris vel caloris/anima ipsorum conuulsa

PETRVS
Simō magus

PETRVS

Andreas

Nota

et emota locis suis: errorem patitur ministerii naturalis . sed & ii qui laborant siti: cum in soporem venerint / flumina & fontes videre sibi videntur ac bibere . hoc autem patiuntur: ariditate intemperati corporis laborates. propter quod certum est hoc / vicio quadam vel anime vel corporis fieri . deniq; vt accipias rei fidem: de iherusalem quam sepe videram dicetam fratri meo / que loca / quosue conuentus visus michi fuisse videre . sed & de cesarea / quam nunq; videram: nichilominus conten debam q; esset talis / quale mete & cogitatione videra . cum autem venissem huc nichil omnino simile aspiciens eorum que per phantasias videram / reprehendi me ipsum & notaui valde. quia ex aliis que videram: portas / & muros / aliasq; edes / re uera similitudinem ex aliis capieb; dederam . neq; enim quis potest nouum aliquid et cuius forma nulla vniq; extiterit: cogitare . nam & si velit aliquis tauros cum quis capitibus ex sua cogitatione formare : ex illis quos vidit cum singulis capitib; illos quinis capitibus fungit . Et tu ergo nunc si vere aliquid tibi videris tua cogitatione prospicere / & supra celos intueri : non dubium quin ex istis ea consideres / que in terris positus vides. aut si putas facilem menti tue accessum esse super celos / et considerare te posse que illuc sunt / atq; immense illius lucis scientiam capere : pu to / ei qui illa potest comprehendere / facilius esse ut sensum suum qui illuc nouit ascendere / in aliquius nostrum qui assitimus cor & pectus iniciat / & dicat quas in eo cogitationes gerat . si ergo potes alicuius nostrum / qui tamen non sit erga fauorem tuum occupatus / enunciare cogitationes cordis: poterimus tibi fortasse credere / quod & ea que super celos sunt: scire potueris / licet illa multo sint meliora .

¶ Ad hec Simon. Quoniam (inquit) multas nenia texuisti: audi iam nunc impossibile est omne quod ad cogitationem hominis venerit: non etiam re ipsa ac veritate subsistere . que enim non subsistunt / nec speciem habent . que autem speciem non habent: nec cogitationi possunt occurere . **¶** Et Petrus. Si omne (ingt) quod ad cogitationem ventre potest subsistit / istum quem dicas extra mundum esse immensitatis locum / si eum quis in corde suo lumine esse cogitet / alius vero tenebras: quomodo poterit vnius artq; idem locus secundum eos qui diuersa de eo cogitarunt / & lumen esse & tenebre . **¶** Et Simon. Omitte nunc ista / que ego dixi: tu quid esse putas super celos / dico . **¶** Et Petrus. Si de vero inquit fonte luminis crederes: possem te docere quid & quomodo esset quod immensum est / & non phantasia vnus / sed consequentem & necessariam rationem reddere veritatis . nec assertionebus sophisticis: sed legis & nature testimonis vterer: ut scires / quia immensitatis fidem precipue continet lex: quod si immensitatis ratio non latet legem: nichil profecto aliud eam latere potest . & ideo falsum est: quod purasti esse aliquid / quod ignoret lex: multo autem amplius nichil eum latebit: qui legem dedit . nec tamen possum tibi aliquid de immensitate / & de iis que sine fine sunt / loqui: nisi prius de iis qui certo fine terminantur celis / rationem vel recuperis nostram / vel ipse protuleris tuus . quod si de iis que certis finibus concluduntur intelligere non potes: multo magis de iis que sine fine sunt neq; scire aliquid poteris / neq; discere . **¶** Ad hec Simon. Melius (ait) michi videtur / simpliciter credere quia deus est: & quia solu istud quod vide mus sit celum in vniuerso mundo . **¶** Et Petrus. Non ita inquit: sed vnum quidem confiteri conuenit deum qui vere est / celos autem esse qui ab eo facti sunt / sicut & lex dicit. quorum vnu sit superius quo continetur istud visibile firmamentum / & illud

Simō magus

PETRVS

Simō magus
PETRV8

Simō magus

PETRVS
De dupli
celo.

esse perpetuum & eternum/ cum iis qui inhabitant ibi: istud autem visible/in consumatione seculi resoluendum esse / & transire. vt illud celum quod est antiquius et excelsius: post iudicium/sanctis & dignis appareat. Ad hec Simon respodit. hec ita esse vt dicas: credentibus possunt videri. ei autem qui horum expectat ratione: impossibile est ex lege proferri/ & precipue de immensitate lucis. Et Petrus. Noli(inquit) putare nos qd hec fide sola recipienda esse dicamus: sed hec ratione asserenda. neq; enim est tutum nude hec fidei absq; ratione committere: cum utiq; veritas ratione non caret. & ideo qui hec ratione munita suscepit: perdere ea nūq; potest. qui vero absq; assertionibus ea suscipit/simplicis sermonis assensu: neq; seruare ea tuto potest/neq; si vera sint cert^o est. quia qui facile credit: facile & recedit. qui autem ratione quesiuit eorum que credidit/& accepit: quasi vinculis quibusdam rationis ipsius colligatus/nunq ab iis que credidit diuelli aut separari potest. & ideo quanto quis propensior fuerit in expetenda ratione: tanto erit firmior in expetenda fide. Ad hec Simon. Magnum est(inquit) quod repromittis: vt immense lucis eternitas/ex lege possit ostendi. Cung; Petrus dixisset: quando volueris. Simon ait: quoniā hora iam multa est: crastino astanti michi & renitenti/si probare potueris factum esse hunc mundū & animas esse immortales/ habebis me adiutorem predicationis tue. Et cum hec dixisset: egressus est. secuta est autem eum ex omni populo qui cum ipso venerant pars tertia/qui erant quasi mille viri:ceteri vero flexis genibus prostrabant se Petro. super quos ille inuocato domini auxilio / alios demonia habentes curauit/ alios etiam langentes sanauit. & ita letantem populum dimisit: mandans eis vt in crastinum diem maturius conuenirent.

Cap.VIII.

P Etrus vero cum recessissent turbe: sterni iussit humi subnude/ vbi fuerat disputatum/& recubuit vna cum undecim. ego vero cum aliis quibusdam qd ipsi initia audiendi verbū domini acceperant/& erant charissimi: recubens sumebam cibum. sed benignissimus Petrus considerans: ne forte michi tristitia afferret ista sequestratio/ ait ad me. Non pro superbia o Clemēs conuiuitū nō ago cum iis/ qui nondum purificati sunt: sed vereor ne forte michi quidem noceam/ ipsiis autē nichil profici. hoc enim pro certo scire te volo: quia omnis qui idola coluit alii quando/quos pagani nominant deos/ vel de immolatis eorum degustauit/spiritu immundo non caret. conuiua enim factus est demonum: & participium sumpsit illius demonis/cuius in mentem suam speciem vel timore formauit. & per hec mundus non est a spiritu immundo: & ideo purificatione indiget baptismi/ vt exeat ab eo spiritus immundus/ qui interiores anime ipsius infestus affectus. & quod est detestans: nec quod intrinsecus lateat iudicatur/ vii ne publicatus fugetur. amant enim isti spiritus imundi inherere corporibus hominū: vt ipsorum ministerio/cupiditates suas expleant / & ad ea que ipsi desiderant inclinantes anime motus / suis eos parere libidinibus cogant/ vt efficiantur ex integro vasa demonū. ex quibus unus est Simon hic: qui tali quodam morbo comprehensus/nec sanari iam potest (quia voluntate & proposito egrotat) nec contra voluntatem eius habitat in eo demon. & ideo si eum quis fugare velit & expellere ab eo/cum sit inseparabilis & (vt ita dicam) anima eius iam effectus: videbitur magis necare eum/& homicidii crimen insurrere. Nemo ergo vestrum contristetur qd uiuo nostro separatus tempore ali-

Simon mag^o.

PETRVS

Simō magus,

PETRVS

quo. obseruare debet vnuſquisq; sane: quanto ipſe voluerit. paruo enim tempore
ſequeſtratur/qui cito voluerit baptizari: multo/ qui tardius . Vnuſquisq; ergo in
ſua habet potestate : breue aut longum penitentie tempus exigere . et ideo in vo-
bis eſt: quādo velitis ad noſtrā conuenire mensam. & non in nobis: quibus per-
miſſum non eſt cum aliquo ſumere cibum / niſi priuſ fuerit baptizatus . Vos ergo
magis nos prohibetis a veftro conuiuio : ſi ad purificandum moram habeatis/ &
tardius baptizamini. hiſ dictis cum benedixiſſet cibum: ſumpliſ. & poſt hec cū gra-
tias egifſet deo : ingressus quieuit . ſimiliter autem & nos omnes . erat enim iam
nox.

Recognitionum Petri apostoli
Libri secundi
FINIS.

T R E C O G N I T I O N V M
P E T R I L I B E R
T E R T I V S .

Cap.I.

Nterea gallorum cantibus ſurgens : excitare nos volēs/ inuenit vigi-
lantes/ vespertino adhuc lumine perdurante. cūq; ex more ſalutatſet/
et reſediſſem⁹ omnes: ita exorsus eſt . Nichil eſt diſſicilius fratres mei:
q; de veritate apud permixti populi multitudinem diſputare. quod
enim eſt : omnibus (vt eſt) dici non licet/ propter eos qui maligne & iſidiode au-
diunt. fallere autem non expedit/ propter eos/ qui ſincere audire diſiderant veri-
tatem. quid ergo faciet: cui ad indiscretum populum ſermo eſt : occultet quod verū
eſt . & quomodo iſtruet eos qui digni ſunt : ſed ſi meram proferat veritatem iis
qui ſalutem conſequi non diſiderant: illi a quo miſſus eſt iniuriām facit . a quo &
mandatum accepit: ne mittat verborum eius margaritas ante porcos & canes/ qui
aduersus eas ſophiſmatibus reluctantis / ipsas quidem ceno intelligentie carnalis in-
vouiant / latratibus autem suis & reſponſionibus ſordidis rumpant / & fatigent
predicatores verbi dei . propter quod & ego in plurimis circuitu quodam vtens/
temperare nitebar : ne principalem de ſumma diuinitate intelligentiam minus di-
gnis auribus publicarem. Et poſt hec incipiēs de patre & filio & ſpiritu ſanto/ bre-
uiter nobis & euidenter exposuit: vt omnes audientes miraremur/ quomodo ho-
mines (veritate derelicta) conuerſi ſunt ad vanitatem . ſed cum illuxiſſet dies / in-
gressus eſt quidam dicens: multitudi plurima expectat in atrio / in quorum
medio ſtat ſimon/ perſuasionibus pefſimis preuenire aures populi cupiens .

Et Petrus statim egressus: stetit in loco in quo pridie disputauerat. omnisq; po-
pulus ad ipsum conuersus: cum gaudio intendebat in eum. ¶ Simon vero vbi
sentit populum de conspectu Petri gauisum esse/& erga affectum eius moueri: ob-
stupefactus ait. Miror hominum stulticiam: qui me magum dicunt/& Petrum dili-
gunt. cum vtq; olim habentes noticiam mei: me magis diligere deberent. & ideo
ex hoc indicio: qui habet sensum possunt intelligere/ quia magis Petrus magus vis-
detur esse. cum nichil cui ex consuetudine debitus propemodū est: nō defertur af-
factus. Illi autem cui nullo vsu debetur: abundanter expenditur. ¶ Et cum multa
huiuscmodi Simon diceret: Petrū salutato ex more populo/respōdit. sufficit vni-
cuiq; o Simon ad confutandū/consciētia sua. quod si hoc miraris q; noti non solū
non te diligant/ sed & odertunt: tui causam disce a me. cum sis seductor: veritātē te
predicare profiteris. ob hoc plures desiderium gerentes discende veritatis: amicos
habuisti. sed illi vbi contraria vite quā profitebaris/viderunt(quia amatores erant
vt dixi/veritatis) non solum non diligere/ sed & odisse ceperunt. nō autem statim
ab eis desertus es: quia vel pollicebaris adhuc te eis ostendere posse quod verū est.
donec ergo nondum aderat qui posset ostendere: patiebātur te. vbi vero spes eis
doctrine melioris arrisit: te contēnentes/quod melius intelligūt esse/ desiderant. &
tu quidem nefariis artibus agens/ab exordio te latere posse credidisti: sed nō lates.
argueris enim/& contra spem publicaris. quia non solum ignorasti veritatem: sed
nec audire quidē voluisti ab iis/qui eā sciebant. Si enim audire voluisses: innotuisset
vtq; tibi ille sermo eius qui ait/quia nichil est occultū quod non agnoscat/ neq;
opertum quod non reueletur.

Cap. II.

¶ Ec & his similia dicente Petro: Simon respondit. Nolo me verbis occupes
Petre: repeto abs te q; hesterno promiseras. dicebas enim ostendere te posse:
quia lex doceat de immensitate lucis eterne. & q; duo tantum sint celi:& ipsi creati.
sed superiorem locum/esse lucis illius sedem: in qua solus in eternum residet ineffa-
bilis pater. ad illi⁹ autem celi similitudinē: factum etiam esse illud visibile celū quod
& transitum confirmabas. vnu ergo dixisti esse patrem omnīū: quia nō possunt
duo esse immensa/ alioqui neuter eorum immensus erit. quia in eo quo alter subsi-
stit/alter finem subsistendi faciat. Si ergo hec non tantū polliceris/ sed & ostendere
potes ex lege: omittens plura loqui/hinc incipe. ¶ Et Petrus. Si propter te inquit
qui ad contradicendum tantummodo venis/ rogarer de his dicere: nūq; a me vnu
saltē possis audire sermonem. sed quia necesse est agricolam qui vult bonam ter-
ram seminare/ nonnulla semina perdere etiam in petroliis/ aut in iis que ab hominī-
bus conculcanda sunt/ vel in dumosis ac repletis sentib⁹ locis(ut & magister noster
exposuit: diuersitates propositi vniuersiūq; anime/ per hec indicans) non mora-
bor. ¶ Tum Simon. Videris nichil inquit irasci. quod si ita est: nō necesse est inire
conflictum. ¶ Et Petrus. Video te sentire q; arguendus sis:& vīs vrbane subterfu-
gere certamen. nam quid vidisti me iratū fecisse in te hominem vnum/ tantum po-
pulum decipere cupientem/ & cum nichil habeas quod dicas modestiam simulan-
tē/ qui & autoritate tua iubes vt quomodo ipse vis/ & non quomodo ordo po-
stulat controuersia moueat? ¶ Et Simon. Imperabo michi ipsi patientia vti/ad
imperitiam tuam: vt ostendam te quidem populum velle seducere/ me autem do-
cere que verasunt. sed nunc omitto de immensa luce discutere: quod interrogō te/
hoc michi respōde. Cū deus fecerit vniuersa vt tu dicis/vnde est malum. ¶ Et Pe-

Simō magus

PETRVS

Simō magus

PETRVS

Simō magus
PETRVS

Simō magus

PETRVS

trus; Hoc me interrogare/aduersantis nō est sed discentis. si ergo vis discere: confitere. vt prius te doccam: quomodo debeas discere. & cum didiceris audire: tunc te incipiā consequenter docere. si vero non vis discere tanq̄ sciens omnia: ego pri⁹ expono fidē quā predico/expone & tu quod tibi verū videſ . & cū manifesta fuerit vtriusq; professio: iudicetur ab auditorib⁹/ cuius sermo nostrū sit veritate subnixus.

Simō magus PETRVS
Et Simon ad hec respōdit. R̄isus michi est. ecce q̄ promittit:qd̄ me da ceat. verūramē patiar te/& imperitiā tuā atq; arrogatiā ferā. Cōfiteor/ discere volo: videamus quomodo me posſis docere. Petrus inq̄. Si vere vis discere: disce hoc primū q̄ iperite interrogaueris . aīs enim cū deus vniuerſa creauerit: vnde est malū: ante enim q̄ hec interrogares: tres interrogādi species precedebāt. primo sī est malū. secūdo qd̄ sit malū. tertio cuī sit. & post vnde sit. Ad hec Simō. o imperitissime inq̄ & incōditissime: est ne hominū q̄sq̄ q̄ nō cōfiteatur/ quia sit in hac vita malū: Vnde & ego putās te vel cōmunē omnī habere sensū: interrogauī vnde sit malū/ nō vt discere volens (quoniā omnia scia) abs te precipue/ q nichil noueris: sed vt te ostēdā ignarū esse omniū. & ne putes qa iratus sum/ q̄ ita tecū austeri⁹ loquor: miseratio me habet horum qui adsunt/ quos tu decipere conaris. Et Petrus ait. Multū malus es/si fātas iniurias nō iratus facis. sed impossibile est fumū nō cōsurgere: vbi ignis est. verūtamen dicā: ne te verbis videar occupare/ quo minus ad ea que abs te incōuenienter sunt dicta respondeā. Aīs omnes fateri: qa sit malū. quod vtiq; falsum est . nā primo omniū q̄ sublīstat malū : vniuerſa hebreorū negat ges.

Simō magus. PETRVS
Et Simon interrupto eius sermone: recte inq̄ faciūt qui dicūt non esse malum: Et Petrus. Non de hoc nūc proposuimus dicere: sed qa non omnes dicūt esse malū. secūdū autē erat interrogare te/ quid est malū/ substantia an accidēs/ an aī⁹/ sed & talia multa huiusmodi: & post hec erga qd̄/ vel quomodo sit/ aut cuī sit malū: vtrū deo an angelis/ an hominib⁹ piis an impiis/ omnibus an aliquibus/ an si bi ipsi an nulli: & tūc interrogares vnde sit: vtrū nā ex deo an ex nichilo/ semp ne fuerit an ex tépore ceperit/ vtile sit an inutile: & alia multa: que huiuscemodi propositio exigit.

Ad hec Simon respondit. Ignōce michi: errauī de prima interrogātione. sed puta me nūc primū interrogare/ malum est an non? Et Petrus ait. Quomodo interrogas: quasi discere volens an docere/ an questionis mouēde gratia: si quasi discere volens: habeo q̄ te prius doceā/ vt per consequentiā & ordinē doctrine veniens/ex ipso intelligas quid sit malū. si vero vt docens proponis: nō indīgeo abs te doceri. habeo enim magistrū a quo omnia dīdicī . quod si questionis mouēde & disputādi gratia: vterq; nostrū prius quod sibi videtur exponat/ & ita certamen habeatur. Ne q̄ enim verū est vt interroges quasi discere volens/ & contradicas vt docens/ vt post respōsionem meam in tuo iudicio sit dicere si bene an male dixerim: propter quod nō potes in loco cōtradicētis stās/ iudex esse eōū que dicimus. & ideo (vt dīxi) si certamē habēdū es: vterq; nostrū quod sentit exponat/ & nobis in conflitu positis religiosi auditores hi/iusti iudices erunt.

Et Simon. Non tibi viderur absurdum: vt imperitus populus de nostris diētis habet iudicium: Et Petrus. Non ita est. quod enim vni fortasse minus liquet: inuestigari a pluribus poterit. nam sepe etiam: fama vulgi prophetie speciem tenet. super hec autem omnia presens hic omnis populus / amore dei cōstrīctus hic astat/ vterq; cognoscēdi gratia: & ideo omnes isti quasi vn⁹ est habēdus/pro vno eodē erga amorem veritatis affectu. sicut econtrario: duo inter se si dissentiāt/ multi sunt

et diuersi. si autem vis indicium capere/quomodo ois hic populus qui astatat quasi unus est homo : ex silentio eius ipso/& quiete considera. quomodo cum omni patientia vt vides/etiam anteq̄ discant: veritati dei honorē deferūt. nondū enim maiore cultūr: quē ei deferre debeant/didicerūt. propter quod spero de clemētia dei: q̄ religiosum propositū mentis eorū amplectetur erga se/& veritateē predictantī/victorie palmā dabit. & manifestū eis faciet veritatis preconē. ¶ Tū Simon. de quo inquit vis haberi certamen/ dīc: vt & ego definiā quod michi videtur/& ita questio incipiat. ¶ Et Petrus respondit. Si quidē vt michi videtur facere vis: ego secundū magistri preceptū fieri volo. qui primo omniū hebrei gēti (quā sciebat habere cognitionē dei:& q̄ ipse esset qui fecerit mūdū) precepit non vt eū quereret quē sciebat/ sed vt voluntate eius/iusticiāq̄ perquereret. scīes qa in hominū arbitrio positum est: vt hoc querentes inueniant & faciant/ atq̄ obseruent ea de quibus iudicandi sunt. Et ideo iussit nos querere non vnde sit malū (vt tu paulo ante requirebas) sed iustum bonū dei/regnūq̄ eius/& omnia(inquit)hec adiicientur vobis. ¶ Et Simon. Quoniam inquit hebreis ista mandantur velut certo scītibus deum/& opinātib⁹ q̄ vnuſquisq̄ in suo arbitrio habeat agere ea de quibus iudicādus est / mea autem ab illis sententia discrepar: vnde vis incipiam?

Cap.III.

Simō magus

PETRVS

t Vm Petrus. Ego suadeo primū querendū esse: si in potestate nostra est scire vnde iudicandi sumus. ¶ Et Simon. Nō ita: sed de deo. vnde & id omnes qui presto sunt: audire cupiūt. ¶ Et Petrus. Cōstat ergo apud te: q̄a est aliquid in arbitrii potestate facere? hoc tantū si est: regram⁹ vt dicis de deo. ¶ Simon ad hec respōdit. nequaq̄. ¶ Et Petrus. Si ergo nichil est in nostra potestate: superflū est nos aliquid querere de deo . cum in potestate non sit creditibus inuenire. vnde bene dixeram hoc primo querendū esse: si est aliquid in arbitrii potestate. ¶ Tū Simon. Non possumus inquit/ne hoc ipsum quidē intelligere quod dicis: si est aliiquid in arbitrii potestate. ¶ At Petrus videntis q̄ ad partē cōtentiosiorē declinat/ superari metuēs/ vt quasi in icertū cōfundat omnia: respōdit. quomodo ergo scis quia non est in hominīs potestate scire aliquid: cū hoc ipsum scias? ¶ At Simon. Nescio inquit si vel hoc ipsum sciam. Vnuſquisq̄ enim sicut fato decernitur: aliqd vel intelligit vel patitur. ¶ Tū Petrus. Videte (inquit) fratres in que absurda deciderit Simon: qui ante metū aduentū docebat/ q̄ homines in potestate haberent & sapere/& facere quod vellēt. nūc in angustū redactus necessitate verborum: negat esse in hominīs potestate/aut sentiendi aliquid aut agēdi/& tamen audet se doctorē profiteri. sed dīc: quomodo ergo iudicat deus vñiquēq̄ secundum veritatē pro actibus suis/si agere aliquid/in potestate nō habuit: hoc si teneatur: conuulta sunt omnia/frustra erit studium sectandi meliora. sed & iudices seculi frustra legib⁹ presunt: & puniūt eos q̄ male agūt (nō enim in sua potestate habuerūt vt nō peccaret) vana erūt & iura populorū/que malis actibus penas statuūt. miseri erūt & ii qui seruāt cū labore iusticiā: beatī vero illi qui in deliciis positi/cū luxuria & scelere viuētes/tyrannidē tenēt pecudū. Secundū hec ergo: nec iusticia erit/nec bonitas/nec villa virtus/& (vt tu vis)nec deus. Sed hec o Simon cur dixeris scio: volēs profecto effugere q̄stiones:ne possis manifestū cōfutari. & ideo aīs nō esse in potestate hoīs sentire aliqd aut iuenire. si enī vere hoc ita sēliss̄: nō vtq̄ etiā āte aduētū metū apud populū te pfitereris doctorē. ego igit̄ dico:sui esse arbitrii hoīem. ¶ Et Simō. qđ est sui arbitriū: dīc nobis: ¶ Petr⁹ ad hec. si nichil potes dicere:cur & audire vis:

Simō magus.

PETRVS

Simon mag⁹.

PETRVS

Simon mag⁹.

PETRVS

Simō magus

PETRVS

Simon mag⁹.

PETRVS

Simon mag⁹.

PETRVS

Simon mag⁹.

PETRVS

- Simon mag⁹. ¶ Et Simon, nichil habes: ad hec quod respondeas. ¶ Tum Petrus. dicā nō a te
PETRVS compulsus; sed ab auditoribus rogatus. Arbitrii libertas: est sensus anime/habens
Simon mag⁹. virtutem qua possit ad quos velit actus inclinari & ire. ¶ Tum Simon collaudans
Petrū super iis que dixerat: vere inquit magnifice & incóparabiliter exposuisti. be-
ne enim dicenti tibi: debedo testimoniū dare. hoc tamen quod te interrogo nunc/si
exposueris michi: in ceteris omnibus obtéperabo tibi. quod ergo volo dicere hoc
est/si quod deus esse vult/est & si quod non vult esse non est: de hoc respóde mi-
chi. ¶ Et Petrus. si ignoras q̄ absurdē & incópetenter interrogas: ignoscens tibi
ip̄si/exponam. si autem scis q̄ inconsequenter interrogas: non recte facis. ¶ Tum
Simon. Iuro inquit ipsam(quecunq̄ illa est)summam diuinitatem/que habet iudi-
cium & vindictam in eos qui peccāt: quia ignoro quid incópetēter dixerim/& qd̄
in verbis meis habeatur absurdū/in iis dūtaxat que proposui. ¶ Ad hec Petrus.
quoniā inquit te ignorare cōfessus es: disce. Interrogatio tua duabus sibi inuicē cō-
trariis/vnā sententiā postulauit. & enim omnis motus in duas ptes diuiditur: vt qdā
necessitate/quedā volūtate moueātur. & ea quidē que necessitas mouet/semper in
motu sunt: que vero volūtas/nō semper . vt verbi gratia dicā: solis motus necessi-
tate ducitur vt statutū cōplete cursum/omnesq̄ celi status & ministeria/necessariis
motibus cōstant. homo vero actuū suorū mot⁹ volūtarios gerit. & ideo alia sunt
que ob hoc creata sunt: vt in ministeriis suis necessitate deseruant/nec facere aliud
qppiā possint:nisi quod eis statutū est . cū autē expleuerint ministeriū: creator om-
niū qui ita cōstituit ea/prout voluerit/cōseruat ea. Alia vero sunt vbi potestas est
volūtatis/& in qbus agēdi que velint liberū habetur arbitriū : & hec (vt dixi) non
semp in eo ordine quo creata sunt manēt/sed prout volūtas duxerit & animi iudi-
cū declinauerit/sive bonis sive malis studebūt.& ideo bene agentibus munera po-
sunt: male agētibus penas. Ais ergo tu: si deus vult/aliqd esse & est/& si nō vult nō
est. scilicet vt si respōderē quia quod vult & est/quod autē non vult non est: dice-
res/ergo ipse vult mala que in hoc mūdo gerūtur. q̄a omne quod vult hoc & est:
quod autē nō vult nō est. si vero respōdissem non esse hoc/ vt quod vult de⁹ sit/
& quod nō vult nō sit: tū retorto sermone dices/ ergo impotē est deus si quod
vult non potest. & existeres petulātor: vt qui nichil rectum dixeris / vicisse te cre-
deres. & ideo ignoras o Simon/& valde ignoras: quomodo in singulis quibulq̄
volūtas sit dei. Quedā enim voluit (vt diximus) ita esse vt aliud esse non possint q̄
id quod ab ipso iſtituta sunt: & his neq̄ premia neq̄ supplicia statuit ea vero que
ita esse voluit: vt in sua potestate habeāt agere quod velint: his pro actib⁹ & volū-
tati bus suis statuit/ vt aut remunerationem mereātur aut penas. cū ergo in duas vt
edocui partes diuīdātur cūcta que mouentur/secūdū eā(quā supradiximus) diuin-
ctionē: omne quod vult deus/est/& quod nō vult/non est. ¶ Et Simon ad hec.
Simō magus. Nonne poterat nos omnes facere tales: vt essemus boni/& aliud esse nō possem⁹:
PETRVS ¶ Petr⁹ respōdit. Et hoc absurdē iterrogas. si enim nos incōuertibilis nature fecis-
set & imobiles a bono: nō essemus vere boni/q̄ aliud esse non possem⁹.& nō erat
nostrī propositi q̄ eram⁹ boni/nec nostrū erat quod agebam⁹: sed necessitatis na-
ture. quomodo ergo hoc bonū dicit: quod ex proposito nō agit: ob hoc autē &
plilixirib⁹ indiguit mūd⁹ iste téporib⁹: donec aīarū q̄ pdestinate sunt/ad expletio-
nē eius numerus impleretur/& tunc istud quidem visibile celum reuelaretur vt li-
ber/illud vero quod est superi⁹/appareret/& anime beatorū corporib⁹ suis reddi-

te/inducerentur in lucem/impiorum vero anime pro immundis actibus suis/spiritu flâneo circulate in profundū ignis inextinguibilis mergeretur/per seculum expensisure supplicia. hec autē ita esse: ver⁹ nobis propheta testat⁹ est. de quo si vis agnoscere/quia propheta sit: innumeris assertionibus edocebo.ex iis enim que ab eo dicitur sunt & nūc singula que dixit implentur: etiam ea que futura dixit/ creditur in plenda. fides enim futuris: ex iis que iam gesta sunt/datur. ¶ At Simon/cui compertum erat/Petrum de prophetie titulo/dilucide assignare rationem/ex quo que sit omnis absoluſt: sermonē de hoc fieri declinavit/& respōdēs ait. Ad ea que vobis responde michi: & dic si visibile istud (vt aīs) celū resoluetur/cur ex initio factū? ¶ Et Petrus. propter hominū presentē hanc factum est vitam: vt esset interiectio quedam & diuīſio. ne quis forte indignus: habitationē celestium & dei ipsius sedē videret. que iis solis/qui mundo corde sunt: videnda preparantur. nunc autem (id est agonis tempore) inuisibilia esse placuit ea: que vincentibus ad premiū destinata sunt. ¶ Et Simon ait. Si conditor bonus & mundus bonus est: quomodo bonus bona dissoluer aliquādo? si autē dissoluit quod bonū est: quomodo ipse bonus videbitur? si autem quasi malum dissoluit & destruit: quomodo non videbitur malus/qui malum fecit: ¶ Petrus ait. Quoniam inquit respondem⁹ tibi ne blasphemantem te fugiamus (ipse enim reddes pro iis que loqueris / rationē) patienter ferimus. Audi ergo nūc. Celū istud quod visibile est & pertransit: si qđe propter se met ipsum factū esset/ haberet fortassis quod dicis aliquid rationis/ quia resoluti minime deberet. si vero propter aliud qđ factū est/& nō propter se: necessario soluet/ vt illud pro quo factū videtur/appareat. sicut verbi gratia dixerim: testa onorū q̄uis pulchre facta & diligēter formata esse videatur/ necesse est tamē eam frāgi & resolvi/ vt inde pullus procedat/& illud pro quo totius oīi forma expressa videtur/appareat. ita ergo & huius mūdi necesse est transire statum; vt status ille sublimior regni celestis/effulgeat. ¶ Et Simon. Non michi videtur quia resoluti possit celum: quod a deo factum est. ab eterno enī eterna fiūt: a corruptibili temporalia & caduca.

¶ Et Petrus. Nō ita est. sed a mortalibus quidē omnimodis corruptibiliā fiunt & temporalia: ab eterno vero nō semper corruptibiliā/neq̄ semper incorruptibiliā/ sed prout voluerit creator deus/ita & erūt illa q̄ creat. necq̄ enim sub lege est virtus dei: sed lex creatoris/voluntas eius est. ¶ Et Simon. Reuoco te inquit ad primā questionē. dixisti deū nunc quidē nullī esse visibilem : cū vero resolutū fuerit celum istud/& supernus ille status regni celestis effulserit: tūc eos qui mundi sunt corde/ etiam deū visuros. que sententia cōtraria est legi. ibi enim scriptum est: deū dixisse: nemo videbit faciē meā & viuet. ¶ Petrus respondit. Is qui legē nō ex traditione Mosis legunt: contrarius videtur sermo meus. sed audi: quomodo nō sit cōtrari⁹. deus videtur mente nō corpore/spiritu nō carne. vnde & āgeli qui sunt spiritus: vident deū. & homines donec homines sunt: deū videre nō possunt. ex resurrectione autem mortuorū cum facti fuerint sicut angelis: videre poterūt deum. & hoc modo nō est sermo meus legi cōtrarius: necq̄ illud quod magister meus dixit/beati mūdo corde: quoniam ipsi deū videbūt. futurū enim tempus ostēdit; in quo ex hominibus angeli fiēt/ qui in spiritu mentis deum videbunt.

^p Ostēdit hec autē verba/multaq̄ alia his similia: cū iuramētis pluribus affirmare Simon cepit/dicēs. de hoc nūchi solū rationē redde: si imortalis sit aīa/& obsequar i oīb⁹/volūtati tue. ¶ Pet⁹ crastino ingt. nā hodie tardū est. vbi ergo cepit

Beati post resurrectionem cū corporib⁹ suis i signo iuuisibiliq̄ celo ac regione lūris futuri: ipiū vero ppetuo i regione tenebrati in profūdo igne pri nas daturi. ex sententia salvatoris.
Simon mag⁹.
PETRVS
Simon mag⁹.

PETRVS

PETRVS

Simon mag⁹.

PETRVS

Simon mag⁹.

PETRVS

2VATIPI
In quo ex hominib⁹ angeli fiēt: idē quod supra dixit fiēt sicut āgeli

Simon mag⁹.

Petrus dicere/Simon egressus est/& cum eo perpauci ex sodalibus eius/& hoc pre verecundia . ceteri vero omnes ad Petrum cōuersi/genibus positis/prosternebant se ante eū : ex quibus aliquanti diuersis lāguoribus astrieti/ aut demonib⁹ incursati oratione Petri sanabātur / & discedebant gaudentes / quasi veri dei doctrinā simul & misericordiā cōsecuti. cū ergo abscessissent turbe/ & soli familiares eius mansisse mus cum eo: stratis humi redditis/accubuimus/solitū vnuſquisq⁹ recognoscens lo cum. sumptoq⁹ cibo: cū gratias egissemus deo/quieuiimus. sequēti vero die:Petrus ex more ante lucē surgens/iam nos inuenit vigilantes/& paratos ad audiēdū. atq⁹ ira exorsus est.Precor vos fratres & conserui mei:vt si quis forte vestrū non potest vigilare/non sibi extorqueat/erubescens presentiam meam. quia difficultis est subita permutatio: lōgo autē tempore si paulatim assuefiat/labori non erit/quod ex vſu venit. non enim omnes eiusdē institutionis sumus : līcet processu temporis in vnā temperari consuetudinem poterimus. aiunt enim: q̄ secundū nature locū obtineat cōsuetudo. testem autem deum inuoco : q̄ non indignor/si quis forte non potest vigilare. sed hoc magis si cū totā quis noctem non dormiat: per diem nō replet id quod omisit in nocte.necessarium namq⁹ est doctrine studiis/intente et indefinēter operam dare:vt mens nostra dei solius memoria repleatur. quia mentem quam re pleuerit memoria dei:maligno in ea non dab̄itur locus. Cū hec diceret ad nos Petrus:vnuſquisq⁹ nostrum solicite satisfaciebat ei/ q̄ olim breui somno faciat v̄gilaremus. sed vereretur excitare eum:quia nec deceret discipulos magistro impe rare.quod tamen pene O Petre ausi fueramus presumere: dū cor nostrum nūmio verborum tuorum desiderio tr̄pudians/ somnum penitus fugaret ab oculis. sed iterum affectus erga te noster obstitit/& violēte te a nobis non tulit excitari Tū Petrus. Quoniam igitur audiēdi inquit desiderio libenter vos afferit v̄gilare vōlo vobis ea tantum que hesterno sparsim dicta sunt repetens/diligentius & cū suo ordine explicare. quod & per singulas quasq⁹ disputationes diurnas: facere disposi tio. vt (quia per noctem vbi secretum loci & tēporis datur) si quid forte vt pote in certamine minus plene dictū est: id integro ordine & linea directa explanationis aperiam. Et post hec cepit nobis ostendere:quomodo hesterno haberē debuerit sermo/ & prop̄ter contentionem vel imperitiā contradicentis haberī non potuit. & ideo sola professione vſus sit. atq⁹ ea que ab aduersario dicebātur/tantum defrogerit/sua vero neq⁹ omnia neq⁹ manifēte exposuerit. & singula nobis repetens:integro ordine & plena ratione differuit.

Cap.V.

c Vm vero iam albesceret dies: egressus ad turbas post orationem/ solito ad cōnōrib⁹ disputandū constitut loco. & videns Simonē in mediis turbis stante: ex mo re prius salutato populo/ait. Dolori mīchi esse fateor/ de nōnullis hominib⁹: q̄ cum ira ad nos veniant vt discant aliquid/vbi eos docere ceperim⁹ / ipsi rursus magistros se esse profitentur. & interrogant quidem vt ignorantes: contradicūt autē vt scientes. sed forasse dicat alius/quia qui interrogat ob hoc quidem vt dicat/ Interrogat: vbi vero id quod audierit non ei reē dictum videtur:necesse est vt respondeat. & hec videt esse cōtradictio/que nō est cōtradictio: sed rei interrogatio. Audi ergo ad hec. totius doctrine disciplina habet certum ordinē:& sunt quedam que primo tradēda sunt/alia vero que secūdo in loco/ alia que tertio/& sic singula queq⁹ per ordinē. que utiq⁹ si per consequētiā tradantur:manifēta fiunt.extra vero ordinem si proferātur: etiām cōtra rationem dicta videbūtur . & ideo in primis

PETRVS

Confocil.

PETRVS

PETRVS

PETRVS

ordo seruādus est: si tamē hoc proposito queramus/ut possimus quod querimus inuenire . etenim qui rectum initium vie acceperit: etiam secundū locū consequēter aduerteret/& ex secūdo tertīū facilius inueniet/ & quāto vltra processerit tanto magis ei via agnitionis apertior fiet/vsquequo ad ipsam quo tendit & desiderat/vrbē perueniat veritatis. qui vero īmperitus est/& querendi viā nescit : sicut peregrinus viator ignorans & errans si ciue & īdīgena nolit vtī duce/ sine dubio cū aberraue rit a via veritatis/extra vite sanctas remanebit. & ita noctis atre tenebris īnuolutus: per semitas perditionis incedet. quia ergo si per ordinem que querenda sunt/inquuntur: inueniri facilīme possunt. ordinē vero requīrendi/īmperitus ignorat;rectū est/ ut scīt cedat ignarus/& primo querendī ordinē discat/ut ita demū interrogādi ac respondēdi inueniat disciplinā. **¶** Et Simon ad hec. Non ergo omniū est veritas: sed eorū tantūmodo/qui artē nouerint disputandī . quod vtīq; absurdū est: (cū equaliter sit deus omnī) nō omnes equaliter posse voluntatē eius agnoscere.

Simō magus,

PETRVS

¶ Et Petrus. Equales(inquit) omnes ab eo facti sunt/& equaliter cunctis dedit capaces esse veritatis: verū quod nullus eorū qui nati sunt/eruditus natus sit/sed posterior sit natuitate eruditio/nulli dubium est . cū igitur natuitas hominū ī eo teneat equitatem/ut omnes similiter percipiende discipline capaces sint: nō est in natura/sed ī eruditione diuersitas. an quis nescit: q; ea que vnuſquisq; dīdīcit/prīusq; dīsceret ignorabat? **¶** Et Simon. Vere(inquit) dicis. **¶** Tū Petrus. Si ergo ī iis artibus que vſus communis habet/primo dīscitur/ deinde docetur: quanto magis oportet eos qui eruditores se profitentur animarū/ primo dīscere & ita docere . ne cum sint ipſi īmperiti/ridiculū videatur : si aliis se prestituros scientiā repromittant.

Simon mag^o
PETRVS

¶ Tū Simon. In artibus (inquit) iis que vſus cōmuniſ habet: verū est quod vnuſq; nīſ didicerit nesciat. ī verbo vero scientie/statim vt audierit q; dīdīcit. **¶** Et Petrus. Si quidem per ordinē & cōsequēter audiat: potest scire quod verum est. sed qui emendationis vite regulā/conuersationisq; castioris suscipere recusat/que vtīq; sequela est scientie veritatis: scire se quod scit non vult fateri . sicut etiam nōnullos videmus: qui artibus quas a puero dīdīcerant der elīctis/ad alios se actus conferūt. & vt excusatio sit his desidie ſue: culpare incipiūt artem velut īfructuosam. **¶** Et Simon. Deberent omnes audientes credere verū esse: quod audiūt. **¶** Tū Petrus. Qui audierint per ordinē sermonē veritatis: contradicere omnino nō possunt/sed sciunt verum esse quod dīcitur/si tamen libenter etiam vite instituta suscipiant.hos vero quos audītes ad bona opera cōferre se pīget: male agendi libido acquiescere ſit que recte iudicant/non ſinit. vnde ostenditur posītū esse in auditorū potestate: eligere vtrū malint. quod ſi omnes qui audiūt obedirent: nature magis eſſet necelitatis/que omnes vna ageret via. sicut enim ſuaderi quis nō potest/ vt fiat breuior/ aut longior/quia non ſinit vīs nature: ita & ad veritatē/si omnes verbo conuertētur/nature eſſet vīs/que cogeret oēs verbo cōuerti/ aut nullū omnino conuerti.

Simon mag^o
PETRVS

¶ Et Simon. Doce ergo nos: quid primo oportet dīscere eū/ qui veritatem omnino ſcire desiderat: **¶** Et Petrus. Ante omnia inquit : queri oportet/ quid ſit homini querēti/inuenire possibile. neceſſe eſt enim iudiciū dei in hoc ſtare: ſi potuit homo bonū facere/& non fecit. & ideo querēdū eſt hominibus: ſi habeant in poſtſtate ſua querentes inuenire/quid eſt bonum . & cū inuenient: facere. hoc enim eſt pro quo iudicādi ſunt. Amplius autē hiſ ſolū ſcire fas eſt prophetiā.& merito. quid enim opus eſt hominibus ſcire: quomodo factus ſit mūdus: hec enim dīſcēda

Simō magus,
PETRVSSimon mag^o
PETRVS

Liber

necessario viderentur: si simile ineundū nobis esset artificiū. nūc autē sufficit nobis ad cultum dei: vt sciamus quia ipse fecit mundum. quomodo autem fecerit: querēdum non est. quia (vt diximus) non nobis imminet tanq̄ simile aliquid facturis/ artis ipsius scientiam discere. sed neq; pro hoc iudicandi sumus: cur non didicerimus quomodo factus sit mūdus. sed pro eo tantum: si ignoremus conditorē eius. sciemus autem cōditorem mūdi iustum & bonū deū: si eū semitis iusticie requiramus. nam si hoc tantū sciamus / quod bonus est: huiusmodi sciētia nō sufficit ad salutē. in presenti enim tēpore bonitate eius & beneficiis perfruimur/nō solū dignis & indigni. si vero non tantū bonū/sed & iustum credamus/ & secundum hoc quod de eo credimus/in omni vita nostra iusticiā teneamus: etiam bonitate ei⁹ in eternū fruemur. deniq; hebreis qui de deo ita opinabantur q; solum bonus esset: dicebat magister noster/vt & iusticiam eius quererēt. hoc est vt scirent eum in presenti quidem tempore bonum esse/ut omnes in bonitate eius vivant: iustum vero eū futuri in die iudicii/ut dignis premia eterna restituat/a qbus excludet indignos. ¶ Et Simon. Quomodo potest vnū atq; idem:& bonū esse & iustum? ¶ Et Petrus ait. Quia sine iusticia/bonū: iniustū quodā modo videbitur. boni est enim solē suum & pluviā ex equo iustis & iniustis prebere: sed videretur iniustū si bonos malosq; equali seniper sorte céleret/& nūlī frugū causa hoc facere (quibus perfrui equaliter omnes q; in hoc mūdo natū sunt) cōueniret. sed sicut data a deo pluviā ex equo & fruges nutrit & lolium/messis autē tēpore frumēta quideān cōgregātur in horreū/palee vero vel lolī/igni consumūtur. ita in die iudicii cum iusti introducētur in regnū dei/iniusti autem abiūcentur foras: tunc etiā iusticia dei ostēdetur. nā si equa lis perpetuo permaneret bonis & malis: iam hoc non solum bonū non esset / sed iniustum atq; iniquum videretur. aut iusti & iniusti vno apud eum haberentur ordinē meritorum. ¶ Et Simon. Vnū est de quo michi velim satis fieri: si immortalis est anima: non enim possum onus subire iusticie: nūlī prius de immo ritalitate anime sciam. que vtique si immortalis non est: nec predicationis tue poterit stare professio.

Cap. VI.

Simon mag⁹
PETRVS

Simō magus.

PETRVS
Simon mag⁹

PETRVS
Simō magus.
PETRVS

Simon mag⁹

PETRVS

t Vm Petrus. Queramus(inquit) prius/si iustus est deus. quod si claruerit: integrer profecto religionis ordo cōstabit. ¶ Et Simon. Videris tu michi quā te factas disputandī ordinē nosse: nūc contra ordinem respondisse. me enim interrogante vt ostēderes si immortalis est anima: tu aīs/primo nos querere/si iust⁹ est deus. ¶ Et Petrus ait. Valde consequenter & recte se habet. ¶ Simon. Velim discere. ¶ Petrus. Audi inquit. Nonnulli hominū blasphemantes deū/& omne vitā suā in iniusticie voluptate ducentes: in lectulis suis defuncti sunt/consecuti finem vite inter suos/& honorabilē sepulturā. alii vero deū colentes/& cū omni iusticie & sobrietate vitam suā in parcimonia cōseruantes pro iusticie obseruātia: in defertis interiere. ita vt ne sepultura qdē digni haberētur. vbi est ergo iusticia dei: si anima immortalis non est: que vel si impie egerit penas in futuro / vel si pie & iuste/ premia cōsequatur: ¶ Et Simon ait. Hoc vtq; est/quod nos incredulos facit: q; multi bene agētes/male pereunt. & rursus impie agētes/longi tēporis vitā cū beatitudine finiunt. ¶ Et Petrus. Hoc ipsum(ingt) quod te ad incredulitatē trahit: nobis certam fidē facit quia iudicū erit. etenim cum certū sit deum iustum esse: necessarium & consequens est/ aliud esse seculū/ in quo vnuſquicq; pro meritis recipiens/ iusticiam dei proberet. quod si nūc omnes homines pro meritis suis reciperent: ve-

re nos fallere videbamur dicentes futurum esse iudicium. & ideo hoc ipsum quod
 in presenti vita non redditur vnicuique pro actibus suis : fidem indubitabilem facit scientia
 deum esse iustum / quia iudicium erit. ¶ Et Simon. Cur ergo michi non per-
 suaderet? ¶ Petrus ait. Quia verum propheta non audisti dicentem / querite primo
 regnum dei & iusticiam eius / & hec omnia apponentur vobis. ¶ Et Simon. Indulge
 (inquit) michi nolenti primo iusticiam querere / atque sciā si immortalis est anima.
 ¶ Et Petrus. Et tu michi hoc vñtr indulge: quia non possum facere aliter quia me pro-
 pheta veritatis edocuit. ¶ Tū Simon. Certum est (inquit) non posse te asserere / quod
 immortalis sit anima : & ob hoc cauillaris sciens quia si mortal is probetur / radicitus
 conuellitur religionis istius (quam eonaris afferere) tota professio. & ideo laudo quod
 dem prudentiam tuā: non tamen probo persuasionē. multis enim persuades susci-
 pere religionē / & libidinis subire continentia sub spe futurū bonorū : quibus eue-
 nit / vt nec presentibus perfrauantur / & defraudentur a futuris. simili enim ut mortui
 fuerint: etiam anima pariter extinguetur. ¶ Petrus vero hec audiens / & dentibus
 frendens / frontemque aterens manu / & profundo dolore suspirans: ait. Astutia ser-
 pentis antiqui / ad hominū decipiendas animas armatus : assistis. & ideo ut serpens
 sapientior ceteris bestiis : ab initio te doctorem professus es. & rursus ut serpens /
 multos introducere deos volebas. super quo confutatus : nullum omnino nunc
 esse asseris deum. nam per occasionem nescio cuius ignoti dei : conditorem mundi
 deum negasti. sed eum vel malum esse vel multos habere sibi equales / vel omnino
 (ut diximus) non esse deum confirmabas. post hec cum etiā in hoc superatus fuisses
 animā nūc asseris esse mortalem / vt ne futurū spe / recte iusteque vivatur. nā vtiquid
 si desperantur futura: quid nisi absidatur misericordia / luxurie indulgeatur & vo-
 luptatibus / ex quibus omnē consurgere iniusticiā constat: & cum tante impietatis do-
 ctrinā misere huic introducas mortalitatem vite: te ipsum piū / me impium vocas. quasi
 qui homines non sinam sub spe futurū bonorum arma corrīpere & impugnare
 se inuicem / diripere ac subuertere vniuersa / & moliri omnia que libido dictauerit.
 & quis erit iste vite status / qui a te introducitur: vt pugnant homines & impugnat-
 tur / & vt irascatur / & perturbentur & semper in metu vivant: necesse est enim eos
 qui alii infestū mala: etiam ipsos sperare similia. vides ne te ducē perturbationis &
 non pacis / iniquitatis & non equitatis existere: Verum ego non quasi qui ostendere
 non possim immortalem esse animam: simulauī iracundiam / sed miseror animab⁹
 hominū / quas tu decipere eonaris. dicam ergo sed non quasi te cogente: scio enim
 quomodo dicam. & solus eris: qui de hoc non tam persuasionē indigeas quia cōmo-
 ditione: eos autē qui vere ignorant: docebo ut cōuenit. ¶ Tū Simon. Si irasces-
 sis (inquit) non interrogabo / nec audire volo. ¶ Et Petrus. Tu siquidem nunc oc-
 casiones queris subterfugiendi: habes licentiam: & sine occasione cuiusque. Omnes
 enim audierunt / te nichil recti dicentem / nec potuisse aliquid confirmare: sed ob hoc
 tantū interrogasse / vt contradiceres / quod qui quis facere potest. quid enim difficile
 est post euidentes assertiones respōdere: nichil dixisti. vt autem scias quia possum tibi
 uno sermone ostendere quia immortalis sit anima: interrogō te verbū / quod oēs norūt.
 responde michi: & uno sermone tibi immortalem esse comprobabo. ¶ Tū Simon.
 Qui iam occasionem sibi vīsus fuerat inuenisse ex iracundia Petri / vt discederet: testi-
 tit / pro eo quod mirū ei aliquid promittebatur / & ait. Interroga me: vt tibi respon-
 deam / quod omnes norunt. & audiam uno vt pollicitus es sermone: quomodo

PETRVS
 Simon magus
 PETRVS
 Simōmagus

PETRVS
 Simon magus
 Organū magus
 ligni.

PETRVS

PETRVS

Simō magus
 PETRVS

Simon magus

PETRVS

anima immortalis sit.

Simō magus.

PETRVS

Simon mag.

PETRVS

Simon mag⁹

PETRVS

Simon mag⁹

Blasphemie

Simonis ma-

gi.

e T Petrus. Dicā ita vt pre ceteris omnibus tibi magis probetur: responde ei go michi/ quid est quod incredulū magis suadere potest visus an auditus? ¶ Et Simon. Visus. ¶ Tū Petrus. Quomodo ergo a me vis discere verbo: quod tibi re ipsa probatur & visu. ¶ Et Simon. Nescio(inquit) quomodo dicas. ¶ Et Petrus. Si nescis: perge nūc in domū tuā/ & ictus interitus cubiculū / videbis ima ginē positā/ cōtinētē pueri violēter necati effigie purpura coopertam. Ipsam interrogā: & docebit te vel respōsione vel visu. quid enim op⁹ est audire ab ea si imortalis sit anima: cum astare eā videas presentem: si enim nō esset: nec viderī vīcīs poterat. quod si nescis (quam dico) imaginē: hinc euēstigio cū aliis decem viris ex iis qui presentes sunt/eamus ad domū tuā. ¶ Et Simon hec audiens/ & cōsciētia percussus/ colore mutato: exanguis effectus est. extimuit enim: ne forte si negaret/ perscrutaretur domus eius. aut ne indignās Petrus: manifestius eū proderet/ & omnibus q̄s esset innotesceret/ ita respōdit. obsecro te Petre per illū deū bonū/q̄ in te est: vt vincas maliciā que in me est. suscipe me ad penitētiā: & habebis me adiutorem predicationis tue. nūc enī/vere rebus ipsis dīdici: q̄a veri dei propheta es. & ideo secreta hominū solus/ atq̄ arcana cognoscis. ¶ Et Petr⁹ ait. Videntis fratres Simonē penitētiā petentē: paulo post videbitis eū rursus ad infidelitatē suā reuerti. putans enim me prophetā esse/pro eo quod publicauī mala eius / que in secretis habebat & in occultis: penitentiā le acturū promisit. me autē mētiri fas nō est. neq; enim vt infidelis hic saluetur aut non saluetur: ego fallere debeo. testor enim celū & terrā/ quia nō prophetice dixi/que dixi/vel que quantū possibile erat turbis audientibus indicauī: sed a quibusdam qui tūc ei fuerant socii in operibus suis/nūc autē cōuersi sunt ad fidē nostrā/quid ei in secreto gestū sit/didici. cognita ergo/non precognita locutus sum. ¶ Simon vero vt hec audiuit: maledictis & conuictis aggreditur Petrum dīcēs. O nefandissime omniū & dolosissime: cui victoriā fortuna/nō veritas dedit. ego nō pro penuria scītē penitentiā petui: sed vt tu putās me per penitentiā discipulū tuū fore/omnia secreta professionis tue concrederes michi/ vt ita demū te cūtis agnitis/cōfutarē. Sed vt callidus intellexisti/ quā ob causam penitūdinē sum laſsem:& acquicuisti tāq; meū nō intelligeres dolū/ vt prius me apud populū expōneres quasi imperitū. tū deinde preuidens q̄ ego ita populo expositus/ necesse ha beo indignari/& cōfiteri me non vere penitūdinē gerere: preuenisti/ vt dices me ad infidelitatē mēā post penitentiā regressurū/ vt ex omni parte viciſſe videreris/& si permanerē in penitentia quā profetius fueram/ & si nō permanerē. vt tu sapiens videreris quia ista preuideres: ego autē deceptus viderer/ q̄a tuū nō preuidi dolū/ tu vero mēū preuidēs/calliditate vīsus circūscriplisti me. sed vt dixi: fortune est non veritatis ista vīctoria. Scio tamē cur ego ista nō preuidērī: quia altās locū sum tibi per bonitatē mēā/& patiēter egī tecū. nūc autē tibi ostendā diuinitatis mee potentiatā: vt repente procidas & adores me. ego sum prima virtus/qui semper & sine initio sum. ictus autē vīctiā Rachel natus sum ex ea vt homo: quo ab hominib; vīderi possem. ego per aerē volauī: igni commixtus/vnū corpus effect⁹ sum. statuas moueri feci: animauī exanimata.lapides: panes feci. de monte in monte volatu trāſmeauī: mānibus angelorū sustētatus ad terras descendī. hec nō solum feci: sed & nūc facere possum/ vt rebus ipsis probē omnibus/ q̄a ego sum filius dei sīas in eternū/& credētes michi/similiter stare imperpetuū faciā. tua autem verba vana

sunt omnia: nec vnu potes opus ostendere veritatis. sic & ille qui misit te magus: qui nec seipsum potuit liberare de crucis pena. ¶ His dictis a Simone: Petrus respondit. Ne aliis aliena. tu enim q̄ sis magus: ex ipsis que gessisti confessus es & manifestatus. noster autem magister qui est filius dei & hominis: manifeste bon⁹ est. q̄ autem vere sit filius dei: quibus oportuit dictum est / & dicetur. tu autem si non vis cōfiteri q̄ magus es: cum omni hacturba pergamus ad domū tuam / & tunc apparet quis sit magus.

Cap.VIII.

h Ec autem Petro dicente: Simon blasphemias & maledictis agere cepit: vt seditione facta/perturbatis omnibus argui non posset / & Petrus quasi blasphemie causa secedes/ victus videretur. Sed persistit Petrus / & arguere eum vehementius cepit. Tunc populus indignatus/ Simonē atrio electū/ extra ianuā domus pepulit/ eūq̄ depulsum vnu secutus est solus. Facto autem silētio : Petrus alloquī populum hoc modo cepit. Patiēter fratres malos ferre debetis: scientes q̄ deus cū possit excidere/patitur tamē durare vsc̄ ad prestitutū diē / in quo de omnibus iudicium fiet . quomodo ergo nos non patiemur: quos patitur deus : cur autem non & fortis animo illatas ab eis toleremus iniurias : cū suas ille qui potest omnia/non vlciscatur: vt & ipsius bonitas: & malorū noscatur impietas. verū si non inuenisset Simonem malignus ministrū sibi: inuenisset aliū sine dubio . necesse est huic seculo venire scādala, ve tamē illi: per quē veniūt . & ideo magis defledus est Simon: q̄ vas electionis est factus maligno. quod vtq̄ non fuisset: nisi potestate in eum pro peccatis prioribus accepisset . nam inde quid dicā : q̄ & Iesu nostro crediderat / & q̄ immortalis esset anima/sibi ipsi persuasit. quāuis in eo deludatur a demonib⁹: tamen persuasit sibi q̄ pueri violenter enecati habeat animā ministrantem sibi/ad quecūq̄ voluerit. In quo vere (vt dixi) a demone illuditur. & ideo ego secundū ea que ipsi videbantur: locutus sum ad eum. nā a iudeis dīdic̄t quod sit iudicium / & vltio proferenda aduersus eos qui cōtra veram fidē veniūt/nec penitūdinem gerunt: sed illi sunt qbus malignus tāq̄ perfectis in sceleribus apparet/ vt decipiat eos/ ne aliquādo ad penitūdinem cōvertantur. vos ergo quī ad deū conuertimini per penitentiam: curuate ei genua. Hec cū dīxisset: omnis multitudo genua flexit deo. Et Petrus respiciēs ad celum/ cum lachrimis orabat super eos/ vt deus pro sua bonitate suscipere eos dignaretur confugientes ad se . & postq̄ orauit & precepit vt die postera maturius conuenirent: multitudinem missam fecit.

Cap.VIII.

t Vm deinde secundū consuetudinē cibo sumpto : quievimus. Igitur Petrus solita noctis hora cōsurgēs: iuenit nos vigilates. & cū ex more nos salutās/ coedisset: prim⁹ Niceta ait. Si permittis mi domine Petre: habeo quod interrogē. Et Petrus. permitto inquit: nō solū tibi/sed & omnibus . & nō solum/modo: sed & semper. vt vnuquisq̄ quod eū mouet & partē quā dolet in animo fateatur: vt possit consequi medicinā. que enim silentio contegūtur/nec innotescunt nobis: veluti multi tēporis vicia/difficile curātur. & ideo quoniā tacētibus/non facile potest medela oportuni & necessarii sermonis adhiberi : proferre debet vnuquisq̄/in quo anim⁹ per ignoratiā lāguet. tacenti vero dare remediū:solitus est dei. possum⁹ autem & nos : sed circuitu multi tēporis . necesse est enim/ut sermo doctrine ab initio per ordinē currēs/& singulis qbusq̄ questionibus obuiās: cūcta aperiat/ & cuncta disoluat/ & pueniat etiā ad hoc quod vnuquisq̄ in animo suo regrit. sed hoc (vt dixi) multū tēporis fieri potest. nūc autem quod desideras; interrogā. ¶ Et Niceta ait.

PTRVS
Christus filius
dei.

Simon mag⁹

PETRVS

Simō magus
priuscredidit
Christo / & de
inde apostata
effectus/in po
testatē demo
nis ad ludia
bria venit / &
magus effect⁹
est

Niceta
PETRVS

Niceta

PETRVS

Id nō intellige de libero arbitrio/ vt q̄s eo possit esse qd vult seclusio diuino auxilio: ne in errorem incidas sabel lianorū. diuinū eni auxiliū ad bonū/ex iis q̄ paulo post sequū puenire oportet: vt lumē pcedere colorū visiōnē. at vero nū q̄ cōuerse voluntati denegatur: vt neq̄ oculo ad solem cōuerso dene gāt lumē: sed & preuenit & cōcomitantur voluntatē bo num operantem. Auxiliū igitur diuini nū reqrendū: sine quo ipos sibile ē bonos esse / ad pos sessionē regni celorū perue nite.

vberes tibi gratias ago clementissime Petre: verum hoc est quod discere cupio. Cur Simon qui aduersatur deo : tāta facere hec & alia potuit : nō enī mētitus est aliqd/ ex iis que se fecisse professus est. Ad hec Petrus ita respōdit. Deus q̄ vnus & ve rius est/ primo germinī suo amicos bonos & fideles instituit preparare. Scies autē q̄ boni esse nō possunt/nisi habeat in potestate sensum quo fiāt boni: vt ex suo proposito hoc sint quodvolūt. alioqui nō possent esse vere boni/si nō proposito sed necessitate teneretur in bono: potestatē dedit vnicuiq̄ arbitrii sui/ vt hoc esse possit quod vult . & rursum prudens gā ista potestas arbitrii/alios quidē faceret eligere bona/ alios vero mala/ & p̄ hoc in duos ordines necessario propagandū esset hominū genus: vnicuiq̄ ordinī cōcessit/ & locū & regē quē vellet eligere. bon⁹ enī rex bonis gaudet: & malignus malis. & quāuis hoc tibi O clemēs in eo tractatu quem de prefinitione & fine differuerā/plenius exposuerim : tamē & nūc regrēti Nicete/ manifestare cōuenit que sit ratio/ q̄ Simon qui contra deū sentit/ tāta facere mirabila potuit. Igītū primo omniū malus esse iudicatur apud deū is : q̄ regrēre nō vult quod sibi expedit. quomodo enim talis iste alii diligit: qui semetipsum nō diligit: aut cui iste inimicus nō est: q̄ sibi ipsi amic⁹ esse nō potuit: vt ergo distingueretur q̄ bona/ & qui eligūt mala: deus quod vtile est hominibus occultauit/ id est possessiōnē regni celorū. eāq̄ velut thesaurū secretū reposuit & abscondit: vt ad eā nō facile quis possit virtute & sciētia propria puenire. famā tamē ei⁹ diuersis nominib⁹ & opinonib⁹: p̄ generationes singulas ad hominū pduxit auditū. vt si q̄ forte essent amatores boni/ audiebāt quod sibi esset vtile & salutare: regreret & inueniret. regreret autē nō a semetipsis/ sed ab eo qui occultauit/dariq̄ sibi accedēdi aditū & viā sciētiae precarētur: que illis solū pāditur/q̄ eā sup omnia mūdi huius diligūt bona. nec alio quis pacto vel intelligere eā possit: etiā si prudētissimus videretur. ii vero qui neglexissent quod sibi vtile & salutare esset inqrere: tāq̄ seipso odio habētes/ & sibimet ipsi inimici/fraudarētur eius bonis/velut qui diligerēt mala. Oportet ergo bonos diligere eā sup omnia/ id est sup diuitias/gloriā/requie/parētes/propin quos/amicos/& omne quod in hoc mūdo est. Qui vero pfecte diligit possessionē hanc regni celorū: abiūctet sine dubio omnē male cōsuetudinis vsum/negligentiā/ maliciā/desidiā/iram/cūtacq̄ his similia . nā si quid horū pretuleris ei/tāq̄ qui plus dilexeris proprie libidinis vicia q̄ deū : ad possessionē regni celestis puenire nō pos teris. qā & vere stultū est: aliquid pl⁹ amare q̄ deū. Siue enī parētes sunt: moriūt. siue propinquū/nō permanēt. siue amici: mutantur. solus autē est deus eternus: & indemutabilis parens. Qui ergo nō vult inquirere quod sibi vtile est: malus est ins tantū/ vt malitia sua ipsum impietatis principē superet. Ille enim bonitate dei abus titur ad propositū malicie sue/ & sibi placet: hic autem salutis sue bona negligit/ vt perditione sui/malo placeat . Propter hos ergo qui salutis sue neglectu placet ma lo/ & eos qui studio utilitatī sue placere cupiūt bono : paria quedā ad tentationē presenti huic statuta sunt seculo decē/secundū numerū decē plagarū que illate sunt egypto. Cum enim Moses secundū preceptū dei/peteret a pharaone vt dimitteret populum/ & ad testimonīū celestis imperii signa ostenderet: proiecta in terram vir ga conuersa est in serpentē. Cūq̄ ob hec Pharaon non vellet acquiescere/ vt pote ha bens arbitrii libertatem: rursum magi similia signa facere visi sunt/ permittente deo/ vt propositum regis probaretur ex arbitrii libertate / si magis crederet signis Moysi qui a deo missus est/q̄ iis que magi videbantur potius facere quam faciebant. quos

ipso utiq; nomine intelligere debuerat: non esse operarios veritatis/quod non a deo missi: sed magi appellabantur/sicut & traditio indicat. Deniq; vsc; ad aliquē locum/visi sunt habere certamen:& post hec confessi/cessere meliori. Inducitur ergo plaga ultima/interitus primituorum : & tunc Moses iubetur populum conspersione sanguinis consecrare / atq; ita magna cum prece oblatis etiam muneribus/cum populo rogatur abscedere. Simili ergo modo : etiam per me nūc video geri. sicut enim tunc Mose hortante regē/ut crederet deo/oblistebant magi quas si ostentatione similiū signorum/& a salute incredulos prohibebant: ita & nūc cum ego exierim docere omnes gentes/ ut credant vero deo/ Simon magus resistebat/eadem agens aduersum me/ que & illi tunc egerunt aduersum Mosem. ut si qui sunt ex gentibus qui non recte iudicio vtuntur: appareant. saluentur autem: qui signorum rectum discrimen habuerint. ¶ Hec dicente Petro:Niceta respondit. Obsecro te: ut si quid ad memoriam venit/permittas me proferre.

Nomē magi
malū esse.

Niceta

PETRVS
Niceta

Caput. X.

Vm Petrus delectatus super studium discipulorum:dic(inquit)quod vis.

¶ Et Niceta ait. Quid peccauerunt egyptii si non crediderūt Mosi: cum magi similia signa fecerint/ etiam si viderentur potius fieri q; i veritate fiescent: Nam & si ego fuisset tunc/ex eo quod magi similia signa faciebant: nonne aut Mosem magum credidissent/aut magos/que ostendebant diuinitus facere putasse? quia non michi verisimile videretur(lacet per phatasiā) eadem tamen esfici a magis posse/ que ille qui a deo missus est/ perpetrabat . Et nunc ergo quid peccant ii: qui Simoni credunt/ cum videant eum tanta facere mirabilia : an non est mirabile per aerem volare/ igni admixtum vnum corpus effici / facere statuas progredi / canes ereos latrare : & alia his similia que utiq; discretionem neicientibus/satis mira sunt: sed & de lapidib⁹ panem facere visus est . Quod si peccat qui signa facientibus credit: quomodo non peccasse videbitur etiam is/qui domino nostro pro signis & virtutibus credidit: ¶ Petrus ait. Libenter accipio: q; de veritate ad amissim requiris/& impedimenta fidei in anima tua latere non pateris . vnde & medelam consequi: facile potes . Meministi quod peius omnium esse disxi: cum quis neglexerit quod sibi expedit/discere: ¶ Et Niceta respondit. Memini. ¶ Petrus. Et rursum q; deus occultauit veritatem suam : vt eam iis qui fideliter lectantur aperiat: ¶ Et Niceta. Ne hoc quidem oblitus sum. ¶ Tunc Petrus. Quid ergo putas: quia in terram defossam deus absconderit veritatem/ & montes ei superposuerit/ vt ab iis qui in profundum fodere valent/ tantummodo intueniri possit: Non ita est. sed sicut montes & terram/celi ambitu circundedit : ita & veritatem charitatis sue velamine contexit . vt ille ad eam solus peruenire possit: qui prius ianuam diuine dilectionis pulsauerit . Etenim quod prius dicere ceteram: paria quedam huic mundo destinasse deum. ille qui primus ex paribus venit: a malo est. quis: secundu a bono. In quo vnicue homini/iusti occasio iudicii datur: siue simplex ille sit/siue prudens . nam si simplex est/ & crediderit illi qui primus venit/signis & prodigiis motus: necesse est eadem ratione vt etiam illi (q secundo venerit) credat . signis enim & prodigiis suadebitur & nunc/ sicut prius. Cum vero crediderit huic secundo: discet ab eo q; primo illi qui a malo venit/ credere non debeat. & ideo prioris error: secundi emendatione corrigitur. Si ve-

PETRVS

Niceta

PETRVS

Niceta

PETRVS

Charitas vela
menveritatis.
per quā auxi-
liū diuinitatis
nobis patet
ad bonū.neg
enim arbitriū
sine diuino au
xilio/saluare
sufficit,

ro non credit primō: consequens est vt vel in secundo moueatur ad credendū. Neq; enim instantiā animo stertit: vt geminatis mirabilibus nō valeat excitari. Si vero prudens est: discretionem potest capere signorum. & siquidem primo credit: augmentis virtutum mouebitur ad secundū. & ex cōparatione: que sint posteria deprehendet. quāuis manifesta habeantur indicia apud eruditos quosq; sicut per ordinis consequentiam demonstrauimus. Si vero tanq; sanus quis/ & qui medico non indiget/non est commotus ad primū: rei ipsius perseverantia/ suscitabitur ad secundum. distinctionem namq; signorum/ & mirabilium faciet hoc modo. Ille qui a malo est/signa que facit: nulli prosunt. illa vero que facit bonus: hominib; prosunt. Nam dīc quoque utilitas est ostendere statuas ambulantes/latrare ereos aut lapideos canes/transilire montes/volare per aerem/ & alia similia: que dīcis fecisse Simonem? Que autem a bono: sunt ad hominū salutem. vt sunt illa que fecit domin⁹ noster. q; cecos videre fecit/surdos audire/ debiles claudos erexit/languores & demones effugavit/mortuos fecit resurgere/ & alia his similia: que etiam p; me fieri videtis. Ita ergo signa que ad salutē hominū prosunt/ et aliquid boni hominibus conferunt: malignus facere nō potest/nisi in fine mūdi tantum. tunc enim miscere ei conceditur aliqua etiam de dextris signis/ id est vt vel demones effugent/vel egritudines sanet. Et propter hoc tanq; qui excesserit terminos suos/ & in semetipsum diuisus sit/ac semetipsum ipugnauerit: destruetur. Et propterea dominus predixit in nouissimis temporibus tentationem futuram talēm: in qua decipiātur/ & si fieri potest etiam electi. cōfusis scilicet indicis signorum/perturbari necesse est etiam eos: qui in discernendis spiritibus videntur erudi. Decem sunt ergo que diximus paria: huic mundo destinata ab initio seculi. Cain & Abel vnum sint par. Secundū vero Gigātū & Noe. Tertium Pharaonis & Abraham. Quartum Phillistinorū & Iſaac. Quintum vero Esau & Iacob. Sextum magorū & legislatoris Mosis. Septimū tentatoris & filii hominis. Octauū Simonis & mei Petri. Nonum omniū gentium & illius qui mittetur seminarē verbū inter gentes. Decimū Antichristi & Christi. De quibus paribus: alias vobis per singula exponemus.

Hec cum diceret Petrus: Aquila ait. Vere assidua doctrina opus est: vt de singulis possit quis scire rationem. **E**t Petrus. Quis est: qui assiduus sit erga doctrinam/ & studiose singula queq; perquirat: nisi qui animam suam diligat ad salutem/ & omnibus renūciat huius mundi negotiis/ vt soli verbo dei vacet. quem solum prudentem iudicat verus propheta: vendentē omnina que sua sunt/ & ementem vnam veram margaritā/ & intelligentem que sit differentia temporaliū ad eterna/ paruorum ad magna/hominū ad deum. Quis autem est: qui diligit deum: nisi qui sapientiam eius agnouit: Quomodo autem quis agnoscere poterit sapientiam dei: nisi assiduus sit ad audiendum verbum eius: Ex quo accedit vt amorem concipiāt: & digno ēū honore veneretur/hymnis & orationibus fusis ad eum/ & in his libentissime requiescens/ summiq; reputans detrimentum/si quando aliquid aliud vel ad momentū temporis loquātur/ aut agat. quia reuera/nec potest anima que dei amore repleta est/ aliquid aliud intueri: nisi quod ad deum pertinet. nec satiari potest pre amore eius: ea que ipsi scit esse placita/ meditādo. ii vero qui affectum eius minime percepérūt/nec illuminatā charitate eius/ gerunt mentem: veluti in tenebris positi/ lucem videre non possunt.

In fine mūdi
Q; etiam mali
gn⁹ habeat si-
gna bona & q;
prosint facere

Gentū & illū
q; mitteat: ille
qui missus est
fuit Paulus.

Aquila
PETRVS

Quomodo fau-
rē & auxilium
diuinū ad bo-
nū nobis com-
paramus. pre-
uenit tamē p-
nuncios suos.
aut intimas i-
spiratiōes ob-
suā eminentē
bonitatem: &
id nō ē nostri
arbitrii. sed
nostri arbitrii
est. illa seq au-

Et ideo etiā prius q̄ incipiunt requirere deo: quasi labore oppressi/statim deficiūt/ac tedio repleti/cōtinuo ad p̄priā cōsuetudinē rapiūtur/& ad ea verba qb̄, delectātur. Nā de deo audire aliquid/talibus tedium est & molestū: pro eo (vt dixi) quia mens eorū nullam dulcedinem diuinę charitatis accepit. Cap.XI.

h Ec Petro dicente: dies exorsus est. Et ecce veniens quidam ex discipulis Simeonis/clamabat dices. Obscro te Petre/suscipe me miserū a mago Simeone deceptum: cui ego velut celesti deo intendebam/pro iis que ab eo fieri mirabilib⁹ videbam. auditis tamen sermonibus tuis: cepit iam michi homo videri ipse quidem malus. Veruntamen cum hinc exiret: ego eum subsecutus sum solus/nō dum enim ad liquidum/impietates eius agnoueram. Cum autem vidisset me subsequente: beatū me dicens/perduxit ad domū suā. Circa mediū vero noctis ait ad me: omniū te hominū faciā meliorē/si volueris vscq ad finē perseverare meū. Cui cū promissem: exegit a me iuramentū p̄seuerantie.eocq̄ accepto: imposuit sup humeros meos polluta quedā & execrabilia secreta sua/vt portarē/& seq̄ me iussit. vbi vero vētū est ad mare: nauigū quod forte aderat ingressus/sumit a ceruicib⁹ meis/quod portare me iusserat. & paulo post egressus: nichil extulit. certū: q̄ in mare id eiecerat. Rogabat ergo me vt cū ipso proficerer : dices se romā petere. sibi enī intantū placitū: vt deus putetur/& diuinis publice donetur honoribus. tūc īgt te omnibus diuiniis repletū/si huc redire placuerit: pluribus fultū ministris remittam.Hec ego audiēs/& nichil in eo lectū hanc professionē videns/sed magū & deceptorē esse intelligēs: respondi.Quelo te/ignosce michi: q̄a pedes do leo/& propterea exire a Cesarea nō valeo.Preterea est michi vxor/funt paruuli liberi: quos relinquere omnino nō possum. At ille hec audiēs/& ignauie me accusans: profectus est cōtra Dorā dices. Cū audieris quanta michi gloria erit in vrbe romā: penitebit te. Et post hec: ipse qdē(vt aiebat)romā petet. Ego autē cōfessim rediū huc: orās/vt me suscipias ad penitētiā/q̄a ab eo deceptus sum. Cap.XII.

c Vm hec dixisset is q̄ a Simone regressus est : iussit eū Petrus i atrio residere.

Procedēs autē ipse/& turbas plurimas videns multo plures q̄ superioribus diebus: stetit in loco solito. Et ostendēs eū qui a Simone venerat: sermonē facere hoc modo cepit.Iste/fratres quē ostēdo vobis: paulo ante venit ad me/de Simonis michi malis artibus nūcians/ quomodo ipsam sceleris sui officinā proiecerit in profundū. nō quasi penitētiā ductus: sed metuēs ne deprehēsus/publicis subiaceat legib⁹. Rogabat autē hūc(vt dicit)munera īmēsa pollicēs: secū manere.quem cū suadere minime potuisset/tāq̄ ignauū increpās/dereliq̄t ipse/romā petēs.Cūq̄ hec Petrus indicasset turbis: ipse q̄ regressus a Simone fuerat/ stans singula queq̄ populo cepit publice exponere de sceleribus Simonis.Et cū grauiter ferrēt de iis q̄ audiebat p̄ artes magicas gesta a Simone:ait Petr⁹.Nolite fratres grauiter ferre de iis que trāslactā sunt: sed obseruate defuturis. q̄ enī trāsierūt: iā finita sunt. que vero imminēt: periculosa sunt iis/ qui incurrerint. Scādala enim nunq̄ deerunt huic mūdo: donec permittatur inimico agere pro voluntate sua/vt prudētes quicq̄ & intelligentes astutias eius/suscitatos sibi ab eo superent agones, iī vero qui negligunt discere que ad salutem pertinent anime sue: iustis ab eo deceptionsibus capiantu.rQuia ergo vt ipsi auditis/ Simon egressus est: aures gentilium qui ad salutem vocati sunt/preuenire necesse est/& me vestigia eius insequi.vt si quid ab illo

xilio ei⁹ semp retento: aut il la fugere/sine ei⁹ ad hoc au xilio p nos ip sos in malum precipites.

Quidā discipul⁹ Simonis magi.

PETRVS

forte dissipatum fuerit: corrigatur a nobis. Sed quoniam iustum est de vobis maiorem solitudinem geri/ qui iam intra muros vite continemini (quoniam quod acquisitum est/ si pereat damnū infert: quod autem nōdum/ siquidē inueniri posuerit lucrum est/ si in min⁹ hoc solum damni est/ quod lucrum factum non est) vt ergo & vos magis ac magis in veritate firmemini/ & gentes que ad salutē vocantur/ non usquequaq; possint nequitia Simonis preueniri/cogitauit Sacheum vobis ordinare pastorem. ego vero ipse/ tres vobiscum permanere menses/ & itaq; proficiſci ad gentes. ne auplius morantibus nobis/ & sceleribus Simonis usque quaque grassantibus: insanabiles fiant. Hec illo dicente: vniuersus populus fleuit/ audiens quod profecturus esset. At Petrus compassus eis: etiam ipse lachrimas fudit/ & in celum suspiciens ait. tibi deus qui celum terramq; fecisti/ & omnia que in eis sunt: precem/supplices fundimus/ vt confugientes ad te in tribulatione tua soleris. propter affectum enim quem habent erga te/ diligunt me: quia veritatem tuam anunciaui eis. propter quod: miserationis tue dextera custodi eos. Non enim Sacheus/nec alius quisq; hominum: custos eis idoneus esse potest. Hec autem & his similia cum dixisset Petrus: manibus superpositis Sacheo orauit/ vt inculpabiliter episcopatus sui seruaret officium. Post hec/duodecim presbyteros ordinauit/ & diacones quattuor. & ait: Sacheum hunc vobis ordinaui episcopum/sciens eum/timorem dei habere/ & eruditum esse in scripturis: quem quasi Christi locum seruantem honorare debetis/obedientes ei ad salutem vestram/ & scientes q; siue honor/siue iniuria/que ei defertur ad Christū redundat/ & a Christo ad deum. Audite ergo eum attentius: & ab ipso suscipite doctrinam fidei. monita autem vite a presbyteris: a diaconibus vero ordinem discipline. Viduarum religiosarum curam gerite. iuuenes pudicitiam docete. & vt breuiter totum dicam. alterutrum vos in quibus res poposcerit/ sustentate. Deum colite qui creauit celum & terram. Christo credite. in uicem diligite. misericordes estote ad omnes. Non verbo solum: sed opere & rebus implete charitatem. Et cum hec atq; his similia precepisset: pronundauit ad populum dicens. Quoniam tres menses statui facere vobiscum: si qui vestrum deliderat/baptizetur: vt exutus prioribus malis/ de reliquo pro bonis actibus/ heres bonorum celestium propriis ex gestis fiat. Accedat ergo qui vult ad Sacheum/ & ipsi det nomen suum: atq; ab eo mysteria regni celorum audiat. ieunii frequentibus operam impendat/ ac semer ipsum in omnibus probet: vt tribus iis mensibus consumatis/in die festo possit baptizari. Baptizabitur autem unusquisq; vestrum in aquis perennibus: nomine trine beatitudinis inuocato super se. primo perunctus oleo per orationem sanctificato: vt ita demū per hec consecratus/ possit percipere de sanctis. Et cum multa dies esset de ratione baptismi: dimissis turbis ad solitam se recepit mansionem. Ibiq; astantibus ei duodecimi/ idest Sacheo & Sophonia/ Iosepho & Micheo/ Eleazar & Finees/ Lazaro & Heliseo/me Clemēte & Nichodemo/ Niceta & Aquila: hoc modo prolocutus est. Consideremus fratres quod iustum est. debemus enim auxilium aliquod ferre gentibus: que ad salutem vocate sunt. Ipsí audistis/ q; Simon precedere volens iter nostrum: profectus est. quem oportuerat & euangelio inseguere: vt sicubi aliquos subuertere tentaret/ continuo cōfutaretur a nobis. Sed quoniam iniustū michi videtur/ vt derelictis iis q; iā cōuersi sunt ad deū/eorum

Ordinatur za
cheus a Petro
episcop⁹ cesa
re.

Baptismus
De sanctis: de
eucharistia.

qui adhuc longe sunt curam preferamus: rectum puto tribus mensibus permanere
 cuī iis qui in hac ciuitate conuersi sunt ad fidem / & firmiores eos efficere . nec tamen
 filios qui adhuc longe sunt: penit⁹ negligere . ne forte si diu venenis pessime doctri-
 ne insificantur: difficilius reuocentur. Et ideo volo / si tamen etiam vobis iustum vi-
 detur: vt pro Sacheo quem hic ordinauim⁹ episcopū / subiiciatur in numero Ben-
 iamini filius Saba. Et pro Clemēte / quem decreui mecum semper esse (quia ex gētibus
 veniens: audiendi verbi grande desideriū gerit) Ananias filius Saphra. Pro Niceta
 vero & Aquila / qui nuper conuersi sunt ad fidē Christi: Rubetus Sachei frater / &
 Sacherias structor. Iste ergo quattuor pro his quattuor substitutis : expleri volo
 duodenariū numerum / vt in ipsis me semper secum sentiat Simon. Sequestratis
 igitur me Clemēte & Niceta & Aquila / ad illos duodecim ait : volo vos post diem
 crastinum proficisci ad gentes / & vestigia Simonis insequiri / vt omnia que agit ma-
 nifesta michi faciat. Sed et propositum singulorum diligenter requirite: & me affu-
 turum sine mora eis annūciate . & ne multa vobis dicam: per omnia instruite genti-
 les expectare aduentum meum. Cūq; hec atq; his similia dixisset: etiam vos (inquit)
 fratres / si quid vobis ad hec videtur: dicate. ne forte non sit rectum: quod michi soli
 placet. Tunc omnes una voce collaudantes eum : rogamus magis aiebant / vt pro
 arbitrio tuo cuncta disponas / & quod tibi ipsi videtur iubeas . hoc enim putamus
 esse opus integrum pietatis: vt que tu iusseras / impleamus. Igūr statuto die / cuī stes-
 tissent ante Petrum: ne arbitreris (aiunt) Petre parvū nobis indici merorē / q; frau-
 damur non audientes te per tres menses. Sed quoniam hoc expedit agere quod tu
 iubes: obedimus promptissime. Semper ergo vultum tuū in nostro corde retinen-
 tes: sicut iussisti alacres proficiscimur. At ille oratione pro eis ad dominū fusa: emi-
 sit eos.

Cap.XIII.

e T cum profecti fuissent illi duodecim qui premissi sunt: Petrus ingressus / ex
 more in loco disputationis stetit . Conuenerat enim populi multitudo / co-
 piōsior numerus q; esse solebat. & omnes cum lachrimis intuebantur eum: pro eo
 q; pridie ab eo audissent profecturum se / Simonis gratia . Sed & ipse lachrimantes
 eos videns: similia patiebatur. Licit conaretur occultare & inhibere lachrimas. pro-
 debatur tamen ex tremore vocis & interruptione sermonis : q; simili angeretur af-
 fectu. Veruntamen manu confricans frontem : equo animo (inquit) estote fratres:
 & misericordes animas vestras consilii ratione solamini / referentes omnia ad deū/
 cuius solius implenda & in omnibus preferenda voluntas est. Nam si verbi gratia
 ponamus q; pro affectu quem erga vos gerimus / contra voluntatem eius agentes
 resideamus vobiscum : nunquid non potest missa in me morte / profectionem mi-
 chi a vobis inducere longiorem? Et ideo melius est vt hanc breviorem cum volun-
 tate ipsius impleamus : vt pote quibus definitum est / in omnibus obtemperare deo. Vn-
 de & vos debetis simili obedientia parere ei : quippe qui etiam me non alia ex cau-
 sa / nisi pro ipsis amore diligitis . Vt ergo amici dei : voluntati eius obtemperate.
 Sed & vos ipsi probate quod iustum est. nunquid non impiū videbatur: si cuī vos
 Simon deciperet ego nō venissem ad vos / detentus a fratribus q; erāt in hierusalē:
 equidē. cuī haberetis apud vos Sacheū virū bonū / & in sermone eruditū. Ita ergo
 & nūc impiū iudicate : si cuī exierit Simon ad gētes impugnādas / qbus nullus oīno
 defensor est / ego nō subsequar / detetus a vobis. Propter quod obseruem⁹: ne affe-
 ctu iusto / voluntatē maligni faciam⁹. Interim trib⁹ (vt dixi) mēsibus permanebo apud

Beniamini
 Ananias.
 Rubetus
 zacharias

PETRVS

Liber

vos: estote assidui ad audiendū verbū. Et cōsumatis his: si qui possunt & volunt se
qui nos/pmittitur eis salua pietate. Quod autē dico salua pietate/hoc est: ne quem
discessu suo cōtristet qui cōtristari nō deber/vel parētes relinques quos nō opos-
ter/vel vxorē fidelē/ vel si que sunt huiusmodi persone/quibus propter deum de-
ferri solatū cōuenit. ¶ Interea per dies singulos disputans & docens: propositum
tēpus/doctrīne labore cōpleuit. & cū aduenisset dies festus: super decē milia bapti-
zati sunt. In illis autē diebus/epistola mittitur a fratribus qui precesserant: in qua Si-
monis scelera cōtinebātur/quomodo per ciuitates deciperet turbas/& Petru p̄sin-
gula laceraret/ut cū forte aduenisset/nullus ei accommodaret auditū. Asserebat enim
eū magū esse & sine deo/ iniuriosum/callidū/imperitū/ & impossiblīa proferente.
mortuos enim resurrecturos afferit: quod est (inquit) impossibile. Si q̄s vero eū cō-
futare velit: occultis ab eo insidiis pīmitur per satellites eius. Propter quod inquit
cū & ego eū superassem & triūphassem: insidiās eius veritus / fugi ne forte malefi-
ciūs me perimeret/aut mortē meā per insidiās elocaret. indicabāt autē maxime eum
apud Tripolim demorari. Igītū Petrus epistolam recitari populo iubet: & post le-
ctionē allocut⁹ est eos/& de omnib⁹ plenissime instruxit. Precipue tamen ut obedi-
rent Tacheo: quē ordīnauit episcopū. sed & p̄sbyteros ac diaconespopolū/ & ip-
sis nichilominus populū cōmēdauit / simul denūciās quod apud Tripolim hiemā-
turus esset. cōmēdo vos (inqt) gratie dei: crastino cū volūtate dei profect⁹. toto
aurē tres mēses quos apud cesareā doctrine causa exegim⁹: quecūq̄ apud populū
differebat p̄ diē/hec nobis secreto lucubrātibus secū/plenius & pfect⁹ explanabat/
tāq̄ fidelioribus ac sibi līqdo probatis. Simul & īperat mīchi (q̄a ītellexit me studio-
suis que audirē memorīa cōmēdare) libris singula quecū que memoria digna vide-
bātur/cōprehēdere/ & mittere ad te domīne mī Iacobe. sicut & feci/parens eius p̄-
ceptis. Prim⁹ ergo liber ex iis quos prius missi ad te: cōtinet de vero propheta/& de
proprietate intelligētie legis/ secūdū id quod Moseos traditio docet. Secundus de
principio cōtinet. vtrū est vnū principiū/an multa: & q̄ non ignoret hebreorū lex
quid sit imēlitas. Tertius de deo & iis que ab eo statuta sunt. Quart⁹ quod cū mul-
ti dicāt dī: sed vn⁹ sit ver⁹ deus/ secūdū testimonia scripturarū. Quint⁹ q̄ duo sint
celi: quorū vnū sit istud visibile firmamentū/quod & trāsibit/aliud vero eternū &
invisibile. Sextus de bono & de malo & q̄ bona cūcta subiiciātur a patre. malum
autē quare sit/ & quomodo/& vnde sit/ & q̄ cooperetur quidem bono / & que
sunt signa boni/que vero mali/& que sit differētia dualitatis & cōfugatiōis. Septi-
mus que sunt que prosecuti sunt duodecim apostoli apud populū in tēplo. Octa-
vus de verbis dominī que sibi vidētur esse cōtraria / sed nō sunt: & que sit horum
absolutio. Non⁹/quia lex que a deo posita est iusta sit/& perfecta : & que sola pos-
sit facere pacem. Decim⁹ de natūritate homīnū carnalī/& de regeneratione que est
est p̄ baptisimū: & que sit in homine carnalis seminis successiō/& que anime eius ra-
tio/& quomodo in ipsa libertas arbitrii . que quoniā nō est ingenita/sed facta est:
immobilis a bono esse non poterat. De his ergo singulis que apud cesaream differ-
ta sunt a Petro: iubēte (vt dixi) ipso:decem cōscriptra ad te trāsmisi volumina. Nos
autē die posterā vt statū fuerat: cum aliquantis qui Petrum sequi decreuerant su-
delibus viris/a cesarea proficisciuntur.

Recognitionum Petri apostoli
Tertii finis.

10000 et plu-
res vno die ba-
ptizati.

Epistola cōti-
nēs qb⁹ incrī-
minationib⁹/
Simonmag⁹
insectaretur
Petrum.

Tripolis vrb⁹
syrie

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

RECOGNITIONVM PETRI LIBER QVARTVS Cap.I.

Rofecti a cesarea vt Tripolin peregeremus: apud Doram breue op-
Ppidū/primā fecimus mansionē. quia nec lōge aberat: & omnes pene
qui per sermonē Petri crediderant / diuelli ab eo satis egre habebant.
Sed pariter icédētes dū iterū videre/iterū cōplecti iuuat / iterū cōferre
sermonē: ad diuersorū puenimus. Sequenti vero die venimus Ptholomaide: vbi
decē dies demorati/ cū alī quanti verbū dei recepissent / nōnulli eorū qui attrētiores
esse videbātur / & diutius detinere nos doctrine gratia cupiebant: Tripolim (si hoc
vellent) vt sequerētur īdicauiimus. Similiter & apud Tyrum & Sydonē & Berithū
fecimus. & iis qui plenius desiderabāt audire sermonem: apud Tripolin nobis hie-
mandū denūciauimus. Igitur cū ex singulis ciuitatibus studiosi quicq comitarētur
Petrū: electorū multitudo plurima īgredimur Tripolin. Continuo autē ante por-
tas ciuitatis: fratres qui premissi fuerāt occurserūt / & suscipiētes nos ducunt ad ho-
spitia que preparauerāt. Cōmotio autē & cōcursus plurimus siebat in ciuitate: desi-
derantiū videre Petrū. Et cū vtnissē ad domū Maronis / in qua Petro fuerat p-
paratū: cōuersus ad turbas/post diē crastinū sermonē se ad eos promisit facturum.
Igitur q premissi fuerāt fratres: omnibus q nobiscū venerāt hospitia dispartiūtūr.
Petrus vero Maronis domū īgressus: cū rogaret cibū sumere / nequāq se facturū re-
spondit/ nī prius scisset si omnes qui eum fuerant comitatī/ hospitiis requiescerēt.
Cōperit autē a fratrib⁹ qui premissi fuerāt: q a ciuib⁹ pro desiderio quod erga Pe-
trū cōceperāt/nō solū hospitiis sed & omni humanitate suscepti sunt/ intātū vt &
cōrīstarent aliquāti qbus defuerūt/quos susciperēt. Ita enī oēs paratos fuisse: vt si
multo plures venissēt: adhuc tamē suscipiēdos magis q suscipiētes/fuisse defuturos.
Sup his Petr⁹ valde delectatus: collaudauit / & benedixit eos/ ac secū manere iussit.
Ipse vero cū lauisset ī mari: cibo sumpto quieuit in vespera.

Cap.II.

Et ex more/pullorū cātu surgēs/vespertino adhuc lñmine perdurāte: cūctos
inuenit vigilātes. Eram⁹ autē oēs cū eo sedecim. Petrus/ & ego Clemēs/Ni-
ceta & Aquila: & illi q p̄cesserāt/duodeci. Salutās itaq Petri⁹ vt solebat: ait. Hodie
qa aliis occupati nō sum⁹:nobis sim⁹. Et ego qdēvobis q apud cesareā post dīgres-
sū vestrū gesta sunt/ īdico: vos autē michi q hīc a Simone ppetrata sunt/ īdicate.
CEt cum sermo de his ab alterutro cuderetur: lucelcente die/ingressi quidam de
familiaribus nūciāt Petro/q Simon vbi eū didicisset ingressum/ per noctē profect⁹
esset/syriam tendēs. Turbe autē: diē hāc(iniquiūt)quā īterposuisti eis/desiderio tui
lōgissimū sibi esse tēp⁹ opinātur, deniqz nō ferētes/strāt ante ianuā/inter se inuicem
que audire cupiūt/cōferētes: & te ante prefinitū tēpus omnīmodis visuros sperāt.
Quātoqz magis dies clarescit/ multitudines colligūtūr: & audīturos se sermonē tuū
(nescio vnde presumētes) cetissime confidūt. Nūc ergo/quod tibi videtur iube: vt
dīcamus eis. Absurdū nāqz est tantam multitudinem conuenisse/ & discedere cum
mēstītia: quippe sī responsa eis nulla reddantur. Non enim cogitabunt: q ipsi sta-
tutum non expectauerint diēm/sed q a te magis videantur esse contēpti. **C**Tum
Petrus admirans/ ait. Videlis fratres: quomodo vniusquisq sermo dei prophētice
dīctus/impleatur. memini enī dīxisse eum: messis quidē multa/operarii autē pauci.
rogate ergo dominū messis: vt mittat operarios in messem suam. Ecce enim nunc
que ī mysterio predicta sunt: adimplentur. Sed & quod dīxit: multi venient ab
orientē & occidente/& a septētrione & meridie/ & recūbent in sinib⁹ Abrahe &

Tripolis
Dora
Ptolomaïs
Tyrus
Sydon
Berithus

Maro

PETRVS

Nuncii ad
Petrum.

PFTRVS

Liber

Isaac & Iacob etiam hoc pariter (vt videtis) expletur. Propter quod precor vos cōseruos & adiutores meos: vt discatis attentius predicādi ordinem / & absolutionū vias. vt possitis saluare animas hominū: que occulta dei virtute/ quem debeat dili-
gere/prius etiam q̄ doceātur/ agnoscunt. videtis enim eos quasi bonos seruos: desiderare eum quem sibi sperant aduentū sui domini nūciare / vt possint voluntatem eius cū didicerint implere. desideriū ergo audiēdi verbi dei/ & volūtate eius querēdi: ex eo habet. & hoc est initū doni dei/quod gētibus datur : vt possint doctrinā recipere veritatis. Sic enim & hebreorū populo ex initio datū est: vt diligenter Mo-
sen & crederent verbo eius. vnde & scriptū est: credidit populus deo/ & Mosi ser-
uo eius. Quod ergo fuit proprii muneris a deo erga hebreorum gentem: a deo hīc nūc videmus dari etiam iis qui ex gentibus conuocantur ad fidem. Operū vero ra-
tio potestati & arbitrio vniuersitatis pmittitur: & hoc ipsorū est propriū. desideriū vero habere erga doctorē veritatis: hoc a patre celesti donatū est. Sed sal⁹ in eo est/ vt volūtate eius cuius amorē & desideriū (deo largiēte) cōceperis: facias. ne dicatur ad te ille sermo eius quē dixit: quid autē dicitis mīchi domine domine/ & nō facitis que dico: Est ergo proprii muneris a deo cōcessi hebreis/ vt Mosi credat: gentib⁹ autē vt Iesum diligat. hoc enī indicabat & magister vbi ait: Cōfiteor tibi pater do-
mine celi & terre/ q̄a occultaſti hec a sapiētib⁹ & prudētib⁹/ & reuelasti ea paruu-
lis. Per quod vtrq̄ declaratur: q̄a hebreorū populus q̄ ex lege eruditus est/ignora-
uit eū. popul⁹ autē gētū: agnouit Iesum & veneratur . Propter quod & saluabit: nō solū agnoscens eū/ sed & voluntatē eius faciens. debet autē is qui ex gētibus est
& ex deo habet vt diligat Iesum: proprii habere propositi vt credat Mosi. Et tur-
sus hebreus qui ex deo habet vt credat Mosi: habere debet & ex proposito suo/ vt credat in Iesum. vniuersitatis eorū habēs aliud diuinū muneris/ aliud proprie industrie:
vt sit ex vtrq̄ pfectus. De tali enī dicebat dominus noster viro diuite: q̄ profert de-
thesauro suo noua & vetera. Sed de his satis dicitū. vrget enī tēp⁹: & popul⁹ religio-
sa deuotio inuitat nos/ad ipsos facere sermonē. ¶ Et cū hec dixisset regrebat vbi
oportun⁹ esset disputādi locus/ & Maro ait. Est mīchi edes aplissima: q̄ plus q̄ qn-
gētos recipiat viros. est & ort⁹ itra domū. aut si in publico aliquo placet loco: hoc
magis oēs desiderāt . nemo est enī: q̄ nō cupiat vel faciē tuā videre tātū. Cap. III.
¶ T Petrus. Ostēde mīchi edē vel ortū: & cū vidisset ingrediebatur/ vt & ortū
spiceret. & subito omnīs multitudiō quasi ab aliquo vocata: cū festinatiōe
ingressa est domū/atq̄ īde ad ortū prorupit/ vbi iā stabant Petr⁹ cōsiderās/q̄s esset
aptus locus ad disputādū . vbi autē vīdit turbas velut ingētis fluuii inundasse levē
meatū: ascēdēs sup basim quādā que forte iuxta orti parietē stabant/ primo religio-
nis more/populū salutauit. Quidā autē ex iis qui aderāt/ & multo tēpore fuerāt fa-
tigati a demonib⁹: in terrā proruīt/ obsecrātibus sp̄iritib⁹ imūdis/ vt vel vno die iā
dulgeref eis in obsecris corporib⁹ pmanere. quos Petrus increpās/ statim iussit ab-
scendere: & sine mora discesserunt. Post hos alii longis afflīcti doloribus: rogarabant
Petrum vt reciperēt sanitatē. pro quibus supplicaturū se domino pollicetur: cōpri-
mū sermo doctrine fuisse expletus. sed statim vt promisi: lāguorib⁹ resoluti sunt/
& iussit eos seorsum residere. & cū illis eos qui a demonib⁹ fuerāt curati/quasi post
laboris fatigationē. Interea cū hec agūtū. plurīma multitudiō conuenit/ quos non
solū desideriū Petri sed & sanitatū (que patrate fuerāt) fama p̄traxerat. ¶ At Petr⁹
Manu gescere populū docēs & turbas in trāglitate cōponēs: hoc mō sermóis feci.

Deus nō solū
arbitriū dat :
sed (q̄ sua bo-
uitas est) datū
adiquat.

Maro

Gratia san-
tatū.

PETRVS

exordiū. Incipienti de vera dei cultura facere sermonē: necessariū michi videtur eos
 qui nōdū de hoc aliquid scientie cōsecuti sunt/primo omniū docere/per omnia in-
 culpabilē ponēdā esse diuinā prouidētiā/per quā mūd⁹ regit & gubernatur. Hūc
 autē nobis exordii titulū dedit presentis operis ratio/& eorū quos dei virtus sana-
 uit/occasio: vt ostēdamus quod recta ratione q̄plurimi a diuersis demonibus obti-
 netur/vt per hoc appareat iusticia dei inueniri. etenim omniū pene malorū: mater
 est ignoratiā. sed iā veniamus ad causam. Deus cum fecisset hominē ad imaginē &
 similitudinē suā: operi suo spiramen quoddā & odorē sue diuinitatis inseruit. vt p
 hoc participes facti mortales/ vñigeniti eius: p ipsum etiā amici dei/& filii adoptio-
 nis existeret. vnde & qua via id possunt adipisci/ ipse eos ceu propheta verus edo-
 coit: sc̄ies qbus actibus hominū/delectaretur pater. Vnus itaq̄ apud homines tunc
 dei cultus erat mēs pura/& sp̄ritus incorrupt⁹: & hoc omnis creatura humano ge-
 nerī fedus inuiolabile cōseruabat. Ob reuerētiā nāq̄ creatoris: nulla egritudo in
 eos/nullū viciū corporis/nulla ciborum dominata corruptio est. Ex quo fiebat/vt
 mille annorū etas: in fragilitatē nō incideret senectutis. sed vbi vita laborū expers/
 bonorū perseueratiā nō putauit diuina largitione/ sed rerū sorte cōcessam/ & sine
 vlo sudore diuina amenitatem perfruī nature debitū/& nō dei bonitatis munus ac-
 cepit: in cōtrarias per hec homines & īpias cogitationes (ocio docēte) pueniūt/
 putātes deorū sibi vitā/nullis laboribus nullisq̄ meritis natā. Hinc proficiūt in de-
 terius: vt neq̄ prouidētiā dei mūdū regi crederet/ neq̄ virtutibus esse aliquē locū.
 quādoquidē lemetipso sc̄irēt nullis prius bonis operibus assignatis / ocii ac deliciis
 arum summā tenere: & amicos dei absq̄ vllis laboribus haberi. Iustissimo itaq̄ dei
 iudicio in huiusmodi cogitationū vanitate languētib⁹: labores & afflictiones pro
 remedio conferuntur. Vbi ergo affuit labor ac tribulatio:deliciarū & amenitatis/ex-
 clusi sunt loco. terra autē cepit nichil eis sine labore producere. iubet & tūc cōuersa
 in hominibus cogitatio creatoris sui regrere auxiliū. cōmonetur & orationibus &
 votis p̄fidia iuitare diuina. Et ita factū est/ vt cultū dei quē pro bonis neglexerat: re-
 cuperarēt pro malis: & cogitationes in deū(quas puererat indulgētiā) emendaret
 afflictio. Sic ergo diuina prouidētiā hoc esse utrius videns: vias benignitatis & abū
 dātie(tāq̄ que lederet) substrahit ab hominib⁹/& vexationis iter ac tribulatiōis in-
 ductit. sed vt ostēderet/q̄a hec pro ingratīs agerētur:vnū quēdā ex illis q̄ p̄mit⁹ ce-
 perāt inuocare eū īter mortales/q̄ eū gratie sue nō īmemorē vīdit/& q̄a sperauit
 inuocare nomē domini/ad īmortales trāstulit/ ceteris q̄ intātū igrati extiterant/ vt
 nec laborib⁹ nec tribulatiōib⁹ emēdarī & corrigi potuissēt: grauissima morte dāna-
 tis. Inuenit tamē & īter ipsos vnū quēdā cū domo sua iustū: quē reseruaret/p̄ce-
 pto ei dato/vt fabricaret arcā. & ī ea cū diluūto cuncta necarētur: ipse cū iis qbus
 p̄ceptū fuerat/posset euadere. quo īpiis īfūdatione aquarū perēptis/ purificatio
 nē mūdus acciperet.& is q̄ ad posteritatē generis fuerat reseruatus/p aquā mūdus
 effēt⁹: mundū denuo repararet. Sed his omnib⁹ gestis:rursus homines ad īpietatē
 vertūtūr. & propter hoc/a deo ponitur lex: q̄ viuēdi modū doceret. Sed processu
 téporis: dei quidē cultus & iusticia ab infidelibus et īpiis corrūpitur/ sicut paulo
 post apertius ostendemus. Peruerse autē & erratice religiones introducūtur: qui
 bus se plurima pars hominū per occasionem feriarū & solēnitatum dedūt/ potus
 instaurātes & cōiuīa/tibiasq̄ ac fistulas/ & cytharas/ ac diuersa genera musicorū
 ſectantes/& ſemetipſos p̄ omnia/temulētia ac luxuria īgnātes. Hinc omnis error

Ignoratiā dei
causa omniū
malorum.

Sine ope dīū
na nichil pos-
sum⁹. & ideo
tā bon⁹ est: vt
nos preueniat
& variis mo-
dismoueat/&
propemodū
cogat ad reg-
redā opēsuā.
Ille prim⁹ fuit
Enoch

accepit originē. hinc lucos & aras: hinc coronas & viētias reperere / & post ebr̄ etatem quasi lymphaticis motibus agi. Ex hoc iā potestas demoniis data ingrediē dī huiusmodi mētes: & choros ducere iſanos / vt Bacho furere viderētur. hinc freſtēre dentibus / & mugire de profundis visceribus inuentū. hinc horribilis vultus / et ferus in hominib⁹ aspectus / & is quē temulētia subuerterat / ac demon iſtigauerat: numinē repletus a deceptis & errātibus crederetur. Vnde cū tā multe in hūc mundū false & erratice religiones effent introduce: missi sumus nos / deferētes vobis tanq̄ boni negotiatores a patrib⁹ datū & conseruatū / verū dei cultum . cuius quasi semina quedam: vobis hec verba respergimus . & in vestro iudicio ponim⁹: quod rectū videtur eligere. Si enim recipiat⁹ que nostra sunt: non solū ipſi incurſiones demonis effugere: sed & ex aliis eos fugare poteritis / simul & eternorū bonorum premia consequemini.

Cap. IIII.

PETRVS

De eterna pena demonū & dānatorum.

Cur & quos, demones intrant.

q Vī autem cōtempserint recipere que dicitur a nobis: in presenti quidē vita diuersis demonibus & egritudinē viciis subiacebūt / post excessum autē corporis etiā anime eorū cruciabitur in perpetuū . deus enim non solū bonus: sed & iustus est. nam si semper bon⁹ sit / & nūq̄ iustus / vt non reddat vnicuiq̄ secūdū gesta sua: bonū hoc inueiuetur iniustū . Iniustū nāq̄ est: si ita apud deū habeatur impius sicut pius . igitur demones (sicut paulo ante diximus) cū occasionib⁹ receptis īgerere se potuerit / per malos & turpes actus corporibus hominū / si multo tempore permaneāt in eis per negligentia ipsorū / quia animē sue / quod est vtile nō requirunt: necessario cogūt eos / habitantiū in se demonū de reliquo facere. voluntates. quod autem est omniū deterius : in consūmatione seculi / cum demon ille igni tradetur eterno / necessario & anima que ei paruit / cū ipso eternis ignib⁹ cruciabitur vna cū corpore suo / quod polluit. Demones autē habere desideriū īmmergendi se corporibus hominū : hec causa est. Spīritus sunt : habentes propositū conuersum ad maliciā. per cibos ergo & potus īmoderatos : ad libidinē perurgent homines ad peccatū / eos tamen qui peccandi propositū gerūt . qui dum videntur necessaria nature velle cōplere / non tenētes modū per nūrietate: ingrediēndi in semetipſos demonibus faciūt locū. donec autem nature mensura seruatur / & modus legitimate custoditur: dei clementia / ingrediēndi in homines nō eis tribuit facultatem. vbi vero aut mens ad īpietate declinauerit / aut corpus īmoderatis cibis aut potibus adimplebitur: tanq̄ volūtate / & proposito eorū qui se negligunt / ita īuitati / quasi aduersum eos qui a deo positam legē soluerint / accipiunt facultatem . videtis ergo quantū valeat agnitiō dei / & diuine religionis obseruantia: que non solū defendit credentes ab incursionib⁹ demonū / verū & imperare eos facit iis qui in ceteris dominantur . Et ideo necessariū vobis est / qui ex gentibus estis: cōfugere ad dominū & obseruare vos ab omni īmūdicia. vt expulsis demonibus: dei habitatio fiat in vobis. Simul & orationibus cōmendate vos deo: & interpellate eū aduersus īpudentiam demonū. credentes enim : quecūq̄ petieritis / accipietis . Sed & ipſi demones / quando viderint fidē in homine crescere: tanto ab eo ipſi refugiūt / in ea solum parte residētes / in qua adhuc aliquid infidelitatis refederit . ab iis vero qui plena fide credunt: absq̄ vlla remoratione discedunt . Anima enim cū venerit ad fidē dei / celestis aque virtutē cōsequitur: per quā demonē tanq̄ scintillā: ignis extinguat. Est ergo fidei mensura : quesi integras sit / ex integro de anima demonem fuget . si vero minus aliquid habeat: residet adhuc aliquid de portione demonis in portione in-

PETRVS

Vnde magica
& idolatria.

Vn ergo quoniam nondū intelligitis quanta vos ignorātē colēndī idola circumstet caligo : interim volo vobis expōnere vnde colēdi idola exordiū mūdo huic dattū sit . Idola autē dico exanimata simulachra que colitis : siue lignea/ siue fictilia/ siue lapidea/ vel erea/ vel ex quibuscūqz alīis sumpta sint metallis . Horum ergo initium tale est . Angeli quidam relicto proprii ordinis cursu: hominū fāuere viciis ceperunt/ & libidinē eorum quodāmodo indignū prebere ministerium. quo illorum opera: suis magis volupratibus morem gererent . Quiqz ne sponte inclinati viderentur ad indignā ministeria : docuerunt homines/ qdē demones artibus quibusdam obedire mortalib⁹ (id est magicis inuocationib⁹) possent . ac velut ex fornace quadam/ & officina malicie: totum mūdum subtracto pietatis lumine/ impietatis fumo repleuerūt. pro his ergo & alīis nōnullis causis: diluuiū mūdo introductuum est. sicut iam in alīis diximus & dicemus . & omnes qui erant super terras deleti sunt: excepta Noe familiā. qui cum trib⁹ filiis/ eorūqz vxoribus superfuit . Ex qbus vn⁹ Cam noīe: cuiā ex filiis suis qdē Mēstrāim appellabatur (a quo egyptiorū & babyloniorū & persarū ducitur genus) male cōpertā magice artis tradidit disciplinā. hunc gentes que tūc erant Zoroastrem appellauerūt: admirantes primū magice artis auctore. cuius nomine etiā libri super hoc plurimi habent . hic ergo astris multū ac frequenter intentus/ & volens apud homines videri deus: velut scintillas quasdā ex stellis producere/ & hominib⁹ ostētare cepit . quo rudes atqz ignari: in stupore miraculi traherētur . Cupiēsqz augere de se huiusmodi opinionē: sepius ista moliebatur. vtqz quo ab ipso demone quē importunius frequētabar: igni succēsus/ cōcremaretur. sed stulti homines qui tūc erāt: cū debuissent vtqz opinionē quā de eo cōceperāt abiicere/ quippe quā penali morte eius viderāt cōfutarā : in maius eā extollunt. extructo enim sepulchro ad honorē eius: tanqz amicū dei ac fulmīnis vehiculo ad celū sublatū/ adorare ausi sunt/ & quasi viuens astrū colere . hinc enim & nomē post mortē ei⁹ Zoroaster/ est hoc viuū sidus appellatū est ab iis/qdē post vnā generationē/ grece lingue loqueliis fuerāt repleti . hoc deniqz exēplo etiā nūc multi eos qui fulmīne obierūt: sepulchris honeratos/ tāqz amicos dei colūt . **H**ic ergo cū quarta decima generatione cepisset/ qnta decima defunctus est : in qua turris edificata est/ & lingue hominū multipliciter diuise sunt . Inter quos primus magica nīchilominus arte quāli chorusco ad eū delata/ rex appellatur quidā Nembroth. quē & ipsum greci Nīnum vocauerunt/ ex cuius nomine nīniue vocabulū ciuitas sumpsit . sic ergo diuerte & erratice religiones: ab arte magica initium sumpsere . etenim quoniā difficile erat humanū genus ab amore dei abstrahi / & ad surda atqz exanimata simulachra deduci: iccireo excelsioribus vīli sunt magi molitionibus . vt astrorū signis ac motibus: tāqz celitus & voluntate dei delatis/ ad persuadendos cultus erraticos verterētur . & eius (quem supradixim⁹/ indignatione demonis cui nīmis molestus fuerat: cōflagrassē) busti cineres tanqz fulmīneī ignis reliquias colligētes ii/ qui erant primitus decepti: deferūt ad persas . vt ab eis tāqz diuin⁹ & celo lapsus ignis/ perpetuis cōseruaretur excubiis/ atqz vt celestis deus coleretur . simili exemplo etiā per cetera loca reliqui homines: iis quos vel in artib⁹ aliquibus vel in virtute fuerāt admirati/ vel certe in amore plurimo habuerant: templā cōstruere/ imagines collocare/ mysteria & ceremonias instituere/ & per omnia deorū de his famā posteris traducere/ gestierunt . eo precipue quod (vt supra diximus) phantasiiis aliquibus magice artis fulta videbātur. vt inuocatione demonū: agi ab iis aliquid ad deceptionē ho-

Cōcordatiū
cum Beroſo
Cam.Mēstrāim:
zoroasterVt oī orphēū
Id sexto cap.
prīmi libri te-
ſpondet.Cur inducta
per astra/ diui-
natoria ars.

minū/moueriq̄ videretur. his adiiciunt & solēnates quasdā ac temulēta conuicta quibus & homines libētius indulgerent/& demones trapulis tanq̄ vehiculis illati ipsi eorū visceribus miscerētur. In quibus collocati demones: ad omnē voluntati suā actus hominū/cogitationesq̄ deflecterent. huiusmodi igitur ex initio erroribus introductis/eisq̄ libidine & temulētia (que carnales homines maxime delectat) adiutis: religio dei/que per continentia sobrietateq̄ cōstatbat/rarecere inter homines atq̄ aboleri propemodū cepit. nā cū ex initio homines/vtpote iustū & omnia cōtuentē detū colentes: neq̄ peccare auderent/ neq̄ iniuriā facere proximis suis/ certi quod vniuersitatis actus & mot⁹ aspiceret deus/ vbi religionis cultus ad simulacra exanimata cōuersus est/tāq̄ de quibus certi essent q̄ neq̄ viderent/ neq̄ audirent/ neq̄ mouerētur in aliquo: licēter peccare/& in omne facin⁹ progrederi cepere. q̄ppe qui nichil pati vererentur ab iis: quos colebant vt deos. hinc bellorū rabies exaruit/ hinc prede/rapine/captiuitates: & libertas in seruitute redacta. prout quisq̄ potuit: libidini & cupiditatī sue satisfecit. quāuis satisfacere cupiditati: nulla vis possit. sicut enim ignis quātomagis ligna ceperit: tāto amplius accēditur & inualescit. ita & cu- piditatis rabies: per ea que adipiscitur/auctior & vehemētior efficitur. Cap. VII.

PFTRVS

Rex pacis / &
thesaurus ief-
fabiliū: Chri-
stus domin⁹.

De tentatiō
domini.

p Ropter quod incipite iam meliori ītellectu vobis metiplis resistere in iis: que nō recte cupitis. si quo forte modo reparare in vobis/ ac restituere possitis illā: que ex initio mortalibus a deo tradita est religionis puritatē/& innocētiā vite. vt per eā vobis etiā spes honorū immortalū reparetur : & agatis gratias largitori omnī patri/ per eū quē posuit regē pacis/ & thesaurū ineffabiliū bonorum. vt in presenti quidē tēpore diluantur peccata vestra per aquam fontis aut fluminis/ aut etiā maris: inuocato super vos trino beatitudinis nomine. vt per hoc non solū fu- gētur/si qui intra vos habitant sp̄ritus maligni : verū etiā cū destiteritis a peccatis/ & tota fide totaq̄ mētis puritate deo credideritis/ etiā & ab aliis vos malignos sp̄ritus & demones effugietis/atq̄ a passionibus & a languoribus alios liberare possis- tis. Ipsi enim demones sc̄iūt & agnoscunt eos/ qui se tradiderunt deo: & interdū so- la eorū presentia propelluntur. sicut paulo ante vidisti: quomodo cū vocē tantum salutationis fecissemus advos/cōtinuo demones propter honorē religionis nostre exclamare ceperūt/& ne parū quidē tēporis potuerūt ferre presentiā nostri. Nun- quid alterius sum⁹ nos nature superioris alicui⁹: & propterea nos demones timēt: vnius eiusdēc̄ vobiscū nature sumus: sed religione differimus. quod & si vos esse vultis: nō inuidemus/quin potius & hortamur. certosq̄ esse vos volum⁹: q̄ cum fuerit in vobis eadē que in nobis est fides & religio/ ac vite innocētia (remunerāte deo fidē vestrā) erit par vobis/ atq̄ eadem etiā cōtra demones potestas & virtus. Sicut enim is qui acceperit sub se milites: etiā si ipse inferior/ & illi supiores sint viri- bus/tamen dicit huic vade & vadit/& aliī veni & venit/& aliī fac hoc & facit. hoc autē potest nō propria virtute: sed Cesaris metu. Ita & fidelis quisq̄/demonib⁹ ipe- rat (etiā si videātur illi multo esse hominibus fortiores) nō propter suā virtutē: sed propter dei/q̄ eos illorū subiecit potestati. Nā & quod dixim⁹: vt Cesar apud oēs milites/ vt in omnibus castris/& in omni regno timeatur cū sit vnuis & fortassis exi- guis viribus: nō nisi dei potestate agitur/q̄ timorē dat omnib⁹/ vt vni obēperent. hoc sane sc̄ire vos volum⁹: q̄ demon nūsī quis volūtati bus ei⁹ sponte se subdiderit: potestatē aduersus hominē nō habet. vnde & ipse qui est princeps malicie: ad hūc (quē diximus a deo destinatū regē pacis) accessū tentans/& polliceri ei cepit omnē

fidelitatis / & est plurim⁹ labor: vt intelligat anima / quādo aut qualiter / si plene aut minus plene / ex se fugatus sit demon. Si enim in aliqua parte refederit: cum tempus inueniet / cogitationes subiicit cordibus hominū / & illi nescientes vnde hec veniāt / suggestionibus demonū quasi anime sue sensibus credunt. Suggerūt ergo aliis occasione corporee necessitatī delicias sequi / aliorū iracūdiam excusat per abundātiam fellis / aliorū insanīa nigri fellis vehemētia colorant. sed & stultitīa quorundā: pro multitudine flegmatis extenuant. quod & si ita esset: tamen hec singula molesta corpori esse non possent / nisi ex ciborū potuīc⁹ nimietate. qui cū iusfo amplius sumūtūr: abundantia eorum quā decoquere naturalis nō sufficit calor / crudelitātē in venenū quoddā. Idq⁹ visceribus venisq⁹ omnibus sentīne in modū redundāt: motus corporis insanos reddit / turpes. Propter quod in omnibus est obtinēda parūtū: vt neq⁹ demonibus locus detur / neq⁹ anima ab eis obsessa / vna cum ipsis tradatur eternis ignibus cruciāda. Est & aliis error demonū: quē subiicit sensibus hominū. vt putent se ab iis qui dicitur dīi perpeti que patiūtūr: quo per hec / sacrificia offerentes & munera / quasi repropiciantes eos / cultū false religionis affirment / nos vero fugiant qui pro salute eorū satagimus / vt ab errore liberētur. Sed hoc (vt dixi) faciūt: ignorantēs q⁹ demones ista sibi suggerāt / ne saluentur. est ergo in potestate vniuersitatisq⁹ / quia liberi arbitrii factus est homo: vtrū nobis obedire velit ad vitam / an demonibus ad interitū. Aliis etiam demones in visu per diuersas imagines apparentes: interdū minas intentāt / interdū sanitates incommoditaribus pollicentur. vt iis quos decipiūt: deorū nichilominus de se inserant opinōnē / & q⁹ sint demones ignorentur. sed non latet sc̄iētēs mysteriū creature: & quā ob causam demonib⁹ hec agere in presenti seculo permittatur / vt vel trāsmutari eis liceat in quas volunt imagines / vel suggerere prauas cogitationes / vel inserere se per cibos & potū sibi consecratū mētibus vel corporibus eorū / qui ex eo sumpserint / vel ad idoli alicuius venerationē somnia vana configere. & tamē quis ita sine sensu inuenitur: cui persuaderi debeat / vt idolū colat / siue illud ex auro / siue ex quolibet metallo factum sit: cui non palam sit: id esse illud metallum / quod artifex voluit: Quomodo ergo īesse ibi diuinitas putanda est: quod si noluiset artifex omnino nō esset: aut quomodo inde futura sibi ānunciarī sperant: vbi nec presentium aliquis intellectus est:

Cap. V.

q Vāuis etiā si aliquid diuinarent: non cōtinuo dīi haberī possint. quia aliud est diuinatio: & aliud diuinitas. nam & Phitones diuinare videntur: & nō continuo dīi sunt. deniq⁹ a christianis hominibus effugātūr. & quomodo de⁹ est: qui fugatur ab hoīe: ¶ Sed dīcis fortasse. quid q⁹ sanitates efficiunt: & quomodo quis cures ostendunt: Hac ratione colendi sunt medici vt dīi. multos enim sanāt. Et quāto quis peritior fuerit: tanto plures sanabit. vnde constat illos cū sint demoni spiritibus: & multo cītius sc̄ire aliqua / & multo perfectius. nō enim ad discēdū tarditate corporis degrauantur. & ideo que medici longo tempore & labore plurimo assequuntur: hec illi tanq⁹ spiritus absq⁹ mora vlla / & absq⁹ difficultate cognoscunt. non ergo mirum est: si plus aliquid q⁹ homines sciunt. Sed hoc intuendū est: q⁹ ea que sciūt / non ad salutē / sed ad deceptionē proferunt animarū. vt per hec eas cultum false religionis edoceāt. Sed deus ne tante deceptionis error lateret / & errantibus ipse causa videretur existere / qui tantū eis licere p̄misit / vt per diuinationes / curationes / persomnia / decipere homines possint: clementie sue remediū prouidit

Phitones: sp̄it⁹ diuinato-
rii. vnde & ph̄tonici q⁹ & di-
uinatori / di-
cūtūr. Execrā-
tur ab ecclesia
passim isolē-
ni quaq⁹ die.
et sp̄itus illi
cum icufant
adigūt in insa-
niā / & per insa-
nos futura p-
nūciāt. vnde
er Ph̄tonia illa fu-
rōr q⁹ quē icur-
sione facit de-
mō. nō tamē
semper est eis
icufandi po-
testas.

Demones / i-
corporei.

Liber

Hominibus & distinctione falsi veriq scire cupientibus in propatulo posuit. Est ergo ista distinctio: quod a vero deo dicitur/sive per prophetas/sive per visiones diversas/semper verū est. quod autē a demonibus predicitur: non semper verū. Est ergo evidētis indicii: non a vero deo dici/ea in quibus est aliquando mendaciū. In veritate enim mendaciū nūq est: in iis autē qui mentiūtut/potest aliquādo & veritatis aliqd admiseri/per quod mēdacia cōdiantur. ¶ Q[uod] si dicat alius: quid enim opus erat hoc ipsum/vt eis permitteretur vel aliquādo verū dicere/& per hoc tantum errorē mortalibus introduci? Audiat hec. si eis nūq fuisset indultū veri aliquid dicere: omnino nec predicerent aliquid. nō predicētes autē: nec q[uod] essent demones noscerentur. quod si ignorarētur esse demones in hoc mūdo: agonis nostri & certaminis nos causa latuisset. & pateremur palam que gererētur in occulto: quippe agendi tantū aduersū nos/& nichil loquendi facultas eis concessa videretur. Nunc autem vbi aliquādo vera/aliquādo falsa dictūt: debemus agnoscere(vt superius dixi) demonū & non dei esse responsa/apud quē mēdaciū nūq est. ¶ Q[uod] si curiosus progređies quis dicat. Quid enim opus erat huiusmodi mala a deo fieri: q[ui]bus ad subuertendas mētes humanas/tanta esset intentio? Hec proponenti respondebimus: requirendū esse primo omniū/si est aliquid in substantia malum. Et quāuis sufficeret dicere ad eum/quia non est conueniens vt creatura iudicet creatorem/sed illius esse iudicare opus alienū/qui aut similis artificii/aut similis potētie est: tamē ne circuitonib[us] utramur/absolute dicim[us]/in substātia nichil esse malū. Quod si ita est: substātiarū conditor/frustra culpaſ. ¶ Sed occurrit michi/& dicas: etiā si arbitrii libertate in hoc vētū est/nūquid ignorabat ille qui crebat illos q[uod] in malū declinatus essent/quos crebat: oportuit ergo nec creari eos: quos deuiciaturos ab itinere iusticie preuidebat. Audiant ad hec: qui ita proponunt. q[uod] huiusmodi assertionibus illud volunt ostendere: cur non malicia eorum qui nondum erant/bonitatēm viscerit creatoris. Si enim volēs implere numerū & mēsurā creationis sue/exitūmisset eorum qui futuri erant maliciam/ & quasi qui aliam nullam inuenire viam remedii ac medicine potuissent/nisi hoc solū vt retraheret se a proposito creandi/ne sibi ascriberetur malicia eorum qu: futuri erant: quid aliud per hoc doceretur/nisi indigna passio & indecora fragilitas conditoris /qui ita pertinuerint eorum actus qui nōdū erant/vt a proposita conditione cessaret. Sed his procul amotis: illud animo contemplemur. quia deus vniuersitatis conditor/cōditionis sue futuras differētias pruidens: vnicuiq[ue] creature secundum proprios motus quos ex arbitrii libertate proferebat prospexit/& prouidit diuersos ordines atq[ue] officia differētia. vt cum vnius essent substantie omnes secundum creature rationem: esset tamen diuersitas in ordinibus & in officiis/secundum proprios animarū motus ex arbitrii libertate proferendos. Prouidebat ergo futuras in creaturis culpas: & iusticie eius ratio poscebat vt emēdationis causa/culpas pena sequeretur. Oportuit ergo esse & penarum ministros: quos tamen & libertas arbitrii in hunc ordinem traheret. Preter hec autem & debuerunt habere quos vincerent ii: qui agones suscepserunt celestium premiorum. Sic ergo ea que putantur mala: non vacant ab utilitate. dum viētis iis (a quibus vincuntur: licet inuiti) eterna premia conquirunt. sed de his ista sufficient. Processu enim temporis: etiam secretiora pandentur.

Notes

Nota cōtra ipsos q[uod] deo mouent q[uod] nō sunt mouēda.

Caput.VI.

gloriā mundi. quod cum aliis obtulisset decipiēndī causa/ adoratum se nouerat īm-
pius:& immemor sui quod propriū & speciale est malicie/ adorādū se ab eo pre-
sumebat/a quo se nouerat destruendum. dominus ergo noster/ vnius dei cultū cō-
firmans: respondit ei. Scriptum est: dominū deum tuū adorabis/& illi soli seruies.
qua respōsione deterritus/ & metuēs ne vnius & veri dei repararetur vera religio:
festinat cōtinuo immittere in hunc mundū pseudoprophetas/& pseudapostolos/
falsosq; doctores . qui sub nomine quidem Christi loquerentur: demonis tamen
facerent volūtatem . propter quod obseruare cautius: vt nulli doctorum credatis/
nisi qui Iacobi fratrī domini ex hierusalem detulerit testimoniū/ vel eius/ quicunq;
post ipsum fuerit. nisi enim q̄s illuc ascēderit & ibi fuerit probatus q̄ sit doctor ido-
neus & fidelis/ad predicādū Christi verbū (nisi inquā īde detulerit testimoniū)
recipiēndus omnino non est . Sed neq; propheta/ neq; apostolus in hoc tempore
spereſ a vobis aliquis: preter nos. vnuſ enim est verus propheta: cui⁹ nos duode-
cim apostolū verba predicamus. Ipse est annus dei acceptus: nos apostolos habens
duodecim menses. qua autem causa vel mundus ipse factus sit/vel diuersitates que
sunt in eo acciderint/& cur ad reparationem eius veniens dominus noster elegerit
nos duodecim apostolos & miserit: alias lati⁹ explanabim⁹. Interim nos iussit exire
ad predicandum: & inuitare vos ad cenam regis celestis/quam preparauit pater in
nuptiis filii sui. & vt demus vobis indumenta nuptialia: quod est gratia baptismi.
quam qui fuerit consecutus: tanq; vestimentum mūdum cum quo ei ingrediēdum
est ad cenam regis/obseruare debet ne peccato aliqua ex parte maculetur. Cause au-
tem quibus maculetur illud indumentum: he sunt. Si quis recedat a patre & condic-
tore omniū deo/alium recipiens doctorem preter Christum/qui est solus fidelis ac
verus propheta/quicq; nos duodecim apostolos misit ad predicādū verbum/&
si q̄s de substantia diuinitatis que cunēta precellit aliter q̄ dignū est sentiat: hec sunt
que vſcq; ad mortem/baptismi polluūt indumentum.que vero in actib; polluūt/
ista sunt: homicidia/adulteria/odia/auracia/& cupiditas mala. que autem animā
simul & corpus polluūt ista sunt: participare demonum mense/ hoc est immolata
degustare/vel sanguinē vel morticiniū quod est suffocatiū/& si quid aliud est quod
demonibus oblatū est . hīc ergo vobis sit prīmus gradus ex tribus: qui gradus tri-
ginta ex se gignit. Secundus vero qui sexaginta. Tertius qui centū: sicut alias de his
vobis latius exponemus . & cum hec dixisset/ ac precepisset vt die postera ad eīdē
locum maturius cōuenirent: turbas dīmisit . quibus recedere nolētibus aīt Petrus:
donate mīchi hanc gratiam/propter hesterni itineris labores . & nunc discedentes:
die crastina maturius conuenite. & ita/cum letitia discesserunt. At Petrus paululū
me secedere precipiens orationis causa: iubet post hec in loco orti quē vmbra con-
tegebat/accubitum sterni. & vnuſquisq; ex more cognoscens propriū ordinis locū:
cibum sumpsimus. Tum deinde quia supererat adhuc aliquātulum diei: de mirabi-
libus domini collocutus nobiscū/vespere facto ingressus cubiculū quieuit.

De iacobo fra-
tre domini:
quantū ei dea-
latum fit.

Recognitionum Petri apostoli

quarti libri

Finis.

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI
LIBER QVINTVS.

Cap.I.

Equenti autem die paulo citius q̄ solebat consurgens Petrus: inuenit nos dormientes. quod vbi sensit: quasi ipse adhuc dormire volens/ silentium sibi fieri iussit/ vt nobis quiescendi facultatem daret. vbi autem refecti somno exurreximus: inuenimus eum oratione facta/ intra cubiculum operientem nos. Et cum iam esset crepusculum: salutis ex more/ breuiter allocutus est/ & continuo ad consuetum locum/docendi gratia procedit. vbi cum vidisset ad audiendum plurimos conuenisse: primo/ religionis ritupace eis invocata/dicere hoc modo cepit. Deus creator omnium ex initio ad imaginem suam hominem fecit/eiq̄ dominationē terre/maris & aeris ipsius dedit:sicut & verus nobis propheta enarrauit/& ipsa rerum ratio docet. Solus enim est rationabilis.& consequens est: vt ratio irrationalibus dominetur . hic ergo ab initio cum adhuc iustus esset: cunctis viciis / & omni fragilitate superior erat . vbi autem peccauit (sicut hesterne die docuimus) & factus est seruus peccati: simul & fragilitati efficitur obnoxius. Quod iccirco scriptum est: vt sciant homines/quia sicut ex impietate passibiles facti sunt/ita & per pietatem possunt esse impassibiles . Et non solum impassibiles: verum & parva in dei fide aliorū passiones curātes. Ita enim verus propheta promisit: dicens. amen dico vobis/si habueritis fidem sicut granū sinapis : dicetis mōti huic transī hinc/& transībit. huius vocis etiam: vos ipsi documenta accepistis . hesterne enim die vidistis: quomodo aīlātibus nobis demones cū passionibus quas hominibus inuexerāt/transferunt/& fugati sunt . Quia ergo alii quidem homines patiuntur/alii quidem patientes sanāt: causa sine dubio vel patiēdi vel curandi noīscenda est. quā non altam esse: q̄ patientibus quidem infidelitatis/ curantibus vero fidei monstratur. infidelitas enim dū non credit futurū dei iudicū: peccandi licetia prebet. peccatum vero: hominē passionib⁹ obnoxium esse facit . fides autē futurū esse iudicū credēs: cōtinet homines a peccato. nō peccātes vero nō solum liberi sunt a demonibus & passionibus : verū & aliorū demones & passiones fugare possunt. Ex his ergo omnibus colligitur: q̄ origo totius malī/ab ignorātia descēdat/& ipsa sit omnium malorum mater. que incuria quidē & ignavia gignitur: negligētia vero alitur & augetur/atq̄ in sensibus hominū radicatur. quā si quis forte doceat effugandam: velut antiquis & hereditariis sedibus/moleste & indignāter auellitur.& ideo paululū laborandū nobis est: vt īdagātes ignorātie presumptiones/sciētie ratione resecemus. in iis p̄cipue qui in aliquibus minus rectis oppīnionibus preuēti sunt. per quas quasi sub specie alicuius scientie: ignorātia in eis vehementius radicata est. nichil enim grauius: q̄ si id quod ignorat quis/ scire se credit/ & defendat verū esse quod falsum est. qd̄ tale est/quasi si quis ebrius sobrium se putet: & agat cuncta vt ebrius. sobriū se tamen & ipse putet: & dīci a ceteris velit. Ita sunt ergo & ii q̄ ignorantes quod verū est: specie tamen alicuius sciētie tenēt. & mala quasi bona gerūt: atq̄ ad perniciē quasi ad salutē festināt. Propter quod ante omnia properandū est ad agnitionē veritatis: vt possim⁹ quasi lumine nobis īde succēlo/errorū tenebras depellere. grāde enim malū (vt dixim⁹) ignorātia. sed q̄a substātiā nō habet: facile ab iis qui studiosi sunt fugatur. nō enim aliud quid est ignorātia; n̄isi nō agnouisse quod expedit. vbi autem agnoueris; perit ignorātia.

Cap.II.

PETRVS

Solus: sol⁹ ho-
mo in hoc in-
feriori mūdo.In omni statu
tales sunt so-
phiste.Quia substā-
tia nō habet:
quia est priua-
tio.

PETRVS

Veri ergo magnopere debet veritatis agnitus: quam nemo potest alius affi-
 gnare/nisi verus propheta. hec enim porta est vite: volentibus ingredi. &
 iter operum bohorum: pergentibus ad salutis ciuitatem. Si quis sane audiens sermonem
 veri prophete: velit recipere an nolit/& amplexiones eius (id est mandata vite) ha-
 bent in sua potestate. liberi enim sumus arbitrii . nam si hoc esset ut audientes eum iam
 non haberent in potestate aliud facere quod audirent: vis erat quedam nature/ per quam
 liberum non esset ad aliad migrare sententiā. Aut si rursus ex audientibus nullus om-
 nino reciperet: & hoc nature vis erat/ que vnde aliquod fieri cogeret/ & alteri parti non
 daret locū. Nunc autem quia liberum est animo/ in quam velit parte declinare iudicium
 suum/ & quam probauerit eligere viam: constat euidenter inesse hominibus arbitrii liber-
 tatem. Igitur prius quod audiat quis quid ei expedit: certus quia ignoret. & ignorans vult
 & desiderat: quod non expedit agere. propter quod: per hoc non iudicatur. cum
 vero audierit causas erroris sui/& rationem veritatis acceperit: tunc si permanferit
 in iis erroribus quibus dudum fuerat praevenitus: recte iam vocabitur ad iudicium/pe-
 nas daturus/ cur vite huic spaciū quod ad bene viuendum accepit/ in ludibriis
 consumpsit errorum . qui vero audiens hec libenter accipit/ & gratulatur bonorum
 sibi doctrinam fuisse delatam: requirit intentius/ & discere non desinit usquequo ve-
 re cognoscat aliud seculū/in quo bonis premia preparata sunt. Et cum certus de hoc
 fuerit: gratias agens deo/quod sibi veritatis lumen ostenderit/de cetero dirigit actus
 suos in omnibus operibus bonis . quorum sibi in futuro mercedem certus est esse
 preparatam/demirans per omnia & stupens ceterorum hominum errores/ & quod ante
 oculos positam veritatem nemo videat. Ipse tamen gaudens super diuinitatis sapientie
 quas inuenit: insatiabiliter eis perfrui cupit. & exercitio bonorum operum/de-
 lectatur: festinans ad seculum futurum/mundo corde & pura conscientia peruenire/vbi etiam videre deum regem omnium possit. his autem omnibus carere nos & fraude-
 rari: sola facit ignorantia. dum enim ignorant homines quantum boni habeant scientia:
 ignorantie malum de se non patientur excludi. nesciunt enim quanta sit in hominum
 permutatione diuersitas. propter quod consilium do vnicuique discentium: libenter
 prebere aurem verbo dei/& cum amore veritatis audire que dicimus. ut mens op-
 timo semine suscepimus: per bonos actus/ letos afferat fructus. nam si me docete/ea que
 ad salutem pertinent/recipere quis abnuit/& animo prauis opinionibus occupato
 obstinate renitit: non ex nobis/sed ex semetipso habebit pereundi causam. debet enim
 iusto iudicio examinare que dicimus: & intelligere quia verba loquimur veritatis.
 ut cognitis iis que sunt ut sunt/& in bonis actibus dirigens viam suam: regni celorum
 possit particeps inueniri/subiiciens sibi carnis desideria/& dominus eorum factus. ut
 ita demum etiam ipse fiat: dominatoris omnium iocunda possessio. Nam qui permanet
 in malo/ & seruus est malignus: non potest effici portio boni/donec permanet in ma-
 lo. quia ab initio (ut ante iam diximus) duo regna statuit deus: & potestatem dedit
 vnicuique hominum/ut illius regni fiat portio/cui se ad obediendum ipse subiecerit. & quod
 definitum est apud deum/non posse vnum hominem utriusque regni esse seruum: omni
 studio date operam in boni regis fedus ac iura concurrere. propter hoc denique ve-
 rus propheta cum esset presens nobiscum/& quosdam ex diuinitibus negligentes erga
 dei cultum videret: huius rei ita aperuit veritatē. nemo potest (inquit) duobus domi-
 nis seruire. non potestis deo seruire & mamone/ mamona patria eorum voce diu-
 tias vocans. hic ergo verus propheta qui in iudea nobis apparuit (ut audistis) statas

Mammona
diuinitie,

publice sola iussione fariebat ceteros videre/ surdos audire/ fugabat demones/ egris sanitatem reddebat/ & mortuis vitam. cūq; nichil esset ei impossibile: etiam cogitationes hominū preuidebat. quod nulli est possibile: nisi soli deo hic annūciauit regnum dei. Cui nos de omnibus que dicebat tāq; vero prophete credidimus: firmatatem fidei nostre/ non solum ex verbis eius/ sed ex operibus assumētes. quia & dicta legis que ante multas generationes de presentia eius exposuerant: in ipso consignabātur. & imagines gestorum Mosis/ & ante ipsum patriarche Iacob: ipsius per omnia typum ferebāt. Tēpus quoq; aduētus eius: hoc ipsius in quo venerat/ predictum ab eis constat. & super omnia q; esset a gentibus expectandus: sacrī litteris comprehensum est/ que in eo pariter vniuersa cōpleta sunt.

PETRVS

q Vod autem iudeorum propheta predixit eum a gētib⁹ expectandū: in eo fidem veri confirmat supra modū. Si enim dixisset a iudeis expectandū: non aliquid eximiū prophetasse videretur/ q; a cōtribuli populo. & a propria gēte speraretur is/ cuius aduentus ad salutē mundi fuerat repromissus. videretur enim magis consequentie ratio esse vt hoc fieret: q; magnificētia prophetalis. nunc autem cum prophete dicunt om̄ē illam spem que de salute mundi repromittitur/ & nouitatē regnī que instituenda per Christū est/ atq; omnia que de eo indicātur/ ad gētes esse transferenda: iam non secūdūm consequentiam rerum/ sed incredibili quodā vaticinationis euentu/ magnificētia prophetica confirmatur. Iudei nāq; ex initio aſfore aliquando hunc virum per quem cuncta repararētur: verissima traditione suscepérant. & quotidie meditantes ac prospicientes quando eius fieret aduētus: vbi adesse eum viderunt/ & signa ac prodigia sicut de eo scriptū fuerat adimpta sunt/ inuidia excecati/ agnoscere nequiuērūt presentem/ in cuius spe letabantur absentis. Intelleximus tamē pauci nos/ qui ab eo electi sumus. hoc autē totū prouidētia dei factū est: vt agnitiō boni huius/ etiām gētib⁹ traderetur. & ii qui nunq; de eo au- dierant/ nec a prophetis didicerant: agnoscerēt eū. illi vero qui quotidianis medita- tionibus eū agnouerant: ignorarent. Ecce enim per vos nūc qui presentes estis/ & desideratis audire doctrinā fidei eius/ & agnoscere qs & quomodo. & qualis sit ei aduētus: prophetica veritas adimpletur. hoc est enim/ quod predixerunt prophete: quia a vobis querendus esset/ qui de eo nūq; audistis. Et ideo videntes in vobis metipls prophetica dicta compleri: huic vni recte creditis. hūc recte expectatis: de hoc recte inquiritis. vt non solū expectetis eū: sed & hereditatem regni eius creden- tes consequamini. Et secundū quod ipse dixit: quia vnuſquisq; illius fit seruus/ cui se ipse subiecerit. Propterea ergo euigilate: dominū deū vestrū vobis ascrbite do- minū/ qui & celi ac terre dominus est. & ad ipsius imaginē ac similitudinem vos re- formate/ sicut ipse verus propheta docet dices. estote boni & misericordes: sicut & pater vester celestis misericors est/ qui pluit super iustos & iniustos/ & solem suū oriri facit super bonos & malos. hūc ergo imitamini/ & hunc timete/ sicut mādatū datur hominibus: dominū deum tuū timebis/ & ipsi soli seruies. Expedit enim vo- bis huic vni domino seruire: vt per ipsum cognoscentes vnuſ deum/ a multis quos inutiliter timebatis liberemini. qui enim creatorem omniū nō timet deū/ sed eos ti- met quos ipse manibus suis fecit: quid nisi vano & inutili semetipsum obnoxium fa- cit timori/ viliorēq; se & abiectionem reddit q; sunt illa ipsa/ quorum timorem mēte concepit: quin potius per bonitatē eius qui vos inuitat: redite ad priorem nobili- tatem vestrā. & ex bonis aētibus: q; ipsius creatoris vestri imagine portetis/ ostend-

dilecte. ut ex contemplatione similitudinis ipsius: etiam filii eius esse credamini. Incipit
te ergo a sensibus vestris abscere vanas idolorum species/ atque inutiles & inane*s* ti-
mores. ut simul etiam conditionem possitis inique seruitutis effugere. domini eterni
vestri effecti sunt illi: qui nec servi quidem utiles vobis esse potuissent. Quomodo
enim simulachra exanimata/ vel ad seruitutem vobis videretur idonea: cum neque
audiant/ neque videant/ neque aliquid sentiant: nisi que ipsa saltem materiam ex qua fa-
cta sunt/ siue aurum/ siue argenti/ siue etiam eris/ aut ligni cum possint vobis ad usum ne-
cessarios prodesse: vos ex ea formando deos/ ociosam per omnia eam atque inutilem
reddidistis. Nos vero annunciamus vobis verum dei cultum: simulque monemus & hor-
tamur cultores/ ut per bonos actus imitentur eum/ quem colunt/ & ad imaginem
& similitudinem eius (ut superius diximus) redire festinent.

Caput. III.

¶ Elim autem diceret michi iis qui idola colunt: si optant similes fieri iis/ quos co-
lunt. vult ne aliquis vestrum sic videre quomodo illi videt/ sic audire quomodo
illi audiunt/ sic habere sensum quomodo illi habent: Absit hoc ab unoquoque au-
dientium. hoc enim maledictum potius/ & concordia credendum est hominibus: qui imagine
dei in se gerunt/ etiam si similitudinem perdidit. Quales ergo dei habendi sunt isti: quos imi-
tari execrabilis est cultoribus scitis: quorum similitudinem habere contum elia est: Quid
ergo: solute simulacra inutilia & facite vas a utilia. solute ociosam pigracque mate-
riam: & facite humano usui apta ministeria. Sed non sint igit (inquit) leges humanae.
Bene/ quia humane leges: & non ipsorum virtus. Quomodo ergo dei sunt iis: qui hu-
manis legibus & non suis viribus defenduntur: sic & a furibus/ canum vigiliis & clau-
strorum munitionibus conseruantur. & hoc: si fuerint argentea/ vel aurea/ vel etiam
area. nam lapidea & fictilia: ipsa sui utilitate munierunt. nemo enim lapideum aut fictile
deum furatur. Unde miserabiles videtur iis: quibus preciosissimi metalli/ pericula vi-
ciora conquirit. Qui ergo furari possunt/ qui ab hominibus custodiuntur/ qui con-
flari & appendi & malleis cedi: isti ab hominibus sensum habentibus dei debet vi-
deri: O in quantâ miseria mortalium decidit intelligentia! Nam si mortuos timere sumi-
me stultitiae dicitur: quid iudicemus de iis/ qui deterius aliquid quam sunt mortui/timet?
Ista enim simulacra nec in mortuorum numero habenda sunt: quia nunquam viserunt.
Preferenda sunt eis etiam sepultra mortuorum: quoniam nec licet mortui sint/ ha-
buerunt tamen aliquando vitam. isti autem quos colitis: ne ea quidem que est omni-
nium deterrima/ranarum ac bufonum vitam aliquando gesserunt. Et quid opus est
nos de his plurima memorare: cum sufficiat dicere ei qui adorat ea/ non vides quia
quem adoras non vides. Audis: quia quem adoras/ non audit. Et intelligis: quia non
intelligit. opus enim/mortalis manus est: & necessario/sensu caret. Tu ergo adoras
insensibilem: cum unusquisque habens sensum/ nec ea quidem credat adoranda/ que
a deo facta sunt & mentem presentem habent/ id est solem & lunam/ vel stellas om-
niaque/ que in celo sunt/ & super terram. Iusti/ enim putant: non ea que pro min-
di ministerio facta sunt/ sed ipsorum/ & mundi totius creatorum debere venerari.
Gaudent enim etiam hec: cum ille adoratur & colitur. nec libenter accipiunt: ut ho-
nor creatoris/ creature deferatur. exceptus est enim dei solius cultus: qui so-
lus increatus est. cetera autem omnia: factura eius sunt. Sicut ergo proprium est eius
qui solus non est factus/ deum esse: ita omne quod factum est/ deus vere non est.
Ante omnia ergo: intelligere debet deceptionem serpentis antiqui/ & callidas

PETRVS.

PETRVS
Sacerdotibus
Zelus & a
sunt: quib
vniuersitatis
meli
divina preest.Mentes super
ne celestibus
corporibus p
sunt: quib
vniuersitatis
meli
divina preest.

Liber

eius suggestiones: qui quasi per prudentiam decipit vos / & & velut ratione quādam serpit per sensus vestros. atq ab ipso vertice incipiens: per int̄iores dilabia tur medullas/ lucrum magnum computans deceptionem vestram. Interserit ergo sensibus vestris opiniones quorūcōq deorum: tantum vt vos ab vnius dei re uocet fide/sciens peccatum vestrum/suum esse solatium. Ille enim pro nequitia sua: ab initio terram edere condēnatus est. propter eum quem de terra assumptū: iterū resolui fecit in terram/ vscō ad tempus quo anime nostre per ignem traducte repa rentur/sicut alias de hoc plenius edocebimus. Ex ipso ergo sunt omnes errores & ambiguitates: quibus ab vnius dei fide & credulitate conturbamini. Et primo omnium subiicit cogitationibus hominū: vt ne audiant verba veritatis/per que malorum ignorantiam fugent. Et hoc facit/quasi occasione alterius scientie: asseuerās ilī illam opinionem qua vtuntur plurimi/ vt putent se reos futuros non esse/ si in ignorantia fecerint / nec reddituros esse rationem pro iis que non audierunt. & ideo a verbo declinare eos suadet auditum. Sed accipite econtra hec. ipsa per se metipsam ignorantia validissimū venenum est:quod sufficiat animam nulla extrinsecus quesita adiectione perire. Et ideo nemo est: q ignorās/per hoc quod ignorat euadat/sed certum est quod intereat. naturaliter enim peccatorum vis:interimit peccatorem. Sed quoniam iudicium rationabile erit: tam ignorātie q vniuersitatis peccati causa & origo requiretur. Si ergo quis scire noluit quomodo possit venire ad vitam/sed maluit ignorare/ne per hoc quasi reus fieri videretur:ex hoc ipso iam quasi scierit & habuerit scientiam/iudicatur. agnouit enim quid esset: quod nolebat audire. & nichil ei confert ad excusationem: serpentis artificio quesita calliditas. cū eo enim erit & ratio quem non latet cor. Vt autē scias quia ignorantia per seipsum generat interitum anime: cum discesserit e corpore si talis exeat que ignorauerit eū a quo creata est/a quo in hoc mundo omnia que vslibus suis erant necessaria conse cuta est/tanq infidelis a regni eius luce proiicitur.

PETRVS

Sententia magorum & a psua
fionibus dia= boli seducto rum

Caput.V.

Vbiicit iterum nequissimus seruus & aliam hominibus opinionem: quam plures vestrum proferre solent . vnum esse & nos dicimus deum/ qui est omniū dominus : sed & isti (inquiunt) dii sunt. Sicut enim vnu est Cesar & ha bet subse multos iudices/verbigratia prefectos/consules/tribunos/ & ceteras potestates: simili arbitramur modo/ cum vnu sit maior omniū deus/ etiam istos ad similitudinem earum quas diximus potestatum/ ordinatos esse in hoc mundo deos/ illi quidem maiori subiectos/nos tamen/ & que in hoc mundo sunt dispensantes. Audite ergo ad hec: quomodo in iis ipsiis que ad deceptionem proponitis/ veritatis ratione cōfutemini.Dicitis quia locum Cesaris teneat deus: iudicatum vero eius & potestatum speciem serruent ii/ qui dictūtū dii.seruante ergo vt proposuistis exē plū Cesaris: & Icitote/ quia sicut nullis ex iudicibus vel administratoribus Cesaris/ id est prefectis/vel proconsulibus/vel ducibus/vel tribunis/ fas est Cesaris nomen imponi /alioqui & ille si suscepit/ & illi qui detulerint pariter interibunt: ita & de hoc debetis pariter aduertere/ q si quis nomen dei alicui preter ipsum imposuerit/ & ille receperit: vnu eūdēq fortientur interitū/multo deteriore sorte q ministri Cesaris. hic enim qui delinquit in Cesarē/interitū suscipiet temporalē: q vero in vnu qui sol⁹ est & ver⁹ de⁹ delingt/in seculū luet penas.& merito:vt q nomē qđ est vnicū/ iniuriosa conditione violauerit. quis hoc ipsum deus nō nomē sit dei:sed hominis

bus interim vocabulum istud quasi pro nomine eius concessum est. quod tamen ut dixi: cum contumeliose tractatur/ad veri eius nominis refertur iniuriam. Denique veteres egyptiorum qui de celesti cursu & astrorum natura/ rationem sibi visi sunt reperisse: obsidente sensus eorum demone/ omnibus nichilominus contumeliis/ non men incommutabile subiecerunt. nam alii eorum Bouem (qui apis dicitur) colendū tradidierunt/ alii Hircum/ alii Gattas/ nonnulli Ibin/ quidā Serpētē/ Piscē quoque/ & Cepas & Cloacas/ ac Crepitus ventris pro numinibus habendos esse docuerūt/ ac alia innumera que pudet etiam nominare. Quid/Petrus r̄ideris inquit: vos aliorū dedecora quia cōsuetudine propria nō videtis/ nā egyptiorū quidē stultitiae merito r̄ideris: quia mura animalia ipsi cum sint rationabiles colunt. Audite tamen quomodo & illi vos rideat. aiūt enim nos viuētia colimus animalia licet moritura: vos vero que nūq omnino vixerūt hec colitis/ & adoratis. addunt preterea etiam illud figurās esse hec/ & allegorias virtutum quartūdam: quibus adiutricib⁹ regatur hominū genus. Sed pudoris perfugio hoc/ & nonnulla similia connectētes: errorem suū vellere nituntur. Sed non est nunc temporis egyptiis respōdere: et derelicta cura presentium/ absentium medicari lāguores. certū nāq iudicium est vos ab huiusmodi egritudine haberī alienos: qui eam non doluistis vt propriam/ sed risistis vt alienam. Sed redeamus ad vos: quibus placet ita haberi deum vt Cesarē. deos autem vt ministros & procuratores Cesaris. sequimini me attentius: & modo vobis ostendam in argumēti huius curuis anfractibus collocati/ q̄ certum apud vos omnes esse debet & indubitatū/ deo qui a nullo factus est/ sed ipse fecit vniuersa: nichil ex facturis suis posse equari. neq; enim ita quis irrationalis int̄ueniri potest: q̄ putet q̄ conferri possit/ factura factori. Si ergo humana mens/ non solum ratione: sed etiam naturali quodam motu/ recte hanc opinionem tenet illud dici deum/ cui conferri aut equari nichil potest/ sed quod cūctis emineat & cūcta p̄cellat: quomodo nomen illud quod superat omnia/ infra se esse credit: an recte iis videbitur dari quos ad ministeriū & procurationem humane vite putatis esse dispositos: Sed & illud addem⁹. mūdus hic sine dubio factus est/ & est corruptibilis sicut etiam latius post modum ostendemus. interē & factum eum esse & corruptibilem constet. Si ergo mūdus deus dici non potest (& recte non potest: quia corruptibilis est) quomodo mundi partes/ dei nomen acceperint: quod enim totus esse non potest mūdus: multo magis nō erit pars eius. Iḡitur si redeamus ad exemplum Cesaris: vide te q̄ longe erretis. Cesari eiusdem licet nature hominem cuius ipse est/ conferri tamē neminem licet: deo qui hoc ipso quo a nullo factus est/ sed ipse fecit omnia/ cuncta supereminet/ conferri debere aliquem creditis: Sed Cesaris quidem nomen nulli audetis impōnere: quia reūm suum statim punire non differt/ deus autem punire propter penitentiam differt.

Cap. VI.

Er alios autem serpens ille proferre verba huiuscmodi solet. nos ad honorem invisibilis dei imagines visibles adoramus. Quod certissime falsum est. si enim vere vellestis dei imaginem colere: homini benefacientes veram in eodem coleretis imaginem. in omni enim homine est imago dei: non tamen in omnibus vere similitudo/ sed ubi benigna anima est & mens pura. Si ergo vultis honorare imaginem dei: nos vobis quod bonum est/ aperimus. vt homini qui ad imaginem defactus est benefaciatis: honorem & reverentiam deferatis. esurienti cibum/ sitienti potum/ nudo indumentum/ ergo ministeriū/ peregrino hospi-

Q̄ parum cat
deis & egyp-
tiis astrologis
tribuendū.
dii egyptiorū
Bos
Hircus
Gatte
Ibis
Serpens
Piscis
Cepe.
Cloace
Crepitus ven-
tris.
Et id gen⁹ isa-
niarum
Gatte: felles.

PETRVS

tium / et in carcere posito necessaria ministretis . & hoc est quod vere deo delatum depurabitur . Hec autem in tantum ad honorem dei imaginis cedunt : ut qui ista non fecerit / contumeliam imagini diuine intulisse credatur . Quis ergo iste honor dei est : per lapideas & ligneas formas discurrere / & inanes atque exanimis figuris tam numina venerati / & hominem in quo vere dei imago est spernere : imo potius certi estote / quod qui homicidium facit / aut adulterium / & quidquid in hominum vel penam / vel iniuriam geritur : in his omnibus dei imago violatur . magna enim impietas in deum est : ledere hominem . omne enim quod ipse patitur non vis : cum facis alii / imaginem dei / iniquis meroribus fedas . Intelligite ergo quia latet intrinsecus serpentis est ista suggestio : que persuadet pios vos videri posse / cum insensibilia colitis / & non videri impios / cum sensibiles & rationabiles leditis . ¶ Sed hec alius nobis serpentis ore respendet & dicit . Si nolebat hec esse deus : utique non essent . Nodum vobis dico : quomodo ad unius uscuiusque mentis probationem / in hoc mundo permittitur multa esse contraria . sed illud est : quod nunc interim conuenit duci . si secundum vos / omne quod adorandum erat / esse non debuit : nichil pene futurum erat in hoc mundo . quid enim est quod reliquistis : quod non adorastis : sole / lunam / stellas / aquam / terram / montes / arbores / lapides / lignum / homines : nichil horum est quod non adorastis . Oportuit ergo iuxta vocem vestram / nichil horum fieri a deo : ne haberetis quod possetis adorare . sed ne homines quidem ipsos esse oportuit : qui adorarent . Vere hoc est quod desiderat ille : qui intra vos latet serpens . nulli vestrum parcit : nullum / vult effugere interitum . Sed non ita erit . audite enim : quia non delinquit illud quod adoratur / sed ille qui adorat . iustum namque est apud deum iudicium : & aliter patienter iniuriarum iudicat / aliter inferit . ¶ Sed dices . oportebat ergo eos qui adorant quod non licet adorari / statim perire a deo : ne & alius hoc faceret . Sed nonne es tu prudenter deo : ut ei consilia suggeras : scit ille quid faciat . omnibus enim in ignorantia positis / patientia prestat : quam misericors & pius est . & preuidet quia ex impiis : multi efficiuntur pii . & ex ipsis qui impura figura & pollutas imagines venerantur : nonnulli conuersi ad deum / & reuocantes se a peccatis & agentes bona opera / peruenient ad salutem . ¶ Sed debuimus (inquit) omnino nec ad cogitationem istam venire : ne hec faceremus . Ignoratis quid est liberi arbitrii : & lateret vos / quia ille vere bonus est / qui suo proposito bonus est . qui autem necessitate retinetur in bono : bonus non potest dici / quia non est suum quod est . quia ergo nunc in unoquoque libertas est : in electione honorum vel maiorum ipse sibi vel premia vel interitum querit . ¶ Imo (inquit) quicquid cogitamus : deus nobis adducit ad mentem . Quid agitis o homines : Blasphematis . si enim omne quod cogitamus ipse nobis adducit ad mentem : ipse ergo nobis cogitationes adulterii suggerit / & auaricie / & blasphemie / omnibusque luxurie . Desinite quod ab huiusmodi blasphemis : & quis sit deo dignus honor intelligite . ne dicatis ut solerit quidam vestrum : quia deus mortalium honore non indiget . ille quidem vere nullius indiget : sed vos debetis agnoscerre quia vobis prodest honor / quem deo defertis . Quid enim tam execrabilis quod si gratiam habere nesciat homo / proprio conditoris . ¶ Sed melius (inquit) facimus nos : qui & ipsi / & omnibus cum ipso / gratias agimus . In hoc subversionem salutis vestre non intelligitis . tale enim est hoc : quale si quis eger ad medelam sui / meditum pariter & venenarios inuitet . cum illi nocere quidem possint / curare non possint : verus autem medicus / venenis illorum recusat sua medicamenta miscere / ne aut perniciences bono / aut sanitas nocentibus ascribatur .

Nullum: nulla
hominem.

Quid est libe-
ri arbitrii : quod
attinet ad li-
berum arbitrium.

CSed dicet aliquis . passiones iste interdum accident etiam iis : qui deum colunt . Non est verum . etenim dicimus esse dei cultorem : qui voluntatem dei facit / & legis precepta custodit . apud deum enim / non ille qui apud homines iudeus dicitur / iudeus est / neq; qui gentilis vocatur / ille gentilis est : sed qui deo credens / legem impleuerit ac voluntatem eius fecerit / etiam si non sit circuncisus : verus dei cultor est . isq; non solum liber est ab huiusmodi passionibus : verum & alios / ab eis liberos reddit . etiam si sint ita graues ut montibus coequetur : per fidem qua credidit deo / transfert eas . sed & montes vere cum arboribus suis : si necesse sit / perfidem transfert . qui autem videtur quidem colere deum / sed neq; fide plena neq; mandatorum operibus munitur / sed est peccator : pro peccatis locum dedit in semetipso passionib⁹ / que ad penam peccantium constitute sunt a deo . vt ab eis per illata supplicia exigat debita peccatorum : & purgatores eos ad iudicium illud generale perducant / si tamen castigationem eorum / non deserat fides . nam infidelium castigatio in presenti vita : iudicium est / q; alieni incipiunt existere a futuris bonis . deum vero colentium castigatio / cum pro peccatis que acciderint eis interfur : commissi ab eis exigit debitum / vt preuenientes iudicium / in presenti seculo peccati debitum soluant / & libertetur vel ex parte media ab eternis que illuc preparate sunt penit. Sed hec ita esse non recipit / qui non credit futurum esse iudicium dei : & ob hoc presentis seculi voluptatibus obligatus / ab eternis excluditur bonis . & ideo nos non negligimus predicare vobis : que saluti vestre scimus esse necessaria / & qui sit verus dei cultus ostendere . vt credentes deo : per opera bona possitis una nobiscum futuri seculi heredes existere . Q; si nondum apud vos certum est / vera esse que dicimus : interim pro hoc / primo non debetis egre accipere & infensi esse : quia que putamus bona / hec vobis annunciamus . & quod vobis salutare esse credimus : hoc etiam vobis conferre non iniudicamus / omni (vt dixi) studio laborates quo coheredes vos bonorum (que ipsi nobis euentura credimus) habeamini . vtrum autem pro certo vera sint / que annunciamus vobis : non aliter scire poteritis / nisi vt obedientes iis que mandantur / ipso rerum exitu & beatitudinis certissimo fine doceamini . Et ideo etiam si latens intrinsecus serpens sensus vestros mille depravandi artibus occupet / & impediens mille subiectis quibus a salutari doctrina vestrum declinet auditum : eo magis oblistere ei debetis / & spretis eius suggestionibus / ad audiendum a nobis verbum / suscipiemusque doctrinam / frequentius conuenire . quia nemo potest discere aliquid : qui non docetur .

Cūq; hec dixisset / iussit sibi eos q; languoribus vel demonibus vrgebantur offerri : & imposuit eis manus cū oratione / atq; ita turbas dimisit / admonens vt ad audiendum verbū / diebus quibus ibidē demoraturus esset frequetarēt . Igitur vbi turbe abscessere : Petrus quisque in orto fluebant corpus diluens / vna cū ceteris volentibus / humi sterni iussit sub arbore quadā / cuius umbra erat plurima / & recumbere nos secundū ordinē apud cesareā statutū / precepit . Atq; ita cibo sumpto / hebreorum ritu gratias ages deo : quia adhuc aliquātulū diei superat / iubet nos de quibus velim⁹ Libelli illi / ha pōctari . Cūq; essemus omnes cū eo viginti : vnicuiq; de quo querere voluit explauit . quorū singula queq; libellis comprehensa : tibi iam misi . vespere autē factō / ingressi hospitium cum ipso : suis quicq; locis requieuimus .

Depensis.

Recognitionum Petri apostoli

Quinti libri finis.

Liber

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI
LIBER SEXTVS.

Caput. I.

Villa que cū vi-
ginti differuit
Petrus: in hoc
opere non ha-
bentur/ sed in
alio trāsmisit
Clemens.

Bi vero crescētibus tenebris/ primū dies cepit proferre crepusculū: Pe-
trus orationis gratia ortū ingressus/ exinde egrediēs velut excusare se
nobis videbat/ quod tardius solito euigilans/ venisset ad nos. Aiebat ergo
vbi veris tempus longiorē fecerit diē/ necesse est vt nox breuior fiat. si
quis ergo studiorū causa/ noctis aliquid occupare desiderat: non in omni tempore
easdē horas obseruare debet ad vīgilandū/ sed eadē temporis spatia: siue breuior/
siue longior sit nox/ dormiendo cōsumere. & curare magnopere: ne presumens ex
iis spaciis que habere ad studēdū solet/ addat somno/ & vīglādi tempus īminuat.
obseruandū nāque & illud est: ne forte si nondū decoctis cibis interrumpatur som-
nus/ indigestū corpus aggrauet mētē/ & crudos adhuc exhalans cibos/ sp̄ritus in-
teriorē sensum cōfusum reddat ac turbidū. rectū ergo est: vt competēti etiā pars
ista quiete foueatur/ quo possit sufficiēter iis (que sibi debētur) corpus expletis/ iu-
stum in reliquis menti exhibere ministerium.

Cap. II.

PETRVS

e Tcū hec dixisset: plurimis iam consueto in orti loco ad audiendū cōgrega-
tis/ processit Petrus. Et salutatis ex more turbis: dicere hoc modo cepit. Quo-
niā quidē sicut terra cultore neglecta/ spinas & tribulos necessariō producit: ita sen-
sus vester longi téporis incuria/ multas & noxiās opiniones rerū/ & intelligentias
false scientie germinauit. opus est nūc multa diligentia/ ad excolendū rus mētis ve-
stre: vt id sermo veritatis/ qui est verus & diligens cordis colonus/ assiduis excolat
disciplinis. vestrū est ergo prebere ei obediētiā: & occupationes ac solicitudines su-
perfluas amputare/ ne bonū verbi semen/ necet noxiū germen/ potest enim fieri vt
multi téporis negligentiā: breuis & assidua reparet diligētiā. incertū nāque est vnius
cuīusque vite tépus: & ideo festinandū est ad salutē/ ne forte cunctantē/ mors repen-
tina preueniat. & ob hoc acrius innitēdū est: vt dū est téporis spaciū/ collecta ma-
le cōsuetudinēs vicia reſecentur. quod non aliter facere poteritis: niſi vt irascamini
quodāmodo aduersus vosmet ipsos/ pro iis que inutiliter gessistis ac turpiter. hec
enim est iusta & necessaria iracūdia: qua vnuſquisque in iis quibus errauit & perpe-
ram gessit/ indignatur & semetipsum incusat. ex qua indignatione accēditur in vo-
bis ignis quidā: qui velut agro sterili īmissus/ & consumptis & excoctis radicibus
pessime voluptatis/bono semini verbi dei/ fecundiores cordis preparat glebam.
Puto autem quod satis dignas habeatis causas iracūdie/ ex quibus iustissimus ignis iste
coalescat: si cōsideretis in quantos vos errores seduxit ignorantie malū/ quantosque
lapsus & ad quāta precipitā ad peccandū dedit/ a quātis vos bonis abstraxit/ & in
que precipitauit mala. & quod est sup omnia grauius: quod vos in futuro seculo erer-
nis penis obnoxios fecit. Nonne pro his omnibus vbi vobis veritatis lumen efful-
sit: ignis iustissime indignationis accēditur/ & iracūdie deo placite intra vos cōlur-
git incendiū/ quo cōsumatur & radicitus intereat/ omne germen si quod forte in-
tra vos male cōcupiscentie pullulauit: Vnde & ipse qui misit nos cum venisset/ &
omnē mūdū vidisset ad maliciā declinasse: non continuo pacē in erroribus posito
dedit/ ne eū cōfirmaret in malis/ sed ignorantie eius ruinis scientiam veritatis oppo-
suit. vt si qui forte resipiscerent & lumen veritatis aspiceret: deceptos se & in precipi-
tia erroris abstractos merito dolerent/ & iracundie salutaris ignem/ aduersus dece-
ptricem sui conciperet/ ignorantiam. ob hoc itaque dicebat: ignē veni mittere in ter-

d Icis ergo/ indignatur aut inuidet deus: si cū ipse benefaciat/ aliis gracie refē-
rantur. Etiam si non indignetur: non vult tamē erroris actor existere/ vt sui
operis beneficio/ inani idolo fides detur . quid certe tā impiū/ tam ingratū: q̄ a deo
beneficiū cōsequi/ & reddere lignis & lapidibus gratiam? Propter quod expurgisci
mīni/ & intelligite salutē vestrā. deus enim null⁹ indiget/ neq̄ aliquid requirit/ neq̄
ab aliquo: sed nos sumus qui aut iuuamur/ aut ledimur in eo/ q̄ grati aut ingratii su-
mus. nā deo quid confertur ex laudibus nostris/ aut quid aufertur ex blasphemis:
nisi q̄ deus animā sibi gratias agentē/ proximā sibi & familiarem facit/ ingratam ve-
ro mal⁹ possidet demon? Sed illud scire vos volo: q̄ aduersum huiusmodi animas/
nō ipse deus per se vltionē profert/ sed vniuersa creatura eius insurgit/ & penas de
impiis sumit . & quis in presenti seculo dei bonitas equaliter piis & impiis mūdi lu-
cem ac terre ministeria largiatur: tamē nō absq̄ dolore sui/ lucē sol impiis p̄bet/ ce-
tera q̄ elemēta exhibent seruitutē. deniq̄ interdū etiam cōtra bonitatē cōditoris fati-
gata: sceleribus impiorū vincūtur elemēta. & inde est q̄ aut terre fructus corrūpīt/
aut aeris téperies nō temperatur/ aut supra modū ardor solis incēditur/ vel imbrīt
aut frigorū vis imēsa diffunditur: inde lues & fames/ & mortis facies diuersa pcur-
rit. festinat enim creatura: in ipios mouere vindictā . dei tamē bonitas reprimit eā/
& ab impiorū indignatiōe refrenat: ac sue misericordie obediē cogit magis/ q̄ pec-
catis hominū & scelerib⁹ iflāmari. expectat enī patiētia dei: dū in hoc corpore sūt/
hominū cōuersiōne. quod si v̄sq̄ ad exitū vite in ipietate p̄stiterint: tūc iā discedēs
anima q̄ imortalis est/ pro ipietatis sue pleuerantia/ luet penas imortales. nāq̄ sunt
etiā impiorū anīme/ quas ipsi fortasse velint pariter cū corporibus suis finiri: sed nō
ita ē. p̄ferēt enī ignis eterni sine fine supplicia: & ad pñicē sui/naturā nō habēt mo-
riēdi. **Sed fortasse dicetis michi:** terres nos Petre. Et quomō vobis dicem⁹: q̄ in re-
sunt: nūquid tacētes anūciare possim⁹ veritatē: q̄ sunt: aliter q̄ sunt proferre nesci-
mus. quod si taceam⁹: causam vobis pñciole ignorātiae nos dabim⁹ & satisfaciem⁹
latēti intra vos & obsidēti sensus vestros serpēti. q̄ hec vobis callide suggesterit: vt sēp
vos inimicos faciat deo. sed nos ad hoc missi sum⁹: vt pdam⁹ vobis latebras ei⁹/ &
absoluētes inimicitias/recōciliem⁹ vos deo. vt ad ipsū cōuertamini: & placeatis ei in
opib⁹ bonis. Inimicitie nāq̄ sunt homini ad deū: irrationabilis & impius sensus/
prauic⁹ propositū. maxime cū videtur scire sibi aliquid: & est in ignorātiae. vbi au-
tem abiectis his eadē vobis placere ceperint que deo placēt/ & eadē displicere/ atq̄
ea ceperitis velle que vult deus: tūc vere amici eius dicemini.

Cap. VIII.

f Ed fortassis alijs ex vobis dicat: nichil cure eē deo de reb⁹ hūanis. & cui⁹/ ne
ad notitiā qđē possum⁹ puenire: quomodo ad ei⁹ amicitia pueniemus? Qđ
de⁹ curā gerat hūanarū rerū: ipia mūdi gubernatio testis est/ cui sol quotidie deser-
vit/ cui imbrēs ministrant/ cui fontes/ flumina/ vētic⁹/ & oīa famulan⁹ elemēta. que
quāto potiora hoib⁹ vident: tāto curā dei esse erga hoīes indicant. nisi enim pote
state excelsi: nūq̄ potiora inferiorib⁹ ministraret. & p̄ hoc non solū curā deus erga
hoīes: sed & grādē quēdā habere doceſ affeſtū/ quorū ministerio tā p̄clara mācipa-
uit elemēta. Q̄ autē etiā ad amicitias dei pueniat hoīes: exēplo nobis sunt ii quorū
precibus tātū indulſit/ vt & clauderet imbribus celū cūvellēt/ & rursum cū peterēt/
relaxaret. & multa alia/ voluntatem suam facientibus preſtit: que non nī amicissi
mis prestarentur. **Sed dicis.** quid enim leditur deus: si & ista colātūr a nobis? Si
quis vestrū honorē patri debitū/ a quo plurīma beneficia cōsecutus est/ aliī defe-

PETRVS

De anima sic
imortali vt si
etiā morivelit
non possit.

PETRVS

rat/ & alienū atq; extraneū quasi patrē colat : nō tibi videtur impius existere in pa-
trē/ & exheredatione dignissimus: ¶ Alii dicunt. Impiū est: si nō colamus ea/ que
nobis tradita sunt a parētibus nostris/ & religionē preuaricem⁹ a maioribus datā.
Hac ratione: si cuius pater latro fuit/ si filius a parētibus sibi traditā cōsuetudinem
mutare nō debet/ nec ad meliorē viā a paternis erroribus reuocari: etiā impiū du-
cetur si quis nō cū parētibus peccet/ aut nō cū ipsis impius perseueret. ¶ Alii dicunt.
Non debemus molesti esse deo: & ipsum semp aut miseriā querelis/ aut petiti-
onū nostrā necessitatibus onerare. Q̄ stulta & absq; omni sale respōsio. molestū
deo putas: si ei pro beneficiis suis gratias agas . cui molestū nō putas: si pro ipsis
muneribus/ lignis & lapidibus gratias referas. & quomodo/ cum forte imber lōga
serenitate suspēditur: omnes/ oculos ad celū tēdīmus/ & ab omnipotente deo plu-
tiarū munera flagitamus/ omnesq; cū paruulis/ fusis precibus/ miserationes ipsis
exoram⁹: sed reuera ingrate anime cū impetraverint: cito eū obliuiscitur. collectis
enim messibus/ aut vindemiis: cōtinuo ad surda & mura simulachra primitias fru-
gū deferūt. & pro iis que deus cōcessit: in téplis ac lucis vota persoluūt/ & sacrificia
demonibus offerūt. atq; accepta gratia: pmutāt gratie largitorem. Cap. VIII.

PETRVS

s. Ed quidā dicūt/ hec letitie gratia/ & ad reueādos animos istituta: & ad hoc
inuēta/ vt humana mēs aliquātulū curis & merorib⁹ relaxetur. Videte quo-
modo ipsi accusatores estis: eorū que geritis. si hec leuādi meroris & letitie capiéde
causa/repta sunt: quomodo i lucis & siluis inuocationes demonū fūt: quomodo
insani rotatus hominū/ sectionesq; mēbrorū/ & abscessiones verēdorū: quomodo
in his furor rabidus concipitur: quomodo inuitatur insanī: quomodo mulieres
sparsis crinibus: furibūde iactātur: Vnde stridor & fremitus dēfūt: vnde mugitus
cordis/ & viscerū: & omnia illa que vel simulata/ vel etiā ministerio demonū cōpa-
ginata tā ad terrorē stultorū/ q̄ & ignoratiā hominū proferūt: hec leuādi animi
gratia fūt: an potius opprimēdi: Nōdū sentitis neq; intelligitis: latentis intra vos
serpētis/ hec esse cōsilia. q̄ vos p irrationalib⁹ errores/ ac suggestiones a ratione ve-
ritatis abducit: vt vos libidinis/ & cōcupiscētie/ ac toti⁹ dedecoris seruos teneat ac
ministros. sed ego clara vos omnes predicationis voce cōtestor: q̄ ecōtrario religio
dei ad sobrietatē vos reuocat/ & pudiciciā. a luxuria & furore iubet esse cōtinētes:
& p patiētiā ac māsuetudine resēcare lapsus iracūdie/ propriis esse cōtētos/ & virtu-
te parcimonie/ nō egestate qđ ēsse cōpulsos aliena diripere/ sed i oīb⁹ seruare iusti-
ciā/ ab idolorū vos īmolationib⁹ penit⁹ remouere. p hec enī inuitatis demones ad
volmetiplos: & introēdi eis aditū spōte p̄betis. & ex hoc iā vel furoris causas/ vel
illicti clamoris accipitīs. hinc oīs ipietatis origo descēdit: hinc homicidia/ adulteria/
furta/ & seminariū malorū omnīū flagitiorū/ cōcipi⁹/ dū prophanis libaminib⁹ &
odorib⁹ indulgetis/ & locū dominādi in vos & ius quodā modo optimendi/ malis-
gnis spiritib⁹ datis. Ingressi enī sensus vestros: qđ nīsī q̄ libidinis sunt/ q̄ inūsticie/ q̄
crudelitatis sunt/ operant⁹: & ad oīa vos (q̄b⁹ ipsi delectant⁹) subiugāt obedire: per-
mittēte reuera hoc deo patī vos ab eis/ iusto quodam iudicio/ vt ex ipso dedecore
actuū/ sēsuūq; vestrorū itelligatis/ q̄ idignū sit demonib⁹ & nō deo eē subiectos. hīc
& ad indecoros & fedos act⁹: p amicitias demonū puenit. hīc vsc̄ ad ipsi⁹ vite pni-
ciē: vel p flāmā libidis accēdī/ vel p iracūdie rabiē/ aut nūmietatē tristitie puenit. vt
sepe notū est etiā sibi man⁹ itulisse nōnullos. qđ (vt dixim⁹) iusta qđā dei sētētia fie-
ti ab iis nō phibet: vt & q̄b⁹ se subdiderit itelligāt/ & quē descruerit recognoscāt

ram / & quem volo ut accendatur, est ergo pugna quedam : que gerenda nobis est in hac vita. sermo enim veritatis & scientie/necessario separat homines ab errore & ignorantia: sicut sepe videmus putrefactas corporis carnes/a nexione viuentium mēs brorum ferro secante separari. tale ergo aliquid est: quod agit veritatis agnitiō. ne cessē est enī vt salutis causa/ filius (verbī gratia) qui sermonē receperit veritatis: a parentibus separetur incredulī/aut rursum pater separetur a filio/aut filia a matre. & hoc modo inter propinquos & consanguineos/credentes atq̄ incredulos: scientie & ignorantie/veritatisq̄ & erroris pugna consurgit. Et ob hoc iterum inquit qui nos misit: non veni pacem mittere in terram/sed gladium. ¶ Quod si dicit aliquis: & quomodo iustum videtur separari filios a parentibus? Audi quomodo. quia si cum ipsis in errore permaneant: neq̄ illis proderunt/ & ipsi cum illis pariter interibunt. iustum igitur/& valde iustum est: separari eum qui saluari vult ab eo qui nō vult. Sed & illud aduerte: quia non ex illis qui rectius intelligunt/venit ista separatio. illi enim volunt esse/pariter & prodesse eis/& docere meliora: sed est istud propriū ignorantie viciū/ vt eā/ confutantis veritatis lucē nō ferat habere de proximo/& ideo ex illis ista nascitur separatio. nam qui scientiam veritatis accipiunt que bonitatis plena est/tanq̄ a bono deo datam/cupiunt eam si fieri potest/cum omnibus habere communē/etiam cū iis qui oderunt eos & persequuntur. sciunt enim q̄ peccati ipsorum causa: ignorantia est. Propterea deniq̄ ipse magister cum ab iis qui ignorabant eum/duceretur ad crucem: orabat patrem pro interfectoribus suis/ & dicebat. pater/remitte eis peccatum: non enim sciunt quid faciunt. imitantes quoq̄ discipuli magistrum: etiam ipsi cum paterentur/similiter pro interfectoribus suis orabant. Q̄ si disciplina est nobis orare etiam pro interfectoribus & psecutoribus nostris: quomodo non etiam parētum & propinquorum persecutions ferre/& pro conuersione eorum orare debemus? Tum deniq̄ etiam illud diligentius consideremus: que sit nobis causa parentes diligendi. pro eo inquis q̄ vite nostre habentur actores. actores quidem nostre vite parentes non sunt/sed ministri. non enim vitā prebent: sed ingrediendi nobis ad hanc vitam exhibent ministerium. actor autem vite/vnus & solus est deus. Si ergo actorem vite diligere volumus: illum nobis sciamus esse diligendum.

Cap.III.

PETRVS

F Ed illum inquis cognoscere non potuimus: istos autem & nouimus & in affectu habemus. Esto cum non potueris agnoscere quid sit deus: quid tamen non sit deus per facile scire potuisti. nā quomodo latere potuit hominem: q̄ lignū/aut lapis/aut es/vel alia huiusmodi materia/deus non sit: q̄ si in iis que facile deprehendere potuisti/ animū ad discutiendū noluisti intendere: certū est q̄ & in agnitione dei impediti estis/non impossit. litatis sed ignauie vicio. nam si voluissetis: ex his ipsis inutilib⁹ simulacris/profecto accepissetis intelligentie viā. certum est enim quia per ferrum facta sunt simulacra/ferrum vero per ignem confectum est: qui ignis aqua extinguitur/aqua autem per spiritum mouetur/spiritus autem a deo initium habet. sic enim dicit Moses propheta. in principio fecit deus celum & terram: terra autem erat inuisibilis & incomposita/& tenebre erant super abyssum/& spiritus dei erat super aquas. qui spiritus iussu dei/quasi ipsa cōditoris manus lucem separauit a tenebris: & post illud inuisibile celum/ istud visibile produxit. vt superiora quidem/habitaculum ficeret āgelis: inferiora vero hominibus. propter te ergo dei iussu/aqua que erat super faciem terre/secessit: vt terra tibi pro-

Liber

duceret fructus, cui etiam humorū venas latenter inseruit: vt tibi ex ea profluerent fontes & flumina. propter te iussa est producere animātia/ & cīnia que tuo vīsi voluntatiq̄ seruirent. an non propter te venti spirāt: vt ex ip̄s concipiēs fructus/ tibi terra parturiat? non propter te im̄bres profluūt/ & tempora vicissitudines mutant: non propter te sol oritur & occidit: & mutationes luna perpetiūt: propter te mare exhibet famulatū suū: vt tibi ingrato cuncta subiaceant. nonne pro his omnibus iusta erit vltionis pena: quia horum omniū largitorem/quem ante omnia & agnoscere & venerari debuisti solum pre ceteris ignorasti? Sed & nunc eisdē vos ad hanc intelligentiam viis duco. videtis etenim quod omnia gignuntur ex aquis: a qua vero per vnigenitū/ex initio facta est. vnigeniti vero omnipotens deus caput est: per quem talī ordine (quo supradiximus) peruenit ad patrem. cū autem peruerteris: agnosces hāc esse volūtatem eius/ vt per aquas que p̄ime create sunt/ denuo renascaris. qui enim regeneratus fuerit per aquam/bonis operibus adimplētus: heres efficietur eius/a quo in incorruptione generat⁹ est. Propter quod paratis animis accedite quasi filii ad patrem: vt peccata vestra diluātur/& causa eorum sola ignorantia fuisse probetur apud deum. nam si post agnitionem horum permaneritis in incredulitate: vobis iam perditionis vestre causa/& non ignorantie/reputabitur . nec putes q̄ etiam si omnem pietatem colas/ omnēq̄ iusticiam/baptismū vero nō accipias: spem possis habere apud deum. imo potius maiore pena dignus eris: qui bona opera non bene operaris . confertur enim/meritum homini ex bonis gestis: sed si ita gerātur/sicut deus iubet . deus autem iussit omnem colementem se: baptismo consignari. Qd̄ si tu reniteris & tue voluntati magis q̄ dei obtemperas: contrarius sine dubio & inimicus volūtati eius existis.

Cap.III.

PETRVS.

1 Ed dices fortasse. Quid confert aque baptismus ad dei cultum? Primo quidem quia quod deo placuit: impletur. secundo quia regenerato ex aquis/& deo renato: fragilitatis prioris natuitas/que tibi per hominē facta est/amputatur. & ita demū peruenire poteris ad salutem: aliter vero impossibile est. sic enim nobis cum sacramento verus propheta testatus est dicens: amen dico vobis nisi quis de novo renatus fuerit ex aqua/non intrabit in regnum celorum. Et ideo accelerate. est enim in aquis istis: misericordie vis quedā. que ex initio ferebat super eas: & agnoscit eos qui baptisantur sub appellatione trīplīcī sacramenti. & eripit eos de suppliciis futuris: quasi donū quoddam offerens domino animas/ per baptismū cōsecretas. Configite ergo ad aquas istas. sole sunt enim: que possint vim futuri ignis extinguere. ad quas qui moratur accedere: constat in eo infidelitatis adhuc dolū manere/& ab ipso prohiberi/ad aquas que salutē cōferunt properare. siue enim iustus sis/siue iniustus: baptismus tibi per omnia necessarius est. iusto quidē vt adimplēatur in eo perfectio/& regneretur deo. iniusto vero vt peccatorū que gessit in ignorantia/remissio concedatur. omnibus ergo festinandum est sine mora renasci deo: quia incert⁹ est vniuersitatis exitus vite. cum autem regeneratus fueris per aquam: ex operibus bonis ostende in te similitudinem eius/quī te genuit patris. agnouisti enim deum: honora patrem. honor autem eius est: vt ita viuas/sicut ille vult. vult autem te ita viuere: vt homicidium/adulterium nescias/ odium/auariciam fugias/ iram/superbiā/factantiam respicias/& execreras iniūdiam/ceteraq̄ his similia pentas a te ducas aliena. Est sane propria quedam nostre religionis obseruantia: que non tam imponit hominibus/q̄ ab unoquoc̄ deum colente/causa puritatis ex-

petitur/castimonie dico causa/cui⁹ species multe sunt. Sed primo vt obseruet vnus quisq; ne menstruate mulieri misceatur . hoc enim execrabile ducit lex dei/ quod si lex de his non admonuisset: nos libenter volueremur in stercore? debemus aliquid amplius habere animalibus/ vt pote rationabiles homines & celestium sensuum capaces: quibus summi studii esse debet/ ab omni inquinamento cordis conscientiam custodire. bonum est autem & puritatⁱ conueniens: etiam corpus aqua diluere. bonū vero dico/non quasi principale illud/in quo mens purificatur: sed quod sequela sit illius boni hoc/in quo caro diluatur . sic enim & magister noster quosdā phariseorum & scribarum/ qui videntur esse ceteris meliores/ & a vulgo separati: increpabat/dicens eos ipocritas. qā ea sola que ab hominibus videbantur: purificabāt. corda vero / que solus deus aspicit: inquinata relinquebant & sordida. ad quosdam ergo ex ipsis/non ad omnes dicebat: ve vobis scribe & pharisei ipocrите/quia mundatis calicis & parapsydis quod de foris est / intus vero plena sunt sordibus . Pharisee cece emunda prius quod intus est : & quod de foris est erit mūdum. vere enim si mens mundetur luce scientie: cum ipsa fuerit mūda ac splendida/tunc etiam eius qui de foris est hominis/ipsa necessario curam gerit(id est carnis sue)vt & ipsa purificetur. vbi autem ista que deforis est/ purificatio carnis negligitur: certum est/ ibi neq; de puritate mentis ac mundicia cordis curam geri. ita ergo fit/ vt is quidem qui intrinsecus mundus est: mūdetur sine dubio & extrinsecus. non semper autem is qui mundatur extrinsecus : etiam intrinsecus mundus/ videlicet cum agit hec/ vt hominibus placeat.

Cap. V.

f Ed illa species castimonie obseruāda est: vtī ne passim & libidinis soli⁹ causa feminis conueniat/ sed posteritatis reparande gratia . que obseruantia cū in nonnullis etiam pecudibus inueniatur : pudoris est/ si non ab hominibus rationabilibus & deum colentibus obseruetur . in tantum autem castimonia verum dei cultum tenentibus: per has quas supra dixi/aliasq; horum similes species conseruanda est/ vt etiā apud eos qui a diabolo adhuc in erroribus detinentur/attentius obseruetur. est enim & apud illos nonnulla obseruantia castimonie . quid ergo q; errantes/custodiebatis: hoc non obseruabitis emendati: Sed fortasse dicet aliqs vestrum. oportet ergo nos omnia que fecimus dū coleremus idola: custodire. Nō omnia: sed quecunq; benefiebant/hec etiam nunc conuenit obseruare. quia si quid recte fit ab iis qui in errore sunt: certum est id a veritate sumptum. quia & si quid in vera religione non recte fit: non est dubium/quin ab errore mutuatum sit. bonum namq; etiam si ab errantibus gestum fuerit: bonum est. & malum etiam si ab iis qui veritatem sequuntur gestum fuerit: malum est. Aut nunquid ita desipimus: vt si via deamus eum qui idola colit esse sobrium : nos qui deum colimus/sobrii esse recusem⁹/ne eadem facere que ille qui colit idola videamur? Non ita est: sed sit nobis studium/ vt si illi qui errant/homicidium non faciunt/ nos ne irascamur quidem . & si illi adulterium non admittunt: nos ne concupiscamus quidem alienam mulierem. si illi amant proximos suos: nos diligam⁹ etiam inimicos nostros. si illi mutuo dāt iis qui habent vnde reddant: nos etiam iis demus/ a quibus recipere non speram⁹. & per omnia nos qui eterni seculi hereditatem speramus: debemus precellere eos/ qui presens tantum seculum norunt . scientes quia si opera eorum nostris operib⁹ collata/in die iudicii similia inueniantur ac paria: confusio nobis erit/q; equales inueniamur in operib⁹/iis/qui propter ignorantiam condementur/& nullam spem

PETRVS

futuri seculi habuerunt. & vere digna confusio est: vbis nichil amplius gessimus ab iis/quibus amplius intellexerimus. Quid si confusio nobis erit eis inueniri in operibus bonis: quid erit nobis/si inferiores nos ac deteriores examinatione futura repperiat? Audite ergo quomodo de his nos ipse verus propheta docuerit.ad eos enim qui negligunt audire verba sapientie: ita ait. regina austri surget in iudicio cum generatione hac:& condemnabit eam. quia venit a finibus terre audire sapientiam salomonis: & ecce plus q̄ Salomon hic/& non audiunt. ad eos vero qui de malis actibus/gerere penitentiam detractabant: ita ait. viri niniuite surgēt in iudicio cum generatione hac: & condemnabunt eam. quia penitentiam egerunt in predicatione Iona: & ecce plusq̄ Iona hic . Vides ergo quomodo eos qui erudiebantur ex lege (adductis ad exemplum illis/ qui ex gentili ignorantia veniebant : & ostendens eos nec illis equeles esse/qui in errore positi videbantur) ex ipsa tantum comparatione cōdēnat. ex quibus omnibus/sermo quem proposuimus approbatur/& castimonia que aliquatenus etiam ab iis qui in errore sunt positi/ custoditur : multo purius & attentius & per singulas qualq̄ (sicut supra ostendimus) species/a nobis qui veritatem sequimur teneatur . eo magis: quo apud nos/ obseruantie eius premia eterna sunt posita.

Caput. VI.

Clemens baptizatur

h Ec & his similia cum dixisset Petrus: turbas dimisit. & ex more cum familiis suis cibo sumpto/ quievit. hoc autem modo/ per tres continuos menses cum verbum dei doceret/& plurimos conuerteret ad fidem; ad ultimum ieunare me iussit.& post ieunium: in fontibus qui contigui habentur mari/ per emnis aque michi baptismum dedit . Cunq̄ pro regenerationis gratia diuinitus michi collata/ feriati cum fratribus & leti egissemus: Petrus eos qui ad precedendum fuerant ordinati/proficiisci antiochiam/iubet/ atq̄ ibi tres alios expectare menses. quibus profectis: ipse eos qui fidē domini plene receperant/adducens ad fontes (quos mari contiguos supradiximus) baptizauit. & eucharistiam frangens cum eis: Maronem qui eum hospitio receperat/perfectum iam in omnibus/cōstituit eis episcopum/ & duodecim cum eo presbyteros/simulq̄ diacones ordinat . instituit etiam ordinem viudarū: atq̄ omnia ecclesie ministeria disponit. Vniuersosq̄ admonet: Maroni episcopo in omnibus que precipiat obedire . & ita cunctis competenter dispositis: cum tempus trium mensium fuisse expletum/ vale dicentes iis qui fuerant apud tripolim/antiochiam proficisciuntur.

Maro ordinatus episcopus triopolitanus.

Petrus minister ecclesie ordinatus

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI
LIBRI SEXTI
FINIS.

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI
LIBER SEPTIMVS.

Cap.I.

Gressi tandem etiam trīpolīm phenīcīs vrbem: primam in ortōsiade/
e haud procul a trīpolī fecimus mansionem. vbi sequenti quoq; die re-
morati: quia omnes pene qui deo crediderant/ dū diuellī a Petro ne-
queunt/ illo vsc; seuti sunt. Inde antharadum venimus. sed q; multi
nos comitarentur: ait Petrus ad Nicetam simulq; & Aquilam. quoniā quidē plus
ritime fratribus turbe nobiscum sunt/ & ingredientes singulas quasq; vrbes/ non pa-
rum inuidie contrahimus: videtur mīchi prouidentum/ vt neq; ipsis ingratum sit
si prohibeantur sequi/ neq; nobis pompe alicuius excitet malignus inuidiam. cēleo
itaq; te Nicetam & Aquilam precedere nos cum ipsis: ita vt etiam vos/ in duas par-
tes diuisam multitudinem ducatis. vt sparsim magis q; sub vna congregacione
iter agentes/ singulas quasq; introeamus gentium ciuitates. scio autē quia triste vo-
bis videbitur: q; videamini a me/ duorum saltē dierū spacio separari. credite mi-
chi: quia qua mensura diligitis me/ decuplo amplior mīchi quoq; erga vos affectus
est. sed si pro affectu quem adinuicem gerimus/ non faciamus que conuenientia &
honesta sunt: irrationalis huiusmodi amor videbitur. & ideo nequaq; titulo cha-
ritatis imminuto: que vtilia videantur ac necessaria procuremus. maxime cum nul-
lus dies possit intercedere: quo nō disputationib; meis interesse possitis. per singu-
las quasq; nobiliores prouinciarum ciuitates: proposui (sicut etiam vos scitis) ter-
nos docendi gratia/ residere menses. nunc etiam/ laodiciam que est vrbis proxima:
precedite me/ & ego post bīdū aut trīdū/ quantum ad propositum meū spe-
ctat/ assequar vos. operimini autem me ad proximū porte ciuitatis stabulum. & in-
de interim cum dies ibi aliquot trāsegerimus: precedetis me ad vltiores ciuitates.
& hoc vos facere per singula cupio: declināde (quantū in nobis est) inuidie gratia.
& vt fratres qui nobiscum sunt: vestri prouidentia/ per singulas ciuitates parata
inuenientes hospitia/ minus vagari videantur. hec dicente Petro: necessario acqui-
escunt dicentes. non valde nos contristat hoc agere: quia a te iubemur/ qui omnia
bene & agere & bene consulere pro Christi prouidentia electus es. sed vna die aut
si multum bīdū/ quāuis grande sit in hoc omni spacio nō videre dominū nostrū
Petrum: tamen tolerabile est. consideramus enim quid patientur illi duodecim fra-
tres nostri: qui precedunt nos/ & mēsem pene integrū ex tribus mensibus quibus
per vnam quācq; vrbem resident/ tanto bono auditus tui visionisq; fraudantur. vt
ergo iubes: quia recte omnia iubes/ agere non morabimur. Et his dictis precesserūt:
acceptis mandatis/ vt extra vrbem alloquerētur fratres qui secum iter agebant/ ne
constipati quasi cū tumultu/ sed sparsim & in binos diuisi ingrediantur ciuitates.

Cap.II.

v Erum vbi illi profecti sunt: ego Clemens valde gauisus sum/ q; me secū esse
fecit. & aio ad eum: deo gratias ago/ q; me non premisisti cum aliis. nam tri-
stitia interissem. ¶ Tum Petrus: & quid fiet inquit/ si necessitas exegerit mitti te alia
quo doctrīne gratia: separatus a me pro vtilitate/ morieris: nec tibimet ipsi impera-
bis ferre patiēter/ que necessitas imposuerit: an ignoras q; a nīci semper simili sunt/
& licet corporibus separantur/ memoria tamen iunguntur: sicut econtrario: non
nulli corporibus vna positi/ animis diuiduntur. ¶ Et ego respondi: non putes mi-

Clemens
PETRVS

Clemens

domine/hec me irrationabiliter pali: sed certa & causa & ratio est huius erga te affectus mei. te enim solum pro omnibus meis affectionibus habeo: pro patre/pro matre/pro fratribus. super hec autem omnia est: quod michi salutis causa & agnoscende veritatis/tu solus existis . sed & illud non michi in postremo habetur loco: quod iuuenilis etas que in me est/concupiscétiarum insidiis subiacet. & vereor esse sine te: cuius solam presentiam omnis luxuria/ quis ratione careat erubescit. licet cōfidam de misericordia dei : q̄ etiam sensus meus ex iis que per doctrinam tuam concepit/alitū iā aliquid cogitatione recipere nō possit . Preterea memini te apud Cesaream dixisse: vt si quis vult: me(salua pietate)comitetur. salua autem pietate dicebas: vt neminem cōtristaret/cui secundum deum solatum deberet adhibere. verbis gratia ne vxore fidelem relinquere/vel parentes/ vel alias huiuscmodi personas/ a quibus ego valde liber sum:& ideo aptus ad sequendum te. atq; vtinā michi concedas: vt tibi etiam serui ministerium exhibeam. ¶ Tū Petrus ad hec ridens ait. Et quid putas Clemens: nisi q̄ te ipsa necessitas michi faciat seruum. nā quis michi poterit aliis sternere lindones/& stragula pulchra componere? quis seruare anulos: & indumenta que assidue mutare debeam preparabit? quis etiam cocis imperabit:& diuersa atq; electa pulmentaria prouidebit? que arte vt scis maxima & varia prepartantur: & omnia illa que hominibus molliter institutis/imo potius cupiditati eorum velut immanissime cuidam bestie iniustis quesita sumptibus conuectantur. Sed forfasse quis mecum positus videaris: nondum agnoueris vitam meam . panis michi solus cum oītūs/& raro cum oleribus in vsu est . indumentum autem hoc est michi quod vides/tunica cum pallio. & hec habens: aliud nichil requiro. hoc michi sufficit: quia mens mea/non hec presentia/sed ad illa que eterna sunt aspicit . & ideo nichil me rerum presentium visibiliumq; delectat. unde tuum quidem erga me bonū animū amplectior: & miror magis ac laudo quomodo cum sis vir ex consuetudine multe abundantie veniens/tam cito transferre & aptare te potueris ad hanc vitam nostrā/que solis necessariis vtitur. nos enim a puero(id est ego & frater germanus meus Andreas) non solum orphani/sed & valde pauperes creuimus: & necessitate operarii esse cōsueuimus. unde & nunc facile vexationes itineris ferimus. sed potius si michi acquiesceres & pmitteres: ego magis homo operarius/facilius tibi possem seruus implere ministerium. ¶ At ego Clemens hec audiens/contremui: & lachrime michi continuo proruperunt/q̄ talem michi sermonem dixerit vir tantus/ quo omnis mundus habetur inferior. ¶ Tum ille lachrimantem me videns: causam perconctatur. ¶ Cui ego respondi. Quid tantum in te peccavi: vt me talis sermonē onerares? ¶ Et Petrus. Si malum est inquit/quod dixi/ut seruiam tibi: tu prior peccasti/hoc michi dicendo. ¶ Et ego. Non est inquam simile. me enim detet hoc tibi facere: tu autem qui dei summi preco ad saluandas animas hominum missus es/grauē est vt hoc michi dicas. ¶ Et Petrus. Acquiescerem tibi inquit: nisi dominus noster/qui ad salutem totius mundi venit/& qui erat omni creatura nobilior/seruire passus esset. vt nobis suaderet: non erubescere fratribus nostris/seruorum exhibere ministerium. ¶ Tum ego. Si puto q̄ possim te vincere:valde stultus sum. veruntamen ago gratias prouidentie dei: q̄ parentum loco te habere merui. ¶ Tum Petrus. Nemo (inquit) vere ex genere tibi super est: ¶ Et ego respondi. Sunt quidem multi potentes viri: ex Cesariis prosapia venientes . nam patri/ut po te propinquuo suo & yna educato/nobilis ac eque familie/Cesar ipse iūxit uxorem.

PETRVS
Faceta iro-
nia.

Cib⁹ PETRI
& vestitus /&
conditio sua.

Clemens

PETRVS
Clemens
PETRVS
Clemens

PETRVS

Clemens

PETRVS
Clemens,

anem 10

ex qua duos geminos ante me filios suscepit: nō valde (vt aiebat pater) sibi inuitem similes. ego enim eos non adeo sciebam: sed nec matris quidem valde memor sum. sed quasi per somniū: ita tenuiter vultus eius speciem recolo. mater ergo mea Matidia/pater Faustinianus vocatus est/ fratrū autem meorum/ alter Faustinus/ alter Faustus dicebatur. interea cum ego quīng vix essem annorum: mater sicut a patre dīdici/ somniū vidit. quo moneretur: nisi cum duobus filiis suis geminis confestim urbem fuisset egressa/ & fuisset decem annis peregrina/ ipsam pariter cum liberis interitu exitiali periturā. Tum pater qui tenere diligebat filios: adiunctis seruis & ancillis ac sumptibus sufficienter prebitis/ naui impositos cū matre filios athenas mittit erudiendos/ me solum sibi filium ad solatium retinens/ & in hoc quidem gratias agens/ quia non etiam me imperauit somniū cum matre discedere. Anno autē completo: pater misit ad eos athenas homines & sumptus/ scire simul cupiens qd agat. nec tamen redeunt qui missi sunt. Tertio rursus anno mestissimus pater mittit alios cum pecuniis: qui quarto anno regressi/ nūciant nec̄ matrem/ nec̄ fratres vidisse/ sed nec̄ athenas eos peruenisse omnino/ nec̄ vñq̄ alicuius saltē qui cum ipsis fuerant/ vestigium repertum. Pater hec audiens/ & multa tristitia obstupefactus/ ne sciens quo tenderet/ aut vbi quereret: vna mecum descendit ad portum/ & require re a nautis cepit/ sicubí aliquis eorum vidisset aut audisset aliquid/ corpus mulieris ante quartuor annos cum duobus paruulis electum. cum multi multa dicēr̄/ nec̄ aliquid nobis elucesceret tam immensum pelagus perscrutantibus: pro multo tamen affectu/ pater quē erga suos gerebat/ pascebatur vanis spebus. donec visum est ei: vt me sub procuratoribus ordinatum rome relinquere/ cū essem annorum duo decim/ & ipse pergeret ad requirendum. Flens itaq̄ descendit ad portum: & nauem conscedens profect⁹ est. Et ex eo/ vñq̄ in hodiernū diē nec̄ litteras eius accepi/ nec̄ si viuat aut defunctus sit/ noui. sed magis suspicor: quia & ipse obierit/ aut tristitia viētus/ aut naufragio. Annī etenim viginti elapsi sunt/ quibus hec gerūtur: & ne nuncius quidem de eo ad me aliquis venit. **P**etrus hec audiens: ex affectu lachrimas fudit/ & ad eos qui aderant familiares ait. hec si quis in dei cultu positus/ pertulisset que huius pertulit pater: statim homines/ religioni ascriberent eternum causam. cum accidunt miseris gentilibus: causam fato ascribunt. Miseros autē dico eos: quia & hic vexantur erroribus/ & ab spe futura fraudantur. dei enim cultores/ cum hec patiuntur: ad purgationem peccatorum cedit eis/ quod perfectū patienter. Post hec dicta: vñus ex astantibus/ Petrum rogare cepit/ vt die crastina masturitus ad insulam proximam que sex non amplius stadiis aberat/ antharadum nomine/ pergeremus vidēdi gratia mirum aliquod in ea opus/ colūnas viteras magnitudinis immense.

Cap. III

Vi Petrus vt erat clementissimus acquisivit. sed montuit nos/ cum nauē descendissimus: non vna omnes concurrere ad videndū. nolo enim (inquit) notari vos a turbis. Cum ergo die postera nauī sub momento hore venissimus ad insulam: continuo ad locum in quo erant columnæ mirabiles/ properauim⁹. erant autem in ede quadam posite. in qua Phidie opera permagnifica habebantur: quibus intento vñusquisq; nostrum detinebatur aspectu. Petrus vero vbi solas columnas miratus est vitreas: nequaq̄ raptus picture gratia/ egressus videt pro forib⁹ mūrculam quandam/ stipem ab introcuntibus depositcentem/ quam attentius resp

Matidia
Faustinianus
Faustinus
Faustus.
Hic nota pto
uidētia multa
fieri: que for-
tuita vidētut.

PETRVS

Colūne vitree
& opa Phidie

- PETRVS ciens ait/dic mulier quod tibi membrum corporis deest/ꝝ huic te iniurie subiecisti:
Mulier Ut stipem petas/ & non potius manibus tuis quas a deo accepisti operans / cibum
queras. ¶ At illa suspirans ait. vtinā michi quidem essent manus: que moueri pos-
sent. nūc autem species taurum seruata est manū, nam ipse sunt emortue/ & meis
morsibus debiles/ & sine virilitate aliqua reddite. ¶ Et Petrus. Que inquit fuit cau-
sa: vt hoc tibi tantū mali ipsa conferres: ¶ Ignauia inquit: non aliud quicq; si enim
fuerit in me aliquid virtutis: potui vel p̄cipitio vti/ vel mari iniucere memetipsum/
& sine dare doloribus meis. ¶ Tum Petrus. ecquid putas ait mulier: ꝝ qui lemet-
iplos perimunt/a suppliciis liberentur: nisi quia maioribus subiacent penis anime
eorum: qui sibi ipsiis intulerint manus. ¶ At illa. vrinā (inquit) istud michi certum
fuerit: quia viuāt anime in inferno.libenter amplecterer etiā penas ferre mortis illa-
te/tantū vt dulces michi natos/hora saltē vna viderem. ¶ Et Petrus.Quid tantū
istud est: ꝝ te tā grauis affligit tristitia/scire velim. si enim doceres me causam: pol-
sem tibi & ego evidenter ostendere o mulier/ꝝ in inferno viuāt anime: & pro pre-
cipitio vel profundo possem tibi dare medicamentum aliquod/ vt sine cruciatu va-
leas vitam finire. ¶ Tum mulier. promissione hac grataranter accepta: cepit dicere.
genus quidem michi & patria que sit/nec credi facile/ nec dici necessariū puto: cau-
sam tantum doloris sufficit exponere/cur morsibus meis meas ipsa debiles reddide-
rim manus.Ego generosis orta parētib⁹/ & potentis adeque viri sociata matrimo-
nio: duos suscepi geminos liberos. & post hos vnū aliū: sed frater viri mei illicito ī
me amore/vehementer exarsit. michi autem cum super omnia cura esset pudicitie/
& neq; tāto sceleri acquiescerem/necq; viro vellem flagitium fratris aperire: cogita-
ui quatenus & ego impolluta euaderē/ & fratre iniamicū & hostem nō facerem fra-
tri/ne genus omne quod erat nobilis familie/in opprobiū darem. patria ergo &
vrbe cum duobus geminis/discedere statui ad tempus:donec incestus amor cōqui-
sceret/quē forte presentie mee palparet & inflammaret aspectus . Alius sane filius
quatenus patri maneret ad solatiū: cogitau. sed vt hec ita fieri possent: somniū fin-
xi/quasi assistente michi per visum quodam numine & dicente/vt confessim cū ge-
minis meis vrbe discederē/ & tādiū abessem donec redire me ipse preciperet. quod
si non facerem: cum liberis omnibus me pariter peritaram. & ira factum est. statim
enī/ut somniū viro enarraui: extimuit/& sociatis michi duobus filiis/seruis quo-
ꝝ & ancillis/pecunia etiam abundantanter data/nauigare athenas ipset. vbi simul &
eridire liberos possem mansura (inqt) ibi: vſcq; quo visum fuerit ei qui precepit exi-
re/vt redeas ad nos. Interea nauigans cum meis natis: ventorum violentia ad hos
infelix nocturno naufragio depulsa sum locos.& cum omnes interissent:arreptam
me crudelem/supra saxum quoddam vehementer fluctus elecit.vbi cum sederem/
ea sola spe qua meos possim forte natos inuenire: in profundum me non precipi-
taui tunc/cum adhuc perturbata anima & doloribus ebria facere hoc & audebat/
& poterat. verum vbi dies exortus est/& ego cum clamore & vulnalu infeliciū na-
torum circūspicerem/sicubi vel electa possem videre cadavera: miseratione cōmoti
quidam ex iis qui viderant/primo per pelagus/tum etiam circa littora requirunt/si
quem forte de meis infantibus inuenirent. sed vbi nusq; vllus eorum apparuit: mi-
serantes me mulieres loci/solari ceperunt/ enarrantes lingule suas qualq; miseras.
vt ex similitudine calamitatum solatium/caperem: quod me magis cōtristabat. nō

enim tale michi erat ingenitum: ut aliorum mala/mea esse solatia aduerterem. & cū me
multe hospitio cuperent recipere: una quedam paupercula hic habitans / extorsit
michi ut rugurio eius succederem / dicens fuisse sibi virtutem nautam / eumque in mari ado-
lescentem defunctum / sibique ex eo tempore cum multi eam accipere in coniugium cu-
perent / amore viri / viduitatem fuisse cariorem. erunt enim (inquit) cōmunia: que cū
manibus nostris operantes querere poterimus. & ne longa ac minus vtili narra-
tione vtar: libenter habitaui cum ea / propter affectum fidei / quam seruauerat viro.
sed non multo post michi infelici / lacerate dudum morsibus / michi resolute sunt ma-
nus. & illa que me suscepereat: incurrit paralysin & domi in lecto facet . illarum au-
tem mulierum que me prius miserabuntur: refrixit affectus. nos ambe debiles. ego
vt vides sedeo stipem petens. & si quid forte acquisiero : fit unus duarum infelici
cibus . Ecce iam que mea sunt : sufficenter audisti. tu nunc quid moraris implere/
que promiseras : & dare medicamentum / quo possit absque cruciatu (vt ait) vtracque
nostrum miserabilis vite finem inuenire.

Caput. III.

P Ec dicente muliere / multa Petrus cogitatione distentus: velut attonitus sta-
bat. & ego Clemens superueniens : dudum inquam per omnia discurrens/
querebam te. & nunc quid faciemus. At ille precepit michi: ut ad nauiculam prece-
derem. ibi me (inquit) operire. & quia cōtradici ei nō poterat: quod iussit impleui.
Ipse vero (ut michi cuncta posterius enarravit) suspitione quadam pulsatus: requi-
rebat a muliere genus & patriam / simul & nomina filiorum. que si michi (inquit)
dixeris: dabo continuo medicamentum. **A**t illa / quasi vim sustinens: quia nego
fateri hec audebat / & medicamenti cupida erat / fingit alia ex aliis . & ait se quidem
esse ephesiam / virum autem sicutum : sed & filiorum nomina similiter immutauit.

PETRVS

Mulier

Tum Petrus putans ea vere respondisse: ait. heu mulier putabam (inquit) gran-
de aliquod gaudium / hodierna die nobis oriturum . suspicabar enim te esse quan-
dam mulierem: de qua similia quedam / nuper ad fidem didici. **A**t illa adiurabat
eum dicens : rogo te vt indices michi que ista sit / vt sciam si est illa inter mulieres/
me infelior. **T**um Petrus fallere nesciens / & miseratione cōmotus: cepit dicere.

PETRVS

Mulier

est quidam adolescentes inter eos qui me sequitur religionis & secte gratia / romanus
ciuis: qui michi enarravit quod patrem habuerit / & duos geminos fratres / ex quibus
nullus ei superest. mater enim inquit mea (sicut a patre didici) somniū vidit: ut roma-
nia urbem ad tempus excederet / cum duobus geminis natis / ne forte exitiali interie-
tu perirent. que cum discessisset: nusque terrarum / vita comparuit . pater vero suus:
post hec ad inquisitionem vxoris ac filiorum profectus / nec ipse inuenitur. **H**ec
cum dixisset Petrus: mulier stupore percussa corruit. **T**um Petrus: continere &
solari eam cepit / ac requirere quid esset cause / aut quid pateretur . **A**t illa vix alii
quādo spiritum reuocans / ac semetipsam ad gaudium quod supererat magnitudinē
reparas / simulque affricas vultū: hic meus est inquit (quē dicas) adolescentes: **A**t Petrus.
vbi rem intellexit: dic (inquit) michi tu prior. nā videre eum nō poteris. **T**u illa. Ego
(inquit) sum adolescentis mater. **E**t Petrus. quod ei nomine est: **A**t illa. Clemens ait.

PETRVS

Mulier

PTTRVS

Mulier

Et Petrus. ipse est: & ipse erat quod paulo ante mecum loquax / & quod iussi ad nauem p̄ce-
dere. **T**u illa procidēs ad pedes Petri: rogare cepit / vt festinaret ad nauem. **E**t
Petrus. si michi (inquit) seruas fidem: & facias quod dico. **A**t illa. omnia (inquit) facio:

PETRVS

Mulier

PTTRVS

Mulier

PETRVS

Mulier

PTTRVS

Mulier

Et Petrus. si michi ostende vnicū meū natū. puto enī me p̄ ipsum & geminos meos videre.

PTTRVS

Mulier

Liber

PETRVS
Mulier
Clemens.

PETRVS
Clemens

Mater

Paralytica :
virtute dei
sanatur

PETRVS

Matidia,
Clemens

Vxor PETRI
comitabatur.

¶ Et Petrus. Cum videris (inquit) eum: modo interim dissimula paululum usque
quo egrediamur ab insula. Ita inquit faciam. & tenens manum eius Petrus; adduce
bat eam ad nauem. quem ego videns/manum dantem mulieri: ridere cepi. accedes
tantum honoris gratia/pro ipso cepi velle subiucere manum meā/& sustentare mu
lierem. simul autem ut manum eius contigis: vulnalu ingenti reddito/ in amplexus
meos ruisti/& maternis me cōsēctari osculis cepit. At ego ignorans omne negotiū/
quasi insanientem mulierem repellebam / simul & cum verecūdia licet / indignabar
tamen quodam modo aduersus Petrum . ¶ At ille. Desine inquit . quid agis o fili
Clemens: noli repellere matrem tuā. ¶ Ego vero vbi hec audīui/ continuo lachri
mis suffusus: concidi super iacētem matrem/& osculari eam cepi. simul enim ut au
diui: paulatim vultum eius reuocabam ad memoriā/& notior michi intuenti/tan
to magis fiebat. Multitudo interim conueniebat plurima: audiēs q̄ mulier que ad
stipem petendam sedebat/recognita est a filio suo / viro quodam bono.

Caput.V.

e T cum vellemus confestim enauigare ex insula: mater ait ad me. fili dulcissi
me rectum est ut vale dicam muliercule: que me suscepit . est enim egens &
paralytica iacens in lectulo. ¶ Quibus auditis/ Petrus & omnes qui aderant admis
sati sunt bonitatem ac prudētiā femine: & continuo iussit Petrus abiēre quosdā/
& deferre mulierē in lectulo vbi iacebat. Cūq̄ fuisset allata/& in medio astantis tur
be posita: in conspectu omnī Petrus ait. Si veritatis ego sum prece: ad confirmā
dam fidem horum omnī qui assistunt/ ut sciant & credant quia unus est deus qui
fecit celum ac terram/ in nomine Ihesu Christi filii eius/ surgat hec mulier . Et statim
ut hec Petrus dixit: surrexit sana/ & procidit ad pedes Petri/ atq̄ amicam suā ac fa
miliarem osculis petens/ percōtabatur ab ea/quid istud esset negotiū. At illa: omnē
breuiter ei ordinem agnitionis/ exposuit . ita ut etiam turbe astantes / mirarentur .
¶ Tum Petrus/de fide dei ac religionis institutis/quod ad se pertinebat inquātum
tempus patiebatur/ locutus ad turbas: addidit etiam hoc. ut si quis vellet de his di
ligentius noscere: antiochiam veniret/ vbi tribus (inquit) mensibus statuimus resi
dere/& que ad salutem pertinent edocere. Si enim (inquit) negociandi aut militandi
causa/patriā relinquit homines ac parentes/& longas peregrinationes subire non
metuunt: pro vita eterna/tribus saltē mensibus peregrinari/cur onerosum videa
tur aut difficile: Cūq̄ hec & alia his similia dixisset: ego mulieri que susceperebat ma
trem/& sanitatem receperat per Petrum/mille dragmas donavi. & presentibus cū
etis commendaui eam cuidam viro bono primario illius oppidi: qui & libenter se
facturum quod imperabamus spoondit. Sed & aliis quibusdam aliquantulum pe
cunie distribui: & illis mulieribus que aliquando discebātur solate in miseriis matrē
meam. quibus & gratias retuli. ¶ Et post hec vna cū matre enauigauimus entha
radū. Cūq̄ venissemus ad hospitiū: mater requirere a me cepit. Quomodo pater?
¶ Ad te inquā requiriendā profectus: ultra non rediit. At illa audiēs: suspirauit tā
tum. grande enim gaudū habens: reliquos solabatur merores. Die autē postera se
dens vna cū vxore Petri: iter agebat nobiscū. ¶ Et venimus Balaneas: vbi triduo
remorati/inde accessimus Paltho. & post hoc Gabala: & sic Laodiciā peruenimus.
vbi occurruunt nobis ante portas Niceta & Aquila: & osculātes nos/ducūt ad ho
spitium.

Cap.VI.

p Etrus autem videns amplam ciuitatem & splendidam: dignum (inquit) est
 remorari in hac/ diebus decem aut etiam amplius. Tunc Niceta & Aquila
 requirebant a me: que esset mulier hec ignota. Et ego respondi. mater mea est/qua
 michi redonauit deus/ per dominum meum Petrum. hec cum ego dixisse/ cuncta eis
 Petrus per ordinem cepit exponere:& ait. Cū venissemus antharadum/& ego
 vos precedere iussisse: profectis vobis eadem die Clemens (cum incidisset sermo-
 nis occasio) genus suum michi exposuit ac familiam: & quod paréibus esset orbatus/
 duosq; haberet priores geminos fratres. Et sicut michi (inquit) pater enarravit: som-
 nium vidit aliquando mater/ quo iussa est cū geminis suis ex urbe roma proficisci/
 ne subito & pariter interirent. Cumq; hoc somniū patrī indicasset: ille qui tenero fi-
 lios diligenter affectu/ne quid forte mali paterentur/vxorem pariter ac filios naui cū
 omnibus necessariis impositos/ emittit athenas erudiendos. Post hec misit semel &
 iterum qui requirerent: nusquam ullius ne vestigium quidem repperit. Ipse ad ultia
 mihi pater ad inquirendum proficiscitur: & usq; ad presens ne ipse quidem usq; est.
 Hec cum michi Clemens enarrasset: accessit ad nos quidam rogans/ vt ad insulam
 antharadum que vicina erat accederemus / videndi gratia columnas vitreas mire
 magnitudinis. acqueui. & vt ventum est ad locū: ceteri omnes interiora edis sunt
 ingressi/ michi animus nescio ob quam causam/ ingrediendi ultra non dedit. Sed
 dum illos foris operior: mulierem hanc considerare cepi/ qua parte membrorum
 esset debilis/ vt non labore manuū viētum quereret/ sed mendicantis pudorem su-
 biret. Requisiū ergo ab ea causas. Illa nobili ortam se genere/& nobili nichilomin⁹
 viro in matrimonio fuisse funētam fatetur: cuius frater (inquit) illico in me amore
 inflammatus: fraternū thorū polluere cupiebat. Quod ego abhorrescens/&
 rursus de tanto scelere/ viro indicare non audens / ne bellum fratribus & oppro-
 briū generi indicarem: magis patriam discedere iudicauit cum duobus geminis fi-
 liis meis/iuniori puerō ad solatium/patrī relicto. & vt hec (inquit) honesta specie
 fieret: cogitaui somniū fingere & dicere viro: astissime michi numen quoddam per-
 visum/& dixisse/ vt cum duobus geminis meis confessim ex urbe proficerer/ usq;
 quequo ab ipso audirem/ quando redire deberem. Quibus auditis: credidisse aie-
 bat virum/athenasq; geminis cum liberis emisisse/ inibi erudiendis. sed tempestate
 graui ad hanc insulā fuisse depulsos . vbī cōfracta nauis: se fluctu excusam supra sa-
 xum quoddam/ ob hoc solum morte distulisse/ donec inquit infeliciū natorū saltē
 mortua mēbra cōpletecer/ ac sepulture mandarē. Sed cū dies fuisset exortus/& tur-
 be cōuenissent:miseratione moti/proiecerūt michi indumentū. At ego infelix fletib⁹
 multis rogabā:vt regrerēt sicubī infeliciū natorū possent inuenire corpuscula. Ego
 autē corpus meū détribus laniās planctibus & vulturibus: nichil aliud clamabā/nisi
 vbī michi ifelici Faustus/vbī Faustin⁹. Et hec cū dixisset Petrus: Niceta & Aqila
 assurgunt/& obstupefacti/pturbari ceperūt/dicētes. Dominator domine/ & deus
 omnū: vera ne sunt/an somniū est quod agitur? Tū Petrus. Nisi (inqt) nos insa-
 nim⁹:hec vera sunt. At illi paululū remorati/& cōfriquantes faciē:aiūt. Nos sum⁹ Fau-
 stinus & Faustus. Sed ab initio cū narrare cepisti: statim in suspicionē incidim⁹/ ne
 forte ad nos p̄tinerēt que dicebātur. rursus tamē cōsiderātes multa similia accidere
 in vita hominū: reticimus. licet cor nostrū spe aliqua pulsaret: aspiciebam⁹ tamē
 ad finē sermonis/ vt si ad integrū de nobis esse cōstaret/tūc fateremur. Et cū hec dixis-
 set: lachrimātes igrediebātur ad matrē. quā cū repperisset gescēte/ & p̄plecti vellēt;

PETRVS

 Niceta
 Aquila
 PETRVS
 Niceta.
 Aquila

PETRVS prohībiuit Petrus dicens. ¶ Sinite me prius pteparare animos matris: & ita vos offerte ei. ne forte multo & subito gaudio/mēte excidat : & sensus eius turbetur/māxime quia nunc etiam somno occupatus stupet.

Cap. VII.

Si Gitur vbi mater exurrexit e somno: alloqui eam Petrus cepit/dicens. Scire te volo mulier/religionis nostre obseruatiam. Nos vnum colimus deum/ qui mundum fecit: huius & legem obseruamus/qua mandat imprimitis ipsum coleādum/& nomen eius venerandum/ parentes honorandos/ pudicitiam iusticiamq; seruandam. Sed & illud obseruam⁹/mensam cum gentilibus non habere communem: nisi cum crediderint/& recepta veritate baptizati fuerint/ ac doctrina quadā/trine beatitudinis inuocatione consecrati/& tunc cum eis cibum sumimus . alioqui etiam si pater/aut mater sit/aut vxor/aut filii/aut fratres: non possumus cū eis mensam habere communem. Quia ergo religionis causa precipue hoc facimus: non tibi iniuriosum videatur/q; non potest filius tuus vna tecū sumere cibum/ vscquo eadem tibi sit que illi/sentētia fidei. ¶ Quibus illa auditis: & quid(inquit) vetat me hodie baptizari? que etiam priusq; te viderem: illos quos dicunt deos penitus aduersata sum. quoniā michi frequenter & pene quotidie sacrificanti eis: prestatre potuerunt nichil. Nam de pudicitia quid dicam: cum me neq; tunc delitie deceperint/ neq; nunc egestas peccare compulerit. Satis autem puto innotuisse tibi/quātus michi exinde fuerit amor pudicitie: que vt euaderem illiciti amoris insidias/ somnium finxi/ vt cum duobus geminis meis peregrinareret: & hunc solum filium meum Clementem ad solatium patri reliqui. Si enim vix michi duo sufficiebant: quāto magis id patrem contristaret/ si nullum penitus habuisset. erat enim miser grandi affectu erga filios: ita vt vix ei somniū auctoritas extorqueret Faustinum & Faustum Clementis huius fratres michi concedere/& ipse solo contentus esset Clemente. Hec illa cum diceret vltra non ferentes fratres mei: irruunt in complexus matris/ cū multis lachrymis & osculantur eam. At illa: quid vult inquit hoc esse. ¶ Tum Petrus. Nolo turberis mulier: constans esto . Iste sunt Faustinus & Faustus filii tuū: quos in profundo perisse dicebas . Quomodo autem viuant/& quomodo in illa horribili nocte de profundo euaserit/& quemadmodum aliis ipsorum Niceta/alius Aquila dicatur/ipsi tibi exponere poterunt:& vna tecū etiam nos audiemus. ¶ Vbi hec Petrus dixit. Mater nimio gaudio intercepta: corruit. & tandem aliquando reparata/atq; in semetipsam regressa: ait. Obsecro vos dulcissimi filii: dicite michi que acciderint vobis/post illam feralem & crudelissimam noctem . ¶ Tum Niceta cepit dicere. In illa nocte O mater cum nauis fuisset resoluta/& nos innitētes fragmēto cuidam tabularum per pelagus iactaremur: viri quidam quibus in profundum latrocinandi artificiuū est/ repertos imposuerunt nauicule sue/ & remis vndarum vertices superantes: diuersis itineribus Cesaream Stratonis perduxerunt/ ibiq; afflgentes nos fame/ verberibus/ metu/ ne quod esset in vero proderemus/ immunitatis ctiam nominibus nostris vendiderunt nos cuidam vidue/honeste admodum femine/luste nomine. Que cū nos emisset/ habuist loco filiorū: ita vt etiā grecis nos litteris liberalibus/attentissime erudiret. Vbi autē adoleuimus: etiā philosophorū studiis operā dedim⁹/ quo possemus ad religionis diuine dogmata philosophicis disputationibus asserentes/ cōfutare gentiles. Simoni autem cuidam mago/qui nobiscum vna educatus est: pro amicitia & puerili consuetudine adhesimus / ita vt

Matidia,

PETRVS

Matidia

Niceta

Iusta.
Ad religionis
diuine dog-
mata: ad dog-
mata hebraicæ
et religionis

ab eo penitus decipi possemus. Fertur ab omnibus/q religioni huic deseruiunt: q
cuiuspiā speraretur aduentus p quē immortalis & beat a vita/credéribus dāda pro-
mittitur. hūc ergo nos putabamus esse Simonem. sed hec tibi mater/oportuni⁹ ex-
ponentur. Nos interīm cum pene iam deciperemur a Simone: quidam collega do-
mini mei Petri Nache⁹ nomine/monuit ne falleremur a mago/ sed obtulit nos ad-
venienti Petro/vt ab ipso que erant sana & perfecta doceremur. quod & tibi op-
tamus euenire: sicut & nobis concessit deus / vt possimus etiam cibum & mensam
habere communem. hinc ergo fuit mater: q nos a piratis raptos/tu in mari defun-
ctos esse credidisti.

Religioni tūc
scilicet hebrai
ce.

Cap. VIII.

c Vm hec diceret Niceta/mater nostra procidit ad pedes Petri: rogās & ob-
secrans/vt & seipsum & hospitam suam/ euocaret sine mora/ ac baptizare-
tur. vt ne vna (inquit) dīe damna patiar consortii & societatis natorum meorum.
Similiter autem & nos filii eius/rogabamus Petrum. At ille. Quid putatis (inqt)
quia ego immisericors sum solus: & nolo vos matris conuiuo sociari: sed neceſſe
est eam/vel vna dīe ieūnare prius/& ita baptizari. & hoc quia sermonē ab ea quē-
dam audīui: per quem michi fides eius claruit/& qui indicū dedit credulitatis eius.
Alioqui multis eam dieb⁹: instrui & doceri oportebat. Et ego. Queso te inquā
domine mī Petre: dic quis est iste sermo/ quem dīcis dedisse tibi indicium fidei eius .

PETRVS

Clemens

PETRVS

¶ Et Petrus. Ille sermo est: quo rogauit/vt & hospita sua cuius beneficiis vīcē redi-
dere desiderat/simul baptizaretur cum ipsa. non autem rogaret/ vt & illi quam dī-
ligit/prestaretur hec gratia:nisi credidisset/q magnum aliquod in baptisme mun⁹
esset. Vnde & ego reprehendo plurimos: qui cum ipsi baptizentur & credant/nī
chil tamen dignū fide agunt cum iis/quos diligūt(id est vxoribus/vel filiis/vel ami-
cis) quos non ad hoc cohortantur quod ipsi assecuti sunt/ si quidem vere credide-
rint/q eterna vita per hoc donatur.Deniq⁹ si eos egrotare videāt/aut periculo alia
cui carnaliter subiacere: dolent & lugent. quia in hoc certi sunt:eis imminere perni-
ciem. ita ergo si & de hoc certi essent/ q qui deum non colūt manet eos pena ignis
eterni: quomodo cessarent monentes & cohortates: aut si obsisterent: quomodo
non lugerent eos & plangerent/certi eterna eis imminere supplicia: Nunc ergo illa
lam quidem mulierem euocabimus: & post modum videbimus si amat fidem rel-
gionis nostre/& prout consequens fuerit agemus.Hec autem quoniā fideliter sen-
tit de baptismo: ieūnet vel vna dīe ante baptismum. At illa cum iuramento sa-
tisfaciebat presente vxore domini mei Petri: quia ex quo recognuerit filium/pre-
multo gaudio cibum capere omnino nequierit/ nisi hesterna dīe calicem aque so-
lum biberit. Testabatur autem & vxor Petri: dicens ita esse. Et Aquila ait. quid
ergo obstat: vt non baptizetur? ¶ Tum Petrus subridēs/sed non hoc inquit ieū-
niū baptismi: quod non propter baptismū ieūnatum est. Et Niceta.Sed for-
te(inqt)nolēs deus matrē nostrā nec vna dīe/agnitis nobis separari a cōsortio mē-
se nostre: preordinauit hoc vt ante ieūnaret. Sicut enim pudicitā seruavit in igno-
rātia/vt proficeret ei ad baptismū gratiam:ita & ieūnauit atēq⁹ sciret ieūnū rationē/
vt proficeret ei ad baptismū/ & statim ab initio agnitionis nostre/ nobiscū pariter
consortio frueretur. ¶ Tū Petrus. Nō nos (inquit)vīncat malignus/occasione ac-
cepta per affectum matris: sed magis vos & ego vobīscum/hodie ieūnemus cum
ipsa/ & crastīna baptizabitur. neq⁹ enim iustum est ad gratiā persone alicuius/ aut
amicitie/resolui:& extenuare preceptū veritatis.Nō ergo pigeat nos laborare cum

Matidia
Vxor Petri

Aquila
PETRVS
Niceta

PETRVS

illa. quia omne mandatū preterire: peccatum est. doceamus autem sensus nostros corporales/qui extrinsecus sunt: seruire interioribus sensibus. & non interiores sensus qui que dei sunt sapiunt: cogamus sequi exteriōres/qui que carnis sunt sapiunt. Propter hoc enim & dominus mandatum dedit: dicens. Quicunq; viderit mulierē ad concupiscendam eām: iam mechatus est eām in corde suo. & his addidit. Si oculus tuus dexter scandalizat te: erue eum/& proiice abs te. expedit enim tibi ut vnu membrum tuum pereat: q̄ totum corpus tuum/mittatur in gehennam ignis. Non dicit si scandalizauerit te/ut postea q̄ peccaueris tunc abiicias causam peccati: sed si scandalizat te/ hoc est ut ante q̄ pecces causam peccati prouocantis te & irritantis/abscidas. Ne quis autem vestrum putet fratres/q̄ membrorū amputationem manadauerit dominus: propositum in hoc vult resecari/nō membrum/& causas que ad peccandum illiciunt. quo cogitatio/vestri aspectus vehiculo subiecta ad amorem dei/sensibus corporeis inuisa contendere velit:nec carnalibus oculis velut lasciuientibus equis/& extra mādatorū viā currū declinare cupiētibus/relaxare frena & habenas indulgear/sed reuocet aspectū corporis ad arbitriū mētis/& oculos nostros quos deus operis sui inspectores esse voluit & testes/nō patiatur fieri lenones mali desiderii. Et ideo cedant legi dei rā corporei sensus q̄ interna cogitatio: & illius voluntati ministrent/cuius se opera intelligunt.

Cap. VIII.

Gitur ut ordo mysterii poscebat & ratio: die postera baptizatur in mari. & regressa ad hospitium: omnibus consequēter mysteriis religionis imbuitur. Aderam⁹ autem & nos filii sui Niceta & Aquila/& ego Clemens. & post hec simul cum ea prandimus & simul glorificauim⁹ deum: referentes gratias studiis & doctrinē Petri. qui nobis ostendit per occasionem matris: quomodo pudicitie bonum/non pereat apud deum. sicut econtrario impudicitia inquit etiam: si non statim/tamen (licet tarde) non effugit pena. In tantum autē pudicitia (inquit) deo placa est: ut etiam iis/qui in errore sunt positi/nō nichil gratie in presenti conferat vita. nam futura beatitudo illis solum reposita est: qui per gratiam baptismi/pudicitiam iusticiam̄ seruauerunt. Deniq; exemplo est huic rei etiam/hoc quod erga matrem vestram gestum est: cui salus hec omnis/ pro mercede pudicitie reparata est. Ad quam custodiendam & conseruandā/non sufficit sola continentia: sed vbi senserit quis insidias & deceptionem parari/ continuo sicut ab ignis impetu aut incursu seuentis leonis refugiat. Nec coufidat: q̄ huiusmodi insidias possit facile aliquis philosophando aut palpando cohibere. sed(ut dixi)effugiendum est/& longe abscedendum: & sicut fecit & vestra mater/vere & integrē bonum diligens pudicitie Propter quod & conseruata vobis est/& vos illi: insuper autē & eterne vite agnitione donata. Cūq; hec & multa alia his similia dixisset: vespere factio regeimus.

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI SEPTIMI LIBRI FINIS.

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI
LIBER OCTAVVS.

Caput.I.

POstera autem die: Petrus/mane assumptis fratribus meis/descendit ad portū/vt in mari lauaremur. Et post hoc: ad locum quēdam secretiorēm secessimus/orationis gratia. Senex autem quidā pauper/vt appa-

rebat ex habitu operari?: curiose ex occulto obseruare nos cepit/vt vi-
deret quid ageremus in secreto positi. Cūq; nos orantes vidisset: expectauit donec
exiremus/& salutans nos ait. Si non egre accipitis/& quasi curiosum me aut impor-
tunū notatis: velim vobiscum conferre sermonem. quia habens miserationem ve-
stri: sub specie veritatis errare vos nollē/et habere metum de iis que non sunt. Aut
si esse aliquid putatis veri: tradite etiā michi. Si ergo patienter accipitis: possum vos
paucis docere que recta sunt. si vero molestum est: pergam/& meos actus agam.

Cui Petrus respondit. Dic age quod tibi videtur bonum:& libēter accipimus/
sive id verum sive etiam falsum sit. amplectendus enim es: quia quod tibi bonū vi-
detur/tanq; pater pro filiis sollicitus/nos cōmonere voluisti. **T**ū senior cepit di-
cere. Iam in mari vos lauisse vidi: & post hoc ad secretum secessi. sive locum. obseruās
ergo de occulto/quid in secreto ageretis: orantes inspexi. miseratus ergo errorem
vestrum: operiri cepi/vscquo egressos alloquerer/ & docerem ne erretis in huius-
modi obseruantia. quia ne q̄ deus est/neq; cultus/neq; prouidentia in mūdo: sed
fortuit⁹ casus/& Genesis agunt omnia. sicut ego ex meipso manifestissime compe-
ri: in disciplina matheseos pre ceteris eruditus. Nolite ergo errare. sive enim oretis/
sive non oretis: quod Genesis vestra continet/hoc erit vobis. **E**go Clemens ne-
scio quid corde pulsabar: multa quasi nota michi recolens in eo (bene enim ait qui-
dam: quia quod ex aliquo natum est/etiam si multo tempore abfuerit/nunq; tamē
scintilla propinq̄taris extinguitur) cepi ergo orare ab eo/q̄s & vnde esset/vel quo-
modo ortus? **A**t ille ad hec respondere nolens: quid(ait)hoc pertinet ad ea que
dixi vobis. sed primo si videtur: sermo de iis que proposuimus/habeatur. & post/
si ita res poposcerit: nomen/& genus/& patriā/& cetera que hec sequuntur/ inui-
cēm nobis vt amici amicis poterimus aperire. **M**irabamur tamen eloquentiam

omnes/viri/& grauitatē morū/trāquillitatēq; sermonis. Petrus autē sensim scrino-
cīnādo incedēs: oportunū ad colloquēdū prospicit locū. & cum peruenisset iuxta
portū/in recessum quēdā secretū: residere fecit nos/& ita primus ipse cepit/nec con-
temptū senē habuit/neq; despexit q̄ vilis ei amictus esset & sordidus. **A**it ergo.
quoniā quidē videris michivir eruditus esse & misericors ex eo qđ adistī nos/& qđ
tibi bonū videbaſ/celatū nobis esse noluisti: volumus & nos tibi/q̄ a nobis bona
& recta credūf/exponere. q̄ si tibi minus vera videbūt: etiā tu nostrū erga te bonū
ppositū/libēter suscipe/sicut & nos tuū. Et cū hec diceret Petr⁹: plurima multitu-
do cōuenit. **T**ū senex. Fortassis(inquit)cōtristat vos p̄sentia multitudinis. **E**t

Petrus. Nequaq; inquit. nīl hoc solū vereor: ne forte disputātib⁹ nobis/cū palā fa-
cta fuerit veritas/ tu verecūdī patiaris pro p̄sentia multitudinis cedere & acqescere
iis/q̄ vere dici itellexeris. **A**d hec senex ait. Ego nō ita senex cōsenui: vt intelligēs
quod verū est/ abnuā id ad vulgi gratiā. **C**epit ergo Petr⁹ dicere. Viden⁹ michi
iis/q̄ loquūtur verbū veritatis/& q̄ illuminant animas hominū:similes esse radii so-
lis/q̄ vt processerint & apparuerint mūdo/ celari vltra aut occultari nullaten⁹ pos-

Senex.

PETRVS

Senex.

Clemens.

Senex.

Clemens

PETRVS

Senex.

PETRVS

Senex.

PETRVS

Liber

Senex.

Assertiones
epicureorū &
astrologorū

Niceta

Senex.

Niceta

PETRVS

Niceta.

In iis dūtaxat.
id dicit / quia
peccata & ice-
lera q̄ fiunt in
mūdo/proui-
dētia nō fiunt
aut regūt/sed
illi aduerlānt.
bona aut & or-
dinata omia:
dei prouiden-
tia fiunt.

Senex.

Sunt. dum non tā videntur ab omnibus q̄ videre omnibus prestant. vnde & bene
a quodā dictū est ad veritatis precones: vos estis lux mundi . & non potest civitas
abscondi supra montē posita. neq̄ accendūt lucernā/ & ponūt eā sub modio/sed
supra candelabru: vt luceat omnibus qui in domo sunt. Et senex. bene valde di-
xit/quisquis ille est. Sed exponat aliquis vestrū/quod sibi sequēdum videtur: vt ad
certū prospectū emittamus sermones nostros. non enim sufficit ad inueniendā ve-
ritatē/destruere ea que ediuerso dicūtur: sed ipsum proferre i mediū/ quod possitis
qui ediuerso est/impugnare. vt ergo partium sit equa congressio: rectū michi vide-
tur/ vt prius quid vterq; nostrū sentit/enūciet. & si placet: prior ipse incipiam. Ego
dico nō secundum prouidētiā dei/ gubernari mūdū. quia multa in eo iniuste & in-
ordinate geri videmus . sed genesim dico esse: que omnia agit & continet.

Cap.II.

a D hec cum Petrus respōdere vellet: Niceta preueniens ait . Indulgeat michi
dominus meus Petrus ad hec responderē: & nō tibi videatur proterū/q̄
suumenī cū sene habear/sed vt filius cū patre colloquar. Et ait senex. Non solū tu
inquit fili/ quod tibi videtur vt prosequaris volo: sed & si qui ex sodalibus tuis/lī g-
etiam de astantibus turbis videntur scire aliquā/incuranter proferat/lī benter ac-
cipimus.Collatio enim plurimorum: facilius ea que ignorantur inueniet. Tum
ergo Niceta respondit. nō me existimes pater temere fecisse: q̄ inserui me sermonis
bus domini mei Petri/sed magis pro honore ei⁹ hoc michi facere visus sum.homo
enīm dei est/plenus totius scientiē: quem ne greca quidē latet eruditio. quia spiritu
dei viui repletus est: quem nichil latet . Sed quia ipsi de celestibus loqui conuenit:
ego de iis que ad grecorū loquacitatē pertinent/respondebo. Postea vero q̄ a no-
bis grecorū more fuerit disputatū/atq; ad id ventū/vbi exitus nullus appareat: tūc
ipse quasi dei scientia repletus/ aperte & dilucide rerū nobis omniū patefaciet veri-
tatem. vt non solū nos/sed & omnes qui presto sunt auditores: viā veritatis agno-
scāt.Et ideo nunc ipse quasi arbiter sedear: vt cum vnuis aliquis ex nobis cesserit/tūc
ipse suscipiens indubitatā sententiā ferat. hec cū dixisset Niceta : ii qui conuenerant
inter semetipsos colloquebātur. hic ne est ille(quein audiebamus)Petrus: illius qui
in iudea apparuit/& signa ac virtutes plurimas fecit discipulus probatissim⁹: & in-
tendētes in eū: cū timore ac veneratione ingenti stabant/tanq̄ boni serui honorem
domino deferētes. Quod vbi Petrus sensit: ait ad eos. Attētius audiamus/rectū
tenētes iudiciū de iis que dicētur ab vtroq; : & post ipsorū conflictū/quod necessa-
riū visum fuerit/addemus & nos. Et cum hec dixisset Petrus: gauile sunt turbe.
Niceta vero : dicere hoc modo aggressus est. Diffinisti pater: q̄ nō per dei prouidē-
tiā mūdus regatur/sed omnia Genesi subiaceant/vel que ad mores vniuersitatisq;/
vel que ad gesta pertinēt. ad que statim potui respondere. Sed quia iustū est serua-
re ordinē: diffinimus & nos/quid teneamus/sicut ipse fieri rogasti . Ego dico pro-
vidētia dei gubernari mūdū/in iis dūtaxat que gubernatione eius indigent.Vnus
est enim omnia tenens: qui & mundum fecit iustus deus/vnicuiq; secundum gesta
sua quādoq; redditurus. ecce habes & nostram diffinitionē . Nūc quod vis pro-
querē/vel mea destruēs/vel tua afferens/vt ego iis que a te prosequentur/occurrā.
Aut si me vis priorē dicere: nō morabor. Et senex respondit. Siue tibi placet fili
prius dicere/siue hoc magis placet vt ego dicam: nichil interest/apud eos precipue/
qui bona venia disputat. Dic tamē tu prior: libenter accipio. & atq; vñnam possis

etiam ea que a me dicenda sunt prosequi : atq; iis que contraria sunt obiicere / & ex
vitorūg collatione ostēdere veritatem. ¶ Niceta respōdit. Si vis(inquit) possum
etiā tuas partes dicere / ad hec respondere. ¶ Et senex. Ostēde michi prius/quo-
modo potes scire ea que nondū locutus sum: & ita credā q̄ partes meas prosequi
possis. ¶ Secta(inquit Niceta) tua / & sententia quā diffiniti: manifesta est iis qui
eruditū sunt in huiusmodi disciplinis/certaq; est eius consequentia. Et quia ego nō
sum ignarus que sunt diffinitiones philosophorū: ex iis que proposuisti/ quid cō-
sequatur/agnosco/maxime quia preceteris philosophis Epicuri scolas frequētaui.
Frater autē meus Aquila magis pythagoricos sequutus est. Alius autem frater no-
ster/Platonicos & Aristotelicos. Itaq; cū eruditis tibi auditorib⁹ sermo est. ¶ Tū
senex. bene (inquit) & cōsequenter docuisti: quomodo ex iis que propoſite sunt
diffinitionibus/etiā que cōsequuntur aduerteres. Sed ego ap̄lius aliquid professus
sum q̄ sentit Epicurus . quia introduxi Genesim: eāq; causam omniū gestorū ho-
minibus posui. ¶ Cū hec senex dixisset: ego Clemens aio ad eum. Audi pater/lite
frater meus Niceta obtinuerit / quia non sine prouidentia mundus agitur : in ista
parte que superest de Genesi/ego tibi potero respōdere. est enim michi notitia hu-
ius scientie. ¶ Et cū hec dixissem/frater meus Aquila/quid necesse est(inquit) ut eū
patrē vocemus: cū in mandatis habeamus/nemine super terrā patrem vocare. Et
post hec respiciens ad senē: non iniuriose (inquit) accipias pater q̄ fratrem meum
culpauī/quia te patrē vocaret . habemus enim tale mandatū: ne aliquem nomine
patris vocitemus. Cūq; hec dixisset Aquila/risit omnis astantū ceterus/ vna cū sene
& Petro. ¶ Aquila autē requirente causam/cur omnes riserint: aio ad eum. quod
tu inq; in quo alios culpas/id ipse facis/qui senem appellaueris patrem. At ille ne-
gabat dicens: vere nescio si eū patrem vocauī. Interea Petrus mouebatur suspicio-
nibus quibusdam: sicut ipse enarrauit nobis postmodū. Et respiciens ad Nicetam:
expedi(inquit) quod proposuisti.

Cap .III.

Vm Niceta hoc modo exorsus est. Omne quod est: aut simplex est/aut cō-
positum. quod simplex est: caret numero/visione/colore/differentia/aspe-
ritate/lenitate/pondere/leuitate/qualitate/quātitate/& ob hoc etiā fine. quod ve-
ro compositū est: aut ex duobus/aut ex tribus/aut etiā ex quartuor compositum
est/aut certe ex pluribus . & que composita sunt : necessario etiam diuidi possunt.
¶ Et senex audiens hec: optime(inquit)& doctissime dicis fili. ¶ Et Niceta. Igitur
illud quod simplex est/& iis omnibus caret quibus solū quod subsistit potest: sine
dubio incomprehensibile & immensum est/neq; iūtiū vilū/necq; finē sciēs. & ideo
vnū & solum est: & sine auctore subsistens. quod autē compositum est/& numero
ac diuersitati subiaceat : necessario auctore aliquo compositū est/ atq; in vnam speciē
diuersitas congregata. quod ergo immensum est: bonitatē pater est/ virtute condi-
tor. necq; ergo condendi virtus/immenso cessare potuit: necq; bonitas ociari. sed ad
substituēda ea que sunt/bonitate : ad cōponenda & firmāda/ virtute prouocatur.
Substituūtur ergo & componūtur quedā (vt dixim⁹) ex duobus/vel tribus/quedā
vero ex quattuor/alia ex pluribus. Sed quoniam nūc nobis de mundi ratione que-
ritur/& de substantia eius/quam ex quattuor elementis esse compositā constat:cui
omnes ille decem differentie (quas supra comprehendimus)accidunt/ab his inferis
oribus incipiētes gradibus/ad superiora veniem⁹. Via enī nobis ad intellectuala &
inuisibilia : ab iis que videmus & contrectamus datur . sicut continetur in arithme-

Niceta
Senex.

Niceta.

Epicurei.
Pythagorici
Platonici
Aristotclici
Senex.

Clemens

Aquila

Clemens

Aquila

PETRVS
NicetaSenex.
Niceta

Superiores numeri tis disciplinis: vbi cū de diuinis queritur/ ab inferioribus ad superiores numeros scanditur. Cū vero de presentibus & visibilibus ratio exponitur / de superiorib⁹ ad inferiores numeros ordo dirigitur. an nō ita est: ¶ Et senex dixit: valde bene prosequeris. ¶ Et Niceta. de mūdi nūc ergo ratione prosequēdū est: cuius prima questio in duas partes diuiditur. Queritur enim vtrū factus sit an nō: & siquidem non est factus: ipse erit illud ingenitū ex quo omnia. Si vero fact⁹ est: de hoc rursus questio in duas partes scinditur. vtrū nā ex seipso factus sit: an ab alio: & siquidem a se metipso est: excluditur proculdubio prouidētia. Si prouidētia nō recipitur: frustra iusticia custoditur. quippe si nō est/q iusto pro meritis suis aliquādo restituat. Sed ne anima quidē ipsa immortalis videbitur: si eā post absolutionē corporis/nullius prouidētie excipiatur dispēsatio. Nā si doceat esse prouidētia/ & per ipsam factus esse mūd⁹: alia rursus q dilicutiāt occurrit. requiritur enim quomodo sit prouidētia: vtrū generaliter erga omnia/an specialiter erga ptes. Generalis autē intelligitur hoc modo: quasi ab initio deus facies mūdū/ordinē dederit rebus/ & cursum statuerit/ & ultra eorū curā que geruntur/ habere ceſſauerit. Specialis vero erga ptes hoc modo est: vt quorūdā quidē/ vel hominū/ vel locorū/ quorūdā vero nō gerat. generalis autē omniū & specialis partiū simul/hoc modo est: quasi ab initio omnia fecerit de⁹/ & vscq ad finē p singulos quosq prouidētiā gerat/ vt vnicuiq redat pro acti bus suis. Prima ergo illa propositio que dicit/q ab initio deus fecit omnia/ & cursu atq ordine rebus imposito/de reliquo nichil ad se reuocet: secundū Genesim cuncta geri cōfirmat. Ad hoc ergo primo respōdebimus/ & iis precipue qui deos colūt & Genesim defendūt: q vtiq cū immolat diis exorātes / sine dubio cōtra Genesim se impetraturos aliqd sperāt. & p hoc quoq Genesim tollūt. Cū vero ridēt eos q ad virtutē prouocāt/ & cōtinētiā cohortātur/ & dicit q nemo potest facere aliquid aut pati nisi quod ei fato decretū est: oēm profecto cultū diuinitatis abscidūt. Quid enim colas eos: a quibus promereri nichil possis/ quod non patiatur ratio decreti: hec interīm aduersus illos dicta sint.

Niceta.

Duplex mundus: corruptibilis & incorruptibilis/ visibilis & inuisibilis

Cap.III.
 e Go vero hūc mūdū dico a deo factū/ & ab ipso quādoq esse soluēdū: vt ille appareat mūdus q eternus est/ & ad hoc factus vt semp sit/ & dignos se/ redipiat iudicio dei. Quod autē sit alius inuisibilis mūdus qui hūc visibilem intra semet ipsum cōtineat: poiteaq de visibili mūndo discusserimus/ tūc & ad illū veniem⁹. nūc interim quia factus sit mūdus iste visibilis: testantur etiā philosophorū plurimi/ sapientes viri. Sed ne videamur quasi egētes assertionib⁹/ vt voluisse testibus: de principiis eius si videtur queramus. Corporeū esse mundū hunc visibile: eo ipso q est visibilis satis cōstat. Omne autē corpus: duas recipit differētias . aut enī cōnexū est & solidū: aut diuisum & separatū . & siquidem cōnexū fuit & solidū corpus/ex quo mūdus fact⁹ est/ & p diuersas species ptesq/ secundū differētias sui/corpus illud partitū est & diuisum: necesse est intelligi aliquē fuisse / q corpus quod erat cōnexū & solidū dirimeret/atq in ptes multas duceret/ formasq diuersas . aut si ex diuisis dispersisq corporū prib⁹/ omnīs mūdi hec moles cōposita & cōpaginata est: necesse est nichilomin⁹ intelligi aliquē/ q in vnu diuersa colligeret/ & diuersas formas reb⁹ īderet. eqdē plures philosophorū hoc magis sensisse scio: q ex uno corpore (quā illi materiā vocāt) diuisiones & discretiones cōditor fecerit de⁹/ quod tamē ex qua tuor simplicibus & in vnu tēperamēto quodā diuine prouidētie/admixtis cōstaret elemētis. nā illud supfluo a qbusdā dictū puto: quod simplex corpus (id est absq;

villa cōmixtione) sit mūdi. cū constet nec corpus posse esse: quod simplex est/nec
misciē possē/aut propagari/vel solui. que omnia vtīq; mūdi corporib; videmus
accidere. quomodo enim solueretur: si esset simplex/nec haberet ita se aliud a quo
resolui ac diuidi posset? Q; si ex duobus aut tribus/vel etiam ex quattuor cōstat
corpora videntur: cui non etiam exiguum habent sensum manifestū sit/tp fuerit alia
quis qui in vnū plura collegerit/& temperamenti moderatione seruata/ex duabus
partibus effecerit. hunc igitur nos conditorem mūdi/ dicimus deum: hūc agnoscis
mus vniuersitatis actore. Nam grecorū philosophi de principiis mundi querentes:
alius alia incessit vía. Deniq; Pythagoras elemēta princiōrum numeros esse dicit/
Callistratus qualitates/Alcmeon contrarietates/Anaximandrus immēlitatē/Ana-
xagoras equalitates partīū/Epicurus atomos. Diodorus amere/hoc est ex iis in q-
bus partes nō sunt/Asclepiades oncos/ quod nos tumores vel elationes possim⁹
dicere/ Geometra fines/Democritus ideas/Tales aquā/Heraclitus ignē/Diogenes
aerem/Parmenides terrā/Zenon/Empedocles/Plato ignē aquā aerē terrā/Aristo-
teles etiā quīntū introducit elementum quod acatonomaston id est innominabile
nominauit/sine dubio illū indicās qui in vnū quattuor elemēta coniūgens mūdum
ficerit. siue ergo duo/siue tria/siue quattuor/aut etiā plura sint aut innumera ex q-
bus mūdus constat: omnī ex parte qui plura in vnū collegerit/& rursus collecta in
diuersas species duxerit/ostenditur deus. & probatur per hec nō potuisse machinā
mūdi sine opifice & prouisore constare. sed & hoc ipso tp in coniūctione elemēto-
rum/deficiente altero aut abūdante/cetera resoluūtūr & concidūt: ostenditur ex ni-
chilo ea accepisse principiū. nā verbī gratia/si deficiat in aliquo humor: nec aridum
cōstabit. humore enim pascitur aridū: sicut & frigus calido. In quibus vt dixim⁹ si
alterū deficiat: penit⁹ cūcta soluūtūr. & in hoc originis sue qua ex nichilo facta sūt:
prodūtūr indicia. Q; si materia ipsa probat esse facta: quomodo ptes ei⁹ & species
ex quibus mūdus cōstat/videbūtur infecte: sed de materia & de qualitatib⁹: nō est
nūc dicendi locus. hoc solū docuisse sufficiat: deū esse omnīū conditōrē. quia nec
si solidū & cōnexū fuit corpus/ex quo mūdus cōstat: dirimi & discerni/sine condi-
tore/nec si ex diuersis & discretis partibus in vnū collectū est: cōgregari & misceri
sine artifice potuit. Igītū si mūdi cōditor deus tā euīdēter ostēditur: q; erit Epicuro
locus introducendi atomos: & asserēdī tp ex corpusculis insensibilib⁹ nō solū sensi-
bilia corpora/sed & mentes intellectuales ac rationales fiant:

Cap.V.

or Xo^r
Pythagoras
Callistratus
Alcmeon
Anaximādr.
Anaxagoras,
Epicurus
Diodorus.
Asclepiades
Geometra
Democritus
Tales
Heraclitus
Diogenes.
Parmenides
zenon.
Empedocles
Plato
Aristoteles

Niceta

¶ Ed dices: vt Epicuro visum est. continuationes atomorū indesinenti cursu
venientiū/p immensa & sine fine tēpora miscentiū se/ atq; in vnū cōgloba-
tiū/corpora solida efficiuntur. Nō venio ad rē fabulosam & inepte compositā: dicā
videam⁹ magis/si qualecūq; istud est potest stare quod dicit. aīt enim corpuscula
ipsa que atomos appellāt/diuersis esse qualitatib⁹: & alia quidē humida/& ob hoc
grauiā ac deorsum tendētia. alia vero arida & terrena: atq; ob hoc nichilo minus
grauiā. alia autē ignea: & ob hoc sursum semp niūtēria. alia vero frigida: & ob hoc
pigra/& semp media. Quomodo ergo cū alia semp sursum redāt vt pote ignea/&
alia semper deorsum vt pote humida & arida/ alia vero media & nō equali cursu
incedāt: coire simul potuerūt/& vnū corpus efficere: Si quis enim de superiorib⁹/
verbī gratia munitissimas paleas/& ad eandem magnitudinem munitissimi plumbi
particulas deorsum faciat: nunq; poterunt quāvis equales sint magnitudine/leues
palee partes/ plūbi particulas consequi. longe enim velocius ad imū grauiora per-

Liber

veniūt. Ita ergo & atomi/etiam si magnitudine equales sint: pondere tamen inequales: nūq poterūt/que leues sint cōsequi grauiores. quod si cōsequi nō possunt:line dubio nec misceri/nec corpus efficere. Tū deinde/si indeſinēter ferūtur/& ſemp ve niūt/& rebus quarū iam mēſura integra conſtat addūtur:quomodo ſtare vniuersitas potest/cū rā immensis ponderibus noua ſemper pondera cumulentur? Sed & illud requiro ſi paulatim coeūtibus corporisculis extruebatur hīc quem videmus ambitus celī: quomodo non ilico cum ſurget/ corruit ſi que inhiāns machine ipsius ſummitas nullis ſuſtulta repagulis ſtringeretur? Sicut enim iī qui edificiorū tholos in circulo ſtruūt: niſi cōcluſionē medii verticis ſtrinxerint/ vniuerſum pariter ſoluitur. ita & mundi circulus quem rā decora ſpecie collectū videmus/ſi non ſubito & ſub vno diuine virtutis rotatu/ potentia conditoris effectus eſt/ ſed paulatim con currentibus atomis & extruentibus/non vt ratio petebat/ ſed vt fortuitus incidifſer euentus: quomodo non prius q̄ collegi poſſet & concludi lapsus eſt ac diſſolus tus? Ad hec etiam illud requiro: quod ſit muninem/ſuper quod tam immense mo lis iacta ſunt fundamēta? Et rursus illud iſum quod dixeris munimen: ſuper quid iaceat: & item illud aliud ſuper quid/ & eosq̄ interrogādo progrediar/donec re ſponsio ad nichil & inane perueniat. Quod ſi dicat aliquis: q̄ atomi ignee qua litatis coniūcte/ſibi vntū corpus effecerint / & quia ignis qualitas non deorſum/ ſurſum tendit: impositam mundi molam ad ſuperiora ſemper nitens/ ignis natura ſubueſtat. Ad hec respōdebimus. Quomodo potuerūt atomi ignee qualitatib⁹ que ſemper ad ſuperiora contendūt/in inferiora deſcendere/& in profundo ac ſub omnia demeroſo inueniri loco. cū vtiḡ grauiores queq; (id eſt terrene vel humide qua litatis) preueniāt vt diximus leuiores. vnde & celum velut ſuperiorem fabricam/ igneis atomis que & leuiores ſunt/& ſurſum ſemper fugiunt: afferunt ſtructā. neq; ergo fundamenta ignis/aut aliqua vlla habere mundus poſt: neq; atomis graui oribus (id eſt iis que deorſum ſemper precipitātur/& iis que ſemper ſurſum fugiūt) ſocietas aut compaginatio vlla conueniet. Igitur quod imposſibile ſit/ ex atomorū coniūctione/corpora mundi ſolidari/ ſufficiēter dictum eſt. & quod nō potuerint inſenſilia corpora(etiā ſi vlla ratione iungi/& cōnecti poiuiffent) formas dare cor poribus/& mensuras/vel mēbra fingere/vel qualitatib⁹ efficere/ vel exprimere qua titates/que vtiḡ omnia modulatione ſui/manū teſtantur artificis/& opus rationis oſtendunt. quam rationem: ego verbum & deum appello.

Ad christiana
descēdit phi
losophiam

Niceta

Plato
Id platonis
bene & lince
re dictum eſſe
videt. ſed nō
pſiſtit illico/ in
troducēs opi
ſices deo.

Caput. VI.

Ed dicet aliquis: hec a natura fieri. Iam in hoc de nomine controuerſia eſt. cū enim conſtet mentis eſſe & rationis opus/hoc quod tu naturam vocas: ego deum conditorem voço. cōſtat nec poiuiffe/ nec poſſe vel corporū ſpecies rā necessariis diſtinctionib⁹ inſtitutas/vel animorū ſenſus irrationabili opere & quod ſenſu careat effici. Quod ſi idonei tibi teſtes vidētur philosophi: Plato de his teſta tur in Timeo. vbi de mūdi factura diſcutiens/requirit vtrum nam ſemper fuerit: an initium ſumpferit: & pronunciat quia factus ſit. Viſibilis enim inquit eſt/& palpa bilis atq; corporeus. omnia autem que huiuſmodi ſunt: facta eſſe conſtat. quod au tem factum eſt: aliquem ſine dubio habet auctorem a quo factum eſt. hunc ergo in quit factorem parentemq; omniū:& inuenire diſſicile eſt/& inueniū vulgo enarrare diſſicile. hec quidem Plato dicit. Sed & ſi ipſe aliiq; grecorum philofophi de factura mundi ſilere voluiffent: nonne omnibus intellectum habētibus/ palā eſſet;

quis enim exiguī saltem sensus homo/qui cum cernat domū omnia que ad usus necessaria sunt habentem: cuius cameram in sphere gyrum videat collectam / eamq; vario splendore & diuersis imaginibus depictā/luminaribus precipuis & maximis adornatam / quis inquam huiusmodi fabricam videns: non statim pronūciet a sapientissimo & potentissimo artifice esse constructā : & ita quis inuenietur insipies/ vt cum celī opus inspiciat/splendorem solis cernat/ac lune astrorūq; cursus & species & vias certis rationib; & temporib; videat diffinitas : non tam a sapiente hec artifice & rationabili q ab ipsa sapientia & ratione clamet effecta : Quod & si secundū alios grecorum philosophos audire vis/& mechanicis imbutus es disciplinis: de excelsis que tradūtur non te sine dubio latent . ponūt enim sphera equaliter ex omni parte collectam/ & ad omnia similiter respicientē/atq; a centro terre equis spaciis destinatam/ipsaq; sui equalitate ita stabilem vt eam in nullam partem declinare/ vndiq; equalitas collecta permittat : & ita nullo fulcimēto subiecta sustentatur sphaera. quod si vere hanc habeat similitudinē mundi machina: euidentis est op⁹ in ea diuinū. Si vero (vt aliis visum est) sup aquas posita sphaera/vel super ipsas feratur/vel in ipsis voluitur: etiā sic magni in ea artificis opus declaratur . Sed ne de iis que non omnibus palam sunt/ incerta videatur assertio: ad ea veniamus que neminem latent. Quis astrorum cursus tanta ratione composuit/ ortusq; eorum & occasus instituit/certisq; & dimensis temporib; vnicuiq; tenere celi ambitum dedit: quis ad occasum aliis semper tendere/ aliis etiam redire in ortum permisit : quis impoſuit modū cursibus solis: vt horas/& dies/& menses/& temporū vicissitudines diuersis motibus signet: vt nūc hiemem/inde ver/estatem postea/& autumnū: certa cursus sui dimensitate discernat & temperet/eisdemq; vicibus anni orbem inconsueta varietate constringat. quis inquā tanti ordinis moderatricem non ipsam pronunciet sapientiam: Et hec quidem secūdum illa a nobis dicta sint : que de excelsorū disciplinis tradūtur a grecis. Quid autem & de iis que vel in terris/vel in mari vides: Nonne euidenter edocemur dei in his non solum opus esse/sed & prouidentiam. nam q in terra montes excelsi certis quibusq; habentur in locis/ vt ex his velet compressus & coangustatus aer ordinatione dei cogatur & exprimatur in ventos/ex quibus & fructus germin concipiāt/& estiūs ardor temperiem sumat/cū Pliades ignite solis ardoribus incanduerint:

Cap. VII.

C Ed dices: cur & ardor solis/ut tēperies requiratur? Et quomodo fruges humanis vībus necessarie maturascerent: sed & illud aduerte: q ad axem meteorianū vbi plus calor is est/non multa datur nubī constipatio/nec abundans copia imbrīum funditur/ ne morbus humentibus generetur . humide enim nubes/si calore rapido coquantur: aerem corruptum & pestiferū reddūt. Sed & terra calidū imbrēm suscipiens: non nutrimenta segetibus sed perniciem prebet. in quo: qd dubitat opus esse diuine prouidentie: Deniq; egyptus quia ethiopicis e vicino flagrat ardoribus: ne insanabiles corruptelas aeris imbrīi necessitate susciperet/campi eius non pluviām nubībus ministratā/sed terrenū quodāmodo imbrēm nilo inundāre suscipiunt. Quid de fontib; dicemus & fluuiis/qui perenni in mari fluunt meatu: & per diuinam prouidentiam/nec abundans deficit cursus/nec mare tantas aquarū recipiens copias/vllum sentit augmentum. sed in eadem mēsura: & ea que cōferunt & ea quibus conferūtur/elementa perdurant. **C** Sed dicas michi/ salsa aqua naturaliter consumit fluens dulce/ quod ei fuerit infusum. Et in hoc ergo manū

Mechanice
discipline:
que de ma-
chinis.

Nicta

Liber

Festum est prouidentie opus: vt salsum faceret elementū illud/in quod cur sus c
niū aquarū (quas ad vsus/hominibus prestiterat) declinavit/ut ne per tanta seculi
spacia repletus maris alueus/inundationē perniciosa terris & hominib⁹ redderet.
Nec ita quisquā insipiens erit: vt hanc tantā rationem/tantāq⁹ prouidentiā ab irra
tionali natura arbitretur esse dispositā. Quid aut̄ de virgultis/quid de animalib⁹ di
cam: nonne per prouidentiam factum est/ vt cum senecta temporis resoluerentur/
virgulta quidem vel plantis vel seminibus/queq⁹ ipsa dederint/animalia vero per
progeniem reparētur: & mira quadam dispēlatione prouidentie/nascituro pecori
iac preparatur in vberibus : ac statim vt natum fuerit/ nullo docente scit vbi alimo
nie sue horrea requirat. gignuntur autē non solū mares/sed & femine: vt ex vitroq⁹
possit rursus constare posteritas. Sed ne(vt putant homines) viderētur hec nature
quodam ordine & non dispensatione fieri conditoris: pauca quedam ad indicum
& documētum prouidentie sue mutato ordine/ genus seruare iussit in terris. verbi
gratia. vt Vipera per os conciperet/ & per aurem mustella generaret/ vt aues non
nulle(sicut & galline) interdum oua/vel vento/vel puluere concepta parerent. alia
quedam animalia marem vīcibus alternis/in feminam verterent: & sexum per ános
singulos cōmutarent/ vt lepores & hiene/quas beluas vocant . Alia etiam ex terra
orriētur/atq⁹ inde sumerent substantiā: vt talpe. Alia vero ex cinere:vt vipere. Alia
ex putrefactis carnisbus:vt vespe quidem equinis/apes autem bubulis. Alia ex fimo
boum: vt scarabei. Alia ex herbis:vt de ocimo scorpius. Et rursus herbe ex animali
bus: vt ex cornu cerui vel capree/apii & asparagi. Et quid opus est plura enumera
re: in quibus diuina prouidentia murato eo ordine qui a natura datur/ multimodis
differentiis nativitates animalium constare voluit/ex quibus nō irrationalis rerū
cursos/ sed ipsius dispensatio/ ratione doceretur: An non & in hoc plenissimū de
monstratur opus diuine prouidentie: vbi & terra & aqua ad vitam hominū sem
ina iacta reparantur: que cum terre fuerint mandata: voluntate dei humorem/que
suscepérat gleba/velut vberibus suis/ seminibus immulget. aquis enim inest quedā
vis spiritus a deo dati ex initio: cui⁹ opere/habitus futuri corporis in ipso statim se
mine formari incipit/& per culmū spicāq⁹ reflitui. turgefacto etenim ex humore se
minū grano:per angustos quosdam venarū meatus/vis illa spirit⁹ que inesse aquis
data est/vt pote incorporea transcurrentes/ad incrementū semina suscitat/& crescen
tium species format. Ministerio igitur humili elementi/cui vitalis ille spiritus insit⁹
semper & ingenitus est/efficitur: vt non solum reparetur/sed & vt per omnia simi
lis species & forma/iis(que iacta fuerint) seminibus/redeat. que ratio/cui vel breue
sensum habenti: per irrationalis naturā/& non per diuinam sapientiā constare
videbitur: Deniq⁹ etiam hec ad similitudinem humane nativitatis formata sunt: vi
detur enim terra matris locum tenere:cui semen inlectum per aque & spiritus vim
(sicut supra diximus) & formatur & alitur.

Cap.VIII.

Niceta Ed in hoc admiranda est diuina prouidentia: q̄ videre nos quidem & agno
scere fecit/que siunt. quomodo autem & qualiter fiat/in secreto posuit & in
occulto: vt non indignis ad agnitionem subiaceant/sed dignis fidelibusq⁹ cum me
ruerint/patefiant. Ut autē rebus ipsis & exemplis probemus/nichil omnino ex ter
rena substantia seminib⁹ dari/sed torū ex elemento aque & spiritus (qui inest ei) vir
ture constare: pone michi (verbi gratia) aliquo in loco amplissime magnitudinis ter
re/talenta centum/& seminetur in eo diuerte species seminū/ vel olerum/vel etiam

virgultorū/his prebeatū ad irrigandum aqua sufficiens/& per annos plures habē
 atur ista diligentia/congregentur autem semina que collecta fuerint (verbi gratia)
 frumenti vel ordei/aliarūq; specierū per singulos annos seorsum/donec vniuersitatis
 q; seminis aceruu; ad centum talentorū pondus ascendet/tunc etiam arbores absi
 se radicibus/appendantur/& his omnibus ex terra resumptis si appendatur terra/cē
 tum sua nichilominus talenta/salua restituer: vnde ergo dicemus omne illud pon
 dus/omne quātitatē seminū diuersorū atq; arborū surrexisse: nōne euidēter appa
 ret: quia ex aquis: Terra enim quod suū est integrū tener: aqua vero que per singu
 la injecta est/nusq; prorsus est. O potentem diuine cōditionis virtutē: que per vñā
 aque specie/tantorum seminū virgultorūq; & substātias reparat/& substātias for
 mat/& genus fenore multiplicato custodit. Ex qbus omnib; satis abūde patere pu
 to: artificis sensu & nō irrationali nature opere cūcta effici/& vniuersa cōstare. Sed
 veniamus adhuc si videtur/etiam ad nostrā (id est ad hominis substātiā) quia homo
 est nō in paruo mūdus. & cōsideremus quāra sit ratione cōpositus: & ex hoc pre
 cipue sapientiā cōditoris intelliges. qui cū ex diuersis substātiis cōstet(id est morta
 li & immortali) per artificē prouidentiā cōditoris/societate diuersitas nō refugit/
 & quidem longe a se substātiis alienis & diuersis. Alia nāq; de terra assumitur/& a
 conditore formatur: alia vero ex immortalibus substātiis datur/ nec tamen ei per
 huiusmodi coniūctionem honor immortalitatis infringitur. nec(vt quibusdam vī
 detur) ex rationali & concupiscibili & irascibili substātit. sed magis inesse ei tales q;
 dam videntur affectus/quib; ad hec singula moueri possit. quod ex ossibus & car
 nibus constat: initium sumit ex semine viri. quod de medullis calor eliciens matrici
 quasi terre consignat/ cui inherēs ex fonte sanguinis/ paulatim rigatum in carnē &
 ossa producitur/ atq; in specie actoris iacti seminis reformatur. & vide in hoc arti
 ficiis opus: quomodo ossa velut colūnas quasdam/ quibus caro sustentetur ac por
 tetur inseruit: Tum deinde & qualis ex vtraq; parte (id est dextra ac leua) mensura
 seruetur: vt congruat pes pedi/& manus manui/digitū quoq; digitis/ vt singuli ad
 singulos tota equalitate concordent/sed & oculus oculo/& auris aurī. que non so
 lū consona sibi & concordatiā: sed & vībus necessariis apta formantur. manus q;
 dem vt operi commode sint:pedes vt gressibus/oculi vt visibus seruant/supercilio
 rum excubii custoditi. aures ad audiendum ita formate:vt cimbalis similes/suscepti
 verbi repercussum sonitū altius reddant/& vīq; ad sensum cordis emittant. lingua
 ad loquendum/illīsa dentibus/ plectri reddat officiū. ipsi vero dentes: alii vt incidat
 & dividant cibos & interioribus tradant/intiores vero vt in modum mole confi
 ciant & cōminuant / quo oportunius stomacho traditi decoquantur. vnde & mo
 lares: appellati sunt. sed & nares commeandi flatus & reddendi ac recipiendi gratia
 facte sunt: vt innouatione sp̄iritus/calor naturalis qui in corde est/vel accēdi vel re
 frigerari(cū res poposcerit) queat/pulmonis officio. qui pectori inherere datus est:
 vt mollicie sui palpet & foueat cordis vigorem. in quo videtur vita consistere: vita
 (dico) non anima. nam quid dicam de substātia sanguinis/qui velut fluuius ex fon
 te procedens ex uno prius alueo inuenctus/ tum deinde per innumerā venas quasi
 per areas diriuatus: totam humani corporis terram/vitalibus rigat fluentis fecoris
 opere ministratus. quod ad efficaciam digestionis ciborum/atq; in sanguine morā
 dorum in dextro latere facit. in sinistro vero splenis est locus: qui trahere ad se/&
 purgare quodammodo sordes sanguinis possit. intestinorum quoq; ratio quantā

est? que iecirco longis nexibus in circulorū ordinata sunt modum: vt susceptas di-
 gestiones ciborum / paulatim egerāt/ quo neq; ad subitum inanes efficiāt locos/ &
 iis qui superadditi fuerūt/ non impediāt cibis. membrane autem in modū iecir-
 co facta sunt: vt ex ipsis ea que intrinsecus sunt humorem suscipiat/ quo neq; subi-
 to fustus exinaniret interna/ neq; densiore cute prohibente/ arida que extrinsecus ha-
 bentur efficeret/ & totā hominis fabricā sitis necessitate turbaret. Porro vero femi-
 nea necessaria positio/ & matricis sinus ad recipiendū germen & confouendū viui-
 ficandūq; cōmodissimus. quem non ratione & prudētia effecta esse que facta sunt
 suadeat: q; in ea solum parte membrorum/a virili specie femina discrepat/ qua po-
 steritas sata suscipitur & fouetur: Et rursus virilis habitus ea tantūmodo membro-
 rū pte īmutatur: qua ei vis serendi & generandi hominis inest. & in hoc magnum
 quidem testimonium prouidentie datur: ex necessaria diuersitate membrorum. sed
 ibi maius/vbi in habitū similitudine: vsus diuersitas & officii varietas inuenitur. nā
 mamille viris eque sunt ac feminis: sed feminarū sole sunt/ que lactis munere replē-
 tur. vt statim vbi genuerint/ apta sibi paruulus inueniat nutrimenta. q; si tanta ra-
 tione videmus in hominē membra disposita/ vt cum in ceteris omnibus similiſ ha-
 bitus videatur/ in iis tantū modo discrepent/ in quibus vsus diuersitatem requirit/
 & neq; in vitro aliquid superflueſ aut egēſ/ neq; in femina vel quod desit videam⁹/
 vel quod abundet: quis ex his omnibus non euidenter agnoscat/ rationis opus/ &
 sapientiam conditoris. His astipulatur etiam ceterorum animalium rationabilis di-
 versitas/ & suo cuiq; usui/ministerioq; conueniens. Hec testatur & arborum vari-
 etas/herbarumq; diuersitas/ tā specie variata q; succis. Hec asserit & permutatio tē-
 porum in quattuor distīcta vicissitudines: & certis horis/diebus/mensibus annū
 circulus claudens/ & ne vnam quidem horam statute rationis excedēs. hinc deniq;
 etiā mundi ipsius etas: certa & stabili ratione concepto annorum numero censemur.
C Sed dices. Quādo mundus factus est: & quare tam tarde? Hoc possis obtēdere
 etiam si ante factus fuisset. dices enim: cur non & ante hoc? Et ita immensa secula
 transcendens/semp possis regrere: cur non & ante hoc? sed nobis nūc sermo nō de
 eo est: cur non sit ante factus q; factus est/ sed si omnino factus est. Si enim factū cō-
 stat: necessario potentis & summi artificis opus est. quod si constat: quando eum
 facere voluerit/sapiētis artificis arbitrio/iudicioq; relinquēdum est. nisi si videatur
 tibi omnis hec sapientia/ que tam immanem mundi machinam struxit / & singulis
 quibusq; rebus eas formas & species dedit/quarum habitum non decori solum cō-
 ueniēt/ sed & futuris vsibus aptissimū & necessarium poneret: hoc etiam solum
 fugerit/quo tam magnifice conditionis oportunū tempus assumeret. est apud illū
 profecto certa ratio/sunt evidentes cause: cur/& quando/& qualiter fecerit mūndū.
 quas hominibus hec que ante oculos posita sunt/ & de eius prouidentia contestā-
 ter inquirere & intelligere pigrum fuit: aperiri utiq; non oportuit. que enim in o-
 culto habentur/ & intra sapientie sensus/ vel intra regios thesauros cōdita sunt: ne-
 mini patent/nisi iis qui ab illo dīdicerint/ apud quem signata sunt hec & reposita.
 deus ergo est qui fecit omnia: & ipse a nemine factus est. Qui autem naturam pro-
 deo nominant/ & per naturā facta esse cuncta testantur: latet eos appellationis sue
 error. si enim naturam irrationalib; putant: stultissimū est rationalib; facturā/
 ab irrationalib; factore procedere. si vero ratio est(id est logos) per quā facta con-
 stat vniuersa: superfluo nomen immutant/nisi de conditoris ratione profitentur.

Ad hec si quid habes pater/proseguere.

h Ec cum Niceta dixisset: senex ita respondit. Tu quidem fili prudenter & for
titer prosecutus es: intantum ut melius dici posse de prouidentia non putem.
sed quoniam hora iam multa est: crastino ad hec que prosecutus es respondere alia
qua volo. de quib[us] si michi satisficeris/gratia me fatebor debitor[em]. **C** Et his a sene
dictis: surrexit Petrus. Quidam vero ex astantibus Laodicensium primus: rogabat
Petrum & nos/ ut senex indumenta que habebat sordida & scissa mutaret. quem
Petrus & nos amplexi & collaudantes pro honesta & optima voluntate sua: dice
bamus. quia nec nos ita insipientes sumus & impii: vt cui tam preciosa verba con
credimus/non multo magis etiam hec/que ad usus corporeos sunt/necessaria pre
beamus. que eum & libenter suscepturum credimus: tanq[ue] a filiis patrem. sed & res
eum nobis etiam vitam communem fore credimus. hec cum nos diceremus/& ille
primarius ciuitatis summa vi & blandimentis plurimis auellere a nobis cuperet se
nem/nos vero eo vehementius retineremus: omnis populus acclamauit/ vt illud
magis fiat quod ipsi placet seni. & cum silentio factum fuisset: senex iuramento pre
uenit dices/hodie apud nullum manebo/ neq[ue] ab aliquo quicq[ue] suscipiam/ vt ne al
terius delectatio/alterius tristitia fiat. hec enim post modum: si visum fuerit/fieri pos
sunt. **C** Et cum hec senex dixisset: Petrus ait ad primorem ciuitatis. Quoniam nostri
presentia/bonam voluntatem tuam ostendisti: tristem te non oportet abscedere/
sed accipiemus abs te gratiam pro gratia. domum tuam nobis ostende/& prepara eam:
vt crastino disputatio que futura est/ibi habeatur. & si qui volunt adesse: ad audi
endum permittantur. que cum audisset primus ciuitatis: valde gauisus est/sed & po
pulus omnis libenter audiuit. citoq[ue] discessissent turbe: domum suam ostendit. disce
dere autem & senex cepit. ego tamen vni ex pedissequis meis imperauit clam obser
uare vestigium senis: & discere ubi maneret. nos autem cum redisemus ad hospitiu
m: enarrauimus omnia fratribus/que nobis cum sene habitasunr. & ita ex mo
re cibo sumpto: quieuiimus.

Cap. VIII.

Senex

Laodicensis
quidam
PETRVS &
teliqui.

PETRVS

Cap. X.

d Ie autem postera/Petrus mature surgens excitauit nos: & perreximus pariter
ad locum secretum/in quo & pridie orationis causa/ingressi fueramus. atq[ue]
Inde post orationem/ dum veniremus ad constitutam domum: in itinere monebat
nos dicens. Audite me conservi dilectissimi. bonum est ut unusquisque vestrum: se
cundum quod potest/prosul ad fidem religionis nostre. & ideo non vos pigeat: se
cundum sapientiam que vobis per dei prouidentiam collata est differentes/instru
ere ignaros & docere. ita tamen ut iis que a me audistis & tradita sunt vobis: vestri
tantum sermonis eloquentiam societis/ nec aliquid proprium & quod vobis non
est traditum proloquamini/etiam si vobis verisimile videatur. sed ea (vt dixi) que
ipse a vero propheta suscepta vobis tradidi: prosequimini/etiam si minus plene as
sertiones esse videbuntur. hinc enim sepe contingit declinare quosdam a veritate:
dum speciem sibi verioris & validioris veritatis/ propriis cogitationib[us] reperisse se
credunt. **C** His a Petro dictis libenter annuitus: dicentes ei/nichil nos asturos/nisi
quod ipsi videtur. **C** Tū ille. vt ergo inquit sine periculo exerceamini/me corā di
sputate singuli: ita ut unū alii succedat/ac luas unusquisque explicet questiones. nū
ergo quoniam externo die Niceta sufficiēter disseruit: hodie sermonē faciat Agla/&
post Aquilā Clemens/inde ego: si tamē etiā me res poposcerit aliqd addere. Inter-

PETRVS

Clemens &
socii
PETRVS

ea dū huiusmodi sermones audimus: domū ventū est. in qua suscipiens nos patres familias: introduxit ad locū quendam in similitudinē theatri collectū/& pulchre ex edificatiū. in quo turbas plurimas ex tempore noctis operientes nos/repperimus: inter quos & senex qui nobiscū pridie disputauerat.

Cap.XI.

PETRVS

i Taq̄ mediū habētes Petrum: ingredimur etiā nos/circūspicientes sicubi cerneremus senē. quē prior Petrus videns/in medio turbe latitante: euo cauit ad se dicēs. clariorē multis animā possidens: cur in occulto lates/& verectūdīa cōtergeris: accede huc magis: & que tibi vidētur exequere. Vbi hec dixit Petrus: statim turbe/locū dare ceperūt seni. Cūq̄ accessisset: ita cepit. Eorū que die hesterna p̄secutus est iuuensis: etiā si verba nō memini/sensum tamē & ordinē teneo. & ideo necessariū puto/propter eos qui hesterno non affuerūt: anacephaleos in facere eos rū que dicta sunt/& breuiter cūcta repetere. vt etiā si aliquid me effugerit: ab eo q̄ prosecutus est presente/cōmonear. hic ergo fuit hesterna die disputationis sensus: q̄ omnia que videntur/quoniam certa mensura & arte/formaq̄ ac specie constāt: sine dubio a sapienti virtute facta esse credenda sunt. quod si mens & ratio est/que hec condidit: consequens esse/vt rationis ipsius prouidētia/mūdus regatur/etiā si nobis ea que geruntur in mundo/minus recte geri videātur. consequitur autem vt si creator omnīū de⁹ est: etiā iust⁹ est. si iust⁹ est: necessario iudicat. si iudicat: necesse est vt homines de suis actibus iudicētur. & si de actibus suis vniuersi q̄ iudicatur erit ergo inter peccatores & iustos/iustū quādoq̄ discriminē. hec fuit vt opinor totius verbi continentia. Si ergo ostendi potest q̄ mens ac ratio cūcta considerit:cōsequens est ea que sequūtur/ratione & prouidentia geri. si vero natura imprudens & ceca gerit vniuersa: perimitur sine dubio iudicii ratio/nec discussio peccatorū ac benefactorū remuneratio sperabitur vbi iudex nō est. quia ergo omnia in hoc p̄dent/& huic capitī adherēt: nō indignemini si forte paulo latius discuti hec & perscrutari voluero. in hoc enim michi ad omnia que proponuntur/velut prima ianua clauditur: & ideo hanc michi ante omnia aperiri volo. Nunc ergo audite que dico: & respondeat michi si quis vestrum volet. non enim erubescam discere si audiero quod verū est: & recte dicēti acquiescere. Igitur hesterno a te habitus sermo/qui asserebat q̄ arte & mensura & ratione cuncta constarent: non valde michi sua adet mentem rationemq̄ esse/que fecerit mundum. multa enim habeo/que ostendam/competenti mensura ac forma & specie constare: nec tamen per mentem condita & rationem. Tum preterea video multa incōdite & inconsequēter geri in hoc mūdo:& sine Genesis cursu/nichil fieri posse. quod post omnia/etiā ex me ipso manifestissime approbabō. Hec cum senex diceret: Aquila respondit. Quoniam ipse proposuisti/vt ad ea que dices/ haberet copiā respōdēdi qui velit: cōcedit michi frater meus Niceta/hodie facere sermonem. Et senex. prosequere ait fili: vt vis. Et Aquila ait. promisiſtī quod ostēderes multa esse in mūdo/que formā ac spe citem equali ratione collectā gerant: que tamen constent non effici per conditorem deum. Nunc ergo: quod promisiſtī ostēde. Et senex. Ecce arcū videmus in celo/ circulum tenere omni mensura collectum /& habere speciem veri / quem fortassis ne mens condere nec describere ratio potuiffset: nec tamen hic ab aliqua mente fit. Ecce in breui totum posui. Responde ad hec. Tum Aquila. Non continuo inquit. si quid ex typō & forma exprimit: id intelligitur ratione & mente non fieri. quoniam typus ipse qui exprimit figurās & formas: nō sine mēte factus est. Verbi

Senex

Anacephaleo
sis : breuis re-
capitulatio &
resumptio ali-
quorum

Aquila

Senex
Aquila
Senex.

Aquila
Typum & for-
mā: pro eo qđ
modulos &
formulas vo-
cant/accipit

causa. Cera si affigatur sculpto anulo: imaginē quidē & figurā sumit ex anulo/qui sine dubio sensu caret. sed anulus qui exprimit effigiem: manu artificis sculptus est/ & mens fuit ac ratio que typū anulo dedit. Ita ergo & arcus exprimitur in aere. sol enim nubibus rarescentibus radios suos imprímens / & humorī nubilo velut cere molli affigens orbis sui typum: arcus speciem reddit. & efficit hoc ipsa (vt dixi) res percussio splendoris solis in nubibus: atq; ex illis fulgorē circuli eius reddēs. Fit autem hoc nō semper: sed cum oportunitatem sui/humecte nubes rarescendo prestiterint. Vnde & rursus cū densantur nubes & coeunt: arcus forma resoluīt & exolescit. Deniq; nūq; sine sole & nubibus arcus apparet: sicut nec sine typo & cera/vel alia huiusmodi materia exprimitur imago. Non ergo mirū est: si conditor deus ex initio fecit typos: ex quibus nūc forme exprimātur ac species. Simile autem hoc/ & illi/q; ab initio deus elementa insensibilia creavit: quibus ad reliqua omnia formāda & explicanda vteretur. Sed et qui statuas formāt: typū prius lutū vel cere fingūt/ & ex ipso redditur statue effigies. Tū deinde & vmbra redditur ex statua: que vmbra per omnia formā ac similitudinē statue gerit. quid ergo/ dicemus insensibiliē statuā formare vmbra/ tā diligēti q; ipsa statua est/ ratione collectā: an illi sine dubio ascribetur vmbre collectio/ qui & statuā finxit? Si ergo tibi videtur hoc ita se habere/ et sufficit quod de hoc dictū est: ad alia inquitenda veniamus. aut si aliquid adhuc deesse putas: repetamus.

Cap.XII.

e T senex ait. Nolo vt repetas de hoc. Sūt enim & alia multa: que similiter fieri video. Nam & fructus arborum simili modo pulchre formati/ & in rotundum mire collecti nascuntur/ & foliorum species ingenti decore formatur/atq; exquisita arte viridis membrana cōtexitur. Tum preterea pulices/ mures/lacertas/ & his similia: nunquid & hec dicemus a deo fieri? Vnde ex his vtilioribus coniectura capitur meliorum: q; nequaq; mentis arte formentur. ¶ Bene inquit Aquila. Quia de foliorū textura/ & de paruis animalibus colligis/ q; ex his fides etiam melioribus deroganda sit. Sed non te ista decipient/ vt putes quasi duabus solis manib; operantem deum/non posse vniuersa cōplere que fiunt. Sed memento quomodo hesterno tibi frater meus Niceta respōdit: & mysterium ante tempus aperuit/ vere quasi cum patre loquens/ & cur/ & quomodo fiant hec que inutilia videtur/exposuit. ¶ Et senex. Cur ista inutilia/voluntate illius summe mentis fiant: velim a te audiē. ¶ Et Aquila. Si inquit liquido apud te constat/ quod mētis & rationis opus est: tum demū tibi etiā cur facta sint dicere nō pīgeat/ & quod iuste facta sunt edocere. ¶ Ad hec senex respōdit. Nō possum fīlī: ea que videtur ex arteformata/dicere p arte mētis fieri/propter cetera q; iniuste & inordinate fieri videmus in mūdo. ¶ Si te (inquit Aquila) ea que inordinate fīt/dicere q; per prouidentiam dei facta sunt non sīnunt: cur non ea que ordinate fīnt/dicere te q; a deo facta sint cogunt/ et quia irrationabilis natura opus rationabile proferre nō possit: Certum est enim nec omnino negamus: quia in hoc mūdo quedam ordinate/quedā inordinate fīt. ea ergo que rationabiliter fīt: crede q; per prouidentiā fīt. que vero irrationabiliter & inordinate: q; naturaliter eveniāt/ & fortuitu accident. Miror aut̄ nō aduersere te homines. q; vbi sensus est: possunt res & ordinate/ & inordinate fieri. vbi autē null⁹ est sensus: neutrū oīno effici. nā ratio ordinē facit. ordinis autē cursus/si cōtrariū qd acciderit qd ordinē turbet: necessario inordinatū aliqd pfert. ¶ Et senex. Hoc ipsum/michi a te ostēdi volo. ¶ Nō (ingt) morabor Agla. Duo visibilita

Senex.

Aquila

Senex

Aquila

Senex

Aquila

Aquila

Senex

Aquila

Signa monstrantur in celo: vnū solis/aliud lune. hec sequuntur & alie quinque stelle: diuersos & proprios singule explicates cursus. Hec ergo deus posuit in celo: quibus aeris temperies pro ratione reportū dispensetur / & ordo vicissitudinū permutatio: nūque/seruetur. Horū autē ipsorū ministerio / & si quādo pro peccatis hominū pla: ga & correptio terris inicitur: pturbatur aer. lues animatibus/corruptio frugib: pestilēs per omnia mortalibus annus inducit. Et ita fit: vt vno eodēque ministerio: & seruetur ordo & corrūpatur. Et enim palā est etiā incredulis & imperitis: quia cur: sus solis/ vtilis & necessarius mūdo per prouidentiā datus/semper ordinatus habe: atur. Lune vero ad comparationem cursus solis: in augmentis & detrementis suis/ apud imperitos/inordinati cursus videntur et icōpositi. nā sol: certis distinctionibus & ordinatis mouetur . ex ipso enim sunt hore/ex ipso dies cū ascēderit: ex ipso etiā nox cum occiderit. ex ipso menses & anni numerantur. Ex ipso vicissitudines tem: porum fiūt. dum ad superiora conscendit: ver temperat. vbi autem ad summū celi venerit: estiuos accedit calores. & decidens: autumni temperiem reddit. vbi vero ad inferiorē rediterit circuitū: ex glatiali cōpage celi/rigorē nobis hiberni frigoris de: relinquit. Sed de his alias latius differemus. Nūc interim consistit minister bonus ad vicissitudines reportū moderādas: tamē vbi secundū voluntatē dei correptio mor: talibus datur/incandescit atrius/& vrit mūdum vehemētioribus flammis. similiter autē & lune cursus. atque hec que imperitis videtur inordinata pmutatio: incremētis frugū & pecudū omniūque animatū/commoda est. augmētis enim eius detrimen: tisque: mira quadā prouidentie arte/omne quod gignitur/alitur & crescit. de quibus latius prosequi possumus/& aperire de singulis rationem: nisi nos proposito que: stionis ordo reuocaret . his tamē ipsis eisdēque ministeriis gignunt/aluuntur/augetur vniuersa. cum aliqua fuerit iusta ex causa ordinis istituti mutata réperies: corruptio oritur/& intemperantia. vt in homines (sicut supra diximus) castigatio/dei volun: tate procedat.

Cap.XIII.

Aquila

I Ed fortasse dices. Quid quia in ista cōmuni castigatione similia impīi patiātur & pius? V erū est: nos etiā fatemur. sed piis castigatio ad profectū cedit: vt in presenti vita afflīcti/purgatores veniāt ad futurā/ in qua eis requies preterua preparata est/simul autē vt & impīi/aliquātulū ex ipsorū castigatiōe proficiāt:aut iusta in eos feratur iudicii futuri sentētia.cū in eisdē castigationibus:iusti quiadē gratias egerint deo/ in iusti autē blasphemauerint . Igitur cū in duas ptes/retū diuīdatur opinio: quia alia per ordinē/alia cōtra ordinē gerūtur. causas require ab iis: qui eas pro doctrinā pro: pheticā didicerunt. qbus enim innotescere potuit sermo propheticus: scītūt quādo & ob quā causam/erugo/grādo/pestilētia/& horū similia/pro singulaſqualis gene: rationes exorta sint/& ex qbus peccatis hec ad vindictā dictata sint. vnde humano generi causa trifitie/vnde gemitus ac dolor acciderit: vnde etiā tremoris lāgor adue: nerit/& quod hec ab initio fuerit vidiēta parricidii. Nā ab origine mūdi/nichil ho: rū fuit: sed ex ipietatibus hominū ista mala initiū sūpserūt.& inde sēp crescētibus iniq: titibus:& malorū numerus crevit. Sed idcirco diuina prouidentia iudiciū erga oēs tra: tuit: quiaprosens seculū nō erat tale/ī quo vnuisque possit pro meritis dispēlari. Nō ergo ex iis(quiapro peccatis hominū mūdo acciderit)malis: illa cōtēplāda sūt quia ab iūto cū nulle male cause existeret/bñ & ordiate istituta sūt. denique ad idicū eorū quia ab iūto fuerit inueniūt nōnulle gétes/alienē ab homī malis.nā Seres quia caste viunt:exptes habēt horū oīz. quia neces post preceptū adīrī vltra apud eos feminā fas ē:neque cū purgatura.

Seres pos: puli.

earnibus sibi immundis: nemo vescitur. sacrificia: nemo nouit. secundū iusticiā: sibi
 ipsis iudices fiunt. Idcirco igitur neq; castigantur istis plagiis (quas supradiximus)
 & plurimū temporis in vita durantes absq; egritudine/vitam finiunt. Nos autem
 miseri velut cum serpentibus pessimis habitates (cum hominibus dico iniquis) peris-
 mus necessario cum ipsis/ afflictionū plagiis in hoc mundo/ sed spem gerimus ex cō-
 solatione futurorum bonorum. ¶ Si propter iniquitates (inquit senex) aliorū/cru-
 ciantur etiam iusti: oportuit deum tāq prouisorem iubere hominibus/ ut non face-
 rent ea ex quibus necesse est cum iniustis affligi etiā iustos: aut facerent emendatio-
 nem aliquā/ aut purificationem mundo adhiberent. ¶ Iussit (inquit Aquila) deus
 hec: & dedit precepta per prophetas quomodo homines viuere debet. Sed & hec
 contēpserunt: imo vero & eos qui forte obseruare cupiebāt/ diuersis iniuriis afflixer-
 sunt. donec etiā ipsos a proposita obseruatione deticeret: & ad incredulitatis nichil
 dominus cōuerterent turbā/ sibi q; similes efficerent. Propterea deniq; ab initio cum
 fuisset omnis terra maculata peccatis: deus diluuiū induxit mundo. quod vos sub
 Ogyge factum dicitis. & tūc vnū quedam iustū cū filiis suis in arca referuauit. & cū
 eo omniū seminū/ omniūq; animatiū genus. Et tamē etiā qui ex ipsis nati sunt: tem-
 pore intercedente rursus similia prioribus agūt. Oblivioni enim que acciderat data
 sunt: ita vt posteri hoc ipsum quidē crederent/ q; diluuiū factū est. Vnde & statuit
 deus in presenti seculo: ultra nō fieri diluuiū. alioqui secundū rationē peccatorum:
 necesse erat/ etiā per singulas generationes hoc fieri ifidelitatis gratia. sed magis in-
 dulxit per singulas gentes angelos quosdā agere principatū: qui malis gaudet. qui-
 bus tamen ea conditione porestas aduersus vniūquēq; mortaliū data est: si prius se
 ipse quis peccādo eis fecisset obnoxiiū. donec auerteret ille: qui bonis gaudet/ & cō-
 pleretur per ipsum numerus iustorū/ & per oēm mūdū crescēre multitudine priorū/
 aliqua ex parte reprimeretur impietas/ & innotesceret omnib⁹/ q; omne quod bo-
 nū est/a deo fit. Ex arbitrii autē libertate/ vnuſquisq; hominū dū incredulus est de
 futuris: per malos actus iucidit in mala. Et hec sunt que vidētur in mūndo cōtra or-
 dinem geri: quibus causam vt essent/ infidelitas dedit. Mirāda igitur per omnia est/
 diuine prouidētie dispensatio: que iis qui ab initio fuerunt/ bonā quidēm viā vite
 incidentibus/bonis incorruptibilis perfrui dedit. vbi vero peccauerūt: malī ori-
 gīnē (peccato pariente) sumpserunt. Et vnicuiq; bono quasi quodā cōiugii federe:
 ex parte peccati sociarū est malū. quoniāquidē humano semine terra polluta est/ de-
 monib⁹ succēsa: aerē quoq; ipsum incesto sacrificiorū fumo temerařit. & ita demū
 corrupta prius elemēta: hominib⁹ corruptele viciū/ velut radices ramis ac fructib⁹
 tradiderūt. Vide ergo in hoc (vt dixi) q; iuste/viciatis reb⁹ prouidētie diuina succur-
 rit. vt quoniā bonis dei/mala q; ex peccato originē sumpserāt/sociata sunt: duabus
 his prib⁹ duos prīncipes poneret. & ei q; bonis gaudet: honorū ordinē/ (q ad fidē
 prouidētie sue/credētes adduceret) statuit. ei vero q; malis gaudet: ea q; cōtra ordinē
 & iutiliter gerūt. ex qb⁹ sine dubio etiā prouidētie fides i dubiū veniat. & habita ē p
 hoc a iusto deo iusta diuisio. hinc ergo est q; cū ordinat⁹ astrorū cursus/fidē faciat
 manu artificis conditū mūdum: rursus cōturbatio aeris/aura pestilēs/fulminū vagi-
 ignes: prouidentie opus refellāt. habent enim (vt dixim⁹) singula queq; bona/cō-
 traria & cōiuncta sibi mala. vt fecūdis imbrībus/grando inimica est. vt rori placido/
 rubiginis est sociata corruptio. & vētis lenib⁹/procellarū turbines iunctū sunt. fru-
 tuosis arborib⁹/infructuose. herbis vtilib⁹/noxie. & animalib⁹ mītib⁹ fera & pīna

Senex,

Aquila

Ex quib⁹/ in
 ordinatis & q;
 cōtra ordinē
 geruntur

ciosa connexa sunt. Hec autem omnia posita sunt a deo: pro eo quod hominibus voluntas arbitrii a honorū proposito discessit/ & declinavit ad mala. Igitur in omnibus mundi rebus habetur ista diuisio. & sicut sunt pii: ita & ipsi. & ut sunt prophete: ita & falsi prophete. Sed & apud gentiles sunt philosophi: sunt & falsi philosophi. Iudeorū quoq[ue] circūcisionē: arabice gētes/alieq[ue] plurime/ad ministeriū sue in pietatis imitate sunt. Sic & diuino cultu: est cōtrari⁹ demonū cultus. & baptism⁹: baptism⁹. & legi: leges. & apostolis: pseudo apostoli. & doctoribus: falsi doctores. Et inde est: vnde apud philosophos/alii afferāt prouidētiā/alii negēt/ alii vnu deum/ alii plures defendant. Vsq[ue] ad hoc res deniq[ue] accessit: vt cū verbo defugētur demones/ per quod esse providentia declaratur/inuenierit ars magica ad infidelitatē cōfirmandā/quomodo etiā hoc ex cōtrariis imitetur. Sic & serpentū venena mitigare carminib⁹ inu[n]tū est. & verbo ac potestati dei cōtrarias iducere sanitates. Angelis quoq[ue] dei/contraria repperit ars magica ministeria/ animarū suscitations cōtra hec/ & figmēta demonū ponēs. Et ne multa enumerando/ sermonē longius trahā: nichil omnino est quod fidem prouidētie faciat/ quod nō habeat ecōtrario aliud ad infidelitatē paratum. & ideo qui ignorant istā diuisiōne rerū: pro iis que a semetipsis discordant in mundo: nō putant esse prouidentiā. Sed tu pater/ quasi vir sapiens ex ista diuisione/ elige partem: que ordinem seruat/ & fidem prouidētie facit/ & non solam sequare illam partem que contra ordinem currit: & prouidētie abrogat fideri.

Cap. XIII.

Ars magica/
nefariaq[ue] ac
impia

Senex.

Aquila

Senex.
Aquila
Senex.
AquilaSenex.
Aquila

a D hec senex respōdit. Da mihi viā fili: qua possim ex duob⁹ istis ordinib⁹/ (quorū alter/afferit alter refutat prouidētiā) vnu aliqd in sensib⁹ meis cōfirmare. ¶ Recū (inquit Aquila) habēti iudiciū: facile discrimē est. Nā & hoc ipsum quod aīs/ordo & inordinatio: ab artifice fieri potest. a natura vero īsensibili: nūq[ue] potest. nā verbī gratia/ponam⁹ de excelsa rupe abruptū saxū in preceps ferri/ idq[ue] illisum solo/in multa fragmenta cōmīniū: nūquid euenire vlo modo potest/ vt in illa multitudine fragmētorū/ inueniatur saltē vnu fragmentū/ in quo pfecta aliqua species p omnia habeatur ac forma? ¶ Et senex respōdit. Non potest. ¶ Quod si assit (inq[ue] Aquila) signorū artifex: excisū de móte saxū manu artificis & lensu ratiōnabili formare ī quā volet speciē potest. ¶ Et senex. Verū (inq[ue]) istud est. ¶ Ergo (ait Agla) vbi sensus non est rationalis: nulla species ex īegro formari potest. vbi vero sensus est artifex: ibi & forma/ & informitas esse potest. Verbi gratia. si excisdat de móte saxū artifex: cui formā velit īponere: necesse est vt id primo informe cedat & barbarū/ tū deinde paulatim excudēs/ & ad librā sue artis exsculpēs/ exprimat formam/ quam mente conceperit. Ita ergo ex informitate vel deformitate: artificis manu/ peruenitur ad formam/ & virtūq[ue] ab artifice procedit. Simili igitur modo & ea que in mundo geruntur: per artificem prouidētiā sunt/ etiā siue ordinata/ siue īordinata videātur. Et ideo quia tibi due iste innotuerunt vie/eorumq[ue] accepisti diuisiones: fuge īfidelitatis viam/ ne forte perducat te ad illum principem qui malis hominū gaudet. ¶ Ad hec senex respondit. Cur autem & princeps ille qui malis gaudet/ factus est: & vnde factus est/ an non est factus? ¶ Aquila ait. Alterius temporis est iste tractatus. verum ne expers abeas etiam huius responsionis: pauca tibi de hoc quoq[ue] insinuabo. Preciosus omniū deus ante cōstitutionem mundi/ sciens quia futuri homines/ alii quidem ad bona/ alii vero ad cōtraria declinabū: eos qui bona eligerit/ suo principatiū siueq[ue] cure sociauit/ atq[ue] hereditatem

sibi eos propriam nominauit. eos vero qui ad mala declinarent: angelis regendos
 permisit iis/quia non per substantiam/ sed per propositum cu deo permanere noluerunt
 inuidie & superbie vicio corrupti. Dignos ergo: dignorum principes fecit. ita tamen
 eos tradidit: vt no habeant potestatem in eos faciendi quod velint/nisi si statutum sibi
 ab initio terminum transeant. Hic autem est statutus terminus: vt nisi quis prius fecerit
 demonum voluntatem/demones in eo non habeant potestatem. ¶ Et senex ait. Magnis
 fice prosecutus es fili. Superest nunc: vt dicas unde est substantia mali. si enim a deo
 facta est: fructus malus radicem culpabilem docet. videtur enim & ipsa male nature. si
 vero coeterna fuit hec substantia deo: quomodo potest quod equaliter ingenitum &
 coeternum est/alteri esse subiectum? ¶ Nō semper fuit: inquit Aquila. Sed neque si ex deo
 facta est: continuo necesse est etiam conditoris eius taliter videri/quale est illud quod ab
 eo factum est. nam substantias quidem: deus fecit omnium. Sed si rationabilis mens que a deo
 facta est/nequaquam conditoris sui legibus acquiescir/& modum statute sibi temperantie ex-
 cedit: quid hoc ad conditoris spectat? vel quod: si aliqua est ratio hac superior/& igno-
 ramus: neque enim de singulis ad perfectum scire possumus:& de iis precipue/pro quibus
 no sumus iudicandi cur ignoremus. Ea vero pro quibus iudicandi sumus: facilissima sunt
 ad intelligendum/& pene uno sermone absoluta. omnis enim propemodum actum no
 strorum in eo colligitur obseruata: vt quod ipsis pati nolumus/ne aliis hoc inferamus.
 Sicut enim ipse occidi non vis: caueas oportet/ne alium occidas. & sicut tu non vis
 violari matrimonium: nec tu alterius macules thorum. Furtum pati non vis: nec ipse facias.
 Et intra hanc regulam: humanorum gestorum singula queque concurrunt. ¶ Tum senex. Ne
 egre (ingrati) accipias fili: quod dicturus sum. Sermones tui quoque validi sunt: non pos-
 sunt tamquam flectere me/ut credam fieri aliquid posse extra Genesim. Scio enim: omnia
 michi necessitate Genesim accidisse. & ideo suaderi michi non potest: quia bene vel
 male agere/in nostra potestate sit. & si actus nostros in potestate non habemus: non
 potest credi futurum esse iudicium/per quod vel malis/pene/vel bonis primaria retribua-
 tur. Denique quoniam te imbutum video in huiusmodi disciplinis: pauca tibi ex ipsa ar-
 te proferam. ¶ Si (inquit Aquila) ex illa disciplina astruere aliquod cupis/frater meus
 Clemens tibi diligenter respondebit: quod plenius sententiam mathesis attigit. ego enim aliis
 viis asserere possum: quod actus nostri in nostra sunt positivi potestate. illa autem que non
 didici: presumere non debeo. ¶ Cum hec Aquila dixisset: ego Clemens. Crastino inquam
 dices pater ut voles/& audiemus libenter. nam & te puto grata habitur: quod cum iis tibi
 erit sermo/qui expertes non sunt huius quam tu protuleris discipline.

Caput.XV.

c um ergo placuissest inter me & senem/ut sequenti die disputatio nobis de ratione
 Genesim habere/ utrum oia ex ea fieret/an esset aliquod in nobis/ quod non Genesim
 sed animi iudicium gereret: Petrus surrexit/& sermonem facere hoc modo cepit. Mirum
 michi admodum est: quod res quae facile inueniri possent/hoc est exquisitis cogitationibus ac ver-
 bis difficiles faciunt. & si maxime quae videntur sibi sapientes/ quae volentes dei voluntate con-
 spicere/quasi hoc utitur deo/imo & si quid minus. nam hoc consilium vel sensum ne-
 mo scire potest: nisi ipse prodat quod ipse cogitauerit. sed neque quae discere potest:
 nisi multo tempore a magistro fuerit ibut quanto magis inuisibilis/& incoprehensibilis
 est dei/neque sensum/neque opus scire quae potest: nisi ipse mitrat prophetam/ quae enarrat
 consilium suum/& via conditionis exponat/in quaeratum hominibus discere fas est. Unde ridicu-
 lum puto/cum naturalibus viis de virtute dei homines iudicant: & purum hoc quod ei esse

PETRVS

Nota

possibile/illud vero impossibile/aut hoc maius/illud min^o ignari omniū . qui cum
 sint homines iniusti: iudicant deū iustum/artificem imperiti/ incorruptibile corru-
 pti/factura factore. Et nolo putetis quia hec dicens iudicādi de rebus perīmo facul-
 tatem . sed consilium do/ ne per deuia quis incedens/ sine fine incurrat errores. Et
 ideo non solum sapientibus/sed & omnibus hominibus qui desideriū gerūt agno-
 scendi quod sibi expedit : suadeo vt requirant verū prophetam . quia ipse solus est
 qui nouit omnia: & scit quid & quomodo/vnusquisq; qrat. Inest enim intra vniū
 cuiusq; nostrum mentē. sed in illis quidē qui desideriū dei agnitionis & iusticie eius
 nullū gerunt/ociatur: in iis vero qui quod anime sue expedit querūt/operantur/&
 scientie lumen accendit. Propter quod primo omniū hūc requirite . quē si non in-
 ueneritis: ab alio vos agnituros aliquid nō speretis. Inuenitur autem cito ab iis qui
 eum veritatis amore perquirunt: & quorū anima preoccupata non tenetur in ma-
 ligno. adest enim iis qui eū in innocentia sp̄ritus sui desiderant: qui per penitentiā
 sustinent/& suspiria de profundo cordis/veritatis amore producunt. Fugit autem
 maliuolas mētes. quia vt propheta/cogitationes agnoscit vnius cuiusq;. & ideo ne-
 mo putetur eum per prudentiam suā inuenire se posse: nisi (vt supra diximus) mē-
 tem suam omni nequitia vacuā fecerit/atq; agnitionis eius desideriū purū & fidele
 conceperit. Vbi enim talem se quis preparauerit: ipse vt propheta videns prepara-
 tam mentem/sponte se adhibet agnoscendū. Si quis igitur vult omnia discere/non
 per singula discutiens(neq; enim poterit cum sit mortalis : dei inuestigare cōsilium/
 & ipsam immensitatem perscrutari)sed si discere(ut diximus)omnia desiderat/verū
 prophetam requirat. Quem cum inuenerit. non questionibus aut disputationib^o /
 necq; argumentis cum eo agat: sed si quid responderit/ si quid pronunciauerit/hoc
 certū esse/nō potest dubitari.& ideo queratur verus propheta ante omnia: & eius
 verba teneantur in quibus illud tantūmodo discutiendum vnicuiq; est : vt satisfa-
 cit sibi/si vere prophetica eius verba sunt/id est si indubitatam fidē cōtinent futu-
 rorum/ tempora diffinita consignant / si verū ordinem seruant/si non que prima
 sunt. nouissima/ & que in nouissimis gesta sunt prima narrarunt/si nichil versutū/
 nichil magica arte ad decipiendum compositum cōtinent/aut si non que aliis reue-
 lata sunt/ad se transtulerunt admixtis mendaciis. Et cum his omnibus recto iudicio
 discussis/verba constiterit esse prophetica: demū credi eis de omnibus que dixerint
 & responderint debetur. Et enim consideremus diligentius opus diuīne prouiden-
 tie. nam quia philosophi introduxerūt verba subtilia quedam & difficilia/ita vt ne
 ipsa quidem vocabula sermonū/ nota esse omnibus possent & intelligibilia : deus
 eos qui sibi artifex verborū videbantur/ per omnia imperitos esse ad agnitionem
 veritatis ostendit . simplex enim & manifesta ac breuis/ est rerū scientia: que per ve-
 rum prophetā traditur . quam isti per deuias incedentes / & scrupelas verborū dif-
 ficultates: tota ignorauerunt via. Igītū verecundis & simplicibus mentibus/cū vi-
 derint fieri que predicta sunt: satis/abundeq; sufficit . vt de certissima presentia/ce-
 tissimā scientiā capiant: & de cetero requiescant/evidenti agnitione veritatis assu-
 pta. Cetera omnia existimatione tractantur: in quibus firmū esse nichil potest. quis
 enim sermo est/qui non recipiat contradictionē: & que argumentatio est/que non
 possit alia argumentatione subuerti: & inde est: q; ad nullum finem scientie & agni-
 tionis/per huiusmodi disputationem peruenire homines possunt/priusq; finē vite
 inueniant q; questionū . Et ideo cum in his omnia habeantur incerta: ad verū pro-

PETRVS
 pedetim de
 diuinitate
 & imēitate
 CHRISTI

phetam veniendum est. quem deus pater volens ab omnibus diligere: ea que homines induixerunt/in quibus nichil potest apprehendi/voluit penitus extinguere. ut quo magis iste quereretur/& quam illi magis occluserant: his omnibus viam veritatis aperiret. Propter hunc enim deus etiam mundum fecit: & ab ipso mundus repletur. unde & querentibus eum adest ubique: etiam si in ultimis finibus terre queratur. si vero non pure quis eum/nec sancte/neque fideliter querat/ intra ipsum quidem est/ quia ubique est/ & intra sensus omnium invenitur: sed (ut supra diximus) infidelibus dormit/ & absens habetur iis/quibus ipse esse non creditur. Cumque hoc & alia huiusmodi/Petrus de vero propheta prosecutus esset/turbas dimisit. Senem vero cum rogasset plurimi permanere nobiscum: obtinere non potuit. sed & ipse discessit: alia die sicut placuerat redditurus. Et post hec/nos vna cum Petro ingressi hospitium: cibis & quiete/ solito utimur.

Hee ad Christi
diuinitatem atque
tinent,

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI
OCTAVI LIBRI
FINIS.

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI
LIBER NONVS.

Caput. I.

Equenti die Petrus una nobiscum: mature ad locum in quo pridie habita fuerat disputatio/preparauit. acque ibi cum plurimas iam ad audiendum conuenisse turbas / & senem cum eis videret: ad eum ait. Hesterne die o senex/cum Clemente placuerat ut hodie sermo fieret. & aut tu ostenderes nichil extra Genesim fieri posse: aut Clemens doceret Genesim non esse/sed in nobis & in nostra potestate haberique gessimus. Ad hec senex respondit. Et quid placuerit memini: & tua verba teneo/que post pactiones locutus es/ quibus docuisti impossibile esse hominini/scire aliquid/nisi a vero propheta diccerit. Et Petrus. Nescis(inquit)quomodo dixerim: sed nunc te ego commonebo. de voluntate dixi & consilio dei: quod habuit/priusque mundus esset/ & quo consilio mundum fecerit/tempora statuerit/legem dederit/ustis ad remunerationem futurum seculum promiserit/in iustis penas ex iudicii sententia statuerit. hoc ego dixi consilium/ & hanc voluntatem dei: ab hominibus inueniri non posse. quia nemo homo potest sentium dei coniecurus & existimatione colligere: nisi propheta ab eo missus enunciet. non ergo de quibuscunque disciplinis aut studiis dixi/que inuenitis sine propheta aut sciri non possint. quippe qui sciam & artificia & disciplinas sciri/ & exerceri ab hominibus: quas non a vero propheta/sed a magistris hominibus dicserunt. quoniam ergo te professus es gnarum esse positionis siderum / & stellarum cursus/ex quibus conniceres Clementem/que Genesi omnia subiacent/aut ab ipso disceres/que per prouidentiam regnunt vniuersa/que est aliquid etiam in nobis: iam hoc expedire conuenit. Ad hec senex respondit. Iam quidem necessarium

PETRVS

Senex

PETRVS
Hic verum prophetam id est Christum consilium propositumque deinceps nuncupat: que loanes verbū gerat in principio & quod erat deus apostolus pellat.

In nobis: in nostra potestate. Senex

non erat huiusmodi mouere me questiones: si possibile esset nobis/ à vero prope
ta discere & audire diffinita sententia/ quia sit aliquid in nobis / & in arbitrio positum
libertate. valde enim me sermo tuus mouit hesternus : in quo de virtute prophetica
disputasti. vnde & ego assentior/ & confirmo sententiam tuam: quia nichil pos-
test ab homine certum indubitatumque cognosci . cui & exiguum vite tempus est
& breve: ac tenue spiramen/ quo retineri videtur in vita . veruntamen quoniam
priusque de prophetica virtute audiem/ aliquid pollicitus video Clementi/ vt ostend-
erem quia omnia subiecta sunt Genesi/ aut ab ipso dicerem quia est aliquid in no-
bis: prestat michi ipse in hoc gratiam/ vt primus incipiat/ & que obitci possunt pro-
ponat/ & absoluat. ego enim ex quo paucis a te audiui de virtute prophetie/ magnitudinem
prescientie considerans continuo/ fateor: nec omnino recipiendum quicunque
censeo/quod coniecturis & existimatione colligitur.

Cap. II.

Clemens ubi
apti⁹ de Chri-
sti domini di-
uinitate.

e T cum hec senex dixisset: ego Clemens dicere cepi. Deus per filium suum crea-
uit mundum tanquam duplice domum/ inferiorem firmamenti huius (quod celum
appellatur) distinctam: & in superiori quidem angelicas habitare virtutes/ in isto au-
tem visibili mundo nasci hominum multitudinem dedit. ex quibus eligeret amicos filio suo: cum quibus letaretur/ & qui ei/tanquam sponsu dilecta sponsa pararentur. verum
vscque ad nuptiarum tempus/ quod est presentia seculi venturi: statuit virtutem quan-
dam que ex iis qui in hoc mundo nascuntur eligat/ & custodiat meliores/ ac servet
filio suo sequestratos in loco quodam mundo qui extra peccatum est: in quo iam sunt
aliquantum/ qui ibi velut sponsa (vt dixi) decora/ ad sponsi presentiam preparantur.
Nam mundi huius & presentis temporis princeps/adultero similis est: qui mentes
hominum corrumperit ac violat. & desiderio veri sponsi seducens: illicitat ad aliena
desideria. ¶ Sed dicit aliquis: quid ergo necesse erat istum principem fieri/ qui a ve-
ro principe mentes hominum declinaret? Quoniā deus qui (vt dixi) filio suo amicos
voluit preparare: nō eos tales esse voluit/ qui necessitate nature aliud quid esse nō
possent/ sed qui arbitrio suo & voluntate/ boni esse desiderarent. quia nec laudabi-
le est/ quod non est desiderabile: nec bonum iudicatur/ quod non proposito expe-
titur. nichil enim laudis est id esse: a quo te mutari necessitas nature non sinat. pro-
videntia enim dei/ hominum multitudinem nasci in hoc mundo voluit: vt ex plurib⁹
eligerentur illi/ qui iustam diligenter vitam . & quia presentem mundum preuidit/
non aliter posse nisi diversitate & inequalitate constare: secundum presentium re-
rum diuersitates/vnicuique menti libertatem motum dedit. & hunc principem po-
suit: quo ea contraria que videtur agi tantum electione meliorum/ virtutis esse ope-
ra constaret. sed vt planius fiat quod dicimus: per singula exponemus. nunquid
omnes (verbi gratia) oportebat esse reges/ aut principes/ aut dominos/ aut pedago-
gos/ aut legisperitos/ aut geometras/ aut aurifices/ aut piscatores/ aut fabros/ aut
grammaticos/ aut diuites/ aut agricultores/ aut olitores/ aut pauperes: hec (certum est)
quia omnes esse non poterat: omnia tamen hec officia & multo plura/presens vi-
ta hominum requirit/ & sine his transligi non potest. est ergo necessaria in hoc mun-
do diuina equalitas. non enim potest esse rex: nisi habeat quos regat/ & quib⁹ im-
peret. neque potest esse dominus: nisi habeat cui dominetur. & cetera similiter. scies
ergo conditor/a nullo sponte veniri ad agonē dū refugitur labor (hoc est ad exer-
cendas artes istas: quas supra diximus/ per quas vel iusticia vniuersitatisque/ vel mis-

ricordia manifestari potest) corpus homini fecit/quod famen/& sitim/& frigus recipere. ut reficiendi corporis causa compulsi homines: ad omnes quas supra diximus artes/victus necessitate descenderet. cibi enim & potus atq; indumenti gratia: singulas quascq; artes expetere docemur. & hinc iam vniuersitatisq; mentis propositum declaratur: vtrū necessitatē famis & frigoris/ per furta & homicidia atq; per iuria resartiat/perq; alia huīusmodi scelera . an iusticiam/misericordiam/cōtinentiāq; custodiens/artis studio & manuū labore/īminentis necessitatis expleat ministerū. si enīm cum iusticia & pietate ac misericordia/necessitatē corporis transfigat: velut propositi agonis vīctor/ amicus filii dei & electus abscedit. si vero per fraudes/ per iniquitates & scelera/concupiscentiis deseruāt corporalibus: prīncipi huius mundi atq; omniū demonū/amicus efficitur. a quib; etiā hoc edocetur: vt stellarum cursibus/ malorum suorum ascribat errores/ quos nō nisi proposito ac voluntate des legit. etenim artes/cogēte (vt diximus) cibi ac potus voluptate/discūtur & exercentur. que voluptas cum accesserit/vnicuiq; veritatis agnitiō/infirmior efficitur q; succedente parcimonīa. quantus enim sumptus est aqua & pane vtentibus/& hunc a deo sperantibus: est ergo (vt diximus) necessaria quedam in dispensatione mundi inequalitas: dum omnes quidem homines non omnia possunt scire vel implere artificia/vīsu tamen & ministerio omniū/ pene omnes indigent. & ob hoc necesse est alium operari/alium operanti prebere mercedem. aliū seruire/aliū dominari/aliū regi/aliū regere. sed hanc inequalitatem que mortalium vitam necessario subsecuta est: diuina prouidentia in occasionem iusticie/misericordie/humanitatisq; cōuertit. vt dum hec inter homines aguntur: sit vnicuiq; causa agendi iuste cum eo/cui merces operis exsoluenda est. & faciendi misericordiam cum eo: qui debilitate fortassis/aut penuria intercedente/debitum soluere non potest. sed & humane agendi cum iis/qui conditioni videntur obnoxii. mansuetudinem quoq; conseruandi: erga subiectos . & omnia prorsus gerendi: secundū legem dei . dedit enim legem: iuvans per hoc humanas mentes. vt facilius erga vnumquodq; qualiter agi deberet/ adauerterent: simulq; agnoscerent qua via effugeret malum/& qua ad futura tendent bona . & vt in aqua regenerati: ignem vetuste nativitatis extinguerent. prima enim nostra nativitas/per ignem cōcupiscentie descendit. & ideo dispensatione diuina: secūda hec per aquam introducit/que restingat ignis naturam. & celesti spiritu anima illuminata: metum prime nativitatis abiiciat. si tamen ita de reliquo vivat:vt nullas omnino mundi huīus voluptates requirat/sed sit tanq; peregrinus & aduena/atq; alterius ciuitatis ciuis,

Nota de astrologia genethliaca.

Caput.III.

F Ed fortasse dicas. Quia in iis quidem in quib; naturalis necessitas exigit artium operumq; ministerium/potest vnuquisq; habere in potestate seruare iusticiam/& modum vel desideriis vel actibus quem velit imponere: quid de egreditudinibus dicemus & infirmitatibus que accidūt hominibus/& q; demonibus nō nulli vrgentur/& febribus & frigoribus/ nonnulli etiā furore aguntur & mente excidūt/& omnia illa que innumeris casibus premūt mortalium genus: Ad hec dicemus. Si consideret quis totius ministerii rationem: hec illis que supra exposuim⁹/ iustiora esse pronūciabit. deus enim naturam hominib⁹ dedit: per quam & doceri possint de bono/& obſistere malo.id est vt & artes possint discere/& obſistere vo-

luptatibus: ac preferre in omnibus legem dei. ob hoc virtutes quasdam contrarias oberrare mundum hunc/ & obliuictari nobiscum permisit: propter causas que iam superius dictæ sunt. vt ex earum certamine: oriatur iustis palma victorie/ & meritū premiorum. Ex istis ergo accidit interdum/ vt si qui incontinenter egerint/ & non tam oblistere q̄ cedere/ atq; in semetipsis dare eis voluerint locum: noxia earum aspiratione/ generetur intemperata & viciosa progenies. dum enim totum libidini indulgetur/ & obseruatio nulla conueniēdi est: illorum sine dubio demonū/ quibus hec perurgentibus fiunt vicia: & fragilitates suscipit importuna generatio. & ideo pro huiusmodi viciis natorum: obnoxii erunt parentes/ qui legem seruare concubitus noluerunt. licet sint & alie cause secretiores: quibus his malis obnoxii efficiuntur anime/ quas uic proferre tempus non est. tamen oportet vnumquenq; agno scere legem dei: vt ex ea/ generandi obseruantiam sumat/ & immūdicie causas declinet/ vt possit mundum esse quod dignitur. nec enim fas est/ vt in plantandis quidem virgultis/ vel in seminandis frugibus oportunit̄ tempus queratur/ & terra purgetur/ atq; omnia que conuenit parentur/ ne forte semen iactum ledatur & perireat: & in solo homine qui est super omnia hec/ serendi obseruatio nulla habeatur/ nulla cautela. ¶ Sed quid/ q̄ nō nulli (inquieris) cum prima etate absq; vicio fuerint corporali/ processu temporis incurrit hec mala: ita vt aliquāti etiam violente precipitent in mortem. Etiam de his vicina & pene eadem ratio est. ille enim quas diximus contrarias humano generi potestates: ad vniuersitatemq; cor/ per multas & diversas concupiscentias inuitātur quodam modo / & ingrediendi accipiunt locum. est autem in illis vis & potestas/ que hortetur & iciterat tātum: nō que cogat & perficiat. si ergo quis acquiescat eis/ vt etiam agat ea que male desiderat: consensus sui & actus/ mercedem perditionis & pessime mortis inueniet. si vero futurū iudicium cogitās/ metu ipso fuerit repressus/ & reuocauerit se ne actu impleat quod mala cogitatione concepit: effugiet nō solum presentem perniciem/ sed & futura supplicia. omnis enim causa peccati/ similis videtur esse stupe pice oblite: que ubi calore ignis coceperit/ statim inflammatur. ibi vero ignis incendium: opera esse demonum intel liguntur. si ergo quis inueniatur peccatis & concupiscentiis tāq; pice oblitus: ignis ei facillime dominatur. si vero non peccati pice/ sed aqua purificationis & regenerationis infusa sit stupa: ignis in ea demonū/ non valebit accendi.

Caput. IIII.

S Ed dicet aliquis: & quid faciemus iam nos/ quos contigit peccatis sicut pice esse oblitos? Respondebo: nichil aliud/ nisi vt festinetis ablui. quo expurgatur a vobis ignis materia: per invocationem sancti nominis. & de reliquo futuri iudicij metu/ concupiscentias refrenetis/ atq; aduersarijas potestates (cū forte ad sensus vestros accesserint) tota obſtinatione pellatis. ¶ Sed dices. In amorem si quis inciderit: quomodo se poterit continere/ etiam si ante oculos floscos/ ipsum ignis fluvium/ quem pyriphlegetonta nominant/ videat? Hec excusatio est eorum: qui cōuerti ad penitentiam nolunt. Deniq; nūc volo pyriphlegetonta adducas in mediū hominū/ tibi propone penas/ & vide quantum valeat metus: potest ne quisq; cum pro amoris crimine ad supplicium ducitur/ & ad stipitem colligatur vrendus/ in illo tempore/ eius quam amauit/ vel desiderium capere/ vel speciem ante oculos posere: nequaq; inquieris. vides ergo quia presens metus resecat iniqua desideria. q̄ si

credentes deo / & futurum iudicium/penasq; ignis eterni confitentes/ non se cons
tent a peccato: certum est quod non plena fide credunt. si enim certa sit fides: cer
tus fit & timor. si vero minus est aliquid in fide: relaxatur & metus. & tunc locum
introeundi inueniunt contrarie potestates: quarum persuasionibus cum acquieue
rint/necesse est ut & potestati earum obnoxii fiant/ & ipsis persuadentibus agatur
ad precipitia peccati . Igitur astrologi ignorantibus modi mysteria : putant stel
larum cursibus ista contingere. vnde & iis qui accedunt ad eos ut de futuris aliquid
consulant/respondentes: falluntur in plurimis. nec mirū . nō enim sunt prophete
sed vsu multi temporis autores eorum perfugium quoddā/ in iis quibus decipian
tur inueniunt. & climaterias quasdam introducunt: ut de rebus incertis scientiā fin
gant . climaterias enim dicunt : quasi periculi tempus/ in quo interdum perimitur
quis/interdum non perimitur. ignorantes q; non stellarum cursus hec: sed demo
num gerit operatio. qui ad astrologie errorem confirmandū/subseruiētes: calculis
matheseos decipiunt homines/ad peccandum . vt cum vel deo permittente/vel le
gisbus exigentibus/peccati dederit penas: verum dixisse videatur astrologus. & ta
men falluntur etiam in hoc . si enim cito conuersi fuerint ad penitentiam/ & future
pene recordationem acceperint ac metum: conuersi ad deum/per gratiam baptis
mi resoluetur pena mortis.

Cap. V.

Sed dicet aliquis: multi & homicidum/& adulterium/& alia scelera commis
serunt/ & nichil malī passi sunt. Hoc quidem raro accidit hominibus : tamē
nescientibus consilium dei/frequenter accidere videtur . deus autem qui nouit vni
uersa: scit quomodo/ & quare peccat qui peccat / & que vñiquēq; causa ducat ad
peccatum. hoc tamen generaliter agnoscendum est : q; si qui non ita mente & actis
bus malī sunt/nec proposito incitati ad peccandum deuoluuntur/ his velociter eo
magis in presenti vita redditur pena. vbiq; enim & semper: deus prout competere
iudicat vnicuiq; pro actibus suis reddet. eorum vero qui proposito exercent malis
ciam/ita vt interdum in eos seuiant a quibus bona consecuti sunt/ & nullam recor
dationem capiant ad penitentiam: differt penas in futurū . non enim merentur illi
sicut illi de quibus supradiximus : in presenti vita scelerum suorum finire vidictam.
sed permittitur eis presens tempus implere vt volunt: quia emendatio eorum non
est iam talis/que temporalibus indigeat castigationib⁹/sed que eterni ignis in inferno
exigat penas. quorum anime ibi penitentiā querūt: vbi inuenire nō possunt. Q;
si in hac vita positi/illas quas ibi patiētur penas/āte oculos posuissent: refrenassent
vtiq; desideria/& nullo pacto decidissent in peccatum. multū enim potest sensus in
anima/ad refecādas omnes eius cupiditates : maxime cum celestī scieritam ceperit/
per quam lumine veritatis accepto/ab omni obscuritate malorum actuum declinas
bit. sicut enim sol/omnes stellas splendore sui fulgoris obtundit & contegit: ita &
mens/per scierie lucem omnes cōcupiscērias anime inefficaces reddit & ociosas/fus
turi iudicii memoriam super eas tāq; radios suos emitte& ita vt ne aparere quidem
vltra in anima queāt. Q; autem timor dei multum valeat ad reprimēdas concupis
cērias: cape humani timoris exemplum. quotusquisq; est qui nō inter homines cō
cupiscat aliena: & tamē metu pene que legibus statuta est/ refrenatur & cōtinētius
agit. regi: propter metū/gētes inbiacēt & armatus paret exercit⁹. serui cum sint vas
iliōres dominis suis: propter metum tamen imperia perferūt dominorū suorum,

Astrologi

Climaterie
astrologorūQui ad astro
logie errorē t
qui demones

bestie ipse fere: metu mitescunt: tauri validissimi: iugo colla submittit. & immantes elephantis: magistris obtemperant per timorem. Sed cur humanis vtamur ex epis: cum etiam diuina non desint. nōne terra ipsa: sub precepti metu permanet: quod etiam motu sui & tremore testatur. mare: statutum terminū serbat. & angeli: pacē custodiunt. stelle: ordinem tenent. & fluuii: meatus. demones quoq; certum est: more in fugā verti. & ne per singula sermonem lōgius producamus: intuere quo modo vnūquodq; timor dei continens/cūcta in harmonia propria/ & ordinis sui compage custodiat. quāto magis ergo certi esse debetis: quia & demonū concupiscentie que in cordibus vestrīs oritur/ammonitione timoris dei/extingui possunt & penitus aboliri: cum etiam ipsi incensores concupiscentie: metu sibi dominante diffugiant. hec ita se habere sciens: si quid tibi respondendum videtur/incipit.

Cap. VI.

Senex.

t Vm senex. Sapienter inquit filius meus Clemens aptauit prosecutionē suā: ita vt nichil nobis ad hec dicēdum reliquerit. verum omnis eius sermo/ quē de natura hominū differuit: hanc habet continētiā. quia cum eo quod inest eis libertas arbitrii: est extrinsecus & aliqua causa mali/ ex qua per diuersas concupiscentias incitentur quidem homines/non tamē cogantur ad peccatum. pro eo (inquit) p multo his validior est timor qui obstat/& impetus desideriorū refrenet. vt cū naturales motus accesserint: effugatis iis qui eos incitat & inflāmant demonibus/ peccatum nō possit admitti. Sed me hec nō adducit ad fidē. cōscius enī michi sum quorūdā: ex quibus bene noui/ qā cōpaginatione stellarū/homines aut homicide/ aut adulteriū fūt/ceteraq; perpetrāt mala. similiter autē & honeste ac pudice feminine: vt bene agāt inde cogūtur. deniq; cū Mars centrū tenens/in domo sua ex tetragono respexerit Saturnū cū Mercurio ad centrū/Luna vero veniēt super eum plena: in Genesi diurna efficit homicidas/ & gladio casuros/sanguinarios/ebriosos/libidosos/demoniosos/secretorum persecutatores/maleficos/sacrilegos/& si que sunt his similia/precipue cum bonarū stellarum nulla respexerit. sed & ipse rursus Mars ad Venerem schema tetragonū habēs/ex parte ad cētrū nō respiciēt aliquo bono rū: adulteros efficit/forores/& filias/& matres in cōiugū adducit. Venus cū Luna in finib; & dominib; Sarurni/cū Saturno si fuerit attestāte Marte: efficit mulieres qdē viragines/ad agriculturā/ad structurā/ & ad omne opus virile promptas/mis̄seri qbulcūq; voluerint & nō argui a viris pro adulterio/nulla vt mollitie/nō vnguētis/nō vestibus/nō calciamētis muliebris/ sed viro rū sorte agētes. viros autē esse vt feminas/nec qdē virile gerere: cacodemon Venus cū Marte si sit in arietē. efficit ecōtrario mulieres/si sit in capricorno aut aquario.

Cap. VII.

t Vmq; multa de his senex prosecutus esset/ & vnūquodq; schema mathesis stellarūq; positiones enumerasset/volens per hec ostēdere/quia timor non sufficiat refrenare cōcupiscentias: ego rursus respōdi: vere pater/doctissime & eruditissime prosecut⁹ es:& ipsa me ratio inuitat/aliquid ad ea que abs te disserta sunt respōdere. Quoniam quidē scītia michi mathesis nota est/& libēter cū eruditō viro habeo sermonē. ad ea que dixisti: vt euīdēter agnoscas Genesim ex stellis omnino non esse/& q̄ possibile sit obſisti aduersum impugnationē demonū/& ab iis q̄ cōfugiant ad deū naturales cohiberi cōcupiscentias posse/sed & per hominū timore sicut sā nūc docebim⁹. leges sunt in vnaquaq; regione vel regno ab hominib; po-

Stultitiae
nethiacorūQuartus aspe
ctus martis &
saturniTritius a pe-
ctus martis &
veneris.Venus & luna
cū saturnoCacodemo-
nē: malum ge-
niū/& ifortu-
niū vocabat
error gēliū.
Clemens.

site/sine scriptura sine etiam vsu durates: quas nemo facile transgreditur. densq; pri
mi Seres qui in initio orbis terre habitant: legem habent neq; homicidium/neq; adulterium/neq; nosse furtum/neq; furtum committere/neq; idola venerari. & in illa tota regione que est maxima: neq; templum inuenitur / neq; simulacrum / neq; meretrix/neq; adultera/neq; fur ad iudicium deducitur/sed neq; occisus ibi homo fertur aliquando. & tamen nullus libertas arbitrii compulsa est secundum nos ab stella Martis ignita/vt ferro vterentur ad hominis necem/ nec Venus cum Marte posita alienum matrimonium compulit viciari. cum vtq; apud eos per singulos dies Mars medium celi circulum teneat. Sed est apud seres/legum metus vehementior q; Genesis constellatio. sunt similiter & apud Bactras in regionibus indorum immense multitudines bragmanorum:qui & ipsi ex traditione maiorum/moribus legibusq; concordibus/ neq; homicidium/neq; adulterium committunt/ neq; simulacra colunt/neq; animantia edere in vsu habent/nunq; inebriantur/nuq; maliciose aliquid gerunt/sed deum semper timent. & quidem cum ceteri indorum & homicidia & adulteria committant/& simulacra colant/ & inebriantur atq; alia huiusmodi flagitia exerceant. sed et in ipsius indie partibus nichilominus occiduis regio quedam est vbi hospites cu inciderint/capti immolantur & comeduntur: & neq; bone stelle vetuerunt eos ab huiusmodi flagitiis & ab execrandis cibis/ neq; maligne stelle compulerunt Bragmanes/ vt aliquid agerent malum. & rursus mos est apud Persas matres accipere in coniugium/ & sorores & filias/ & sub illo omni axe incerta Perse inueniunt matrimonia . ac ne forte liceat iis qui mathesin sequuntur/ut illo perfugio/ quo dicunt certas quasdam esse plagas celi/quibus propria quedam habere conceditur. ex ea Persarum gente aliquanti ad peregrina profecti sunt/ qui Magusei appellantur/ex quibus vsq; in hodiernum sunt alii in Media/ alii in Parthia/sed & in Egypto nonnulli/plures autem in galathia & phrygia : qui omnes inceste huius traditionis formam indeclinabilem seruant / ac posteris custodiendā trāmittunt/etiam cum plagam celi mutauerint . nec tamen eos Venus cum Luna in finibus & dominibus Saturni/cum Saturno attestate etiam Marte/compulit habere inter ceteros Genesim. Apud Gelos quoq; mos est: vt mulieres agricolētur/edificant/& omne opū virile perficiant/sed & miseri quibus volunt licet/ nec incusantur a viris/aut adultere appellantur. passim enim concubitus miscent/& precipue cum hospitibus: vnguenta nesciunt/non induuntur veste fucata/ non calceis . econtra viri gelonū ornantur/peetruntur/indumentis mollibus induuntur/ auro compositi/ vnguentisq; delibuti : & hec non pro dissolutione vitium (sunt enim bellicissimi & venatores acerrimi) nec tamen vniuersae gelonum mulieres in capricorno/ aut aquario casodemone in venere in nascentes habuere/ neq; viri earum in ariete cum marte venerem positam/per quod schema effeminatos ac dissolutos nasci afferit viros calidaica disciplina. Porro vero in Susis/mulieres vnguentis/ & quidem optimis vtūtis ornamentis/compte lapidibus preciosis/ministeriis quoq; ancillarum fulte procedunt/multo meliore ambitione q; viri: nec tamen pudicitiam colunt/sed indifferens eis cum quibuscum voluerint vsus est/& seruis & hospitibus. talis licentia a viro permitta est. & non solum non culpatur pro hoc: sed & dominantur in viro nec tamen omnī geneses mulierum susidarum: in medietate celi cum Ioue & marte venerem in Iouis dominibus habet. In vltioribus vero orientis partibus: si puer

Seres populi.
Sine vsu: sine
vtilitate

Bragmanes.

Alii indi.
Ea que hic de
serentur popu
lis/ Indis/ Per
sis/ Magusis/
& reliquis di
cuntur: ex hi
storis addu
cebant clemēs.
que etiam Ses
ni: & pleriq;
auditorū no
te esse pote
rant Pers e:
hec proph
nahabuerunt
ex institutiō
magorum.
Magusei.
Gelones,

Suside muli
eres

Vltra orienta
les

muliebri se substernat iniurie cū agniti fuerit/a fratribus aut parentibus vel quibus
 liber proximis interficitur/nec sepultura donatur. Et rursus apud Gallos lex prisa
 constituit/nupti tradit publice pueros: nec tamē obprobriū ex hoc aliquid duci. &
 nūquid possibile est: vt omnes qui tā turpiter succumbūt apud Gallos/luciferū cū
 mercurio in domibus saturni & finibus martis habuerint? In britānie partibus:plu
 res viri/vnam habent vxorem. In Parthia multe mulieres vnum habent virum. &
 vtraq̄ orbis pars/morib⁹ suis atq̄ institutis obsequitur. Amazones omnes nō ha
 bēt viros: sed sicut animalia/semel in āno circa vernale equinoctiū proprios egresso
 terminos/finitime gentis viris miscentur/solēnitatem quandam per hoc obseruan
 tes. ex quibus cum conceperint: redeunt. & si marem pepererint abiiciunt: feminas
 nutrīunt. Cūq; vnū temporis sit omniū partus: absurdum est vt in maribus qui
 dem putetur mars cum saturno in tempore equis esse portionibus/in feminarum
 vero Genesi nūq;. sed neq; mercurium cum venere habuisse in domibus propriis
 positum: vt vel pictores ibi/vel sculptores/vel trapezitas efficiat. aut in domibus
 veneris: vt vnguentarios/vel vocales/vel poetas producat. Apud Sarracenos &
 superiores Libes/ & Mauros/ & circa ora maris oceani habitantes/ sed & in extre
 mis germanie partibus/& apud sarmatas/vel scythes/ atq; omnes que sub axe sep
 tentrionis facient pontici littoris gentes/& in Chrysea insula: nūq; inuenitur trape
 zita/nec sculptor/aut pictor/aut architectus/aut geometres/ aut tragedus/aut poe
 ta. ergo defecit apud eos mercurii venerisq; constellatio. Ex omni orbe terrarum
 Medi tantum modo/summa obseruantia/ adhuc spirates homines canibus deuo
 randos obiciunt: & non ob hoc martem cum luna per diurnam Genesim in can
 cro positos habent. Indi mortuos suos incendunt: cum quibus & vxores defunctorum/
 sponte se offerentes incenduntur. sed non ideo omnes que viue incenduntur
 Indorum mulieres: in nocturna Genesi sub terra habent solem cum marte in parti
 bus martis. Germanorum plurimi/laqueo vitam finiunt: nec iccirco omnes lunam
 cum hora/a saturno & marte circuncindas habent. sed in omni gēte & in omni die:
 per omnem diuersitatem Genesim/nascuntur homines. Ex quibus omnibus appa
 ret: quia metus legum in vnaquaq; regione dominatur. & arbitrii libertas/ que est
 hominibus insita per spiritum: obtemperat legibus/nec cogere potest Genesim/aut
 Seres homicidium committere/aut Bragmanas vesci carnib⁹/aut Persas incesta vi
 tare/vel Indos non exuri/aut Medos non a canibus deuorari/ Parthos non habe
 re plures vxores/aut mulieres Mesopotamie non seruare pudiciciam/Grecos non
 exerceri palestris/Gallorum pueros non pati muliebria/ vel gentes barbaras greco
 rum studiis institui. sed vt dixim⁹: vnaqueq; gens suis legibus vtitur pro libertatis
 arbitrio/& decreta Genesim/legum severitate depellit.

Caput. VIII.

C Ed dicit aliquis eorum qui in disciplina matheſeos attētius eruditī sunt: Ge
 nesim in septem partes dirimi/que illi climata appellat. dominari vero vni
 cuiq; climati vnam ex septem stellis: & istas (quas exposuimus) diuersas leges non
 ab hominibus positas/ sed ab ipsis principibus secundum vniuersitatisq; voluntatem.
 & hoc q; stelle vsum est: legem ab hominibus obseruatam. Ad hec ergo responſa

Galli
 Benedicta sit
 clemētissima
 Christi visita
 tio: que tā ne
 fandas leges
 abstulit vitam
 cōmutauit in
 melius.
 Brytanni
 Parthi.
 Amazones.

Sarraceni
 Libici
 Mauri.
 Germani
 & armate
 Scythe.
 Larctoi popu
 li
 Medi
 Indi
 Germani

Clemens

debitus: quod primo quidem non est in septem partes/orbis terre divisus. Tum deinde tametsi ita esset: in vna parte/in vna regione inuenimus multas differentias legum. & ideo neq; septem sunt secundum numerum stellarum/neq; duodecim secundum numerum signorum/neq; sex & triginta secundum numerum decanorum: sed sunt ionumere. meminisse autem earum debemus/que supra enumerate sunt: q; in vna iudea regione sunt & qui hominū carnibus vescuntur/& sunt qui etiam a pecudibus vel avibus omnibusq; animantibus abstinent. & q; Magusei non solū in perinde matres ac filias accipiunt in matrimonio: sed & in omni gente vbi cuncte habitauerint/maiorum suorum incesta instituta custodiunt. Tum preterea & innumeras gentes memorauimus: que penitus studia nesciunt litterarum. sed & aliquati sapientes viri: ipsas leges in nonnullis commutauerunt locis. alie vero etiam sponte pro sui vel impossibilitate/vel honestate derelictae sunt. certe(quod in promptu est noscere) quanti imperatores gentium quas vicerunt/leges & instituta mutarunt: & suis eas legibus subiecerunt: quod euidenter a Romanis factum docetur: qui omnem pene orbem/omnesq; nationes/ propriis primo & variis legibus institutisq; viuentes/in romanum ius & civili scita verterunt. Supereft ergo ut & stelle gentium/que a romanis vici sunt: climata sua partesq; perdisserint. Addam adhuc re: que possit etiā valde incredulis satisfacere.Iudei omnes qui sub lege Mosis viuunt: filios suos octaua die absq; vlla dilatione circuncidunt/ & infantes teneri sanguine fundunt. A seculo autem nullus ex gentibus: hoc die octaua perpessus est. & contra: Iudeorum nullus omisit. quomodo ergo in hoc ratio Genesim stabit: cum per totas orbis terre partes/ omnes iudei admixti gentibus viuant & octaua ferrum parerant die/vnius in membris loco. & nemo gentilium. sed ipsi soli hoc faciunt/non stella cogente nec profusione sanguinis perurgente/sed lege religionis adducti. & in quocunq; orbis loco fuerint: hoc est eis insigne vernaculum. Sed & q; vnum non omnibus inest vbi cuncte fuerint: nunquid & hoc per Genesim venit: & q; nūq; apud eos infans natus: exponitur. & q; septimo quoq; die omnes vbi cuncte fuerint oculum gerunt/nec iter incedunt/nec igne vtuntur? Quid est ergo q; nullum iudeorum in illa die Genesim cogit aut iter agere/aut edificare/aut vendere aliquid/ aut emere? Quinimo & maiorem rerum fidem presentium dabo. Ecce enim ex adventu iusti & veri prophete: vix dum anni septem sunt/in quibus ex omnibus gentibus conuenientes homines in iudeam/ & signis ac virtutibus que videbant/sed & doctrine maiestate permoti/vbi receperunt fidem eius/abeuntes in regiones suas/ illicitos quosq; gentilium ritus & incesta spreuere coniugia / deniq; apud Parthos (sicut nobis Tomas qui apud illos euangelium predicit/scrivit) nō multi iam erga plurima matrimonia diffunduntur / nec multi apud Medos canibus obsecrūt mortuos suos/neq; Perse matrum coniugiis aut filiarum incestis matrimonii delectantur/nec mulieres Suse licita ducunt/adulteria . nec potuit ad criminā Genesim compellere: quos religionis doctrina prohibebat. ecce ex hoc ipso coniice/& de iis in quibus sumus locis conjecturam cape: quomodo fama tātum proferente ad aures hominū/q; propheta in iudea apparuit/ qui signis & virtutibus doceret homines vnu colere deū: omnes paratis intentisq; animis expectabant/ etiā ante aduentū domini mei Petri/ut illis aliquis/ea que docuisset ille qui apparuit nūciaret. Sed ne

Iudei;

q; vnu nomēt:
q; appelliētur
Iudei,Parthi/
Tomas,

multa videantur enumerare: dicam quo debeat cuncta concludi. Cum deus iustus sit/ & ipse fecerit hominū naturam: quomodo poterat fieri/ vt ipse poneret. Genesis contrariam nobis/ que nos cogeret ad peccatum/ & rursus vltisceretur ipse peccantes: vnde certum est q̄ nō aliam ob causam deus situe in presenti/ situe in futuro seculo peccatorem punit: nisi quia scit eum potuisse vincere/ sed neglexisse victoriā. infert enim & in presenti seculo vindictam in homines: sicut in eos fecit qui diluvio perierunt. qui vtiq; omnes vna die imo vna hora extinti sunt: cum certum sit non eos secundum Genesis ordinem vna hora natos. Absurdissimū autem est dicere/ quia ex natura nobis accidit pati malum: si non prius peccata precesserint. & ideo si salutis curam gerimus: ante omnia scientie debemus operam dare. certi q̄ si mēs nostra in ignorātia perseveret: nō solum Genesis mala/ sed & alia extrinsecus que etiā demonibus visa fuerint/ preferemus/ nisi metus legum & futuri iudicii obsistat omnibus desideriis/ & impetum peccandi refrenet. Nam & humanus timor multa bona/ multa etiam mala agit: que Genesis nescit/ sicut supra ostendimus. Tripli ci igitur modo mens nostra erroribus subiacet: ex iis que per malam consuetudinē veniūt/ vel ex iis (que corpus naturaliter suggerit) desideriis/ vel ex iis que contrarie potestates purgēt. Sed his singulis oblistere & repugnare habet in natura sua mēs: cum ei effulserit veritatis agnitiō. per quam sciētia/ & futuri iudicij datur timor/ qui sit idoneus anime gubernator/ & qui eam possit a concupiscentiarum precipitiis reuocare. quia ergo sint hec in nostra potestate: sufficienter dictum est. Nunc & tu se nes si quid habes quod ad hec respondeas: incipe. ¶ Senex ad hec. Plenissime ait ostendisti: sed ego (sicut dixi ex initio) omni huic incōparabili assertioni tue/ a propria conscientia prohibeōt accōmodare consensum. Noui enim & meam Genesis/ & coniugis mee: & scio ea que vnicuiq; nostrū dicitabat Genesis/ accidisse. vt ab iis que rebus & operibus comperta sunt michi: nunc verbis transferri non possum. deniq; quoniam te apprime imbutum video in huiuscemodi disciplinis: audi coniugis mee therma/ & inuenies schema cuius exitus accidit. habuit enim Martem cum Venere super centrum: Lunam vero in domo Martis in occasu/ & finibus Saturni. quod schema adulteros facit/ & seruos proprios amare in peregrinatione & in aquis defungi. quod & ita factum est. incidit namq; in amorem serui: & periculum simul atq; obprobrium metuēs/ fugit cum ipso & peregre profecta/ vt amoris suo satisfecit/ perit in mari.

Senex

Caput. VIII.

Clemens.
Senex

e T ego respondi. vnde scis quia peregre seruo sociata est? ¶ Et senex. Certo tissime (inquit) scio/ nō reuera/ quia nupserit seruo/ quippe qui ne hoc quidem q̄ eum amaret agnoueram. sed postq; profecta est: frater michi enarrauit dices q̄ prius quidem ipsum adamasset/ sed ille quia erat honestus vt pote frater/ noluit thorum fratris/ incesti macula polluere. sed & illa & me verens/ & obprobriū non ferens infelix (neq; enim imputandum ei est: quod eā Genesis facere cōpulit) finxit somniū/ & ait ad me. Astitit michi quidā per visum: qui iussit me cū duobus geminis meis sine mora ex vrbe profici. hec ego cū audissem/ pro salute eius filiorūq; sollicitus: cōfestim ipsam & liberos exire feci/ vñū qui erat minor michi retinui. hoc enim eum qui responsa in somnis dederat: permisisse dicebat. ¶ Tum ego Cle mens intelligēs/ quod ipse fortassis esset pater meus lachrimis oppletus sum: fratres

Clemens

quoq; meos volentes proslire & aperire rem/ prohibuit Petrus dicens. Quiescite PETRVS
 quoadusq; michi placuerit. Respondens ergo Petrus ait ad senem. Quod nomen Senex
 erat iuniori filio. At ille. Clemens ait. Et Petrus. Si tibi (inquit) hodie coniug
 gem tuam castissimam consignauero cum tribus filiis tuis: credis quia possit pudica
 ea mens/mot⁹ irrationabiles superare/& q; omnia que a nobis dicta sunt vera sint/
 & Genesis nichil sit. Et senex. Sicut impossibile est (inquit) te exhibere quod pro
 misisti: ita impossibile est extra Genesim fieri aliquid. Tu Petrus. Testes (inquit)
 habere volo omnes hos qui presentes sunt: me tibi hodie coniugem tuam cum tri
 bus liberis tuis viventem pudicissime / traditurum. Et iam nunc accipe fidem rea
 sum. ex eo quod omnem causam multo diligentius scio q; tu: cuncta que tibi per
 ordinem gesta sunt/ enarrabo. vt & tu cognoscas: & qui presentes sunt discant.
 Et cū hec dixisset: cōuersus ad turbas/ita cepit. Hic quē videtis in hac veste pauper
 tissima: romane vrbis est ciuis/ex gente ipsius Cesarii descendens: non enim est ei Faustinus/
 vxore quoq; nobilissimā Matidiā nomine sortitus est. ex qua tres filios suscepit:
 quorū duo gemini/ unus autē qui erat minor: cui nomen est Clemens hic
 est. Et cū hec dixisset digito me ostēdit. gemini autē filii eius: isti Niceta & Aquila/
 quorū aliis Faustinus vocabatur prius/ & ali⁹ Faustus. Simul autē vt nomina
 nostra enūciavuit Petrus: senex resolutis mēbris omnibus/quasi interceptus cōcidit.
 Nos autē filii irruētes super eū cōpletebamur & osculabamur: verētes simul ne spī
 ritū reuocare nō posset. Et cū hec fierēt: populus quidē est admiratione obstupefa
 etus. Petrus autē surgere nos a cōplexibus parris: ne eum necaremus/iubet. & ipse
 apprehensa manu eius quasi de somno quodā profundo exuscitans eum/ & paus
 lulum recreans: omnia que gesta fuerant/ secūdum veritatēm cepit expōnere. quo
 modo frater eius in amorem iaciderit Matidie: & illa cum esset pudicissima/illicitū
 fratris amorem vīro indicare noluerit/ne vel bellū fratribus/vel obprobrium gene
 ri indicaret/ sed sapienter somniū finixerit quo ex vrbe iuberetur excedere cum gemi
 nis filiis/minore apud patrem relicto: vtq; nauigantes naufragium vi tempestatis
 incurrerint: & ad insulam antharadum nomine expulsi/ Matidia quidē supra saxū
 quoddam fluctū faciāte projecta sit/ gemini autem liberi rapti a pyratis/& Cesareā
 perducti/ religiose cuidam feminē venūdati sīnt/ que eos in filiorū loco habēs libe
 ratiter educauerit atq; erudit fecerit. vtq; eorum nomina pyrate immutauerint: &
 Nicetam alium/ alium Aquilam vocauerint. vtq; post hec studiorum & consue
 tudinis causa Simoni adheserint: atq; ab eo vbi magū & deceptore viderunt quer
 si/ accesserint ad Vacheum/& vt post hec sīnt ei sociati. sed & Clemens quomodo
 ex vrbe/ agnoscende veritatis causa profectus: per Barnabe notitiam/Cesaream ve
 nerit/ ipsiq; innoruerit ac adheserit/ vtq; ab eo sit de fide religionis edoctus. Sed &
 qualiter apud antharadum mendicantem repererit & agnoverit matrē: vtq; om
 nis illa insula in eius cognitione gauisa sit / & de pudicissime hospite contubernio/
 atq; eius per semetipsum collatalitate/& de liberalitate Clementis in eos/ qui era
 ga matrem benefici extiterant. vtq; post hec Niceta & Aquila requirentes/ quenā
 esset peregrina mulier: cum audissent a Clemente omne negocium/ se esse geminos
 filios exclamauerint Faustinum & Faustum/ omnemq; historiam que eos egerit/
 patefecerint. vtq; post hec matri/cautius: ne subito gaudio interciperetur (ipso ins
 sinuante Petro) oblatis sīnt.

Caput.X.

RUSTEG **M**Ed cum hec in auditu senis/narratione gratissima turbis exponeret Petrus/
SVRUS **M**ita vt audientes gestorum miraculis & humanitatis miseratione lachrima-
SVRUS **M**rent: nescio vnde audiens mater de recognitione patris/cursu concito irruit in me-
SVRUS **M**dium nostri/cum clamore dicens. vbi est meus vir/ meus dominus Faustinianus:
SVRUS **M**qui tam multis temporibus affligitur ambulans/per vrbes singulas & me que rens.
SVRUS **M**hec cum illa quasi amens clamaret & circu inspiceret: senex accurrens/cum multis la-
SVRUS **M**chrimis amplecti & constringere eam cepit. Et cum hec ita agerentur: Petrus roga-
PETRVS **M**uit turbas vt discederent/dicens inuerecundum esse vltra persistere/sed dandum eis
Mlocum familiarius inuicem se videndi . Crastino autem hic(inquit) si qui vestrum vo-
Mlunt: conueniant ad audiendum verbum. his a Petro dictis recesserunt turbe. Et cu-
Mvellemus nos quoq; ire ad hospitiū: dominus dominus ait ad nos. Turpe est & im-
Mpium/tales ac tantos viros manere in stabulo: cum ego omnem pene domū vacā-
Mtem habeam/lectosq; stratos q; plurimos/& que necessaria sunt parata . Sed Petro
Mcontradicente: vxor patris familiās vna cum liberis suis/prostrabat se ante eum/&
Morabat dices. Obsecro te/manete apud nos. Sed ne sic quidem acquiescebat Petrus:
Mdonec filia eorum qui rogabant/ab immundo spiritu temporibus multis vexata/
Mcathenis vincita que fuerat intra conclauim clausa (effugato a se demone: & hostiis
Mpatefactis) cum cathenis suis veniens procidit ad pedes Petri dices. Rectum est do-
Mmne vt agas hodie hic salutaria mea: & non cōtristes necq; me/neq; parētes meos.
MPetro autem requirente cathenarum/sermoniq; eius causam: parētes preter spem
Mleti effecti de filie sanitate/& velut stupore quodam attoniti/ipli quidem dicere ne-
Mqueunt. Astantes autem famuli aiunt hanc a septimo etatis anno demone occupa-
Mtam: omnes qui accedere tentassent ad eam scindere/laniare/morsibus etiā distrin-
Mpere/& hoc per viginti annos visq; ad presens facere/nūq; destitisse. Nec ab aliquo
Mpotuit curari: sed ne accedere quidem quisquam ad eam audebat. multos enim iniui-
Mles reddidit: alios etiam peremit. omnibus nāq; viris validior erat: sine dubio viris
Mbuis demonis vsa. Nunc autem vt vides: ex presentia tui/demon quidē fugit/ostia
Mvero que summo cum munimento clausa fuerant/aperta sunt/& ipsa sana stat aē-
Mte rogans vt diem salutarium suorum letum/& ipso & parētibus facias/& maneas
Mapud eos. Hec cum ita unus ex famulis enarrasset/& ipse etiam cathene de manib;
Meius ac pedibus fuissent sponte resolute: Petrus cert^q per ipsum/sanitati hec a do-
Mmino redditia sit puella/acquieuit manere apud eos. Sed & illos qui remanserant in
Mhospitio vna cum vxore Petri/iussit transire : & unusquisq; acceptis seorsum cubi-
Mculis mansimus. Atq; ex more cibo sumpto redditisq; laudibus deo; suis singuli re-
Mquievimus locis.

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI **NONI LIBRI**

FINIS.

RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI
LIBER DECIMVS.

Caput.I.

Anæ autem exorto ego Clemens & Niceta & Aquila vna cum Petre venimus ad locum: in quo pater simul cum matre requiescebat. Et cum adhuc eos dormientes repperissemus: pro foribus cōsedim⁹ / vbi Petrus talibus ad nos sermonibus vtitur. Audite dilectissimi conserui: scio quia grādem habetis affectum erga patrem vestrum. vereor ergo: ne áte tempus eum perurgeatis iugum religionis assumere/ nondum ad id paratum . ad quod forte: pro vestri gratia videatur acquiescere. Sed hoc non est firmum. quod enim propter homines sit/probable non est: & cito dillabitur. Ideoq; michi videtur: vt concedatis ei anno uno viuere pro arbitrio . in quo potest iter agens nobis scum: dum nos alios docemus/etiam ipse simpliciter audire. & audiens siquidem agnoscende veritatis rectū propositum gerit: ipse rogabit / vt suscipiat religionis iugum. Aut si non placet ei recipere: permaneat amicus . ii enim qui id non ex corde suscipiunt: cum ceperint ferre non posse/abiiciunt quod suscepereant . & quasi pro excusatione infirmitatis sue : incipiunt viam religionis blasphemare/ & male loqui de iis/quos nequaq; sequi aut imitari potuerint. ¶ Ad hec Niceta respondit. Non contradico domine mi Petre rectis & bonis consiliis tuis : sed dicere aliquid volo/ vt per hoc discam quod nescio. Quid si infra annum hunc/quo differri eum iubes: moriatur pater noster: descendet in infernum vacuus/& cruciandus. ¶ Tum Petr⁹. Amplexor (inquit) benignum erga patrem propositum tuum : & ignosco tibi de iis que ignoras. Quid enim censes: quia si quis putatur iuste vixisse/ ille cōtinuo salvabitur? Non putas discutiendum ab eo qui occulta hominū nouit: quomodo iuste vixerit? ne forte rite gentilium/ institutis eorum & legib⁹ parés/ vel pro amici- tiis hominū/aut pro sola consuetudine/aut qualibet alia ex causa vel necessitate/ & non propter ipsam iusticiam/ neq; propter deum? Qui enim propter deum solum & iusticiam eius iuste vixerint : ipsi ad eternam requiem venient/ & perpetuitatem regni celestis accipient. salus etenim nō vi acquiritur/sed libertate: nec per hominū gratiam/ sed per dei fidem. Tum preterea cogitare debes: quia deus precius est/ & nouit si hic suus est. Q; si nouit eum non esse: quid faciemus ad ea que ex initio cōstituta suut ab eo? In quo autem possum consilium do. cū euigilauerit & sederim⁹: vos quasi aliquid discere volētes/ proponite ex iis dumtaxat/ que illi expedit disce- re. & dum nos loquemur inter nos: ille instruetur aliquid interrogare . Quod si fe- cerit: aptior erit sermonis occasio. Si vero nichil querit: nos ab alterutro discere vo- lētes/ rogemus vicissim. Michi ita videtur: & iam vobis quid placeat dicite. ¶ Cū q; collaudasssemus eius rectum consilium: ego Clemens aio. In omnibus rebus plu- rima ex parte: ad initium respicit finis/similisq; principiis rerum exitus datur. spero ergo etiam circa patrem nostrum: quoniam per te/deus bona initia dedit/ illis cō- gruū/secq; dignū largietur & finē. verūtamē etiā illud suggero (sicut dixisti) cū cepe- rimus presente patre quasi inter nos aliqd tractādi vel discēdi gratia log: tu mi dñe Petre non debes eū locū agere/quasi q; discere aliqd debeas . hoc enī si videat: for- tas magis offendetur. certus est enī te omnia scire diligēter: sicut & vere est. quale ergo erit: si te videat ignoratiā simulatē: hoc enī (vt dixi) magis ledere possit/nescis

Clemens

PETRVS

Niceta

PETRVS

Clemens

Liber

PETRVS

entem consiliū tuū. Sed nos quidem fratres inter nos habentes: si in aliquo dubitamus/a te questioni nostre/finis congruus detur. nam si & te cunctā em videat/aut dubitantem: tunc vere putabis/q̄ apud nullum erit scientia veritatis. ¶ Et Petrus ad hec respondit. Omittamus hec. & si quidem dignū est vt ingrediatur ianuā vite: deus occasionem competentem dabit/erit q̄ initium ex deo/& non ex homine . & ideo sicut predixi: permitte eum iter agere nobiscum/ & audire nos alii disputantes. Sed quoniam vos festinantes vidi: iccirco dixi oportunitatem querēdam. quā cum dederit deus: vos quoq; ad ea que dixerō/obtemperate mīchi.

Caput. II.

PETRVS

Senex
Prophanorū
argumenta.

Id de Socrate
dicit & Pla-
tone

Clemens

h Ec nobis sermocinantibus: venit puer dicens/vigilare iam patrem. Et cum vellemus ingredi ad eum: ipse venit ad nos. & osculo nos salutans: cū rese dissemus ait. Licet ne percūctari/si quid volet quis: an secundū Pythagoricos/ tacē dū semper est: ¶ Et Petrus. Nos neq; silere semper/neq; percūctari cogimus accēdentes ad nos: sed relinquimus ipsorum libertati facere vt volūt. sc̄tēs quod qui curā gerit salutis sue : si in parte aliqua sentit anime sue dolorem/racere nō patitur. qui vero negligit salutē suā: si interrogare cogitur/nichil ex hoc utilitati eius cōferetur/nisi hoc solū/ut studiosus esse videāf. Quāobrē/ tu si quid discere vis: require. ¶ Et senex ait. Est quidā sermo apud grecorū philosophos vehemens valde: qui dicit/in vita hominū/re ipsa neq; bonū esse aliquid neq; malū. sed que vidētur hominibus: v̄su & consuetudine presenti/ hec aut mala dicūt aut bona. nam neq; homicidiū reuera malum est: quia animā vinculis carnis absoluit . deniq; autū: & iusti quiq; iudices/peccantes perimūt. q̄ si homicidiū scirent malū esse: non itaq; id iusti hominēs facerēt. Neq; adulteriū malū esse dicunt . si enim ignoret vir aut nō curet: nichil(autū) malī est. Sed neq; furtum malū esse. quod enim deest alicui: auferet ab alio qui habet. quod quidem oportebat libere sumi & publice. sed quia occulēt: in hoc magis illius a quo clam auferē/ inhumanitas redarguitur. cōmunis enī v̄lus omniū que sunt in hoc mūndo : omnibus esse hominib; debuit . sed per iniquitatē altius hoc suū dicit esse/ & ali⁹ illud: & sic inter mortales facta diuisio est. Deniq; grecorū quidā sapiētissimus hec ita sciens esse/ait: cōmunia debere esse/eorū omnia. In omnib⁹ autē sunt sine dubio: & cōiuges. Et sicut nō potest(inquit) diuidi aer/neq; splēdor solis: ita nec reliqua omnia/que cōmuniter in hoc mūndo omnib⁹ data sunt ad habēdū/diuidi debet/sed habēda esse cōmunia . hec autē dicere volui: quādo- quidē cupio me inclinare ad bene agēdū/ & nō possum bene agere/nisi prius didi- cerī quid sit bonū. Quod si intelligere potuero: ex ipso etiā quid sit malū (hoc est/ huic contrariū)aduertā. Verum ad hec que dixi: vñ e vobis respōdere volo/non Petrum. Non enim dignū est ab illo verba & doctrinā cū questionibus capere: sed ille si quid pronunciauerit/hoc absq; vlla retractatione teneatur. Et ideo ipse nobis seruetur quasi arbiter: ut sicubi disputatio nostra exitum non inuenierit/ipse quid si bi v̄sum fuerit pronuncians/indubitatū finem rebus dubiis imponat. Et nunc ego possum sola eius sententia contentus credere : si quid ei videretur. quod & ad vlti- mū faciā. volo tamen prius videre: si est possibile/disputando/inueniri quod que- ritur . placet ergo ut Clemens primus incipiat: & ostēdat/si est aliquid in substāria & actib; bonum vel malum.

Cap. III.

a D hec ego Clemēs respōdi. Quoniā qđē a me vis discere/si est aliquid natura aut actu bonū vel malū/an poti⁹ v̄su p̄senti hominib⁹ bona qđā/& alia vi-

dentur mala/ob idipsum q̄ divisionem inter se rerū fecere cōmuniū/ que deberent
 (vt aīs) ita esse cōmunia/vt aer et splendor solis : puto q̄ non debeam tibi aliunde
 assertiones adhibere/nisi ex iīs disciplinis/ qbus ipse vteris/& quas ipse confīmas/
 vt indubitate tibi sint que dicuntur . Omniū elementorum & stellarum certos po-
 nitis fines. quasq̄ stellas dicitis in quibusdam absq̄ noxa coire/līcet in coniugis: in
 aliis vero noxie misceri sicut in adulteriis.& dicitis quedam generalia esse omnium;
 quedam vero nō omniū/neq̄ generalia . sed ne prolixa fīat disputatio: breuiter &
 de re dicam. terra que arida est: coniugio īdīget & ammixtione aque/vt possit ge-
 nerare fructus/sine quibus vita hominibus non est.est ergo hec legitima coniunctio.
 contra/si aut pruīne frīgus misceatur terre/ aut calor aquis : huiusmodi coniunctio
 corruptelā facit/& hoc in talibus adulterium est. ¶ Et pater respōdit. sed sicut ele-
 mentorum vel stellarum īconsone coniunctionis/statim proditur noxa: ita debe-
 ret & adulterium statim ostendi quia malum est. ¶ Et ego Clemens aio. Hoc pri-
 mo michi confirma. si vt etiam ipse confessus es: ex incongrua & īconsona āmix-
 tione efficiuntur mala/& istud in consequentibus requiretur. ¶ Et pater ait. vt se
 habet rei natura: tu aīs fili. ¶ Tum ego Clemens respondi. Quia ergo discere cupis
 de his: vide quanta sint que mala esse apud neminem dubitantur. non tibi viderur
 malum esse febris/īncēdiū/sedītio/ruina/cedes/vīcula/supplicia/dolores/luct⁹/
 & his similia: ¶ Et pater. Verū est (inquit) fili hec mala esse/& valde mala: aut cer-
 te qui negat hec mala esse/patiatur ea. ¶ Et ego Clemens respondi. Quia ergo cū
 eo michi sermo est: qui ī astrologie disciplina eruditus est: secūdū ipsam tecū agā.
 vt de iīs que tibi in vīsu sunt accipiēs rationem: citius acquiescas. Audi nūc ergo. cō-
 fessus es mala esse ea que supradiximus: id est febres/īncēdia/& his similia. hec secū-
 dū vos a maliciois stellaris fieri dicūt: id ē ab humido saturno & calido marte. horū
 vero cōtraria a benignis fieri stellaris: id est a tēperato Ioue & humida venere. an nō
 ita est? ¶ Et pater respondit. Ita est fili: nec aliter fieri potest. ¶ Tū ego Clemens.
 Quia ergo a bonis stellaris Ioue dico & Venere/bona fieri dicitis: videam⁹ vnaqueq̄
 malarū stellarū cū āmixta fuerit bonis/quid est quod efficit:& illud esse intelligam⁹
 malum. etenim nuptias facere/Venerē ponitis: que si Iōnē habeat ī schemate suo/
 pudicas efficiat . Ioue autem non respicēte si affuerit Mars/corrupti nuptias per
 adulterium pronunciatis. ¶ Et pater. Ita se (inquit) habet. ¶ Et ego Clemēs respō-
 di. Ergo malum est adulterium: quādoquidem ex malarum stellarū admixtione cō-
 mittitur. & vt compendiosius explicemus: omnia que dicitis ex malarū āmixtione
 stellarum bonas perpeti stellas/mala esse sine dubio pronuncianda sunt. iste ergo
 stelle quarum ammixtione dicitis febres/īncēdia/& his similia effici mala: ipse les-
 cundum vos homicīdia/adulteria/& fūta operantur. propter vos/etiam & stoli-
 dos: ipse efficiunt.

Cap.III.

e T pater vere (inquit) breuiter & incomparabiliter ostendisti: quia sint mala
 in actibus. sed hoc adhuc velim discere: quomodo iuste iudicat eos deus q̄
 peccant/sicut vos dicitis/si peccare eos necessitas Genesis cogit. ¶ Tū ego Clemēs
 respondi. Vereor dicere tibi aliquid pater: quia in omni te honore haberī a me de-
 cer. alioqui erat quod possem dicere: si deceret. ¶ Et pater ait. dic quod tibi occur-
 rit fili: etiam si iniuriosum videtur. nō enim tu: sed questionis ratio iniuriā facit. si-
 cur pudica mulier: intēperāti viro si pro salute indignetur/& honestate. ¶ Et ego
 Clemēs respōdi. Si prima queq̄ cōfirmata inter nos & cōfessa/nō bene retineam⁹/

Faustiniānus,

Clemens

Faustiniānus,

Clemens

Faustiniānus,
Clemens.Priscorū astro-
logia pone-
bat saturnū
humidū: quē
recētores al-
serūt siccum.Faustiniānus,
Clemens,Faustiniānus,
Clemens,

Faustiniānus,

Clemens

Faustiniānus,
Clemens,

Liber

sed semper que definita sunt resolvantur per obliuionem: videbimus telam texere Penelopes/ea que texuimus resoluētes. & ideo debemus nō facile acquiescere: priusq̄ diligenter examinetur sermo propositus. aut si iam acquieciimus & confirmata sententia est: seruare semper quod semel definitū est/ut possim⁹ & de aliis querere.

Faustinianus.

Clemens

Faustinianus.

Clemens

¶ Et pater ait. bene dicas fili: & scio quam ob causam dicas. quia hesterno de naturalibus disputans causis: ostendisti quia virtus quedam maligna transformans se in ordinem stellarum/humanas concupiscentias exagitat/ diuersis modis prouocans ad peccādum/non tamen cogens aut efficiens peccatum. ¶ Cui ego Clemens respōdi. bene/qā meministi: & cum memineris errasti. ¶ Et pater. ignosce(inquit) fili. nō dum enim vsum multū in his habeo. nā & hesterni sermones tui/veritate ipsa concluserūt me/ut tibi acquiescerē.in conscientia tamen mea: sunt quasi quedā reliquie febrītque paululū me a fide quasi a sanitate retrahūt. discretior enim: qā scio multa michi imo pene omnia accidisse/secundum Genesim. ¶ Et ego Clemens respōdi. audi ergo pater/que sit mathesis natura : & facito secūdū ea que tibi dico . vade ad mathematicū & dic ei primo : quia talia quedam michi acciderūt mala in illo tempore. vnde ergo/aut quomodo/aut per quas michi acciderint stellas: discere volo. respondebit tibi sine dubio: quia tēpora tua maliciousus suscepit mars aut saturnus/ aut aliquis eorū apocalastic⁹ fuit/aut aliquis annū tuū aspexit ex diametro/aut coniunctus/aut in centro vel alia his similia respondebit/ addens quia in his omnibus aliquis aut asyndetus fuit cū malis aut inuisibilis / aut schemate/ aut extra heresim/ aut deficiens/aut non cōtingens/aut in obscuris stellis/aut multa alia his similia secundū rationes proprias respondebit/& de singulis assignabit. post hūc aliū adito mathematicum: & dicio contraria. quia illud michi boni cōtingit in illo tempore. tempus autem hoc idē dico: & require ex quib⁹ partibus Genesim hoc tibi euenerit boni/& tempora(vt dixi)eadē que de malis interrogaueras custodito. cunq̄ tu sefelleris de temporibus: vide quāta tibi inueniet schemata/per que ostendat quod tibi in illis ipsis temporibus euenerint bona . impossibile est enim hominū Genesim tradiātibus: non in omni quā dicitū regione stellarū/semper inueniri quādam bene positas stellas/& quādā male. circulus enim est equaliter ex omni parte collectus: secūdum mathesim diuersas & varias accipiens causas/ex quibus occasio nem capiant discendi quod volūt . sicut enim fieri solet / vbi somnia aliqua viderint homines/& nichil certi intelligent: cum aliquis occurrerit exitus rerum/ tunc ad ea que acciderint aptāt etiam somnū visum. Ita est mathesis . anteq̄ aliquid fiat: certi nichil pronūciatur . Postea veroq̄ aliquid acciderit: rei iam geste colligunt causas. deniq̄ frequenter cū errauerint/& aliter res acciderit: semetiplos increpat dicentes/ quia illa fuit stella que impediit/que occurrit/& non vidimus. Ignorātes quia error eorum: nō ex artis imperitia/sed & ex totius cause cōuenientia descendit . Ignorāt enim que sunt que facere quidem concupiscamus : non tamen indulgeamus concupisciētis. nos autem qui mysterii huius nouimus rationem: scimus & causam. quia libertatem habentes arbitrii: interdum concupiscentiis obsistimus/interdum cedimus. & ideo humanorum gestorum incertus est exitus: quia in libertate pendet arbitrii. nam concupiscentiā quidem quam inoperatur maligna virtus: potest indicari mathematico. sed si concupiscentiarum actus vel exitus impleri possit necne/ qā in arbitrii libertate est:sciri ante effectū rei/a nullo potest. & hoc est quod ignorantes astrologi/ inuenierūt sibi climaterias/ut dicerēt/ rei scilicet incerte perfugia/sicu-

hesterno plenissime ostendimus. Ad hec si quid tibi dicendum videtur/dicito. Et pater. nichil verius (inquit) fili iis/ que prosecutus es.

Cap. V.

Faustinianus.

Vm̄q; hec loqueremur inter nos: nūc auit quidam plurimū stare foris populum/qui audiēdi gratia conuenerāt. & Petrus iussit: eis ingrediendi copiam dari. erat enim locus oportunus & amplus. cūq; ingressi fuissent: ait ad nos Petrus. Si quis vestrū vult: faciat ad populū sermonem/& de idololatria differat.

Cui ego Clemens respondi. Multa benignitas tua/& erga omnes lenitas/ac patientia indulget nobis/ut audeamus loqui te coram/ & interrogare que volumus: & ideo(vt dixi) morum tuorū mansuetudo inuitat omnes & adhortatur/salutaris doctrīne precepta suscipere. hoc ego vsq; ad presens apud nullū alii vidi/nisi apud te solū: apud quem neq; inuidia vlla est/neq; indignatio.

Et Petrus. non solum hec ex inuidia aut indignatione veniūt: sed interdū inest plerisq; aliquid verecūdie/ ne forte de iis que proponūtur plene respōdere non possint/ & refugiūt imperitie notā. sed debet propterea quis verecundiam pati: quia nec est aliquid hominū qui profiteri debeat: se omnia scire. vnum enim est/qui scit omnia: ipse qui & fecit omnia. si enim magister noster finē mūdi/cui⁹ etiam signa predixit/nescire se professus est/ut totū reuocaret ad patrē: quomodo nos turpe ducemus si aliqua nos ignorare fateamur/cum magistrī nostri in hoc habeamus exemplū: hoc tamen vnu profitemur:ea nos scire/que a vero propheta dīdicimus. ea autem a vero propheta nobis esse tradita: que sufficere humane scientie iudicauit.

Tum ego Clemens dice: ita cepi. Apud Tripolin/cum cōtra gētiles disputares domine mi Petre: valde mī ratus sum te/ qui a patribus hebreo ritu & obseruatiis proprię legi imbutus/greco eruditioñis studiis in nullo inquinatus es/ quomodo tā magnifice & tā incomparabiliter prosecutus sis. Ita vt etiam quedā de historiis deorū/que in theatris decantari solēt: cōtingeres. verū quoniā sensi tibi ipsas fabulas & blasphemias eorū min⁹ esse notas: de hisipſis si placet/in auditu tuo aliqua repetēs/eb ipsa origine differā.

Et Petrus. dic(inquit)benefacis iuuare predicationem nostram. Tū ego Clemens. dicam igitur quia iubes: non vt docens/sed q; stultas de diis suis opiniones habeant gentiles/in medium proferens. Cūq; vellem dicere: Niceta labrum mordicus stringens/innuebat mīchi/ut tacerem. quē cum vidiſſet Petrus: ait. Cur ingeniu liberale/& generosam ledere vīs naturam/ ut honore mei qui nullus est / tacere eu velis: An nescis quia si omnes gētes postq; audierint a me predicationē veritatis/& crediderint: velint se ad docēdum cōferre/mīchi maiorem paritū gloriam / si quidē glorie me cupidū putas: quid enim tā glorioſum q; Christo discipulos preparasse: nō q; taceat & soli salui fīat/sed q; loquātur(que didicerint)aliis/ut salui fiant. vtiā quidē & tu Niceta/sed & tu dulcissime Aquila/iuuaretis me ad predicādum verbū dei: eo magis quo ea in quibus errant gentiles/bene vobis comperta sunt. & non solū vos/sed & omnes qui audiūt me: opto (vt dixi)ita audire & ita discere/ut docere possint. multis nāq; adiutoribus indiget mūdus: quibus homines ab errore reuocentur. Cūq; hec dixisset: ait ad me. tu ergo Clemens exsequere que cepisti.

Cap. VI.

T ego continuo subiūxi. Quoniā (vt dixi) apud Tripolin disputans/multa de diis gentiū utiliter & necessario differuisti: cupio de origine eorū/ridicula te coram exponere/ut neq; te lateat vane superstitionis cōmentū/& auditores q; assistunt/erroris sui probra cognoscant. Aiunt ergo qui sapientiores sunt inter gē-

PETRVS
Clemens.

PETRVS

Clemens.

In nullo inq-
nat⁹. quia gre-
cā intelligen-
tiā nō studio
sed spiritu lan-
cto acceperat
PETRVS
Clemens.

PETRVS

Clemens

Chaos
 De his orpheo
 marginautico & hesiodo
 in theogonia
 Masculofemina
 Phanes
 Celum
 Terra
 Titanes
 Titanides
 Oceanus
 Ceus
 Tyus.
 Hyperion,
 Iapetus
 Cronus
 Thya
 Rhea.
 Themis
 Mnemosyne.
 Tethys.
 Hebe.
 Ais qui & in-
 fern & dis &
 orcus
 Neptunus
 Iupiter
 Corybantes

tiles: primo omniū chaos fuisse. hoc per multum tempus exteiores sui solidas par-
 tes/finem sibi & fundum quedam fecisse/tanq in oui immanis modum formamq
 collectum. Intra quod multo nichilominus tempore/quasi intra oui testam:fotum
 vivificatuc esse animal quoddam. disruptoq post hec immanis illo globo:proces-
 sisse speciem quandam hominis/duplicis forme. quam illi masculofeminam vocat.
 hunc etiam phanera nominarunt ab apparendo. quia cum apparuisset (inquit) tunc
 etiam lux effulsit . ex hoc dicunt progenitam esse substantiam/ prudentiam/motu/ac
 coitum. ex his: factum celum & terram.& ex celo/sex progenitos mares: quos & tita-
 nas appellant. similiter & de terra sex feminas: quas titanidas vocarunt. & sunt no-
 mina eorum quidem qui ex celo orti sunt/hec: oceanus/ceus/tyus/hyperion/iapet-
 us/cronus qui apud nos saturnus nominatur. similiter & earum que de terra orte-
 sunt/nomina sunt hec : thya/rhea/themis/mnemosyne/tethys/hebe . ex his omnibus/is qui primus fuerat e celo natus: primam terre filiam accepit vxorem/secundus
 secundam/ceteri similiter per ordinem. Primus ergo qui primam duxerat: propter
 eam deductus est deorum. secunda vero propter eum cui nupserat: ascedit sursum.
 & ita singuli per ordinem facientes: manserunt in iis / qui eis nuptiali sorte/obuenient
 locis. ex istorum coniunctionibus: alios quoq innumeros asserunt progenitos.
 Sed de illis sex maribus unus qui dicitur saturnus : in coniugium acceperat rheam.
 & cum respuso quodam commonitus esset/q qui ex ea nasceretur/fortior ipso fu-
 turus esset/regnoq eum depelleret: omnes (qui ei nascerentur) filios deuorare insti-
 tuti. huic ergo primus nascitur filius/ quem Aидem appellavit/ qui apud nos orcus
 nominatur. quem pro causa quam supra diximus: assumptum deuorat pater. post
 huc: secundum genuit/ quem neptunus dicit/ quem simili modo deuorauit. nouissi-
 mun genuit eum/ quem Iouem appellant: sed huc/mater miserans rhea/per artem de-
 uoratori substrahit patri . & primo quidem ne vagitus pueri innotesceret: coryban-
 tas quosdam/cymbala facit ac tympana percutere/ ut (obstrepente sonitu) vagitus
 non exaudiretur infantis . sed cum ex veteri immunitatione intellexisset pater editum
 partum: expetebat ad deuorandum. tunc rhea lapidem ei offerens magnum/hunc
 inquit genui. At ille ipsum lapidem absorbiuit: ac lapis deuoratus/eos quos primos
 absorberat filios/trusit & coagit exire. primus ergo procedens descendit orcus:&
 inferiora/hoc est inferna occupat loca. secundus ut pote illo superior/super aquas
 retruditur/is quem neptunus vocant. tertius qui arte matris rhee superfuicit: ab ipsa/
 capre superpositus/in celum emissus est. Haec tenus anilis gentilium fabula/& gene-
 alogia processerit. sine fine enim est: si velim omnes generationes eorum: quos deos
 appellant/& impia gesta proferre. ¶ Sed exempli gratia omissis ceteris: unius que
 maximum & precipuum habent/ queq Iouem nominant/ flagitiosa gesta replica-
 bo. hunc enim celum dicunt tenere/ tanq ceteris meliorem: qui statim ut adoleuit
 sororem propriam(quam Iunonem dicunt)duxit vxorem. in quo utique: statim fit
 similis pecudi. Iuno Vulcanum parit: sed ut traditur/non ex Ioue concepsum. ex ipso
 autem Ioue Medeam genuit: quam (responso accepto: q qui ex ea nasceretur for-
 tior ipso esset/& regno eum depelleret) assumens/etiam ipse deuorat. & rusum ge-
 nuit de cerebro quidem Mineruam/de femore vero Liberum. post hec/Thetidem
 cum adamasset: aiunt Prometheus prenunciasse ei/q si concubuerit cum ea/fortior
 qui ex ea nasceretur esset patre . & ob hoc veritus: Peleo cuiusdam dat eam in matru-
 monio. dehinc Persephone/ que ei ex Cerere fuerat suscepta: miscetur. ex qua Dio-

nysiu^s genuit: qui a titanis disceptus est. sed recordatus (inquit) ne forte pater suus
 satuⁿ/alium filium generaret/qui etiam se fortior nasceretur/ regnoq^e depelleret:
 pugnare aggreditur patrem/ vna cum fratribus eius vterinis . quibus repressis:
 ultimum etiam patrem in vincula coniecit/ defectaque eius genitalia in mare pro-
 cevit. sed crux qui defluxit ex vultu suscepit: fluctibus & frequenti collisione in
 spumam versus/ procreauit eam quam dicunt aphroditen/ quacq^e apud nos vene-
 em appellant. ex huius concubitu/ que erat utiq^s soror : hunc ipsum iouem ferunt
 genuisse cyprian/ex qua ait & cupidinem natu^m. hec quidē de incestis eius. Audi
 iunc & de adulteriis . Europam oceani coniugē viciat : ex qua nascitur Dodone⁹.
 Helenam pandionis: ex qua nascitur Museus . Eurymonen asopi : ex qua nascitur
 Ogygius. Hermione oceani: ex qua charites/ Thalia/Euphrosyne/Aglaiā. The-
 nin sororē suā: ex qua nascitur Hore/euromia/dice/Irene. Themisto inaci: ex qua
 nascit Archas. Ideam Minois: ex qua nascit Asterion. Phenissam alphionis: ex qua
 nascit Endymion. Io Inachi: ex qua nascit Epaphus. Hippodamiā & Istone danaī
 filias: quarū vnā Hippodamiā Olenus/Istone vero Orchomen⁹ siue Chryses ha-
 buit. Carinean phenicis: ex qua nascit Crotomaris/que fuit sodalis Diane. Calisto ly-
 ponis: ex qua nascitur Arcas. Libeēnumā: ex qua nascitur Belus. Latonā: ex qua
 nascitur Apollo & Diana. Leanidam eurymedontis: ex qua nascitur Choron. Lisi
 heā euueni: ex qua nascitur Helenus. Hippodamiā bellorophontis: ex qua nascit
 Sarpedon. Megalyten macharei: ex qua nascitur Thebe & Locrus. Nioben Phoro-
 nei: ex qua nascunt Argus & Pelasgus. Olympiadam Neoptolemi: ex qua nascitur
 Alexander. Pirrhā Merimethei: ex qua nascitur Helmetheus. Protogeniā & Pan-
 doram Deucalionis filias : ex quibus genuit Ethelium & Dorū & Melēnā & Pan-
 dorū. Taicruciā Prothei: ex qua nascitur Nympheus. Salaminā Asopi: ex qua na-
 scitur Saracon. Taygetā/ Electrā/ Maiam/ Plutidem Athlantis filias: ex quib⁹ genuit
 & Taygera quidē lacedemonē/ ex Electra Dardanū/ ex Maia Mercuriū/ ex Plutida
 Cantalū. Pthyan Phoronei: ex qua genuit Acheum. Coīnan Aramni: ex qua genuit
 Iaconē. Calceam Nymphā: ex qua nascitur Olympus. Charidam Nymphā: ex qua
 nascitur Alchanus. Cloridam que fuit ampagi: ex qua nascitur Mopsus . Thoman
 esbi: ex qua nascitur Polimedes. Hippodamiā Aniceti/ Chrysogeniā Penei: ex qua
 nascitur Chryseus . sed & alia sunt plurima eius adulteria: ex quib⁹ nec progeniem
 suscepit/que enumerare satis longum est . verū ex iis omnibus quas enumerauim⁹:
 ionnullas transformatus viciauit. deniq^e Anthiopen Nythet versus in satyru^m cor-
 upit: ex qua nascitur Amphion & Zetus. Alcmenā mutatus in virū eius Amphio-
 nionem: ex qua nascitur Hercules. Egīnam Asopi mutatus in Aquilā: ex qua na-
 scitur Eacus . sed & Ganimeden Dardani: mutatus in aquilam stuprat. Mantheam
 Phoci/ mutatus in vrsum: ex qua nascitur Arctos. Danen Acrisii/ mutat⁹ in aurū:
 & qua na- citur Perseus. Europen Phenicis/ mutat⁹ in taurū: ex qua nascit Minos/
 Rhadamā t⁹/Sarpedon. Eurimedusam Achelai/ mutatus in formicā : ex qua nascit
 Myrmidon. Thalianam Nympham mutatus in vulturē: ex qua nascitur apud si-
 liam Palisci. Mandam Geneani apud rhodū muta⁹ in imbre. Cassiopiam muta-
 tus in virū eius Phenicem: ex qua nascitur Anchinos. Ledā tesi mutat⁹ in cygnū: ex
 qua nascit Helena . & item eandem mutatus in stellam: ex qua nascitur Castor &
 Pollux. Lamiam mutatus in epopem. Mnemosynem mutatus in pastorem: ex qua
 nascuntur muse nouem. Nemelim mutatus in anserē. Semelen cadmi/ mutatus in

Nympheus
 Salamina
 Saracus
 Taygeta.
 Elektra
 Maia
 Plutida
 Lacedemon
 Dardanus
 Mercurius
 Pthya
 Acheus
 Coma.
 Lacon
 Calcea
 Olympus
 Charidia
 Alchanus.
 Cloryda.
 Moplus
 Thoma.
 Polymedes.
 Hippodamia
 Chrysogonia
 Otryseus.
 Anthiope,
 Amphion.
 zetus.
 Alcmena
 Hercules.
 Egina.
 Eacus.
 Ganimedes
 Manthea
 Arcto
 Dane
 Perseus,
 Europa
 Minos
 Rhadamath
 Sarpedon.
 Eurimedusa
 Myrmidon.
 Thaliana
 Phalisci
 Aquila
 Vrilius
 Aurum
 Taurus
 Formica.
 Vultur.
 Manda
 Cassiepia

ignem: ex qua nascitur Dionysius. ex filia autē sua cerere: genuit Persephonā / quā & ipsam corrupti mutatus in drachonem . sed & Europam patruī sui oceani / rem / & sororē eius Eurinomen adulterat: & patrem punit & Pluten Athlantis / sui adulterat filiam / ex qua natum sibi filium Tantalum damnat. ex Larissa etiā Orcomenii / genuit Titionem: quem & ipsum suppliciis perpetuis tradit. Diana nam Ilio-
 nis filii sui diripiēs vxorem: ipsum peremnibus subiicit penis . & pene omnes quo-
 ex adulteriis genuit filios: violente mortis conditione damnauit. quorum & sepul-
 cra pene omnī manifesta sunt . ipsius deniq̄ parricide qui & patruos peremit / &
 vxores eorum corrupti / sororibus stuprum intulit / multiformis magi sepulcrū euia-
 dens est apud trentenses: qui tamen scientes & confitentes infanda eius / atq̄ incesta
 opera / & in omnibus enarrantes / ipsi eum confiteri deū non erubescunt. vnde mi-
 rum michi & valde mirū videtur: quomodo is qui super omnes mortales scelere &
 flagiciis eminet: sanctum / & quod est super omne bonū / nomen acceperit / vt pater
 deorū arq̄ hominū vocaretur . nisi forte ille qui malis hominū gaudet : eum quem
 in scelerib⁹ eminere super ceteros vīdit / super ceteros ei honorem cōferre / infelices
 animas suaserit. vt ad imitationem malorum: inuitaret vniuersos. sed & filiorū ei⁹ /
 qui apud eos dii putātur: sepulchra singulis quibusq; in locis manifestissime demō-
 stratur. Mercurii: apud hermopolim. Cyprie veneris: apud cyprū. Martis in thra-
 cia. Liberi: apud thebas / vbi disceptus traditur. Herculis: apud tyrum / vbi igni cre-
 matus est. in epidauro: Esculapii. quiq; omnes / non solū vt homines defuncti: sed
 vt nequā homines puniti pro sceleribus / docentur. & tamen a stultis hominib⁹: vt
 dii adorantur. Qz si argumentari volunt / & magis hec loca ortus eorū q̄ sepulture
 vel mortis affirmant: ex vicinis & adhuc recentibus gestis / priora & vetera conuin-
 centur / cū docuerimus adorari ab eis eos / quos etiā ipsi homines fuisse & defun-
 ctos / vel etiā punitos esse profitentur. verbī gratia: vt Syri adonem. egipti: Osy-
 rin. ilientes Hectorem. apud leuconessum: Achillem. apud pontū: Patroclū. apud
 rhodium: Alexandrū macedonem. multosq; altos / per diuersa loca / singuli vt deos
 colunt & adorant: quos homines mortuos fuisse non dubitant. Vnde consequēs
 est etiā: priores simili errore prolapsos / mortuis hominibus / qui forte vel poten-
 tie aliquid / vel artis habuerāt / maximeq; si phātasiis maximis in stuporem stolidos
 homines adduxerant / honorē contulisse diuinū. Ad id quoq; acceperit: vt & poes-
 te / elegantia verborū / cōmenta erroris ornarē / & suavitate dicendi / immortales ef-
 fectos esse ex mortalibus persuaderent. imo & aplius aliquid: ex hominibus stellas
 aiūt fieri / & arbores / & animalia / & aues / & flores / fontesq; ac fluuios. & ni verbo-
 sitas videretur: omnes pene stellas / quas ex hominib⁹ effectas asserūt / enumerare /
 vel arbores / vel fontes / vel flores / ac fluuios possem . exempli tamen causa: singula
 saltem ex singulis memorabo. Andromedam cephei in stellā dicūt esse conueniat.
 Danaen ladonis fluui filiam: in arborem cōmūratā. Hiacynthū Apollinis dilectū:
 in florem. Calisto: in sydus quod arcton vocant. Prognen & Filomelam cū Tereo:
 in aues. Thysben apud ciliaciam: in fontem / & Pyramū ibi in fluuiū resolutos / fon-
 tesq; ac fluuios / floresq; & animalia vel aues / aliquando homines fuisse confirmat.

Caput. VII.

e T Petrus hec audies: ait. Ergo secundū ipatos anteq; homines mutarentur in
 stellas / vel cetera que enumeras / & celū sine stellis erat / & terra sine arbori-
 bus & animalibus / nec fontes / nec flumina / nec aues erāt / & quomodo ipsi homi-

nes vixerunt sine his: qui in hec post modū mutati sunt: cum constet nec potuisse prorsus sine his vitam ducere homines in terris. ¶ Et ego Clemens respondi. Sed ne ipsum quidem cultū deorū obseruare consequēter: norūt. vnuſquisq; enim eorum quos colūt: habet aliquid sibi dicatum/ a quo debent se continere cultores. vt puta Minerue olīuam: Iouī caprā ferūt dicatam. cereri semina/ Libero vinū/Oſyri aquam/Ammoni arietem/Diane ceruū/ Syrorū demoni pīscem & columbā/Vulcano ignem. & vnicuſq; (vt dixi) est aliquid proprie dicatū: a quo oportebat abſtīnere se cultores/ad honorem eorum quibus dicata sunt. Nunc autē singuli ab uno aliquo se obſeruantes: pro vnius honore/ceteros omnes iratos habēt. quos vtiq; ſi placare velint: pro honore omniū/ abſtinere ſe ab omnibus oportebat. vt ante diem iudicii iulta a ſemetiſlſ ſententia condemnati: morte miſerrima per inediām deperirent. Verum vt ad propositum reuertamur que malī ratio eſt/imo que amētia mortalium poſſidet mētes: vt hominem quem impiū/sceleſtum/profanū(Iouē dico)/inceſtum/parricidam/adulterum non ſolum ſciunt eſſe/ ſed & publice in theatrī cantant: hunc vt deū colant/& adoren: aut ſi pro hiſ gemitis deus eſſe meruit: ergo & ſi quos audiunt homicidas/adulteros/parricidas/inceſtos/etīa nūc debent vt deos adorare. ſed quod in aliis execrantur: ſcire omnino non poſſum/cur in illo veneſerentur: ¶ Et Petrus respondit. Quoniā te neſcire dicas: diſce ame/cur in illo faſinorosa geſta veneſerentur. primo quidem/ vt cum ipſi ſimilia egerint: acceptos ſe ei futuros ſciant/ vt pote quem imitentur in flagitiis. Secundo q; hec litteris ſcite reponita/& veriſibus eleganter iſerta veteres reliquerūt: & nūc puerilis eruditioſis obtentu/cum eorū noſtitia teneris & ſimpliſibus adheserit mentibus/reuellit ab eis atq; abiici difficulter poſteſt. ¶ Hec cū dixiſſet: Niceta respondit. Nō putas domine mi Petre habere eruditos quoſq; gentiliū/veri ſimilitudines quādām: quibus aſſerant hec que culpabilia videntur & probroſa: que quidem ego non vt confirmans eſtores eorum dico(abiſit enim a me: vt hoc vel ad cogitationē meā veniat) ſed tamē ſcio eſſe apud prudentiores eorum/defenſiones quādām/quibus aſtruere & colo- rare ſolēt ea/ que vidētur abſurda. Et ſi tibi placet vt aliqua ex iis proferam: que ex parte aliqua retineo/ vt iubes faciam.

Cap. VIII.

c Vm̄q; Petrus respondiſſet. Niceta hoc modo cepit. Omnis ſermo apud gre- cos qui de antiquitat̄ origine conſribitur cum alios multos tū duos pre- cipuos auctores habet Orpheum & Hesiodum. horum ergo ſcripta in duas par- tes intelligentie diuiduntur: id eſt ſecūdum litteram & ſecundū alegoriā. & ad ea quidem que ſecūdum litteram ſunt: ignobilis vulgi turba confluxit. ea vero que ſecūdum alegoriā conſtant: omnis philoſophorū & eruditorū loquacitas admira- ta eſt. Orpheus igitū eſt/qui dicit primo fuſſe chaos ſempiternū/immensum/inge- nitum: ex quo omnia facta ſunt. hoc ſane ipſum chaos: non tenebras dixit eſſe/nō lucem/ non humidum/ non aridum/ non calidum/ non frigidum/ ſed omnia ſimul mixta/& ſempiternū fuſſe/ informe aliquando/ tamen quāl ad ouī immanis mo- dum / per immensa tempora effectam peperiſſe ac protuliffe ex ſe dupli- cem quādā ſpeciem/ quam illi masculofeminam vocant/ex cōtraria admixtione huiusmodi di- uerſitatis ſpeciem concretam/& hoc eſſe principium omniū/ quod primū ex mate- ria priore proceſſerit. quodq; procedens: diſcretionem quatuor elementorum de- derit. & ex duobus(que prima ſunt) elementis fecerit celum/ex aliis autem terram. ex quib⁹ iā omnia participatione ſui inuicē/nasci dicit & gigni. hec quidē Orpheus

Anchinos.
Leda. tygn⁹.
Helena
Leda. ſtella
Castor
Pollux
Lamia. hu- pupa.
Mnemosyne.
pastor.
Muse
Nemesis. aſſer
Semele. ignis
Dionyſius
Ceres
Perſephone
draco
Europa
Larissa.
Titius
Adonis.
Oſyris
Hector
Achilles
Patreclus.
Alexander
Andromeda.
Dane
Hiacynthus.
Thyſbes.
Pyramus
PETRVS
Clemens
Minerua.
Iupiter
Ceres
Liber
Oſyris
Ammon.
Diana.
Demō ſyrorū
Vulcanus
Gentilia non debere iuueni libus mētibus (vt nunc fit)
tradi.
Niceta
Orpheus.
Hesiodus

Liber

Subiungit autem his & Hesiodus: post hec statim celum dices factum esse & terrā ex quibus ait progenitos illos vndecim: quos interdum & duodecim dicit. ex quibus quinq̄ mares & sex feminas ponit. nomina autē dat maribus: Oceanus/Cœus/

Faust⁹ omnia
hec ridet acci-
probat

Hiperion/Iapetus/Chronus qui & Saturnus. item feminas: thya/Rhea/Themis/ Mnemosyne/Tethis/Hebe . Que nomina per alegoriam hoc modo interpretantur. numerum quidem vndecim vel duodecim ipsam dicunt primam naturam: quā & Rheam confluendo dictam volunt. reliquos autem decem: accidentia eis dicunt/ quas & qualitates appellant. duodecim tamē addunt & Chronum: quem apud nos Saturnum dicunt. hunc pro tempore accipiunt. Saturnū ergo & Rheam: tem- pus ponunt/& materiam. que vbi cum humido & arido/calido & frigido/tempo re fuerit admixta: omnia generat. hec ergo inquit: primo omniū tempore multo/ concretam genuit quandam quasi bullam/que ex spiritu qui in aquis erat paulatim collecta intumuit/& aliquanto tempore circumacta per superficiem matere (ex qua quasi ex vulva processerat) rigore frigoris obdurata/& glacialibus augmentis semper increscebat/abrupta tandem demergitur in profundum. ac pondere ipso peritra etā: in infernum descēdit. & quia inuisibilis facta est: Aides appellata est/qui & Orcus vel Pluto nominatur. cūq̄ de superioribus vergeret in inferna: locum cōfue- di humido prebuit elemento. Et pars crassior que est terra (aquis cedentibus) patefacta est. hanc ergo aquarū libertatē/que prius bulla obtegente premebatur: postq̄ illa inferni sortita est locum/Neptunū esse appellatam. post hoc cum elementū frigidum per concretionem glacialis bulle ad inferiora fuisset absorptum/& aridū fuisset humīdumq̄ discretum: nullo iam impediente/ elemētum calidum ignis vt posse vigore levitatis/ad superiora conuolauit aeris/spiritu & procella subiectū. hanc ergo procellā que categis grece appellatur/ ega id est capram dixerunt: & ignē qui ad superna concēdit/ Iouem . & ideo eum capra subiectū/concēdit se olympū dicunt. ipsum vero Iouem greci quidem a viuendo/vel vitam dando: nostri autē a iuuādo nominatum volunt. Hanc ergo: viuentem substantiam ferunt. que in su- perioribus posita/vi caloris velut cerebri ambitu ad se attrahens cūcta/ & quadam temperamenti moderatione componēs: de capite dicitur genuisse sapientiā/ quam Mineruam vocant/que a grecis athena propter immortalitatē nominata est. Que

Figmenta in-
digna.

Aides siue
Pluto

Neptunus

KATĀRΙΟ
alīs.
Jupiter

Minerua

De his stultis
& irrationali-
bus gētiū ale-
goris: legat
etiā qui volet
disputationē
Chrysanti &
Darie
Saturni
vincula.
Saturni
castratio.
Venus.
Ether
Cupido
Chronus.
Rhea

ex pater omniū: per sapientiam suam cuncta cōdidit) ex ipso capite eius & prin- cipali omniū genita dicitur loco : & temperata ammixtione elementorum/ vnu- sum formasse mundum & adornasse perhibetur . Igitur species que materie indi- sunt/ vt fieret mundus: quia vi caloris constringūtur/louis vītibus contineri dicunt. Que quoniam sufficenter se habent/ nec vltra addi sibi indigent aliquid noui/ sed vnumquodq̄ seminis sui posteritate reparatur: vītē esse à loue/Saturni man⁹ di- cuntur. quia nichil noui iam(vt dixi) ex materia tempus producit: sed calor seminis secundum sui specie cuncta restituit. nec Rhee partus/hoc est propago materie flu- entis ascendit:& ideo ipsam primam elementorum diuisionem/absolucionem Satur- ni nominant/quasi qui vltra mundū generare non possit. ¶ Hāc de Venere hoc modo alegoriam tradunt. vbi(aiūt) etheri subiectum est pelagus/cum repercuti- sus aquis splendor celi gratior refulsiſet: venustas rerum que ex aquis pulchrior appa- ruerat/Venus nominata est. que etheri tanq̄ fratri sociata: q̄ concupisibile deus efficerit/cupidinem genuisse memorata est. Hoc ergo modo per alegoriam/Chro- num quidem qui est saturnus; tēpus esse(vt diximus) tradunt. Rheam: materiam.

Aidem id est Orcum: inferni profundū. Neptunū: aquā. Iouem etherem/ id est casoris elementum. Venerem: venustatem rerū. Cupidinem: concupiscentiā que inest rebus omnibus/ per quam posteritas reparatur. vel etiam ratio: que sapienter inspecta delectat. Hera id est Iuno: aer iste medius/ qui de celo vscq ad terrā descēdit posnatur. Diana quā ipsam & proserpinam dicunt: aerem infernū tradunt. Apollinē etiam: ipsum solem dicitū/circū untem polum. Mercurium: verbum/ quo ratio de singulis quibusq reddatur. Martem: intemperatum ignem/ qui cuncta consumat. Sed ne singula enumerando immoremur: ad hanc alegorie speciem/de unoquoc eorum quos colunt ii/quibus secretior de talibus inest peritia/honestas sibi videntur & iustas reddere rationes.

Cap. VIII.

a Hec cum Niceta dixisset: Aquila respondit. Valde michi videtur quisquis ille auctor & inuentor horum/ impius extitisse: si hec que grata & honesta videntur abscondit/& superstitionis sue ritum / in dedecorosis & turpibus obseruatōis collocauit. cum ea que secundum litteram scripta sunt: manifeste inhonestā sint & turpia. & tota religionis obseruantia in ipsis constet: ut per huiusmodi scelera & impietates/deos suos quos colunt / doceantur imitari. nam in istis alegoriis: que eis utilitas erit? que quāuis honeste fingantur: nullus tamen ex eis aut usus ad cultum peruenit/aut ad mores emendatio. unde magis constat: q prudētes viri cum viderent communē superstitionem tam probrosam esse/tamq turpem/nec tamen corrīgendi modum aliquem vel scientiam didicissent/quibus potuerunt argumentis & interpretationib⁹ conati sunt res inhonestas/honesto sermone velare. & nō (ut dicunt) honestas rationes inhonestis fabulis occultare. quod si esset: nūq vtiq ipsa eorum simulacra atq ipse de eis pictura/cum suis viciis & criminibus formarentur. non cygnus adulter lede: nec taurus formaretur Europe/ & in mille monstra eum/ quem putat meliorem omnibus/ verterent. quod vtiq si magni & sapientes qui sunt apud eos viri/fictum scirent esse/non verum: nonne impietatis arguerent & sacrilegiū eos/qui ad iniuriam deorum huiusmodi aut picturā ponerēt/ aut sculperent simulacra: deniq regem temporis sui depingant in bouis formam/ vel anseris/vel formice/vel vulturis/& scribāt super/regis nomē/ atq huiusmodi vel statuā/vel imaginem collocent: & iniuriam factis entinent/& vindicēt magnitudinem. sed quoniam vera hec magis sunt que publica turpitude testatur / & ad excusationē a viris prudentibus/sermonis honesta quesita sunt & concinnata velamina: idcirco non solum prohibentur/sed & in ipsis mysteriis Saturni filios deuorantis/ & occultati pueri per corybātum cymbala & tympanorum sonitus/exprimuntur imagines. de abscissionē vero Saturni: que maior erit probatio veritatis/q in honorem dei sui/simili infelicitatis sorte/abscidantur etiam cultores! Cum ergo hec manifeste cernantur: quis tam exigui sensus/imo tam stolidi inuenitur/cui non palam sit hec magis vera esse de infelicitibus diis/que infeliores etiam/corporum suorum vulneribus & abscissionē testantur: Quod si (ut dicunt) hec ita honeste & pie gesta/in honesto ritu ministrantur & impio: sacrilegus profecto est quisq ille/vel ex initio hec tradidit/vel nunc male tradita persistit implere. Quid autem & de libris dicemus poetarum: nonne oportuerat eos/si honesta & pia deorum gesta turpibus fabulis infamarunt: abiici protinus/atq in ignē dari: ne persuaderent tenere adhuc etati pueroꝝ/Iouem ipsum deorum principem/parricidam erga parentes/incestum erga sorores & filias/impurum etiam in pueros extitisse/Venerem cum Marte/adul-

Aides.
Neptunus
Iupiter
Venus.
Cupido
Iuno.
Diana.
Proserpina
Apollo
Mercurius
Mars

Aquila

PETRVS

teros / & omnia illa que sum superius dicta sunt . aut quid tibi videtur domine mi
Petre . ¶ Tum Petrus respodit . Certus es tu dulcissime fili Aquila : quia omnia per
bonam dei prouidentiam gesta sunt / ut non solum infirma & fragilis / verum & turpis
esset causa / que futura erat contraria veritati . si enim validior & verisimilior fuisset
erroris assertio : haud facile quisque qui non deceptus esset / ad iter veritatis rediret . si
enim nunc / cum tam multa probra & dedecora de diis gentium proferuntur / vix aliquis
turpem derelinquit errorem : quanto magis si esset ibi aliquid honestum & verisimile
difficulter namque transfertur animus ab iis ; in quibus a prima etate preuentus est . & ob
hoc (ut dixi) divina prouidentia factum est : ut erroris substantia / & infirma esset & tur
pis . sed & cetera omnia / simili modo competenter & comode dispesat divina pr
uidentia : licet nobis ignorantibus rerum causas / bone & optime dispensationis divine
non liqueat ratio . ¶ Cum hec Petrus dixisset : ego Clemens Niceta rogabam / ut aliqua
de alegoriis gentilium / quas diligenter attigerat / cognoscendi gratia exponeret . utile enim
est : ut cum gentilibus disputationem / etiam illa nos minime lateat . ¶ Et Niceta . Si (inquit) pa
mittit dominus meus Petrus : possum dicere . ¶ Tu Petrus . hodie (inquit) permisi
vobis dicere aduersum gentiles : ut nostis . ¶ Et Niceta ait . dic ergo Clemens : de quibus
audire velis . ¶ Cui ego ait : quomodo traditur de deorum cena gentiles / quam in Pelei
nuptiis habuerunt & Thetidis . quem dicunt esse Paride pastorem : & quas ponunt luno
ne / Minervam / & Venerem / que apud eum iudicantur / quemque Mercurium / vel quod ma
lum / & cetera que per ordinem consequuntur ; enarram nobis .

Caput. X.

Niceta
Alegoria gen
tilium de cena
deorum

t Vm Niceta . Cene deorum causa : hoc modo se habet . comitium mundum tradunt .
discubedam ordinem : deorum stellarumque positionem / quos Hesiodus celum & terre
primos filios nominat . in quibus sex mares / & sex feminas : ad duodecim signorum nu
merum referunt / que universum circueunt mundum . dapes autem coniuncti : rationes esse &
causas rei tradunt / dulces & concupiscentes . que qualiter regatur & gubernetur hic
mundus : ex singulorum positione / & astrorum cursibus colligitur . ad libertatis tamen
coniunctum modum / dicunt ista constare : pro eo quod potestate habeat universusque sensus
si velit / degustare aliqd ex huiusmodi scientia / aut non / si nolit . & sicut in coniunctu : ne
mo cogit / sed vescedi libertas penes uniuersaque est : ita & philosophandi ratio pedet
in voluntatis arbitrio . discordiam : cordis concupiscientiam dicunt / quae insurget aduersus pro
positum metis / & philosophandi impedire studium . ideo denique / & tempus illud esse ait :
quo de nuptiis agit . Peleum vero & thetidem nympham : aridum & humidum ponunt elem
tum . ex quo ruit admixtione : substancia corporum constat . Mercurium verbum esse tradunt : p
quod sensu doctrina constat . Iunonem : pudicitiam . Minervam : fortitudinem . Venerem :
libidinem dicunt . Paride : sensum . si ergo accidat in homine / barbarum esse & impudicum sensum /
& rectum iudicium nescientem : spreta pudicitie virtute / libidini palma (quod est malum) da
bit . p quod non solu sibi : sed & ciuibus / & universo genti subuersio & punitio aderit .
hec ergo licet illis coponere ex qualibet materia visum sit : tamem aptari ad omnem ho
minem possint . quia si quis pastoralis & rusticus atque imperitum habeat sensum / nec velit eru
diri : ubi corporis calor de libidinis suavitate suggesterit / continuo spretis studiorum
virtutibus & scientie bonis / ad voluptates corporis animum transfert . & hinc est : unde
impacata bella consurgunt / vibes ruunt / patrie cocidunt ; sicut & Paris rapta Helena ad
mutuum grecos & barbaros armavit exitium .

Caput. XI.

Malum : pomum .

e T Petrus collaudās prosecutionē ait. Multas (ut video) ingeniosi homines: PETRVS
ex iis que legūt verisimilitudines capitū. & ideo diligēter obseruandū est: vt
lex dei cum legitur/ non secūdū proprii ingenii intelligentia legatur. sunt enim mul-
ta verba in scripturis diuinis: que possunt trahi ad eum sensum/ quā m sibi vnuſq[ue] q[ui] sponte presumpſit. quod fieri non oportet. non enim sensum quem extrinsecus
attuleris alienum & extraneū/ debes querere quomodo ex scripturarum auctorita-
te cōfirmes: sed ex ip̄is scripturis sensum capere veritatis. & ideo oportet ab eo in-
telligentiam discere scripturarū: qui eam a maioribus secūdū veritatē sibi traditam
seruant. vt ipse possit ea que recte suscipit: cōpetenter asserere. cum enim ex diuinis
scripturis integrā quis suscepit & firmā regulam veritatis: absurdum non erit/si
aliquid etiā ex eruditio[n]e cōmuni ac liberalib[us] studiis (que forte in pueritia attigit)
ad assertionem veri dogmatiſ conferat. ita tamen vt vbi vera didicit: falsa & simu-
lata declinet. Et cum hec dixisset: ad patrē nostrū respiciens ait. Tu ergo o senex/sig-
dem saluti anime tue consulis/ vt cum corpore fuerit resoluta/breui hac puerione
requiem inueniat sempiternam: require de quibus vis/& cōſule. vt possis si quid in
te est dubitationis/abducere. incertum est enim etiam iuuenib[us] vite tempus: senib[us]
autē iam nec incertū est. non enim dubitant / qn q̄tūcūq[ue] est quod putatur super-
esse: breue sit. & ideo tam iuuenes q[ui] senes oportet: de conuersione & penitentia/
valde esse sollicitos/& latagere de reliquo/ vt ornent animas suas ornamētis dignis-
simis/ id est dogmatibus veritatis/decore pudicitie/splendore iusticie/candore pie-
tatis/aliisq[ue] omnibus quibus comptam decet esse rationabilem mentem. Tum pre-
terea declinare a cōsortiis in honestis & infidelibus/& societates habere fidelitū: atq[ue]
illos frequētare cōuentus: in quib[us] de pudicitia/de iusticia/de pietate tractatur. ora-
re deū semp ex corde: & ab ipso petere que decet a deo polci/ ipsi gratias agere/ves-
tā penitentiā gerere preteritorū gelitorū/ aliquāculū etiā si possibile est/ per misericor-
dias pauperū/iuware penitentiā. per hec enim facilior venia dabitur: & indulgēti/cia-
tius indulgebuntur. quod si prouectionis eratis sit is/qui ad penitentiā venit: eo magis
gratias agere debet deo/quod post q[uod] fractus est omnis impetus cōcupiscētie carna-
lis (sciētia veritatis accepta) nulla ei imminet pena/ per quā insurgētes aduersus ani-
mā/reprimat corporis voluptates. superest ergo ei in agnitione veritatis/& miseri-
cordie operibus exerceri: vt afficer fructus dignos penitentie. nec putet: q[ui] in tem-
poris longitudine documentū cōuerſionis ostēdatur/ & nō in deuotionis ac pro-
positū firmitate. deo enim manifeste sunt mentes; qui non temporum rationē collis-
git/sed animarum. ipse enim probat: si quis agnita veritatis predicatione/ nō disti-
lit/ necq[ue] tempus negligendo consumpsit. sed statim & (si dici potest) eodem momen-
to preterita peccata horrescens/futuroī ū deliderū cepit/ & in amore regni celestis exars-
it. propter quod nemo vestrū ultra diffimulet/ nec retro respiciat: sed ad euange-
lium regni diligenter accedat. non dicat pauper: quia cum diues fuero/tunc cōuer-
tar. nō requiri a te deus pecuniam: sed animū misericordem/& piā mentē. necq[ue]
diues cōuerſionem suam differat pro sollicitudine seculari: dum cogitet quomodo
dispēſabit abundantiam frugum. necq[ue] dicat intra semet plūm: quid faciā/vbi recon-
dam fructus meos: necq[ue] dicat anime sue: habes multa bona reposita in annos mul-
tos: epulare/letare. nam dicitur ei: stulte hac nocte auferetur abs te anima tua. que
preparasti: cuius erit: itaq[ue] fit sinet ad penitentiā omnis eras/omnis sexus/omnisq[ue]
conditio: vt vitam consequatur eternam. iuuenes quidem in eo gratiſint: quod in

Nota

Presumptio z
nes proprii sē
sus lūmope
re cauēdas cīc
ca diuina

ipso impetu desideriorum/ceruices suas iugo subiiciunt discipline. Senes & ipsi laudabiles: quia multi temporis consuetudinē/in qua male preuēti sunt/pro dei amore commutat. nemo ergo differat: nemo cūctetur. que enim causa cunctandi est ad bene agendū? an times: ne cū benefeceris/ibi remuneratio nem nō inuenias/vt putasti? & quid senties detrimenti: si benefeceris gratis? nōne sola in iis sufficeret conscientia: quod si inuenieris vt presumis: nonne pro paruis magna/& pro tempora libus eterna recipies? verū ego hec propter incredulos dixi. Nos autē que predicamus/ita se habēt: ga nec aliter esse possunt q̄ prophetica voce promissa sunt. si q̄ autē cupit ad amissim veritatē nostre predicationis agnoscere: cōueniat ad audie dū/& qd sit verus propheta cognoscat/ & tū demū omnis in eo cessabit ambiguitas. si tamē nō obstinatis animis resistat iūs: q̄ vera esse cōcepit. Sūt enim quidā q̄ quolibet modo ad hoc tantū respiciunt: vt vincant. & laudē per hoc magis: q̄ salutē querāt. quibus non eueniat dici aliquid: ne & sermo nobilis patiatur iniuriā/& iniurie sue reū/eterna morte cōdēnet. Quid enīm est in quo aduersari predicationi nostre quis debeat: aut i quo cōtra veri / honestiq̄ fidē sermo predicationis nostre deprehēditur: q̄ dicit honorandū esse dēū & patrē omniū cōditorē/eiusq̄ filiū: qui solus eū & voluntatē eius cognouit/cuiq̄ soli de omnib⁹ credendū est que precepit. solus/enīm est lex/& legislator/& iudex iustus: cuius lex decernit honorādum esse deūm & dominū omniū: per vitam sobriam & misericordem/& in ipso solo omniū colloquandam spem.

Cap.XII.

Sed dicet aliqs/ etiā a philosophis huiusmodi precepta dari. Nichil est simile. nā de iusticia quidē ab eis & lebriate mandatur: sed remuneratore deum gestorū malorū/bonoīūq̄ nō norūt. Et ideo leges & precepta eorū/accusatorem tātūmodo publicū vitāt: cōscientiā vero purificare nō possunt. Quid enim timeat in occulto peccare: q̄ occultorū esse arbitriū & iudicē nō neuit: Addūt p̄terea philosophi in preceptis suis/etiā deos q̄ sunt demones adorādos: quod solū (etiā si in aliis probabiles viderētur) grauissime eos potest impietatis arguere/ & ex propriis cōdēnare sentētis. q̄ vnū qdē esse pronūciāt dēū:pro assentatione tamē erroris humani/plures mādāt colēdos. Aut autē & illud philosophi/dēū nō irasci: nesciētes quid dicāt. ira enīm mala est/vbi mētē turbat/ & rectū cōsiliū perdit: illa vero ira q̄ malos punit/perturbationē mēti nō infert. sed vnus (vt ita dixerim) idēq̄ affect⁹ est: qui & bonis p̄mīa/& malis retribuit penā/nā si bonis & malis bona restituat/& simili remuneratiōne erga pios vtatur & impios: iniustus poti⁹ q̄ bonus videbitur.

C Sed aīs. Nec debuit de⁹ facere malū. Verū dīcis: nec fecit. sed q̄ ab eo creati sunt: dū iudicādos se esse nō credūt/indulgētes voluptatibus suis/a pietate & iusticia de uoluti sunt. **C** Sed dīcis. Si iustū est punire malos: statū vt male agūt puniri debent. Tu qdē bene festinas: sed ille q̄ etern⁹ est/& quē nichil latet/quāto null⁹ ei finis/tāto & prolixa patiētia est. & nō ad velocitatē vindictē: sed ad salutis respicit causas. delectatur enī:nō rā morte/q̄ conuersione peccātis. Ideo deniq̄ & sanctū baptismū lar gitus est hoībus:ad quod si q̄ festinet/& de reliquo maneat emēdat⁹/delenit ex eo omnia peccata/que p̄ ignorantia cōmissa sunt. Nā philosophi/quid cōtulerūt vite mortalū/ dicēdo hominibus non irasci deūm: nempe vt docerent eos: nullum habere vindictē alicuius vel iudicii metum : & per hoc tota peccātibus frena laxarent. Aut quid illi humanum genus iuuerunt: qui dixerunt non esse deūm/sed casu omnia & temere agi: Nonne:vt hoc audientes homines/& arbitrantes nullum esse iu-

dicem>nullum prouisorem rerum/ad omne facin⁹ quod vel furor/vel auaricia/vel libido dictasset/neminem verendo/precipites agerent: An illi reuera multum iuuerunt mortalium vitam: qui dixerunt nichil posse sine Genesi fieri: scilicet ut vnu quisq^z/peccati sui causam Genesi ascribens: semetipsum in sceleribus suis pronunciaret itmo xium/dum crimen suum non penitendo diluit/sed factum culpando tō geminat. Nam quid de illis dicam philosophis/qui deos colendos esse introduxerunt: & tales deos/quales paulo ante audistis: Quid fuit aliud decernere: nisi vt via/niſi vt crimina/niſi vt flagitia colerentur? Pudet/miseretq^z me vestri: si creditis digna hec esse: & impia atq^z execrabilita/aut nō reprehendistis hactenus/aut reprehensa & intellecta mala/pro bonis & optimis coluistis. Tum preterea & illud qua le est/quod presumpserūt nonnulli philosophorum/ vel deo loqui cū sint mortales: & opinione sola de inuisibilibus dicere/vel de mūdi origine vbi non aderant cum fieret/vel de fine eius/vel de animarū in infernis dispēlatione & iudicio: nescientes q̄a presentia quidē & visibilia nosse/hominis est rationabilis? Preferita vero & futura & inuisibilia scire: solus prophetice presciētie est. Nō ergo hec cōiecturis & opinionibus colligenda sunt in quibus falluntur valde homines: sed fide prophetice veritatis/sicut se habet hec nostra doctrina. nos enim nichil a nobis loquimur/ nec humana existimatione collecta ānūciam⁹ (hoc enim decipere est auditores) sed veri prophete auctoritate/nobis tradita & manifesta predicam⁹. De cui⁹ presciētie virtute prophetica si quis (vt dixi) ad liquidum vult documēta suscipere: sollicitus cōueniat/& impiger sit ad audiendū. & euideres dabim⁹ promissiones: quib⁹ vim prophetice prescientie/nō solū auribus audire sed & oculis etiā videre ac manu cō tractare se credat. de quib⁹ certā fidē cū ceperit: iugū iusticie & pietatis/absq^z villo labore suscipiet/tantāq^z in eo sentier suavitatē vt nō solū nichil ei laboris inesse causetur/verū & aplius aliquod addisi sibi desideret & imponi. Cūq^z hec & alia his similia dixisset/& nō nullos ex iis qui aderāt infirmos & demonibus oblesso curasset: gra tulantes & deū collaudātes turbas dimisit/precipiens eis vt ad eūdem locum euam sequentib⁹ diebus/audiendi gratia cōuenirent.

Cap.XIII.

Vniq^z domi iam inter nos essemus ac prepararcimur ad edendum: ingressus quidā nūciat Apionem Plistonensem cū Anubione nuper venisse ab antiochia/& hospitari cū Simone. Tum pater audiens/valde gauisus est: & ait Petro. si permittis: volo ire & salutare Apionem & Anubionem/ quia valde amici michi sunt. Fortassis autem Anubionē etiā suadere potero disputare cū Clemente de Genesi. Et Petrus. Permitto inquit: & laudo quod amicos colis. verūtamen considera quomodo per prouidentiā dei: omnia tibi ex sentētia cōcurrūt. ecce enim nō solū affectiō tibi propria (deo prestante) reparata est: sed & amicorū presentia procuratur. Et pater. vere(inquit) aduerto ita esse: vt dicis. & cū hec dixisset: abiit ad Anubionē. nos autē cū Petro positi: per totā noctē interrogando de diuersis/& discēdi ab eo delectatione ipsa doctrine/& suavitate verborū puigiles māsim⁹. Et cū iā aurora surgeret: Petrus intuēs me ac fratres meos ait: miror quid vltū sit patri vestro. cūq^z hec diceret supuenit pater: & inuenit Petru nobis de se loquētē. cūq^z sa lutasset:satisfacere cepit/& causā exponere ob quā foris mālisset. nos aut̄ respiciētes in eū: expauim⁹/vultū in eo Simonis vidētes/vocē tamē patris nostri audiētes. cūq^z refugeremus eū/& execraremur. stupebat pater/q̄ tā austere cū eo agerem⁹ & barbare. Solus tamē Petrus erat q̄ vultū eius naturalem videbat: qui & ait ad nos/

Nuncius,
Apion.
Anubion
Simon mag⁹.
Faustinianus.
PETRVS

Faustinianus.

PETRVS
Aquila Nīcea ta & Clemēsi
credūt de pa tre Simonem
esse.
PETRVS

Liber

Fili
PETRVS

eur execramini patrem vestrum: Cui nos vna cum matre respondimus: hic nobis Simon videtur/voce habens patris nostri. Et Petrus. Vobis quidem vox eius que maleficiis mutata non est/sola nota est: michi autem etiam vultus eius/qui aliis arte Simonis mutatus appareret/Faustiniani vestri patris notus est. & intuens patrem ait: causa que coniugeum tuum conturbat ac filios hec est/species vultus in te non videtur illa/que fuit/sed facies execrati Simonis in te appareret. Et cum hec diceret/gressus quidam ex iis qui antiochi precesserant: dicebat ad Petrum. Scire te volo domine mihi Petre: quia Simon apud antiochi publice multa facies signa & prodigia/nichil altius populo prouulsa nisi que ad tuum odiu pertinet/ magnum te nominans/maleficu/hominae cida. & in tantum eos aduersum te odiu concitauit: ut magnopere desideret (si te usq inuenire queant) carnibus tuis exsaturari. & ob hoc qui premissi sumus/videntes valde commotu contra te ciuitatem: occulte in vnu conuenientes considerabamus/ quid fieri oporteret. cum nullum videremus exitum rei: superuenit Cornelius centurio missus a Cesarea ad presidem Cesaree/publici negotii gratia. hunc accersimus ad nos/ causam ei qua melius essemus exponimus/ & si quid posset vt iuuaret horramur. tum ille promptissime repromittit se/eum protinus fugaturu: si tamen consilio eius/ etiam nos amitteremur. cum nos polliceremur cuncta geluros: ait. Cesar in urbe romana/& per prouincias: maleficos inquiri iussit ac perimi: ex quibus iam plurimi perempti sunt. ego igitur diuulgabo per amicos meos: vt istum magnum capere venisse me/& ob hoc missum a Cesare/quo etiam hic cum ceteris suis sociis puniatur. vestri ergo qui cum ipso sunt/occulte quasi undecim audierint indicet ei: quod ego ad ipsum capiendum missus sum. certum est quod cum audierit: fugiat. aut si vos aliquid melius videtis: dicite. Quid plura: ita factum est a nostris/qui cum ipso erant explorati gratia simulati. ubi didicit Simon ventum esse ad se/ tanquam ingens sibi beneficium collatum ab eis accipiebat/in fugia versus est. discedens igitur ex antiochia cum Athenodoro: huc venit licet audiuius. hoc ergo visum est nobis omnibus qui precessimus: vt interim nunc non ascendas antiochiam/usq quo videamus/si illo discedente/ odium quod de te populo seminavit/ aliqua ex parte vacuetur. Cumque hec insinuasset is qui de antiochia venerat: Petrus respiciens ad patrem nostrum/ ait. Audi Faustiniane. a Simone mago transformatus est vultus tuus: sicut apparent. putans enim quod a Cesare queretur ad penam: territus fugit. & suum vultum tibi imposuit: si forte tu pro ipso caspi/& ad mortem duci possis/ vt filius tuis tristitiam moueret. Pater vero ubi hec audiuit: cum lachrimis exclamans/recte (inquit) existimasti Petre. nam & Anubion (quia michi valde amicus erat) sub secreto quodam indicare michi ceperat de insidiis eius: sed infelix non credebam/ qui nichil in eum commiseram malum. cumque omnes vna cum patre tristitia & lachrimis agerentur: interea & Anubion venit ad nos/ indicans nobis Simonem fugisse per noctem/iudeam petentem. videns autem patrem nostrum plagete & lamentante se/ ac dicente infelici me/ qui eum magnum esse audiens non credebam/ quid michi misero accidit: vna die recognitus ab uxore & filiis/ letari non potuerim cum eis/ sed ad priores miserias quas in errore pertuli/ revolutus sum. mater autem multo grauius: sparsis & laceratis crinitibus plangebat. nos quoque in permutatione vultus patris stupentes: quasi attoniti eramus & amentes/ nec quid rei esset intelligere poteramus. sed & Anubion nos omnes ira videns affligi: velut mutus stebat.

Tum Petrus nos intuentes filios eius: ait. Michi credite: quod hic ipse est pater vester. propter quod & moneo vos: vt quasi patrem obseruetis eum. cibis enim deus o-

Iuuenis ad
PETRVM.

Cornelius cœ
turio.

Humane pru
tie consilium

PETRVS

Faustinianus.

Anubion

PETRVS

casionē aliquā: qua deposito Simonis vultu/euidētem patris vestri id est suā rectū perare possit effigiem. Et ad patrem cōuersus ait. Ego tibi permiserā salutare Apionem & Anubionem/quos tibi a puero amicos fuisse dixeras: nō tamē vt cū Simonē loquereris. ¶ Et pater. Peccauī (inquit) fateor. ¶ Tū Anubion. Et ego (inquit) cū iplo rogo & precor te: vt ignoscas seni/víro bono & generoso. seductus est ita felix: & ludibriū factus nominato mago. dicā enim quomodo res gesta est. vbi venit ad salutandū nos: cōtigīt vt in ipsa hora circūstaremus Simonem/ audientes eū dicētem q̄ fugere velit ea ipsa nocte. audiſe enim se: q̄ venerīt quidam etiā ad hāc laoditie ciuitatem/ qui eū ex precepto imperatoris comprehendenderent. velle autē se in hunc qui nuper ingressus est Faustinianū: omnem cōuertere furorem . & ait ad nos: tantum (inquit) vos facite eum cenare nobiscum/& ego vnguentum quoddā componam/quo cenatus perungat faciem suam/& ex eo meum vultum omnibus habere videatur. vos autem herbe cuiusdam succo facies perungemini prius: vt nō fallamini de mutatione vultus eius. ita vt exceptis vobis: alīs omnibus Simon videatur. & cum ille hec diceret: aio ad eum. Et quid tibi ex hoc facto: cōferetur lucris? Tū Simon. Primo (inquit) vt ipsum cōprehendāt: qui me querunt/ & me desinant querere. si vero etiā punitus fuerit a Cesare: vt luētum maximū habeant filii sui/qui (me derelicto) fugerūt ad Petru/& sunt modo adiutores illius. Id autē confiteorti: Petre/quod verū est: timui tamē Faustiniano idicare hec. sed neq̄ spaciū nobis ipse Simon dedit: vt possemus nos secretius loquī/ & plenius ei cōfiliū Simonis aperire. Interea circa mediā noctem: Simon iudeā petens aufugit. deduxit autē eum Athenodorus/& Apion. ego autē simulaui inequalitatē corporis: vt domi remanerē/& facerē h̄ic veloci⁹ ad vos redire. si forte possit alīquo modo occultari apud vos: ne forte ab iis qui Simonē querūt cōprehēsūs/ad Cesare perducatur/& pereat gratis. & nūc sollicitus pro ipso vent̄ videre eum: & redire anteq̄ superueniant illi qui deduxerūt Simonem. Et conuersus ad nos Anubion ait. Ego Anubion patris vestri verum vultum video: reuera quia perunctus sum prius ab ipso Simone (sic cut narrauī vobis) vt oculis meis vera Faustiniani facies appareret. vnde satis stupeo/ & admiror artem Simonis magi: quomodo nō cognoscitis patrem vestrum. Flentibus autē patre & matre ac nobis omnibus pro iis que acciderant: motus etiā miseratione Anubion fleuit.

Cap.XIII.

Vm Petrus misericordia pmotus: restituturū se promittit facie patris nostri: dices ad eū. audi Faustiniane. Cū nobis pri⁹ utilitatis aliquid cōtulerit error PETRVS iste transformati vultus tui / & ministrauerit ad ea que volumus: tunc veram tibi vultus tui imaginē reddet Christus. Vīdens autē pater quia vultus Simonis gereret effigiē: concepit animo vt peteret antiochiā/a qua iā Simon recesserat.& occasione accepta: eius artes illuderet/eiusq̄ si posset/frustraret maliciā. & assumptis lectū Nūceta & Aquila (ita pmittēte Petro) se protin⁹ ad priorem accinxit viā. ¶ Interea cū Petrus ex more quotidie populu doceret / & virtutes molitas ac sanitates efficeret: post dies decē venit qdā nostrorū ab antiochia missus a patre/ānūciās nobis/quo modo publice staret pater/Simonē quidem (qui in vultu eius videbatur) accusans/ Petrum vero immensis laudibus efferens/ & omni populo commendans/ ac desiderabilem faciens. ita vt omnes ex eius sermone mutati: desiderarent eum videre. multos autem tantum in Petri amore venisse: vt seūrent in patrem/quasi in Simonem. & manus ei vellent iniicere: velut qui tantū malī cōmisisset in Petru. pro-

Faustinianus
Anubion

pter quod aiebat: appropera/ne forte perimitatur. in timore enim magno posic: ve
lociter misit me/ vt sine mora venias. quo viuentem eum occupies: & simul cresceri
erga tui desiderium ciuitati/oportunius appareas. Quibus cognitis: Petrus postera
die conuenire populos iubet/ & uno ex iis qui sequebantur eum/ ordinato eis episcopo/ aliis etiam presbyteris/baptizatis quoq; plurimis/ & omnibus qui erant vex
xati laguorib; vel demonib; sanitati redditis/demorat; ibi aliud triduum. Interea
oīs populus ad patrem collectus est. & cepit omnibus confiteri publice/secundum
ea que populi (quē Simon peruerterat) restauratio flagitabat. nāc cum omnes si
mul nobiles & ignobiles/ & diuines simul ac pauperes conuenissent/ sperantes ali
qua ab eo/more solito prodigia posse fieri: oīs hac voce alloquitur. diu est quod
me Simonem infeliciissimum hominū: patientia diuina sustinet. nā quidquid in me
mirati estis: non veritatis ministerio/sed demonum mendaciis & artibus gestū est/
vt vestram fidem peruerterem/ vt meam animam condemnarem. cōfiteor me om
nia de Petro fuisse mentitum. ille enim neq; magus/neq; homicida vnḡ fuit: sed a
deo ad salutem vestram & omniū missus est. quem si ex hac hora contemnedum
putaueritis: certum est apud nos/q; possit ipsa ciuitas vestra repente deperire. que
autem causa sit: vt hec vobis vltro confitear. ab angelo dei hac nocte vehementer
correp; sum: & cur ei inimic⁹ extiterim/vehementissime flagellar⁹. Precor ergo vos:
vt si ego ipse ex hac hora aperuero os meum cōtra eum/ proiicietis me ab aspectu
vestro. ille enim immundus demon/saluti hominū inimicus: contra ipsum loqui
tur/ne per eum vos pertingatis ad vitam. quid nunc ars magica per me vobis po
tuīt virtutis ostendere: canes feci aereos latrare/ & statuas moueri/ figurās mutare
hominū/ & subito ab aspectib; hominū disparere: & per hec debuistis artem magi
cam execrari/q; vobis miraculum inane pretenderem/ānimas vestras diabolicas la
queis innodabam ne crederetis Petro/ qui & languentes in nomine eius a quo mis
sus est curat. demones fugat/ & paralyticos saluat/ & mortuos suscitat.

Caput.XV.

h Ec & his similia prosequentem: execrari cepit omnis populus/ & dare fle
tum & gemitum quod peccassent in Petrum (eadem vero die ad vesperam
restituta est in Faustiniano facies propria/ & recessit ab eo aspectus Simonis magi)
credentes eum esse magum & impium. Audiens Simon vultum suum in eo ad Pe
tri gloriam profecisse: festinus preuenit Petrum/ & tetrat arte sua/ vt a Faustiniano
eius similitudo recederet/ cum hoc Christus iam iuxta apostoli sui verbum imple
set. videntes autem Niceta & Aquila post predicationem necessariam/ paternam
faciem restitutam: gratias agentes deo/ non eum permiserunt viterius alloqui po
puli. Simon autem cepit (licet occulte) per amicos suos & familiares: amplius de
rogare q; fecerat. tunc omnes in facie eius expulerunt/ & de ciuitate cum ingenti de
decore expulerunt dicentes: tu eris reus mortis tue/ si vltreius locuturus contra Pe
trum/huc tibi credideris esse veniendum. Interea dū hec agitur: Petrus faciens mul
tas sanitates/ & cōfictis rite compositis/ & ecclesiā Christi constituens/ valedicens/a
laodicia proficiscitur/sic factus desiderabilis cuncte antiocheniū plebi. & cepit per
Nicetā & Aquilā tota ciuitas audire/q; Petrus aduētaret. omnis autē populus an
tiochie ciuitatis/audiētes Petru venire: occurrerūt ei/ & pene omnes maiores natu
ac nobiles cinere aspersi in capite/penitētiā agētes/ q; cōtra p̄dicationē/nup magū
Simonē suscepissent. hec & hī similia prosequētes: offerūt ei vexatos laguorib; &

demoniis fatigatos/ paralyticos quoq; & diuersa pericula patientes/ & erat infinita multitudo simul languentiū. quos vidēs Petrus nō solū penititudinē agere eorū que de eo male sensissent per Simonem/ verum etiam & tam integrā fidē exhibere deo/ vt etiam omnes diuersas egritudines patientes/ crederent per eum posse saluari: expandit ad celos manus suas/ & cū lachrimis orationem effundens/ gratiasq; agens deo/dicebat. benedico te pater predicande/ qui omne verbum & promissionē filii tui adimplere digneris: vt cognoscat omnis creatura/ quia tu solus deus in celo & in terra. hec & his similia dicens: ascendit in eminentiore locū/ & iussit ante se ponī omnem multitudinem egrotatiū/quos omnes hac voce alloquitur. similem vobis hominem me esse videntes: nolite putare/quia a me possitis recuperare salutem vestram/sed per eum qui de celo descendens/ ostendit credētibus sibi/ integrā anima & corporis medicinam. vnde fides vestra / testem habeat hūc omnem populū: qui ex toto corde creditis in dominū Ihesum Christum/ vt sciāt etiā seipso ab ipso posse saluari . cūq; omnis multitudo infirmantium vna voce clamaret/hūc verum deū/ quem Petrus annūciat : subito immēsum lumen gratie dei in medio plebis apariuit/ & ceperunt paralyticī currere ad pedes Petri/sani/ ceci recepto visu clamare/ claudi restaurato gressu gratias agere/languentes recepta sanitate gaudere/nōnnulli etiam solo flatu viuentes/ iam sine sensu & sine voce iacētes/recuperati sunt. omnes quoq; lunatici/ & pleni demoniis liberati sunt. tantam itaq; sp̄ritus sanctus in illa die gratiam sue virtutis ostēdit: vt omnes a minimo usq; ad maximū/viua voce confiterentur deum. & ne multis immorer: intra septem dies plusq; decem milia hominū credentes deo/ baptizati sunt/ & sanctificatione cōsecrati. ita vt omni auiditatis desiderio/Theophilus qui erat cūctis potētibus in ciuitate sublimior: dom⁹ sue ingētem basilicam/ecclesie nomine consecraret. in qua Petro apostolo cōstituta est/ ab omni populo cathedra: & omnis multitudo quotidie ad audiendum verbum dei cōueniēs/ credebat sane doctrinē/ quam sanitatum efficacitas affirmabat.

C Tum ego Clemens cum fratribus meis & matre alloquimur patrem: vtrum aliique infidelitatis in eo reliquie remansissent. **C** At ille. Venite ait: & videbitis coram Petro/ quantum in me fidei creuerit incrementū. Tum accedens Faustinianus: procidit ad pedes Petri dicens . semina verbī tui/ que ager mee mentis accepit/ iam nata sunt: atq; ita ad fecundam maturitatēm peruecta sunt/ vt nichil desit/ nisi vt a paleis/me sp̄irituali illa tua defeces falce/ & reponens me in horreo dominico/ facias me mense diuinitatis participem. **C** Tum Petrus cum omni alacritate apprehēdēs manum eius: tradidit eum mīchi Clementi & fratribus meis dices. sicut tibi patri filios restituit deus: ita & te patrem/ filii restituūt deo . indixit autem ieiunium omni plebi: & veniente die dominica/baptizauit eum . atq; in medio populi ex cōuersione eius materiam sumens/ omnes casus eius exposuit. ita vt omnis ciuitas: quasi angulum/ eum aspiceret/ & nō minorē ei gratiam q̄ apostolo exhiberet.

Theophilus

Clemens &
fratres.
Faustinianus,

RECOGNITIONVM BEATISSIMI PETRI APOSTO
LI/ DECIMI ET VLTIMI LIBRI FINIS.
CHRISTO DOMINO VITE
AVCTORI GRA
TIE.

Queris a me: quomodo si filius sit, non priore habeat patrem? Quem
si abs te, quando aut quomodo filius potest esse Generatum? Mi-
si enim impossibile est Generationis scilicet Secretum? Mens deficit:
filius: non in ea tantum sicut Angelorum: Sup' potestates: Sup' Angelos: Sup'
Exerubin: sup' Secundum: Sup' omnis sensus est: quod Scriptum est: Pax
Christi super omnes: senz. CONTINVATIO EPISTOLE CLEMENTIS PRECEPTO
sus. 10. fol. 4. b

Symbolū ab
apostolis con-
ditū attestāte
PETRO
apostolo

Symbolum
Collatio
Symbolum
Indicium

De diuinitate
Christi q̄ ver-
bū patris est.

Enitemini (inquit) & verā agite penitētiā. Omnes ergo homines qui chris-
tiano cōsentur vocabulo: patre & filio & spiritu sanctū/vnū dñi & do-
minū veraciter credere & cōfiteri/eūq̄ tota mente & toto corde & tota
virtute diligere & proximos suos tanq̄ semetiplos/docibilesq̄ vscq̄ ad perfectam
doctrinā ad hec perficienda summopere oportet. fides enim & dilectio: totius bo-
nitatis est fundamentū. Sine fide autē: placere deo nemo poterit. Christo itaq̄ re-
surgente & ascēdēte in celū/ missō sancto spirītu/ collata apostolis sciētia linguarū:
adhuc in uno positi symbolū quod fidelis nūc tenet ecclesia (vnusquisq̄ quod sen-
sit dicēdo) condiderūt. vt discedētes abīnuicē: hāc regulam per omnes gentes pre-
dicarent. Summā ergo totius fidei catholice recēlentes: in qua & integritas creduli-
tatis ostenditur & vnius dei omnipotentis (id est sancte trinitatis) equalitas decla-
ratur & mysterium incarnationis filii dei/ qui pro salute humani generis a patre de
celo descēdens/de virginē nasci dignatus est/ quoq̄ ordine vel quando morte per-
tulerit/quomodo sepultus surrexerit & in carne ipsa celos ascenderit/ad dexterāq̄
patris considerit/& iudex venturus sit/ac qualiter remissionē peccatorū sacro bap-
tismate renatis cōtulerit/& resurrectionē humani generis in eadē carne in vitā eter-
nā futurā: sic docuerūt. Symbolū enim grece latine collatio dicitur. Quod hoc pre-
dicti sancti apostoli inter se per spirītu sanctū/salubriter (vt dictū est) condiderūt. di-
citur & indicūt: q̄ per illud is qui recte crediderit/ indicatur. Ergo cūctis credētibus
que continentur in prefato symbolo: salus animarū/ & vita perpetua bonis actib⁹
preparatur. & quod in primordio eiusdē symboli preponitur/ credo in dñi patre
omnipotēte: preclarū fidei testimoniu & fundamentū in prima fronte monstrat.
quia saluus esse poterit: qui recte crediderit. Credere enim oportet accedēte ad dñi.
quoniam corde creditur ad iusticiā: ore confessio fit ad salutē. Vnde ait propheta.
Credidi: propter quod locutus sum. Et illud Iustus ex fide viuit. Et nisi credideritis
non intelligetis. Ergo sane in reb⁹ humanis nullū opus incipit: nisi labor omnis
ad effectū venire credatur. Vnde credēdum est in dñi: a quo tam presens vita q̄ fu-
tura tribuatur. deus autem appellatio est substantie sempiterne/sive timoris diuini.
Igitur deus sine principio/sine fine/simplex/incorporeus/& incōprehensibilis. Pa-
trem autē cum audis: agnosce quod habeat filiū veraciter genitum. sicut possessor
dicitur: qui aliquid possidet. & dominus: qui habet cui dominetur. Deus ergo pa-
ter: secreti sacramenti vocabulum est. cuius vere filius est: verbū/& speculū/& cha-
racter/& imago viuens patris viuētis/in omnibus patri similis/eiusdē nature/& in
diuinitate genitus/& genitori per omnia coequalis. Nec querāt quomodo genuit
filium: quod & angeli nesciūt/prophetis incognitum est. vnde illud dictū est. Ge-
nerationē eius: quis enarrabit: quā secretam originē: cū proprio filio nouit ipse so-
lus/qui genuit. nec a nobis deus discutiendus est: sed credendus. qui in nobisipsis
nescimus quod sapimus: quomodo sapientia/ingeniū/aut intellectus/consiliū/aut
mens nostra generat verbum. Sed sufficit nosse: quia lux genuit splēdorem/sicut ait
propheta. In splēdoribus sanctorū: ex vtero ante luciferum genui te. Et illud. Hic
deus noster: & nō reputabitur alter ad eū. & post in terra vistus est: & inter homi-
nes conuersatus est. Diligere ergo deum vnūquēq̄ ex toto corde & tota anima

(ut prefixum est) & ex tota fortitudine oportet: & proximum tanq; semetipsum/ respondente domino cuidam scribarum ac dicente. Primum omnium mandatum est. Audi israel/dns deus tuus deus vnuſ eſt. & diliges dominū deum tuum ex toſto corde tuo/& ex tota anima tua/& ex tota mente tua/& ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum. Secundum autem simile est illi. Diliges proximū tuū tanq; teipsum. Maius horum aliud mandatum non est. quod maius est omnibus hoſ locauomatibus & sacrificiis. Vnde & in veteri testamento scriptū habetur. Quod tibi fieri non vis: alteri ne feceris. Et dominus ait. Omnia quecumq; vultis ut faciat vobis homines: & vos facite illis similiter. Quibus vtrisq; mandatis: per vnum misericordia compescitur/& per alterum benignitas propagatur/ ut ne malū quis inferat/ sed bonum impendat. Primum ut caueat ledere: secundum ut non bonum prestare. Si enim fratrem quem vides non diligis: deum quem non vides quomodo potes diligere? Sic ergo docet nos exercere curam nostram:& sic diligere nos/ ut nō negligatur dilectio proximi. Quia dei dilectio/morti comparatur dicente sapientia. Vasta illa est dilectio ut mors. Idcirco quia sicut mors/violenter separat animā a corpori: ita dilectio dei vehementia sui/debet seperare animā a mundano & carnali amore. Qui enim (dominus inquit) diligat me: mandata mea seruabit. Nam qui dei precepta cōtemnit: deum non diligit. Vnde scriptum est: Nolite putare q; maneat in dilectione mea: si nō seruaueritis precepta mea. Neq; enim regē diligim⁹: si odio leges eius habuerimus. Neq; etiam ex toto corde poterit is deum diligere/ qui noscitur erga proximum carere dilectionem. quia per dilectionem proximi: peruenitur ad charitatem Christi. Quoniam (ut premissum est) his duobus preceptis: tota lex pendet & prophete docibiles ergo/ qui perfecte docti nō sunt ad hec pagēda: oportet omnes esse. ut & ipsi docti sint: & alios prudenter instruere/ & perfecte possint docere/luxra Danielem prophetam qui ait. Populus autem sciens deum suum: obtinebit & faciet. & docti in populo docebunt plurimos. Omnes docere prompts (ut etiam iam dictum est) qui docti sunt esse oportet: sed sacerdotes doctiores ceteris in populo necesse esse dicebat. quia si cecus leco ducatum presliter: ambo in faveam cadunt. Sacerdotes vero sal terre & tñudi lumen dicens: precipiebat ipsis pre ceteris in splendore operum/patrem glorificare deum. de quibus dominus ait. beati es tū cum maledixerint vobis & perlecuti vos fuerint/ & dixerint omne malum aduersum vos: mentites propter me. Gaudete & exultate: quoniam merces vestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sunt prophetas: qui fuerunt ante vos. Vos estis sal terre. Quod si sal evanuerit: in quo salietur: id ad nichilum valer ultra: nisi ut foras mittatur/& conculceretur ab hominibus. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita: neq; accedunt lucernam/& ponunt eam sub modio/ sed supra casum delabrum/ ut luceat omnibus qui in domo sunt. ut qui ingrediuntur: lumen videant. Sic luceat lux vestra coram hominibus: ut videant bona opera vestra/ & glorifcent patrem vestrum/ qui in celis est. Episcopos autem per singulas ciuitates ad quas ille non miserat: & doctos & prudētes sicut serpentes/simplicesq; sicut columbas iuxta domini preceptum/ nobis mittere precepit. Quod etiam facere iam cepimus: & domino opem ferente/facturi sumus. Vos autem per vestras dioceſes/ episcopos sacrate: & mittite. quia nos ad alias regiones: quod ipse iussit agere/curas. sumus. Aliquos vero ad Gallias/hispaniasq; mittim⁹. & quosdam ad Germaniam Gallie. Hispanie. Germanie.

Italia et Italiam atque ad reliquias gentes dirigere cupimus. Vbi autem ferociores & rebelliores gentes fore cognoscimus: illuc dirigere lapientiores & seueriores necesse duximus: qui quotidie non cessant diuina luminare semina: & multos Christo domino lucrari: & ad rectam fidem & viam veritatis perducere. ut plures manipulos: domino valeat presentare. In illis vero civitatibus in quibus omni apud ethnitos primi flaminis eorum atque primi legis doctores erant: episcoporum primates ponuntur vel patriarchas ordinavit: qui reliquo rū episcoporum iudicia: & maiora (quoties necesse fuerit) negotia in fide agitarēt sectātū dei voluntatem (sic constitutū sancti apostoli) & ita ut ne quis iniuste periclitetur definiteret. In illis autem civitatibus in quibus dum apud predictos erant archiflamines/ quos tamen minores tenebant quod memoratos primates: archiepiscopos institui precepit. qui non tamen primatū: sed archiepiscoporū frueretur nomine. Episcoporū quoque iudicis (ut superius memoratū est) & maiora ecclesiarū negotia si ipsi reclamerint/ aut fortassis aliquem timorem/ aut hos/ aut illos suspectos habuerint: ad iam dictos primates seu patriarchas (ne quis innocenter periret) transferri iussit. In singulis vero reliquo rū civitatum/ singulos & non binos vel ternos/ aut plures episcopos constituti precepit: qui non primatū aut archiepiscoporū/ aut metropolitanorū nomine (quia matres civitatum non tenent) sed episcoporum tantum vocabulo insignirentur. quoniam nec inter ipsos apostolos par institutio fuit: sed unus omnibus prefuit. hoc tamen preuidendum instituit: ne in villis/ aut castellis/ aut modicis civitatibus instituerentur episcopi. ne vile nomen eorum fieret. Episcopos ergo vicem apostolorū gerere: dominū docuisse dicebat. & reliquo rū discipulorū vicē tenere: presbyteros debere. Et si quis aliquem: ex his scandalizaret: grauissimā illi penā interri deberi. Cūctos lenuicem diligere/ & adiuvare debere/ & neminem ab adiutorio fratris se substrahere: docebat. Homicidas vero & adulteros/ & cūctos criminalibus nexibus implicitos/ & eos qui ipsis forte equales non essent/ ab illorū vexatione & accusatione (ubere domino) prohibebat: & non (nisi a coequalibus) aliqd eis inferri. quia discipulum supra magistrum esse/ aut villam ei iniuriā interrogare nullatenus decet. Infames quoque omnes/ & quos amministratores legū seculi non recipiunt/ sed et laicos ab eoru accusatione & vexatione semper repellendos/ & cunctos illis subditos esse precipiebat. & cūctorū etiā sacerdotū vitā: superiorē sanctioreque/ ac discretā a secularibus & laicis hominibus esse/ & spirituales quosque atque sacerdotes: super carnales ac laicos semper constitutos docebat. quoniam pro minimo nobis esse deberet: ut a talibus arguamur & iudicemur/ vel ab alio humano die. maiores vero a minoribus: nec accuari nec iudicari vilitatem posse dicebat: quoniam non solū diuinā/ sed & leges seculi/ hoc inhibere constaret. Omnes ergo legū diuinarū spōte violatores/ & lacra rū institutionū perturbatores: ecclesiastica indignos regula & sancta communione iudicabat. Operatores vero ea fūcē/ eisque obedientes: virarūque ac ceterorū honore dignos esse dicebat. vnde & prophetas in testimoniu sumebat. Audite celi & auribus percipe terra: quoniam dominus locutus est. Filios enutrui & exaltaui: ipsi autem ipreuerunt me. Cognovit bos possessorem suum/ & alius presupe domini sui: Israel autem non cognovit me/ populus meus non intellexit. Ve genti peccatūci/ populo graui iniquitate/ semini nequā/ filii sceleratis. dereliquerūt dominū/ blasphemauerūt sanctū israel/ abaliti sunt retrosum. Super quo percutiā vos ultra addentes preuaricationē. Quod

ne caput languidū & omne cor merēs: a plāta pedis vſq; ad verticē nō est in eo sa
nitas. Vulnus & liuor/ & plaga tumēs: nō est circūligata/ nec curata medicamine/
neq; fōtē oleo. Terra vestra deserta/ciuitates vestre igne succense: regionē vestram
corā vobis alieni deuorāt. Et desolabitur sicut in vastitate hostili:& derelinquetur.
Ve inquit q dicitis bonū malū/& malū bonū: ponētes tenebras lucē/ & lucē tene
bras/ponētes amarū in dulce & dulce in amarū. Propterea captiuus ductus est po
pulus meus: qa nō habuit scientiā. & nobiles eius interierūt fame:& multitudo ei⁹
siti exaruit. Propterea dilatauit infern⁹ animā suā:& aperuit os suū absq; vlo termi
no. Et descēdūt fortēs ei⁹ & popul⁹ ei⁹/& sublimes glorioliq; eius ad eū. Et incur
nabīs homo/& humiliabīs vir:& oculi sublimū deprimētur. Et exaltabīs dominus
in iudicio: & domin⁹ sanct⁹ sanctificabitur in iusticia. Carnales spiritualib⁹ resistere
prohibebat: & de his q ceruices suas cōtra magistros & seniores suos erigebant: in
exēplū adducebat. detracta est ad inferos supbia tua: cecidit cadauer tuū. Subter te
sterneref tinea & operimētū tuū erūt vermes. Quomodo cecidisti de celo Lucifer q
mane oriebaris: corruisti in terrā q vulnerabas gētes: Qui dicebas in corde tuo in
celū ascēdā: supra astra dei exaltabo solū meū. sedēbo in mōte testamēti in laterib⁹
aqlonis: ascēdā sup altitudinē nubiū/similis ero altissimo. Verūtamē ad infernū de
traheris: in profundū lacū. Qui te viderint: ad te inclinabunt/teq; prospiciēt. Nun
quid iste est vir q cōturbauit terrā/q cōcussit regna/q posuit orbē desertū/& vrbes
eius destruxit/vincit̄s eius nō aperuit carcerē. Ebrietatē oppido prohibebat: ebris
oslos corpore et animo mortuos esse dicēs. de qbus & in exēplū aiebat. Ve q cōsur
gitis mane ad ebrietatē lectādā/& porādū vlc̄ ad vesperā: vt vino elstuetis. Citha
ra/& lyra/& tympanū/& tybia & vinū/in cōiuīs vestris: & opus domini nō re
spicitis/& opa manū ei⁹ nō cōsideratis. Et iterū. Ve q potētes estis ad bibendū vi
nū: & vīti fortes ad miscēdā ebrietatem. qui iustificatis īpium pro muneribus: &
iusticiā iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut deuorat stipulā lingua ignis/& calor
flamme exurit: sic radix eorū quasi fauilla erit/& germen eorum vt puluis ascēdet.
Abiecerūt enī legē domini exercitūt: & eloquiū sancti israel blasphemauerūt. Ideo
tratus est furor domini in populo suo: & extēdit manū suā sup eū/& p̄cussit eū/&
cōturbati sūt mōtes. Et facta sunt morticinia eorū quasi sterc⁹ in medio platearū. In
omnib⁹ his non est auersus furor ei⁹: sed adhuc manus eius extēta. Nullū etiā pres
byterū in alicui⁹ episcopi pārrochia aliqd agere debere: absq; eius pmissu volebat.
sed & cūctos presbyteros propriis episcopis in oībus absq; mora (instituēte dñi)
obedire. Nullū itē aliena cōcupiscere aut p̄sumere eorū: sed vnūquēq; suis sibi q
missis cōteniū abire oportere. Nemine etiā quidq; alteri facere: nisi quod libi vellet
fieri iſtruebat. Sāctā quoq; ecclesiā īmaculatā/oēs seruare debere euāgelizabat:cui⁹
claves episcopos nominabat. Ipsi enī habēt potestatē claudere celū/& apire portas
eius: qa claves celi facti sunt. Admonere autem eos nemine debere dicebat: qa oculi
dñi sunt. & qui eos tangit: tangit pupillā oculi ei⁹. Et quāte pene dign⁹ sit is q eos
scandalizat: ipsum dominū docuisse dicebat vbi ait. Qus scandalizauerit vnū de pa
sillis istis qui in me credūt: expedit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius/&
demergatur in profundū inferni. Ve mōdo ab scandalis. Necesse enī est vt veniant
scandala. Verūtamē ve homini illi: q scandalū venit. Si autem manus tua vel
pes tuus scandalizat te: ab scide eū & proice abs te. Bonū est tibi ad vitam īgredi
debilem vel claudum: q duas manus vel duos pedes habentē mitti in ignē eternū.

Et si oculus tuus scandalizat te: erue eū & proilice abs te. Bonū est tibī vñū oculum
 habentē in vitā intrare: q̄ duos oculos habētē mitti in gehēnā ignis. Vide te ne cō
 temnatis vñū ex his pusillis. Amen dico vobis: quecūq; alligaueritis sup terrā: erūt
 alligata & in celo/& quecūq; solueritis super terrā/erūt soluta & in celo. Iterū dico
 vobis/quia si duo ex vobis cōsenserint sup terrā: de omni re quācūq; petierint/fiet
 illis a patre meo/q̄ in celis est. vbi enim sunt duovel tres cōgregati in nomine meo:
 ibi sum in medio eorū. Et iterū per prophetā loquiſ dices. Expauit (ingt) celū super
 hoc/& horruit āpli⁹ vehemēter dicit domin⁹. O intolerabilē malignitatē/o lingua
 iniq̄atē loquētē cōtra deū/& mentē in altitudinē cornu extollentē. Et iterū impos
 ne homo tue lingue ostiū & serā: cessa cornu in altitudinē extollens/& loquēs ini
 quitatē aduersus deū & proximū tuū. Quousq; insultas patiēti Christo & fratrib⁹.
 Sic autē peccātes in fratres & pcutiētes eorū infirmā cōscientiā : in Christū grauitet
 peccatis/& rei iudicio effeciſ/infames efficiemini/& iuste expellemini. Et iterū p pro
 phetā loquitur dicens. Vos autē sacerdotes domini/vocabimini ministri dei veitri.
 dicetur vobis: fortitudinē gentiū comedetis/& in gloria eorū s̄np̄b̄ctis. Pro confu
 sione vestra duplici & rubore: laudabūt patrē eorū. Propter hoc i terra sua dupli
 cia possidebūt:& letitīa s̄p̄tēna erit eis. Quia ego dominus diligēs indiciū:& odio
 habens rapinā in holocaustū. Et dabo opus eorū in veritate:& fedus ppetuū feriā
 eis. Et scieſ in gētib⁹ semen eorū: & germen eorū in medio populorū. Omnes qui
 viderint eos cognoscēt eos: q̄a isti sunt semen cui benedixit domin⁹. Gaudēs gaude
 bo in dño/& exultabit anima mea in deo meo/q̄a induit me vestimentō salutis: &
 indumentō iusticie circūdedit me/ quasi sponsū decoratū corona/ & quasi sponsam
 ornatā monilib⁹ suis. Sicut enim terra profert germin suū/& sicut ortus semen suū
 germinat: sic dñs deus germinabit iusticiā/& laudē corā vniuersis gētib⁹. Eos autē
 a solo dño/aut iudicādos/aut remouēdos & non ab aliis iccirco astruebat . q̄a sui
 sunt:& nō alterius. Et quis est: q̄ alrerius iudicet seruū: Nā si ista nō patiūtur homi
 nes: nec deus deorū & dñs dominatiū hec vllaten⁹ patif. Vnde & prophetas/eius
 rei testes proferebat: p̄ quos dñs loquiſ dicens. Ecce excoxi te: sed nō quasi argērū:
 elegi te in camīno paupertatis. Propter me faciā/vt non blasphemēr: & gloriā meam
 alteri non dabo. Audi me Iacob & Israel: quem ego voco. Ego ipse/ego primus/
 & ego nouissimus . Manus quoq; mea fundauit terram. & dextera mea mensa est
 celos. Ego vocabo eos et stabunt simul. Me insule expectabūt: et brachium meum
 sustinebunt. Salus autem mea in sempiternū erit:et iusticia mea non deficit. Audite
 me qui scitis iustū populus: lex mea in corde eorū. Nolite timere opprobria homi
 nū: et blasphemias eorū ne metuatis. Sicut enim vestimentū: sic comedet eos vermis
 et sicut lanā: sic deuorabit eos tinea. Sal⁹ autē mea in sempiternū erit: et iusticia mea
 in generatione generationū. Et itē. Abscōdita est vita mea a dño:et a deo meo iu
 diciū meū trāsbit. Nūquid necis aut nō audisti/ deus sempitern⁹: deus qui creavit
 terminos terre nō deficit/necq; laborabit/ nec est īvestigatio sapiētie eius: qui dat
 lasso virtutē: & iis (qui nō sunt) fortitudinē & robur multiplicat. Deficient pueri &
 laborabūt: & iuuenes in īfirmitate cadēt. Qui autē sperant in dño/mutabūt fortitu
 dinē/& assumēt pēnas sicut agle: currēt & nō laborabūt/ābulabūt & nō deficient
 Transeat ad me insule:et gētes mutēt fortitudinē!. Accedant: et tūc loquant/simul
 ad iudiciū propinquem⁹. eos autē qui illos vexāt/aut amouere/aut dānare nitunt:
 dominus per prophetā dānat/ & vlcq; ad satisfactionē eorū/etiam ecclesie dānatos

esse declarat: ubi per prophetā ait. talia elegerūt in viis suis: & in abominationib⁹ anima eorū delectata est. Vnde & ego eligā illusiones eorū: & dānationē adducam eis. q̄a locutus sum eis: & nō audierūt/fecerūtq̄ malū in oculis meis: & q̄ nolui elegerūt. Audite verbū domini q̄ tremitis ad verbū ei⁹. dixerūt fratres vestri odientes vos: & abiūcētes propter nomē meū: glorificetur domin⁹: & videbim⁹ in leticie stra/ipsi autē cōfundētur. Nō enī laborabūt frustra in cōturbatione presules meis: quia ſemē benedictionū domini est. Anteq̄ clamēt ego audiā: & adhuc illis loquētibus ego exaudiā. Ad glorificādūt se & diuina mādata ſemināda & euāgelizanda: eos domin⁹ elegit: & nō vt prohibeātur aut perturbētur. quoniā q̄ eos ledit/eū ledit cui⁹ legatione fungūtur. Predicare ſuggerebat eos affidue: & mādata dominis ſine intermissione ānūciare/opera eorū bona: corā hominib⁹ mōſtrare/ & cōſciētā bonā corā deo habere. Omnesq̄ principes terre & cūctos homines illis obedire: & capita ſua ſubmittere: eorūq̄ adiutores exiſtere: vt omnes pariter fideles & cooperatores legis dei mōſtrarēt: ne de eis dicāt. Cōfundētur & erubescēt omnes/q̄ pugnāt aduersum te: & erūt quāl nō ſint. Et peribūt viri: q̄ p̄tradicūt tibi. Queres eos: & nō iuenies viros rebelles tuos. Erūt quāl nō ſint: & veluti cōſumptio hominis/ bellātes aduersum te. Oēs ergo q̄ illis cōtraueniūt: ita dānatos & infames vīq̄ ad ſatisfactionē eſſe voluit. & ſi nō cōuertant/ a līmīnibus ecclesiē extorres eſſe p̄cepit. Homicidiōrū vero triā genera dicebat: & penā eorū parē eſſe. Nā ſicut homicide interfectores fratū: ita & detrectores fratrū: eisq̄ obediētes/ homicidē ſūt. q̄a & qui occidit & q̄ odit fratrē ſuū & qui detrahit: pariter homicida eſſe mōſtrat ſcriptura. Oēs etiā a carnalibus dēſideriis q̄ militāt aduersū animā abſtinere/ & bonā eorū cōuerſationē ac īnocētē/oībus mōſtrare poſtulabat: & ex corde cūctos attēti⁹ ſeiūcē diligere/ & verā fraternitatē inter ſe habere. Quotidiana vero illi⁹ p̄dicatio circa relī qua diuina mādata hec eſt: quā ad eius exēplum etiā tibi pater chariflīme ſignificare curauit. Bonorū inq̄t operū inter cetera ſemina ac negocia ſūt: quātū vnuſq̄ſq̄ ſapit & potest totis intīmī cordis (vt p̄actū eſt) viſcerib⁹/ deū diligere/ & proximū velut ſeipſū/ abnegare ſeipſū ſibi/ vt ihesū Christū dominū noſtrū ſequaf/ & nichil ei⁹ amori p̄ponere. Veritatē corde & ore proferre: & totam ſpēm ſuam deo ſemp cōmittere. Aēt⁹ vite ſue omni hora cuſtodiare: & eū in omni loco deū respicere/ firmiter ſcire. Cogitatōes malas cordi ſuo adueniētes/mox ad Christū allīdere/ & ſacerdotib⁹ dñi manifestare. Os ſuū a multo vel prauo colloqo cuſtodiare: & verba vaña aut mēdacia nō dīcere. q̄a os quod mētī occidit animā. Verba diuina libēter au dire/ & ſacerdotib⁹ ſuis obtēperare/obediētesq̄ eſſe. Predicationi & orationi ac lectioni frequēter iſtib⁹: & elemosynas veras pficere. dēſideria carnis nō amare: ſed propriā fracere volūtate. boni aliqd in ſe cū viſerit/deo nō ſibi attribuere. at malū/ a ſe factū cognoscere/ ſibiq̄ ipſi iputare. Multū loq̄ non amare: ſed cuſtodiare labia ſua/ ne dolū aut malū loquātur. diē iudicii timere/ gehēnā expauescere: vitā eternā omni p̄cupiſcētia dēſiderare. Nō occidere/nō adulterare/nō furtū facere/nō rē p̄ximi cōcupiſcere/nō falsū teſtimoniū dicere: ſed oēs hoīes honorare. Corp⁹ cuſtodiare: vanalq̄ & caducas nō āplecti delicias. Ieiuniū & vigilias ſāctas amare/paupes recreare/nudos veſtire/ iſfirmos viſitare/mortuos ſepelire: & diligēter eorū exlegas pagere/p eisq̄ orare/ & elemosynas erogare. dolētes p̄ſolari & ſuis bonis refouere: & a malis actibus ſe alienū efficere. Non eſſe ſuperbū/non yīnolentū/nec multū edacēm: non ſomnolentum/non pigrum/non murmuratorem/non detractorem.

De cōfessione

quia qui detrahit; nō solum se/sed & multos alios occidit. Irām non perficere/nec
 rācundie tempus reseruare: dolū in corde non tenere/nec pacem falsam pretendere.
 Charitatem non derelinquere: nec iurare/ne forte perjurium(quod absit) incur-
 satur. Malum pro malo non reddere: nec iniuriam facere/sed factam patienter to-
 lerare. Inimicos diligere/maledicentes se non rursus maledicere: sed magis benedice-
 re/& persecutionem pro iusticia sustinere. Castitatem amare: & nullum odio habe-
 re. quia qui odit fratrem suum: ipse homicida est. Elationem fugere/zelum malum
 non habere: inuidiam non exercere/nec contentionem diligere. Cum discordantib-
 us/ante solis occasum in gratiam redire:& de dei misericordia nunq̄ desperare. Se-
 niores venerari: & iuniores diligere. Episcopos: sacerdotes suos ac cūtēs reliquos
 ecclesie ministros/atq̄ omnem plebem sibi commissam/verba diuina& mādata in-
 struere atq̄ dirigere. hosq̄ omnes: suos episcopos tota cum animi virtute vt pro-
 prios oculos amare: quia oculi sunt illorum. Eorū preceptis ipsos in omnibus obe-
 dire(etiam si ipsi aliter(quod absit) agat) memores sancti illi⁹ dominici precepti. que
 dicūt facite: que autē faciūt facere nolite. Ipsi autē episcopi si exorbitauerint: ab istis
 nō sunt reprehendendi vel arguēdi: sed supportādi/nisi in fide erraverint. Illi ergo
 super istos sunt: nō autē isti super illos. quoniam maior: a minore/ nec argui nec ius-
 dicari potest. ¶ Nullus se extollat erga doctores ac magistros suos: quia discipul⁹
 supra magistrum esse non debet/neq̄ potest. Nullus velet dici sanctus ante q̄ sit: sed
 prius sit/quod ver⁹ dicatur. Precepta domini doctořū ac magistrorū/factis quo-
 t die adimplere: & in Christi nomine pro inimicis orare oportet. obediētia enim
 & humiliatio que magistris exhibetur: domino exhibetur. Timor dominii delecta-
 bit:& dabit laetitiam & gaudium in longitudinem dierum. Timenti deum bene erit
 in extremis: & in die defunctionis sue benedicetur. Ve dissolutis corde qui non cre-
 diderunt deo/& resistit mandatis eius:& inobedientes ac contumaces sunt iis/quia
 eius legatione fungunt. & ideo non protegūtur ab eo. Ve iis qui perdiderunt sus-
 ferentiam. qui dereliquerunt vias rectas. & diverterunt in vias prauas. & quid fa-
 cient: cum inspicere ceperit dominus? Qui timent dominū: non erūt increduli ver-
 bo eius: & qui diligunt illum/obsernabunt viam illius. Qui timent dominū: inquisi-
 rent que beneplacita sunt illi: & qui diligunt eū/replebuntur lege ipsius. Qui timet
 dominū: preparabunt corda sua/& in conspectu illius sanctificabunt animas suas.
 Qui timent dominū: custodient mandata ipsius: & patientiam habebunt usq; ad
 aduentum illius/dicentes. si penitentiam non egerimus: inciderimus in manus dei &
 nō in manus hominū. secūdum enim magnitudinem illius: sic & misericordia ei⁹
 cum ipso est. Venite(inquit) filii audite me: timorem domini docebo vos. Currite
 dum vite lumen habetis: ne tenebre mortis vos comprehendant. Omnis qui vult
 vitam/ & cupit dies videre bonos: prohibeat linguam suam a malo / & labia sua
 ne loquantur dolum. diverterat a malo & faciat bonum: inquirat pacē & persequa-
 tur eam. quia oculi domini super iustos:& aures eius ad preces eorū. Vultus autē
 domini super faciētes mala: vt perdar de terra memorā eorū. Propterea nolite fieri
 sicut equ⁹ & mulus: qbus nō est intellectus. sed letamini in dño & exultate iusti &
 gloriāmini cōmēs recti corde. qā multi veniēt ab oriente & occidente(dño dicēte) atq̄
 a septentrione ac meridie: & recumbent cum Abraham & Isaac & Jacob. Propter
 quod pater charissime: promoue vt doceat attenius hunc predicationis ordinem/

et absolutionis diem . vt saluentur anime hominū : que occulta dei virtute quē des-
beant diligere priusq̄ doceantur agnoscūt . Operū vero ratio/potestati & arbitrio
vnusculūsc̄ permittitur : & hoc ipsorum est propriū . desiderium vero habere er-
ga doctorem veritatis: hoc a patre celesti donatum est . Sed salus in eo est: vt volū-
tatem eius cuius amorem & desiderium (deo largitore) conceperis efficias: ne dica-
tur ille sermo eius ad nos/quem ipse dixit . Quid autē dicitis me domine dñe: & non
facitis ea que dico: Est ergo propriū muneris: vt sit vnuſquisc̄ (prout domin⁹ no-
ster dederit) perfectus in ecclesia/mittensc̄ semina diuīna . vt de nobis non predici⁹
sermo: sed ille dicatur quē alibi dixit dominus noster . Ideo inquit omnis scriba do-
& in regno celorum: similis erit homini patris familias/qui profert de thesauro suo
noua & vetera . Nullus ergo inquit impedit ordinem aut locum occupet irratio-
nabiliter/vei temporum permuteat vices: sed primo que sit iusticia eius/que volun-
tas requiramus/vt bonis operibus ac dei gratia repleamur . Deus enim iis qui recte
sentiunt/& bona agunt/presto est: quoniam illis manifestat seipsum . Nam si quis
velit anteq̄ actus suos emender/ de iis requirere que non potest inuenire: stulta &
inefficax erit huiusmodi inquisitio . Tempus enim breue est: & in iudicio dei gesto-
rum causa agitur non questionum . Ideoq̄ ante omnia hoc queram⁹ quid nos aut
qualiter agere oporteat: vt eternam vitam consequi mereamur . Nam si exiguum
hoc vite tempus/ per inanes occupemus & inutiles questiones . inanes sine dubio
& vacui ab operibus bonis pergeamus ad deum . vbi iudicium operum nostrorum
fiet . Vnaqueq̄ etenim res suum tempus habet & locum . Operum hic locus/hoc tē-
pus est: meritorum seculum futurom . Currant igitur per viam mandatorum dei: &
ab eorum & preceptorū domini institutis/ & a spiritu sancti doctrina non receda-
tur . Quapropter preparāda sunt corda nostra ac corpora/sancte mandatorū eius
suorūsc̄ episcoporum ac predictorum obedientie militatura: vt sue gratie iubeat
nobis auxilium ministrare/ & fugientes gehenne penam ad vitam valeam⁹ omnes
peruenire eternam . Hec itaq̄ pater charissime Iacobe ab ore beatissimi Petri iuben-
tis accepi: tibiq̄ vt optabas insinuare studui vt seruare omnia immaculata precipi-
as. quia ecclesiastica non oportet negligenter/ sed diligenter expleri negocia . Hec
ergo precepta nemo credit absq̄ sui periculo negligenda aut dissimulāda. quia iu-
dicio dei/ignis eterni tormenta sustinebit: qui ecclesiastica decreta neglexerit . Qui ves-
tro te audierit (vt fuisse minister Christi ihesu) gloriam accipiet . Qui autem te nō
audierit imo loquentem dominū per te: ipse sibi damnationem accipiet . Curādum
igitur & attendendum est nobis omnibus/quod imperpetuum expedit: vt Christi
passionibus per patientiam participemus/atq̄ regni eius mereamur esse consortes.
Amen.

Ex potestate
& arbitrio sis-
ne diuino au-
xilio quo no-
bis desideriū
erg abonū/ &
veritatem oc-
culte inspira-
tur: boni ni-
hil possumus,

COMPLEMENTI EPISTOLE
CLEMENTIS DISCI-
PVLI PETRI APO-
STOLI
F I N I S

ANACLETI QVARTI POST PETRVM
RHOMANI PONT.
EPISTOLA.

† PETRI.

† PETRI.

Ro. v.

Clemens

Nacletus seruus Christi Ihesu/in sede apostolica domino seruēs: epis-
copis omnib⁹ & ceteris cūctis fidelibus/ qui coequalē nobiscū sortiti
sunt fidē/ gratia vobis & pax atq; cōsolatio multiplicetur a domino
in secula. Benedictus deus & pater domini nostri Ihesu Christi/ qui se-
cūdū magnā misericordiā suam regenerauit nos in spem viuā / per resurrectionem
Ihesu Christi ex mortuis/ in hereditatē incorruptibile & incontaminatā & immar-
cescibilem/ conseruatā in celis in vobis/ qui in virtute dei custodimini per fidem in
salutē paratā reuelari in tempore novissimo/ in quo exultabitis/ & si modice nunc
oportet cōtristari in variis tribulationibus/ vt probatio vestre fidei multo precio-
sior sit auro/ quod per ignem probatur . si tamen tribulationibus tentati: proba-
ti inueniamini. Patientes estote dilectissimi : quia patientia probationem operatur/
probatio vero spem/spes autem non confundit. Ecce agricola expectat preciosum
fructū terre/patiēter ferens donec accipiat temporanū & serotinū . Si agricole hec
patienter ferūt pro téporalibus fructibus: quāto magis pro eternis patientes esse des-
betis. Estote ergo patientes & cōfirmate corda vestra: vt adueniēte iudice Christo:
leti & probati esse valeatis. Nolite ingemiscere in alterutrū: vt non iudicemini. ecce
iudex ante ianuā assūtit. Exemplū accipite charissimi/ laboris & patientie propheta:
qui locuti in nomine domini sunt. en beatificamus qui sustinuerūt. Sufferentiā
Iob audīstis/ & finem domini vidīstis: quoniā misericors & miserator domin⁹ est.
Tribulationes vestras audiūm⁹ fratres tā per vestros q̄ & per aliorū apocrifanos.
super quibus valde dolemus vobisq; cōpatimur: & auxiliū ferre (prout ipse largit⁹
fuerit/ qui pro nobis nō solū tribulatus: sed eriam passus est)parati sumūs. Nolite
mirari charissimi qui persecutiones patimini quasi noui vobis aliquid cōtingat: sed
cōmunicantes Christi passionibus gaudere/ vt & in reuelatione glorie eius gaudē-
atis exultantes. Si enim exprobramini in nomine Christi/beati eritis: quoniā quod
est honoris/glorie/ & virtutis dei & qui est eius spiritus super nos requiescit. Ne-
mo autē vestrū patiatur: quasi homicida/aut fur/aut maledicus/aut alienorum ap-
petitor. si autem vt christianus: nō erubescat. glorificet autē deum in isto nomine:
quoniam tempus est vt incipiāt iudicium a domo dei. Si autem primum a nobis:
quis finis eorū qui nō credunt dei euangelio: Et si vix iustus saluabitur: impius &
peccator ubi parebunt? Itaq; & ii qui patiuntur: fidieli creatori cōmendent animas
suis/secundū voluntatem dei in benefactis. Nam vt ait beatus Clemens antecessor
noster: similis est omnīs ecclesie status nauī magne que p vndosum Pelagus diuer-
sis & locis & regionibus viros portat/ad vnā potentis regni vibē properare cupie-
tes. Sit ergo nauis auctor huius/dominus ipse omnipotens deus:governator vero
sit Christus. tū deinde pro reti: officium episcopus impletat. pres byteri nautarū:dia-
coni dispensatorū locū teneant . ii qui catechizant nautologis conferantur/ & reli-
qua que in eius epistola continentur. restat igitur vt hec nauis cursu prospero tuta
possit portū desiderate vibis intrare/ & deo preces fundere/ vt navigantes merean-
tur audiri.

a Vduimus fratres quod quidā detrahūt & accusant sacerdotes dei: cupiētes
eos damnari. sed nō intelligūt forsitan/ quod iniuria sacerdotū: ad Christū

go/ & presbyteri e regione a dextra leuaq; contrito corde & humiliato spiritu a-
prono stet volto/custodiétes eū a maluolis hominibus:& cōsensum/eius prebeat
sacrificio. Peracto autē sacrificio: omnes cōmunicēt/ qui noluerūt ecclasticis care-
re liminibus. Sic enim & ap̄ostoli statuerūt: & sancta romana tener ecclesia. Seruite
(inquit domin⁹ per prophetā Dauid) in timore; & exultate ei cū tremore. Adorate
pure ne forte irascatur: & pereatis de via. Ille enim nō perit de via: qui recte gradit/
& precepta custodit maiorū. Doceri ergo omnes oportet: qui domini sacredotio
fungūtur/vt ceteros instruant atq; ipsis proslint. Scriptū est autē. Qui docti fuerint:
fulgebūt quasi splendor firmamēti. & qui ad iusticiā erudiūt multos: quasi stelle in
perpetuas eternitates. Et alibi. Popul⁹ autē sciens: dominū suū optinebit/& faciet/
& docti in populo docebūt plurimos. Ipsa enim per se veritas infert & dicit. Beat⁹
est: qui nō fuerit scandalizatus in me. Ille proculdubio scandalizatus est in deū: qui
recte nō docet/& qui scandalizat episcopū vel sacerdotē. Impie nāc agentes sunt
impii/neq; intelligent omnes impii: porro docti intelligent. Omnes autē inuicem
humilitatē insinuate. quia domin⁹ superbis resistit: humilibus autē dat gratiā. No-
lite (inquit Ioannes apostolus) omni spiritui credere: sed probate spiritus/si ex deo
sunt/ quoniā pseudoprophete exierūt in mūndū. Et idē ipse alibi ait. Vos quod au-
distis ab initio: in vobis permaneat. Si in vobis permāserit quod ab initio audistis;
& vos in filio & patre manebitis. Et hec est r̄: promissio: quā ipse pollicitus est vo-
bis vitā eternā. Hec scripsi vobis: de iis qui seducūt vos. Et vñctionē quā vos acce-
pistis ab eo: illa maneat i vobis. Et nō necesse habetis vt aligs doceat vos: sed sicut
vñctio eius docet vos de omnibus/& verū est/& non est mēdaciū/ & sicut docuit
vos: manete in eo. Et nūc filiolī manete in eo: vt cū apparuerit habeamus fiduciā/
& nō cōfundamur ab eo in aduentu eius. Si scitis quoniā iustus est: scitote quoniā
& omnis qui facit iusticiā ex ipso natus est. Vide qualem charitatem dedit nobis pa-
ter: vt filii dei nominemur & simus. Propter hoc mundus non nouit vos: quia nō
nouit eum.

V

c Harissimi/nūc filii dei sumus:& nōdū apparuit quid erimus. Scimus quoniā
cū apparuerit: similes ei erimus/quoniā videbim⁹ eū/sicut i est. Et omnis qui
habet spem hanc in eo: sanctificat se/sicut & ille sanct⁹ est. Omnis qui facit peccatū/
& iniquitatē facit: & peccatū est iniquitas. Et scitis quia ille apparuit vt peccata tolles-
ret: & peccatū i eo nō est. Omnis q̄ i eo manet: nō peccat. Et omnis qui peccat: nō
vidit eū nec cognovit eū. Filoli nemo vos seducat. Qui facit iusticiā iustus est: sicut
& ille iustus est. Qui facit peccatū: ex diabolo est. quoniā ab initio diabolus peccat.
In hoc apparuit filius: vt dissoluat opera diaboli. Omnis q̄ natus est ex deo: pecca-
tū nō facit. quoniā semen ip̄sus in eo manet: & non potest peccare quoniā ex deo
natus est. In hoc manifesti sunt filii dei & filii diaboli. Omnis q̄ nō est iustus: nō est
de deo/& qui nō diliḡ fratre suū. quoniā hec est ānūctatio quā audistis ab initio:
vt diligamus alterutru. Non sicut Cain qui ex maligno erat: & occidit fratrem suū.
Et propter hoc occidit eū: quoniā opera eius maligna erant/fratris autē iusta. No-
lite mirari fratres: si odit vos mūndus. Nos sumus qui trāslati sumus de morte ad vi-
tā: quoniā diligim⁹ fratres. Qui non diliḡ: manet in morte. Omnis qui odit fra-
trem suū: homicida est. Et scitis quoniā omnis homicida: non habet vitam eternā
in semetipso manentem. In hoc cognovimus charitatem dei: quoniā ille pro no-
bis animam suā posuit. & nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui habue-

rit substātiā mundi / & viderē fratrē suū necessitatē habere / & clauerit viscera sua ab eo: quomodo charitas dei manet in eo: Filioli nō diligam⁹ verbo / neq; lingua: sed opere & veritate. In hoc cognoscimus: quoniā ex veritate sumus. & in conīceptu eius suadēmus cordi nostro / quoniā si reprehēderit nos cor nostrū: maior est deus corde nostro / & nouit omnia. Charissimi: si cor nostrū nō reprehēdat nos: si duciā habemus ad dēū. & quidquid petierimus accipiem⁹ ab eo: quoniā mādata eius custodimus / & ea que sunt placita / corā eo facimus. Et hoc est mādatū eius ut credamus in nomine filii eius Ihesu Christi: & diligamus alterutrū / sicut dedit mandatū nobis. Et qui seruat mandata ei⁹: in illo manet / & ipse in eo. Et in hoc scimus quoniā manet in nobis: de spiritu quē dedit nobis. Et sicut deus creator / qui hominē ad similitudinē suā creauit / est charitas: est bonus / iustus / patiens atq; misericors / & reliqua sanctarū virtutū insignia / que de eo legūtur. ira homo creat⁹ est: vt charitatē haberet / vt bonus esset / & iustus / & patiens atq; misericors & misericors foret. Quas virtutes quādo plus quisq; in seipso habet: tāto propior est deo ac maior / si sui cōditoris gerit similitudinem . sin conditoris dissimilitudine (quod absit) aliquis per deūia viciorū / & diuortiacriminū ab hac nobilissima degener ob errat: tunc fiet de eo quod scriptū est. Et homo cū in honore esset / nō intellexit / cōparatus est iūmētis insipiētibus / & similis factus est illis . Quis maior honor potuit homini esse: q; vt ad similitudinē sui factoris cōderetur / & eisdē virtutū vestimentis ornaretur / quibus & cōditoris de quo legitur. domin⁹ regnauit decorē induitus est: id est omniū virtutū splēdore / & totius bonitatis decore ornatus. vel quod maius homini potest esse dedec⁹ aut infelicit̄ miseria: q; vt hac similitudinis gloria sui cōditoris amissa / ad īformem & irrationabilem brutorū iumentorum similitudinem delabatur:

VI

q Vapropter quisq; diligētius attēdat / primo cōditoris sui excellētiā: & venerāda sancte trinitatis in seipso imaginē agnoscat. honorēq; imaginis anime ad quā creatus est: nobilitate morū / executione virtutū / dignitate meritorū habere cōtendat. vt quādo apparuerit qualis sit: tūc similis ei appareat / qui eū mirabiliter ad similitudinē suam in primo Adam condidit / mirabiliusq; in secūdo reformauit. Omnis igitur homo qui ad imaginē dei factus est: illū debet īimitari / cuius ad imaginē cōditus est. illus debet sequi vestigia: qui eū ad imaginē suā condidit. Cōsiliariū vero ac protectorē meliore reperire nō poterit: q; illū qui eū ad imaginē suā cōdedit / qui eū precioso sanguine suo redemit / & propter eū homo fieri nō est dēsignat⁹. Quē proculdubio inueniet: si in eū totā spem iuxta psalmiste vocē proiecerit. Ait nāq;. Proiice super dominū curā tuā: & ipse te enutriet . nec dabit in eternū fluctuationē iusto. Omnis enim homo in sua causa deficiens / & in suis helitans cōsiliis: q;rit sibi amicū fidelē: in cui⁹ cōsiliis cōfidat / q; in suis diffidebat. & talē fiduciā habet in illo / vt omne secretū sui pectoris ei pandat & aperiat. Si ista cū hominibus fūit: quātomagis cū deo hoc agere gaudēdū: qui omnes vult saluos fieri / & neminē perire. Nā sī veraciter dēū credim⁹ / eūq; diligim⁹ vt debemus / & proximos sicut & nosmetiplos / in eūq; totā spem proiecerim⁹ nostrā: ipse nos eripiet & cōsolabitur. Et sicut p angelū suū / Abacuc prophetā cū prandio in lacū leonū ad Danielis valē misit / & Philippū vnū de septē diaconibus ad eunuchū: ita dabit nobis cōsolatiōnē & liberationē. Hec sectamini charissimi: & nulli vnquā nocete. fratres enim estis: inuicē vos diligite / vt veri domini discipuli effici mereamini. Nā qui rancore corda

pertinet/cui⁹ vice funguntur. Nec hoc aspiciunt quod beatus princeps apostolorū/ PETRVS
 instrutor noster ait. Deponētes igitur omnē maliciā/& omnē dolū/& simulatio-
 nes/& inuidias/& omnes detractiones: sicut modo geniti infantes rationabiles si-
 ne dolo lac cōcupiscite/vt in eo crescatis in salutē. Et dominus per prophetā inqt.
 Qui vult vitam diligere & videre dies bonos: coerceat linguā suā a malo/& labia
 eius ne loquantur dolū. & reliqua. Qui autē ista transgrediūtur: profecto trāgres-
 sores legis dei & contēptores atq; inobedientes eius preceptis/existūt. Vnde & be-
 atus Iacobus ait. Si diligitis proximos sicut vosmetipso: benefacitis. Si autē perso-
 nas accipitis: peccatū operamini/redarguti a lege/ quasi trāgressores. Et beatus ac
 predecessor noster Clemens vir apostolicus/ & spiritu dei plen⁹/ vna cum reliquis
 sanctis collegis suis statuit dicens. Accusandi vel testificandi licentia denegetur om-
 nibus: qui christiane religionis & nominis dignitate/ & sue legis vel sui propositi
 normā/aut ex regula prohibita neglexerint. trāgressores enim sponte legis sancte/
 eiusq; violatores/desertores/apostateq; nominantur . Omnis enim apostata refu-
 randus est ante reuersionē suā:neq; in accusatione recte agentiū aut testimonio/su-
 scipiēdus. quia vir duplex animo incōstans est in omnibus viis suis. Quicq; autē
 vt ait beatus Iacobus totā legem seruauerit/offendat autem in vno: factus est reus
 omnīt. Qui enim dixit: non mechaberis: dixit & non occides. Quod si nō mecha-
 beris occides autē: factus es transgressor legis. Sic loquimini & sic facite: sicut per le-
 gem libertatis incipientes iudicari. Judicūt enim sine misericordia illi fiet:qui nō fecit
 misericordiam. Superexalte autē misericordia iudicūt. Et dominus ait. Nolo mor-
 tem peccatoris: sed vt cōuertatur & viuat. Et multa talia horūq; similia. Nemo enī
 inquit apostolus nostrū sibi viuit/& nemo sibi moritur. siue ergo viuimus siue mo-
 rimur: domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est/& reuixit: vt & viuorum
 & mortuorū dominetur. Tu autē quid iudicas fratrē tuū/ aut tu quare spēnīs fra-
 trem tuū: Omnes enim stabimus ante tribunal dei. Scriptum est enim. Viuo ego di-
 cit dominus: quoniā michi flectetur omne genu / & omnis lingua confitebitur
 domino. Itaq; vnuſquisq; nostrū pro se rationē reddet deo. Non ergo amplius in-
 vicem iudicemus: sed hoc iudicate magis/ne ponatis offendiculū fratri/vel scādalū.
 Scim⁹ enim quia multū derogatio preualet: quando derogator creditur fide dign⁹.
 Ideo fratres variis detractionib; & accusationib; nō oportet labefactari iudices
 & primates ecclesie: sed magis apostolorum/& doctorum regulis informari & ro-
 borari.

v Nde notū est omnes in vniuerso romanorū orbe doctores legis/ea que le-
 gis sunt recte sapere & operari: & nō regulas nascētis ecclesie cōfundī . aut
 fidē apostolorū variis maculare doctrinis/nec fratres ifestare. Si autē omnia in hoc
 seculo vindicata essent: locū diuīna iudicia nō haberet. Superuacuis enim ad bene-
 ficia laborat impēdiis: qui solē certat facib; adiuuare . Ideo si aliquis putat deo in
 hoc placere quod seruos suos accusat/& vt meliores fiant dicit se hoc agere; in va-
 nū laborat/& plus inuidie stimulis agitatur q; charitatis . quoniā gratia plenitudo:
 adiunctione nō indiget/nec vlla requirit cōmendationis augmenta. Erigūt ergo do-
 ctores cōscientias suas: & si quādo incertis temporū flatibus opponūtur/sustinent
 mala/que seculis magis sunt ascribenda q; meritis. Data enim scimus Sathane potes-
 statē:vt seruos Christi cribaret. vt quod de tritico inueniri posset: horreis īgerere-
 tur. & quod de paleis: ad igniū alimēta transiret. Ad vos specialiter dictū est. No-

Iacobus

Clemens

Iacobus

Paulus

III

Legis docto-
res: episcopi /
qui & pastores
dicuntur

Ite timere pusillus grex : cōplacuit patri vestro dare vobis regnū . Venit inter vos
 gladius perfidorū: vt marcida ecclesie mēbra resecaret / & ad celestem gloriam sana p-
 duceret. Quos habeat Christus milites: certamen ostēdit. Cum triūphū mereātur: p-
 bella cognoscātur. Scimus autē multos ob id infestare doctores: vt eos perdant / &
 proprie volūtatis placita adimpleāt. Nō propterea tamē doctores/inquantū vīres
 suppetūt: a recta emulatione & bona institutione recedere debet/ sc̄iētes quia beati
 qui p̄secutionē patiūtūr propter iusticiā. Nichil autē illo pastore est miserius: q̄ lu-
 porū laudib⁹ gloriatur. quibus si placere voluerit/atq; ab illis amari delegerit: erit
 hinc ouibus magna pnicies. Nullus ergo pastorū: placere lupis / & gregib⁹ ouium
 potest. Perdit enim laboris memoriā: mens terrenis obligata carceribus. Sicut artū
 in suo quoq; opere inuenitur mater instātia: ita nouerca eruditioñis est negligētia.
 Nullus ergo preiudicūt alteri faciat: necq; quod sibi fieri nō vult exerceat. Nemo di-
 ctū de aliquo inueniat: quod in etiis actibus nō agnoscat. Ego autē labefactatā nō
 solū quietē meā: sed & salutē inimicorū iualescētia & rumorum procellis agnosco.
 Potēs est tamē diuinitas immēsa: tēpestatis incerta/bono serenitatis fine/ainouere.
 Et quid aliud si Christus passus est pro nobis/vobis relinquēs exēplū vt sequamini
 vestigia eius / & apostoli passi sunt lequentes eius exēplū / & reliqui patres: nūl vt se-
 quamur vestigia eius / & tā doctrinā eorū q̄ etiā exēplū / & patiamur aduersa pro
 Christo / & cū patrib⁹: atq; cū fratrib⁹ crucē portemus/eorūq; tribulationib⁹ cō-
 patiamur / & Christi veri discipuli inueniamur: qui dixit: qui vult post me venire:
 abneget semetipsum / & tollat crucem suā / & sequatur me. presumpcio est: si domi-
 norū beneficia/famuli nō sequātur. obsequiū ergo existimādū puto: quod peritus
 rūpēdo. Quid est enim quod plus creditur filii vocabulū valere q̄ obsequiū: &
 nō queritur quid in amoris lance promoueatur: sed quale ad preiudicium estimāti
 rūmē opponas/cū apud prudētes frustra sobolē dīcim⁹: nisi exhibeat quod vocā.
 Ego vero nolo errore meo alienas culpas asserere: vt factū quod doleo/ admisisse
 cōvincar. Odisti (inquit dominus per prophetā) omnes operātes iniquitatē: pdes
 loquētes mendaciū. Vūlū sanguinū & dolosum abhominabitur dominus: ego au-
 tē in multitudine misericordie tue introibo in domū tuā/ adoraboq; in templo san-
 ctio tuo in timore tuo. Domine deduc me ī iusticia tua propter inēcātores tuos di-
 rige ante faciē tuā viā meā. Nō enim ī ore eorū recētū: interiora eorū insidie. Sepul-
 crū patēs est guttur eorū: linguā suā leuiscāt. Condēna eos deus: decidāt a cōlliis
 suis iuxta multitudinē scelerū eorū. & expelle eos quoniā prouocauerūt te. Et letē-
 tur omnes qui sperāt ī te: in seculū laudabūt nōmē tuū. Et proteges & lerabūt
 ī te qui c̄ illigūt nomē tuū: quoniā tu benedices iusto. domine vt hasta placabilita-
 tis coronabis cū. deo enim sacrificantes perfecte/nō debent vexari: sed hortari/cō-
 solari/ atq; ab omnib⁹ venerari. III

i P̄si autē quando domino sacrificāt/nō soli hoc agere debet: sed testes secum
 adhibeāt/ vt domino pfecte ī sacrificiis deo sacrificare locis probētut. Ait nā
 q̄ authoritas legis diuine. Vide ne offeras holocausta tua ī omni loco quē vides
 tis: sed ī loco quē elegerit dominus deus tuus. Episcopus deo sacrificans: testes vt
 prefixū est secū habear/& plures q̄ alius sacerdos. sicut enim maioris honoris gra-
 du fruitur: sic maioris testimonii indiget incremento. In solēnioribus autē diebus
 aut septem/aut quinq; aut tres diaconos qui eius oculi dicuntur/ & subdiaconos
 atq; reliquos ministros secū habeat: qui sacris induti vēstimentis ī fronte & a ter-

vñrorū infideli: maliciā inter homines spargit. Et qui detrahit fratri suo: homicida est. Et q abstulerit aliquid patrī vel matri/dicitq hoc peccati nō esse homicide particeps est. Pater vester sine dubio de⁹ est: q vos creauit. Mater vero vestra ecclesia: q vos in baptismo spiritualiter regenerauit.

XII

Si it ergo fratres cōstantia vestra aduersus cōtētionē eorū/q aduersa sapit: & nō q dei sūt sapit/& erit fortior petra cōstātia vñra sicut scriptū est. Ne timueritis ab eis/neq̄ terreamini a facie eorū q̄ corpus occidūt: animā aut̄ nō possūt occidere. Quod aut̄ in aure auditis/predicate in lumine: illū timētes q̄ potest ai am & corp⁹ occidere/& mittere in gehēnā. Fratres mei in carne abulātes: nō scđm carnē militam⁹. Arma eñm militie nostre nō carnalia/sed potētia deo ad destruētionē munitionū/cōsilia destruētes & oēm exaltationē extollēte se aduersus sciētiā dei/& i cōptiuītate redigētes oēm cogitationē i obsequiū xpo perducētes. de cetero fratres cō fortamini i dñō/& i potētia fortitudinis ei⁹/vt pax vobis multa & gratia a deo & dñō nostro iesu xpo ministretur. Ampleximur & osculamur ac si presentes charitētē vestrā i vnitate spūs/i vinculo pacis & charitatē xpi. Propter quod charissimi expectantes:satagitē imaculati & inuolati inueniri in pace. & dñi nostri lōganimitatē salutē arbitramini sicut & charissim⁹ frater noster paulus secūdū datā sibi sapiētiā scripsit vobis:sicut & in oib⁹ ep̄lis loquēs i eis de iis i qb⁹ sūt qdā difficilia itelleatu/q̄ indocti & instabiles deprauant (sicut & ceteras scripturas) ad suā perditionē. Vos ergo fratres: presciētes/custodite ne iſipietū errore traducti/excidatis a ppria firmitate. Crescite vero i grā & agnitōe dñi nostri iesu Christi & salvatoris. Vos aut̄ charissimi memores estote verborū q̄ predicta sūt ab apostolis dñi nostri iesu xpi:q̄ dīcebant vobis. quoniā i nouissimo tpe venier̄ illusores/secūdū sua desideria abulantes in ipietate. H̄i sunt q̄ segregat lemetipos/animales/spiritū nō habētes. Vos aut̄ charissimi supedificātes vosmetipos sanctissime vestre fidei i spiritu sancto orantes: vos ipsos i dilectōe dei seruate/expectātes misericordiā dñi nr̄i iesu xpi i vitā eternā. Et hos qdē arguite iudicatos: illos vero saluare de igne rapiētes/aliis aut̄ miseremini i timore/odientes eā q̄ carnalis est macularā tunicā. ei aut̄ qui potens est cōseruare vos sine peccato/ & cōstituere ante cōspectū glorie sue imaculatos i exultatione soli deo salvatori nostro/ per iesum christū dñm nostrū gloria/magnificētia/& i mperī & potestas ante oīa secula/nūc & per omnia secula seculorū. Amen.

HERACLIDIS/ RECOGNITIONVM PETRI APOSTOLI

EPISTOLE CLEMENTIS ET ANACLETI PARISIIS

EX OFFICINA BELLOVISIANA FINIS:

IMPENSIS IOANNIS PARVI BIBLIO,

POLE DILIGENTISSIMI ANNO

DOMINI SALVATORIS. M.

D. IIII. IDIBVS IVLLIIS

IVLLIO SECVNDO

P O N T I F I C E M A X I M O.

C Index librotū secūdū ordinem litterarum.	Ammon	4 do	17
Athanasius	Antonius	4 adagium	19
Antonius	2 Athanasius	5 Adolia	25
Alexandria virgo	2 Agape charitas & elemo	afella	25
Arsilius	3 syna	7 adiuta	25
	4 Abrenūciatiōes a mun:	Adolius	25

Albina	50	Eustochius	25	Ne quis se liget	36
Alaricus	32	Eunomia	25	Nemroth	45
Albina	32	Esau	28	Or monachus	5
Arriaui	32	Enesius	29	Origenes	32
Anies/ Iosue	46	Eustachius	29	Potamenia virgo	2
Apion	110	Eusebius	32	Pachomius	4
Anubion	110	Eustachius	34	Pambo	5
Balsamum	4	Faustinianus	94	Pietrus	5
Beniamin	6	Faustinus	94	Piterius	19
Blemmii populi	19	Faustus	94	Pemenia	21
Basilius	23	Gregorius	30	Publice dissertationes	24
Bassimilla	25	Gelasia	30	Photina	25
Basilius	27	Gamaliel	49	Paulus	28
Basilius	30	Heraclides episcopus		Paralyticus	28
Barnabas	41	bithynie	21	Pimanus	30
Blasphemie Simonis		Hippolitus	32	Pierius	30
magi	66	Heliedrus	45	Pimanus	32
Cenodoxia	1	Ingenium Isidori	3	Pythagoras	36
Caste ammonis nuptie	4	Ioannes	7	Plato	36
Culices	9	Iamnes & mambres		Petrus	36
Clemon	11	magi	9	Philosophi gentiles	90
Cleomon	22	Ioannes episcopus	15	Regule pro monachis	18
Chrysostomus	25	Iulianus apostata	26	Rufinus	27
Constantius impator	26	Iob	28	St.phanus	5
Confessio	40	Iudas	28	Sacerdos adulter	10
Caiphas	49	Iouinius	50	Spiritus cōcupiscentie	15
Cam	74	Joseph	36	Sabiniana	25
Cornelius	10	Lapsi monachi	16	Silinnius	29
Curiositatis malum	36	Littere monachoru	18	Septē stelle erratiles	29
Demetrius	2	Liber Itromaton Cle		Silvia	30
Dorotheus	2	mentis	31	Stephanus	30
Dorothei tollerantia	2	Melania	3	Seleucus	30
Didymus	3	Melania	5	Symmachus	30
Dorotheus	17	Macarius egyptius	7	Seres/populi	94
Diocles	31	Macarius alexandrini	8	Symbolum	112
Diogenes	36	Marcus monachus	10	Theodosius	2
Discipuli domini	36	Melania neptis	30	Theodora	5
Duodecim apostoli	49	Macarius	32	Taor virgo	31
Dositheus	52	Manichei	36	Tyberius	41
Dii egypti	78	Maro	71	Theophilus	18
Divinitas Christi	112	Mefraim	24	Veneria	25
Dii gentium	105	Matidia	84	Sacheus	43
Extasis	2	Nō lapsi monachi	17	Soroastes	74
Euragius	5	Nectarinus	23		
Eulogius	12	Nuptie tēpore heraclii	34		

